

Pp — Pp [FE 1]. — p | p as in "pair" | p | n | p [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **po** ... [FE 1]. — **po** [OA 7] = nomo de la litero **p**, dudeka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., po, ..., ŭo, vo, zo [Esperantisto 1893, p. 32].

pac' - paix | peace | Friede | миръ {de 1918: мир} | pokój, spokój. — [UL]. [RE 97].

• **paculo** — Pa-cú-lo [FE 2].

• **pachoro** — Pac-hó-ro [FE 2].

• **packapo** — Pa-ká-po [FE 2]. Packapo [FE 4].

— **Rim.**: Diferencoj

packapo ne

(arkaa) paŭzo

Friedenssturm

animo, kiu e

— Por dis

pacienc'

— BRO 6: —

pacient'

(MED) — [

Pacifik'o.

Pacifique; C

Pacifico; P.

de la nomo)

Pacifism'

— BRO 6: —

1901: Pazifismu,

Pacifist' {legu: pacifist'} [OA 3.2] {en} pacifist | {fr} pacifiste | {de} Pacifist {2012: Pazifist} | {es} pacifista | {pt} -- {mankas, estu: pacifista} | {it} pacifista | {pl} pacyfista.

paĉul' [OA 1] patchouli | patchouli | Patschuli | пачули | paczula. — [EG 1].

Padel-i {legu: padel-i} [OA 4]; {fr} patauger; {en} to dabble; {de} herumratschen, waten; malfacile kaj pede vadi en ŝlimo. — **Rim.**: **1.** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. **2.** Kp. vad' [OA 3.1].

paŝ' - tirer, faire feu | shoot | schießen | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać. — **paŝi** - tirer, faire feu | shoot | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [FE 38]. — **paŝ'** - tirer (coup de feu) | [angla mankas] | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [UV il']. — **paŝi** - tirer (coup de feu) | [angla mankas] | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [FE 16 il']. — [UL].

• **paŝ'** - coup de fusil [UV ad', aliaj lingvoj mankas]. — **paŝo** - coup de fusil [FE 13 ad]. — En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du paŝojn [FE 40.1].

• **paŝ'ad'** - fusillade [UV ad', aliaj lingvoj mankas]. — **paŝado** - fusillade [FE 13 ad]. — La paŝado daŭris tre longe [FE 40.2]. — [DL 1888]: *La hieraŭa duhora paŝado ne estis por mi tiel terura, kiel la du paŝoj, kiujn mi aŭdis hodia ŭ* [DL 9.2].

• **paŝ'il'** - fusil | gun | Flinte | pyzse, strzelca. — **paŝ'il'** - fusil | [angla mankas] | Flinte | pyzse | fuzya [UV il']. — **paŝilo** fusil | [angla mankas] | Flinte | pyzse | fuzya [FE 16 il']. — [UL].

• **paŝ'il'eg'** - canon | cannon | Канон | pyzsa armata. — Antaŭ nia militistaro staris granda serio da paŝilegoj [FE 38.11]. — Kp. kani' [OA 3.1].

pag' - payer | pay | zahlen | плаціць | placić. — **pagi** - payer | pay | zahlen | плаціць | placić [FE 14]. — [UL] — *Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi!* [FE 21.4].

• **pagata** — *Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi* [FE 25.7].

Vortaro Oficiala de Esperanto A-K

⟨ea⟩

Esperanto
Akademio

Bernhard Pabst

Berlina Komentario

pri la

Fundamento de Esperanto

Vortaro Oficiala A-K

Dua Volumo – Dua Parto

BK II.2

7a plivastigita eldono

Berlino 2017

Bernhard Pabst

Vortaro Oficiala

Berlina Komentario

pri la

Fundamento de Esperanto

Dua Volumo - Dua Parto

Esperanto-Akademio

7a plivastigita eld.

Berlino 2017

Propono por citado: BK II.2 (dato).

Pabst, Bernhard. Vortaro Oficiala A-K. Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto. Dua Volumo – Dua Parto. 7a plil. eld. Berlino: Esperanto-Akademio 2017.

Stato 2017-04-12. © 2012-2017 Bernhard Pabst.

Kontakto bernhard.pabst@gmxdotde (anstataŭigu „[e]“ per „@“).

Retejo: <http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>

La eldono de Decembro 2013 de ĉi tiu verko aperis sub la titolo „Berlina Komentario pri la Vortaro Oficiala de Esperanto“; la 3a eld. aperis en Junio 2014, la 4a eld. en Sept. 2014, la 5a eld. en Apr. 2015, la 6a eld. en Aŭg. 2016.

En sama formo aperis aliaj volumoj de la Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto, vd. la apudan liston. Ĉiuj volumoj estas senkoste elŝuteblaj de

<http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>.

Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto

(BK)

Superrigardo pri la volumoj

(Stato Apr. 2017)

N.	N.	Titolo / Enhavo	Mil.	Eld.	Rimarkoj
I.	1.	Bulonja Deklaracio, Antaŭparolo, Gramatiko, Ekzercaro	BD – A – FG – FE	4a	Okt. 2015
II.1	2.1	Ĝenerala Parto de Vortaro Oficiala	VO	1a	Antaŭe parte en BK I
II.2	2.2	Vortaro Oficiala – Listo de la Oficialaj Vortoj A-K	VO	7a	Apr. 2017
II.3	2.3	Vortaro Oficiala – Listo de la Oficialaj Vortoj L-Z	VO	7a	Apr. 2017
III.	3.	Zamenhofa Uzado. Kelkaj Misinterpretoj	Z - Mis	1a	Antaŭe parte en BK I
IV.1	4.1	Akademia Dokumentaro – Lingva Komitato (1905-1947)	AD	1a	Kolekto de decidoj de LK inter 1905 kaj 1947
IV.2	4.2	Akademia Dokumentaro – Akademio (1948-2016)	AD	1a	Kolekto de decidoj de AdE ekde 1948
V.	5.	Akademia Nomaro	AN	1a	Membroj de Lingva Komitato kaj Akademio
VI.	6.	Lingvaj Respondoj	LR	8a	Kompletigita kaj rearanĝita
VII.	7.	Vortaro de Kabe 1910	Kabe	3a	Komentita kun listo de geografiaj kaj propraj nomoj de Kabe el 1910
VIII.	8.	Vortaro Esperanto-Franca de De Beaufront 1904	Beau		aperonta
IX.	9.	Jürgensen-Vortaro Esperanto-Germana 1904	EG 1		aperonta
X.	10	Wackrill, A.E. Zamenhofaj Vortoj. Paris 1908	Wack	1a	Konkordanco de Hamleto, Rabistoj, Revizoro k.a.

Ĉiuj volumoj estas senkoste elŝuteblaj de

<http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>

Memore al Helmut Welger
Iniciatoro de Norma Esperantologio

Honore al Ebbe Vilborg
Aŭtoro de la Etimologia Vortaro de Esperanto

Enkonduko

Vortaro Oficiala estas nomata la kolekto de la vortoj, troveblaj en la verko *Fundamento de Esperanto*. Per la „Deklaracio pri la Esenco de la Esperantismo“ (*Bulonja Deklaracio*) la esperantistoj interkonsentis en 1905, ke ĉiuj vortoj en la Vortaro Oficiala (VO) laŭdifine estas eterne „ĝusta“ Esperanto. Neniu persono kaj neniu societo havas la rajton fari en la Vortaro Oficiala iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon aŭ forstrekon. Vorto en VO povas neniam fariĝi „malĝusta“, sed nur arkaika kaj ne plu uzata.

En 1905 plej multaj vortoj oficialaj estis registritaj en la Universala Vortaro (UV), kelkaj pliaj (nur) en la Fundamenta Gramatiko kaj la Ekzercaro. Laŭ la preskriboj en la Antaŭparolo al la Fundamento, la Lingva Komitato kaj de 1948 la Akademio de Esperanto aldonis pliajn vortojn al VO. En formala proceduro la lingvaj institucioj do decidis, ke pliaj vortoj havu la statuson de eterne „ĝusta“ Esperanto. La pligrandigo de la praa VO de 1905 okazis ĉefe per ĝis nun naŭ Oficialaj Aldonoj (1909-2007), tri vortoj estis aldonitaj unuope. Kelkaj malmultaj aliaj ricevis la specifan statuson de „tolerata“. Ili estas (ankoraŭ) ne „eterne ĝusta“, sed ja „ĝusta“.

Iu facile konsultebla verko pri la aktuala VO laŭ stato de 2007 ĝis nun mankis. Havebla estis nur represo de la Fundamento laŭ stato de 1905. Aplikante la preskribojn de la Antaŭparolo (A) pri la netuŝebleco de la Fundamento, tiu ĉi verko por la unua fojo prezentas ĉiujn „vortojn“ (lingvo-elementojn) skrupule tiel, kiel ili aperas en la oficialaj dokumentoj, nome „tute senŝanĝe“ (A 4.4). Ĉefa celo estas kompleta, preciza kaj fidinda inventario de la „Vortaro Oficiala“ (la nocio estas tiel uzata en A 7.2). Temas pri preskaŭ 5000 vortformoj. Kelkaj formoj reprezentas plurajn „ideojn“. Pro tia homonimeco estas iom pli da vortoj ol da formoj (vd. ekz. la du vortojn *Aŭgust-*, nomo de monato aŭ antaŭnomo de persono aŭ la tri samformajn vortojn *-uj* - kesto, arbo, lando).

Malunueca estas la maniero, en kiu la oficialaj dokumentoj prezentas la vortojn inter 1887 kaj 2007, ekz. per tradukoj al aliaj lingvoj aŭ per difinoj en Esperanto mem. Ne ĉiuj vortoj estas senpere kompreneblaj nuntempe. En tiaj okazoj, oni devas eltrovi ilian „veran sencon“ per kunteksta komparo (A 4.5). Por faciligi tiun taskon, estas aldonitaj al la oficialaj tekstoj diversaj klarigoj kaj komentoj: La moderna ortografio de la referenc-lingvoj, la fontoj, en kiuj vorto aperas unuan fojon aŭ laŭeble frue, Lingvaj Respondoj de Zamenhof, referencoj al similsignifaj aŭ samspecaj vortoj k.t.p. Pli ampleksaj klarigoj kaj komentoj pri vortgrupoj troviĝas en aparta volumo pri ĝeneralaj aspektoj de la Vortaro Oficiala. Tiu volumo enhavas ankaŭ klarigojn pri la ekesto kaj historia fono de UV kaj ĉiuj Oficialaj Aldonoj.

Fine de ĉi tiu volumo sin trovas ĉapitro pri vortoj ne jam oficialaj, sed (ankoraŭ nur) rekomendataj de la Akademio. Plej multaj inter ili estas toponimoj (landnomoj) kaj aliaj nomoj, ekz. de personoj aŭ lingvoj, sed ankaŭ tuta aro de ĝenerallingvaj.

La unua eldono de tiu ĉi verko aperis okaze de la Zamenhof-tago en Decembro 2013, por celebri la 125-an jaron de la Unua Libro, publikigita en 1887. Postaj eldonoj estas: 3a - Jun. 2014, 4a - Sep. 2014, 5a - Apr. 2015. La enkondukoj al tiuj eldonoj estas legeblaj en la 5a eld. Ili dokumentas la progreson de la laboroj kaj havas – se entute iun – nur plu historian intereson. Daŭre aktuala estas nur la listo de kontribuintoj, al kiuj ni denove esprimas niajn plej sincerajn dankojn:

La tradukojn en VO prikomentis jenaj kolegoj

franca	Thierry TAILHADES (Francio)
germana	Bernhard PABST (Germanio)
hispana	Javier GUERRERO (Hispanio, Katalunio)
kataluna	Javier GUERRERO (Hispanio, Katalunio)
portugala	Túlio FLORES (Brazilo)
pola	Cyril BOSCH (Germanio)
rusa	Stanislavo BELOV (Rusio)

Mankas ankoraŭ komentantoj por la angla kaj itala.

Krome kontribuis diversmaniere:

Javier GUERRERO Komputil-teknika helpo
(Katalunio)

Andreas KÜCK Konsiloj pri la aranĝo, havigo de oficialaj dokumentoj, permeso uzi
(Germanio) sian verkon Oficialaj Lingvoelementoj de Esperanto (OLEO 2008),
diskutado pri multaj lingvaj detaloj

Michael LENNARTZ Konverto de frua versio de VO al interneta datumbazo.
(Germanio)

Ni invitas ĉiujn esperantistojn plenumi la postulon de la Fundamento kaj „bone ellernu kaj per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla“. - „La « Fundamento de Esperanto » [kun ĉiuj ĝiaj oficialaj aldonoj!] devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de de-flankiĝado de la vojo de unueco“ (A 5.5).

Se ĉi tiu verko helpas al kompreno de la aktuala Fundamento laŭ stato de 2007, ĝi atingis sian celon.

Berlino, en Julio 2016

Bernhard Pabst

Antaŭparolo al la 7-a rev. eld. de Aprilo 2017

La „Unua Oficiala Aldono al Universala Vortaro“ de 1909 (OA 1) havas jenan noton:

„La steleto * montras la vortojn cititajn en: A. E. WACKRILL: *Zamenhofaj Vortoj* (Centra Oficejo, 51, rue de Clichy, Paris). La ekzemploj en tiu verko tre ofte plene klarigas la sencojn. — ...“.

La konkordanco de 1908 tial estas grava helpilo por ĝuste interpreti multajn vortojn, de 1909 Fundamentajn. Sed ne nur: Ĝi enhavas ankaŭ vortojn aldonitajn al la Fundamento de Esperanto per ĉiuj postaj Aldonoj, ĉefe per OA 2 (ekz. *departement-o*, *disciplin-o*), sed ankaŭ per OA 3 (ekz. *civilicaci-o*, *ĉifr-o*), OA 4 ĝis OA 7, OA 8 (ekz. *Afrik-o*, *Azi-o*) kaj OA 9 (ekz. *cirkumcid-i*). En tiuj Aldonoj tamen mankas simila persteleta referenco al ĝi kiel ĝi ekzistas en OA 1. Kelkaj vortoj notitaj ĉe WACKRILL fine mankas en la Fundamento eĉ laŭ stato de 2007 (OA 9), kvankam ili meritas esti aldonitaj (ekz. *anso*, *beduen-o*, *Cezar-o*).

La vortoj estas ĉerpitaj el la Zamenhofaj tradukoj de *Hamleto* (Ŝekspiro - Ham), *La Rabistoj* (Ŝillero - Rab) kaj *La Revizoro* (Gogol - Rev), krome el la pluraŭtora *Fundamenta Krestomatio* (FK) kaj kelkaj pliaj fontoj. Laŭ la noto en OA 1 ni aldonis la ekzemplojn el la konkordanco al la koncernaj vortoj de la Oficiala Vortaro.¹

La iama dua volumo de la Berlina Komentario (BK II) intertempe fariĝis tiel ampleksa, ke ni decidis disigi ĝin en du partoj, nome literoj A-K (BK II.2) kaj literoj L-Z kun la Akademiaj Rekomendoj (BK II.3). En BK II.1 estos kunigitaj la ĝeneralaj aspektoj de la Vortaro Oficiala nun ankoraŭ en la simile pli kaj pli ampleksa BK I.

Berlino, en Aprilo 2017

Bernhard Pabst

¹ Post ĉ. 100 jaroj kelkaj malmultaj citaĵoj impresas strangaj aŭ eĉ diskriminaciaj kaj ne plu akcepteblaj, ekz. „la *rasoj* pli malaltaj, kiel ekzemple negroj“; „polip’ – duone besto duone kreskaĵo“. Kelkaj aliaj estas lingve arkaaj, ekz. la duobla formo *miliard’* (OA 1) / *miljard’* (ark.) trovebla en FK; anstataŭ *ĥin’* la Fundamenta formo de OA 9 (2007) estas *ĉin’*; anstataŭ *postesignoj* la vorto *spuroj* nuntempe estas pli kutima k.t.p. La leganto bv. konscii, ke temas pri historiaj tekstoj.

Aranĝo

Malunueca prezento-maniero

Laŭ la preskriboj de la Antaŭparolo pri netuŝebleco de la Fundamento la lingvo-elementoj estas skrupule prezentitaj tiel, kiel ili aperas en la oficialaj dokumentoj, „tute senŝanĝe“ kaj „eĉ kune kun siaj eraroj“ (A 4.4). Pro tio aperas ĉiuspecaj manieroj skribi ekzemple la titolojn de vortaraj artikoloj: medit' (UV – nur minuskloj, apostrofo), Mediterane/o (OA 8 – oblika streko kaj vort-kategoria indikilo „o“), medium-o (OA 2 – streketo kaj „o“), Medol-o (OA 4 – komenca majusklo, streketo kaj „o“), MONOTONA (OA 6 – nurmajuskla skribo, neniuj disigilo de la vort-kategoria vokalo) k.a. Pri (eblaj) preseraroj, arkaismoj k.t.p. la Komentario atentigas per komentoj en pintaj krampoj, ekzemple: „{legu: ...}“.

La germana Gramatiko uzas la malnovan fraktur-skribon, kiun anstataŭis la skribo per latinaj literoj en 1941. Pro teknikaj kialoj la moderna (latina) skribo estas uzata en tiu ĉi verko.

Alfabeta ordo de la vortaraj artikoloj

Same pro respekto de la netuŝebleco, la alfabeto estas tiu de la Universala Vortaro. Ĝi ne distingas – malsame al la ordo, kutima en nuntempaj vortaroj - inter diakritaj literoj kaj iliaj respektivaj bazaj literoj. En la alfabeto egalas ĉ al c, ĝ al g, ĵ al j, ĥ al h, ŝ al s kaj ŭ al u. Pro tio ekzistas la duoblaj ĉapitroj „C, Ĉ“, „G, Ĝ“ k.t.p. kaj ekzemple „ĉar“ (konjunkcio el UV) sekvas rekte post „car“ [OA 1]“ (rusa imperiestro), marĉand' troveblas *antaŭ* marcipan' k.t.p.

Ordo interne de vortara artikolo

La ordo interne de vortara artikolo estas la sekva. Se mankas trovloko en Berlina Komentario, tio signifas, ke ĝi ne ekzistas en la oficialaj dokumentoj. La diversaj trovlokoj estas disigitaj per longa streko (—).

1.	Enskribo en la Universala Vortaro en la ĝusta alfabeto trovloko	UV
2.	Okaza indiko de fako(j) en pintaj krampoj (eksterfundamentaj)	{div}
3.	Enskribo en la lecion-finaj vortlistoj de la Ekzercaro en la propra artikolo	FE
4.	Enskribo en la Universala Vortaro ekster la ĝusta alfabeto trovloko	UV
5.	Enskribo en la lecion-finaj vortlistoj de la Ekzercaro ekster la propra artikolo	FE
6.	Enskriboj en la Fundamentaj Gramatikoj	FG
7.	Akademias Korektoj	AK
8.	Plej frua(j) fonto(j) trovita(j) ĝis nun	div.
9.	Ĉiuj citaĵoj enhavantaj la lingvo-elementon el la Antaŭparolo	A
10.	Ĉiuj citaĵoj enhavantaj la lingvo-elementon el la Ekzercaro	FE
11.	Okazaj citaĵoj enhavantaj la lingvo-elementon el aliaj (<i>eksterfundamentaj</i>) fontoj, ekz. la Dua Libro (DL), la vortaro de Kabe (Kabe) k.a. (<i>kursive</i>), se ili ŝajnas esti helpaj por la ĝusta interpreto de la elemento.	div.
12.	Ĉiuj derivaĵoj de la koncerna elemento laŭ la supra sinsekvo, markitaj per
•	
13.	Lingvaj Respondoj de Zamenhof pri la koncerna elemento	LR
14.	Ĉiuj decidoj de la Akademio pri la koncerna elemento	
15.	Okazaj rimarkoj de la Berlina Komentario pri la koncerna elemento	Rim.:

Ekzemplo (la supraj trovlokoj estas indikitaj per siaj ciferoj en angulaj krampoj):

[1] **montr'** - montrer | show | zeigen | показывать | pokazywać. {[2] mankas pri montr' } —
[3] **montri** - montrer | show | zeigen | показывать | pokazywać [FE 18]. {[4]-[6] ne ekzistas
por montr' } — [7] [AK] show (*vb.*). — [8] [UL]. — [9] Al ĉiu, kiu montros al mi ian
nebonan esprimon en la Fundamenta libro, mi respondos trankvile: jes, ĝi estas eraro, ...
[A 4.7]. {sekvas plia trafo el [A 9.1]}. — [10] Montru al ili vian novan veston [FE 18.11].
{sekvas pliaj trafoj el FE}. {[11] ne necesa por montr' }
[12] ● **montrita** — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ... [FE 30.2].
[12] ● {sekvas pliaj derivaĵoj de montr' }
{[13]-[15] ne ekzistas pri montr' }

Mallongigoj uzataj en la oficialaj tekstoj

Mallongigoj uzataj en naciaj tradukoj de UV

(Heilk.) Heilkunde (medicino)

Mallongigoj uzataj en la Akademiaj Korektoj (AK)

(*anat.*) anatomie (en francaj AK), t.e. anatomio
(*anat.*) анатомия (en rusaj AK), t.e. anatomio
(*adv.*) adverb (en anglaj AK), t.e. adverbo
(*bot.*) botanique (en francaj AK), t.e. botaniko
(*chim.*) chimie (en francaj AK), t.e. kemio
etc. et cetera, and so on (en anglaj AK), t.e. k.t.p.
(*intr.*) intransitive (en francaj kaj anglaj AK), t.e. netransitiva
(*masc.*) masculin (en francaj AK), t.e. vir-genra
(*med.*) medicine (en anglaj AK), t.e. medicino
(*milit.*) militaire (en francaj AK), t.e. militaj aferoj
(*mus.*) musique (en francaj AK), t.e. muziko
(*subst.*) substantive (en anglaj AK), t.e. substantivo
(*subst.*) substantif (en francaj AK), t.e. substantivo
(*trans.*) transitive (en francaj kaj anglaj AK), t.e. transitiva
(*zool.*) zoologie (en francaj AK), t.e. zoologio
(*vb.*) verb (en anglaj AK), t.e. verbo

Mallongigoj uzataj en OA 1 (1909)

* Per asterisko OA 1 (1909) „montras la vortojn cititajn en: A.E. Wackrill: Zamenhofaj Vortoj (Centra Oficejo, 51, rue de Clichy, Paris [Aŭg. 1908; Esperantista Dokumentaro, Kajero Oka (ED 8)]). La ekzemploj en tiu verko plej ofte plene klarigas la sencon aŭ la sencojn.“ — Ili estas ĉerpitaj el la Zamenhofaj tradukoj de *Hamleto*, *Revizoro* kaj *Rabistoj* krome el FE kaj la multaŭtora FK sub redakto de Z. Multaj estas krome troveblaj en [EG 1], [EG 2] aŭ [Beau], ekzemple: **ekskrement**’ [OA 1] * excrément | excrement | ... — [Beau]. [EG 2].

(торг.) торговый – komercista (общество (торг.) - kompani’ (kom.))

Mallongigoj de fakoj uzataj en OA 2 (1914 / 1919)

Listo de la uzataj esperantaj mallongigoj mankas en OA 2. Ili staras kursive en rondaj krampoj kaj estas parto de la oficiala teksto. Temas pri jenaj elementoj:

(<i>anat.</i>)	anatomio	(<i>hist.</i>)	historio
(<i>arĥ.</i>)	arĥitekturo	(<i>ĥem.</i>)	ĥemio
(<i>bot.</i>)	botaniko	(<i>jur.</i>)	juro
(<i>ekl.</i>)	eklezio	(<i>kartl.</i>)	kartlud(ad)o
(<i>farm.</i>)	farmacio	(<i>min.</i>)	mineralogio, mineralo
(<i>fig.</i>)	figurativa	(<i>milit.</i>)	militaj aferoj
(<i>filoz.</i>)	filozofio	(<i>muz.</i>)	muziko
(<i>fin.</i>)	financo, financaj aferoj	(<i>teatr.</i>)	teatro
(<i>fiz.</i>)	fiziko	(<i>trans.</i>)	transitiva
(<i>fiziol.</i>)	fiziologio	(<i>trig.</i>)	trigonometrio
(<i>geom.</i>)	geometrio	(<i>versf.</i>)	versfarado
(<i>gr.</i>)	gramatiko	(<i>zool.</i>)	zoologio
(<i>gram.</i>)	gramatiko		

Simboloj uzataj en OA 3 (1921)

-- Uzata de OA 3 por mankantaj tradukoj al portugala kaj pola (tie „—“).

Mallongigoj uzataj en OA 4 (1929) kaj ties neoficialaj tradukoj (1930)

(chem.)	chemistry (angle: kemio)
(chim.)	chimie (france: kemio), chimica (itale)
(mat.)	matematica (itale, hispane: matematiko)
(math.)	mathématique, mathematics (france, angle: matematiko)
(opt.)	optique (france: optiko)
(ott.)	ottica (itale: optiko)
(quím.)	química (hispane: kemio)
Z	Zamenhofa, uzata de Zamenhof

Mallongigoj uzataj en OA 8 (1974) por indiki lingvojn

A	angla	H	hispana
F	franca	I	itala
G	germana	P	portugala

Mallongigoj uzataj de la Berlina Komentario

Komentoj aperas en pintaj krampoj – {...}. Kiel ĉiuj simboloj kaj tekstoj en kurbaj krampoj ili **ne** estas originalaj, sed aldonitaj de tiu ĉi komentario.

- {2012: ...} Indikas modernan ortografion de aŭ arkaismojn en la jaro 2012, ekzemple: „anticipieren {2012: antizipieren}“ legu: „En **Anticip'** [OA 3.2] de 1921 aperas la germana traduko en la arkaa ortografio *anticipieren* (kun -c-). La moderna ortografio en la jaro 2012 estas *antizipieren* (kun -z-)“;
karcer' [OA 1] ... | Karzer {2012: Gefängnis, Verlies, Kerker, Karzer (ark.)} | ...: La germana traduko Karzer el OA 1 de 1909 en la jaro 2012 ne plu estas kutima; nuntempe oni tradukas per *Gefängnis, Verlies, Kerker*, dum *Karzer* estas arkaa (aŭ nur plu regione kutima).
- {legu: ...} Indikas ĝustigon de preseraro aŭ transskribo pro mankantaj pres-tipoj en naci-lingvaj tradukoj, ekzemple: „Oeffnung {legu: Öffnung}“: la presisto ne disponis pri „Ö“ kaj transskribis per „Oe“;
„arqueologia {legu: arqueología}“: en la originalo la hispana traduko estas erare skribita per simpla -i-, dum jam tiu-epoke devis kaj nuntempe devas esti skribita per akcentita -í-
Same: **Abiturient-o** {legu: abiturient-o} [OA 4]; **BALETO** {legu: baleto} [OA 6.1]: OA 3 ĝis OA 6 uzas grafikan, „nenaturan“ usklecon (skribo per komenca majusklo aŭ nurmajuskla skribo) sen gramatika funkcio; pri tio atentigas {legu: ...}.
- {de 1901} Indikas ĝustigon de germana ortografio laŭ la reguloj de la Unua Ortografia Reformo de 1901, ekzemple
kantor' [UV 1893] ... | Cantor {de 1901: Kantor} | ...: De post la Unua Ortografia Reformo de 1901 ĝis nuntempe oni skribas en la germana *Kantor* kaj ne plu *Cantor* kiel notita en la Universala Vortaro de 1893.
- {de 1918} Indikas ĝustigon de rusa ortografio laŭ la reguloj de la tiujara ortografia reformo.
- {de 1936} Indikas ĝustigon de pola ortografio laŭ la reguloj de la tiujara ortografia reformo.
- {de 1990} Indikas ĝustigon de franca ortografio laŭ la reguloj de la tiujara ortografia reformo.

- {de 1996} Indikas ĝustigon de germana ortografio laŭ la reguloj de la Dua Ortografia Reformo de 1996.
- {ark., 2012: ...} Indikas arkaan tradukon, la sekvanta vorto la modernan, ekzemple: „assecuriren {ark., 2012: versichern}“: *assecuriren* estas arkaa, en 2012 oni uzas *versichern*.
- Rim.: Rimarkoj de Berlina Komentario.

Lingvo-sigloj laŭ ISO

{ca}	kataluna	{it}	itala
{de}	germana	{la}	latina
{en}	angla	{pl}	pola
{es}	hispana	{pt}	portugala
{fr}	franca	{ru}	rusa

Mallongigoj de fakoj aldonitaj de la Berlina Komentario

Indikoj pri fakoj aperas en pintaj krampoj – {...}. Kiel ĉiuj simboloj kaj tekstoj en pintaj krampoj ili **ne** estas originalaj, sed aldonitaj de tiu ĉi Komentario. Ili servas precipe por rapide trovi vortojn de iu fako aŭ temo. Ili estas iom malsamaj al tiuj uzataj ekz. en PIV 2005 kaj aliaj modernaj vortaroj, ekz. distingas inter „geografio“ kaj „toponimoj“ (ĉefe land-nomoj), havas apartan kategorion „mebloj“ k.t.p. Vorto povas esti atribuita al pluraj kategorioj, ekz. al „botaniko“ kaj „kuir-arto“, ekz. se kreskaĵo gravas ĉefe kiel homa nutraĵo. Atribuo al iu kategorio **ne** signifas, ke vorto estas uzebla **nur** en la tiufaka senco. Necesas analizo en ĉiu unuopa okazo (ekz. novic-o {RELI} ne necese signifas, ke la vorto *novico* ne ankaŭ povas esti uzata la senco de ekz. *balo de novicoj*).

{ANAT}	anatomio	{MEBL}	mebloj
{ARKI}	arkitekturo	{MED}	medicino
{ASTR}	astronomio	{MEZ}	mezur-unuoj krom tempaj
{BOT}	botaniko	{MIL}	milit-aferoj kaj armiloj
{EKON}	ekonomio kaj komerco	{MIT}	mitologio
{FILO}	filozofio	{MON}	moneroj kaj valutoj
{GEO}	geografio krom toponimoj	{MUZ}	muziko
{GEOM}	geometrio	{NOM}	nomo de persono
{GRAM}	gramatiko	{POEZ}	poezio
{JUR}	juro	{RELI}	religio
{KEM}	kemio	{TEATR}	teatro
{KOMP}	komputil-rilataj vortoj	{TEK}	tekniko krom veturiloj
{KUIR}	kuir-arto, manĝaĵoj kaj trinkaĵoj	{TOPO}	toponimo (geografia nomo)
{LIT}	literaturo	{VEST}	vestoj
{LUD}	ludoj	{VETU}	veturiloj
{MAT}	matematiko	{ZOO}	zoologio

Ĝeneralaj mallongigoj

Mankantajn mallongigojn serĉu en Berlina Vortaro de la Mallongigoj kaj Sigloj de Esperanto (BVM 2015).

adj.	adjektivo	lat.	latina lingvo, Latino
Apr.	Aprilo	let.	letero
ark.	arkaa	Maj.	Majo
Aŭg.	Aŭgusto	Mar.	Marto
Feb.	Februaro	Nov.	Novembro
cit.	citita laŭ, citita en	Okt.	Oktobro
ĉ.	ĉirkaŭ	p.	paĝo
ĉap.	ĉapitro	pk	poŝtkarto

Dec.	Decembro	pp	se oni volas paroli pri
div.	diversaj	ps.	pseŭdonimo
ekz.	ekzemple, -o	publ.	publikigita
eld.	eldono	repr.	represo, represita
enk.	enkonduko	resp.	respondo
fam.	familiara	rev.	reviziita
int.	internacia, -e	Sep.	Septembro
Jan.	Januaro	subst.	substantivo
jc.	jarcento	trad.	traduko, tradukis, tradukita de
Jul.	Julio	vd.	vidu
Jun.	Junio	vol.	volumo
komp.	kompilis, kompilita de	Z	Zamenhof
kp.	komparu		
k sekv.	kaj sekvantaj		

Fontoj kaj iliaj sigloj

Fontoj kutime aperas en rektaj krampoj – [...]. Detalojn pri la vortaroj vd. en BK III (Zamenhofa Verkaro) kaj BKB (vd. fine de ĉi tiu volumo). Okaze la aperjaro estas aldonita al la siglo, ekz. [DL] aŭ [DL 1888].

Fontoj laŭ alfabeto ordo

[1923]	1923 – Aldono de la elemento analog’
[1929]	1929 – Aldono de la elemento mis-
[1953]	1953 – Aldono de la elemento –end’
[A]	1905 – Antaŭparolo; ekzemple: [A 5.2] = Alineo 5, dua frazo de la Antaŭparolo
[AK]	1914 – Akademiaj Korektoj (pro la milito aperis nur en 1922 kaj 1923)
[Aktoj]	div. – Aktoj de la Akademio de Esperanto, 3 vol.
[AV]	ĉ. 2010 – Akademia Vortaro en la retejo de la Akademio de Esperanto (neoficiala)
[Beau]	1899 – Beaufront (1899 = jaro de la antaŭparolo; 4-a eldono 1904)
BK	2012 k sekv. – Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto
BKB	2015 – Berlina Komentita Bibliografio de la Vortaroj kaj Terminaroj de Esperanto 1887-2014
[Blov]	1888 – La Neĝa Blovado (Grabowski)
BRO	1974 – Baza Radikaro Oficiala (en Aktoj II, 1975) – la cifero indikas unu el naŭ ofteco-grupoj, ekz. BRO5
[Briquet]	1932 – Esperanta Teknika Medicina Vortaro (Briquet)
[Butin]	1952 – Vortaro Esperanto-Germana (Butin / Sommer)
[Christ]	1910, 1923 – Vortaro Germana-Esperanto (Christaller)
[DL]	1888 – Dua Libro (Zamenhof)
[DL-Ald]	1888 – Aldono al la Dua Libro (Zamenhof)
[EG 1]	1904 – Jürgensen, Esperanto-Germana, 1a eld. 1904
[EG 2]	1907 – Jürgensen, Esperanto-Germana, 2a eld. 1907
[Einst]	1888 – Plena lernolibro por Germanoj (Einstein)
[E-isto]	1889-1895 – „La Esperantisto“ (sola Esperanto-periodaĵo en tiu epoko)
[ER]	1909 – Vortaro Esperanta-Rusa (Zamenhof)
[EV]	1923 k sekv. – Enciklopedia Vortaro (Wüster).
[Fab. I-IV]	1923 – Fabeloj de Andersen, vol. 1 (traduko de Zamenhof) xxx
[FdE]	1905 – Fundamento de Esperanto (Zamenhof), 1a eld. 1905, 9a eld. 1963.
[FE]	1898 - Fundamenta Ekzercaro; ekzemple: [FE 32.1] = § 32, frazo 1 de la Fundamenta Ekzercaro (1a eld. 1894)

[FG]	1887 - Fundamenta Gramatiko en franca, angla, germana, rusa kaj pola lingvoj; ekzemple: [FG 16.1] = § 16, 1a alternativo de la Gramatikoj
[FK]	1903 – Fundamenta Krestomatio (Zamenhof); 5a rev. eld. 1907
[GD]	1957 – Grand Dictionnaire Espéranto – Français (Waringhien); preta en 1955.
[GM]	1911 – Dictionnaire usuel Espéranto – Français (Grosjean-Maupin)
[Gold- schmidt]	1919 – Goldschmidt, Thora. Bildotabuloj por la instruado de Esperanto (trad. Dietterle). 2a 1921, 3a 1923
[GVEG]	1999 – Granda Vortaro Esperanto-Germana (Krause)
[Ham]	1894 - Hamleto. Ŝekspir, V. trad. Zamenhof. Nurnbergo: Tümmel 1a 1894. — Shakespeare, W. Paris: Hachette 2a rev. ĉ. 1903, 3a < 1904, 4a 1906.
[HV]	2011 – Historia Vortaro de Esperanto 1887-1888 (Neves)
[Kabe]	1910 – Vortaro de Esperanto (Kabe); 3a komentita reeld. 2016 kiel BK VII
[LI]	Lingvo Internacia (periodaĵo)
[LR]	Lingva Respondo laŭ la 6a eld. 1990; ekzemple: LR 1889 aŭ LR 52 B
[Millidge]	1912 – Vortaro Esperanto-Angla. ² 1913, ³ 1919, ⁵ 1924 k.t.p.
[Minor]	1924 – Vortaro xxx
[MV]	1889 – Meza Vortaro Esperanta-Germana (Zamenhof)
[OA 1]	1909 – Unua Oficiala Aldono al la Universala Vortaro.
[OA 2]	1919 – Dua Oficiala Aldono al Universala Vortaro
[OA 3]	1921 – Tria Oficiala Aldono al Universala Vortaro
[OA 4]	1929 – Kvara Aldono al Universala Vortaro
[OA 5]	1934 – Kvina Aldono al Universala Vortaro
[OA 6]	1935 – Sesa Aldono al Universala Vortaro
[OA 7]	1958 – Sepa Oficiala Aldono al la Universala Vortaro
[OA 8]	1974 – Oka Oficiala Aldono al Universala Vortaro
[OA 9]	2007 – Naŭa Oficiala Aldono al Universala Vortaro
[OB]	div. – Oficiala Bulteno de la Akademio de Esperanto
[OI]	div. – Oficiala Informo de la Akademio de Esperanto
[OKA]	div. – Oficiala Komunikado de la Akademio de Esperanto
[PEV]	1907 – Vortaro Pola-Esperanto-Pola (Zamenhof)
[PIV]	1970 – Plena Ilustrita Vortaro (Waringhien), preta 1968.
[PIV 2005]	2005 – Plena Ilustrita Vortaro (Waringhien, Duc Goninaz), eld. de 2005.
[PIVS]	1987 – Suplemento al Plena Ilustrita Vortaro.
[PIE]	1910 – Vortaro Pola-Esperanta (Grabowski)
[PV]	1930 – Plena Vortaro, 1a eld., 2a eld. 1934
[PVS]	1953 – Suplemento al Plena Vortaro (Waringhien)
R	1887 – Regulo de la Fundamenta Gramatiko (R 0-R 16)
R	div. – Akademia Rekomendo (kun indiko de la jaro, ekz. R 2009)
[Rab]	1908 – La Rabistoj. Schiller, Frederiko. Zamenhof (trad.). Paris.
[RE]	1889 – Plena Vortaro Rusa-Esperanta (Zamenhof)
[Rev]	ĉ. 1907 – La Revizoro. Gogol, N.V. Zamenhof (trad.). Paris: Hachette.
[Rhodes]	1908 – Vortaro Angla-Esperanta (Rhodes)
[ScRev]	1948 k sekv. – Scienca Revuo (periodaĵo)
[UL]	1887 – Unua Libro (Zamenhof)
[UV]	1893 – Universala Vortaro; ekzemple: [UV not'] = vd. la kap-vorton „not“ en UV.
[UV, enk.]	1887 – La dufraza enkonduko al UV, vortidento prenita el la Unua Libro.
[VEP]	1907 – Vortaro Esperanto-Pola kaj Pola-Esperanto (Zamenhof)
[Verax]	1910 – Enciklopedia Vortareto Esperanta (Verax)
[VOR]	1922 – Vortaro de la Oficialaj Radikoj
[ZNV]	1887 k sekv. – Zamenhofa Nomaro de verkoj
[ZR]	1927 – Zamenhof-Radikaro (Wüster)

Fontoj laŭ kronologia ordo

Indikoj kiel [EG 1] ne ekskluzivas, ke vorto estas eble trovebla jam en pli frua fonto, ekz. en alia vortaro aŭ en iu periodaĵo aŭ libro.

- [FG] 1887 – Fundamenta Gramatiko en franca, angla, germana, rusa kaj pola lingvoj; ekzemple: [FG 16.1] = § 16, 1a alternativo de la Gramatikoj
- R 1887 – Regulo de la Fundamenta Gramatiko (R 0-R16)
- [UV, enk.] 1887 – La dufraza enkonduko al UV, vortidente prenita el la Unua Libro.
- [UV] 1893 – Universala Vortaro; ekzemple: [UV not'] = vd. la kap-vorton „not’“ en UV.
- [Ham] 1894 - Hamleto. Ŝekspir, V. trad. Zamenhof. Nurnbergo: Tümmel 1a 1894.
— Shakespeare, W. Paris: Hachette 2a rev. ĉ. 1903, 3a < 1904, 4a 1906.
- [FE] 1898 – Fundamenta Ekzercaro, 2a rev. eld.; ekzemple: [FE 32.1] = § 32, frazo 1 de la Fundamenta Ekzercaro
- [FdE] 1905 – Fundamento de Esperanto (Zamenhof), 1a eld. 1905, 9a eld. 1963.
- [A] 1905 – Antaŭparolo; ekzemple: [A 5.2], t.e. Alineo 5, dua frazo de la Antaŭparolo
- [OA 1] 1909 – Unua Oficiala Aldono al la Universala Vortaro.
- [AK] 1914 – Akademiaj Korektoj (pro la milito aperis nur en 1922 kaj 1923)
- [OA 2] 1919 – Dua Oficiala Aldono al Universala Vortaro
- [OA 3] 1921 – Tria Oficiala Aldono al Universala Vortaro
- [1923] 1923 – Aldono de la vorto analog’
- [1929] 1929 – Aldono de la vorto mis-
- [OA 4] 1929 – Kvara Aldono al Universala Vortaro
- [OA 5] 1934 – Kvina Aldono al Universala Vortaro
- [OA 6] 1935 – Sesa Aldono al Universala Vortaro
- [1953] 1953 – Aldono de la elemento –end’
- [OA 7] 1958 – Sepa Oficiala Aldono al la Universala Vortaro
- [OA 8] 1974 – Oka Oficiala Aldono al Universala Vortaro
- [OA 9] 2007 – Naŭa Oficiala Aldono al Universala Vortaro
- [Aktoj] div. – Aktoj de la Akademio de Esperanto, 3 vol.
- [OB] div. – Oficiala Bulteno de la Akademio de Esperanto
- [OI] div. – Oficiala Informo de la Akademio de Esperanto
- [OKA] div. – Oficiala Komunikado de la Akademio de Esperanto
- R div. – Akademia Rekomendo (kun indiko de la jaro, ekz. R 2009)
- [ZNV] 1887 k sekv. – Zamenhofa Nomaro de verkoj
- [UL] 1887 – Unua Libro (Zamenhof)
- [DL] 1888 – Dua Libro (Zamenhof)
- [DL-Ald] 1888 – Aldono al la Dua Libro (Zamenhof)
- [Blov] 1888 – La Neĝa Blovado (Grabowski)
- [Einst] 1888 – Plena lernolibro por Germanoj (Einstein)
- [RE] 1889 – Plena Vortaro Rusa-Esperanta (Zamenhof)
- [MV] 1889 – Meza Vortaro Esperanta-Germana (Zamenhof)
- [LR] 1889 k sekv. – Lingva Respondo laŭ la eld. 1990; ekzemple: LR 1889 aŭ LR 52 B
- [Beau] 1899 – Beaufront (1899 = jaro de la antaŭparolo; 4-a eldono 1904)
- [E-isto] 1889-1895 – „La Esperantisto“ (sola Esperanto-periodaĵo en tiu epoko)
- [FK] 1903 – Fundamenta Krestomatio (Zamenhof)
- [EG 1] 1904 – Jürgensen, Esperanto-Germana, 1a eld. 1904
- [Rev] ĉ. 1907 – La Revizoro. Gogol, N.V. Zamenhof (trad.). Paris: Hachette.
- [EG 2] 1907 – Jürgensen, Esperanto-Germana, 2a eld. 1907
- [VEP] 1907 – Vortaro Esperanto-Pola kaj Pola-Esperanto (Zamenhof)
- [Rab] 1908 – La Rabistoj. Schiller, Frederiko. Zamenhof (trad.). Paris.

- [Rhodes] 1908 – Vortaro Angla-Esperanta (Rhodes)
- [ER] 1909 – Vortaro Esperanta-Rusa (Zamenhof)
- [Christ] 1910 – Vortaro Germana-Esperanta (Christaller) (2an eld. vd. je 1923)
- [Kabe] 1910 – Vortaro de Esperanto (Kabe); 3a reeld. 2016 kiel BK VII
- [PIE] 1910 – Vortaro Pola-Esperanta (Grabowski)
- [Verax] 1910 – Enciklopedia Vortareto Esperanta (Verax)
- [GM] 1911 – Dictionnaire usuel Espéranto – Français (Grosjean-Maupin)
- [Millidge] 1912 – Vortaro Esperanto-Angla. ²1913, ³1919, ⁵1924 k.t.p.
- [Gold-
schmidt] 1919 – Goldschmidt, Thora. Bildotabuloj por la instruado de Esperanto
(trad. Dietterle). 2a 1921, 3a 1923
- [EV] 1923 k sekv. – Enciklopedia Vortaro (Wüster).
- [Minor] 1924 – Vortaro xxx
- [ZR] 1927 – Zamenhof-Radikaro (Wüster)
- [PEV] 1907 – Vortaro Pola-Esperanto-Pola (Zamenhof), 2a eld.
- [VOR] 1922 – Vortaro de la Oficialaj Radikoj
- [Christ] 1923 – Vortaro Germana-Esperanta (Christaller) (1an eld. vd. je 1910)
- [Fab. I-IV] 1923 – Fabeloj de Andersen, vol. 1 (traduko de Zamenhof)
- [PV] 1930 – Plena Vortaro, 1a eld., 2a eld. 1934
- [Briquet] 1932 – Esperanta Teknika Medicina Vortaro (Briquet)
- [ScRev] 1948 k sekv. – Scienca Revuo (periodaĵo)
- [Butin] 1952 – Vortaro Esperanto-Germana (Butin / Sommer)
- [PVS] 1953 – Suplemento al Plena Vortaro (Waringhien)
- [GD] 1957 – Grand Dictionnaire Espéranto – Français (Waringhien); preta 1955.
- [PIV] 1970 – Plena Ilustrita Vortaro (Waringhien), preta 1968.
- BRO 1974 – Baza Radikaro Oficiala (en Aktoj II, 1975) – la cifero indikas unu el
naŭ ofteco-grupoj, ekz. BRO5
- [PIVS] 1987 – Suplemento al Plena Ilustrita Vortaro.
- [GVEG] 1999 – Granda Vortaro Esperanto-Germana (Krause)
- [PIV 2005] 2005 – Plena Ilustrita Vortaro (Waringhien, Duc Goninaz), eld. de 2005.
- [AV] 2010 – Akademia Vortaro en la retejo de la Akademio de Esperanto
(neoficiala)
- [HV] 2011 – Historia Vortaro de Esperanto 1887-1888 (Neves)
- BK 2012 k sekv. – Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto
- BKB 2015 – Berlina Komentita Bibliografio de la Vortaroj kaj Terminaroj de
Esperanto 1887-2014

Literaturo (elekto)

Tie ĉi estas listigitaj nur la ofte cititaj verkoj. Pliajn fontojn vd. en BK II.1.

Aktoj, 1967, Aktoj de la Akademio 1963-1967. 3 vol.

Albault, 1963, Komentario en la 9a eld. de la Fundamento de 1963.

AV, 2012, Akademia Vortaro [Datum-bazo en la retejo www.akademio-de-esperanto.org].

Beaufront, Louis de, 1902, Dictionnaire Esperanto-Français. Paris: Hachette 4-a eld. (onzième mille) 1904; enkonduko „Pour les adeptes“ datita „1er janvier 1902“.

Bein, Kazimierz, 1910, Vortaro de Esperanto. Paris: Hachette. Senŝanĝaj represoj 1911, 1922, 1925. Komentita repr. 2016.

Biblia Vortaro, 1975-1984,

Biblio, 1926, La sankta biblio. Malnova kaj nova testamentoj tradukitaj el la originalaj lingvoj. Londono [k.a.]: Brita kaj Alilanda Biblia Societo [k.a.] 1926.

Boirac, Émil, 1909, Plena vortaro Esperanto-Esperanta kaj Esperanto-franca. Vol. 1 1909, vol. 2 1910. Dijon: Darantière.

Cherpillod, André, 1990, La Zamenhofa Radikfarado.

Christaller, Paul, 1923, Deutsch-Esperanto Wörterbuch. 1-a eldono 1910. 2-a rev. eld. Berlin, Dresden: Esperanto-Verlag Ellersiek & Borel 1923.

EBEA, Elektronika Bibliografio de Esperantaj Artikoloj. Datumbazo je www.esperantoland.de/ebea.

Grosjean-Maupin, 1930, Plena Vortaro, 1-a eld. 2-a ŝanĝita kaj poste ĉiam senŝanĝe represita eld. 1934.

Itô Kanzi, vd. je PVZ.

Kabe, vd. je Bein, Kazimierz.

Kiselman, Christer, 2011, Variantoj de esperanto iniciatitaj de Zamenhof. En: Esperantologio, Esperanto Studies, kajero 5 (EES 5), p. 79-149, konsultebla je www.cb.uu.se/esperanto.

Kück, Andreas, 2008, Oficialaj Lingvoelementoj de Esperanto (OLEO).

PVZ, 1991, Iam kompletigota plena verkaro de L.L. Zamenhof. Div. vol., ekz. Ludovikaj vortaroj el la 19-a jarcento. kromkajero 5. S.l. [Kioto]: Eldonejo ludovikito 1991.

Neves, Gonçalo, 2011, Historia Vortaro de Esperanto 1887-1888. Bad Bellingen: Edition Iltis 2011 [HV].

OLEO, 2008, Oficialaj Lingvoelementoj de Esperanto, vd. je Kück, Andreas.

OV, 1929, Originala Verkaro de Zamenhof (komp. Dietterle).

PAG, 1980, Plena Analiza Gramatiko, vd. je Waringhien.

PIV, 1970, Plena Ilustrita Vortaro, vd. je Waringhien.

PV, 1930, Plena Vortaro, vd. ĉe Grosjean-Maupin.

Vilborg, Ebbe, 1989-2001, Etimologia Vortaro de Esperanto [EVE]. 5 vol.

Waringhien, Gaston, 1959, 1989, Lingvo kaj Vivo [LkV].

Wüster, Eugen, 1923 ss, Enciklopedia Vortaro Esperanto-Germana (manuskripto 1918-1920) [EV].

Wüster, Eugen, 1927, Zamenhof-Radikaro [ZR].

Zamenhof, L.L., Fundamento de Esperanto, 9-a eld. 1963. 10-a eld. 1991 (senŝanĝa krom aldona „Antaŭvorto al la 10-a eldono“).

Zamenhof, L.L., 1905, Słownik esperancko-polski i polsko-esperancki. Warszawa: M. Arct 1905. ²1906. ³1907. ⁴1909.

Unua Libro

**Vortaro Oficiala
Ĝenerala Parto**

(VO)

Noto

Temoj kaj aspektoj, kiuj transpaŝas la sferon de unuopa vorto, estas traktitaj ĝis nun en **BK I**. Ĉar la unua volumo intertempe fariĝis tro ampleksa, ili estontece estos troveblaj en la nova volumo **BK II.1** – Vortaro Oficiala, Ĝenerala Parto.

Temoj estas ĉefe

- Fontoj de UV
- Akademiaj Korektoj (AK 1914 / 1922-1923)
- Oficialaj Aldonoj (OA 1909-2007)
- Baza Radikaro Oficiala (BRO 1974)
- La referenc-lingvoj de VO
- Aspektoj de diversaj vort-grupoj (propraj nomoj, mezur-unuoj, majuskloj kaj minuskloj k.t.p.)
- Mallongigoj, vortinternaj ellasoj
- Idiotismoj kaj esperantismoj

El la Unua Libro (1887): Plena dismembrigo de la ideoj

La duan problemon mi solvis en la sekvanta maniero :

a) Mi aranĝis plenan *dismembrigon* de la ideoj en memstarajn vortojn, tiel ke la tuta lingvo, anstataŭ vortoj en diversaj gramatikaj formoj, konsistas sole nur el *senŝanĝaj vortoj*. Se vi prenos verkon, skribitan en mia lingvo, vi trovos, ke tie ĉiu vorto sin trovas *ĉiam* kaj *sole* en unu konstanta formo, nome en tiu formo, en kiu ĝi estas presita en la vortaro. Kaj la diversaj formoj gramatikaj, la reciprokaj rilatoj inter la vortoj k. t. p. estas esprimataj per la **kunigo de senŝanĝaj vortoj**. Sed ĉar simila konstruo de lingvo estas tute fremda por la Eŭropaj popoloj kaj al kutimiĝi al ĝi estus por ili afero malfacila, tial mi tute **alkonformigis** tiun ĉi dismembrigon de la lingvo **al la spirito de la lingvoj Eŭropaj**, tiel ke se iu lernas mian lingvon laŭ lernolibro, ne tra leginte antaŭe la antaŭparolon (kiu por la lernanto estas tute senbezona), — li eĉ ne supozos, ke la konstruo de tiu ĉi lingvo per io diferencas de la konstruo de lia patra lingvo. Tiel ekzemple la devenon de la vorto „fratino“, kiu en efektiveco konsistas el tri vortoj : *frat* (frato), *in* (virino), *o* (kio estas, ekzistas) (— kio estas frato-virino = fratino), — la lernolibro klarigas en la sekvanta maniero: frato = *frat*; sed ĉar ĉiu substantivo en la nominativo *finiĝas* per „o“ — sekve *frat'o*; por la formado de la sekso virina de tiu sama ideo, oni enmetas la vorteton „in“; sekve fratino — *frat'in'o*; kaj la signetoj estas skribataj tial, ĉar la gramatiko postulas ilian metadon inter la apartaj konsistaj partoj de la vortoj. En tia maniero la dismembrigo de la lingvo neniom embarasas la lernanton; li eĉ ne suspektas, ke tio, kion li nomas finiĝo aŭ prefikso aŭ sufikso, estas tute memstara vorto, kiu ĉiam konservas egalan signifon, tute egale, ĉu ĝi estos uzata en la fino aŭ en la komenco de alia vorto aŭ memstare, ke ĉiu vorto kun egala rajto povas esti uzata kiel vorto radika aŭ kiel gramatika parteto. Kaj tamen la rezultato de tiu ĉi konstruo de la lingvo estas tia, ke ĉion, kion vi skribos en la lingvo internacia, tuj kaj kun plena precizeco (per ŝlosilo aŭ eĉ sen ĝi) komprenos ĉiu, kiu ne sole ne ellernis antaŭe la gramatikon de la lingvo, sed eĉ neniam aŭdis pri ĝia ekzistado [UL 6 laŭ traduko en FK 1903 – *kursivoj* en la originalo, **grasigo** niaj elstarigoj].

Dua Libro

Vortaro Oficiala

Vortara Parto

A-K

(VO)

UNIVERSALA VORTARO
DE LA
LINGVO INTERNACIA
ESPERANTO [UV, titolo]

Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

Tout ce qui est écrit en langue internationale Esperanto peut se comprendre à l'aide de ce dictionnaire. Les mots qui forment ensemble une seule idée s'écrivent ensemble mais se séparent les uns des autres par de petits traits. Ainsi, par exemple, le mot « **frat'in'o** », qui n'exprime qu'une idée est formé de trois mots, et chacun d'eux se cherche à part.

Everything written in the international language Esperanto can be translated by means of this vocabulary. If several words are required to express one idea, they must be written in one but, separated by commas; e. g. « **frat'in'o** » though one idea, is yet composed of three words, which must be looked for separately in the vocabulary.

Alles, was in der internationalen Sprache Esperanto geschrieben ist, kann man mit Hülfe dieses Wörterbuches verstehen. Wörter, welche zusammen einen Begriff bilden, werden zusammen geschrieben, aber von einander, durch einen senkrechten Strich getrennt; so ist z. B. das Wort « **frat'in'o** », welches einen Begriff bildet, aus drei Wörtern zusammengesetzt, deren jedes besonders zu suchen ist.

Все, что написано на международномъ языкѣ Эсперанто, можно понимать съ помощью этого словаря. Слова составляющія вмѣстѣ одно понятіе, пишутся вмѣстѣ, но отдѣляются другъ отъ друга черточкой; такъ напримѣръ слово « **frat'in'o** », составляя одно понятіе, сложено изъ трехъ словъ, изъ которыхъ каждое надо искать отдѣльно.

Wszystko co napisano w języku międzynarodowyn Esperanto, można zrozumieć przy pomocy tego słownika. Wyrazy, stanowiące razem jedno pojęcie, pisze się razem, lecz oddziela się króską pionową; tak naprzykład wyraz « **frat'in'o** » stanowiący jedno pojęcie, złożony jest z trzech wyrazów, z których każdego należy szukać oddzielnie.

Komentario pri la Vortaro Oficiala

A-K

A

Aa — Aa [FE 1]. — â | a as in “last“ | a | a | a [FG 0]. — Nomoj de la literoj: **a** ... [FE 1]. — **a** [OA 7] = nomo de la litero a, unua litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ŭo, vo, zo [Resp. 56, *Esperantisto* 1893, p. 32].

a - marque l'adjectif; ex. hom' homme - hom'a humain | termination of adjectives; e. g. hom' man - hom'a human | bezeichnet das Adjektiv; z. B. hom' Mensch - hom'a menschlich | означает прилагательное; напр. hom' человек - hom'a человеческий | oznacza przymiotnik; np. hom' człowiek - hom'a ludzki. — **a** - marque l'adjectif | termination of adjectives | bezeichnet das Adjektiv | означает прилагательное | oznacza przymiotnik [FE 5]. — **a** - L'adjectif finit toujours par a. | Adjectives are formed by adding a to the root. | Das Eigenschaftswort endet immer auf a. | Прилагательное всегда оканчивается на a. | Przymiotnik zawsze kończy się na a. [FG 3.1]. — [UL]. — **Rim.**: Vd. R 3 FG.

abat' - abbé | abbot | Abt | аббатъ | opat. — [AK] аббат, игумен, настоятель. — [RE]. — **Rim.**: En 2012 аббат estas uzata por estro de neortodoksa (ĉefe katolika) monaĥejo, dum tiun de ortodoksa monaĥejo oni nomas настоятель, игумен.

Abdik' {legu: abdik'} [OA 3.1] {en} to abdicate | {fr} abdiquer | {de} dem Throne entsagen, abdanken | {es} abdicar | {pt} abdicar | {it} abdicare | {pl} abdykować {legu: abdykować} | (demeti la reĝecon).

abel' - abeille | bee | Biene | пчела | pszczoła. {ZOO} — [RE].

abi' - sapin | fir | Tanne | ель | jodła. {BOT} — [RE].

abism' [OA 1] * abime {legu: abîme; de 1990: abime} | abyss | Abgrund | пропасть, бездна | przepaść. — [EG]. * [Rab 84,17] la esperojn de mia vivo mi devis vidi forfali en la *abism*on.

Abiturient-o {legu: abiturient-o} [OA 4], {fr} élève ayant terminé ses études secondaires, bachelier | {en} top-form boy in secondary school, who obtained his leaving-certificate examination | {de} Abiturient. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} studente secondario che ha superato l'esame di maturita | {es} bachiller | {pt} bacharel {malofta, 2012 pli kutima: pré-universitário} | {ca} batxiller | mezgrada lernanto, kiu finis la gimnazian kursaron, sukcese plenuminte la koncernan ekzamenon. — **Rim.**: En 2012 estas vaste uzata en la rusa: абитуриент, kiu havas de la 1950-aj jaroj novan sencon: junulo, kiu finis mezgradan lernejon kaj planas enmatrikuliĝi al alta aŭ meza profesia lernejo.

ablativ' - ablatif | ablative | Ablativ | творительный падежъ | narzędnik. {GRAM} — [RE]. — Pri ablato absoluta vd. LR 118: ne ekzistas, estas kontraŭ la spirito de Eo.

abnegaci-o [OA 2.2] abnégation | abnegation | Entsagung. — [EG 1] Verleugnung, Entsagung, Aufopferung.

abomen' - abomination | abomination | Abscheu | отвращение | odraza. — **abomeno** - abomination | abomination | Abscheu | отвращение | odraza [FE 26]. — [RE].

• **abomena** - Via vino estas nur ia abomena acidaĵo [FE 35].

• **abomene** - Fi, kiel abomene! [FE 26].

abon' - abonner | subscribe | abonnieren {de 1901: abonnieren} | подписываться |

prenumerować. — **aboni** - abonner | subscribe | abonniere {de 1901: abonneren} | подписываться | prenumerować [FE 27]. — [AK 1914] s'abonner (à) | подписываться (на журнал), абонироваться {2012 nur: подписываться (на журнал, газету); абонироваться tute arkaiĝis}. — [RE].

• **abono** - abonpago (= pago por la abono) [FE 27].

• **abonpago** - ... abonpago (= pago por la abono) [FE 27].

abort' [OA 1] * avorter | abort, miscarry | abortieren | выкинуть (недоноска) {en 2012 выкинуть estas uzata nur en vulgara parolo: сделать аборт; недоносок (abortita bebo) estas uzata nur kiel insulto, en normala parolo oni uzas: недоношенный ребенок} | poronić. {MED} — [EG 1]. * [Rab 65,15] gravedaj virinoj, kiuj timis *aborti*.

abrikot' - abricot | apricot | Aprikose | абрикось | morela. {BOT} — [RE].

abrupt-a [OA 2.2] brusque | abrupt | schroff. — [Beau] abrupte. [EG 1] abgerissen, schroff, abrupt.

absces' - abcès | abscess | Geschwür, Eiterbeule | нарывъ {en 2012 same ofte, aparte en medicinaj rondoj: абсцесс} | wrzód. {MED} — [AK] Eitergeschwür | robień. — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Absceso* estas fermita ankoraŭ tubero kun puso; *ulcero* estas *malfermita* vundo kiu puzas kaj ne povas rapide saniĝi; *furunko* estas malgranda tubereto sur la haŭto, kun iom da enhavo simila al puso. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

absint' - absinthe | absinthium | Wermuth {de 1901: Wermut} | полынь {en 2012 la planto estas plu nomata полынь, sed la brando farita el ĝi абсент} | piołunkówka. {KUIR} — [AK] {en} absinth | {pl} absynt. — [RE].

absolute {mankas en UV} – ... sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa [A 1.3]. Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. — **absolut'** [OA 1]

* **absolu** | absolute | unbeschränkt, absolut | абсолютный | absolutny. — **absolut'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL] *La nombro 10,000,000, pri kiu estas parolita en mia unua verko, ŝajnas al multaj absolute ne ricevebla* [DL II.1.1]. — [RE]. * [Ham 46,34] junuloj ofte tro suferas je *absoluta* manko de singardo. [FK 244,23] alportinte *absolute* nenian utilon. [FK 269,30] ili *absolute* ne volas kredi.

Absorb' {legu: absorb'} [OA 3.1] {en} to occupy wholly, to absorb | {fr} absorber {legu: absorber} (l'esprit) | {de} den Geist ganz in Anspruch nehmen, absorbieren | {es} ocuparlo todo, absorber | {pt} ocupar {de 2009: ocupar} todo, absorver | {it} occupar il pensiero, assorbire la mente | {pl} absorbowac {legu: absorbować}. — [FK 160,2] mi sidis tiel *absorbata* per la notoj, ke mi ne rimarkis vian eniron. — **Rim.:** En la rusa de 2012 абсорбировать (absorbi), абсорбция (absorbado).

Abstin-i {legu: abstin-i} [OA 4], {fr} être abstinent | {en} to abstain | {de} enthaltsam sein, abstinent leben. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} essere astinente | {es} abstenerse, guardar abstinencia | {pt} abster-se | {ca} ésser abstemi. — [Beau] **abstinenc**, abstinence. — **Rim.:** En la rusa de 2012 абстиненция (abstino) do “sindeteno de konsumado de alkoholo”; абстинентный синдром (abstina sindromo).

abstrakt' [OA 1] * abstrait | abstract | abstrakt | отвлеченный, абстрактный | abstrakcyjny, oderwany. — [RE]. * [FK 284,2] batalado *abstrakta* kaj teoria. [FK 264,19] signoj figuraj ... permesas la prezentadon de *abstraktaĵo*. — AV -a.

absurd' [OA 1] * absurde | absurd | absurd | нелъпый {2012 ankaŭ: абсурдный} | niedorzeczny. {adj.} — [Beau] **absurd**. absurde, absurdité {subst.}. * [Rev 41,11] *Absurdo*, plena *absurdo* ! [FK 300,14] ĝi faros tamen tian *absurdan* elekton. [FK 311,17] vortoj ... kiujn ne uzi estus rekta *absurdo*.

Abund' {legu: abund'} [OA 3.1] {en} abundant | {fr} abondant | {de} reichlich, in Fülle | {es} abundante {validas kiel traduko kaj en la hispanan kaj en la portugalán,

legu: | {pt} abundante | | {it} abbondante | | {pl} obfity | (malmanka). — [Kabe]. — **Rim.:** En la rusa en 2012: обильный.

aĉ' [OA 1] * *sufikso por montri malŝatan, malestiman sencon.* — * [Rab 129,31] *Pastraĉa* babilado! — **Rim.:** Z proponis en sia „Cirkulera Letero al la ... LK – Pri Neologismoj“ de 1906-11-22 la sufikson „aĉ“ jene: „Estas enkondukata nova sufikso „aĉ“ por montri malestimon (ekzemple „ĉevalaĉo“ = malbona ĉevalo).“ [LZ I 316] = [PVZ 7, 402]. Ripetita en 1907 [PVZ 8, 179].

acer' - érable | maple | Ahorn | клень | klon. {BOT} — [RE].

aĉet' - acheter | buy | kaufen | покупать | kupować. — **aĉeti** - acheter | buy | kaufen | покупать | kupować [FE 14]. — [UL]. — Mi aĉetis dekduon (aŭ dek-duon) da kuleroj kaj du dekduojn da forkoj. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj. [FE 14]. Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4]. La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi. [FE 25.5]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21]. Mi aĉetis dekon da ovojn [FE 32]. Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1].

• **sub'aĉet'** - corrompre | corrupt | bestechen | подкупать | przekupywać. — [AK] {en} suborn, bribe. — Кр. korupt' [OA 3.2].

acid' - aigre | sour | sauer | кислый | kwaśny. {KEM} — **acida** - aigre | sour | sauer | кислый | kwaśny [FE 35]. — [AK] {fr} acide, aigre | {en} acid, sour. — [UL].

• **acido** - En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6]. {KEM}

• **acidaĵo** - Via vino estas nur ia abomena acidaĵo [FE 35.7].

• **acideco** - La acideco de tiu ĉi vinagro estas tre malforta [FE 35.8].

• **azotacido** - En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6]. {KEM}

• **sulfuracido** - En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6].

ad' - marque durée dans l'action {ĝusta lingvaĵo postulas artikolon: marque la durée}; ex. paf' coup de fusil - paf'ad' fusillade | denotes duration of action; e. g. danc' dance - danc'ad' dancing | bezeichnet die Dauer der Thätigkeit {de 1901: Tätigkeit}; z. B. danc' der Tanz - danc'ad' das Tanzen | означает продолжительность действия; напр. ir' ийти - ir'ad' ходить, хаживать | oznacza trwanie czynności; np. ir' iść - ir'ad' chodzić. — **ad** - marque durée dans l'action {ĝusta lingvaĵo postulas artikolon: marque la durée}; ex. paf' coup de fusil - pafado fusillade | denotes duration of action; e. g. danc' dance - dancado dancing | bezeichnet die Dauer der Thätigkeit {de 1901: Tätigkeit}; z. B. danc' der Tanz - dancado das Tanzen | означает продолжительность действия; напр. iri ийти - iradi ходить, хаживать | oznacza trwanie czynności; np. iri iść - iradi chodzić [FE 13]. — [AK] означает продолжительность действия или многократный вид; напр. ir/ ийти — ir/ad/ ходить, хаживать. — [UL]. — **Rim.:** En 2012 хаживать estas arkaa.

• **diradi** — Li ĉiam diradis al mi la veron [FE 24.3].

• **ir'ad'** — ходить, хаживать | chodzić — **iradi** - ходить, хаживать | chodzić [FE 13].

• **laboradi** — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

• **saltadi** — Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko [FE 40.5].

• **uzadi** — Sed estas bone uzadi la vorton „je“ kiel eble pli malofte [FE 29.2].

• **danc'ad'** — dancing | das Tanzen [UV ad'] — **dancado** - dancing | das Tanzen [FE 13 ad']

• **flugado** — ... ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado ... [FE 28.3].

• **kantado** — La kantado estas agrabla okupo [FE 40.9].

• **kunligado** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj ... [FE 27.5].

• **legado** — Ekzerc' de legado [FE 2] [FE 3] [FE 4].

• **malsanado** — malsanado [FE 42.13].

• **paf'ad'** — fusillade [UV ad'] — **pafado** fusillade [FE 13] — La pafado daŭris tre longe [FE 40.2].

• **parolado** — Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

• **skribado** — Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

• **uzado** — Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo ... [FE 27.3].

— **LR 108 A (1888)**: La formojn kunmetitajn (ekzemple: mi faradas, mi estis farinta ... kaj ceterajn) oni devas uzi sole tian, kian {de 1888: tiam, kiam} la senco ĝin necese postulas [DL 5.36].

— **LR 8 (1902)** [Pri -ad]: Ĉie, kie la senco permesas, mi preferas formojn pli mallongajn; sekve mi dirus: „la 5 sentoj estas la aŭdo, gustumo ...“ k.t.p. (sen *ad*); sed pli bone estus: „La 5 sentoj (sen „ad“, ĉar kapabloj) esta la aŭdado, gustumado (kun „ad“, ĉar farado)“ [Let. al Th. Cart (1902-05-07), OV, p. 526].

Adapt' {legu: adapt'} [OA 3.1] {en} to adapt | {fr} adapter | {de} anpassen, adaptieren | {es} adaptar | {pt} adaptar | {it} adattare | {pl} adaptować {legu: adaptować}. — [EG 2] adaptieren, neu einrichten {ne en EG 1}.

adept' [OA 1] * adept | adept | Adept | приверженец {2012 ankaŭ: adept (nur por sekvantoj de iu religio)} | adept. — [DL] ... ĉar dek milionoj adeptoj {nun: da adeptoj} nenian {de 1888: neniam} estos kolektitaj, tial la afero tute ne havas estontecon [DL I.3.c]. — [RE]. * [FK 244,10] la afero, kiu povus alporti utilon al ĉiu aparta adepto nur tiam, se antaŭe jam ekzistis multego da aliaj adeptoj ... [FK 286,5] la nombro da adeptoj de tiu ĉi lingvo kreskadus.

adiaŭ - adieu | good-by | lebe wohl | прощай | bądź zdrów. — [AK] {en} adieu, good-bye. — [UL]. — A-dí-aŭ [FE 3].

adici-i [OA 2.2] additionner | to add up | addieren. {MAT} — [Beau] additionner (math.). [EG 1] addieren; -o, Addition.

adjektiv' - adjectif | adjective | Eigenschaftswort {2012 ankaŭ: Adjektiv} | имя прилагательное | przymiotnik. {GRAM} — [RE].

adjutant' [OA 1] * aide de camp | adjutant | Adjutant | адъютантъ | adjutant. — [RE]. * [Rev 83,24] kurieroj kaj adjutantoj ĉiam rapidas antaŭe. [FK 61,33] la alkurinta adjutanto.

administr' - administrer | administer | verwalten | управлять {2012 ankaŭ vaste uzata: администрировать} | zarządzać. — [RE]. — Кр. administraci' [OA 3.2].

Administraci' {legu: administraci'} [OA 3.2] {en} administration | {fr} administration | {de} Administration {2012 pli kutima: Verwaltung} | {es} administracion {legu: administración} | {pt} administração | {it} amministrazione | {pl} -- {mankas}. — [Beau] administration (service, personnel de l'administration). — **Rim.:** 1. Кр. administr' [UV]. 2. En la rusa de 2012: администрация.

admir' - admirer | admire | bewundern | дивиться {2012 plejparte arkaa} | podziwiać. — [AK] дивиться, изумляться, восхищаться. — [RE].

admiral' [OA 1] * amiral | admiral | Admiral | адмираль {de 1918: адмирал} | admirał. {MAR} {MIL} — [RE]. * [Rev 66,8] diversaj eminentuloj, senatanoj kaj admiraloj. [FK 92,29] la admiralo ne kuŝigas sin. [FK 92,24] {ŝipo, kiu} portas admiralan flagon sur la masto.

Admiralitat' {legu: admiralitat'} [OA 3.2] {en} admiralty | {fr} amirauté | {de} Admiralität | {es} almirantía {legu: almirantía (ark.) en 2012: almirantazgo} | {pt} almirantado | {it} ammiragliato | {pl} -- {mankas}. {MAR} {MIL} — **Rim.:** 1. Кр. admiral' [OA 1]. 2. En la rusa de 2012: адмиралитет (tuto de admiraloj de lando).

admon' - exhorter | exhort | ermahnen | увещевать {de 1918: увещевать} | upominać. — [AK] {fr} engager, exhorter. — [RE].

adopt' [OA 1] * adopter | adopt | adoptieren | усыновлять | adoptować. — [EG 1]. * [FK 173,8] Ĉu vi ne volus fariĝi mia adopta filino?

ador' - adorer | adore | anbeten | обожать | uwielbiać. — [RE].

adrenalin/o. [OA 9] Hormono produktata de la surrenaj glandoj kaj sekreciata en la sangon okaze de mensa aŭ korpa premo (danĝero k.s.) por prepari la korpon al urĝa agado, fuĝo, sindefendo k.s.: *adrenalino akcelas la koran ritmon kaj altigas la sangopremon.* Formulo: $C_6H_3(OH)_2-CH(OH)-CH_2-NH-CH_3$. — [EV]. [PIV].

adres' {mankas en UV} – {tradukoj mankas} [FE 42]. — **adres'** [OA 1] * adresse (de lettre) | address | Adresse | адресь {de 1918: адрес} | adres. — **adres/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [UL]. [RE]. * [FK 227,29] mi permesas al mi adresi al vi mian prezaron.

• **adresita** - El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8].

adult' – adultérer {(ark.). 2012: tromper} | adulterate | ehebrechen | прелюбодѣйствовать {en 2012 ark. kaj uzata nur en religia sfero; en normala parolo: изменять (супругу) | cudzołóżyć. — [AK 1914] commettre un adultère | commit adultery. — [RE]. — **LR (1907):** commettre un adultère, *anstataŭ:* adultérer [Z en ED 4, 1907, p. 36].

advent' [OA 1] Avent | Advent | Advent | филипповъ постъ | adwent.

adverb' - adverb | adverb | Nebenwort {2012 pli kutima: Adverb} | нарѣчіе {de 1918: нарѣчье} | przysłówek. {GRAM} — **adverbo** - adverb | adverb | Nebenwort {2012 pli kutima: Adverb} | нарѣчіе {de 1918: нарѣчье} | przysłówek [FE 30]. — [AK] Umstandswort {2012: Adverb}. — [DL]. [RE]. — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. — **Rim.:** *La adverboj (evortoj), kiuj estas kreitaj el aliaj vortoj, finiĝas je la litero „e“; ĉiuj aliaj adverboj ne havas konstantan finiĝon kaj apartenas al la vortoj simplaj* [DL 6.1]. — **Rim.:** Kp. ankaŭ la artikolon pri „e“.

advokat' [OA 1] * avocat | counsel, advocate | Advokat {2012 pli kutima: Rechtsanwalt} | адвокатъ | adwokat. — [RE]. * [FK 61,14] Unu advokato, tre

malgranda, venis juĝejon. [FK 247,21] {ekzemplo de internacia vorto}.

aer' - air | air | Luft | воздухъ | powietrze. — **aero** - air | air | Luft | воздухъ | powietrze [FE 26]. — [UL]. — Super la tero sin trovas aero [FE 26.10].

• **aer'um'** - aérer | expose to the air | lüften | провѣтривать | przewietrzać.

aerolit' [OA 1] aérolithe {ne plu uzata, en 2012: météorite} | aerolite | Luftstein {ark., 2012: Meteorit} | аэролитъ {2013 ne plu uzata, ark. por „ŝtona meteorito“} | aerolit. {ASTR} — [EG 1] Aerolith, Luftstein. — Кр. meteor- [OA 2.1].

Aeroplan' {legu: aeroplan'} [OA 3.2] {en} aeroplan {2012 pli kutima: airplane} | {fr} aéroplane {ne plu uzata, en 2012: avion} | {de} Flugzeug | {es} aeroplano {2012 pli kutima: avión} k. t. p. { | {pt} avião, aeroplano | {ru} аэроплан}. — [EV 1923].

afabl' - affable | affable | freundlich | ласковый | uprzejmy. — [AK] affable, aimable | приветливый, любезный. — [RE].

• **mal'afabl'** - grogneur | surly | mürrisch | угрюмый | mrukliwy. — [AK] opryskliwy. — [RE]. — **LR 1907:** Z en ED 4, 1907, p. 36: Grognon, *anstataŭ:* grogneur. Tiu propono de la komisiono AK de LK, kiun Z akceptis, estis forstrekita en la definitivaj francaj AK (!).

afekt' - affectionner | affect | affectiren {de 1901: affektieren (ark.). En 2012 nur plu uzata la perfekta participo pasiva „affectiert“} | жеманиться | afektować. — [AK] affecter, être affecté, minauder | be affected, mince | sich zieren | аффектировать {ark., en 2012 ne plu uzata}, жеманиться, рисоваться. — **LR 1907:** Z en ED 4, Mar. 1907, p. 36: Etre affecté, minauder, *anstataŭ:* affectionner.

afér' - affaire | affair | Sache, Angelegenheit | дѣло {de 1918: дело} | sprawa. — **afero** - affaire | affair | Sache, Angelegenheit | дѣло {de 1918: дело} | sprawa [FE 13]. — [AK] affaire (en général), chose | sprawa rzecz. — [UL]. — ... li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan

leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. Tiel same por ke nia afero bone progresadu, estas necese, ke ... [A 3.2]. ... kiujn la esperantistoj - se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero - povas rigardadi kiel modela, ... [A 3.6]. ... pro la unueco de nia afero ĉiu bona esperantisto devas antaŭ ĉio bone koni la fundamenton de nia lingvo ... [A 10.2]. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko ... [FE 13.3]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredoblajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14]. Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezulton, kaj ni disiris [FE 42.1].

afiks' [OA 1] affixe | affix | Affix | афикс {2012: аффикс} | przyrostek {legu: przyrostek}. {GRAM} — [EG 1].

afiŝ' [OA 1] affiche | poster, placard | Anschlag (an Säule) {2012: Plakat, Anschlag (ark.)} | афиша | afisz. — [RE].

Aflikt' {legu: aflikt'} [OA 3.2] {en} to distress, grieve, afflict | {fr} affliger | {de} betrüben, quälen | {es} afligir | {pt} afligir | {it} affliggere | {pl} -- {mankas}.

aforism' [OA 1] * aphorisme | aphorism, maxim | Афоризмус | афоризм {de 1918: афоризм} | aforyzm. — [EG 1]. * [Ham 86,31] Ĉu tio ĉi estas prologo aŭ ia aforismo? — **Rim.:** Кр. sentenc' [UV].

afrank' [OA 1] affranchir | pay the postage | frankieren | франкировать | frankować. — [EG 1].

Afrik/o. [OA 8] La kontinento sude de Eŭropo. — A. Africa, F. Afrique, G. Afrika, H. {es} Africa {legu: África}, I. {it} Africa, P. {pt} Africa {legu: África}. {ТОРО} — [Beau] Afrique. [EG 1]. [FK 200,1] diamanto-grandegulo, kiun oni antaŭ nelonge trovis en la suda Afriko.

afust' [OA 1] affût {de 1990: affut} (de canon) | gun-carriage | Lafette | лафетъ {de 1918: лафет} | laweta. {MIL} — [EG 1].

aĝ' - âge | age | Alter | вѣкъ, возрастъ | wiek. — [AK] возраст. — [UL]. — BRO4: aĝo.

• **plen'aĝ'** - majeur | of full age | mündig | совершеннолѣтній | pełnoletni [UV plen'].

ag' - agir | act | handeln, verfahren | поступать | postępować. — **agi'** - agir | act | handeln, verfahren | поступать | postępować [FE 25]. — [RE]. — Honesta homo agas honeste [FE 25].

• **ago** - Via ago estas tre laŭdinda [FE 41.10].

agac' - agacement | setting on edge | Stumpfwerden der Zähne | оскомина | drętwość. {MED} — [AK 1914] agacement (*des dents*) | setting on edge (*teeth, etc.*) | Stumpfheit der Zähne | cierpnać (zęby). — [RE]. — **LR 1907:** Z en ED 4, Mar. 1907, p. 36: *Aldoni:* (dents).

agat' [OA 1] * agate | agate | Achat | агатъ {de 1918: агат} | agat. {MIN} — [RE]. * [Rab 71,10] Tiun ĉi agaton mi portas pro la honoro.

agent' [OA 1] agent | agent | Agent | агентъ {de 1918: агент} | ajent. — [DL] *Li korespondas telegrafe kun ĉiuj agentoj* [DL 7.18]. [RE].

Aĝi' {legu: aĝi'} [OA 3.2] {en} agio | {fr} agio | {de} Agio | {es} agio | {pt} agio {legu: ágio} | {it} aggio | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] Agio, Aufgeld.

agit-i (*fig.*) [OA 2.1]. — [RE]. — [Beau] agiter. [EG 1] bewegen, in Aufregung, in Wallung bringen, agitieren; ~anto, ~isto; ~ado. [Wackrill] [El unu Zamenhofa artikolo] : Li [L. Einstein] havis la intencon komenci vastan sisteman agitadon.

agl' - aigle | eagle | Adler | орелъ | orzeł. {ZOO} — **aglo** - aigle | eagle | Adler | орелъ | orzeł [FE 22]. — [UL]. — Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13]. — [DL] *Rigardu, kiel la aglo batas kun la flugiloj!* [DL 14.2].

agoni' [OA 1] * agonie | death-agony | Agonie, Todeskampf | агонія {de 1918: агония} | konanie. — [RE]. * [Rab 47,20] mia mortanta kamarado ... diris *agoniante*. [FK 190,5] kriado kaj *agonio* de la mortantaj bestoj.

agord' - accorder | tune | stimmen | настраивать | nastrajać. {MUZ} — [AK] accorder, mettre au diapason (*musique*) | tune (*vb*). — [RE]. — **LR 47 G (1903):** „agordi – signifas ‚ordigi’ instrumenton, aranĝi la kordojn tiel, ke ilia sono estu *ĝusta, bona per si mem; akordo = reciproka*

harmonio“ [LR 47 G, Listo de korektoj al la manuskripto de *Vocabulaire Français-Esperanto* de Th. Cart 1903, PVZ 6, 51-66].

agrabl' - agreeable {legu: agréable} | agreeable | angenehm | приятный {de 1918: приятный} | przyjemny. — **agrabla** - agréable | agreeable | angenehm | приятный {de 1918: приятный} | przyjemny [FE 9]. — [UL]. — La kanto de la birdoj estas agrabla [FE 9.2]. La kantado estas agrabla okupo [FE 40.9].

• **agrabla** - Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10] Morti pro la patrujo estas agrable [FE 20.23]. Li parolas, kaj lia parolo fluas dolĉe kaj agrable [FE 31.8].

• **malagrabla** - ... ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2].

agraf' [OA 1] agrafe | clasp | Agraffe | застежка | agrafka, haftka.

agres/i. [OA 9] Ataki ne provokite; ataki kiel unua ne estante mem minacata de atako: *agresi personon*; *agresi landon*. — [PIV 1970].

• **agres/em/a.** [OA 9] Ĉiam preta ataki, aŭ inklina kutime ataki, eĉ ne provokite. — [PIV 1970].

agronom' [OA 1] {En piednoto apud astrolog':} „Same: agronomo, antropologo, k. t. p.“. [OA 7]. — [Kabe]. — **Rim.:** Pri fako-agantoj-paroj vd. BK II.1.

agronomi' [OA 1] * agronomie | husbandry | Feldbaukunde, Agronomie | агрономия {de 1918: агрономия} | agronomija {de 1936: агрономия}. — {En piednoto:} „Vidu: Astrologo, la noton.“ — [RE]. * [FK 207,26] oni malfermis lernejon de *agronomio*.

aidos/o. [OA 9] Akirita malsufiĉo de la imunsistemo. Grava malsano, kiu malfortigas la korpajn defendojn kontraŭ ĉiaj malsanoj, plej ofte transdonata per seksaj kontaktoj aŭ infektita sango. {MED} — [PIVS 1987] aideso {-e-}.

aĵ' - quelque chose possédant une certaine qualité ou fait d'une certaine matière: ex. mol' mou - mol'aĵ' partie molle d'une chose | made from or possessing the quality of; e. g. sek' dry -

sek'aĵ' dry goods | etwas von einer gewissen Eigenschaft, oder aus einem gewissen Stoffe; z. B. mal'nov' alt - mal'nov'aĵ' altes Zeug, frukt' Frucht - frukt'aĵ' etwas aus Früchten bereitetes | нечто съ данным {tajperaro, legu: данным} качеством или из данного материала; нпр. mol' мягкий - mol'aĵ' мякишъ; frukt' плодъ - frukt'aĵ' нечто приготовленное из плодовъ | oznacza przedmiot posiadający pewną własność albo zrobiony z pewnego materiału; np. mal'nov' stary - mal'nov'aĵ' starzyzna; frukt' owoc - frukt'aĵ' coś zrobionego z owoców. — **aĵ'** - quelque chose possédant une certaine qualité ou fait d'une certaine matière: ex. mola mou - molaĵo partie molle d'une chose | made from or possessing the quality of; e. g. malnova old - malnovaĵo old things frukto fruit - fruktaĵo something made from fruit | etwas von einer gewissen Eigenschaft, oder aus einem gewissen Stoffe; z. B. malnova alt - malnovaĵo altes Zeug; frukto Frucht - fruktaĵo etwas aus Früchten bereitetes | нечто съ данным качеством или из данного материала; нпр. mola мягкий - molaĵo мякишъ; frukto плодъ - fruktaĵo нечто приготовленное из плодовъ | oznacza przedmiot posiadający pewną własność albo zrobiony z pewnego materiału; np. malnova stary - malnovaĵo starzyzna; frukto owoc - fruktaĵo coś zrobionego z owoców [FE 25]. — [UL].

• **altaĵo** — Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto [FE 35.10].

• **ark'aĵ'** - voûte {de 1990: voute} | vault | Gewölbe | сводъ | sklepienie [UV ark'].

• **beletr/aĵ/o.** [OA 9] Verko beletra.

• **bonaĵo** — Bo-ná-ĵo [FE 2.15]. **Bonaĵo** [FE 4.8].

• **ĉirkaŭ'aĵ'** - alentours | environs | Umgegend | окрестность {en 2013 nur en pluralo: окрестности} | okolica [UV aĵ'].

• **fek/aĵ/o.** [OA 9] Ekskremento eligita el la anuso.

• **fortik'aĵ'** - forteresse | fortress | Festung | крепость {de 1918: крепость} | twierdza [UV fortik'].

• **fotografajo** {mankas en UV} - La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografajon al mia patro [FE 32.4].

• **frandaĵo** — Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14].

• **garanti'aj'** - gage | pawn, pledge | Pfand | залогъ | zastaw. [UV garanti'].

• **grafik/aj/o** [OA 9] **1** Bildo grafika: *grafikaĵoj ilustris la poemaron.* **2** Desegnaĵo prezentanta fenomenojn aŭ abstraktajn rilatojn per kurboj, surfacoj k.s., ofte kun nombraj indikoj: *la grafikaĵo prezentis la dividon de la membraro laŭ profesioj.*

• **kod/aj/o.** [OA 9] Grupo da signoj, prezentanta koditan informon.

• **meĉ'aj'** - amadou | amadou, match | Feuerschwamm | трыць | hubka [UV meĉ'].

• **pis/aj/o.** [OA 9] Urino.

— **LR 9 (1907) [aj apud verbaj radikoj]:** Vi diras, ke kiam verba radiko ricevas la sufikson *aj*, tiam ni ofte ne scias, ĉu ĝi signifas “io, kio faras” aŭ “io, kio estas farata”. Kelkaj Esperantistoj opinias, ke la sufikso povas havi nur *unu* el la diritaj du sencoj, ekzemple nur la aktivan, kaj ĉiufoje, kiam ili trovas la diritan sufikson kun la senco pasiva, ili rigardas tion ĉi kiel simplan eraron. Tiu ĉi opinio tamen estas neĝusta: *aj* per si mem havas nek sencon ekskluzive aktivan, nek sencon ekskluzive pasivan, kaj tial ĝi povas esti uzata en *ambaŭ* sencoj. Severe precizigi la signifon de tiu ĉi sufikso en la senco aŭ nur aktiva aŭ nur pasiva - laŭ mia opinio - estas ne konsilinde, ĉar tio ĉi tute senbezzone ligus nin kaj devigus nin ofte uzadi tro longajn formojn. Ĝenerale mi devas ripeti ĉi tie tion, kion mi jam kelkajn fojojn esprimis ĉe aliaj okazoj: ni ne devas peni, ke nia lingvo estu *tro* preciza, ĉar tiam ni nin mem nur katenus kaj ofte, por esprimi plej simplan ideon, ni devus uzi vorton deksilaban; ĉiufoje, kiam ni sen timo de malkompreniĝo povas doni al la uzanto liberecon, ni devas tion ĉi fari kaj permesi al li uzi laŭvole *diversajn* formojn (se ili nur ne estas kontraŭ la leĝoj de nia lingvo aŭ kontraŭ la logiko aŭ komprenebleco), anstataŭ postuli, ke li nepre uzu ĉiam *nur unu* formon. En ĉiuj okazoj (tre maloftaj), kiam la simpla uzado de *aj* povas doni ian *malkompreniĝon*, ni povas ja tre bone helpi al ni (kiel vi mem tute prave proponis) per la uzado de participo aktiva aŭ pasiva (ekzemple “ŝmirantaĵo” kaj “ŝmirataĵo”, kiuj ambaŭ prezentas formojn tute regule

kreitajn laŭ la leĝoj de nia lingvo); sed ĉar, el 100 verbaj vortoj kun *aj*, 99 estas tute *klaraj*, kial do ni devas senbezzone kateni nin kaj, precizigante la signifon de *aj* nur aktive aŭ nur pasive, konstante esti devigataj uzadi “antaĵo” aŭ “ataĵo” en ĉiuj aliaj okazoj? Por kio uzi ekzemple la longajn formojn “estantaĵo”, “kreskantaĵo”, aŭ “sendataĵo”, “kraĉataĵo” k.t.p., se ni egale klare povas esprimi tion saman per la pli mallongaj “estaĵo”, “kreskaĵo”, “sendaĵo”, “kraĉaĵo” k.t.p., pri kies senco povas ekzisti nenia dubo? Sekve se vi volas klarigi la signifon de *aj* kun verbaj radikoj, tiam anstataŭ diri, ke *aj* kun verbo signifas nur “io, kio faras”, aŭ nur “io, kio estas farata”, mi konsilas al vi diri: *aj* kun verbo signifas “ion, kio enhavas en si la ideon de la donita verbo” ĉu tiu ĉi ideo estas aktiva aŭ pasiva - tion ĉi la sufikso *aj* tute ne devas montri al ni, ĉar tion ĉi montras la senco de la vorto mem aŭ - en okazo de speciala *neceseco* - la aldono de la sufikso de aktiveco aŭ pasiveco. Tiu ĉi “speciala neceseco” tamen aperas nur tre malofte, ĉar eĉ ĉe tiuj verboj, kiuj povas doni egale bone aĵon aktivan kaj pasivan, la senco de la aĵo estas facile komprenebla el la kunteksto; ekzemple se mi diros “mi donas tion ĉi al vi kiel garantiataĵon de mia reveno”, neniu ja povas dubi, ke ni parolas ne pri *garantiataĵo*, sed pri *garantiantaĵo*. Vian opinion, ke ofte (kiam povas ekzisti nenia dubo) ni povas eĉ forĵeti la *aj* kaj uzi simple nur la substantivan finiĝon *o*, - mi trovas tute prava; sed en la plimulto da okazoj inter *o* kaj “aĵo” estas granda diferenco. – P.S. Per stranga renkontiĝo de la cirkonstancoj mi ĵus ricevis leteron, kiu prezentas bonan ilustraĵon al tio, kion mi supre diris pri tro granda logikeco. Mia korespondanto skribas (iom ŝerce), ke la esprimo “Parolo de X en la kunveno Y” estas tute mallogika kaj malpreciza: anstataŭ “parolo” oni devas en tia okazo diri “antaŭpublikparolataĵo”. Ĉu vi aprobas tian precizan vorton? [Resp. 11, La Revuo, Apr. 1907].

ajl' - ail | onion, garlic | Knoblauch | чеснокъ | czosnek. {KUIR} — [AK] {en} garlic. — [RE].

ajn - que ce soit; ex. kiu qui - kiu ajn qui que ce soit | ever; e.g. kiu who - kiu ajn whoever | auch nur; z. B. kiu wer - kiu ajn

wer auch nur | бы ни; напр. kiu kto - kiu ajn kto бы ни | kolwiek, bądź; np. kiu kto - kiu ajn ktokolwiek, ktobądź. — **ajn** - que ce soit | ever | auch nur | бы-ни | kolwiek, bądź [FE 30]. — [AK] ajn (kiu ...) auch nur, auch immer (wer ...). — [UL]. — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

— **LR 103 (1913)**: *Demandite, ĉu oni povas uzi „ajn“ kun la serio io, iu, ie k.t.p. D-ro Zamenhof respondis: „Jes, ĉar en Esperanto ĉiu vorto povas esti kombinata kun ĉiu alia“.* [El „Travivaĵoj de Ro Ŝo“ (R. Sharpe), 1913, p. 90].

akaci' [OA 1] acacia | acacia | Akazie | акація | akacja. {BOT} — [RE].

akademi' [OA 1] * académie | academy | Akademie | академия | akademja. — [DL 1888] *Cetere, ĉiuj proponoj, kiujn mi ricevas, ..., estos prezentataj al la juĝo de ... ia el la jam konataj instruitaj akademioj, ...* [DL I]. *Se ia kompetenta akademio min sciigos, ke ĝi volas preni tiun ĉi laboron, mi tuj sendos al ĝi la tutan materialon, ...* [DL I]. *Se tamen neniam el la instruitaj akademioj volos preni mian aferon, tiam {de 1888: tiam} mi daŭrigos la publikigadon de l' proponoj, ...* [DL I]. {Tri pliaj trafoj} [DL 19]. [RE]. * [FK 309,33] la estonta akademio aŭ kongreso. [FK 207,17] akademion de la greka kaj latina lingvoj.

akapar-i [OA 2.2] accaparer | to corner | wucherisch aufkaufen — [Beau] accaparer. [EG 1] wucherisch aufkaufen; ~isto.

akar' - mite | mite | Milbe | клещь, червь | kleszcz, ślępak. {ZOO} — [AK] acare, mite, ciron | mite (*insect*) | клещ. — [RE].

akcel' - dépêcher {2012 pli kutima: accélérer} | accelerate | fördern {ark., 2012: beschleunigen} | споспѣшествовать {ark., 2012: ускорять, содействовать} | popierać, przyspieszać. — [AK] accélérer, hâter. — **LR 1907**: Z en ED 4, Mar. 1907, p. 36: Hâter, accélérer, *anstataŭ*: dépêcher. — [RE].

akcent' - accent | accent | Accent {de 1901: Akzent} | ударение | akcent. — [AK] {en} accent (tonic). — [RE].

akcept' - acceper | accept | annehmen | принимать | przyjmować. — **akcepti** - acceper | accept | annehmen | принимать | przyjmować [FE 23]. — [AK] acceper, accueillir. — [RE]. — ... kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenium, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

— **LR 1908**: La esprimo “mi estas feliĉa akceptonte vin” estas bona, kvankam mi preferus diri pli simple “mi estas feliĉa, ke mi vin akceptos”. La frazo “mi inklinas ne faronte tion” ne ŝajnas al mi bona; mi dirus: “mi estas inklinata ne fari tion”. [Resp. 40, *La Revuo*, Majo 1908].

Akcesor' {legu: akcesor'} [OA 3.2] {en} accessory | {fr} accessoire | {de} nebensächlich, dazukommend {2012 ankaŭ: akzessorisch} | {es} accessorio {pres-eraro, legu: accesorio} | {pt} accessorio {legu: acessório; de 2009: acessório} | {it} accessorio {legu: accessòrio} | {pl} -- {mankas}. — **Rim.:** {ru} 2012: акцессорный — [EG 2] accessorisch {de 1901: akzessorisch} {ne en EG 1}.

akci' [OA 1] action (finance) | share | Aktie | акция | akcja (papier). {EKON} — [RE].

akcident-o [OA 2.2] accident | accident | Zufall, Unfall — [Beau] accident. [EG 1] Zufall; **-a; -aĵo**.

akcipitr' - autour | hawk | Habicht | ястребъ | jastrząb. {ZOO} — [RE].

akciz' [OA 1] accise (impot sur les boissons etc.) {nur plu uzata en Kanado, en Francio ark.} | excise | Akzise {(ark.) nur plu uzata por historia imposto} | акцизь | akcyza. — [RE].

akir' - acquérir | acquire | erwerben | приобрести | uzyskać. — [AK] uzyskać, zdobyć. — [RE].

Aklam' {legu: aklam'} [OA 3.1] {en} to acclaim | acclamer | zujauchzen {2012: (ark.)}, durch Zuruf abstimmen, Beifall zurufen | {es} aclamar | {pt} acclamar {de 2009: aclamar} | {it} acclamare | {pl} aklamować {legu: aklamować}. — [EG 1] zujauchzen, ohne Abstimmung einstimmig zu etwas ernennen.

akn' - bouton, grains de larderie | pimple | Finne {ark., 2012: Pickel} | угорь

{сыпь} {2012 ankaŭ: акне} | węgry, krosty. {MED} — [AK] acné, bouton. — [RE].

akompan' - accompagner | accompany | begleiten | сопровождать | towarzyszyć. — **akompani** - accompagner | accompany | begleiten | сопровождать | towarzyszyć [FE 18]. — [AK] сопровождать, акомпанировать {en 2012 uzata nur en muziko (pianisto akompanis kantiston per sia muzikludo)}. — [UL]. [RE]. — ... post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15].

akord' [OA 1] * accord (mus., gram., etc.) | accord | Akkord | аккордъ (муз.), согласование (грамм.) | akord. {MUZ} {GRAM} — [RE]. — **LR 47 G (1903):** „agordi – signifas ‚ordigi‘ instrumenton, aranĝi la kordojn tiel, ke ilia sono estu ĝusta, bona per si mem; akordo = *reciproka harmonio*“ [Listo de korektoj al la manuskripto de *Vocabulaire Français-Esperanto* de Th. Cart 1903, PVZ 6, 51-66]. * [Rab 37,23] la humora stato de la spirito *akordiĝas* kun la movoj de la materio. [Rab 37,24] *malakordo* de la meĥanikaj vibraĵoj. [FK 392,4] Se l' harpo eĉ estas rompita – l' *akordo* ankoraŭ do ploras.

akr' - aigu | sharp | scharf | острый | ostry. — **akra** - aigu | sharp | scharf | острый | ostry [FE 7]. — [AK] aigre, piquant, vif, perçant, tranchant. — [UL]. — La dentoj de leono estas akraj [FE 7.2]. La tranĉilo tranĉas bone, ĉar ĝi estas akra [FE 16.4].

• **malakra** - La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1].

akrid' - sauterelle | grass-hopper | Heuschrecke | саранча | szarańcza. {ZOO} — [RE].

akrobat-o [OA 2.1] — [EG 2] Akrobat {ne en EG 1}.

aks' - axe | axle | Achse | ось | oś. — [RE].

Aksel-o {legu: aksel-o} [OA 4], {fr} aisselle | {en} armpit | {de} Achselhöhle. {ANAT} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} ascella | {es} axila, sobaco | {pt} sovaco {ankaŭ: axila} |

{ca} aixella. — [Beau] aisselle. [EG 1] Achselhöhle.

aksiom' [OA 1] axiome | axiom | Axiom, Grundsatz | аксиома | aksjomat. — [RE].

akt' [OA 1] * acte (théâtre, document) | act, deed | Akt (der), Akte (die) | актъ | akt. — [RE]. * [FK 198,22] la kiso havis sian komencon en la *akto* patrino. [Ham 1 (titolo)] *Akto* I. [FK 71,15] la preparaj *aktoj* [en la juĝejo].

aktiva {mankas en UV} — El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. — **aktiv'** [OA 1] * actif (gram.) | active | aktiv, tätig | активный | czynny. {GRAM} — **aktiv'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Beau] actif. * [FK 255,10] *aktiva* estanta [akceptas la finiĝon] -ant; aktiva estinta -int.

aktor' [OA 1] * acteur | actor | Schauspieler | актеръ | aktor. — [RE]. * [Ham 64,13] La plej bonaj *aktoroj* en la mondo, por tragedioj.

Aktual-a {legu: aktual-a} [OA 4], {fr} actuel | {en} present, of present interest | {de} zeitgemäss {legu: zeitgemäß}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} attuale, di attualità | {es} actual | {pt} actual {2012: atual} | {ca} actual. — [ER].

akupunktur/o. [OA 9] Kuracmetodo el la tradicia ĉina medicino, kiu konsistas en pikado de difinitaj korpopunktoj per pingloj. — [EV 1923] akupunktur-i {verbo}. [PIV 1970].

akurat' [OA 1] * ponctuel | punctual | pünktlich | аккуратный | akuratny, punktualny. — [DL] ... *hierau ni manĝis akurate je l' tria horo* [DL 16.11]. [RE]. * [Ham 1,33] Vi *akurate* venis al la servo! [FK 80,8] Mi amas, ke oni *akurate* pagu la luan pagon. [Rab 109,1] li promesis reveni al ni *akurate* je la oka horo.

akuŝ' - accoucher | lie in | niederkommen, entbunden werden | разрѣшится отъ бремени | powić. — [AK] accoucher (*intr.*) | be confined (*in childbed*) (*intr.*) | powić, odbyć połóg. — Z en ED 4, Mar. 1907, p. 36: *Aldoni:* (*intr.*).

([Referenco al piednoto, kiu fariĝis LK 20 A, vd. malsupre] — [Beau 1904]: **akuŝ**, accoucher (trans.). **akuŝistino**, sage-femme. [EG 1, 1904]: **akuŝ-i**, (jem[anden]) entbinden [trans.]; **-iĝi**, niederkommen; **-isto**, Geburtshelfer; **-istino**, Hebamme.

• **akuŝ'ist'in'** - sage-femme | midwife | Hebamme | акушерка | akuszerka. — [RE akuŝ'ist'].

— **LR 20 A (1907)**: „Por ‚akuŝi’ mi konsilas konservi ĝian signifon *ne* transiran [en OV: netransiran] (kiun ĝi havas en la Un. V.). La ŝanceliĝo pri tiu ĉi vorto estis kaŭzita de la sekvanta cirkonstanco: antaŭ 5-6 jaroj S^{ro} de Beaufront skribis al mi, ke pro la vorto ‚akuŝistino’ estus bone [en OV 1929: estas necese] doni al ‚akuŝi’ signifon transiran. Ĉar la tiama rezonado de S^{ro} B. ŝajnis al mi ĝusta kaj ĉar la Univ. Vortaro tiam ne havis ankoraŭ ian karakteron de netuŝebleco, tial, [en OV: konfuzita per la argumentoj de S^{ro} B.], mi konsentis, ke li donu en sia vortaro al ‚akuŝi’ sencon transiran. En tia senco la vorto poste transiris ankaŭ en ĉiujn aliajn vortarojn kaj kaŭzis konfuzon kaj mi ĝin enmetis ankaŭ en la vortaron germana-esperantan [en OV: Germana-Esperantan]. Nun, ĉar la Univ. Vortaro devas resti netuŝebla, mi konsilas konservi por la vorto ĝian *antaŭan* sencon, tiom pli, ke tiu senco estas ankaŭ pli ĝusta, logika kaj oportuna. La ekzistado de la vorto ‚akuŝistino’ tute ne devas nin konfuzi, ĉar ĉiu facile komprenos, ke ‚akuŝistino’ signifas ne ‚virino, kiu profesie (!) naskas’, sed ‚virino, kiu profesie sin okupas per aferoj de naskado’ (ne okupas sin per akuŝado, sed nur per akuŝoj). [Let. al Cart pri aprobo de la francaj AK (1907-02-24) en ED 4, Mar. 1907, p. 36; repr. en OV 1929, p. 539, BK VI].

akut-a [OA 2.2] aigu | acute, sharp | akut — [EG 1] akut.

Akuz' {legu: akuz'} [OA 3.1] {en} to accuse | {fr} accuser | {de} anklagen, beschuldigen | {es} acusar | {pt} accusar {de 2009: acusar} | {it} accusare | {pl} oskarzac {legu: oskarzać}. — [Kabe] {antaŭe kulp/ig/i – [RE]}.

akuzativ' - accusatif | accusative | Accusativ {de 1901: Akkusativ} | винительный падежь | biernik. —

akuzativo - accusatif | accusative | Accusativ {de 1901: Akkusativ} | винительный падежь | czwarty przypadek [FE 28]. {GRAM} — [DL]. [RE]. — Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, ... [FE 28.3]. Anstataŭ la vorto „je” ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, kiam la klareco de la senco tion ĉi malpermesas ... [FE 29.10]. — [DL 1888]: ... *se la senco ne montras klare, kian prepozicion ni devas uzi, ni ĉian {de 1888: ĉiam} povas uzi la vorton „je”, aŭ la akuzativon sen prepozicio* [DL 8.7]. — **Rim.**: Кр. ankaŭ la artikolon pri „-n”.

akv' - eau | water | Wasser | вода | woda. — **akvo** - eau | water | Wasser | вода | woda [FE 9]. — [UL]. — Ak-vo [FE 2]. Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto ... [FE 15]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; ... [FE 17.11]. Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki [FE 19]. Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1]. ... el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo [FE 25.14]. Akvo estas fluidaĵo [FE 35.3]. La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero [FE 42.6].

• **super'akv'** - inonder, submerger | overflow, deluge | überschwemmen | наводнять | zalewać [UV super]. — Кр. diluv/o [OA 4].

• **akv'o'melon'** - melon d'eau | watermelon | Wassermelone | арбузь | arbutz [UV melon']. {BOT} — [RE].

Akvafort-o {legu: akvafort-o} (gravuraĵo) [OA 4] {fr} estampe gravée à l'eau-forte | {en} etching, aquafortis engraving | radiertes Blatt. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {(gravuraĵo) mankas}, {it} acquaforte (incisione ad) | {es} aguafuerte | {pt} aguaforte {legu: água-forte} | {ca} aiguafort. — [EG 1] Scheidewasser.

akvarel' [OA 1] aquarelle | aquarelle, water colours | Aquarell | акварель | akwarela. {ART} — [EG 1].

akvari' [OA 1] aquarium | aquarium | Aquarium | аквариј | akvarjum. — [EG 1].

akvilegi-o [OA 2.2] ancolie | columbine | Aglei {BOT} — [EG 1] Glockenblume, Aglei. [Ham 130,24] Jen estas fenkolo por vi kaj *akvilegio*.

al - à | to | zu (ersetzt zugleich den Dativ) | къ (замѣняетъ также дательный падежъ) | do (zastępuje też celownik). — **al** - à | to | zu (ersetzt zugleich den Dativ) | къ (замѣняетъ также дательный падежъ) | do (zastępuje też przypadek trzeci) [FE 5]. — [AK] à, vers. — [UL]. — Al [FE 2.1]. — {Multaj trafoj en A, ne notitaj tie ĉi}. — La rozo apartenas al Teodoro [FE 5.4]. Al leono ne donu la manon [FE 7.3]. Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3]. Ludoviko, donu al mi panon [FE 8.9]. Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. {Multaj pliaj trafoj en A, ne notitaj tie ĉi}.

• **aldoni** —... por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ ... [FE 28.3]. Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: ... [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: ... [FE 30.4]. Aldonante la literon „ĉ“, ni ricevas vortojn komunajn: ... [FE 30.5]. Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: ... [FE 30.6]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7] ... [FE 30.8]. Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn“, ni ricevas vortojn sendiferencajn: ... [FE 30.9]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

• **aldono** — ... neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... ia aŭtoritata institucio

enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2].

• **alflugi** — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

• **aliĝi** — La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

• **al'milit'** - conquérir | conquer | erobern | завоевывать | zawojować. — Кр. Konker-i [OA 4].

• **al'mezur'** - essayer, ajuster | adapt | anpassen | примѣривать | przymierzać [UV mezur']. — [AK] {en} try on, fit on, adjust.

• **alporti** — ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon ... kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kaj ŝi ... ĉerpis akvon ... kaj alportis al la virino ... [FE 15.3]. Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7]. Alportu al mi metron da nigra drapo ... [FE 32.6].

• **al'tranĉ'** - couper, tailler | cut out | zuschneiden | кроить | przykroić [UV tranĉ']. — [AK] {en} try on, fit on, adjust.

• **altrudata** — ... sed tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj ... [A 7.1].

— **LR 1908** [„al“ anstataŭ akuzativo]: En tre *multaj* okazoj la prepozicio „al“ povas tre bone esti uzata, por esprimi direkton; tamen ne en *ĉiuj* okazoj oni povas tion fari. Anstataŭ “mi veturas Londonon” oni povas tre bone diri “mi veturas al Londono” sed se anstataŭ la frazo “la muso kuris sub la liton” ni dirus “al sub la lito”, la senco de la frazo iom ŝanĝiĝus. “Al” ordinare montras nur la *celadon*, la vojon al iu loko, dum la akuzativo povas enhavi en si ankaŭ la ideon de *atingo* de la celo; sekve la frazo “la muso kuris al sub la lito” montrus, ke la muso kuris en la *direkto* al sub la lito, sed pro ia kaŭzo ĝi ne atingis la lokon sub la lito, aŭ almenaŭ ni ne vidis tiun atingon. Tamen mi ripetas, ke en la plimulto da okazoj la diferenco inter “al” kaj akuzativo estas tiel malgranda, ke mi volis siatempe eĉ proponi komunan regulon, ke anstataŭ akuzativo de direkto oni povas ĉiam uzi la prepozicion “al” kun nominativo. La personoj, por kiuj la akuzativo de direkto prezentas ian malfacilaĵon, povas eĉ nun sen ia peko kontraŭ la

gramatiko uzi en tiaj okazoj la prepozicion “al”. Se ekzemple anstataŭ “venu ĉi tien” vi diros “venu al ĉi tie”, oni povos diri, ke via *stilo* estas ne tute klasika, sed oni ne povos diri, ke vi faris gramatikan *eraron* [Resp. 36, *La Revuo* Maj. 1908].

alabastr’ [OA 1] albâtre | alabaster | Alabaster | албастръ | alabaster. — [RE].

alarm’ [OA 1] * alarmer | alarm | alarmieren | бить тревогу | alarmować. — [EG 1] -o, Alarm {subst.}; -i, alarmieren, Lärm schlagen. * [Rab 132,12] la tuta vilaĝo estas *alarmita*. [Rab 62,29] la *brulalarmaj* sonoriloj komencas brui.

alaŭd’ - alouette | lark | Lerche | жаворонокъ | skowronek. {ZOO} — [RE].

albano [OA 8]. — [EG 1]. Albanese {2012: Albaner}; -**ujo**, Albanien.

Albin-o {legu: albin-o} [OA 4], {fr} albinos | {en} an albino | {de} Albino. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} albino | {es} albino | {pt} albino | {ca} un albi. — [EG 1] **albinos-o**, Albinos.

album’ [OA 1] * album | album | Album | альбомъ | album. — [RE]. * [Rev 74,26] Mi petas vin, ke vi skribu al mi pro memoro iajn versojn en la *albumon*.

alcion’ – alcyon {neniam uzata. 2012: martin-pêcheur} | halcyon | Eisvogel | зимородокъ | zimorodek. {ZOO} — [RE]. [EV 1923] alcedo {sciencia sinonimo}.

ald-o [OA 2.2] alto (*voix*) | alto (*voice*) | Altstimme {MUZ} — [RE]. [EG 1] Alt{stimme}; -isto; -violono.

ale’ [OA 1] * allée | alley | Allee | аллея | aleja. — [DL] *Promenante sur la aleo, ni renkontis la gedoktorojn N., ...* [DL 12.9]. [RE]. * [FK 108,31] ni estis sur la strato kaj paŝis rapide tra unu el niaj larĝaj *aleoj*.

alegori’ [OA 1] * allégorie | allegory | Allegorie | аллегория | alegorja. — [RE]. * [Rev 51,13] li ... ŝprucigis tiajn *alegoriojn* kaj kaŝitajn sencojn, ke ŝajnis, ke oni neniam divenos la veron.

Aleksandr’ {mankas en la ĝusta alfabeto pozicio en UV} [UV ĉj’ {de} {ru} {pl}]. **Aleksandro** — Aleksandro ne volas lerni, kaj tial mi batas Aleksandron [FE 9.7]. {NOM} — **Aleksandr’** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (vira antaŭnomo).

• **Ale’ĉj’** [UV ĉj’ {de} {ru} {pl}].

Alen-o {legu: alen-o} [OA 4], {fr} alène | {en} awl | {de} Ahle. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lesina | {es} lesna {2012 pli kutima: lezna} | {pt} sovela | {ca} alena. {TEK} — [EG 2]. [EG 1] **al-o**, Ahle, Pfrieme.

alergi/o. [OA 9] Malsano kaŭzita de forta reago de la imunsistemo kontraŭ substancoj, kiuj normale estas sendanĝeraj, ekzemple manĝaĵoj, poleno, polvo k.s. {MED} — [PIV 1970].

alfabeto {mankas en UV} — ALFABETO [FE 1] - ALPHABET | THE ALPHABET | Das Alphabet | АЗБУКА | АБЕЦАДЛО [FG 0]. {GRAM}. —

alfabet’ [OA 1] alphabet | alphabet | Alphabet {de 1996 ankaŭ: Alfabet} | алфавитъ {de 1918: алфавит} | alfabet. —

alfabet’ (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. [FK 72,10] por la plimulto de la kulturaj popoloj estis enkondukita jam longe ... unu kondiĉa *alfabeto*. [FK 212,7] en returnita ordo de la *alfabeto*. [FK 291,15] konatiĝo kun ĝia plej simpla *alfabeto*. — **Rim.:** La titolo „ALFABETO“ mankas en FE, 2-a eld. 1898 kaj estis aldonita por la reeldono en la Fundamento en 1905.

algebr’ [OA 1] * algèbre | algebra | Algebra | алгебра | algiebra. {MAT} — [RE]. * [FK 259,1] similaj je la signoj de la *algebro*.

Alĝerio [OA 8] {TOPO} — [Beaufront, L’Espérantiste 8-9/1898, p. 92-100]. [EG 1] Algerien; -**a**; -**ano**.

alg-o [OA 2.1] {BOT} {ZOO} — [EG 1] **alg-oj**, Algen.

algoritm/o [OA 9] (en matematiko, komputado k.s.) Aro da precizaj reguloj aŭ preciza priskribo de la agoj farendaj por solvi problemon aŭ atingi celon: *algoritmo de obligado*; *la Eŭklida algoritmo*; *prezenti algoritmon per komputila programo*. {MAT} — [Butin 1952] Algorithmus, methodisches Rechenverfahren.

alhemi-o [OA 2.1]. {KEM} — [RE]. [FK 183,24] la *alhemiisto* Villeneuve anoncis, ke en la jaro 1335 venos la Antikristo. — [OA 8] I.I.A.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj

kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

ali' - autre | other | ander | иной | inny. — **alia** - autre | other | ander | иной | inny [FE 12]. — [UL]. — ... li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. ... ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, ... estas nur verkoj privataj ... [A 3.6]. La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ĉar, komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencan de ĉiu vorto [A 4.5]. ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, kaj li perdus sian konfidon kaj apogon [A 4.6]. — El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko ... [FE 13.3]. ... tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino ... [FE 23.3]. La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26.14]. Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. ... ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra [FE 27.3]. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. ... ke ĝi {la birdo} de alia loko flugis al la ĝardeno [FE 28.3]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ... [FE 30.10]. En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6]. La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18]. La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis

ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7]. ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo [FE 40.15].

• **alie** — Ĝis la tempo, kiam ia ... institucio decidis alie ... [A 3.4]. —

LR 121 C (1903): *S-ro Witteryck skribis: "Feliĉe ĝi havas korkan guston, se ne ...". Zamenhof korektis: "guston, alie ...".*

• **tiu aŭ alia** — ... ĉiu regnanto sciis, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono ... [A 3.1]. La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ... [A 4.5]. ... la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna ... [A 8.1].

• **unu de la alia** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, ... [UV, enk. 2].

alibi-o [OA 2.1] {JUR} — [EG 2] Alibi {ne en EG 1}.

aligator' [OA 1] * alligator | alligator | Alligator | аллигаторь | aligator. {ZOO} — [EG 1]. * [FK 199,23] la loko de loĝado de *aligatoroj* kaj aliaj akvaj bestoj.

aline-o [OA 2.2] alinéa | break (*print*) | Absatz (*im Schriftw[esen]*). — [EG 1] Absatz, Alinea {ark.}.

alinur-o [OA 2.2] langouste | rock lobster | Heuschreckenkrebs {preseraro, legu: Heuschreckenkrebs kun -ck-} {ZOO}

alk' - élan | elk | Elenntier {de 1901: Elentier (ark.). 2012: Elch} | лось | łoś. {ZOO} — [AK] élan (*zool.*). — [RE]. [MV] Elentier {unu -n-}. — Vd. en BK II.1 la ĉap. „La germana de Z“.

alkemi/o. [OA 8] Moderna formo de: alĥemio. — A. alchemy, F. alchimie, G. Alchimie, H. {es} alquimia, I. {it} alchimia, P. {pt} alquimia. {KEM} — [OA 8] II.A.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

alkohol' [OA 1] * alcool | alcohol | Alkohol | алкоголь | alkohol. — [RE]. *

[FK 195,2] la plejparto de la centjaruloj tute ne uzadis *alkoholon*. [FK 232,16] troa ĝuado de *alkoholaj* trinkaĵoj. [FK 115,3] De la tago de mia edziĝo mi uzis nenian *alkoholaĵon*.

alkov' alcôve | alcove | Alkoven | альковъ | alkowa. — [RE].

almanak' [OA 1] * almanach | almanack | Almanach | альманахъ | kalendarz. — [RE]. * [Rab 25,1] ian poŝlibron, aŭ almanakon, aŭ ion similan.

almenaŭ - au moins | at least | wenigstens | по крайней мѣрѣ | przynajmniej. — [AK] au moins, du moins — [UL].

almoz' - aumône | alms | Almosen | милостыня | jałmużna. — [RE].

aln' - aune | alder | Erle | ольха | olsza. {BOT} — [AK] aune (*bot.*) — [RE].

Alo-o {legu: alo-o} [OA 4], {fr} aloès (bot.) | {en} aloe | {de} Aloe (Pflanze). — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} aloe | {es} áloe | {pt} aloes {legu: aloés} | {ca} áloe {legu: àloe}. {BOT} — [RE].

alt' - haut | high | hoch | высокий | wysoki. — **alta** - haut | high | hoch | высокий | wysoki [FE 35]. — [UL].

• **altaĵo** — Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto [FE 35.10].

• **alteco** — La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11].

altar' - autel | altar | Altar | алтарь | ołtarz. — **altaro** - autel | altar | Altar | алтарь | ołtarz [FE 36]. — [UL]. — La gefianĉoj staris apud la altaro [FE 36.5].

alte' - althée {2012: althéa aŭ hibiscus} | althee | Eibisch | проскурнякъ | śláz. {BOT} — [AK] {en} marshmallow. — [RE].

altern' - alterner | alternate | untereinander abwechseln {2012 ankaŭ: alternieren} | чередоваться | zmianić się kolejno. — [RE].

alternativ-o [OA 2.1] — [EG 1] Alternative.

alud' - faire allusion | allude | anspielen | намекаць | dawać przytyk. — [AK] napomknąć. — [RE].

alumet' - allumette | match | Zündhölzchen | спичка | zapalka. — [UL].

Alumini-o {legu: alumini-o} [OA 4], {fr} aluminium | {en} aluminium | {de} Aluminium. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} alluminio | {es} aluminio | {pt} alumínio {legu: alumínio} | {ca} alumini. {KEM} — [EG 1].

alun' - alun | alum | Alaun | квасцы | ałun. — [RE].

am' - aimer | love | lieben | любить | kochać, lubić. — **ami** - aimer | love | lieben | любить | lubić, kochać [FE 8]. — [UL]. — Mi amas la patron [FE 8.4]. Mi ne amas obstinajn homojn [FE 10.7]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. Li amas min, sed mi lin ne amas [FE 18.1]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. Mi amas min mem, vi amas vin mem, li amas sin mem, kaj ĉiu homo amas sin mem [FE 18.12]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. Malbonaj infanoj amas turmenti bestojn [FE 33.6]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. Li amas tiun ĉi knabinon pro ŝia beleco kaj boneco [FE 35.16]. Ĉu vi amas vian patron? Kia demando! kompreneble, ke mi lin amas [FE 41.7]. — [DL 1888] *La malgrandan filinon de mia najbaro mi amas ne malpli ol mian propran infanon; ...* [DL 2.12]. *Mi amas min, ĉar ĉiu amas sin mem* [DL 4.7]. *... oni ja ĉian {de 1888: ĉiam} amas sian patrujon* [DL 17.16.4]. *Aliaj homoj havas ombbron ordinaran, sed mi ne amas aferojn ordinarajn* [DL 17.55.4]. *Tio ĉi estas vere io tre multekosta, sed mi amas vivi alie ol ĉiuj!* [DL 17.55.6].

• **amata** — *ŝi est'as am'at'a de ĉiu'j* - elle est aimée de tous (part. prés.: la chose se fait) | she is loved by every one | sie wird von Allen geliebt | она любима всеми | ona kochana jest przez wszystkich [FG 6.4]. — Aŭgusto estas mia plej amata filo [FE 22.11]. Mi estas amata. Mi estis amata. Mi estos amata. Mi estus amata. Estu amata. Esti amata [FE 25.1]. — [DL 1888]: *Tiu ĉi ĝardeno estas amata loko de birdoj* [DL 1.5]. *La fenestro estas amata*

loko de la birdoj (= niaj birdoj) [DL 1.6].
Al brusto, al mia - ha, ĝi min doloras - /
Almetu maneton, amata knabino! [DL 20].

● **amo** — Oni ne forgesas facile sian unuan amon [FE 18.19]. — [DL 1888]: *En tiu ĉi lernejo la infanoj estas edukataj tre bone, ĉar la lernejestro sin okupas je sia afero kun amo* [DL 5.30]. *Ĉe la postiranta danco la konfeso de ŝia amo sin trovis jam sur ŝia lango ...* [DL 17.57.8].

● **malamo** — ... kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

● **am'ind'um'** - courtesier | court, make love | den Hof machen | любезничать | umizgać się [UV am'ind'um'].

● **malaminda** — Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4].

● **teatramanto** - Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1].

— **LR 119 (1907)**: La formoj “amatas”, “amitas” k.t.p., anstataŭ “estas amata”, “estas amita”, per si mem ne prezentus ian rompon en nia lingvo, kaj, se la Lingva Komitato volus ilin aprobi, oni povus tre bone ilin uzi. Tamen, se la privataj aŭtoroj per sia *propra* iniciativo volus uzi tiujn formojn, mi tion ĉi ne konsilus. Privataj aŭtoroj povus enkonduki tiun ĉi novan formon nur en tia okazo, se *as, is* k.t.p. signifus “estas”, “estis” sed, kvankam pli aŭ malpli frue la verbaj finiĝoj eble ricevos la signifon de la verbo “esti”, tamen ĝis nun ili tiun ĉi signifon *ne* havas [Resp. 15, *La Revuo* Apr. 1907].

— **Rim.**: Кр. estim', ŝat.

Amar-a {legu: amar-a} [OA 4], {fr} amer | {en} bitter | {de} bitter. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} amaro | {es} amargo | {pt} amargo | {ca} amargant. — [ER] {antaŭe: mal'dolĉ'a}.

amas' - amas, foule | crowd, mass | Haufen, Menge | куча, толпа | kupa, tłum. — **amaso** - amas, foule | crowd, mass | Haufen, Menge | куча, толпа | kupa, tłum [FE 32]. — [UL]. — Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9].

● **popol'amas'** - populace | mob, populace | Pöbel | чернь | pospólstwo, gmin [UV popol'].

amator/o. [OA 8] Nef profesiulo, kiu amas kaj praktikas ian aktivecon sportan, artan, sciencan... — A. amateur; F. amateur; G. Liebhaber (einer Sache) {2012 pli kutima: Amateur}; H. {es} aficionado, (amateur); I. {it} amatore, cultore; P. {pt} amador, curioso. — [EG 2] Liebhaber {ne en EG 1}.

ambasad/o. [OA 8] Ambasadoro kun ties sekvantaro, konsilantaro ktp. — A. embassy, F. ambassade, G. Botschaft (diplomatisches Amt), H. {es} embajada, I. {it} ambasciata, P. {pt} embaixada.

ambasador' [OA 1] {*} ambassadeur | ambassador | Gesandter {ark., 2012: Botschafter} | посланникъ | ambasador. — [EG 1] Gesandter, Botschafter. * [Rev 47,27] ministro de la Aferoj Eksterlandaj, la franca ambasadoro, la ambasadoroj angla kaj germana kaj mi. [FK 143,22] eniris la belega edzino de la ambasadoro N.

ambaŭ - l'un et l'autre | both | beide | оба | obaj. — **ambaŭ** - l'un et l'autre | both | beide | оба | obaj [FE 11]. — [AK] l'un et l'autre, tous deux — [RE]. — ... ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2].

— **LR 121 A (1911)**: „Ambaŭ“ signifas: “ĉiuj du”, t.e. ĝi estas uzata anstataŭ “ĉiuj”, kiam ni parolas nur pri du personoj aŭ objektoj. Tial la konjunkcian uzadon de “ambaŭ” en la frazo “ni loĝas en Londono ambaŭ en somero kaj en vintro” mi trovas tute ne aprobinda (estas konsilinde diri: “kiel en somero, tiel ankaŭ en vintro”, aŭ “ne nur en somero, sed ankaŭ en vintro”). Kvankam mi ofte uzis la formon „la ambaŭ“, tamen mi opinias nun, ke pli logike estas uzi la vorton “ambaŭ” *sen* artikolo. [Resp. 54, OGE Dec. 1911:4:6 (39), p. 221].

ambici' [OA 1] ambition | ambition | Ehrgeiz | честолюбие | ambicja.

ambos' - enclume | anvil | Amboss | наковальня | kowadło. — [RE].

ambr' [OA 1] ambre | ambergris | Ambra | амбра | ambra. — [RE].

ambrozi' [OA 1] * ambrosie | ambrosia | Ambrosia | амврозія | ambrozja. — [RE].

* [FK 456,11] l' ambroziaj bulkharoj de l' potenculo subfalas. [Rab 33,21] lasu vin mortigi per la ambroziaj odoroj, kiuj vaporas el lia faŭko.

ambulanc' [OA 1] ambulance | ambulance | Ambulanz | подвижной лазаретъ | ambulans. — [EG 1].

ameb/o. [OA 9] Unuĉela vivulo, sin movanta per ŝajnpiedoj (lojoj aŭ fadenoj de ĉelinterna substanco), vivanta en akvo, malseka tero aŭ parazite en bestoj aŭ homoj, ofte ŝanĝanta sian formon. (*Amoeba*, *Entamoeba* k.a. parencaj genroj.) {ZOO} — [EV 1923]. [PV 1930].

amel' - amidon | starch | Stärkemehl | крахмаль | krochmal. {KUIR} — [RE].

amend/i. [OA 9] Ŝanĝi parton de leĝo, rezolucio aŭ simila teksto per formala proceduro: *amendi leĝoproponon*; *amendi rezolucion*. — [EV 1923].

• **amend/o** [OA 9]. Ago amendi kaj ties rezulto (tekstoparto amende ŝanĝita aŭ aldonita). — [EV]. [PV] amendo = amendamento.

Amerik/o. [OA 8] La kontinento inter Atlantiko kaj Pacifiko, konsistanta el tri partoj: Norda, Centra kaj Suda Ameriko. — A. America, F. Amérique, G. Amerika, H. {es} América, I. {it} America, P. {pt} America {legu: América}. {TOPO} — [E-isto 1889, p. 16; 1893, p. 81, 94, 96] Amerika Filozofia Societo; Ameriko (Amerikaj bestoj; Amerika oficejo de la „Esperantisto“). [Beau] Amerik(o), Amérique. [EG 1] Amerika; **-a**; **-ano**. [FK 270,7] legu la historion de la eltrovo de Ameriko.

ametist-o [OA 2.1] {MIN} — [EG 1] Amethyst.

amfibi' - amphibie | amphibium | Amphibie | земноводное животное | płaz. {ZOO} — [RE].

amfiteatr-o [OA 2.1]. {ARKI} — [RE] [EG 1] Amphitheater.

amfor' [OA 1] * amphore | amphora | Amphore | амфора | amfora. — [EG 2] Amphora {ne en EG 1}. * [FK 354,15] peza la amforo konsolas.

amik' - ami | friend | Freund | друг | przyjaciel. — **amiko** - ami | friend | Freund | другъ | przyjaciel [FE 10]. — [UL]. — ... por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi

neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj, ... [A 1]. Kiu volas perfektigi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ..., kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj por ĉiu nacio aparte ... [A 5.3]. — Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6]. Tiuj ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13]. Kiam oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn [FE 16.21]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. Vi parolas sensecaĵon, mia amiko [FE 35.1].

• **amikeco** — Mi vivas kun li en granda amikeco [FE 35.19].

• **malamiko** - ... ekzemple: ni povas diri “pardoni al la malamiko” kaj “pardoni la malamikon”, sed ni devas diri ĉiam “pardoni al la malamiko lian kulpon” [FE 29.11]. Malamiko venis en nian landon [FE 33.13]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

am'ind'um' - courtiser | court, make love | den Hof machen | любезничать | umizgać się.

amnesti' [OA 1] amnistie | amnesty | Amnestie | амнистия | amnestja. — [RE].

amoniak' - ammoniac | ammoniac | Ammoniak, Salmiak | нашатырный спиртъ | amoniak. {KEM} — [AK 1914] Ammoniak. — [RE].

• **sal'amoniak'** - sal ammoniac | sal ammoniac | Salmiak | нашатырь | salmiak [UV sal'amonika]. {KEM}

Amor-o^Z [OA 4], {fr} (myth.) dieu de l'Amour, Cupidon, Eros | {en} God of Love, Cupid | {de} Liebesgott, Amor. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} amore {legu: Amore}, Cupido | {es} Amor (mit.), Cupido | {pt} Amor {ankaŭ: Cupido, Eros} | {ca} Cupidó {legu: Cupido}. {MIT} — [Einst OV 1888] [GE 1 1904].

amortiz-i [OA 2.1] {EKON} — [EG 1] amortisieren.

ampleks' - extension | extension | Umfang | объёмъ | objętość. — [AK 1914]

dimension, étendue | extent, size | Grösse {legu: Größe}, Umfang. — [RE].

ampol/o. [OA 8] Eta vazo, ordinare el vitro, uzata interalie a) en kemia laboratorio, b) por hermete enteni medikamentojn, c) por envakue enteni la filamentojn de elektra lampo. — A. phial, ampoule, bulb; F. ampoule, fiole; G. Phiole, Kolben (chem. Glasgefäss {legu: Glasgefäß}), Ampulle, Glühbirne; H. {es} ampolla, bombilla, pipeta, redoma; I. {it} ampolla, fiala, fialetta, bulbo; P. {pt} ampola.

amput' [OA 1] amputer | amputate | amputieren | ампутировать | amputować. {MED} — [EG 1].

amulet-o [OA 2.1] — [EG 1] Amulett.

amuz' - amuser | amuse | belustigen | забавлять | bawić. — [RE].

an' - membre, habitant, partisan; ex. regn' l'état - regn'an' citoyen | inhabitant, member; e. g. Nov-Jork {tiel, sen apostrofo} New York - Nov-Jork'an' New Yorker | Mitglied, Einwohner, Anhänger; z. B. regn' Staat - regn'an' Bürger; Varsovi'an' Warschauer | членъ, житель, приверженец; напр. regn' государство - regn'an' гражданинъ; Varsovi'an' Варшавянинъ | członek, mieszkaniec, zwolennik; np. regn' państwo - regn'an' obywatel; Varsovi'an' Warszawianin. — **an** - membre, habitant, partisan; ex. regno l'état - regnano citoyen | inhabitant, member; e. g. Nov-Jorko New York - Nov-Jorkano New Yorker | Mitglied, Einwohner, Anhänger; z. B. regno Staat - regnano Bürger; Varsoviano Warschauer | членъ, житель, приверженец; напр. regno государство - regnano гражданинъ; Varsoviano Варшавянинъ | członek, mieszkaniec, zwolennik; np. regno państwo - regnano obywatel; Varsoviano Warszawianin [FE 37]. — [UL].

• **an'ar'** - troupe | troop | Trupp, Truppe | труппа | gromada, trupa. — **Rim.:** Кр. trup' [OA 1].

• **Kalvinano** — Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj [FE 37.8].

• **krist'an** - chrétien | christian | Christ | христианинъ | chrześci janin [UV Krist']. — Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj [FE 37.8].

• **Luterano** — Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj [FE 37.8].

• **Nov-Jork'an'** - New Yorker [UV an']. — **Nov-Jorkano** - New Yorker [FE 37 an'].

• **Parizano** — La Parizanoj estas gajaj homoj [FE 37.5].

• **policano** — Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian policedron [FE 37.7].

• **provincano** — Li estas nelerta kaj naiva provincano [FE 37.10].

• **regn'an'** - citoyen | {angla mankas} | Bürger | гражданинъ | obywatel [UV an']. — **regnano** - citoyen | {angla mankas} | Bürger | гражданинъ | obywatel [FE 37 an']. — Por ke ia regno estu forta kaj glora ... estas necese, ke ĉiu regnano sciu, ke li ... devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. — Ĉiuj loĝantoj de regno estas regnanoj [FE 37.2].

• **Rusujano** — Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9].

• **samregnano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj ... [FE 37.11]

• **samreligiano** — ... la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **samurbano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **ŝipano** — La ŝipanoj devas obei la ŝipestron [FE 37.1].

• **urbano** — Urbanoj estas ordinare pli ruzaj, ol vilaĝanoj [FE 37.3].

• **Varsovi'an'** - Warschauer | Варшавянинъ | Warszawianin [UV an']. — **Varsoviano** Warschauer | Варшавянинъ | Warszawianin [FE 37 an'].

• **vilaĝ'an'** - paysan | countryman | Bauer | крестьянинъ | wieśniak [UV vilaĝ']. — **vilaĝano** - paysan | countryman | Bauer | крестьянинъ | wieśniak [FE 37]. — [AK] villager, peasant. — Urbanoj estas ordinare pli ruzaj, ol vilaĝanoj [FE 37.3].

anagal-o [OA 2.2] mouron (rouge) | scarlet pimperl | Gauchheil (rotes) {BOT} — [EG 1] Gauchheil. [EG 2] Gauchheil (*botan.*)

anagram-o [OA 2.1] — [Beau] anagramme. [EG 1] Anagramm.

anakronism-o [OA 2.1] — [Beau] anachronisme. [EG 1] Anachronismus.

analiz' [OA 1] * analyser | analyse | zergliedern {ark.}, analysieren | анализировать | analizować. — [DL 1888] ... *kian {de 1888: kiam} pasus la jaro, mi intencis eldoni libreton, en kiu estus analizitaj ĉiuj pensoj esprimitaj de l' publiko* [DL A 2.1]. ... *ili teorie parolis pri leĝoj de bonsoneco; anstataŭ analizi, ĉu mi bone kreis la vortaron* [DL I.3]. [RE]. * [Rab 114,20] analizadi la konfuzitan bildon. [FK 243,15] Mi ne analizos tie ĉi la diversajn provojn.

analog'(a) [1923] [OA 7]. — **Rim.:** 1. Ĉu *analog'* apud (ne anstataŭ) *analogi'* (vd. la tiean Rim.) estas aldonita al la Fundamento en laŭorda proceduro per cirkulero de 1923-05-12 estas duba. Ŝajne temas nur pri interna cirkulero adresita al la LK-anoj kaj mankas publikigado adresita al la ĝenerala publiko (ekz. per Akademia Jarlibro, Oficialaj Informoj, gazetar). Ĉiuokaze neniu gvida periodaĵo en 1923 raportas pri la decido kaj OA 4 de 1929 prisilentas ĝin (la devo de publikigado sekvas el la principo de klareco, A 3.3, vd. BK I). 2. OA 7 en 1958, p. 4 notas: „**RIMARKO 3.** Laŭ la voĉdono de la Lingva Komitato, publikigita en cirkulero de la 12-a de Majo 1923, la radikon **analogi'(o)** de la 1-a Oficiala Aldono oni ŝanĝis al **analog'(a)** kaj **analogi'** ne plu estas oficiala.“ – Ĉiuokaze per tiu (ĉu denova?) publikigo, la vorto *analog'(a)* fariĝis Fundamenta almenaŭ en 1958.

analogi' [OA 1] analogie | analogy | Analogie | аналогія {de 1918: аналогія} | analogja {de 1936: analogia}. — [RE]. — **Rim.:** Estas disputite, ĉu *analogi'* estas (ankoraŭ) oficiala. 1. **Waringhien** skribis en Scienca Revuo 1955, p. 142: „La 25-an de februaro 1923, s-ro Cart, Prezidanto de la L.K., dissendis al siaj kolegoj „Noton de l' Direktoro por la Komuna Vortaro pri duoblaj formoj en Oficiala Radikaro“. Verdire, temis pri kelkaj formoj oficialigitaj en la Unua (*analogi'*) aŭ en la Tria (*budĝet'*, *Jesu'*, *konfidenc'*, *nekrolog'*) Oficiala Aldono, kaj pri kiuj estiĝis iaj duboj: s-ro Grosjean-Maupin {la nomita „Direktoro“} tial proponis al la L.K. voĉdoni pri la alternativoj *analog'* aŭ *analogi'*, *konfidenc'*

aŭ *konfidenci'*, *nekrolog'* aŭ *nekrologi'*, *Jezu'* aŭ *Jesu'*, *budĝet'* aŭ *buĝet'*. La 12-an de majo 1923, s-ro Cart dissendis la rezulton de la voĉdono: el 73 anoj, voĉdonis 62, valoris 59; 52 voĉdonis por la formo *analog'*, 53 por *konfidenc'*, 46 por *nekrolog'*, 34 por *Jezu'*; nur 3 voĉdonis kontraŭ *budĝet'*. La plimulto por *Jezu'* ne ŝajnis sufiĉa por fina decido; pri *konfidenc'*, *nekrolog'*, *budĝet'*, nenio estis do ŝanĝita; sed la formo *analog'* estis oficialigita anstataŭ *analogi'*. Kvankam oni poste forgesis enmeti en la Kvaran O.A. {1929} noton pri tiu modifo, oni devas do rigardi la formon *analogi'* kiel ne oficialan.“ 2. **Butler** konkretigis en Brita Esperantisto 30a jaro, n. 374 (Jun. 1936), p. 321: „En 1923 la L.K. decidis per 52 voĉoj kontraŭ 7 por la formo „analog' (ne: analogi'“)“, per 53 voĉoj kontraŭ 6 por la formo „konfidenc' (ne: konfidenci'“)“ kaj per 46 voĉoj kontraŭ 13 por la formo „nekrolog' (ne: nekrologi'“)“. Konforme al tiu voĉdono, la tiama prezidanto de la L.K. Cart oficiale deklaris: „Sekve la formoj analog', konfidenc', nekrolog' fariĝas definitive oficialaj“. 3. **OA 7 (1958)**, preparita de Waringhien, havas „Rimarko 3“ pri la decido el 1923, precizan vortumon vd. ĉe **analog'**. 4. La (privata, ne de la Akademio aprobita verko) **AV** konkludas: „Tamen ĉi tie {t.e. en AV} **ANALOGI/** estas rigardata kiel ne plu apartenanta al UV. Aperas tamen la elemento **ANALOG/**, kiun la Lingva Komitato samokaze {nome 1923} aldonis al UV.“ — Tiu konkludo estas **malĝusta**. *analogi'* daŭre estas oficiala kaj do Fundamenta radiko, „eterne“ ĝusta kaj „netuŝebla“ Esperanto. A 10.3 („ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidus pli-grandigi (neniam ŝanĝi!) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj“) preskribas, ke radikoj aldonitaj en laŭorda proceduro al la Fundamento laŭ stato de 1905, ricevas la saman statuson de netuŝebleco, kiel la radiko enestintaj jam en 1905 (motivoj en A 4.6). Regas la principo „unuvoje en la Fundamento por ĉiam en la Fundamento“. Tio inkluzivas pli fruajn proprajn decidojn de la Akademio mem. Ĝi ne rajtas ŝanĝi laŭ bontrovo iun ajn decidon faritan de pli frua generacio de Akademianoj / LK-anoj. Detale vd. BK I ĉe A 10, A 4.6. 5. Sendepende de l' demando de

Fundamenteco de *analogi'*, la radiko ĉiuokaze estas uzebla laŭ R 15 (vd. BK I).

ananas' - ananas | ananas | Ananas | ананас | ananas {BOT}. — [AK] {en} pine-apple. — [RE]. [EG 1].

anapest-o [OA 2.1] {POEZ} — [EG 1] Anapäst. [EG 2] Anapäst (*Versfuß*).

Anarĥi' **anarki'** {legu: anarĥi'} [OA 3.2] {en} anarchy | {fr} anarchie | {de} Anarchie | {es} anarquía {legu: anarquía} | {pt} anarchia {2012: anarquía} | {it} anarchia | {pl} -- {mankas}. — [EG 1].

anarki' [OA 3.2]. Vd. anarĥi' [OA 3.2].

anas' - canard | duck | Ente | утка | kaczká {ZOO}. — [RE].

• **mol'anas'** - canard à duvet {2012 ankaŭ: eider} | eider-duck | Eiderente | gara | miękopiór [UV mol']. {ZOO}

anatomy' [OA 1] * anatomie | anatomy | Anatomie | анатомія | anatomja. {MED} — [Beau] anatomie. * [Rab 62,5] mi estis jam kun mia haŭto kaj haroj forvendita al la anatomio. [FK 207,29] fakultaton por anatomio. — Кр. [E-isto 3/1889] *anatom-isto*.

anĉ/o. [OA 9] Maldika elasta langeto, kies vibrado kreas la tonojn ĉe kelkaj instrumentoj, ekz. hobojo, klarneto kaj saksofono. {MUZ} — [EV 1923] anĉ-o = langeto 2. [PV 1930].

anĉov' [OA 1] anchois | anchovy | Anchovis | анчоус | serdela. {KUIR} — [EG 1]. [Kabe 1910] Malgranda manĝebla fiŝo, ordinare konservata en oliva oleo, uzata kiel spicaĵo (*Engraulis encassicolis*). — **Rim.:** [Albault 1963] Regas granda konfuzo en la diversaj lingvoj por la nocioj: *sardelo*, *sardino*, *anĉovo*, ... - Plej akcepteblaj difinoj ŝajne estas: a) *Sardelo*: komerca termino por fiŝetoj el la familio klupeedoj, precipe engraŭloj, peklitaj en ladskatoloj aŭ bareloj. b) *Sardino*: 1. Vulgara sinonimo de: pilĉardo. 2. Komerca termino por specioj de klupeedoj, precipe pilĉardoj, sprotaj kaj haringetoj, konservataj en oleo, en tomatosaŭco, k.s. c) *Anĉovo*: spicitaj engraŭloj aŭ sprotaj.

anekdot' [OA 1] * anecdote | anecdote | Anekdot | анекдот | anegdota. — [RE]. * [FK 69,34] El la anekdotoj, kiuj rakontas pri Henriko VIII.

aneks-i [OA 2.1] — [EG 1] annek-tieren; -o.

anemon-o [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] Anemone.

anĝel' - ange | angel | Engel | ангель | anioł. {RELI} — [UL]. [RE].

angelik-o [OA 2.2] angélique (*bot.*) | garden angelica | Engelwurz {BOT} — [EG 1] Engelwurz.

angil' - anguille | eel | Aal | угорь (животное) | węgorz. {ZOO} — [RE].

angin' [OA 1] angine | quinsy | Angina, Braune | ангина | angina. {MED} — [RE].

angl' [OA 7] (nomo de ano de popolo) — [UL].

• **angla** {mankas en UV} – Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la «Universala Vortaro» [A 4.2].

ANGORO {legu: angoro} [OA 6.1] 1-e: *Malsaneca sento de sufoko kun korpremateco*; 2-e: *Sento de sufoko, kaŭzata de timego, maltrankvileco* | {en} anguish | {fr} angoisse | {de} (Quälende, Herzens-, Todes-) Angst | {es} angustia | {it} angoscia | {pl} duszność, tesknota. — [Marta].

angul' - angle | corner, angle | Winkel | угол | қаt. — **angulo** - coin, angle | corner, angle | Winkel | угол | қаt [FE 23]. — [AK 1914] angle, coin | Winkel, Ecke. — [UL]. — Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenium, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Mi disŝiris la leteron kaj disjetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

Anilin-o {legu: anilin-o} [OA 4], {fr} aniline | {en} aniline | {de} Anilin. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} anilina | {es} anilina | {pt} anilina | {ca} anilina. {KEM} — [EG 1].

anim' - âme | soul | Seele | душа | dusza. — **animo** - âme | soul | Seele | душа | dusza [FE 31]. — [UL]. — La korpo estas morta, la animo estas senmorta [FE 31.6].

• **facilanima** — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj ... [A 1]. ... ni devas tion ĉi fari ne facilanime, sed nur en okazo de efektiva neceseco [A 9].

animal/o. [OA 8] Komuna vorto por bestoj kaj homoj, opone al vegetaloj kaj mineraloj. — A. animal (as opposed to vegetable or mineral), F. animal, G. Lebewesen, H. {es} animal, I. {it} animale, P. {pt} animal. {ZOO} — [Verax 1910].

aniz' - anis | anise | Anis | анисъ | anyž. {BOT} — [AK] {en} anise (*arom. plant*). — [RE].

ankaŭ - aussi | also | auch | также | takže. — **ankaŭ** - aussi | also | auch | также | takže [FE 14]. — [AK] aussi, encore. — [UL]. — Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, kaj ... li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6]. Kie estas la knaboj? — Ili estas en la ĝardeno [FE 16.8]. — Kie estas la knabinoj? — Ili ankaŭ estas en la ĝardeno [FE 16.9]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, ..., oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, ... [FE 27.5]. ... tiel same ni ankaŭ diras: ... [FE 28.3]. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3]. Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. Mia frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1]. Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniuj; ... [FE 39.11]. Lia edzino estas tre laborema

kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

ankoraŭ - encore | yet, still | noch | еще | jeszcze. — {mankas en FE 20} — [AK] encore, jusqu'à présent. — [UL]. — Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. — La tempo pasinta jam neniam revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ... [FE 30.10]. La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15].

ankr' - ancre | anchor | Anker | якорь | kotwica. {MAR} — [RE].

Anno {mankas en UV} — Petro, Anno kaj Elizabeto estas miaj gefratoj [FE 36.2]. {NOM} — **Ann'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo).

anomali-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] anomalie. [EG 1] Anomalie.

anonc' - annoncer | annonce, advert | annoncieren {de 1901: annonciieren} | объявлять | ogłoszać. — [AK] faire une annonce | announce, advertise | anzeigen, ankündigen. — [RE].

anonim' [OA 1] * anonyme | anonymous | anonym | анонимный | anonimowy. — [Beau] anonyme. * [FK 268,18] Raporto verkita de anonima aŭtoro. [FK 134,11] iu mia bondeziranto sciigis min per anonima letero.

anser' - oie | goose | Gans | гусь | geŝ. {ZOO} — [RE].

anstataŭ - au lieu de | instead | anstatt, statt | вмѣсто | zamiast. — **anstataŭ** - au lieu de | instead | anstatt, statt | вмѣсто | zamiast [FE 16]. — [UL]. — Ci skribas (anstataŭ „ci“ oni uzas ordinare „vi“) [FE 16.2]. Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio

[FE 29.3]. Ekzemple, ni povas diri “obei al la patro” kaj “obei la patron” (anstataŭ “obei je la patro”) [FE 29.9].

• **anstataŭi** - remplace | replace | ersetzen | замѣнять | zastępować.

— **LR 1908** [Pri „por“ aŭ „anstataŭ“ antaŭ infinitivo]: Vd. ĉe „por“.

— **LR 1911** [Pri la akuzativo post „anstataŭ“]: Kiel ĉiu alia prepozicio, tiel ankaŭ “anstataŭ” per si mem postulas ĉiam la nominativon; se tamen ofte oni trovas ĉe bonaj aŭtoroj post “anstataŭ” la akuzativon, tiu ĉi lasta estas uzita ne pro la prepozicio, sed pro aliaj cirkonstancoj. Ekzemple, en la frazo: “Petro batis Paŭlon anstataŭ Vilhelmon”, la lasta parto de la frazo prezentas nur *mallongigon* (= anstataŭ *bati* Vilhelmon), kaj la akuzativo forigas ĉiun dubon pri tio, ke anstataŭigita estis ne la batanto, sed la batato. [Resp. 51, OGE 1911:4, p. 2].

ant' - marque le participe présent actif | ending of pres. part. act. in verbs | bezeichnet das Participium pres. act. | означает причастіе настоящаго времени дѣйст. залога | oznacza imiesłów czynny czasu teraźniejszego. — **ant** - marque le participe actif | ending of pres. part. act. in verbs | bezeichnet das Participium praes. act. | означает причасіе настоящаго времени дѣйств. залога | oznacza imiesłów czynny czasu teraźniejsz {legu: teraźniejszego} [FE 14]. — **ant** - Le *participe présent actif*, {est caractérisé} par *ant*: *far'ant'a* - faisant, *far'ant'e* - en faisant. | The present participle active ends in *ant*, e. g. *far'ant'a*, „he who is doing”; *far'ant'e*, „doing”. | Partizipium praesentis aktivi {endet} auf *ant*; z. B. *far'ant'a*, machender; *far'ant'e*, machend. | Дѣйствит. залога настоящаго времени — *ant* (*far/ant/a* дѣлающій, *far/ant/e* дѣлая). | Imiesłów czynny czasu teraźniejszego — *ant* (*far/ant/a* czyniący, *far/ant/e* czyniący). [FG 6.2 f]. — [UL].

• **aldonante** — Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ... [FE 30.5]. Aldonante la prefikson „nen”, ni ricevas vortojn neajn: ... [FE 30.6]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi”, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]. Aldonante al la vortoj demandaj

la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, ... [FE 30.9].

• **atakanto** — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

• **batanto** — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3].

• **bolanta** — ... kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo ... [FE 25.14].

• **brulanta** — En la kandelingo sidis brulanta kandelo [FE 40.17].

• **elĵetante** — {ŝi respondis} ... elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

• **Esperanto, Esperanta** — [A 1.2] k.a., [FE 22.10], vd. je esper'.

• **esperantisto, esperantistaro** — [A 1.5], [A 2.1], [A 2.3] k.a., vd. je esper'.

• **fluanta** — Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

• **flugante** — ... la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendiĝis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

• **havante** — Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1].

• **instruanto** — Se la lernanto scius bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12].

• **kantado** — La kantado estas agrabla okupo [FE 40.9].

• **komparante** — ... komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj ... [A 4.5].

• **konfesanto** — ... la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **leganto** — ... la legantoj ne miru ... [A 4.2].

• **leĝodonanto** — ... leĝodonanto por li ĉiam estos ... klare difinita verko [A 3.2].

• **lernanto** — Se la lernanto scius bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12].

• **libr'o'ten'ant'o** - teneur de livres | bookkeeper | Buchhalter | бухгалтеръ | buchalter [UV libr'].

• **loĝanto** — Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. Ĉiuj loĝantoj de regno estas regnanoj [FE 37.2]. La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj ... [FE 37.11].

• **malhelpante** — ... ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigadi [A 9.1].

• **mensoganto** — ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

• **murmurante** — La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3].

• **naĝanta** — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj ... [FE 35.18].

• **parolanto** — Li estas bona parolanto [FE 31.10].

• **prezente** — ... prezente parton de la fundamento, tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj ... [A 8.3].

• **promenante** — Promenante sur la strato, mi falis [FE 22.2]. ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11].

• **reganto** — ... egale devigaj por la regantoj kaj regatoj ... [A 3.1].

• **resaniĝanto** — resaniĝanto [FE 42.13].

• **sekvanta** — ... jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: ... [A 2.1].

• **servanto** — Ni havas diversajn servantojn: kuiriston ... kaj veturigiston [FE 37.18].

• **staranta** — Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

• **starante** — Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11].

• **subtenante** — ... ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

• **teatramanto** — Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1].

• **trovante** — ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia ... [A 4.6].

• **uzanto** — ... la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon ... [A 4.6].

• **veturanta** — ... li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11].

• **vidante** — ... vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7].

• **zorgante** — ... zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo ... [A 7.1].

— **LR 114 B (1911)** [La senco de la participa sufikso]: Se anstataŭ la kunsufiksa vorto “estanta” ni uzus ian simplan sensufiksitan vorton (ekzemple: “nuna”), tiam ĝia substantiva formo kompreneble neniel povus signifi homon, sed povus signifi nur abstraktaĵon; sed la sufikso de participo enhavas en si mem la ideon pri io *konkreta* (*iu* aŭ *io*, kiu ...as), sekve verbo, substantivigita per participa sufikso, povas esprimi nur konkretaĵon (ulon aŭ aĵon). Kaj ĉar en la grandega plimulto da okazoj la participa sufikso, laŭ sia senco mem, esprimas ulon, tial laŭ la principo de sufiko ni ne bezonas konstante aldonadi al ĝi la sufikson *ul*, kaj nur en tiuj maloftaj okazoj, kiam per la dirita sufikso ni volas esprimi ne ulon, sed aĵon, ni aldonas la sufikson *aĵ*. [Resp. 50, OGE 1911:4, p. 1].

Antarkt/o. [OA 9] La regiono kaj kontinento ĉirkaŭ la suda poluso. — Kp. Arkt/o.

• **Antarkt/a** [OA 9]. Rilata al Antarkto; tia kiel (en) Antarkto: *la Antarkta Cirklo*; *Antarkta klimato*; *Antarkta glacio*. — [EG 1] **antarkt-a**, antarktisch.

antaŭ - devant | before | vor | предъ | przed. — **antaŭ** - devant | before | vor | предъ | przed [FE 8]. — [AK] devant, avant. — [UL]. — ... estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. ... la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1]. ... ĉiu bona esperantisto devas antaŭ ĉio bone koni la fundamenton de nia lingvo [A 10.2]. — Antaŭ la domo staras arbo [FE 8.11]. Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Oni metis antaŭ mi manĝilon, ... [FE 34.10].

Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38.11].

• **antaŭa** — Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **antaŭe** — Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (aŭ estu dirinta al mi la veron) [FE 24.10]. ... sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo ... [FE 28.3]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino ... [FE 32.5]. — [DL 1888 (selekto)] *Tio ĉi okazis antaŭ cent jaroj* [DL 3.8]. *Punata antaŭ la rompita poto, la kato eble komprenos la kaŭzon de l' punado* [DL 5.27]. ... *antaŭ la magazeno mi renkontis kaleŝon ...* [DL 6.5.1]. *je l' deka horo antaŭ tagmezo* [DL 7.5]. *Antaŭ tiu malgranda ligna dometo staris bela granda arbo* [DL 16.21]. *Por esti feliĉa, oni devas esti antaŭ ĉio kontenta je sia sorto* [DL 16.31].

• **antaŭparolo** [A, titolo]. ... la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2].

• **antaŭ'tuk'** - tablier, devantier {ne plu uzata} | apron | Schürze | передникъ | fartuch. {VEST}

anten' [OA 1] antenne | antenna | Fühlhorn {ark. - en 2014: Fühler} | щупальце | маца. {ZOO} — [EG 1]: **anten-o**, Fühlhorn, Fühler (der Insekten).

antibiotik/o. [OA 9] Organika substanco produktata de mikroboj aŭ ĥemie sintezata, kiu povas malhelpi plimultiĝon de bakterioj kaj aliaj mikroboj, kaj eĉ ilin mortigi: *penicilino estas vaste uzata antibiotiko; multajn infektajn malsanojn oni kuracas per antibiotiko.* {MED} — [PIV 1970].

Anticip' {legu: anticip'} [OA 3.2] {en} to anticipate | {fr} anticiper | {de} vorausnehmen, vorausstun, vorausgreifen, anticipieren {2012: antiziieren} | {es} anticipar | {pt} antecipar | {it} anticipare | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] antiziieren {ne en EG 1}.

antikv' - antique | antique | alt, altethümlich {preseraro, legu alterthümlich, de 1901: altertümlich, 2012 ankaŭ: antiquiert} | древній | starożytny. — [AK] antique, ancien | ancient, antique. — [RE 1889]: antikv'ist, antikv'.

antilop' [OA 1] antilope | antelope | Antilope | antilope {evidente tro ofte presita} | антилопа | antylopa. {ZOO} — [RE].

antimon' - antimoine | antimony | Antimon | сурьма | antymon. {KEM} — [RE].

antipati' [OA 1] * antipathie | antipathy | Abneigung {2012 ankaŭ: Antipathie} | антипатія | antypatja. — [RE]. * [FK 279,2] siaj simpatioj kaj antipatioj.

antipod' [OA 1] * antipode | antipodes | Antipode | антиподъ | antypod. — [RE 1889]: antipod'oj {pluralo}. * [FK 280,1] nacio tute fremda kaj eĉ antipoda por ĝi. [FK 100,33] instruo pri la antipodoj estas nekonforma al la principoj de la religio.

antitez-o [OA 2.1] {FILO} — [EG 2] Antithese {ne en EG 1}.

antologi-o [OA 2.1] — [EG 1] Anthologie.

Antono {mankas en UV} — El ĉiuj siaj fratoj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20]. {NOM} — **Anton'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

antropolog' [OA 1] {en piednoto apud astrolog':} „Same: agronomo, antropologo, k. t. p.“. [OA 7]. — **Rim.:** Pri fako-agantoj-paroj vd. BK II.1.

antropologi' [OA 1] * anthropologie | anthropology | Anthropologie | антропология {de 1918: антропология} | antropologja {de 1936: antropologia}. — [EG 1] Anthropologie. * [FK 207,28] oni malfermis antropologian fakultaton.

Anunciaci' - Annonciation de la Vierge | Annunciation | Verkündigung Mariä |

Благовѣщеніе | Zwiastowanie. {RELI} — [RE 8].

anus/o. [OA 9] Malfermaĵo, kiu troviĝas ĉe la fino de la nutrokanalo, kaj tra kiu eliras la fekaĵoj (komunuze nomata *postafotruo*). {ANAT} — [EG 1] After.

aort-o [OA 2.1] {ANAT} — [EG 1] Aorta (große Puls- oder Schlagader).

aparāt' [OA 1] * appareil | apparatus | Apparat | аппаратъ | aparat. — [RE]. * [FK 193,34] nova aparato, kiu kvietigas la ondegojn.

apart' - qui est à part, séparé {preseraro, legu: séparé} | separate | besonder, abgesondert | особый | osobny. — [AK 1914] particulier, séparé, spécial | separate, special. — [UL]. — **Rim.:** Nur la germanaj tradukoj estas adverboj, la aliaj tradukoj adjektivoj. La germanaj adjektivoj estas „besonderer“, „abgesonderter“, „besonder“ ne ekzistas, la adverbo estas „besonders“. Laŭ BRO 4 apart/a (adjektivo).

• **aparte** - à part | separately | besonders | oddzielnie [UV, enk. 2]. — ... tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

Apartament' {legu: apartment'} [OA 3.2] {en} apartments | {fr} appartement | {de} Appartement | {es} apartamiento | {pt} aposento {en 2012 apenaŭ uzata; pli kutima: apartamento} | {it} appartamento | {pl} apartament. — [EG 1].

aparten' - appartenir | belong | gehören | принадлежать | należeć. — **aparteni** - appartenir | belong | gehören | принадлежать | należeć [FE 5]. — [AK] należeć (do kogo). — [UL]. — La rozo apartenas al Teodoro [FE 5.4]. La domo apartenas al li [FE 18.8]. La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5].

apati' [OA 1] * apathie | apathy | Apathie | апатія | apatja. — [Beau] apathie. [EG 1] -o, Apathie, Teilnahmslosigkeit; -a. * [FK 284,27] ni kun malespero kaj apatio lasus fali la manojn.

Apelaci' {legu: apelaci'} [OA 3.2] {en} legal appeal, appellation | {fr} en appeler |

{de} appellieren | {es} apelar | {pt} appelar {de 2009: apelar} | {it} appellarsene | {pl} apelowac {legu: apelować}. — [EG 1] ~o Appellation, Berufung, ~i appellieren. [Rab 30,4] La homoj kaŝis antaŭ mi homecon, kiam mi apelaciis al homeco. — **Rim.:** Ĉiuj referenc-lingvoj tradukas per verbo, nur la angla per substantivo. En EG 1 la bazformo estas substantivo.

apenaŭ - à peine | scarcely | kaum | едва | ledwie. — **apenaŭ** - à peine | scarcely | kaum | едва | ledwie [FE 19]. — [UL]. — Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, ..., kiu eliris el la arbaro ... [FE 19.5]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1].

aper' - paraître, apparaître {de 1990: paraître, apparaitre} | appear | erscheinen | являться | zjawiać się. — [RE].

• **mal'aper'** - disparaître {de 1990: disparaître} | disappear | verschwinden | исчезать | znikać.

aperitiv/o. [OA 9] Trinkajo, ordinare alkohola, trinkata (kiel apetitvekililo) antaŭ manĝo. {KUIR} — [PV 1930]. — **Rim.:** EV 1923 havas „aperitiv-o (med) (er)öffnendes Mittel, Aperitivum, bes. = laksilo“ kontraste al „apertiv-o = apetitigilo (bes. als Getränk)“.

APER TURO {legu: aperturo} [OA 6.1] *Malfermaĵo* | {en} aperture | {fr} ouverture | {de} Oeffnung (z. B. Loch, Spalte u. a.) {legu: Öffnung} | {es} apertura | {it} apertura | {pt} abertura. — [ER] {antaŭe mal/ferm/aĵ/o}.

apetit' [OA 1] * appétit | appetite | Appetit | аппетитъ | apetyt. — [RE]. * [Ham 53,23] li perdis la apetiton. [Ham 124,13] Bonan apetiton! [Rev 76,16] kaj ŝi ankaŭ estas tre apetita.

api-o [OA 2.2] ache (*bot.*) | smallage | Eppich {BOT} — [EG 1] Eppich, Epheu. [EG 2] Eppich, (wilde) Sellerie.

aplaŭd' - applaudir | applaud | applaudiren {de 1901: applaudieren} | аплодировать | oklaskiwać. — [AK 1914] Beifall spenden {2012 pli kutima: applaudieren} | хлопать в ладоши, аплодировать. — [RE].

Aplik' {legu: aplik'} [OA 3.1] {en} to apply | {fr} appliquer | {de} anwenden | {es} aplicar | {pt} aplicar {legu: aplicar} |

{it} applicare | {pl} zastosować {legu: zastosować}. — [EG 1] (bei Bereitung, Herstellung, Vornahme von etwas) an- oder verwenden, gebrauchen, benutzen; **-aĵo**, Zutat, Beisatz, Zugabe.

APLOMBO {legu: aplombo} [OA 6.1] *Tre granda memfido; nekonsternebleco* | {en} self-assurance, imperturbability | {fr} aplomb | {de} Selbstbewusstsein, -sicherheit (im Auftreten) | {es} aplomo (serenidad) | {it} disinvoltura | {pl} aplomb. — [Beau] aplomb (assurance imperturbable). [FK 272,27] kriante kun la aplombo de instruitulo. [FK 279,23] homoj, kiuj kun scienca aplombo kredigas.

apog' - appuyer | lean | anlehnen | опираться | opierać. — [AK 1914] lean upon, support (*trans.*) | anlehnen, stützen | opierać (o co). — [RE].

apoge' [OA 1] apogée (astr.) | apogee | Arogäum, Erdferne | апогей | apogeum, szczyt. {ASTR} — [Beau] apogée (astr.).

apokrif' [OA 1] апрокрифе | апрокрифал | апрокрифисч | апокрифъ | апрокриф. — [Beau] апрокрифе.

apolog' [OA 1] apologue | apologue | Apolog | апологъ | apolog. — [Beau] apologue.

apopleksi' [OA 1] apoplexie | apoplexy | Schlagfluss {(ark.), 2012: Schlaganfall, Apoplex, Apoplexie} | апоплексія | апоплексја. {MED} — [RE].

apostol' [OA 1] apôtre | apostle | Apostel | апостоль | apostoł. {RELI} — [RE].

apostrof-o [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Apostroph. [FK 256,4] la fina vokalo ... povas esti ... anstataŭata per apostrofo.

apotek' [OA 1] pharmacie | drug-store | Apotheke | аптека | apteka. — [RE].

apoteoz-o [OA 2.1] — [EG 1] Apotheose, Vergötterung.

apozici-o (*gram.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Apposition.

apr' - sanglier | wild boar | Eber | боровъ, вепрь, кабанъ | wieprz. {ZOO} — [AK] кабан, вепрь | dzik. — [RE].

April' - Avril {2012: avril} | April | April | Апрель {2012: апрель} | Kwiecień

{2012: kwiecień}. — **Aprilo** - Avril {2012: avril} | April | April | Апрель {2012: апрель} | Kwiecień {2012: kwiecień} [FE 12]. — [DL]. [RE]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13]. — [DL 1888] — *La dek du monatoj de l' kristana jaro estas: Januaro, Februaro, Marto, Aprilo, Majo, Junio, Julio, Aŭgusto, Septembro, Oktobro, Novembro, Decembro* [DL 16.6]. — **Rim.:** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

aprob' - approuver | approve | billigen, gut heissen {legu: heißen} | одобрять | aprobować. — [RE].

apud - auprès de | near by | neben, an | возлѣ, при | przy, obok. — **apud** - auprès de | near by | neben, an | при, возлѣ | przy, obok [FE 8]. — [AK] neben, an, bei | возле, подле, около. — [UL]. — La filo staras apud la patro [FE 8.6]. En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. ... tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Kiam li estis ĉe mi, li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. La gefianĉoj staris apud la altaro [FE 36.5]. Li sidas apud la tablo kaj dormetas [FE 38.5]. ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11]. — [DL 1888] *Starante sur la supro de l' monteto, kiu estas apud nia domo, li vidis la tutan ĉirkaŭaĵon* [DL 12.6]. *Mi ne loĝas ĉe mia frato, mi loĝas aparte; sed mia loĝejo estas apud la lia* [DL 16.20]. {Kvin pliaj trafoj en DL}.

ar' - une réunion de certains objets; ex. arb' arbre - arb'ar' forêt | a collection of objects; e. g. vort' word - vort'ar' dictionary | Sammlung gewisser Gegenstände; z. B. arb' Baum - arb'ar' Wald; ŝtup' Stufe - ŝtup'ar' Treppe, Leiter | собрание данных предметовъ; напр. arb' дерево - arb'ar' лѣсъ, ŝtup' ступень - ŝtup'ar' лѣстница | oznacza zbiór danych przedmiotów; np. arb' drzewo - arb'ar' las; ŝtup' szczebel, stopień - ŝtup'ar' drabina, schody. — **ar** - une réunion de certains objets; ex. arbo arbre - arbaro forêt | a

collection of objects; e.g. arbo tree - arbaro forest; ŝtupo step - ŝtuparo stairs | Sammlung gewisser Gegenstände; z.B. arbo Baum - arbaro Wald; ŝtupo Stufe - ŝtuparo Treppe, Leiter | собрание данныхъ предметовъ; напр. arbo дерево - arbaro лѣсъ; ŝtupo ступень - ŝtuparo лѣстница | zbiór danych przedmiotów; np. arbo drzewo - arbaro las; ŝtupo szczebel - ŝtuparo drabina [FE 19]. — [UL]. — **Rim.:** Pri objektoj oni diras *groupe* aŭ *collection* en la franca, ne *réunion*.

• **arb'ar'** - forêt | {angla mankas} | Wald | лѣсъ, | las [UV ar']. — **arbaro** - forêt | forest | Wald | лѣсъ | las [FE 19 ar']. — **arbaro** - Ar-bá-ro [FE 3].

• **burokrat/ar/o.** [OA 9] Tuto de la burokratoj 1 (en unu ŝtato k.s.). — [PV 1930].

• **koment/ar/o.** [OA 9] Komentario. Kolekto aŭ serio da komentoj 2, precipe tiaj, kiuj celas komprenigi la malfacilaĵojn de teksto aŭ verko: *eldono de Korano kun komentario*.

• **ŝtup'ar'** - Treppe, Leiter | лѣстница | drabina, schody [UV ar']. — **ar** - {franca mankas} | stairs | Treppe, Leiter | лѣстница | drabina [FE 19 ar'].

• **vort'ar'** - dictionary [UV ar'] — **vortaro** - la « Universala Vortaro » [A 2.1]. ... ili trovas en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro ... nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2]. La « Fundamento de Esperanto » tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. Kiu volas perfektigi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... [A 5.3]. {pliaj trafoj en A}. — Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV, titolo]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

— **LR 10 (1908):** Vi diras, ke la sufikson *ar* ni devas uzi nur por esprimi aron da tiaj objektoj, kiuj estas esence ligitaj inter si kaj prezentas ian unuecon, kolektivajn objekton (ekzemple “vortaro”,

“arbaro”, “homaro”); sed por ia nombro da samspecaj objektoj, kiuj ne estas esence ligitaj inter si kaj ne prezentas kune ian unu ideon, vi konsilas uzi la esprimon “aron da” (ekzemple: “li ellernis aron da vortoj”, “tie kuŝis aro da dehakitaj arboj” k.t.p.). Vian opinion mi trovas ĝusta. Pri la dua senco de la vorto “aro” (mezuro) volu kompari mian respondon № 24. [Resp. 33, *La Revuo* Maj. 1908; la de Z referencita LR 24 (1907) koncernas la homoniman paron *ero* (parteto) kaj *ero* (erao, periodo), vd. tie].

• **arabesk-o** (*arĥ*) [OA 2.1] {ARKI} — [Beau] arabesque. [EG 1] Arabeske.

• **arabo** [OA 8] — [E-isto 1893, p. 85]. [Beau] Arabo (un) Arabe. [EG 1] -a; -o, Araber; -ujo. [FK 68,29] li kaj lia servanto kurigis 50 sovaĝajn arabojn. [FK 30,26] araba legendo.

• **arane'** - araignée | spider | Spinne | паукъ | pajak. {ZOO} — [RE].

• **aranĝ'** - arranger | arrange | einrichten | устроить | urządzać. — [RE].

• **arb'** - arbre | tree | Baum | дерево | drzewo. {BOT} — **arbo** - arbre | tree | Baum | дерево | drzewo [FE 8]. — **arbo** - arbre | tree | Baum | дерево | drzewo [FE 19 ar']. — [UL]. — Antaŭ la domo staras arbo [FE 8.11]. La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32.11].

• **arb'et'aj'** - arbrisseau, buisson | shrub, bush | Strauch | кустъ | krzak. {BOT}

• **arbaro** - forêt | forest | Wald | лѣсъ | las [FE 19 ar']. — Ar-bá-ro [FE 3]. Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki [FE 19.5]. La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. ... kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenion, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4].

• **arbeto** - Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de

mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendiĝis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

• **avokad/uj/o, avokad/arb/o.** [OA 9 avokad'] Arbo el tropika Ameriko, kies frukto estas avokado. (*Persea americana.*) {BOT}

• **gujav/uj/o, gujav/arb/o.** [OA 9 gujav'] Arbo el tropika Ameriko, kreskigata pro sia frukto gujavo. (*Psidium guajava.*) {BOT}

• **mandarin/uj/o, mandarin/arb/o.** [OA 9 mandarin'] Arbeto, kies frukto estas mandarinino. (*Citrus reticulata.*) {BOT}

• **mang/uj/o, mang/arb/o.** [OA 9 mang'] Tropika fruktarbo indiĝena en suda Azio, kies frukto estas mango. (*Mangifera indica.*) {BOT}

arbalest-o [OA 2.2] arbalète | crossbow | Armbrust {MIL} — [EG 1] Armbrust.

arbitr' - arbitraire | arbitrary | willkürlich | произвольный | samowolny. — [RE].

Arbitraci' {legu: arbitraci'} [OA 3.2] {en} arbitration | {fr} arbitrage | {de} Schiedspruch, Arbitrage | {es} arbitraje | {pt} arbitragem | {it} arbitrato | {pl} arbitracja. {JUR} — [EG 1] Schiedspruch, Arbitrage, Schiedsgericht.

ARBUSTO {legu: arbusto} [OA 6.2] (*Botaniko*) *Arbusto, kies trunko estas ligneca ĉe la bazo, kaj herbeca ĉe la supro* | {en} shrub | {fr} arbuste | {de} Strauch | {es} mata | {it} arbusto | {pl} krzak. {BOT} — [EG 1] Staude.

arĉ' - archet | bow (fiddle) | Violinbogen | смычок | smyczek. {MUZ} — [AK 1914] bow, (*Violin {legu: violin}, etc.*) | Fiedelbogen {ark., 2012: Violinbogen, Bogen}. — [RE].

Ard' {legu: ard'} [OA 3.1] {en} to be ardent, to glow | {fr} être ardent | {de} glühen | {es} arder | {pt} arder | {it} essere ardente | {pl} palac {legu: palac}. — [EG 1] **ard-i**, glühen (fig.), brennen (fig.); **-o** Glut, Feuer, Inbrunst, Innigkeit. [Rab 114,7] kial mia Perillo faris el mi bovon, en kies ardanta ventro ia homeco rostiĝas. [Rab 63,30] kiam oni el ardanta forno saltas en glacian akvon.

arde' - héron | heron | Reiher | цапля | czapla. {ZOO} — [RE].

ardez' - ardoise | slate | Schiefer | аспидъ (минераль) | łupek. {GEOL} — [AK] {en} slate (*substance*). — [RE].

are/o [OA 9] **1** Mezuro de surfaco: *ŝi mezuris la areon de la kampo; la areo de la ĉambro estas 20 kvadrataj metroj; tiu lando havas areon de pli ol cent mil kvadrataj kilometroj.* {MEZ} **2** Parto de surfaco; tereno: *tie estas parka areo, kie oni povas promeni; kulturata areo.* — [EG 2] Flächeninhalt {ne en EG 1}.

aren' - arène | wrestling-place | Arena, Rennbahn | арена, ристалище | arena. — [AK] {en} arena. — [RE].

areometr' [OA 1] aréomètre | areometer | Aräometer | ареометръ | areometr. {TEK} — [EG 1].

arest' - arrêter | arrest | verhaften | арестовать | aresztować. {JUR} — **aresti** - arrêter | arrest | verhaften | арестовать | aresztować [FE 22]. — [RE].

• **arestito** — La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj [FE 22.14].

arĝent' - argent (métal) | silver | Silber | серебро | srebro. {KEM} — **arĝento** - argent (métal) | silver | Silber | серебро | srebro [FE 19]. — [UL].

• **arĝenta** — Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4]. “Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7]. Ŝi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo [FE 34.5].

argil' - argile | clay | Thon {de 1901: Ton} | глина | glina. {GEOL} — [RE].

argument' - argumenter | argue | beweisen | доказывать | dowodzić. — [AK] argumentieren, beweisen, Schlüsse ziehen. — [RE].

Arĥaik' **arkaik'** {legu: arĥaik'} [OA 3.2] {en} archaic | {fr} archaïque | {de} altertümlich {2012: archaisch, veraltet} | {es} arcaico | {pt} arcaico {legu: arcaico} | {it} arcaico | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] (malnoviĝinta) veraltet {ne en EG 1}.

arĥaism' {mankas en UV} — Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. Sed, prezentante parton de la fundamento, tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos

elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj, ... [A 8.3]. — **arĥaism'** [OA 8] = vorto aŭ esprimo ne plu uzata en la komuna lingvo. — [OA 8] II.A.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo. — [EG 2] Archaismus {ne en EG 1}. — **Rim.:** Bedaŭrinde OA 8 maltrafis la eblecon oficialigi „arka'ism'o“ kaj do *arka-a* apud *arkaik-a* [OA 3.2].

Arĥeolog', **arkeolog'** {legu: arĥeolog'} [OA 3.2] {en} archaeologist | {fr} archéologue | {de} Archäolog {ark., 2012: Archäologe}, Altertumsforscher | {es} arqueologo {legu: arqueólogo} | {pt} archeologo {legu: arqueólogo} | {it} archeologo | {pl} archeolog. — [FK 199,31] La arĥeologoj promesas al si riĉan rikolton. [Kabe] arĥeologo {antaŭe: arĥeologi/ist/o}.

Arĥeologi', **arkeologi'** {legu: arĥeologi'} [OA 3.2] {en} archæology | {fr} archéologie | {de} Archäologie, Altertumskunde | {es} arqueología {legu: arqueología} | {pt} archeologia {legu: arqueologia} | {it} archeologia | {pl} archeologia. — [RE 1888]: arĥeologi'.

Arĥipelag', **arkipelag'** {legu: arĥipelag'} [OA 3.2] {en} arcipelago | {fr} archipel | {de} Archipel | {es} archipiélago {legu: archipiélago} | {pt} archipelago {legu: arquipélago} | {it} arcipelago | {pl} archipelag. — [RE 1889] arĥipelag'.

Arĥitekt', **arkitekt'** {legu: arĥitekt'} [OA 3.2] {en} architect | {fr} architecte | {de} Architekt | {es} arquitecto | {pt} architecto {de 2009: arquiteto} | {it} architetto | {pl} architekt. — [RE 1889]: arĥitekt'. — **Rim.:** La formo „arkitekt“ kun -k- estas propono de Z el lia „Cirkulera Letero al la ... LK – Pri Neologismoj“ de 1906-11-22, kiu estu paralele uzebila apud la tiama „arĥitekturisto“ [LZ I 317].

arĥitekturo' - architecture | architecture | Architectur {de 1901: Architektur} | архитектура | architektura. — [OA 8] II.A.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko

estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo. — [RE] arĥitekt'. — **Rim.:** AV komentas: „Laŭ Ockey en “Akademia Vortaro-Radikaro” iaspeca decido pri la elementoj ARKITEKTUR/ kaj MONARK/ estis farita en la jaro 1922. Ambaŭ elementoj estis aldonitaj en 8OA. Ankoraŭ ne estas eltrovite, kio efektive okazis rilate al tiuj elementoj en 1922. Supozeble temas pri decido pri uzado de K anstataŭ Ĥ post R, kaj ne pri efektiva aldono al UV de ARKITEKTUR/ kaj MONARK/. Ĉi tie {= en AV} do ARKITEKTUR/ kaj MONARK/ aperas kun indiko pri 8OA.“

Arĥiv', **Arkiv'** {legu: arĥiv', arkiv'} [OA 3.2] {en} archiv | {fr} archives | {de} Archiv | {es} archive | {pt} archive {legu: arquivo} | {it} archivio | {pl} archiwum. — [RE 1889] arĥiv'.

ari' [OA 1] air (mus.) | air | Arie | aria | arja. {MUZ} — [RE].

aristokrat' [OA 1] * aristocrate | aristocrat | Aristokrat | аристократъ {de 1918: аристократ} | arystokrata. — * [Rev 84,1] viaj konatoj estos homoj kun la plej aristokrata konduto. [FK 128,5] Mia patro estis tre riĉa homo, natura aristokrato. — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokratio, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokrato kaj litografi. — [RE].

aristokrati/o. [OA 8] Reĝimo, en kiu la politika povo apartenas al la aristokrataro. — A. aristocracy (form of government), F. aristocratie, G. Aristokratie, Adelsheerrschaft, H. {es} aristocracia, I. {it} {it} aristocrazia, P. {pt} aristocracia. — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokratio, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokrato kaj litografi.

arimetik' [OA 1] * arithmétique | arithmetic | Arithmetik | арифметика {de 1918: арифметика} | arytmetryka. {MAT} — [RE]. * [FK 80,34] Nu, ĉu vi lernis arimetikon?

ark' - arc | arch, bow | Bogen | дуга | łuk. — [RE].

• **ark'aj'** – voûte {de 1990: voute} | vault | Gewölbe | сводъ | sklepienie. {ARKI}

arkad' [OA 1] arcade | arcade | Arkade | аркада | arkada. {ARKI} — [Beau] arcade.

arkaik' [OA 3.2], vd. je **arhaik'** [OA 3.2].

arkaism/o. [OA 8] Moderna formo de: arhaismo. — A. archaism, obsolete word; F. archaïsme, G. Archaismus, H. {es} arcaísmo, I. {it} arcaismo, P. {pt} arcaísmo. — [OA 8] П.А.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arhaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

arkeolog' [OA 3.2], vd. je **arĥeolog'** [OA 3.2].

arkeologi' [OA 3.2], vd. je **arĥeologi'** [OA 3.2].

arkipelag' [OA 3.2], vd. je **arĥipelag'** [OA 3.2].

arkitekt' [OA 3.2], vd. je **arĥitekt'** [OA 3.2].

arkitektur/o. [OA 8] Moderna formo de: arĥitekturo. — A. architecture, F. architecture, G. Architektur, H. {es} arquitectura, I. {it} architettura, P. {pt} arquitetura. — [OA 8] П.А.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arhaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

arkiv' [OA 3.2], vd. je **arĥiv'** [OA 3.2].

Arkt/o. [OA 9] La regiono ĉirkaŭ la norda poluso. — Кр. Антаркт/o [OA 9].

• **Arkt/a** [OA 9]. Rilata al Arkto; tia kiel (en) Arkto: *la Arkta Oceano; la Arkta Cirklo; Arkta klimato.* — [EG 1] **arkt-a**, arktisch.

arleken' - arlequin | harlequin | Hanswurst {2012 ankaŭ: Harlekin} | арлекинъ, шутъ | błazen, arlekin. — [RE].

arm' - armer | arm | rüsten | снаряжать, вооружать | uzbrajać. — [AK] {en} to arm | вооружать.

arme' [OA 1] * armée | army | Armee | армія | armja. {MIL} — [RE]. * [Rab 74,27] Mi sentas armeon en mia pugno.

armeno [OA 8] — [EG 1] Armenier; - ujo.

arnik-o [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] Wohlverleih, Arnika.

arogant' - arrogant | arrogant | anmassend, hochmüthig {legu: anmaßend, hochmütig; 2012: arrogant} | наглый, высокомерный | zarozumiały. — [AK] наглый, нахальный.

arom' [OA 1] * arome {legu: arôme} | aroma | Aroma | ароматъ | aromat, woń. — * [FK 163,7] ni ambaŭ enspiradis per plenaj pulmoj la aromon de romaneco. [FK 28,15] blankaj, delikataj, aromaj lilioj.

arpeg' [OA 1] arpège | arpeggio | Arpeggio | арпеджіо | arpeggio. {MUZ}

arsenik' - arsenic | arsenic | Arsenik | мышьяк | arsenik.

art' - art | art | Kunst | искусство | sztuka, kunszt. — [RE 1889]: artist'.

arteri-o [OA 2.1]. {ANAT} — [RE]. — [EG 1] Arterie.

artifik' - artifice | artifice | Kniff | уловка | fortel. — [AK 1914] artifice, subterfuge | List, Kniff | fortel, sztuka.

artik' - articulation | joint | Gelenk | суставъ | staw. {ANAT} — [AK] staw (anat.).

artikol' - article | article | Artikel | статья, членъ | artykuł. — **artikolo** - article | article | Artikel | членъ, статья | artykuł, przedimek [FE 27]. {GRAM} — [AK] article (litt., gram.). — La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. — [DL 1888]: *artikul'*. *La vorto „la” estas nomata „artikulo” {nun: artikolo}; ĝi estas uzata tiam, kiam {de 1888: tiam, kiam} ni parolas pri objektoj konataj. Anstataŭ „la” oni povas ankaŭ diri „l’ “ , se ĝi ne estos malbonsone [DL 1.7]. Se iu ne komprenas bone la uzon de la artikulo, li povas tute ĝin ne uzi, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [DL 1.8]. Aliaj ekbrilis per senfinaj filozofadoj kaj skribis instruitajn artikulojn [DL I.3.b]. Kelkajn fojojn mi eĉ legis longajn artikulojn {nun: artikulojn} pri mia afero ... [DL I.3.c].*

artileri' [OA 1] artillerie | artillery | Artillerie | артиллерія | artylerja. {MIL} — [RE].

artiŝok' - artichaut | artichoke | Artischoke {2012: Artischocke} | артишокъ | karczoch. {BOT}

artrit' - goutte | gout | Gicht | ломота въ суставахъ | artretyzm. {MED} — [AK] подагра.

as - marque le présent d'un verbe | ending of the present tense in verbs | bezeichnet das Präsens | означает настоящее время глагола | oznacza czas teraźniejszy. — **as** - marque le présent d'un verbe | ending of the present tense in verbs | bezeichnet das Präsens | означает настоящее время глагола | oznacza czas teraźniejszy [FE 5]. — Le *présent* est caractérisé par *as*; ex.: *mi far'as* — je fais. | The present tense ends in *as*, e. g. *mi far'as*, „I do”. | Das Präsens endet auf *as*; z.B. *mi far'as*, ich mache. | Настоящее время принимает окончание *as* (напримѣръ: *mi far/as* я дѣлаю). | Czas teraźniejszy ma zakończenie *as*. (Przykład: *mi far/as* ja czynię). [FG 6.2 a]. — [UL]. — {La as-formoj en FE ne estas listigitaj tie ĉi, ĉar ili estas tro multaj}.

— **LR 119 (1907)**: La formoj “amatas”, “amitas” k.t.p., anstataŭ “estas amata”, “estas amita”, per si mem ne prezentus ian rompon en nia lingvo, kaj, se la Lingva Komitato volus ilin aprobi, oni povus tre bone ilin uzi. Tamen, se la privataj aŭtoroj per sia *propra* iniciativo volus uzi tiujn formojn, mi tion ĉi ne konsilus. Privataj aŭtoroj povus enkonduki tiun ĉi novan formon nur en tia okazo, se *as*, *is* k.t.p. signifus “estas”, “estis” sed, kvankam pli aŭ malpli frue la verbaj finiĝoj eble ricevos la signifon de la verbo “esti”, tamen ĝis nun ili tiun ĉi signifon *ne* havas [Resp. 15, *La Revuo* Apr. 1907].

as' - as | ace | Ass (Kart[en]sp[iel]) | тузь | as. {LUD}

asbest/o. [OA 9] Mola griza fibro minerala substanco, el kiu oni povas fari teksaĵon izolantan kontraŭ varmego kaj fajro. — [OA 9] Noto: La oficialigita difino de *asbesto* bedaŭrinde enhavas eraron. Asbesto ne estas ĉiam griza. Tiu eraro estis malkovrita nur kiam estis tro malfrue por haltigi la oficialigan proceduron. La Akademio intencas iam oficiale ĝustigi tiun difinotekston. — [EG 1] Asbest.

asekur' - assurer | insure | assicuriren {ark., 2012: versichern} | страховать | asekurować. — [AK 1914] assurer (*par contrat*) | versichern.

assemble/o. [OA 8] Interkonsiliĝa aŭ leĝodona instanco aŭ organo de iu organizaĵo, kontraste al la ekzekutiva responda instanco. — A. assembly, F. assemblée, G. Versammlung, H. {es} asamblea, I. {it} assemblea, P. {pt} assembleia {de 2009: assembleia}. — [PVS] {ne ĉe Z.}.

asert' [OA 1] assurer, affirmer | assert | versichern, behaupten | утверждать | twierdzić. — [EG 2] asserieren {ark.}, behaupten {ne en EG 1}.

asesor' [OA 1] * assesseur | assessor | Assessor | ассесоръ | asesor. {JUR} — [EG 1]. * [Rev 8,3] via asesoro. Li sendube estas homo instruita. [Rev 45,28] Oni volis eĉ fari min kolegia asesoro.

asfalt' [OA 1] asphalte | asphalt | Asphalt | асфальтъ | asfalt. — [RE].

asign' - assigner | assign | anweisen {legu: anweisen} | асигновать | asygnować, przekazać. — [RE].

asimil-i (*trans*) [OA 2.1] — [EG 2] assimilieren {ne en EG 1}.

asist/i. [OA 8] Pro devo aŭ profesio helpi en fake difinita maniero: *~i kirurgon ĉe operacio; sociala ~antino en fabriko*. — A. to assist (officially), to be in attendance (as experts or advisers), to support, to take part in; F. assister, servir d'assistant; G. beistehen, assistieren; H. {es} asistir, servir de asistente; I. {it} assistere, essere assistente; P. {pt} assistir, auxiliar. — [EG 1].

asoci' [OA 1] association | association | Association | асоціація | stowarzyszenie. — [EG 1].

asonanc-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Assonanz.

asparag' - asperge | asparagus | Spargel | спаржа | szparag. {BOT} — [RE].

aspekt' [OA 1] aspect | aspect | Anblick, Aussehen | наружность | wygląd. — [EG 2] Aussehen, Anblick {ne en EG 1}.

asperg-i [OA 2.2] asperger | to sprinkle | besprengen {RELI} — [EG 1] (*mit Weihwasser*) besprengen, benetzen.

aspid' - aspic | asp, adder | Natter | аспидь (змѣй) | žmija. {ZOO} — [RE].

Aspir' {legu: aspir'} [OA 3.2] {en} to aspire | {fr} aspirer à, tendre à | {de} streben nach | {es} aspirar | {pt} aspirar | {it} aspirare a, agognare | {pl} aspirowac' {legu: aspirować}. — [EG 1] (er)streben, sich bestreben, trachten. * [Rab 41,24] tiele staras la afero de via aspirado pri la fraŭlino. — Кр. [Beau] *aspirant-*.

aspirin/o. [OA 9] Medikamento uzata precipe kontraŭ doloro, febro kaj inflamo, konsistanta el substanco kun la ĥemia formulo $\text{CH}_3\text{-CO-O-C}_6\text{H}_4\text{-COOH}$. {MED} — [EV 1923]. [PIV 1970].

astm' [OA 1] asthme | asthma | Asthma, Atemnot | астма | astma. {MED} — [EG 1].

astr' [OA 1] * astre | planet, star, heavenly body | Gestirn | небесное свѣтило | ciało niebieskie. {ASTR} — [EG 1]. * [Rab 108,5] Luno estas nia astro.

astrolog' [OA 1] * astrologue | astrologer | Astrolog | астрологъ {de 1918: астролог} | astrolog. {En piednoto:} „Same: agronomo, antropologo, k. t. p.“. — [EG 1]. * [FK 183,21] la astrologoj ektimigis la popolojn per antaŭdiro, ke baldaŭ fariĝos kuniĝo de ĉiuj planedoj. — **Rim.:** Pri la signifo de tiu piednoto vd. Waringhien, *Scienca Revuo* vol. 7, n-ro 28 (1955), p. 137-143 (141), kiu demandas: „Ĉu la piednoto de la Unua O.A. signifas, ke ĉiu agantnomo finiĝanta per -nom' aŭ -log' estas oficiala, se la responda sciencnomo kun -nomi' aŭ -logi' estas tia? (5) Se jes, ĉu oni ne devas etendi tiun regulon al la aliaj analogaj pseŭdo-sufiksoj [nome al „-grafi', -krati', -mani', -mati', pati', -urgi' kaj -zofi', al kiuj ankaŭ respondas nomoj de agantoj sen -i- (geografo, demokrato, megalomano, diplomato, homeopato, dramaturgo, teozofo ktp.)“]? (6) Aŭ ĉu ne estus pli simple oficialigi nur la tiuspecajn agantonomojn kaj krome unu sufikson -i-, kun la signifo de „abstrakta sed ne matematika okupiĝo de la koncerna aganto“? (7)“. Kompletan tekston vd. en BK IV.2 – AdE, diskuton en la BK II.1 – UV, Ĝenerala Parto.

astrologi' [OA 1] astrologie | astrology | Astrologie | астрология {de 1918:

астрология} | astrologja. {de 1936: astrologia} — [RE].

astronom' [OA 1] * astronome | astronomer | Astronom | астрономъ {de 1918: астроном} | astronom. — * [FK 184,35] la glora franca astronomo Kamilo Flammarion, pentras al ni la lastajn tagojn de la tero. [FK 193,8] La Amerika astronomo Jonson.

astronomi' [OA 1] astronomie | astronomy | Astronomie | астрономія {de 1917: астрономія} | astronomja {de 1936: astronomia}. — [RE]. [EG 1].

at' - marque le participe présent passif | ending of pres. part. pass. in verbs | bezeichnet das Particippium praes. passivi | означает причастие настоящего времени страдат. залога | oznacza imiesłów bierny czasu teraźniejszego. — **at** - marque le participe présent passif | ending of pres. part. pass. in verbs | bezeichnet das Particippium praes. passivi | означает причастие настоящего времени страдат. залога | oznacza imiesłów bierny czasu teraźniejszego [FE 22]. — **at** - Le *participle présent passif* [est caractérisé], par *at: far'at'a* - étant fait, qu'on fait | The present participle passive ends in *at*, e. g. *far'at'e*, „being done“ | Partizippium praesentis passivi — *at*; z. B. *far'at'a*, der gemacht wird | Страдат. залога настоящ. времени — *at* (*far/at/a* дѣлаемый) | Imiesłów bierny czasu teraźn. — *at* (*far/at/a* czyniony) [FG 6.2 h]. — [UL].

• **aĉetata** — Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4].

• **adresato** — ĉar nur pri tiaj vortoj ni povas esti certaj, ke nia adresato ilin nepre trovos en sia vortaro [A 7.1].

• **altrudata** — ... tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj [A 7.1].

• **amata** — Aŭgusto estas mia plej amata filo [FE 22.11]. Mi estas amata. Mi estis amata. Mi estos amata. Mi estus amata. Estu amata. Esti amata [FE 25.1].

• **aprobata** —... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, ..., de la vortoj kaj reguloj rekomendataj private, kiuj eble ne al ĉiuj esperantistoj estas konataj aŭ eble ne de ĉiuj estas aprobataj [A 5.4].

• **batato** — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3].

• **dividata** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », ..., estas kunmetita el tri vortoj, ... [UV, enk. 2].

• **far'at'a** - étant fait, qu'on fait | der gemacht wird | дѣлаемый | czyniony [FG 6.2 h].

• **far'at'e** - „being done” [FG 6.2 h].

• **havata** — Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12].

• **konata** — ... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, ..., de la vortoj kaj reguloj rekomendataj private, kiuj eble ne al ĉiuj esperantistoj estas konataj aŭ eble ne de ĉiuj estas aprobataj [A 5.4].

• **konstruata** — Kiam via domo estis konstruata, mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruata en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10].

• **kreatata** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5].

• **nekonata** — ... en korespondado kun personoj nekonataj estas bone ĉiam peni uzadi nur vortojn el la «Fundamento» ... [A 7.1].

• **nomata** — Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1].

• **pagata** — Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7].

• **presata** — ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj ... [A 8.3].

• **regato** — ... [fundamentaj leĝoj], kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj ... [A 3.1].

• **rekomendata** —... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, ..., de la vortoj kaj reguloj rekomendataj private, kiuj eble ne al ĉiuj esperantistoj estas konataj aŭ eble ne de ĉiuj estas aprobataj [A 5.4]. ... tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj [A 7.1]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», devas esti

rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

• **rigardata** — ... jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: ... [A 2.1]. ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj; ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, ... [A 3.4]. Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5]. La «Fundamento de Esperanto» tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. ... tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

• **rompata** — ... eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniam estos rompata [A 8.3].

• **serĉata** — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

• **skribata** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **tolerata** — ... jam estus ŝanĝo, kiu ... en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3].

• **turnata** — ... li petas, ke la okuloj de ĉiuj esperantistoj estu ĉiam turnataj ne al li, sed al tiu ĉi libro [A 3.3].

• **uzata** — La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo [FE 32.6].

• **uzateco** — Kiam ... registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon ..., tiam ... [A 1.2].

— **LR 119 (1907)**: La formoj “amatas”, “amitas” k.t.p., anstataŭ “estas amata”, “estas amita”, per si mem ne prezentus ian rompon en nia lingvo, kaj, se la Lingva Komitato volus ilin aprobi, oni povus tre bone ilin uzi. Tamen, se la privataj aŭtoroj

per sia *propra* iniciativo volus uzi tiujn formojn, mi tion ĉi ne konsilus. Privataj aŭtoroj povus enkonduki tiun ĉi novan formon nur en tia okazo, se *as, is* k.t.p. signifus “estas”, “estis” sed, kvankam pli aŭ malpli frue la verbaj finiĝoj eble ricevos la signifon de la verbo “esti”, tamen ĝis nun ili tiun ĉi signifon *ne* havas [Resp. 15, *La Revuo* Apr. 1907].

atak' - attaquer | attack | angreifen | нападать | napadać, atakować. — **ataki** - attaquer | attack | angreifen | нападать | atakować [FE 14]. — [RE].

• **atakanto** - Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

atavism-o [OA 2.1] — [EG 2] Atavismus {ne en EG 1}.

ateism-o [OA 2.1] {RELI} — [EG 1] Atheismus.

Ateist' {legu: ateist'} [OA 3.2] {en} atheist | {fr} athée | {de} Atheist | {es} ateo | {pt} ateo {legu: ateu} | {it} ateista | {pl} -- {mankas} — [EG 1] Atheist. [Rab 25,6] kaj se tio ĉi ne bone iros, tiam fariĝi ateisto!

atenc' - attenter | attempt | einen Anschlag (Attentat) machen | покушаться | robić zamach. — [AK] {en} make an attempt against, assault.

atend' - attendre | wait, expect | warten, erwarten | ждать, ожидать | czekać. — **atendi** - attendre | wait, expect | warten, erwarten | ждать, ожидать | czekać [FE 22]. — [UL]. — Venu, ni atendas vin, Savonto de la mondo [FE 22.9]. Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7]. Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42.5].

• **atendite** — Li venis al mi tute ne atendite [FE 22.15].

atent' - attentif | attentive | aufmerksam | внимательный | uważny. — **atenta** - attentif | attentive | aufmerksam | внимательный | uważny [FE 26]. — Li diras, ke mi estas atenta [FE 26.17]. Li petas, ke mi estu atenta [FE 26.18].

atest' - témoigner | attest, affirm | zeugen, bezeugen, bescheinigen | свидетельствовать | świadczyć. — [AK] {en} attest, testify (*certify*). — [RE].

ating' - atteindre | attain, reach | erlangen, erreichen | достигать | dosięgać. — **atingi** - atteindre | attain, reach | erlangen, erreichen | достигать | dosięgać [FE 42]. — Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1].

Atlantik/o. [OA 8] La oceano inter Eŭropo kaj Ameriko. — A. Atlantic, F. l'Atlantique; G. Atlantik, Atlantischer Ozean; H. {es} Atlántico, I. {it} Atlantico, P. {pt} Atlântico. {TOPO} — [EG 1] **Atlantika Oceano**, Atlantischer Ocean {2012: Ozean}. — Кр. [FK 205,29] Atlanta Oceano.

atlas-o [OA 2.2] satin | satin | Atlasköper (Stoff, Seide) — [OA 8] II.A.4. Estas oficialigitaj sateno (ia ŝtofo) kaj atlaso (kolekto de kartoj, ktp.), malgraŭ la jama oficialeco de atlaso (= sateno). — [EG 1] Atlas(köper), Atlas (Kartensammlung) {du homonimoj kun ambaŭ sencoj}. [FK 154,7] La meblaj kovriloj estis el blua atlaso.

atlas/o. [OA 8] Libroforma kolekto de mapoj, desegnaĵoj, bildoj, fotoj ktp. pri aparta temo: *geografia, historia, anatomia, moda ~o.* — A. atlas, F. atlas; G. Atlas, Kartensammlung; H. {es} atlas, I. {it} atlante, P. {pt} atlas. — [OA 8] II.A.4. Estas oficialigitaj sateno (ia ŝtofo) kaj atlaso (kolekto de kartoj, ktp. . .), malgraŭ la jama oficialeco de atlaso (= sateno). — [RE]. [EG 1] Atlas(köper), Atlas (Kartensammlung) {du homonimoj kun ambaŭ sencoj}.

atlet' [OA 1] * athlète | athlete | Athlet | атлет | atleta. — [EG 1]. * [FK 199,16] La « feliĉa elektito » fariĝis unu atleta, kiu ne havis sukceson en la cirkoj.

atmosfer' [OA 1] * atmosphère | atmosphere | Atmosphäre | атмосфера | atmosfera. — [RE]. * [FK 184,31] la ĥemia kuniĝo de la densigita vosto de la kometo kun la oksigeno de nia atmosfero.

atom' [OA 1] atome | atom | Atom | атом {de 1918: атом} | atom. — [RE].

atribu' [OA 1] attribuer | attribute | zuschreiben | приписывать | przypisywać. — [EG 2] zuschreiben, beimessen {ne en EG 1}.

Atribut' {legu: atribut'} [OA 3.2] {en} attribute | {fr} attribut (signe distinctif) | {de} Attribut | {es} atributo | {pt} atributo | {it} attributo | {pl} atrybut. {GRAM} — [EG 1].

atripl' - patte d'oie | chenopodium | Melde | лебеда | łoboda. {BOT} — [AK 1914] arroche (bot.) | orach (bot.) | Gänsefuß (Pflanze) {legu: Gänsefuß} — [EG 1].

atut' - atout | trump | Trumpf | козырь | kozera. {LUD} — [AK] {en} a trump (cards). — [EG 1] Trumpf (*im Kartenspiel*).

aŭ - ou | or | oder | или | albo, lub. — **aŭ** - ou | or | oder | или | albo, lub [FE 14]. — [UL]. —

{1. aŭ}

... kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj ... [A 1.2]. ... li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, ... [A 3.1]. ... {leĝoj} en kiuj neniuj havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, konsilas, korektas, aprobas k. t. p., ... [A 3.6]. ... vorto ... erare aŭ nelerte tradukita [A 4.3]. La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ... [A 4.5]. ... ne al ĉiuj esperantistoj estas konataj aŭ eble ne de ĉiuj estas aprobatataj [A 5.4]. ... se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ĝi ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon, ... [A 8.1]. ... oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj ... [A 10.4]. — Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. ... personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. ... ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra ... [FE 27.3]. ... la bonsoneco aŭ la klareco ... [FE 27.5]. ... skribtablo aŭ skribotablo ... [FE 27.6]. ... la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo ... [FE 28.3]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. {Pliaj samspecaj trafaj ne notitaj}. ... tie ĉi aŭ ĉi

tie (proksime) [FE 30.8]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; ... [FE 32.5]. ... Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo [FE 32.6]. ... Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. {Pliaj samspecaj trafaj ne notitaj}.

{2. aŭ ... aŭ}

„... ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.“ [FE 15.7]. „... ĉe ĉiu vorto, ..., eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10].

{3. ĉu ... aŭ?}

Ĉu vi estas surda aŭ muta? [FE 20.14]. Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13]. Ĉu li donis al vi jesan respondon aŭ nean? [FE 31.18].

aŭd' - entendre | hear | hören | слышать | słyszeć. — **aŭdi** - entendre | hear | hören | слышать | słyszeć [FE 9]. — [UL]. — Ni vidas per la okuloj kaj aŭdas per la oreloj [FE 9.5]. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafajn [FE 40.1]. Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

aŭdac/a. [OA 8] Riskema fari ion malgraŭ la danĝeroj aŭ malhelpoj. — A. audacious, bold, daring; F. audacieux; G. kühn, verwegen; H. {es} audaz, atrevido; I. {it} audace; P. {pt} audaz. — [PV] -i {verbo}, ne ĉe Z.

aŭdienc' [OA 1] * audience | audience, interview | Audienz | аудiенция {de 1918: аудиенция} | audjencja. — [RE]. * [Rab 99,22] ĉe mi ĝi neniam ricevos aŭdiencon. [FK 103,26] Ili petas aŭdiencon ĉe la reĝino. [FK 99,29] Mendoza aranĝis por li aŭdiencon.

aŭditori-o [OA 2.2] auditoire (local), amphithéâtre | auditorium | Auditorium. — [RE]. — [EG 1] Auditorium.

AŬGURI {legu: aŭguri} [OA 6.1] *Diveni per esotera povo* | {en} to augur | {fr} augurer | {de} weissagen | {es} augurar, agorar | {it} indovinare il futuro | {pl} wrożyć. — [EG 2] **aŭgur-o**, Wahrsagung, Vorbedeutung {ne en EG 1}. — **Rim.:** „esoter-“ mankas en VO.

Aŭgust' - Août {de 1990: aout} | August | August | Августъ {de 1918: августъ} | Sierpień {2012: sierpień}. — [DL]. [RE]. — **Rim.:** **1.** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana. **2.** Vd. la rimarkon ĉe Aŭgusto (vira antaŭnomo).

Aŭgusto {mankas en UV} — Aŭgusto estas mia plej amata filo [FE 22.11]. {NOM} — **Aŭgust'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo). — [DL 1888]: *Aŭgusto estas bona, Mario estas pli bona ol Aŭgusto, sed Ernestino estas la plej bona el ĉiuj miaj gefratoj* [DL 2.11]. *Aŭgucjo kaj Aŭgunjo estas bonaj infanoj* [DL 10.13]. — **Rim.:** **1.** Estas dubo, ĉu la monato-nomo Aŭgust' [UV] kaj la vira antaŭnomo Aŭgusto [FE 22.11] estas unu elemento kun du malsamaj signifoj aŭ du malsamaj, sed (hazarde) samformaj radikoj (homonimoj). Nia opinio temas pri du elementoj. Alie ne estus necese, ke [OA 7] deklaris la antaŭnomon Fundamenta. La monato-nomo ja ĉiuokaze aperas en la ĝusta alfabeto pozicio en UV. - **2.** Kiel montras [DL 10.13] *Aŭgust'* povas esti vira aŭ virina antaŭnomo. La difino de OA 7 estas tro malvasta.

aŭkci' [OA 1] * encan {uzata nur en aparta esprimo; ĝenerale: enchères} | auction | Auktion | аукционъ {de 1918: аукционъ} | licytacja. — [Cart 1903]. [EG 1] Auktion, Versteigerung. * [Rab 40,6] Li konsilis al vi, ke vi vendu per aŭkcio vian dokumenton de nobeleco. [Rab 16,22] matraco, kiun ĉe aŭkcio iu forŝiris de ili per plidono.

AŬREOLO {legu: aŭreolo} [OA 6.1] 1-e: *Luma rondo ĉirkaŭ la kapo de sanktulo ĉe pentraĵoj*; 2-e: *Prestiĝo* | {en} aureola | {fr} aureole | {de} Heiligenschein; (fig.) Ruhmesglanz | {es} aureola; (fig.) gloria, prestigio | {it} aureola | {pl} aureola. — [EG 2] (glorkrono) Aureole, Heiligenschein {ne en EG 1}. — **Rim.:** „prestigo“ aldonita al VO nur per OA 9 de 2007.

aŭskult' - écouter | listen | anhören, horchen | слушать | sluchać. — [UL].

Aŭstrali/o. [OA 8] La kontinento de la suda hemisfero okcidente de Pacifiko. — A. Australia, F. Australie, G. Australien, H. {es} Australia, I. {it} Australia, P. {pt}

Austrália. {TOPO} — **Aŭstrali**o [OA 8] — [EG 1] **-o**; **-ano**. [FK 197,27] Aŭstraliaj elmigrantoj. — **Rim.:** Aŭstrali

aperas kaj en la listo de difinitaj vortoj kaj en la sendifina listo de landnomoj en OA 8.

aŭt/o. [OA 8] Mallongigo de: aŭtomobilo. — A. car, automobile; (US) auto; F. auto; G. Kraftwagen {ark.}, Auto; H. {es} auto; I. {it} auto; P. {pt} auto(móvel). {VETU} — [PV] {ne ĉe Z}. — **Rim.:** Vd. aŭtomobil' [OA 1].

aŭtentik' [OA 1] authentique | authentic | authentisch, echt | подлинный | autentyczny.

aŭtobiografi-o [OA 2.1] — [EG 1] Autobiographie, Selbstbiographie.

aŭtobus/o. [OA 8] Granda publika aŭtomobila veturilo, kiu transportas pasaĝerojn de stacio al aliaj laŭ difinitaj linioj. — A. motor-bus, bus; F. autobus; G. Autobus {ark.}, Bus; H. {es} autobús, I. {it} autobus, P. {pt} auto-ônibus {kvankam registrita en la brazilaj vortaroj, ĉi tiu formo ne estas uzata en la praktiko. Oni uzas “ônibus”. En Portugalio oni uzas “autocarro”}. {VETU} — [EV 1923] {ne ĉe Z.}. — Kp. omnibus' [OA 1].

aŭtograf-o [OA 2.1] — [EG 1] Autograph. — **Rim.:** En VO mankas *aŭtografi-* [EG 1].

aŭtokrat-o [OA 2.1] — **aŭtokrat'** (2) [OA 7] — [EG 1] Autokrat, Selbstherrscher.

Aŭtokrati' {legu: aŭtokrati'} [OA 3.2] {en} autocracy | {fr} autocratie | {de} Autokratie | {es} autocracia | {pt} autocracia | {it} autocrazia | {pl} autokracja. — [EG 1] Autokratie.

aŭtomat' [OA 1] * automate | automaton | Automat | автоматъ | automat. {TEK} — [RE]. * [FK 131,26] Ŝi aŭtomate sin apogis sur la brakon de Arturo.

aŭtomobil' [OA 1] automobile | motor-car | Automobil | автомобиль | automobil. {VETU} — [EG 1]. — **Rim.:** Vd. aŭto [OA 8].

Aŭtonom-a {legu: aŭtonom-a} [OA 4], {fr} autonome | {en} autonomous | {de} sich selbst Gesetze gebend, selbständig {de 1996: selbstständig}, unabhängig {2012 ankaŭ kaj prefere: autonom}. — Kromaj

(neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} autonomo | {es} autónomo | {pt} autónomo {en Brazilo ankaŭ: autônomo} | {ca} autònom {legu: autònom}. — [Boirac 1909]: **Aŭtonom'a** – memstara, sendependa, l[au] v[orto] memleĝa. AFGHIR – {fr} autonome. [Christ 1923, 62]: **Autonomie** *f*, mem-reg-eco, mem-star-eco, sendependeco, aŭtonom-eco^B; -io^Z (de lando). [PV]. — Кр. aŭtonomi-o (kun -i-) [ER 1909]; aŭtonomi-a (kun -i-) [Z – Parolado en Peterburgo 1910].

aŭtor' {mankas en UV} - Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, kaj malgraŭ oftaj tentoj kaj delogoj li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj ... [A 2.2]. Tial, ..., la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3]. ... ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A 3.4]. — **aŭtor'** [OA 1] * auteur | author | Autor, Urheber {2012: Autor, Verfasser} | авторъ {de 1918: автор} | autor. — [RE]. * [Ham 66.5] [iu drama peco] havas ... nenian esprimon, kiu montrus ĉe la aŭtoro la intencon de arta ornamado. [FK 273,20] tiuj ĉi artikoloj estas ankoraŭ senkuraĝaj, kvazaŭ la aŭtoroj timas, ke ... — **autor'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7].

aŭtoritat' {mankas en UV} – [A 1.2] {kaj plurloke, vd. ĉe aŭtoritata}. — **aŭtoritat'** [OA 1] * autorité | authority | Autorität | авторитетъ {de 1918: авторитет} | autorytet. — [RE]. * [Ham 66,1] laŭ la opinio de aliaj personoj, kies juĝo en tiaj aferoj estas pli aŭtoritata ol mia. [Ham 113,25] teruran lian agon per ĉiuj artoj kaj aŭtoritato ni penas senkulpiĝi. — **autoritat'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7].

• **aŭtoritata** - ... tiam aŭtoritata komitato, interkonsente elektita de tiuj registaroj, havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2]. Ĝis la tempo, kiam ia por ĉiuj aŭtoritata kaj nedisputebla institucio decidis alie ... [A 3.4]. ... per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej

aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1]. ... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2]. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos ... [A 8.1]. ... aŭtoritata centra institucio ... [A 10.4].

• **aŭtoritateco** - ... ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

aŭtun' - automne | fall (of the year) | Herbst | осень | jesieñ. — **aŭtuno** - automne | autumn | Herbst | осень | jesieñ [FE 32]. — [AK] {en} autumn, fall. — [UL]. — Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32.10].

av' - grand-père | grandfather | Grossvater {legu: Großvater} | дѣдъ, дѣдушка | dziad. — **avo** - grand-père | grandfather | Grossvater {legu: Großvater} | дѣдъ, дѣдушка | dziad, dziadek [FE 9]. — [AK] dziadek. — Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo [FE 9.9]. — [UL].

avantaĝ/o. [OA 8] Tio, kio donas ian superecon, pli grandan profiton, aŭ enhavas pli grandan utilon, oportunun. — A. advantage; F. avantage; G. Vorteil, Vorzug; H. {es} ventaja, I. {it} vantaggio, P. {pt} vantagem. — **Rim.:** ... la signifo *Vorzug, Vorteil*. Estas vere, ke en nia lingvo mankas vorto, kiu precize esprimas tiun ĉi lastan ideon. La vortoj *profito, utilo, supereco, privilegio* plej ofte ne kontentigas la bezonon, pro tio ŝajnas al mi dezirinde, ke ni havu la vorton *avantaĝo* por la ideo, germ. *Vorzug, Vorteil*, angl. *advantage*, franc. *avantage*, hisp. *ventaja* [Jean Borel, Germana Esperantisto 1910:7, p. 159]. [EV 1923].

avar' - avare | covetous | geizig | скупой | skapy. — [UL].

avel' - noisette, aveline | hazel-nut | Haselnuss | обыкновенный орѣхъ | orzech laskowy. {BOT} — [AK] noisette.

aven' - avoine | oats | Hafer | овесъ | owies. {BOT}

aventur' - aventure | adventure | Abenteuer | приключение | przygoda. — **aventuro** - aventure | adventure | Abenteuer | приключение | przygoda [FE 23]. — [EG 1]. — Ŝi rakontis al li sian tutan aventuron [FE 23.2].

avenu/o. [OA 8] Larĝa strato, ambaŭflanke borderita per arboj, ofte kun perspektivo al monumento aŭ pejzaĝo. — A. avenue, F. avenue; G. Anfahrt, (breite bepflanzte) Strasse, (Avenue); H. {es} avenida, I. {it} viale, P. {pt} avenida.

avert' - avertir, prévenir | warn | warnen | предостерегать | przestrzegać. — [AK] avertir, prévenir, détourner.

AVIADO {legu: aviado} [OA 5.2] (*Aera navigacio*). *Arto aerveturadi per aparatoj pli pezaj ol aero* | {en} aviation | {fr} aviation | {de} Fliegerei, Flugwesen | {es} aviación | {it} aviazione | {pl} awjacja.

avid' - avide, convoiteux | eager, covetous | gierig | жадный | chciwy. — [AK] avide | greedy, eager. — [RE].

aviz' - avis | advice | Avis | уведомление | awizacya. — [AK 1914] a notice, notification | Ankündigung, Anzeige.

avokad/o. [OA 9] Frukto de avokaduĵo, kun verda aŭ bruneta ŝelo (el kiu oni povas ĝin manĝi), tre nutra, butereca karno, kaj

unu sola tre granda malmola kerno. — [PIV 1970].

• **avokad/uj/o, avokad/arb/o.** [OA 9] Arbo el tropika Ameriko, kies frukto estas avokado. (*Persea americana*). — [PIV 1970].

azen' - âne | ass | Esel | осель | osioł {ZOO}. — [UL]. — A-zé-no [FE 3].

Azi/o. [OA 8] La nordhemisfera kontinento, kiu okcidente limas Eŭropon kaj Afrikon. — A. Asia, F. Asie, G. Asien, H. {es} Asia, I. {it} Asia, P. {pt} Asia {legu: Ásia}. {TOPO} — [E-isto 1893, p. 85, 90] Azio (lando Azia). [EG 1] **-o; -a; -ano; Malgrand-Azio.** [FK 206,22] Eŭropon, Azion kaj Afrikon. [FK 217,7] parto de la poŝto Azia kaj Aŭstralia.

azil-o [OA 2.1] — [EG 2] Asyl {ne en EG 1}.

azot' - azote | azot | Stickstoff | азотъ | azot. {KEM} — **azoto** - azote | azote | Stickstoff | азотъ | azot [FE 35]. — [AK] {en} nitrogen, azote. — [RE].

• **azotacido** - En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6].

B

Bb — Bb [FE 1]. — b | b as in “be“ | b | б | b [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **bo** ... [FE 1.3]. — **bo** [OA 7] = nomo de la litero b, dua litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

babl' - babiller {malmulte uzata, pli kutima: bavarder} | chatter | schwatzen, plaudern | болтать | paplać. — **babli** - babiller | chatter | schwatzen, plaudern | болтать | paplać [FE 20]. — **babl'** - babiller | chatter | {germana mankas} | болтать | paplać [UV em']. — **babli** - babiller | chatter | plaudern | болтать | paplać [FE 19 em']. — [UL]. — Ordonu al li, ke li ne babilu [FE 20.19].

• **babl'em'** - babillard | talkative | {germana mankas} | болтливый | gadula [UV em']. — **babilema** - babillard {en Francio eksmoda; 2012 pli kutima: bavard} | talkative | geschwätzig | болтливый | gadula {tiel: -l- anstataŭ strekita -l-} [FE 19 em']. — Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

bacil-o [OA 2.1] {MED} — [EG 2] (med.) Bazillus (Stabtierchen) {ne en EG 1}. [FK 65, 27] la *baciloj* de tiu ĉi malsano portas sin en la radioj de la suno.

bagatel' - bagatelle | trifle, toy | Kleinigkeit | мелочь, бездѣлица | drobnostka. — **bagatelo** - bagatelle | trifle, toy | Kleinigkeit | мелочь, бездѣлица | drobnostka [FE 41]. — [RE]. — Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo [FE 41.13].

bajonet' - baïonnette | bayonet | Bajonett | штыкъ | bagnet. {MIL} — [RE].

bak' - cuire | bake | backen | печь, испекать | piec, wupiekać. {KUIR} — [AK] (faire) cuire (au four). — [UL].

bakteri-o [OA 2.1] {ZOO} — [EG 2] Bakterie {ne en EG 1}.

Bá-lo [FE 2.1]. → balo.

bala' - balayer | sweep | fegen | мести, заметать | zamiatać. — [AK] {en} sweep (vb.). — [UL]. — Ba-lá-i [FE 2]. — Ba-lá-u [FE 3]. Balau [FE 4].

balad-o (*poezio*) [OA 2.1] {POEZ} — [RE]. [EG 1] Ballade.

balanc' - balancer | balance, swing | schaukeln | качать | huŝtać, kołysać. — [UL].

balast' [OA 1] * ballast, lest | ballast | Ballast | балласть | balast. — [RE]. * [FK 274,16] ni tie ĉi forlasos ĉian superfluan *balaston*. [FK 290,27] superfluan kaj tute al nenio servantan *balaston*.

balbut' - bégayer, balbutier | stammer | stottern, stammeln | заика́ться | jąkać się. — [RE].

baldaken' - baldaquin | canopy | Baldachin | балдахинъ | baldachin. — [AK] baldaquin, dais. — [RE].

baldaŭ - bientôt | soon | bald | сейчас, скоро | zaraz. — **baldaŭ** - bientôt | soon | bald | сейчас, скоро | zaraz [FE 23]. — [UL]. — ... kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenion, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ [FE 25.8]. Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1]. La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11]. Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7]. Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42.5].

balen' - baleine | whale | Wallfisch {de 1901: Walfisch. 2012: Wal} | китъ | wieloryb. {ZOO} — [RE].

• **balen'ost'** - baleine | whale-bone | Fischbein | китовый усъ | fiszbin.

BALETO {legu: baletto} [OA 6.1] *Teatra senparola danco kun muziko kaj mimiko* | {en} ballet | {fr} ballet | {de} Bühnentanz, Schautanz, Tanzstück {2012 nur: Ballet} | {es} bailable (bailable (danza teatral) {legu: bailable (danza teatral)}),

ballet | {it} balletto | {pl} balet. — [DL 1888] *Ŝi estas la unua baletistino en nia teatro* [DL 7]. [RE].

balistik-o [OA 2.1] — [Beau] balistique (sc.). [EG 1] Ballistik.

balkon' [OA 1] * balcon | balcony | Balkon | балконъ | balkon. — [DL 1888] *Unu fojon en nokto la alilandulo vekigis; li dormis ĉe malfermita pordo de balkono, la kurtenoj antaŭ la pordo sin dismovis de bloveto de l' vento, kaj al li ŝajnis, ke de l' kontraŭa balkono venas mirinda brilo* [DL 17.3.1]. {Dektri pliaj trafoj en DL}. [RE]. * [FK 15,17] sub la belega marmora *balkono*.

balo - Bá-lo {mankas en UV} [FE 2.1]. — **bal'** [OA 1] * bal | ball, dancing | Ball (Tanz) | балъ | bal. — **bal'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL 1888] *Je l' vespero en la granda salono de baloj dancis la reĝidino kun la ombro* [DL 17.57.1]. {Plia trafo en DL}. [RE]. * [FK 47,17] Hodiaŭ vespere ni havos *balon* de kortego. [Rev 47.18] Mi ja ankaŭ *balojn* donas.

balon-o [OA 2.1] — [EG 1] Ballon.

balot-i [OA 2.2] voter | to ballot | ballotieren — [RE]. [EG 1] ballottieren {kun -tt-; ark., 2012: wählen, abstimmen}.

balustrad' - garde-fou, balustrade | balustrade | Geländer | перила | poręcz. {ARKI} — [RE].

balzamin-o [OA 2.1] — [EG 1] Balsamine.

balzam-o [OA 2.2] baume | balsam | Balsam. — [RE]. [EG 1] Balsam. [Rab 90,19] kia *balzama* dolĉeco iras el vi. [Rab 33,20] Iru, enkaptu lian *balzaman* spiron.

bambu' - bambou | bamboo | Bambus | бамбукъ | bambus. {BOT} — [RE].

ban' - baigner | bath | baden | купать | караć. — **bani** - baigner | bath | baden | купать | караć [FE 40]. — [AK] baigner (trans.). — [UL].

• **ŝvitbanejo** — La kuracisto konsilis al mi iri en ŝvitbanejon [FE 40.14].

banal-a [OA 2.2] banal | banal, hackneyed | abgedroschen {2012: banal, abgedroschen} — [Kabe].

banan-o [OA 2.1] {BOT} — [Beau] banane. [EG 1] Banane.

band' - bande, troupe | band | Bande, Rotte | банда, шайка | banda, zgraja. — [RE]. [Rab 4] *bando* da rabistoj.

bandaĝ-o [OA 2.1] {MED} — [RE]. [EG 1] -o, Verband, Bandage; -i.

banderol' [OA 1] * bande (de papier) | paper band, wrapper | Kreuzband | бандероль | banderola. — [RE]. * [FK 217,23] gazetoj estas sendataj sub *banderolo* ... papera strio kun la adreso.

bandit-o [OA 2.1] — [EG 1] Bandit. [Rab 86,4] Por venkoj de *banditoj* ne ekzistas triumfoj.

bank' [OA 1] * banque | bank | Bank (Geld-) | банкъ | bank. {EKON} — [RE]. * [FK 112,21] ni havas ankoraŭ jam ion en la ŝpara *banko*. [FK 111,34] li metis ... dudolaran *banknoton* en mian manon.

banked/o. [OA 9] Komuna ceremonia manĝo kun multaj partoprenantoj (por festi aŭ honori ion, ofte kun festparoladoj k.s.). — [PV 1930]. — **Rim.:** EV 1923 kun alia senco: Bankett, Wallbank, t.e. la platfona malantaŭ defenda muro en fortifikaĵo, sur kiu la defendantoj staras.

BANKIERO {legu: bankiero} [OA 6.1] *Posedanto de banko* | {en} banker | {fr} banquier | {de} Bankherr, Bankhausbesitzer {{ark.}, 2012: Bankier} | {es} banquero | {it} banchiero | {pl} bankier. — [RE]. [EG 1] Bankier. [FK 194,29] la redakcio faras multajn servojn privatajn, divenante ekzemple ... al *bankieroj* pri aliaj kontoranoj.

bankrot' [OA 1] * faire faillite | become bankrupt | Bankerott machen {2012: Bankrott machen, in Konkurs gehen, insolvent werden} | банкротиться | bankrutować. — [RE]. [Rab 94,11] la senlima indulgo devus *bankroti*, se ĝi volus pardoni ĉiujn miajn kulpojn. [Rab 13,28] kambio, per kiu eĉ *bankrotulo* en ekstrema okazo al si helpas.

bant' - nœud | loop | Schleife [preseraro, legu Schleife] | бантъ | pețlica. — [AK 1914] nœud (*de ruban*) | knot (*of ribbon, etc.*) | Bandschleife. — [RE].

bapt' - baptiser | baptise | taufen | крестить | chrzcić. {RELI} — [UL].

• **bapt'an'** - compère | god-father | Gevatter | кумъ | kum. — [AK] {en} sponsor, gossip, God-relation.

● **bapt'o'fil'** - filleul | god-son | Taufsohn | крестный сынъ, крестникъ | chrześniak.

● **bapt'o'patr'** - parrain | god-father | Pathe {de 1901: Pate}, Taufvater | крестный отецъ | chrestny ojciec. — [AK] {en} Godfather.

bar' - barrer | bar, obstruct | versperren | заграждать | zagradzać. — [UL].

● **bar'il'** - haie | hedge | Zaum {pres-eraro, legu: Zaun} | заборъ | parkan. — [AK] {en} barrier.

barak-o (*domaĉo*) [OA 2.1] — [EG 1] Baracke. [Rab 65,21] kiam mi preteriris antaŭ unu el tiaj *barakoj*.

barakt' - gigotter {legu: gigoter}; piétiner | sprawl, trip | zappeln | барахтаться | trzepotać. — [AK] gigoter, se débattre | throw oneself about, struggle. — [RE].

barb' - barbe | beard | Bart | борода | broda. — [UL].

barbar' [OA 1] * barbare | barbarous | barbarisch | варваръ | barbarzyńca. — [RE]. * [Rab 143,11] vi malbonavidaj servistoj de miaj *barbaraj* ordonoj. [Rab 32,9] *Barbarege*, kruele! Tiun ĉi amon tiel rekompenĉi.

barbir' - barbier | barber | Barbier | цырульникъ, фельдшеръ | felczer. — [RE].

barĉ' - soupe de betteraves | red-beet-soup | Beetensuppe | борщъ | barszcz. {KUIR} — [AK 1914] beetroot soup | Runkelrübensuppe. — [RE].

bard' [OA 1] * barde | bard | Barde | бардъ | bard. {MUZ} — [E-isto 2/1889]. [EV 1923]. * [FK 365,32] Dum kun kantoj novaj *bardoj* paŝos jam sur nia tero.

barel' - tonneau | keg, barrel | Fass, Tonne | бочка | beczka. — [UL]. [FK 116,33] Jen estas *bareleto* da tritiko. [Rab 63,29] Ĝi estis krako, kvazaŭ ĉe la *ĉielbarelo* krevis ringego. — **Rim.:** Кр. tonelo, tuno.

Barelief' {legu: barelief'} [OA 3.2] {en} low-relief | {fr} bas-relief | {de} flacherhabene Arbeit, Bas-Relief | {es} bajo relieve | {pt} baixo relevo | {it} bassorilievo | {pl} -- {mankas}. — [EV] {ne ĉe Z; antaŭe mal/alt/relief/o}.

Barier' {legu: barier'} [OA 3.2] {en} barrier | {fr} barrière | {de} Barriere, Schranke | {es} barrera | {pt} barreira | {it} barriera | {pl} -- {mankas}. — [EG 1].

barikad-o [OA 2.1] — [Beau] barricade. [EG 1] Barrikade.

bariton' [OA 1] * baryton | baritone | Bariton | баритонъ | baryton. {MUZ} — [Beau]. [EG 1] Bariton. * [FK 179,20] la nunaj iliaj posteuloj estas *baritonoj*, iliaj nepoj posedos voĉon basan.

bark' - barque | bark | Barke | барка | barka. {MAR} — [AK] {en} bark (*ship*). — [RE].

barometr' [OA 1] * baromètre | barometer | Barometer | барометръ | barometr. {METEO} — [RE]. * [Rab 52,30] mia frunto estos via *barometro*.

baron' [OA 1] * baron | baron | Baron | баронъ | baron. — [DL] *Via barona moŝto, helpu min en mia mizero!* [DL 16.30]. [RE]. * [FK 69,81] via *barona* moŝto. [Rev 46,29] Ĉion, kio estas sub la nomo de *barono* Brambeus ... mi verkis.

bas' [OA 1] * basse (voix) | bass (mus.) | Bass | басъ | bas. {MUZ} — [RE]. * [FK 179,21] iliaj nepoj posedos voĉon *basan*. [FK 179,25] tiel ekzemple tenoro ... povas ... fariĝi ... *baso*. [FK 179,34] *basuloj* povas ilin ĝui, kiom ili volas.

basen-o (*de haveno, de fontano, de maro, k. t. p.*) [OA 2.1] {MAR} — [EG 1] Bassin. [FK 45,12] plej belaj kreskaĵoj, kiuj sin trovis en la granda *baseno*.

bask' - basque | lappet | Schoss, Rockschoß {legu: Schoß, Rockschoß} | пола | poła. {VEST} — [AK] basque (*d'habit*), pan | basque (*of bodice, coat, etc.*). — [RE].

baskul/o [OA 9] **1** Aparato konsistanta el trabo, stango, tabulo aŭ simila afero, kies unu ekstremaĵo leviĝas, kiam la alia malsupreniras. — [PIV 1970]. **2** Ludilo konsistanta el tabulo aŭ stango, kiu estas ekvilibrigita sur mezpunkto, kaj sur kies ekstremaĵoj povas sidi personoj alterne leviĝantaj kaj malleviĝantaj laŭ la movo de la tabulo aŭ stango. — [PIV 1970]. **3** Cirkvito, meĥanismo k.s., kiu analoge al baskulo *1* povas alterni inter du statoj.

bast' - écorce d'arbre | bark (of a tree) | Bast | лубъ, лубокъ | лыко. {BOT} — [AK] {en} bast, inner bark (*tree*). — [RE].

bastard' [OA 1] * bâtard | bastard | Bastard | незаконнорожденный | бѣkart. — [Beau] bâtard. [EG 1] Bastard. * [FK 323,24] silente min sekvu, *bastardo* ! {Rab [4, Personoj] : Hermano, *bastardo* de nobelo}.

bastion' - bastion | bulwark | Bollwerk | бастионъ | baszta, warownia. {MIL} — [RE].

baston' - bâton | stick | Stock | палка | kij, laska. — **bastono** - bâton | stick | Stock | палка | kij, laska [FE 31]. — [UL]. — La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17].

• **bastoneto** - Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

• **lam'baston'** - béquille | crutch | Krücke | костыль | kula (do chodzenia) [UV lam'].

bat' - battre | beat | schlagen | бить | bić. — **bati** - battre | beat | schlagen | бить | bić [FE 9]. — [UL]. — Aleksandro ne volas lerni, kaj tial mi batas Aleksandron [FE 9.7]. Mi volis lin bati, sed li forkuris de mi [FE 18.2]. Kaj ŝi tuj kuris bati ŝin [FE 21.5]. Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3]. Malsaĝulon ĉiu batas [FE 37.20].

• **batanto** — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3].

• **batato** — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3].

• **bathufo** — Bat-hú-fo [FE 2].

batal' - combattre | fight | kämpfen | бороться | walczyć. — [UL]. — ... kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ... [A 1.5]. — La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14]. — [DL]: *Li batalos, ĉar li ne dormos trankvile, ĝis li estos venkinta la malamikon* [DL 5.11]. *La legendoj rakontas pri grandeguloj, kiuj volis batali kun la dioj* [DL 11.8]. {Plia trafo en

[DL 17.34]}. [DL-Ald]: ... *la vortoj egale feliĉe kreitaj sed malegale sonantaj - kelkan tempon batalos inter si kiel sinonimoj* ... [DL-Ald 20.6].

• **batal'il'** - arme | weapon | Gewehr | оружие | broń. — [AK] Waffe, Wehr {ark.}. — [RE 1889 A]: batal'il'ej.

• **interbatala** — tiu perfektigado fariĝados ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompadado kaj ŝanĝado, ..., sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

batalion' [OA 1] bataillon | battalion | Bataillon | баталіонъ | bataljon. {MIL} — [RE].

bateri' [OA 1] batterie | battery | Batterie | батарея | baterja. {MIL} {ELEKTR} — [RE].

batist-o (*speco de tuko*) [OA 2.1] — [RE] [Beau] batiste. [EG 1] Batist.

baz' [OA 1] * base | basis, base | Base (arch., chem) | основание, база | podstawa. {ARKI} {KEM} — [EG 1] Basis {ARKI}, Base {KEM}. * [Rab 14,29] Ĉu mi povas nomi amo tion, kio ne estas *bazita* sur estimo al mia « mi » ?

bazalt-o [OA 2.1] {GEOL} — [Beau] basalte. [EG 1] Basalt.

bazar' - marché, foire | market, fair | Markt | базаръ | targ, rynek. — [AK 1914] bazar, marché | bazar | Markt, Basar. — [RE].

bazilik-o (*arĥ.*) [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Basilika.

bazilisk' [OA 1] * basilic | basilisk | Basilisk | василискъ | bazyliszek. {MIT} — [EG 1] Basilisk. * [Rab 77,12] por ĉiam liberigita de via *baziliska* rigardo.

beb/o. [OA 8] Tre juna infano. — A. baby, F. bébé; G. Säugling {legu: Säugling}, Kleinkind, Baby; H. {es} bebé, “baby”; I. {it} bimbo, bimbetto, (“bebè”); P. {pt} bebê. — [PVS] {ne ĉe Z.; antaŭe infan'et'o, lakt'infan'o, ekz. Rhodes 1908 ĉe *baby*}.

bed' - couche | bed (garden) | Beet | гряда | grzędą, zagon. — [AK] couche, platebande. — [RE].

bedaŭr' - regretter | pity, regret | bedaŭern | жалѣть | żałować. — [AK] {en} regret, be sorry. — [UL].

bek' - bec | beak | Schnabel | клювь | dziób. — [RE].

bel' - beau | beautiful | schön, hübsch | красивый | piękny. — **bela** - beau | beautiful | schön, hübsch | красивый, прекрасный | piękny, ładny [FE 10]. — **bela** - beau | красивый [FE 37 ul']. — [UL] schön. — [AK 1914] schön. — Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6]. Sur la ĉielo staras la bela suno [FE 10.12]. En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13]. La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. “Tre volonte, mia bona,” diris la bela knabino [FE 15.2]. “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” [FE 15.5]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. Mia fratino estas tre bela knabino [FE 33.17]. Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7]. Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6]. Li kantas tre belan kanton [FE 40.8]. La diamanto havas belan brilon [FE 40.10].

• **bele** — “Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, “ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1]. Ha, kiel bele! [FE 26.23].

• **beleco** — Li amas tiun ĉi knabinon pro ŝia beleco kaj boneco [FE 35.16].

• **belulo** - bel homme | красавец [FE 37 ul'].

• **bellana** — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15].

beladon' - belladonna {2012: belladone} | belladonna | Tollkirsche | сонная одурь | pokrzyk, wilcza jagoda. {BOT} — [AK] {en} belladonna, deadly nightshade. — [RE].

beletr/o. [OA 9] Arta literaturo plezurocela aŭ distrocela, precipe tia, kiu rakontas pri okazaĵoj kaj personoj imagitaj.

— [PV 1930] beletr/o = beletristiko [vd. la sekvan radikon].

• **beletr/aĵ/o.** [OA 9] Verko beletra.

• **beletr/ist/o.** [OA 9] Beletra verkisto aŭ specialisto.

beletristik' [OA 1] belles-lettres | belleslettres | Belletristik | беллетристика | beletrystyka. — [EG 1] Belletristik. [Kabe 1910]: Nescienca, neteknika literaturo; bela literaturo: romanoj, versaĵoj, noveloj, k. t. p. [EV 1923]: (*bela literaturo*), schöne Literatur, Belletristik. ~a [...]. ~isto = beletristo. — **Rim.:** PIV 2005 difinas: „Esplorado k pristudo de beletr/o.“ Tio ne harmonias kun la samsignifaj tradukoj al ĉiuj kvin referenc-lingvoj, kiuj unuece signifas „bela literaturo“, „beletr/o“, celas do la literaturon mem (kontraste al faka aŭ scienca literaturo), ne ĝian pristudadon. La dif. ankaŭ ne harmonias kun la historia kompreno de Kabe 1910 ĝis PV 1934, laŭ kiu *beletristiko* estas sinonima al *beletr/o*. Tiu kompreno fine troveblas ankaŭ en modernaj vortaroj, ekz. en Butler 1967 aŭ Krause 1999. Temas do pri „formo nova“ en la senco de A 8 kaj la Ak. tion devus ekspliciti cele al laŭeble granda klareco en la senco de A 3.3 (kp. proletario / proleto).

belgo [OA 8] — [E-isto 1893, p. 85] Belgujo. [EG 1] -a, belgisch; -o, Belgier; **Belgujo, -lando**, Belgien.

belisk-o [OA 2.1]

bemol/o. [OA 9] Muziknota kromsigno, kiu montras malaltigon de tono: b. {MUZ} — [EV 1923] (malaltigilo, Gegens. dieso), mus. Be, Erniedrigungszeichen. [PV 1930].

ben' - bénir | bless | segnen | благословлять | błogosławić. {RELI} — **beni** - bénir | bless | segnen | благословлять | błogosławić [FE 33]. — [UL].

• **malbeni** — Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

bend/o. [OA 8] Mallarĝa kaj longa peco el ia maldika materio. — A. tape, band; F. bande (d'étoffe, ...); G. Binde, Band, Streifen; H. {es} tira, venda, banda; I. {it} fascia, benda, banda, nastro; P. {pt} tira, fita, faixa. — [EV 1923] {ne ĉe Z.; antaŭe stri/o}.

benk' - banc | bench | Bank (zum Sitzen) | скамья | ławka. — **benko** - banc | bench | Bank | скамья | ławka [FE 26]. — [UL].

• **benketo** — Mi sidas sur seĝo kaj tenas la piedojn sur benketo [FE 26.7].

benzin' [OA 1] benzine {eksmoda, 2012: essence} | benzine | Benzin | бензинъ | benzyna. — [EG 1].

ber' - baie | berry | Beere | ягода | jagoda. {BOT} — [AK] baie (bot.). — [RE].

beril-o (*min.*) [OA 2.1] {GEOL} — [EG 1] Beryll (Stein).

Berlino {mankas en UV} - Li venigis al si el Berlino multajn librojn [FE 39.10]. — **Berlin'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (urbnomo). — E-isto 1893:4:6 (42), p. 94: „... Berlino havas kontraŭ ĉiuj 1,000 viroj 1,080 virinojn, Dresdno 1.113, Frankfurto sur Majno 1,123. ...“.

Berto {mankas en UV} — Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto ... [FE 39.3]. {NOM} — **Bert'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo).

best' - animal | beast | Thier {de 1901: Tier} | животное | zwierzę. {ZOO} — **besto** - animal | beast | Thier {de 1901: Tier} | животное | zwierzę [FE 5]. — [AK] animal, bête | animal, beast. — [UL]. — Leono estas besto [FE 5.2]. Malbonaj infanoj amas turmenti bestojn [FE 33.6].

bet' - betterave | red beet | Runkelrübe {2012: Rote Bete} | свекловица | ćwikła, burak. {BOT} — [RE].

beton/o. [OA 9] Konstrumaterialo, miksaĵo el sablo, ŝtonetoj, cemento kaj akvo. — [ER 1910]. [PV 1930].

betul' - bouleau | birch (tree) | Birke | береза | brzoza. {BOT} — [RE].

bezon' - avoir besoin de | need, want | brauchen | нуждаться | potrzebować. — **bezoni** - avoir besoin de | need, want | brauchen | нуждаться | potrzebować [FE 14]. — [UL]. — ... trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonas monon [FE 14.6]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je” [FE 29.1].

— **LR 4 A (1891)** [„bezonesti“]: La vorto “bezonesti” estas kunmetita tute regule, kaj vi povas ĝin uzadi. Sed entute ni konsilas pli uzadi ĉiam formojn simplajn anstataŭ kunmetitaj. Kunmetado de vortoj estas karaktera eco de la lingvo germana, kaj al tiu ĉi lingvo ĝi efektive donas grandan riĉecon de formoj; sed en nia lingvo la vortoj pleje estas pli naturaj kaj pli bonsonaj se ili estas ne kunligataj, sed uzataj aparte [*Esperantisto* 1891, p. 23].

bibli' [OA 1] * Bible | Bible | Bibel | библия {minuskle; 2012: Библия majuskle (krome de 1918 i → и)} | biblja. {RELI} — [UL]. * [Ham 144,27] Ĉu vi havas nenian ideon pri la *Biblio*? En la Biblio estas ja dirite : ĉiuj nobeluloj devenis de Adamo. [FK 78,20] laŭ la rakonto de la *biblio* la religiaj kondukantoj vivis malriĉe kaj simple. — **Rim.**: **1.** Mankas en la vortaro de UL, tamen aperas sur p. 22 en la titolo de la dua tekst-ekzemplo „II. El la Bibli,o“ (sekvas parto de la genezo). **2.** Pri uskleco: DL ne havas ĝin, RE 1889 ne helpas, ĉar ĉiuj vortaraj artikoloj komenciĝas per majusklo, en MV 1889 ĝi mankas, en EG 1 (1904) majuskle. **3.** Same minuskle skribita estas *koran'*.

bibliograf' (2) [OA 7] — [EV 1923] {antaŭe bibliografi/ist/o}.

bibliografi-o [OA 2.1] — [EG 1] Bibliographie.

bibliotek' [OA 1] * bibliothèque | library | Bibliothek | библиотека | bibljoteka. — [DL]. [RE]. * [FK 204,27] aliaj pruntas la necesajn librojn el *bibliotekoj*. [FK 88,29] *bibliotekisto* ne povis doni la naŭan volumon.

bicikl' [OA 1] bicycle {2012: bicyclette aŭ vélo} | bicycle | Zweirad {2012: Fahrrad} | велосипедъ | bicykl. — [Beau] **bicikl**, bicycle. • **biciklisto**, bicycliste • **bicikleto**, bicyclette. [EG 1] (Fahr-, Zwei-) Rad; **-isto**, Radfahrer. [GE 2] **Rad** (Fahrrad) – biciklo, bicikleto, velocipedo. [PIE 1910] bicykl. [Kabe 1910] **Biciklo**. Durada velocipedo, kies antaŭa rado estas multe pli granda, ol la posta. **Biciklisto**. Sportisto, uzanta biciklon. **Bicikleto**. Durada velocipedo kun egale grandaj radoj. — **Rim.**: Кр. velociped' [OA 1] kaj cikl-o [OA 2.1].

bien' - bien | goods, estate | Gut, Landgut | имѣние | posiadłość ziemska, majątek. — [AK] bien, avoir, propriété. — [RE].

bier' - bière | beer | Bier | пиво | piwo. {KUIR} — [UL].

bifstek' [OA 1] bifteck | beefsteak | Beefsteak | бифштекс | befsztyk. {KUIR} — [EG 1].

bigot' [OA 1] * bigot | bigot | Frömmler | ханжа | bigot. — [EG 1] -a {adj.}, bigott, frömmelnd; -i, frömmeln; -ulo, Frömmler; -eco, Frömmelai. * [Rab 57,12] tiel facila, kiel la salto de publikulino al *bigotulino*. [Rab 60,16] [la urbo] estas tiel abomene *bigota*.

bilanc' [OA 1] bilan | balance sheet | Bilanz | баланс {de 1918: баланс} | bilans. — [RE].

bilard-o [OA 2.1] {LUD} — [RE] [Beau] billard. [EG 1] Billard.

bild' [OA 1] * image | image, picture | Bild | изображение, картина | obraz. — Mankas en EG 1, en EG 2 **bild-o** Bild. [RE] изображение – figur', figur'aj' (p. 65), картина – pentr'aj' (p. 72). * [Rab 126,19] viva *bildo* de la lasta juĝo. [Rab 114,26] analizadi la konfuzitan *bildon* de la universala mizero. [Rab 53,31] mi diktas ... la vivan *bildon* de unu tiea doktoro. — **Rim.:** Ekuzata de Théophile Cart en sia lernolibro „Instruado de Esperanto per bildaro“. (L'instruction de l'Esperanto par l'image). Paris: Presa Esperantista Societo 1905, 16 p., kp. P. Corret: « Mi amantas », LI 1907:12:07 (159), p. 318-320 (320).

Bilet' {legu: bilet'} [OA 3.2] {en} ticket | {fr} billet | {de} Billet {2012: ark.}, Fahrkarte, Eintrittskarte | {es} billete | {pt} bilhete | {it} biglietto | {pl} -- {mankas}. — [RE].

bind' - relier | bind (books) | binden (Bücher) | переплетать | oprawiać. — [UL].

Binokl' {legu: binokl'} [OA 3.2] {en} binocle, double eyeglass, opera-glass | {fr} jumelle {legu plurale: jumelles} (de théâtre, etc.) | {de} Binocle {2012: ark.}, Opernglass {legu: Opernglas} | {es} gemelos de teatro | {pt} binoculo {legu: binóculo} | {it} binocolo | {pl} --

{mankas}. — [EG 1] Opernglas, Binocle. — Кр. naz'um' [UV naz'].

biograf' (2) [OA 7] — [EV 1923] {antaŭe biografi/ist/o}.

biografi-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] biographie. [EG 1] Biographie, Lebensbeschreibung.

biolog' (1) [OA 7] — [EV 1923] {antaŭe biologi/ist/o}.

biologi' [OA 1] * biologie | biology | Biologie | біологія | biologja. — [Beau] biologie. * [FK 203,32] Facilaj lecionoj de *biologio* de la bestoj.

bird' - oiseau | bird | Vogel | птица | ptak. {ZOO} — **birdo** - oiseau | bird | Vogel | птица | ptak [FE 5]. — [UL]. — Bír-do [FE 2]. — Rozo estas floro kaj kolombo estas birdo [FE 5.3]. La birdoj flugas. La kanto de la birdoj estas agrabla. Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki. La knabo forpelis la birdojn [FE 9.4]. La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas en la ĉambro kaj flugas en ĝi). La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26.4]. tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado) [FE 28.3]. La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32.11]. Ĉevalido estas nematura ĉevalo, kokido - nematura koko, bovido - nematura bovo, birdido - nematura birdo [FE 36.14].

• **birdido** - ... birdido - nematura birdo [FE 36.14].

Biret-o {legu: biret-o} [OA 4], {fr} barrette, toque | {en} biretta, cap | {de} Barett. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} berretta | {es}

birrete | {pt} barrete | {ca} birreta. {VEST} — [EG 1] Barett.

Birmo [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 516]: **Burmah**, Birmo, Birmanujo. [EV 1923] {ne ĉe Z.}.

Bis {legu: bis} [OA 4], {fr} bis! | {en} again! | {de} noch einmal! — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} bis! | {es} bis! | {pt} bis! | {ca} bis! — [Beau] bis (pour la seconde fois, encore une fois). [EG 1] (int[er]jekcio) noch einmal! da capo!

biskvit' - biscuit | biscuit | Zwieback | бисквитъ | sucharek. {KUIR} — [AK] biscuit (pâtisserie). — [RE].

bismut' - bismuth | bismuth | Bismuth {de 1901: Bismut; 2012 ankaŭ: Wismut} | висмутъ | bismut. {KEM} — [RE].

bisturi-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] bistouri. [EG 1] Bistouri, Ritzmesser.

bit/o. [OA 9] Pozicio de duuma cifero en duuma kodaĵo: *kontrolo parebito; la tria bito de la nombroprezento; ĉi tia memorĉelo povas enteni 32 bitojn; por prezenti tian nombron oni bezonas almenaŭ 10 bitojn.* — [PIVS 1987]. — **Rim.:** Homonime kun la mar-afera termino *bit-o* [EV 1923] [PV 1930] k.t.p.

• **bit/ok/o.** [OA 9] Grupo de ok bitoj traktata kiel tutaĵo (kiel unuo en komputado k.s.). — [OA 9] Noto: La Akademio lasas por posta konsidero la demandon, ĉu *bito* estu ankaŭ la nomo de la mezurunuo el informteorio, aŭ ĉu oni tiun nomu *ŝanono*. — [PIVS 1987].

bitum' [OA 1] bitume | bitumen | Bitumen, Erdpech | битумъ | smoła ziemna. — [EG 1].

bivak' [OA 1] bivouac | bivouac | Biwak | бивакъ | biwak. — [EG 1] Biwak.

bizon/o. [OA 9] Sovaĝa remaĉanta parhufa bovosimila mamulo Nord-Amerika kaj Eŭropa. (*Bison bison*, *Bison bonasus*.) {ZOO} — [EV 1923] = bubalo 3. [PV 1930].

blank' - blanc | white | weiss {legu: weiß} | бѣлый | biały. — **blanka** - blanc | white | weiss {legu: weiß} | бѣлый | biały [FE 10]. — [UL]. — *pli blank'a ol neĝ'o* — plus blanc que neige | whiter than snow | weißer als Schnee. | бѣлѣ снѣга | bielszy

od śniegu. [FG 3]. — Papero estas blanka [FE 10.1]. Blanka papero kuŝas sur la tablo [FE 10.2]. La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo [FE 10.3]. La papero estas tre blanka, sed la neĝo estas pli blanka [FE 10.14].

blasfem' [OA 1] * blasphemie | blasphemy | Gotteslästerung | богохульство | bluźnierstwo. {RELI} — [RE]. * [Rab 33,17] Senhonta *blasfemisto*!

blat' - blatte (ins) | scab | Schabe | тараканъ | karaczan. {ZOO} — [AK] blatte, cafard, cancrelas | blackbeetle, cockroach. — [RE].

blazon' [OA 1] blason | blazonry | Wappen | гербъ | herb. — [EG 1] -o; -ŝildo.

blek' - beugler, hennir etc. | cry (of beasts) | blöken, wiehern etc. | мычать, блять, ржать и т. п | beczeć, rzeć. — [AK] crier (en parlant des animaux), beugler, hennir, — [RE].

blind' - aveugle | blind | blind | слѣпой | ślepy. — [RE].

Blok' {legu: blok'} [OA 3.1] {en} block, lump | {fr} bloc | {de} Block, Klotz | {es} maza | {pt} -- {mankas, estu: bloco} | {it} blocco, masso | {pl} blok. — [RE].

Blokad' {legu: blokad'} [OA 3.1] {en} blockade | {fr} blocus | {de} Blockade | {es} bloqueo | {pt} bloqueio | {it} blocco | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] blok/ad/o.

blond' - blond | fair | blond | русый, бѣлокурый | blondyn, płowcy. — [AK] {en} blond, fair. — [RE].

blouv' - souffler | blow | blasen, wehen | дуть | dać, dmuchać. — **bluvi** - souffler | blow | blasen, wehen | дуть | dać, dmuchać [FE 39]. — [AK] {en} blow (*trans.*). — [UL].

• **forbluvi** - ... la vento forblovis de mia kapo la ĉapon ... [FE 39.12].

blu' - bleu | blue | blau | синій | niebieski. — **blua** - bleu | blue | blau | синій | nibieski {pres-eraro, legu: niebieski} [FE 6]. — [UL]. — La ĉielo estas blua [FE 6.3].

bluf/i. [OA 9] Ŝajngi sin supera al kontraŭulo por konduki tiun al eraro: *ne timu lian minacon, ĉar li blufas.* — [EV 1923]. [PV 1930].

bluz' [OA 1] blouse | blouse | Bluse | блуза | bluza. {VEST} — [EG 1] Bluse.

bo' - marque la parenté resultant du mariage; ex. patr' père - bo'patr' beau-père | relation by marriage; e. g. patr'in' mother - bo'patr'in' mother-in-law | durch Heirath (eigene oder fremde) erworben; z. B. patr' Vater - bo'patr' Schwiegervater; frat' Bruder - bo'frat' Schwager | приобретённый бракомъ (своимъ или чужимъ); напр. patr' отецъ - bo'patr' тестъ, свекоръ; frat' братъ - bo'frat' шуринь, зять, деверъ | nabytu przez małżeństwo (własne lub obce); np. patr' ojciec - bo'patr' teść; frat' brat - bo'frat' szwagier. — **bo** - marque la parenté résultant du mariage; ex. patro père - bopatro beau-père | relation by marriage; e. g. patrino mother - bopatrino mother-in-law | durch Heirath erworben; z. B. patro Vater - bopatro Schwiegervater; frato Bruder - bofrato Schwager | приобретённый бракомъ; напр. patro отецъ - bopatro тестъ, свекоръ; frato братъ - bofrato шуринь, зять, деверъ, | nabytu przez małżeństwo; np. patro ojciec - bopatro teść; frato brat - bofrato szwagier [FE 33]. — [UL].

• **bo'frat'** - Schwager | шуринь, зять, деверъ | szwagier. [UV bo']. — **bofrato** - Schwager | шуринь, зять, деверъ | szwagier [FE 33 bo'].

• **bo'patr'** - beau-père | {angla mankas} | Schwiegervater | тестъ, свекоръ | teść [UV bo']. — **bopatro** - beau-père | {angla mankas} | Schwiegervater | тестъ, свекоръ | teść [FE 33 bo'].

• **bo'patr'in'** - mother-in-law [UV bo']. — **bopatrino** - mother-in-law [FE 33 bo']. — **Rim.**: Stemok, Balasz (1994). Esprimo de la malproksima parenkaro per la prefiksoj *pra-* kaj *bo-*. En: Scienca Revuo 1994:45:2 (165), p. 31-34.

boa' - boa | boa | Riesenschlange {2012 ankaŭ: Boa} | боа, удавь | boa. {ZOO} — [AK] {en} boa (*serpent*).

boac/o. [OA 9] Arkta remaĉanta mamulo portanta kornojn (en la Fundamento nomata *norda cervo*). (*Rangifer tarandus*). {ZOO} — [PV 1930]: boaco = norda cervo (*rangifer*). — **Rim.**: Antaŭe jam uzata en la difino de „sledo“ [OA 8].

boat' - bateau, canot | boat, bark | Boot | боть | bat, łódź. {MAR}

boben' - bobine | spool, bobin | Spule | катушка | cewka, szpulka.

boj' - aboyer | bark (dog's) | bellen | лаять | szczekać. — [UL].

bojkot-i [OA 2.1] — [EG 1] -i, boykottieren; -o, Boykott.

boks' [OA 1] boxer | box (fight) | boxen | боксировать | boksovať.

bol' - bouillir | boil (vb.) | sieden | кипѣть | kipić, wrzeć. — **boli** - bouillir | boil | sieden | кипѣть | kipieć, wrzeć [FE 25]. — [UL].

• **bolanta** — ... el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo [FE 25.14].

Bolivio [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 515] **Bolivia**, Bolivio. — Кр. [EG 1] **Bolivujo**, Bolivia {2012: Bolivien}.

bombard' [OA 1] * bombarder | bombard | bombardieren | бомбардировать | bombardować. {MIL} * [Rab 18,15] ili krias, ke ili *bombardos* la urbon.

Bombast-o {legu: bombasto} [OA 4], {fr} enflure (fig.), style ampoulé, emphase | {en} bombast, turgidness | {de} Bombast, schwulstige Redeweise, Redeschwall. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} ampollosità | {es} ampulosidad, énfasis | {pt} enfase {legu: ênfase}, estilo empolado | {ca} émfasi, ampulositat {legu: êmfasi, ampul·lositat}. — [Grabowski PIE 1910, p. 20]: **bombastyczny**, bombasta. [Boirac-Ald p. 351]: **BOMBAST'O** - ŝvelparolado; ~i, ~ema, ~ulo. A - {fr} *boursuflure* (de language). [Christaller 1923, p. 93]: **Bombast m** bombast-o^B, ŝvelparolado. [EV 1923] {ne ĉe Z.}.

bomb-o [OA 2.1] {MIL} — [Beau] bombe. [EG 1] Bombe.

bombon' - bonbon | dainties | Bonbon | конфетъ | cukierek. — [AK 1914] a sweet, bonbon | Bonbon, Zuckerwerk {2012: Bonbon, Zuckerwerk (ark.)}. — [EG 1] Bonbon.

bon' - bon | good | gut | хороший, добрый | dobry. — **bona** - bon | good | gut | добрый | dobry [FE 8]. — **bon'** - good [UV -e angla]. — **bon'** - bon | good | gut | добрый | dobry [UV ec'] — **bona** bon |

good | gut | добрый | dobry [FE 11 ec']. — **bon'** - bon | {angla mankas} | gut | хороший | dobry [UV mal']. — **bona** - bon | good | gut | хороший | dobry [FE 10 mal']. — [UL]. — La patro estas bona [FE 8.1]. Bonaj infanoj lernas diligente [FE 9.6]. Mi deziras al vi bonan tagon, sinjoro! [FE 10.8]. Bonan matenon! [FE 10.9]. El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. “Tre volonte, mia bona,”; diris la bela knabino [FE 15.2]. Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino: “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” [FE 15.5]. Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13]. Li estas bona parolanto [FE 31.10]. La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13]. Ligno estas bona brula materialo [FE 31,16]. Mia onklino estas bona virino [FE 33.18]. La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4]. Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian poliestron [FE 37.7]. Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12].

• **bon'e** - bien | well | gut | хорошо | dobrze [UV -e]. — La tranĉilo tranĉas bone, ĉar ĝi estas akra [FE 16.4]. “Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10]. Se la lernanto sciis bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12]. Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21]. Sed estas bone uzadi la vorton „je” kiel eble pli malofte [FE 29.2]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30].

• **bonaĵo** — Bo-ná-ĵo [FE 2]. Bonaĵo [FE 4].

• **bon'ec'** - bonté | goodness | Güte | доброта | dobroć [UV ec']. — **boneco** - bonté | goodness | Güte | доброта | dobroć [FE 11 ec'] — La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11]. Li amas tiun ĉi knabinon pro ŝia beleco kaj boneco [FE 35].

• **malbona** - mauvais | evil | schlecht | дурной | zły [FE 10 mal']. — Malbonaj infanoj amas turmenti bestojn [FE 33.6]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

• **malboneco** - ... tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino [FE 19.5].

• **malbonigi** — Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33].

• **bongusta** — Mi manĝis bongustan ovaĵon [FE 35].

• **bonsoneco** - ... se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27].

bor' - percer | bore (vb.) | bohren | буравить | wiercić, świdrować.

boraks' - borax | borax | Borax | бура | boraks {KEM}.

bord' - bord, rivage | shore | Ufer | берегъ | brzeg. — **bordo** - bord, rivage | shore | Ufer | берегъ | brzeg [FE 32]. — [UL]. — Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9].

bordel' [OA 1] * bordel | brothel | Bordell | бордакъ | burdel. — [EG 1]. * Rab 56, 15 : vi ennestiĝas en kafejoj, *bordeloj*, drinkejoj.

border' - border | border | säumen, besäumen | обрубать (кайма) | obrębiać, bramować. — [AK 1914] border, hem | säumen, einfassen.

bors' - bourse | bourse, exchange | Börse (der Kaufleute) | биржа | giełda. — [AK] bourse (local).

bosk-o [OA 2.2] bosquet | bosk | Lustwäldchen — [EG 1] Lustwäldchen. [Rab 23,30] Sufiĉe da kuraĝo, por *boski* sub minacanta pendo kun la diablo mem.

bot' - botte | boot | Stiefel | сапогъ | but. — **boto** - botte | boot | Stiefel | сапогъ | but [FE 37]. — **boto** - botte | boot | Stiefel | сапогъ | but [FE 31 ist']. — [UL]. — La botisto faras botojn kaj ŝuojn [FE 37.13].

• **botisto** - bottier | boot-maker | Schuster | сапожникъ | szewc [FE 31 ist']. — La botisto faras botojn kaj ŝuojn [FE 37.13].

botanik' [OA 1] * botanique | botany | Botanik | ботаника | botanika. {BOT} * [FK 247,20] {ekzemplo de internacia vorto}.

botel' - bouteille | bottle | Flasche | бутылка | butelka. — **botelo** - bouteille | bottle | Flasche | бутылка | butelka [FE 34]. — [UL]. — Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2].

• **boteleto** — En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfurado, azotacido kaj aliaj [FE 35.6].

bov' - boeuf {legu: bœuf} | ox | Ochs, Stier | быкъ | byk {ZOO}. — **bovo** - boeuf | ox | Ochs | быкъ | byk [FE 33]. — **bov'** - bœuf | ox | Ochs | быкъ | byk [UV id']. — **bovo** - bœuf | ox | Ochs | быкъ | byk [FE 36 id']. — [UL] Stier, Ochs. — [AK 1914] Ochs, Rind. — Mi havas bovon kaj bovinon [FE 33.21]. Ĉevalido estas nematura ĉevalo, kokido - nematura koko, bovido - nematura bovo, birdido - nematura birdo [FE 36.14].

• **bov'id'** - veau | calf | Kalb | теленок | cielę [UV id']. — **bovido** - veau | calf | Kalb | теленок | cielę [FE 36 id']. — Ĉevalido estas nematura ĉevalo, kokido - nematura koko, bovido - nematura bovo, birdido - nematura birdo [FE 36.14].

• **bovino** — Mi havas bovon kaj bovinon [FE 33.21].

bovl/o. [OA 8] Larĝa, duonsfera taso, ordinare el argilo aŭ fajenco. — A. bowl, F. bol, G. (Trink)schale {legu: Trinkschale, Schale} ; H. {es} tazón, bol; I. {it} ciotola; P. {pt} tijela {legu: tigela}, escudela. — [EG 1].

bracelet-o [OA 2.1] bracelet | bracelet | Armband. — [EG 2] Armband {mankas en EG 1}. [FK 143,27] sur ŝiaj brakoj ... brilis *braceletoj*. — **Rim.**: Кр. ĉirkaŭ'man' [UV man'].

bradip/o. [OA 9] Centr-Amerika kaj Sud-Amerika mamulo, kiu pendas de arborbranĉoj per la hokaj ungegoj de siaj tre longaj dufingraj aŭ trifingraj membroj, kaj sin movas tre malrapide. (*Bradypus.*) {ZOO} — [Fab I, 80] Ni, homoj, konas ja preskaŭ ĉiuj la rapidecon de la vaporforta veturado, Sed ĉi tiu flugado estas kiel la irado de la besto nomata bradipo aŭ kiel ŝoviĝado de limako en komparo kun la

rapideco de la radio de lumo. — **Rim.**: EV 1923 havas: bradipod-o {kun -od-}. (gm. für {fam. por} bradipodoido), zool. Faultier, Ai; vgl. {kp.} megaterio, akeo u. d. F. {kaj la formojn} brankipodo, brankiopodo, dazipodo, dipodo, lagopodo.

brak' - bras | arm | Arm | рука, объятія | ramię. {ANAT} — **brako** - bras | arm | Arm | рука, объятія | ramię [FE 40]. — En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon; pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18].

bram' - brême | bream | Brassen {legu singularon: Brasse} | лещъ {de 1918: лещ} | leszcz. {ZOO}

braman-o [OA 2.1] {RELI} — [EG 1] Brahmane. [FK 34,16] saĝa, sed malriĉa *bramano*. [FK 34,27] la *bramano* venis kaj faris ĉion, kion faras la aliaj magiistoj.

bran' - son | bran | Kleie | отруби | otręby. — [AK] son (de grain).

branĉ' - branche | branch | Zweig | вѣтвь | gałaz {preseraro, legu: gałaz}. {BOT} — **branĉo** - branche | branch | Zweig | вѣтвь | gałaz [FE 39]. — [UL] Zweig. — [AK] Ast, Zweig. — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12]. — **Rim.**: Z korektis la preseraron inter UV 1893 kaj FE 1898.

brand' - eau-de-vie | brandy | Branntwein | водка | wódka. {KUIR} — **brando** - eau-de-vie | brandy | Branntwein | водка | wódka [FE 34]. — [UL]. — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

brank' - branchies, ouïes | gill, fish-ear | Kieme | жабра | dychawka. {ZOO}

brasik' - chou | cabbage | Kohl | капуста | kapusta {BOT}. — [AK 1914] Krautkopf, Kohl {2012: Kohl, Krautkopf (ark.)}.

brav' - brave, solide | valiant, brave | tüchtig | дѣльный, удалый | dzielny, chwacki. — **brava** - brave, solide | valliant, brave | tüchtig | дѣльный, удалый | dzielny, chwacki [FE 34]. — [AK] {fr} brave, vaillant. — Nia lando venkos, ĉar

nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12].

Brazilo [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 515] **Brazil**, Brazilo. — Кр. antaŭe [EG 1] **brazil-a**; **-o**, Brasilianer {t.e. la -ano}; **Brazilujo**, Brasilien {lando}. — **LR 18 B (1911)** [Pri la nomoj de landoj]: De la komenco ĝis nun mi ĉiam uzadis la nomon “Egipto” ne por la lando, sed por la *popolo*; la landon mi nomadis “Egiptujo”. Mi tion faradis ne pro nesufiĉa pripenso, sed tute pripensite kaj intence. En la *novaj* landoj (ekzemple en ĉiuj landoj Amerikaj), la lando fakte kaj morale apartenas ne al ia difinita gento, sed egalrajte al ĉiuj siaj loĝantoj; tial estas afero tute natura, ke tie la lando ne uzas por si (per *uj*), la nomon de ia gento, sed kontraŭe, ĉiuj ĝiaj loĝantoj uzas por si (per *an*) la nomon de la lando. Tute alia afero estis (kaj tradicie restis) en la landoj malnovaj: ĉiun pecon da tero okupis ia speciala gento, nomis la landon sia speciala genta propraĵo kaj ĉiujn aligentajn loĝantojn aŭ ekstermis, aŭ permesis al ili vivi en la lando kiel “fremduloj” tial la landoj malnovaj preskaŭ ĉiam portas la nomon de tiu aŭ alia gento, kaj en Esperanto, ĝis la tempo, kiam ni havos nomojn pure geografiajn, ni tion esprimas per la sufikso *uj*. La apud-Nila lando en la tempo de sia plej grava historia valoro estis lando *antikva*, aranĝita laŭ la principo “lando apartenas al unu gento”, ĝi sekve nepre devas havi la sufikson *uj*, por ke ni povu esprimi la tre gravan por antikva lando diferencon inter la gento-mastro kaj la gentoj-fremduloj; ni scias ja el la Biblio, ke tiu diferenco en Egiptujo estis tre granda! Ĉiuj *novaj* landoj, ne aranĝitaj laŭ la principo “lando apartenas al unu gento”, neniam devas uzi la sufikson *uj*; ni devas sekve diri “Usono”, “Kanado” k.t.p. Se mi dum longa tempo uzadis “Brazilujo”, “Ĉilujo” k.t.p., mi konfesas nun, ke tio estis eraro. Ni povus diri “Brazilo, Ĉilo” k.t.p., tamen mi ne konsilas tion fari, parte pro tio, ke por la Slavoj kaj la Germanoj, kiuj al kutimiĝis al “Brazilia”, “Brazilien”, “Ĉiliec”, la vortoj “Brazilo”, “Ĉilo” ĉiam sonus kiel nomoj de *popoloj*, parte pro tio, ke la longatempe uzitaj formoj “Brazilo”, “Ĉilo” en la senco de *popolo* donus nun grandan konfuzon, se la samajn formojn ni

uzus nun en senco de lando. Sed tute oportune eviti samtempe ĉiujn tri malbonaĵojn (t.e. eraron, kontraŭkutimecon kaj konfuzon) ni povas tre bone, se ni de nun uzados por la diritaj landoj la formojn “Brazilio”, “Ĉilio” kaj tiel mi konsilas agi. Tiel same ni neniam devas diri “Meksikujo” ni devus diri “Meksiko”, sed, por fari diferencon inter la urbo kaj la samnoma lando, mi konsilas fari tion, kion ni faris kun aliaj similcirkonstancaj landoj, t.e. nomi la urbon “Meksiko” kaj la landon “Meksikio” (kiel Alĝero-Alĝerio, Tuniso-Tunisio k.t.p.).

Nun restas la demando pri la landoj *Eŭropaj*. Pli aŭ malpli frue venos eble la tempo, kiam ĉiuj Eŭropaj landoj ricevos nomojn neŭtrale geografiajn; sed tiel longe, kiel ni uzas por ili nomojn de gentoj, ni devas ĉiam uzi tiujn nomojn kun la sufikso *uj*. Estas vero, ke ekzistas tri Eŭropaj regnoj, por kiuj la sufikso *uj* estas ne tute logika (Aŭstrujo, Belgujo kaj Svisujo), kaj se la Akademio trovus necesa anstataŭigi en ili la *uj* per *i*, mi tion ne malkonsilus; sed fari *propravole* escepton por tiuj tri regnoj mi al niaj verkistoj ne konsilus, ĉar la Esperantistoj jam tro forte al kutimiĝis al la ĝisnunaj, neniom ĝenantaj nomoj de tiuj tre gravaj kaj ofte citataj regnoj, kaj por fari rompon en tiu al kutimiĝo mi ne vidas ian gravan neceson. Ĉar la tuta esenco de lingvo estas bazita antaŭ ĉio sur *interkonsento*, tial komuna ĝisnuna uzado devas ludi en lingvo pli gravan rolon, ol seke teoria logikeco; oferi la unuan al la dua mi konsilus nur en tia okazo, se nia Lingva Komitato tion postulus [Resp. 47, OGE 1911:3, p. 291].

breĉ-o [OA 2.1] — [Beau] brec {kun -c anstataŭ -ĉ}, brèche. [EG 1] Bresche, Lücke, Wallbruch. [Rab 143,22] forakrigi la *breĉetojn* de via glavo.

bred/i. [OA 8] 1. Teni kaj reprodukti (bestojn) por la homuzado. 2. Plibonigi kulturformojn de plantoj kaj bestoj produktante novajn per krucado aŭ selekto. — A. to breed; F. élever, produire (bêtes, plantes), améliorer (race); G. züchten, aufziehen; H. {es} criar; I. {it} allevare; P. {pt} criar (animais), cultivar (plantas), melhorar (raça).

BREMSO {legu: bremsa} [OA 5.2] (*Mekaniko*). *Mekanika aŭ elektra aparato por malakceli, haltigi aŭ reguligi movon aŭ funkciadon de maŝino* | {en} brake | {fr} frein | {de} Bremse | {es} freno (de una máquina) | {it} freno | {pl} bremzo. — **Rim.**: **1.** Antaŭe halt'ig'il'o, ekz. en Kabe 1910. **2.** La formo „mekaniko“ anstataŭ „meĥaniko“ estis oficialigita nur 50 jarojn poste per OA 8 de 1974.

bret' - tablette | tablet, shelf | Wandbrett, Regal | полка | półka. — [AK] tablette, étagère, rayon | shelf, rack. — **Rim.**: Nun por *Regal* kaj *étagère* kutime bretaro, t.e. pluraj bretoj unu super la alia, dum breto plu nur celas unu eron de bretaro.

brid' - bride | bridle | Zaum | узда | uzda. — [RE].

brigad-o [OA 2.1] {MIL} — [Beau] brigade (milit.). [EG 1] Brigade.

brik' - brique | brick | Ziegel | кирпич | cegla. — [AK 1914] Backstein, Ziegelstein.

bril' - briller | shine | glänzen | блистать | błyszczyć. — **brili** - briller | shine | glänzen | блистать | błyszczyć [FE 5]. — [UL]. — La suno brilas [FE 5.5]. La diamanto havas belan brilon [FE 40.10]. Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo. [FE 40.11]. La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero [FE 42.6].

briliant' - brillant | brilliant | Brillantstein | брилиантъ | brylant. — [AK] brilliant (diamant) | brilliant, gem | Brilliant (Stein), geschliffener Diamant.

brit/o [OA 9] **1** Ano de Britujo. **2** Ano de la antikva indiĝena gento de Britujo 1. — [EG 1] [EG 2] -a; -o, Brite; -ujo.

• **Brit/uj/o** [OA 9]. **1** Insulo en Eŭropo, inter Francujo kaj Irlando. **2** Regno, kiu inkluzivas Britujon 1 kaj Nord-Irlandon. Internacia landokodaĵo: GB. {TOPO} — [Bat 1891] *Benjamin Britain* - nomata iafoje *Malgrand-Britain* por diferenco de Grand-Britujo (*Great Britain*). [EG 1] [EG 2] -ujo, Britannien.

broĉ' [OA 1] broche | brooch | Brosche | брошь | brosza. — [Beau]. [EG 1].

brod' - broder | stitch, embroider | sticken | вышивать | haftować. — [AK] {en} embroider. — [RE].

brog' - échauder | scald | brühen | обваривать кипяткомъ | parzyć. — [RE].

brokant-i [OA 2.2] brocanter | to broke | schachern — [EG 1] schachern. [Rab 13,26] grandvalora monero, per kiu oni povas majstre *brokanti*. [Rab 17,28] La tuta popolo *brokantu* per malnovaj pasamentoj kaj bukoj.

brokol/o. [OA 9] Speco de legoma brasiko, parenca al florbrasiko, kun kapo verda (ĉe iaj specoj tamen violkolora aŭ eĉ blanka) konsistanta el nefirma floraro. (*Brassica oleracea italica*.) {BOT} — [EV]. [PV 1930].

brom' [OA 1] * brome | bromine | Brom | бромъ | brom. {KEM} — [Beau]. * [FK 182,7] en tre granda amaso sorbigitaj de *bromo*.

bronkit-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] bronchite. [EG 1] Bronchitis.

bronz' - bronze | bronze | Bronze | бронза | bronz. — [RE].

bros' - brosse | brush | Bürste | щетка | szczotka. — **broso** - brosse | brush | Bürste | щетка | szczotka [FE 39]. — [UL]. — En la kota vetero mia vesto forte malpurigis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

broŝur' [OA 1] * brochure | pamphlet | Broschüre | брошюра | broszura. — [DL-Ald] *Tia komuna fundamento por la „Lingvo internacia“ devas esti mia unua broŝuro ...* [DL-Ald]. *... tiel ankaŭ se naskiĝus ia demando stilistika aŭ eĉ gramatika, ne decidita klare en mia unua broŝuro, ĉiu povas ĝin decidi laŭ sia juĝo.* * [FK 204,12] la sekretario sendas multon da *broŝuroj* kaj dokumentoj. [FK 241,18] La nun proponatan *broŝuron* la leganto kredeble prenos en la manojn.

brov' - sourcil | eye-brow | Augenbraue | бровь | brew. {ANAT} — [RE].

bru' - faire du bruit | noise {substantiva} | lärm, brausen | шумѣть | szumieć, hałasować. — **brui** - faire du bruit | make a noise {verba} | lärm, brausen | шумѣть | szumieć, hałasować [FE 38]. — [UL].

• **bruo** — Kun bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

brul' – brûler {de 1990: bruler} (être en feu) | burn (v. n.) | brennen (v. n.) | горѣть {de 1918: гореть} | palić się. — **bruli** – brûler {de 1990: bruler} (être en feu) | burn (v. n.) | brennen (v. n.) | горѣть | palić się [FE 31]. — **brul'** - brennen (selbst) | горѣть {de 1918: гореть} | palić się [UV ig] — **bruli** - brennen (selbst) | горѣть {de 1918: гореть} | palić się [FE 13 ig']. — [UL]. — Kia granda brulo! kio brulas? [FE 31.15]

• **brulo** — Kia granda brulo! kio brulas? [FE 31.15].

• **brula** — Ligno estas bona brula materialo [FE 31.16].

• **brule** — La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17].

• **brulanta** — En la kandelingo sidis brulanta kandelo [FE 40.17].

• **brul'ig'** - brennen (etwas) | жечь | palić [UV ig']. — **bruligi** - brennen (etwas) | жечь | palić [FE 13 ig']. — [AK 1914] brul- = brennen (intr.); brul-ig- = brennen (tr.). — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5].

• **brul'um'** - inflammation | inflammation | Entzündung | воспаление | zapalenie. {MED} — **Rim.:** Arkaismo por **inflam-o** (med.) [OA 4], vd. tie.

brun' - brun | brown | braun | бурый | brunatny. — [RE].

brust' - poitrine | breast | Brust | грудь | pierś. {ANAT} — [UL]. — **Rim.:** Кр. mam'.

brut' - brute, bétail | brute | Vieh | скотъ | bydło. — **bruto** - brute, bétail | brute | Vieh | скотъ | bydło [FE 34]. — [AK] {en} head of cattle. — [UL-pl].

• **brutaro** — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15].

bub' - polisson | wicked boy | Bube | мальчишка | ulicznik. — [AK] gamin | lad, urchin. — [RE].

bubal' - buffle | buff, buffle | Büffel | буйволъ | bawół. {ZOO} — [AK] {en} buffalo. — [RE].

buĉ' - tuer, assommer | slaughter, butcher | schlachten | заклать | zabijać,

rzezać. — [AK] tuer, massacrer, abattre (animaux). — [RE].

bud' - boutique | booth, shop | Bude | балаганъ | buda. — [AK] boutique, échoppe. — [RE]. — **Rim.:** 1. [ER 1909]: балаганъ, будка. 2. Кр. **butik'**. 3. Senco limiĝis pro **barak-o** (*domaĉo*) [OA 2.1] kaj **kaban-o** [OA 2.2].

Budĝet' {legu: budĝet'} [OA 3.1] {en} budget | {fr} budget | {de} Budget | {es} presupuesto | {pt} orçamento {legu: orçamento} | {it} bilancio preventivo | {pl} budżet {legu: budżet}. — [RE]. [Beau]. — Vd. ankaŭ buĝet/o [OA 8].

buduar' [OA 1] * boudoir | boudoir | Boudoir | будуаръ | buduar. — * [FK 154,6] Estis tre agrable en la *buduarreto* de sinjorino Breine. [EV].

buf' - crapaud | toad | Kröte | жаба | ropucha. {ZOO} — [RE].

bufed' - buffet | buffet | Buffet | буфетъ | bufet, kredens. — [AK] buffet, restaurant. — [RE].

buĝet/o. [OA 8] Detala antaŭkalkulo de en- kaj el-spezoj por difinita periodo, ofte prezentita en formala dokumento. — A. budget, F. budget; G. Haushaltsplan, Budget; H. {es} presupuesto, (“budget”); I. {it} bilancio, preventivo; P. {pt} orçamento. — [EV 1923]. — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] La Akademio alprenis jenajn decidojn: ... § 2. – a) Estas tolerata la nova ortografio **buĝeto** anstataŭ la ĝis nun oficiala **budĝeto**. — [OA 8] II.A.3. Estas oficialigitaj la novaj formoj *buĝeto* kaj *proleto* apud la jam oficialaj *budĝeto* kaj *proletario*. [OA 8] II.A.RIM.II. Ĉiuj formoj deklaritaj kiel “tolerataj” de la Akademio en Junio 67 (Aktoj de la Akademio, 1963-1967, p. 73 {= 2-a eld. 2007, p. 62} estas nun oficialigitaj, escepte de du: *dekori* kaj *konversi*, kiuj konservas sian kvaliton de “tolerataj”. — Vd. ankaŭ budĝet' [OA 3.1].

buk' - boucle | latch, buckle | Schnalle | пряжка | sprzączka. — [AK] {en} buckle, clasp. — [RE]. — BRO9: buko.

buked' - bouquet | nosegay | Strauss (Blumen) | букетъ | bukiet. — [RE].

bukl' - boucle | buckle, lock | Locke | локонъ | lok, pukiel. — [AK] bouche (de cheveux) | curl, ringlet. — [RE].

buks' [OA 1] buis | box (tree) | Buchsbaum | буксъ | bukszpan. {BOT} — [EG 1].

bul' - boule, motte | clod | Kloss {legu: Kloß} | комъ, клецка | bryła, kluska. — [AK] {en} lump, clod, ball. — [RE]. — **Rim.**: клецка (pastobuleto kuirita en buljono) mankas en [ER 1909].

bulb' - oignon | bulb | Zwiebel | луковица | cebula. {BOT} — [AK] {fr} bulbe, oignon | {en} bulb, onion. — [RE]. — **Rim.**: Origine dusignifa en ĉiuj kvin referenc-lingvoj: 1. Globforma radiko. 2. Cero, legoma bulbo (*Allium cepa*). — **LR 39 B (1907)** [Pri „okulpomo“]: Tiun ĉi esprimon (uzatan germane, ruse, pole) mi trovas pli bona ol „bulbo“. [LR 39 B, 1907, PVZ 8, 39]. — **Rim.**: Z tradukis la germanan medicinan fakvorton *Bulbus* (ĝenerallingve pli kutima: *Augapfel*) per „okulpomo“ en sia artikolo „Kronika katara konjunktivito“ en FK 1903; 17a eld. 1954, p. 219, vd. en BK I.

bulgario [OA 8] — [E-isto 1889, p. 24] *Sofia, la ĉefurbo de Bulgarujo; la Bulgara gazeto „Struma“; gramatiko de la lingvo Esperanto por Bulgaroj*. [EG 1] -a; -o; -ujo.

buljon' - bouillon | broth | Bouillon | бульонъ | buljon. {KUIR} — [ZNV 16 1888]. [RE].

bulk' - pain blanc | manchet loaf | Semmel | булка | булка. {KUIR} — [AK] petit pain blanc | manchet loaf, roll (*bread*). — [RE].

Bulonj' {mankas en UV} – Pli detale mi parolos pri tio ĉi en la Bulonja kongreso [A 6.5] — **Bulonj'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (urbnomo)

BULTENO {legu: bulteno} [OA 5.1] *Perioda informilo de societo* | bulletin | bulletin | periodischer schriftlicher Bericht {2012 pli kutime: Bulletin} | {es} boletin {legu: boletín} (periódico) | {it} bollettino | {pl} buletyn. — [EV] {ne ĉe Z}.

bulvard' [OA 1] * boulevard | boulevard | Boulevard | бульваръ | bulwar. — [ZNV 30 1889]. [EG 1]. * [Rev 22,21] li promenadas sur la *bulvaroj*.

burd' - bourdon | humblebee | Hummel | шмель | trzmiel. {ZOO} — [AK] bourdon (*zool.*) | bumble-bee, humble-bee. — [RE].

burĝ' - bourgeois | burgher | Bürger (nicht adeliger) | мѣщанинъ | mieszczanin. — [RE].

burĝon' - bourgeon | bud | Knospe | почка (растений) | pączek. {BOT} — [RE].

burlesk-a [OA 2.1] — [Beau] burlesque. [EG 1] -a, burlesk, possenhaft, drollig; -aĵo, Burleske, Posse.

burnus-o [OA 2.1] {VEST} — [Beau] burnous. [EG 1] Burnus, Beduinenmantel.

burokrat/o [OA 9] **1** Oficisto en administrejo (ŝtata), rigardata kiel parto de sistemo por regado kaj administrado. (Se oni parolas konkrete pri persono, oni preferas vortojn kiel *oficisto, administranto, funkciulo* k.s.) — [EV 1923]. [PV 1930]. **2** (malŝate) Persono, kiu rigore sekvas la administrajn regulojn kaj rutinojn, sed ignoras la bazan celaron de la laboro aŭ la demokratian devon reagi al publikaj kritikoj.

• **burokrat/ar/o.** Tuto de la burokratoj *1* (en unu ŝtato k.s.). — [EV 1923]. [PV 1930].

• **burokrat/ism/o** **1** Sistemo de (kvazaŭa) regado fare de la burokrataro; administra sistemo, en kiu la burokratoj *1* havas tro da povo aŭ influo. **2** (malŝate) La procedo-troigaj tendencoj de burokrato *2*; sistema flegado aŭ apogado de tiaj tendencoj. — [EV 1923].

buŝ' - bouche | mouth | Mund | ротъ | usta. — buŝo - bouche | mouth | Mund | ротъ | usta [FE 8]. — [UL]. — Mi manĝas per la buŝo kaj flaras per la nazo [FE 8.10]. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2]. “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7] Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. “Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! [FE 17.5]. ... kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas ... [FE 17.10]. “Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10]. La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia

buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.2].

• **buŝ'um'** - muselière | mouth-basket | Maulkorb | намордникъ | kaganiec. — [AK] {en} muzzle.

buŝel' - boisseau | bushel | Scheffel | четверикъ {de 1918: четверик} | korzec. {MEZ} — [MV].

bust' [OA 1] buste | bust | Büste | бюсть {de 1918: бюст} | bjust. — [RE].

buter' - beurre | butter | Butter | масло (коровье) | masło. {KUIR} — [UL].

butik' - boutique | shop, hall | Laden, Krambude {2012: Boutique, Laden, Krambude (ark.)} | лавка (торговая) | sklep. — [AK] {en} small shop. — [RE]. — **Rim.:** Кр. bud'.

buton' - bouton | button | Knopf | пуговица | guzik. — [UL].

• **buton'um'** - boutonner | button | zuknöpfen | застегивать | zapinać. — **Rim.:** Sinonimo: **buton'i**.

C, Ĉ

Cc — Cc [FE 1]. — ts (tsar) | ts as in “wits“ | c, z | ц | c [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **co** ... [FE 1]. — **co** [OA 7] = nomo de la litero c, tria litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ĉo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

Ĉĉ — Ĉĉ [FE 1]. — tch (tchèque) | ch as in “church“ | tsch | ч | cz [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ĉo** ... [FE 1]. — **ĉo** [OA 7] = nomo de la litero ĉ, kvara litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ĉo, ..., ŭo, vo, zo. [*Esperantisto*, 1893, p. 32]. — **ch** - {substitua skribo por ŭ} Les typographies qui n’ont pas les caractères ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, peuvent les remplacer par ch, gh, hh, jh, sh, u. | If it be found impracticable to print works with the diacritical signs (^, ~), the letter *h* may be substituted for the sign (^), and the sign (~), may be altogether omitted. | Bei mangelnden Typen im Druck ersetzt man ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ durch ch, gh, hh, jh, sh, u. | Типографии, не имѣющія буквъ ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, могут на первыхъ порахъ употреблять ch, gh, hh, jh, sh, u. | Drukarnia, nie posiadająca czcionek ze znaczkami, może zamiast ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, drukować ch, gh, hh, jh, sh, u.

ĉagren’ - chagriner | disappoint | verdriessen {legu: verdrießen} | причинять досаду | martwić. — [AK] {en} vex, annoy. — [UL].

ĉam’ - chamois | wild goat | Gemse | серна | dzika koza, gienza. {ZOO} — [RE].

ĉambelan’ - chambellan | chamberlain | Kammerherr | камергеръ | szambelan. — [RE].

ĉambr’ - chambre | chamber | Zimmer | комната | pokój. — **ĉambro** - chambre | room | Zimmer | комната | pokój [FE 8]. — [AK] {en} room, chamber. — [UL]. — La patro estas en la ĉambro [FE 8.12]. Mi lavis min en mia ĉambro, kaj ŝi lavis sin en sia ĉambro [FE 18.17]. La birdo flugas en la

ĉambro (= ĝi estas en la ĉambro kaj flugas en ĝi) [FE 26.3]. La birdo flugas en la ĉambron (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26.4]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj [FE 32.13]. Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo [FE 40]. Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42].

• **ĉambristino** - Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

• **dormoĉambro** - Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la manĝoĉambro [FE 31.19].

• **manĝoĉambro** - Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la manĝoĉambro [FE 31.19].

ĉampan’ - champagne (vin de) | champagne | Champagner | шампанское | szampan. {KUIR} — [Einstein 1888]. [RE].

ĉampion/o. [OA 9] Venkinto en grava sportokonkurso (urba, landa, tutmonda...). — [EV 1923] {senco kiel en OA 9}. [PV 1930] **1** Porbatalanto de partio, doktrino, societo kc. **2** Venkinto en sportokonkurso, rekordulo.

ĉan’ - chien de fusil | cock | Hahn (am Schiessgewehre) {legu: Hahn (am Schießgewehr)} | курокъ | kurek. {MIL} — [AK] {en} cock (*of a gun*). — [RE].

ĉap’ - bonnet | bonnet | Mütze | шапка | czapka. {VEST} — **ĉapo** - bonnet | bonnet | Mütze | шапка | czapka [FE 39]. — [AK] {en} cap, bonnet. — [UL]. — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12]. — **Rim.:** Кр. ĉapelo, kufo.

ĉapel’ - chapeau | hat | Hut | шляпа | kapelus. {VEST} — **ĉapelo** - chapeau | hat | Hut | шляпа | kapelus [FE 8]. — [UL]. — Jen kuŝas la ĉapelo de la patro [FE 8.2]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16]. Li portas rozokoloran

superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

ĉapitr' - chapitre | chapter | Kapitel | глава (книги) | rozdział. — [Einstein 1888]. [RE].

car' [OA 1] * tsar | czar | Zar | царь | car. — [EG 1].

ĉar - car, parce que | for | weil, denn, da | ибо, такъ какъ | albowiem, ponieważ. — **ĉar** - car, parce que | for | weil, da, denn | ибо, такъ какъ | albowiem, ponieważ [FE 9]. — [AK] {en} for, since, because. — [UL]. — Ĉar [FE 2]. — Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon [FE 13.1]. “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” (ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino) [FE 15.6]. La tranĉilo tranĉas bone, ĉar ĝi estas akra [FE 16.4]. La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi [FE 16.13]. La infanoj ploras, ĉar ili volas manĝi [FE 16.14]. Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia frato [FE 18.9]. “Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10]. Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26.14]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo [...], povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3]. ... la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. Nia lando venkos,

ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12]. Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4]. La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13]. Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6]. Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41]. Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42.5].

— **LR 1891 [Pri la deveno de „ĉar“]:** Volapük havas la rusan vorton “ibo”, dum ni donis por ĝi la ŝanĝitan francan vorton “ĉar”! [*La Esperantisto*, 1891, p. 49-50].

ĉar-o [OA 2.2] char | car | Karren. — [EG 1] Karren, (zweirädriger) Wagen.

ĉarlatan' - charlatan | charlatan | Charlatan {2012: Scharlatan} | шарлатанъ | szalbierz. — [RE].

ĉarm' - charmant | charm | anmuthig {de 1901: anmutig; 2012 ankaŭ: charmant} | милый | nadobny. — [RE].

ĉarnir' - charnier {charnier estas amas-tombejo; ĝuste: charnière} | hing | Charnier {2012: Scharnir} | шарниръ | nit, wycięcie. {TEK} — [AK] charnière, gond | hinge. — [RE].

ĉarpent' - charpenter | do carpenter's work | zimmern | плотничать | ciosać.

ĉar-o [OA 2.2] char | car | Karren. — [RE].

• **ĉarpent'ist'** - charpentier | carpenter | Zimmermann | плотникъ | cieśla.

ĉarpi' - charpie | lint for a wound | Charpie {ark.} | корпія | skubanka {MED}. — [RE]. [Kabe 1910]: Fadenoj el malnova tolaĵo, uzataj iam por bandaĝi la vundojn: *La ĉarpio jam de longe estas anstataŭita per la sorbema kotono.*

ĉas' - chasser (vénerie) | hunt | jagen, Jagd machen | охотиться | polować. — **ĉasi** - chasser (vénerie) | hunt | jagen, Jagd machen | охотиться | polować [FE 21]. — [RE]. — La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis [FE 21.7].

• **ĉas'aj'** - gibier | game, venison | Wild | дичь | zwierzyna.

ĉasi/o. [OA 9] Baza framo de rada veturilo, portanta karoserion, motoron,

aksojn, radojn ktp. {TEK} — [EV 1923]. [PV 1930].

ĉast' - chaste | chaste | züchtig, keusch | цѣломудренный | niepokalany, czysty. — [RE].

ĉe - chez | at | bei | у, при | u, przy. — **ĉe** - chez | at | bei | у, при | u, przy [FE 15]. — [AK 1914] chez, à, en présence de | bei, zu. — [UL]. — “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, „ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.“ [FE 15.7]. „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10]. Kiam li estis ĉe mi, li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. Je la lasta fojo mi vidas lin ĉe vi (aŭ: la lastan fojon) [FE 29.5]. Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo [FE 41.13]. — [DL 1888] ... *mi tuj sendos al ĝi la tutan materialon, kiu estas ĉe mi* ... [DL I.4]. *Ke ĉe ĉiu pli granda afero estas uzata divido de laboro, la skribinto tute forĝesis!* [DL II.3]. *Sinjoroj la kalkulantoj forĝesis tiun simplan leĝon, ..., ke tio, kio ĉe unu homo postulas 30 jarojn, ĉe cent homoj okupos sole 4 monatojn, ...* [DL II.3]. *Por ne piki la fingron ĉe l' kudrado, oni portas fingringon* [DL 14.13]. *Mi ne loĝas ĉe mia frato, mi loĝas aparte; sed mia loĝejo estas apud la lia* [DL 16.20]. *Restu tajloro ĉe via laboro* [DL 18]. {Multaj pliaj trafoj en DL}. — **Rim.**: Kp. apud, en, sur, je.

ced' - céder | yield, give up | abtreten, weichen | уступать | ustępować. — [RE].

cedr' - cèdre | cedar | Ceder {de 1901: Zeder} | кедръ | cedr {BOT}. — [RE].

ĉef' - principal | chief | Haupt, Chef | глава, главный | szef, główny. — [AK] {en} chief (*adj.*), head. — [RE A]: ĉef'angĉel'. — [Beau] **ĉef**, principal. **ĉefepiskopo**, archevêque. **ĉefduko**, archiduc. **ĉefserĝento**, sergent-major. **ĉefredaktoro**, rédacteur en chef, **ĉefservisto**, maître d'hôtel. **ĉefurbo**, capitale. **ĉefi**, tenir le premier rang. — **Rim.**: Substantivo en germana, rusa kaj la pola *szef*, dum *główny* estas adjektivo. La franca *principal* kaj la angla *chief* aŭ estas substantivoj aŭ adjektivoj. Ĉar mankas indiko pri „adjektivo“,

celite probable estas la „defaŭlta“ vortkategorio substantivo. La angla AK tamen interpretas ĝin kiel adjektivon („*adj.*“). La aliaj tradukoj ne estis koherigitaj (germane ekz. devus esti „Haupt-, Chef-“, kiel en *Hauptstadt*, *Chefsache* aŭ aldonita *hauptsächlich*). Bazformo laŭ AV „ĉef-“, do nek „ĉef/a“, nek „ĉef/o“. BRO havas: „prefiksoj: ... ĉef- ...“ Piednoto 1 ĉe ĉef-: „Derivaĵoj: ĉefo: preskaŭsinonimo de estro; ĉefa: sinonimo de precipa“. — [Kabe 1910]: „**Ĉefo**. Persono, kiu komandas, administras, direktas: *ĉefo de gvardio*, *ĉefo de oficejo*, *ĉefo de kompanio*. **Ĉefa**. La plej grava, de unua rango; supera: *ĉefa afero*, *ĉefa komando*. **Ĉefangĉelo**, **ĉefduko**, **ĉefepiskopo**, **ĉefministro**, **ĉefredaktoro**, **ĉefurbo**.“ — [PAG 1980, § 371] „radika prefiksoido“. — [PIV 2005], [PMEG 2013, 38.3.2]: „prefikso“.

• **ĉef'episkop'** - archevêque | archbishop | Erzbischof | архієпископъ | arcybiskup [UV episkop']. {RELI} — [RE A].

cejjan' - aubifoin, bluet | corn-flower | Kornblume | василекъ | bławatek {BOT}. — [AK] bluet. — [RE].

ĉek' [OA 1] chèque | cheque | Scheck, Zahlschein | чекъ | czek. {EKON} — [Beau].

cel' - viser | aim | zielen | цѣлиться | celować. — **celi** - viser | aim | zielen | цѣлиться | celować [FE 28]. — [UL]. — BRO4: celo.

• **celo** — **Cé-lo** [FE 2.1]. — ... tiel same ni ankaŭ diras: „la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon“, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado) [FE 28.3].

ĉel' - cellule | cell | Zelle | ячєя, ячєйка, келья | cela, komórka. — [RE].

celeri-o [OA 2.1]. {BOT} — [EG 1] Sellerie.

celuloz-o [OA 2.1] {KEM} — [EG 2] (chem.) Zellulose {mankas in EG 1}.

cement' - ciment, lut | cement, lute | Cement {de 1901: Zement}, Kitt | цементъ | cement, kit. — [RE].

ĉemiz' - chemise | shirt | Hemd | сорочка | koszula. — **ĉemizo** - chemise | shirt | Hemd | сорочка | koszula [FE 35]. — [UL]. — Ĉe-mí-zo [FE 2]. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13].

ĉen' - chaîne {de 1990: chaine} | chain | Kette | цѣпъ | łańcuch. — [UL].

ĉend' [OA 1] cent (monnaie) | cent (coin) | Cent | центъ | cent. {MON} — [Poŝa 1890]. [EG 1] Cent (Geldstück). — Kp. sold-o [OA 2.2].

cent - cent | hundred | hundred | сто | sto. — **cent** - cent | hundred | hundred | сто | sto [FE 12]. — **cent** - 100 [FG 4.1]. — [UL]. — Mi havas cent pomojn [FE 14.1].

• **cento** — Cén-to [FE 2.1]. Cento [FE 4.1]. — Mi havas centon da pomoj [FE 14.2].

• **ducent** — Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo [FE 32.8].

• **Kvin'cent tri'dek tri** — 533 [FG 4-fr, en, de, ru, pl]

• **okcent** — Mil okcent naŭdek tri [FE 12.10].

• **sepcent** — Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19].

• **tricent** — Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12].

centigram-o [OA 2.1] {MEZ} — [EG 1] Centigramm {2012: Zentigramm}.

centilitr-o [OA 2.1] {MEZ} — [EG 1] Centiliter {2012: Zentiliter}.

centimetr' [OA 1] * centimètre | centimeter | Zentimeter | сантиметръ | centymetr. {MEZ} — [Poŝa 1890]. [Beau]. [EG 1] Centimeter {2012: Zentimeter}. * [FK 200,7] ŝtonon havantan la alton de ĉirkaŭ 8 *centimetroj*.

centimo {mankas en UV} — Centimo, pfenigo kaj kopeko estas moneroj [FE 41.15] {MON}. — **centim'** [OA 1] * centime | centime | Centime | центимъ | centym. — **centim'** (1) {deklarita Funda-

menta per} [OA 7]. — [Poŝa 1890]. [Beau]. * [FE 41.15].

centr' {mankas en UV} — [RE]. — Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ĝi ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon, sed ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. ... fari tion ĉi (...) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4]. ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidos pligrandigi (neniam *ŝanĝi!*) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4]. — **centr'** [OA 1] * centre | centre | Zentrum | центръ | centrum, ŝrodek. — **centr/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. * [Ham 57,32] en la regiono de ŝia zono aŭ en la *centro* de ŝia favoro. [FK 239,25] la sfero ĉiela havanta *I* kiel *centron*. [FK 184,24] ŝanĝo de la *centro* de pezo de la tero.

central/o. [OA 8] Centra loko, kie oni produktas ion ĉirkaŭe distribueblan (elektron, betonon, ...) aŭ funkciigas telefonan sistemon, aŭ kie oni administras komunan agadon (sindikatoj, partioj, ...). — A. centre (of activity), (generating) station, (telephone)exchange; F. une centrale; G. Zentrale, Kraftwerk, Gewerkschaftszentrale; H. {es} central, I. {it} centrale, P. {pt} central. — [PVS] {ne ĉe Z; antaŭe: centr/ej/o k.s.}.

Centraliz' {legu: centraliz'} [OA 3.2] {en} to centralize | {fr} centraliser | {de} zentralisieren | {es} centralizar | {pt} centralizar | {it} accentrare | {pl} centralizowac {legu: centralizować}. — [EG 1] centralisieren, in einem Mittelpunkt vereinigen.

cenzur' [OA 1] censure | censure | Zensur | цензура | cenzura. — [RE].

cep/o. [OA 8] Legomo, specio el la genro ajlo, kulturata por sia bulbo (Allium cepa). — A. onion, F. oignon (légume), G. Zwiebel, H. {es} {es} cebolla, I. {it}

cipolla, P. {pt} cebola. {BOT} — [EV] {ne ĉe Z; antaŭe: bulb/o}.

Ceramik-o^Z {legu: ceramik-o} [OA 4], {fr} art céramique | {en} ceramics | Töpferkunst | {it} ceramica | {es} cerámica | {pt} cerâmica | {ca} ceràmica {legu: ceràmica}. — [ER 1909].

cerb' - cerveau | brain | Gehirn | мозг | mózg. {ANAT}

ceremoni' [OA 1] * cérémonie | ceremony | Zeremonie | церемонія | ceremonja. — [DL]. [RE]. * [Ham 131,35] sen *ceremonioj* kaj sen funebraj formoj kaj parado. [Ham 164,32] Li faris *ceremoniojn* kun la mamu de sia patrino antaŭ ol suĉi ĝin. [FK 23,19] *ceremoniestro*.

ĉeriz' - cerise | cherry | Kirsche | вишня | wiśnia. {BOT} — [UL].

ĉerk' - cercueil | coffin | Sarg | гробъ | trumna. — [UL].

ĉerp' - puiser | draw | schöpfen (z. B. Wasser) | черпать | czerpać. — **ĉerpi'** - puiser | draw | schöpfen (z. B. Wasser) | черпать | czerpać [FE 13]. — [AK] {en} draw (*water, etc.*). — [RE]. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino ... [FE 15.3]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon ... [FE 17.11].

cert' - certain | certain, sure | sicher, bekannt, gewiss | вѣрный, извѣстный | pewny, znany. — **certa** - certain | certain, sure | sicher, gewiss | вѣрный, извѣстный {de 1918: верный, известный} | pewny [FE 19]. — [UL]. — [AK 1914] sicher, gewiss. — [ER 1909] вѣрный {de 1918: верный}.

— **LR 101 A (1911)**: Krom sia ĉefa senco, la vorto „certa“ havas ankoraŭ la senco de „iu“ (ne en la senco de “kiu ajn”, sed en la senco de “iu difinita”); la uzado de „certa“ en la senco de „iu“ tute ne estas franclingvaĵo, ĉar tiel same oni uzas tiun vorton en la lingvoj germana, rusa, pola kaj aliaj. [Resp. 57, OGE 1911:4, p. 223]. — **Rim.**: Kp. „iu“ kaj „unu“.

• **certe** — Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7].

• **cert'ig'** - assurer | assure | versichern | увѣрять | zapewniać.

cerv' - cerf | deer | Hirsch | олень | jelen. {ZOO} — [RE].

• **nord'a cerv'** - renne | reindeer | Renntier {de 1901: Renntier; 2012: Rentier, Ren} | сѣверный олень | genifer, ren. {ZOO} — **Rim.**: Sinonimo estas **boac/o**. [OA 9].

ĉes' - cesser | cease, desist | aufhören | переставать | przestawać. — **ĉesi** - cesser | cease, desist | aufhören | переставать | przestawać [FE 13]. — [AK] cesser (intr.). — [UL]. — La infano ne ĉesas petoli [FE 20.24].

• **senĉesa** — Sen-ĉe-sa [FE 2].

• **senĉese** — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

— **LR 1911** [Pri „daŭri“ kaj ĉesi]: Vd. ĉe „daŭri“.

ceter' - autre (le reste) | rest, remainder | übrig | прочий | pozostały. — **cetera** - autre (le reste) | rest, remainder | übrig | прочий | pozostały {legu: pozostały} [FE 35]. — [UL]. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. — [DL 1888]: *La lavistino alportis mian tolaĵon: ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj viŝilojn (oni nomas ĝin tolaĵo, kvankam ne ĉio estas farita el tolo)* [DL 9.5].

ĉeval' - cheval | horse | Pferd | конь | koń. {ZOO} — **ĉevalo** - cheval | horse | Pferd | конь | koń [FE 36]. — [UL]. — Ĉevalido estas nematura ĉevalo ... [FE 36.14] — **LR 19 (1901)**: La nomoj de ŝako estas: ... *Springer* ĉevalo ... [Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon de E-isto Mar. 1892, p. 43: „Klarigo de la literoj, kiujn ni uzos en ŝako: ... Ĉ = ĉevalo ...“.

• **ĉevalido** - Ĉevalido estas nematura ĉevalo ... [FE 36.14].

Ĉevron-o {legu: ĉevron-o} [OA 4], {fr} chevron (arch.) | {en} rafter | Dachsparren. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} corrente, travicello (del

tetto) | {es} cabrio, cabrial {ark.}, cabriol {ark.} | {pt} asna {ankaŭ: caibro} | {ca} coster de sostre. {ARKI} — [EG 1] Sparren. — **Rim.:** La hispanaj tradukoj „cabrial“ kaj „cabriol“ malaperis de la oficiala Vortaro de la Hispana Reĝa Akademio (DRAE) inter la 21-a eldono (1992) kaj la 22-a (2001).

ch {substitua skribo por ĉ} – Vd. ĉe „Ĉĉ“.

ci - tu, toi, | thou | du | ты | ty. — **ci** - tu, toi, | thou | du | ты | ty [FE 16]. — Ci skribas (anstataŭ „ci“ oni uzas ordinare „vi“) [FE 16.2]. — **Rim.:** Detalan diskuton pri „ci“ kun LR 87 (1908) vd. en BK I ĉe R 5.

• **ci'a** - ton, ta | thy, thine | dein | твой | twój. — Cí-a [FE 2].

ĉi - ce qui est le plus près; ex. **tiu** celui-là - **tiu ĉi** celui-ci | denotes proximity; e. g. **tiu** that - **tiu ĉi** this; **tie** there - **tie ĉi** here | die nächste Hinweisung; z. B. **tiu** jener - **tiu ĉi** dieser; **tie** dort - **tie ĉi** hier | ближайшее указание; напр. **tiu** тотъ - **tiu ĉi** этотъ; **tie** тамъ - **tie ĉi** здѣсь | określenie najbliższe; np. **tiu** tamten - **tiu ĉi** ten; **tie** tam - **tie ĉi** tu. — **ĉi** - ce qui est le plus près; ex. **tiu** celui-là - **tiu ĉi** celui-ci | denotes proximity; e. g. **tiu** that **tiu ĉi** this; **tie** there - **tie ĉi** here | die nächste Hinweisung; z. B. **tiu** jener - **tiu ĉi** dieser; **tie** dort - **tie ĉi** hier | ближайшее указание; напр. **tiu** тотъ - **tiu ĉi** этотъ; **tie** тамъ - **tie ĉi** здѣсь | wskazanie najbliższe; np. **tiu** tamten - **tiu ĉi** ten; **tie** tam - **tie ĉi** tu [FE 13]. — [UL]. — Aldonante al la vortoj montraj la vorton “ĉi”, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]; ekzemple: **tiu** (pli malproksima), **tiu ĉi** (aŭ ĉi **tiu**) (pli proksima); **tie** (malproksime), **tie ĉi** aŭ ĉi **tie** (proksime) [FE 30.8]. — **Rim.:** 1. Pliajn detalojn vd. en BK I ĉe FE 30. 2. Кр. “ajn”.

• **ĉi tie** — ... **tiu** (pli malproksima), **tiu ĉi** (aŭ ĉi **tiu**) (pli proksima); **tie** (malproksime), **tie ĉi** aŭ ĉi **tie** (proksime) [FE 30.8].

• **ĉi-tiea** [FE 30.10]. — **Rim.:** La sola trafo en la F-to, kie aperas ligostreketo inter *ĉi* kaj la sekvanta vorto (tiel jam en la 1-a eld. de FE de 1894). Кр. LR 104 B mal-supre ĉe „tiu ĉi“. — **LR 104 A (1892):** La esprimo „ĉi-tiea“ (adjektivo de „tie ĉi“) estas tute regula. [*Esperantisto* 1892, p. 62].

• **ĉi tiu** — ... **tiu** (pli malproksima), **tiu ĉi** (aŭ ĉi **tiu**) (pli proksima); **tie** (malproksime), **tie ĉi** aŭ ĉi **tie** (proksime) [FE 30.8].

• **tie ĉi** - {franca mankas} | here | hier | здѣсь | tu [UV ĉi]. — **ĉi** - {franca mankas} | here | hier | здѣсь | tu [FE 13 ĉi]. — „Ĉu mi venis tien ĉi,“ diris al ŝi la malĝentila ... knabino, „por doni al vi trinki?“ [FE 19.6]. Se li sciis, ke mi estas tie ĉi, li tuj venus al mi [FE 20.11]. ... li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola ... [FE 21.7]. Mi restas tie ĉi laŭ la ordono de mia estro [FE 26.15]. For de tie ĉi! [FE 26.24].

• **tio ĉi** — ... nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj — se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero — povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. ... se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, ... kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3]. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos ... [A 6.2]. {Pliaj samspecaj trafoj de **tio ĉi** en A, sed ne citita tie ĉi}. — ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, ... [FE 15.6]. {Pliaj samspecaj trafoj de **tio ĉi** en FE, sed ne citita tie ĉi}.

• **tiu ĉi** - celui-ci | this | dieser | этотъ | ten [UV ĉi] — **ĉi** - celui-ci | this | dieser | этотъ | ten [FE 13 ĉi]. — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj kaj tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon ... [A 1.2]. Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektuŝo de **tiu ĉi** principo ili volu ĉiam energie batali, ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5]. Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, kaj malgraŭ oftaj tentoj kaj delogoj li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. {Pliaj samspecaj trafoj de **tiu ĉi** en A, sed ne citita tie ĉi}. — Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial **tiu ĉi** patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1]. Inter aliaj aferoj **tiu ĉi** malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon ... [FE 13.3]. **Tiu ĉi** urbo havas milionon da loĝantoj

[FE 14.3]. {Pliaj samspecaj trafoj de **tiu ĉi** en FE, sed ne citita tie ĉi}. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de **tiu ĉi** vortaro [UV, enk. 1].

— **LR 104 C (1889)** [Pri la formo “ĉio ĉi”]: Anstataŭ “ĉio tio ĉi” vi povas tre bone diri “ĉio ĉi”, ĉar la vorto “ĉi” jam per si mem signifas proksiman montron. [*Esperantisto* 1889, p. 15].

— **LR 104 B (1911)** [„ĉi“ ordinare antaŭ la montra vorto]: Ni havas egalan rajton uzi la “ĉi” *antaŭ* aŭ *post* la pronomo (aŭ adverbo); sed ĉar la “ĉi” estas tiel forte ligita kun sia pronomo, ke ili ambaŭ prezentas kvazaŭ unu vorton, kaj ĉar **tiu kvazaŭ-unu-vorto** per la loko de sia akcento faras impreson de neharmonia escepto inter ĉiuj vortoj de Esperanto, tial pro belsoneco ordinare estas preferinde starigi “ĉi” *antaŭ* la montra vorto. La uzado de streketo inter la montra vorto kaj “ĉi” (t.e. skribado “tiu-ĉi” aŭ “ĉi-tiu” anstataŭ “tiu ĉi” aŭ “ĉi tiu”) ŝajnas al mi nur simpla erara kutimo, kiun nenio pravigas. [Resp. 52, OGE 1911:4:1 (34), p. 2].

ĉia - chaque | every | jedweder, jeglicher | всякій, всяческий | wszelaki. — {Mankas en lecion-fina vortlisto en FE} — [AK] {en} every, every kind of. — [UL]. — Ĉi-a [FE 2]. — Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5].

ĉial {mankas en UV} - Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5]. — **ĉial** [OA 7] = el ĉia kaŭzo, motivo.

ĉiam - toujours | always | immer | всегда | zawsze. — **ĉiam** - toujours | always | immer | всегда | zawsze [FE 14]. — [UL] *ĉian*. [DL-Ald]. — Tiu ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. Oni diras, ke la vero ĉiam venkas [FE 16.19]. La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3]. Karaj infanoj, estu ĉiam honestaj! [FE 20.17] ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. Li ĉiam

diradis al mi la veron [FE 24.3]. Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4]. Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon [FE 28.1]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. ... ekzemple: ni povas diri “pardonu al la malamiko” kaj “pardonu la malamikon”, sed ni devas diri ĉiam “pardonu al la malamiko lian kulpon” [FE 29.11]. Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5]. Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4]. Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11].

• **ĉiama** - Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10].

— **Rim.:** UL kaj DL *ĉian* (kun -n); ĉiam (kun -m) de post DL-Ald 1888: „La sola ŝanĝo, kiun mi {Zamenhof} trovas necesa fari mem, estas: anstataŭ „ian,” „ĉian,” „kian,” „nenian,” „tian” — devas esti: „iam,” „ĉiam,” „kiam,” „neniam,” „tiam” (por malegaligi la vortojn „ian” etc. kaj „ian” etc).“ [DL-Ald 14].

cic/o. [OA 9] Elstarajo ĉe la mammo de homoj kaj aliaj mamuloj, tra kiu ĉe inoj la idoj suĉas lakton. — [Butin 1952] (enkondukita de Kalocsay) (= mampinto) Brustwarze; Zitze. [GD]. [PIV 1970].

• **cic/um/o.** [OA 9] Longa cicoforma botelkovrilo kun truo ĉe la pinto, tra kiu infano suĉas lakton. — [GD]. [PIV 1970].

cidoni-o [OA 2.2] coing | quince | Quitte {BOT} — [EG 1] Quitte.

cidr' [OA 1] cidre | cider | Zider, Apfelwein | сидръ | cydr. {KUIR} — [EG 1] Cider, Obstwein.

ĉie - partout | everywhere | überall | повсюду | wszędzie. — {Mankas en lecion-fina vortlisto en FE 30}. — [UL]. —

Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5].

ĉiel - de chaque (toute) manière | in every manner | auf jede Weise | всячески | wszelkim sposobem. — {Mankas en la lecion-fina vortlisto en FE 30}. — Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5].

ĉiel' - ciel | heaven | Himmel | небо | niebo. — **ĉielo** - ciel | heaven | Himmel | небо | niebo [FE 6]. — [AK] {en} sky, heaven. — [UL]. — Ĉi-é-lo [FE 2]. Ĉielo [FE 4]. — La ĉielo estas blua [FE 6.3]. Sur la ĉielo staras la bela suno [FE 10.12]. “Ho, ĉielo!” ekkriis la patrino, “kion mi vidas? ... [FE 21.3]. Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

• **ĉiel'ark'** - arc-en-ciel | rain-bow | Regenbogen | радуга | tęcza. — [AK] {en} rainbow.

• **ĉiel'ir'** - Ascension | Ascension | Himmelfahrt Christi | Вознесение Господне {de 1918: Вознесение} | Wniebowstąpienie. — **Rim.:** Minuskle jam en UV 1a eld. 1893, tamen majuskle en MV 1889: *Ĉiel'ir'* Himmelfahrt Christi [MV]. Кр. Pask', Pentekost', ambaŭ majuskle, sed krist'nask' [UV Krist'] minuskle.

ĉies {mankas en UV} — Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5]. — **ĉies** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] = apartenanta al ĉiu. — [Poŝa 1899].

ĉif' - froisser, chiffonner | crumple, muss | zerknittern, zerknüllen | мять | miętosić. — [AK] {en} crumple, tumble. — [RE].

cifer' - chiffre | cipher | Ziffer | цифра | cyfra. — [AK] {en} a cipher, numerical figure. — [RE].

• **cifer'plat'** - cadran | dial | Zifferblatt | циферблатъ | tarcza zegarowa.

ĉifon' - chiffon | rag | Lappen, Lumpen | лоскутъ | szmata. — [RE].

Ĉifr' {legu: ĉifr'} [OA 3.2] {en} cipher | {fr} chiffre (écriture secrète) | {de} Chiffre | {es} cifra | {pt} cifra | {it} scrittura cifrata | {pl} -- {mankas}. —

[FK 267,16-21] Sistemo *ĉifrada* kaj telegrafada ... *ĉifraj* telegramoj. [Dimitriev 1914]. [EV].

cigan' [OA 1] * tzigane {2012 pli ofta: tsigane} | gypsy | Zigeuner | цыганъ | cygan. — [RE]. * [R *cũigan* ; I *zingari*; F *tzingari* {tiel}; G *Zigeuner*] FK 63,33 : *Ciganoj* entute estas grandaj amantoj de porka sebo.

cigar' - cigare | cigar | Cigarre {de 1901: Zigarre} | сирапа | cygaro. — **cigaro** - cigare | cigar | Cigarre {de 1901: Zigarre} | сирапа | cygaro [FE 40]. — [UL]. — **cigaro** - cigare | cigar | Cigarre | сирапа | cygaro [FE 20 uj']. — Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo; skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo; tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas cigaringo [FE 40.15].

• **cigarejo** — Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo [FE 40.15].

• **cigaringo** — ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas cigaringo [FE 40.15].

• **cigarujo** — porte-cigares | cigar-case | Cigarrenbüchse {de 1901: Zigarrenbüchse} | портъ-сигаръ | cygarnica [FE 20 uj']. — ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo [FE 40.15].

cigared' - cigarette | cigarette | Cigarette {de 1901: Zigarette} | папироса | papieros. — [UL].

cign' - cygne | swan | Schwan | лебедь | łabędź. {ZOO} — [RE].

cikad-o [OA 2.2] cigale | cicada | Cikade {de 1901: Zikade} {ZOO} — [EG 1] Cikade.

ĉikan' - cancaner | chicane | Klatschereien machen {tio neniam estis ĝusta germana, legu: klatschen} | сплетничать | rozsiewac plotki {preseraro, legu: rozsiewać plotki}. — [AK 1914] chicaner | cavil at, gossip mischievously | schikanieren. — [RE]. — **Rim.:** Z atribuis al ĉikan' la signifon „babili malicaĵojn“ (сплетничать | klatschen | rozsiewać plotki | cancaner). Jam Kabe 1910 tamen difinis: „**Ĉikani.** Intence fari al iu malhelpojn, fari malagrablaĵojn al iu por montri sian super-

econ.“ Tio poste estis esprimata per la franca kaj germana AK, dum la angla AK redonas la originan rusan sencon. Do ankaŭ post apero de AK en 1922 restis malsamaj signifoj, jen rusa, angla, pola, jen franca, germana. Nur post la oficialigo de klaĉ-i per OA 4, ĉikan' nun sendube alprenis la signifon de la franca kaj germana AK kaj nun koheras kun la etimologio, vd. Albault 1963, p. 317.

• **Ĉi-ká-no** [FE 2]. **Cikano** [FE 4] {pres-eraro, legu Ĉikano kiel en FE eld. 1 kaj 3}.

cikatr' - couture, cicatrice | scar, cicatrice | Narbe | рубецъ | blizna. {MED} — [AK] cicatrice. — [RE].

cikl-o [OA 2.1] — [Beau] cycle. [EG 1] Cyklus {de 1901: Zyklus}, Zeitkreis, Fahrrad; -isto, Radfahrer {du homonimoj: tempa periodo kaj veturilo}. — **Rim.**: Кр. bicikl' [OA 1] kaj velociped' [OA 1].

ciklon-o [OA 2.1] {METEO} — [Beau] cyclone. [EG 1] Cyklon {de 1901: Zyklon}.

ciklop-o [OA 2.1] {MIT} — [Beau] cyclope. [EG 1] Cyklop {de 1901: Zyklor}.

cikoni' - cigogne | stork | Storch | аистъ | bocian. {ZOO} — [RE A].

cikori' - chicorée | chicory | Cichorie | цикория | сукорья {BOT}. — [RE].

cikut' [OA 1] ciguë | hemlock | Schierling | цикута | sykuta. {BOT} — [EG 1].

cilindr' [OA 1] * cylindre | cylinder | Zylinder | цилиндръ | cylinder. — [RE]. * [FK 225,6] Tiuj ĉi iroj estas tute *cilindraj*. [FK 227,9] iliaj trakondukoj prezentus belegan *cilindron* kun diametro de cent metroj.

cim' - punaise | bug | Wanze | клопъ | pluskwa. {ZOO} — [RE].

cimbal' - cymbale | cymbal | Cymbel {2012: Zimbel} | кимвалы | cymbały {MUZ}. — [RE].

ĉimpanz/o. [OA 9] Senvosta simio homsimila kun grandaj elstaraj oreloj, kaj kun brakoj pli longaj ol la kruroj, malhelhara, vivanta en centra kaj okcidenta Afriko. (*Pan troglodytes.*) — [EV 1923]. [PIV 1970].

ĉin/o [OA 9] 1 Ano de la ĉefgento de Ĉinujo. 2 (vastasence) Ĉinujano. — [EV 1923] [PIV 1970].

• **Ĉin/uj/o.** [OA 9] Lando en orienta Azio, ĉe la Flava Maro, la Orientĉina Maro kaj la Sudĉina Maro, inter Rusujo kaj Birmo. Internacia landokodaĵo: CN. — [EV 1923] [PIV 1970]. — **Rim.**: Antaŭe ĥin-o kaj Ĥin-uj-o, ekz. en [GE 2]. **cinabr'** - cinabre | cinnabar | Zinnober | киноваръ | cynober. {MIN} — [RE].

cinam' - cannelle | cinnamon | Zimmt {2012: Zimt} | корица | cynamon. {KUIR} — [RE].

cindr' - cendre | ash, cinder | Asche | пепель {de 1918: пепелъ} | popiół. — [RE].

cinik-a [OA 2.1] — [EG 1] cynisch; -ulo, Cyniker. [EG 2] zynisch, -ulo, Zyniker.

ĉio - tout | everything | alles | все | wszystko. — **ĉio** - tout | everything | alles | все | wszystko [FE 12]. — [UL]. — Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi [FE 17.8]. Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi!" [FE 21.4]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino [FE 23.3]. Aldonante la literon „ĉ", ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5].

ĉiom {mankas en UV} - Aldonante la literon „ĉ", ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5]. — **ĉiom** [OA 7] = tutkvante. — [Poŝa 1890].

cipres' - cyprès | cypress | Cypresse {de 1901: Zypresse} | кипарисъ {de 1918: кипарис} | cyprys. — [RE]. — Ci-pré-so [FE 3]. Cipreso [FE 4].

cir' - cirage | shoe-polish | Wichse | вакса | szuwaks. — [RE].

cirk' [OA 1] * cirque | circus | Zirkus | циркъ | cyrk. — [EG 1] Zirkus. * [FK 199,17] atleto, kiu ne havis sukceson en la *cirkoj*.

ĉirkaŭ - autour de, environ | about, around | um, herum, gegen | около, кругомъ {de 1918: кругом} | około, dokoła. — [UL]. — [DL 1888] ... *kun intertempoj de ĉirkaŭ du monatoj* ... [DL

A 2.5]. ... *{ora ĉeno}*, *kiun li portis ĉirkaŭ la kolo* [DL 17.14.7].

• **ĉirkaŭ'aj'** - alentours | environs | Umgegend | окрестность | okolica.

• **ĉirkaŭ'i** - entourer | encircle, environ | umgeben | окружать | otaczać.

• **ĉirkaŭ'o** - circuit, enceinte | circumference | Umfang, Umkreis | окружность | obwód.

• **ĉirkaŭ'man'** - bracelet | bracelet | Armband | браслет {de 1918: браслет} | bransoletka. — **Rim.:** Sinonimo estas **bracelet-o** [OA 2.1].

• **ĉirkaŭ'pren'** - embrasser | embrace | umarmen | обнимать | obejmować, ściskać.

• **ĉirkaŭ'skrib'** - circonscrire | circumscribe | umschreiben | описывать | opisywać.

cirkel' - cercle, compas | circle, compass | Zirkel (Instrument) | циркуль | cyrkiel. — [AK] compas | compasses (*geom.*). — [RE].

cirklo. [OA 8] La lokaro de ĉiuj punktoj en ebena, kiuj havas fiksan distancon al donita punkto, nomata la centro. — A. circle, F. cercle, G. Kreis, H. {es} círculo, I. {it} circolo, P. {pt} circunferência {ankaŭ: círculo}. {GEOM} — [EG 2] (*geom.*) Kreis {ne en EG 1}.

cirkonstanc' - circonstance {pres-eraro, legu: circonstance} | circumstance | Umstand | обстоятельство | okoliczność. — [RE].

Cirkul' {legu: cirkul'} [OA 3.1] {en} to circulate | {fr} circuler | {de} zirkulieren | {es} circular | {pt} circular | {it} circolare | {pl} cyrkulowac {legu: cyrkulować}. — [EG 1] zirkulieren, kursieren. [Kabe] {antaŭe: rond/ir/i}.

cirkuler' - circulaire | circular | Cirkular {de 1901: Zirkular, ark., 2012: Rundschreiben} | циркуляръ {de 1918: циркуляр} | okólnik.

cirkumcid/i. [OA 9] Detranĉi parton de la haŭta refaldo, kiu ĉirkaŭas la kapon de penis (la glanon) por lasi tiun libera (pro higienaj, medicinaj aŭ religiaj kialoj): *cirkumcidi infaneton*. — [ER 23]. [Rab 17,19] mi per stranga okazo estas jam antaŭe *cirkumcidita*.

cirkumfleks-o [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Cirkumflex {de 1901: Zirkumflex}.

cirkvit/o. [OA 8] La vojo, laŭ kiu kurento povas cirkuli. — A. circuit (electric); F. circuit (électrique); G. Stromkreis, Leitung; H. {es} circuito (eléctrico); I. {it} circuito (elettrico); P. {pt} circuito (eléctrico) {legu: (eléctrico)}. — [PV 1930]. [EV] circuito {kun -u-. Ne ĉe Z.}.

Cistern' {legu: cistern'} [OA 3.1] {en} cistern | {fr} citerne | {de} Zisterne | {es} cisterna | {pt} cisterna | {it} cisterna | {pl} cysterna. — [EG 1] Cisterne {de 1901: Zisterne}.

cit' - citer | cite | citiren {de 1901: zitieren} | цитировать | przytaczać, cytować. — [AK] {en} cite, quote, name. — [RE].

citadel' [OA 1] citadelle | citadel | Zitadelle | цитадель | cytadela. — [EG 1] Citadelle {de 1901: Zitadelle}.

cit'r' - cithare | guitar | Zither | цитра | cytra {MUZ}. — [AK] {en} cithern, zithern. — [RE].

citron' - citron | lemon | Citrone {2012: Zitrone} | лимонъ {de 1918: лимон} | cytryna. — [UL]. — Ci-tró-no [FE 2.1]. Citrono [FE 4.1].

ĉiu - chacun | each, every one | jedermann | всякій, каждый | wszystkim, każdy. — **ĉiu** - chacun | each, every one | jedermann | всякій, каждый | wszystkim, każdy [FE 10]. — [AK] jeder, jedermann. — [UL]. — Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5].

• **ĉiu'j** - tous | all | alle | все | wszyscy. — *ŝi est'as am'at'a de ĉiu'j* - elle est aimée de tous | she is loved by every one | sie wird von Allen geliebt | она любима всеми | ona kochana jest przez wszystkich [FG 6.5].

civil' [OA 1] * civil | civil (non-military) | zivil | гражданский | cywilny. — [RE]. * [Rev 14,14] juna homo ... en *civilaj* vestoj.

civiliz' - civiliser, éclaircir | civilize, clear up | aufklären | просвѣщать {de 1918: просвещать} | oświecać. — [AK 1914] civiliser | civilize | zivilisieren, aufklären. — [DL]. [RE]. — Кр. civilizaci'.

Civilizaci' {legu: civilizaci'} [OA 3.2] {en} civilisation | {fr} civilisation | {de} Zivilisation | {es} civilizacion {legu: civilización} | {pt} civilizacion {ripeto de la hispana formo, estu: civilização} | {it} civilizzazione | {pl} cywilizacja. — [EG 1] Civilisation. [FK 277,11] La tutan nian altan kulturon kaj *civilizacion* ni dankas nur al unu objekto. [FK 199,7] en la tempo de pli granda disvolviĝo de la *civilizacio*. — Kp. civiliz'.

— **LR 52 A (1911) [Pseŭdosufiksoj]:** Kelkaj samideanoj forte malaprobis la uzadon de vortoj kun pseŭdosufiksoj *cio, toro* k.t.p. (ekzemple: “civilizacio”, “redaktoro” k.t.p.); ili diras, ke de tiaj vortoj ni devas preni nur la radikan formon (ekzemple: “civiliz”, “redakt”) kaj ĉiujn devenajn formojn uzi nur kun sufikso aŭ finiĝo pure *Esperanta* (ekzemple: “civilizo”, “redaktejo”, “redaktisto” anstataŭ “civilizacio”, “redakcio”, “redaktoro”). Kompreneble, se tia vorto, kiel ekzemple “redaktejo”, estus tute identa kun la vorto “redakcio” kaj povus ĝin perfekte anstataŭi, certe neniu el ni plendus, se la vorto “redakcio” baldaŭ malaperus el nia lingvo; sed se iu diras, ke la formoj pseŭdosufiksaj estas *kontraŭ-Esperantaj*, aŭ ke ili prezentas malaprobindan enkondukon de *novaj vortoj*, mi opinias, ke li eraras. Tiaj formoj, kiel ekzemple “redakcio”, “civilizacio” estas nek kontraŭ-Esperantaj, nek novaj, ĉar laŭ la № 15 de nia gramatiko ili plene apartenas al nia lingvo jam de la unua momento de ĝia naskiĝo. Ni povas *esper*, ke pli aŭ malpli frue la pseŭdosufiksaj vortoj “fremdaj” fariĝos arĥaismoj kaj cedos sian lokon al vortoj “pure esperantaj” ni povas eĉ *konsili* tion; sed *postuli* tion ni ne povas, ĉar la diritaj vortoj ne sole havas en nia lingvo (laŭ la №15) plenan rajton de ekzistado, sed ankoraŭ dum longa tempo multaj el tiuj pseŭdosufiksaj vortoj estos pli oportunaj, pli naturaj kaj pli kompreneblaj, ol la ilin anstataŭontaj vortoj “pure Esperantaj”. Ne venis ankoraŭ la tempo, ke ni estu tro pedantaj. Estas vero, ke sekve de nia toleremeco ni por kelkaj vortoj havos dum kelka tempo formojn *duoblajn* (ekzemple: “evolucio” kaj “evoluo”); sed ŝajnas al mi, ke estas multe pli bone havi en la unua tempo ian “embarason de riĉeco”, ol malutili al si per ia ne sufiĉe matura

dekreto, elĵetante el la lingvo vortojn, kies elĵetindeco ne estas ankoraŭ por ni tute certa. [LR 52 A, Resp. 55, OGE 1911:4, p. 222].

Civit' {legu: civit'} [OA 3.2] {en} city | {fr} cité | {de} Stadt | {es} ciudad | {pt} cidade | {it} città | {pl} -- {mankas}. — [Kabe]. — Kp. urb-.

ĉiz' - creuser avec le ciseau | chisel | meisseln | долбить | dłutować. — [AK 1914] {en} carve, chisel | {de} meisseln, ziselieren. — [RE].

ĉj' - après les 1-5 premières lettres d'un prénom masculin lui donne un caractère diminutif et caressant; ex. Miĥael' - Mi'ĉj' - | affectionate diminutive of masculine names; e.g. Johan' John - Jo'ĉj' Johnnie | den 1-5 Buchstaben eines männlichen Eigennamens beigefügt verwandelt diesen in ein Kosewort; z. B. Miĥael' - Mi'ĉj'; Aleksandr' - Ale'ĉj' - | приставленное къ первымъ 1-5 буквамъ имени собственного мужскаго пола, превращаетъ его въ ласкательное; напр. Miĥael' - Mi'ĉj'; Aleksandr' - Ale'ĉj' - | dodane do pierwszych 1-5 liter imienia własnego męzkiego rodzaju zmienia je w pieszczotliwe; np. Miĥael' - Mi'ĉj'; Aleksandr' - Ale'ĉj'. — **ĉj, nj** - après les 1-6 premières lettres d'un prénom masculin (**nj** - féminin) lui donne un caractère diminutif et caressant | affectionate diminutive of masculine (**nj** - feminine) names | den ersten 1-6 Buchstaben eines männlichen (**nj** - weiblichen) Eigennamens beigefügt, verwandelt diesen in ein Kosewort | приставленное къ первымъ 1-6 буквамъ имени собственного мужскаго (**nj** - женскаго) пола, превращаетъ его въ ласкательное | dodane do pierwszych 1-6 liter imienia własnego męskiego (**nj** - żeński) rodzaju zmienia je w pieszczotliwe [FE 38]. — [UL]. — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12 = 1-a eld. 1894]. — [DL 1888]: *Petro kaj Mario estas jam sufiĉe maljunaj, tamen oni ankoraŭ vokas ilin Peĉjo kaj Manjo*

[DL 10.12]. *Aŭguĉjo kaj Aŭgunjo estas bonaj infanoj* [DL 10.13].

• **Aleksandr'** - Ale'ĉj' [UV ĉj'] — [UL].

• **Ernesto** - Erneĉjo (aŭ Erĉjo) [FE 38.12].

• **Johan'** John - Jo'ĉj' Johnnie [UV-en ĉj] — **Johano** - Johanĉjo (aŭ Joĉjo) [FE 38.12].

• **Miĥael'** - Mi'ĉj' [UV ĉj'] — [UL].

• **Nikolao** - Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo) [FE 38.12].

• **Vilhelmo** - Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo) [FE 38.12].

— **LR 15 (1906)**: Por karesaj formoj oni povas uzi „ĉj (nj)“ kaj ankaŭ „et“ (Patreto, patrineto, paĉjo, panjo). La „ĉj“ kaj „nj“ estas uzataj nur en nomoj kaj en „patro“ kaj „patrino“; en aliaj okazoj oni karesas per „et“ [Let. al Th. Thorsteinsson (1906-03-08), OV, p. 523].

— **Rim.**: En UL en ĉiuj kvin referenc-lingvoj „metitaj post la unuaj ‚2-5‘ literoj de vira propra nomo“ kaj idente la ekzemploj Mi'ĉj' kaj Ale'ĉj'.

ĉokolad' - chocolat | chocolate | Chocolate {de 1901: Schokolade} | шоколадъ | czekolada. — [RE].

col' - pouce | inch | Zoll (Mass) {legu: Zoll (Maß)} | дюймъ {de 1918: дюйм} | cal. {MEZ} — [AK] pouce (measure). — [RE]. — C6-lo [FE 2.2].

ĉu - est-ce que | whether | об | ли, развѣ | czy. — **ĉu** - est-ce que | whether | об | ли, развѣ | czy [FE 18]. — [AK 1914] est-ce que, si (inter. ind. [interrogation indirecte]). — [UL]. — [Beau] **ĉu** - est-ce que, si (dans l'interrogation indirecte). — Ĉu [FE 2]. — Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? ... [FE 17.10]. Ĉu vi diros al mi la veron? [FE 18.7]. „Ĉu mi venis tien ĉi,“ diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, „por doni al vi trinki?“ [FE 19.6]. Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? [FE 20.7]. Ĉu vi estas surda aŭ muta? [FE 20.14]. Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13]. Kvankam vi estas riĉa, mi dubas, ĉu vi estas feliĉa [FE 26.19]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale{,} ĉu ia prepozicio status aŭ ne [FE 28.3]. ... se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon

[...] aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Ĉu li donis al vi jesan respondon aŭ nean? [FE 31.18]. Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2]. Ĉu vi amas vian patron? ... [FE 41.7]. — [DL 1888]: *Ĉu mi post tio ankoraŭ vivos, ĉu mi mortos, ĉu mi konservos la forton de mia korpo kaj animo, ĉu mi ĝin perdos, l' afero tute ne dependos de tio, kiel la sorto de ia vivanta lingvo tute ne dependas de l' sorto de tiu ĉi aŭ tiu persono* [DL A 4]. *Aliaj ekbrilis per senfinaj filozofadoj kaj skribis instruitajn artikulojn [post 1888: artikolo], tute ne pensinte kaj ne demandinte sin, ĉu ili parolas logike kaj afertuŝante* [DL I 3]. *Anstataŭ provi praktike ..., ĉu la lingvo, proponita de mi, taŭgas por internacia kompreniĝo, ĉu ĝi efektive al ĉiu donas la eblon esti komprenata de personoj alinaciaj, ili parolis pri la fiziologio kaj historio de l' lingvoj vivaj; anstataŭ provi per ilia propra orelo, ĉu mia lingvo estas bonsona aŭ ne, ili teorie parolis pri leĝoj de bonsoneco; anstataŭ analizi, ĉu mi bone kreis la vortaron kaj ĉu oni ne povus fari ĝin ankoraŭ pli komprenebla kaj pli praktika, ili diris, ke la vortaro devas esti farita el radikoj Sanskritaj aŭ el vortoj, prenitaj mikse el ĉiuj lingvoj de l' mondo* [DL I 3]. *Ĉu vi estas kontenta je mia donaco?* [DL 7]. *Ĉu oni povas diri: helpi la fraton (anstataŭ: al la frato) ...* [DL 8]. *Ĉu la kandelo estis estingita, aŭ ĝi estingiĝis mem?* [DL 13]. *Ĉu vi ludas violonon? - Ne, mi ludas kartojn, sed por instrumentoj mi ĉian {post 1888: ĉiam} cestis tro maldiligenta* [DL 16]. *Mi bezonas du frankojn; ĉu vi ne povas ilin doni al mi prunte?* [DL 16]. *Ĉu vi ne rekonas vian malnovan ombron? Jes, vi certe ne kredis, ke mi ian [post 1888 iam] ankoraŭ revenos* [DL 17.14]. *Mi scias, ke vi ricevis alian ombron; ĉu mi devas al ĝi aŭ al vi ion pagi?* [DL 17.16.5]. „Ĉu vi scias, kiu loĝis en la domo kontraŭ ni?“ *demandis la ombro. „Ĝi estis la plej bela el ĉio, ĝi estis la poezio!* [DL 17.25.1]. „Ĉu tie estis kiel en la freŝa arbaro? ĉu tie estis kiel en sankta preĝejo? ĉu la ĉambroj estis kiel stela ĉielo, kian oni staras sur altaj montoj?“ [DL 17.32.2]. „Sed kion vi vidis? Ĉu tra la grandaj ĉambroj iris ĉiuj la dioj de l' malnova tempo? ĉu tie batalis la malnovaj

faristoj? ĉu tie ludis ĝojaj infanoj kaj rakontis iliajn songojn?' [DL 17.34]. *Mi en la somero faros veturon, ĉu vi volas min akompani?* [DL 17.40.5]. *Mi deziras havi kolegon de l' vojo, — ĉu vi volas kunveturi estante mia ombro?* [DL 17.40.6]. *Ĉu vi ne vidas la personon, kiu min ĉian {post 1888: ĉiam} akompanas? Aliaj homoj havas ombron ordinaran, sed mi ne amas aferojn ordinarajn. ...* [DL 17.55.3]. *... sed egale grava demando estas, ĉu li estas sufiĉe instruita* [DL 17.57]. *„Kiel!“ pensis la reĝidino, „ĉu mi efektive saniĝis?'* [DL 17.56.1]. *... ĉu io okazis al vi?* [DL 17.72].

— **LR 122 (1907) [Pri “ĉu”]**: Vian opinion, ke la vorton “ĉu” ni devas, kiom eble, uzadi nur en senco demanda, mi trovas tute prava. Ni povas ĝin uzi ankaŭ en la senco de necerteco, aŭ de dubo, aŭ en aliaj similaj sencoj, kiam ni ne havas pli

bonan vorton (kiel en via ekzemplo “ĉu pro timo, ĉu pro fiereco, li nenion respondis”), sed mi neniam konsilus uzi ĝin tute senbezone anstataŭ “jen”, “aŭ” k.t.p. Prave vi diras, ke la frazoj “ĉi kutimas havi ĉe sia zono ĉu rozon, ĉu diamanton” kaj “diru tion ĉu al la kapitano, ĉu al la leŭtenanto” estas ne tre bonaj; en la unua okazo mi preferus “jen”, en la dua “aŭ”. [Resp. 21, *La Revuo* Jun. 1907].

— **Rim. 1.** Pri komo antaŭ „ĉu“: Antaŭ „ĉu“ FdE regule metas komon. Ĝi ja mankas en FE 28.3, sed troviĝas en FE eld. 1 de 1894: „... tute egale, ĉu ia prepozicio starus ...“. De FE eld. 2 de 1898 ĝi mankas.

— **Rim. 2.** „ĉu“ en prefiksa uzo: (*ĉuvi-va, ĉukaŝita, ĉudormo, ĉuviro* k.t.p.) ne estas rekomendinda pro LR 122 (1907), ĵus citita. Pliajn detalojn vd. en BK II.1, ĉap. „Unuopaj Aspektoj de VO“.

D

Dd — Dd [FE 1]. — d | d as in “do“ | d | d | d [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **do** ... [FE 1]. — **do** [OA 7] = nomo de la litero d, kvina litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., do, e, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

da - de (après les mots marquant mesure, poids, nombre) | is used instead of de after words expressing weight or measure; e. g. funt'o da viand'o a pound of meat, glas'o da te'o a cup of tea | ersetzt den Genitiv (nach Mass {legu: Maß}, Gewicht u. drgl. {und dergleichen} bezeichnenden Wörtern); z. B. kilogram'o da viand'o ein Kilogramm Fleisch; glas'o da te'o ein Glass Thee {de 1901: ein Glas Tee} | (послѣ словъ, означающихъ мѣру, вѣсъ и т. д.) замѣняетъ родительный падежъ; напр. kilogram'o da viand'o килограмъ мяса; glas'o da te'o стаканъ чаю | zastępuje przypadek drugi (po słowach oznaczających miarę, wagę i. t. p.); np. kilogram'o da viand'o kilogram mięsa; glas'o da te'o szklanka herbaty. —

da - de (après les mots marquant mesure, poids, nombre) | is used instead of de after words expressing weight or measure | ersetzt den Genitiv nach Mass {legu: Maß}, Gewicht u. drgl. {und dergleichen} bezeichnenden Wörtern | замѣняетъ родительный падежъ послѣ словъ, означающихъ мѣру, вѣсъ и т. д. | zastępuje przypadek drugi po słowach oznaczających miarę, wagę i. t. p [FE 14]. — [UL]. — [AK 1914] (forigu: ersetzt den Genitiv). — Da [FE 2]. — Mi havas centon da pomoj [FE 14.2]. Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. Mi aĉetis dekduon (aŭ dek-duon) da kuleroj kaj du dekduojn da forkoj [FE 14.4]. Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5]. Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. ... dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. La reĝido ... vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj ...

[FE 23.1]. ... el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21]. Glaso de vino estas glas'o, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; glas'o da vino estas glas'o plena je vino [FE 32.5]. Alportu al mi metron da nigra drapo (Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo) [FE 32.6]. Mi aĉetis dekon da ovojn [FE 32.7]. Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo [FE 32.8]. Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9]. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32.11]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj [FE 32.13]. „Da“ post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14]. Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9]. Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15]. Kiam mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon da pakajo [FE 35.12]. La riĉulo havas multe da mono [FE 37.19]. Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1]. Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafitegoj [FE 38.11]. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1].

• **funt'o da viand'o** - a pound of meat [UV da].

• **glas'o da te'o** – {franca mankas} | a cup of tea | ein Glass Thee {de 1901: ein Glas Tee} | стаканъ чаю | szklanka herbaty [UV da].

• **kilogram'o da viand'o** – {franca mankas} | {angla mankas} | ein Kilogramm Fleisch | килограмъ мяса | kilogram mięsa [UV da].

— **LR 1890** [Nominativo post „da“]: La formoj “multe da laboro” kaj “multa laboro” estas egale bonaj. Egale bonaj ankaŭ estas la esprimoj “mi konas tiom homojn” kaj “mi konas tiom da homojn”, sed ne bone estus diri “mi konas tiom da homojn”, ĉar en la lasta esprimo la formo

“homoj” dependas ne de la vorto “konas”, sed de la prepozicio “da”, kiu ne postulas la akuzativon. [*La Esperantisto*, Dec. 1890:1:12, p. 60].

— **LR 1891** [Nominativo post „da“]: ... ni konsilas uzi post “po” (tiel same kiel post “**da**”) la nominativon (“doni po 2 pecoj”). Alia kaŭzo por tiu ĉi konsilo estas ankaŭ la cirkonstanco, ke laŭ nia opinio “ĉie, kie oni dubas inter la nominativo kaj akuzativo, oni devas uzi la nominativon”. [*La Esperantisto*, 1891, p. 7].

— **LR 1907** [Pri „da“ – „de“]: La esprimo “dum la frua parto *da* la jaro” ŝajnas al mi nebona; mi preferas “*de* la jaro”, ĉar en la dirita frazo la vorto “parto” signifas ne mezuron, sed nur limigitan apartaĵon. Tiel ekzemple “monato” estas parto *da* tempo, ĉar ĝi esprimas simple mezuron, sed “Januaro” estas parto *de* jaro, ĉar ĝi esprimas ne mezuron, sed difinitan limigitan apartaĵon; “kvaronjaro” (= mezuro) estas parto *da* jaro, sed “printempo” (= speciale montrita parto) estas parto *de* jaro. Oni devas memori, ke “parto”, “peco” k.t.p. havas la sencon de mezuro *ofte*, sed ne *ĉiam*. Dum la vorto “da” (kiu enhavas kaŝite la sencon de “ia”) montras, ke ni parolas pri *kvanto* da ia aĵo, sed ne pri ĝia individueco (ekzemple peco da viando = peco da ia viando), la artikolo “la” montras, ke ni parolas pri objekto individue *difinita* (aŭ pri ĉiuj objektoj de la sama speco), de kiu ni prenas parton (ekzemple “peco de la viando kiun mi havas antaŭ mi”); tial ni povas diri, ke, kvankam *teorie* la kombinado de “da” kun “la” ne estas malpermesata, sed en la *praktiko* tia kombinado estas uzebla nur en tre maloftaj okazoj, tiel malofte, ke ni eĉ povas simple konsili, ke oni *neniam* uzu “da” antaŭ “la” (krom la okazoj, en kiuj la senco tion ĉi nepre kaj tute sendube postulas) [Resp. 16, *La Revuo Jun.* 1907].

daktil' - datte | date (fruit) | Dattel | фини́къ | daktyl. {BOT} — [RE].

dali-o (*bot.*) [OA 2.1] {BOT} — [EV 1923] {antaŭe georgin/o [Bat 1891]}.

damask' - damas | damask | Damast | камча | adamaszek. — [EG 1] Damast (Seidenzeug).

dam'o'j - jeu de dames | draughts | Damenspiel | шашки (игра) | warcaby.

{LUD} — **LR 1901**: La nomoj de ŝako estas: ... *Dame* damo ... [LR 19. Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon de E-isto Marto 1892, p. 43: „Klarigo de la literoj, kiujn ni uzos en ŝako: ... D = damo ...“.

dano [OA 8] — [E-isto 1889, p. 24] *gramatiko de la lingvo Esperanto por Danoj*. [Beau] dan, danois (adj.); Dano, (un) Danois. [EG 1] -a; -o; -ujo.

danc' - danser | dance | tanzen | танцовать | tańczyć. — **danci** - danser | dance | tanzen | танцовать | tańczyć [FE 20]. — [UL]. — BRO6 -i. — Ŝi volas danci [FE 20.22].

• **danc'** - dance | der Tanz | [UV ad']. — **danco** dance | der Tanz [FE 13 ad].

• **danc'ad'** - dancing | das Tanzen [UV ad']. — **dancado** - dancing | das Tanzen [FE 13 ad].

dand' - petit-maître {ark., 2012: dandy} | dandy | Stutzer {ark., 2012: Dandy} | франтъ {de 1918: франт} | fircyk, elegant. — [RE].

danĝer' - danger | danger | Gefahr | опасность | niebezpieczeństwo. — **danĝero** - danger | danger | Gefahr | опасность | niebezpieczeństwo [FE 7]. — [UL].

• **danĝere** — Resti kun leono estas danĝere [FE 7.5].

dank' - remercier | thank | danken | благодарить | dziękować. — **danki** - remercier | thank | danken | благодарить | dziękować [FE 14]. — [UL]. — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto [FE 14.6]. Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14]. — [DL 1888]: ... *mi sentas la devon antaŭ ĉio danki la legantan publikon* ... [DL A 1.1]. ... *kaj jam antaŭe mi esprimas al ili mian koran dankon* [DL A 11]. ... *mi esprimas ankoraŭ unu fojon mian varmegan dankon al la publiko* ... [DL A 12]. ... *ju la kritikoj de mia lingvo estas pli severaj, des pli danke mi ilin alprenas* ... [DL I 4]. ... *danke la fantazian punkton de l' voĉdono* ... [DL II.2]. ... *en la varmaj landoj dank' al Dio ĉio kreskas rapide* ... [DL 17.9].

— **LR 138 A (ĉ. 1906)** [*por* aŭ *pro* post *danki*]: En „Pola Antologio“, 1a eld. Paris: Hachette 1906, p. 16 Kabe skribis: „Mi dankas vin, saĝulo, *pro* via konsilo“. Z korektis: „*por* via konsilo“ [Presprovaĵoj korektitaj de Z].

— [Aktoj II 77] b) Oni ne uzu “dankema”, kiam ne temas pri konstanta emo al danko, sed pri la momenta manifestiĝo de danko pro konkreta servo oni simple uzu “danka”. [2. Pri kelkaj misuzoj. Junio 1973].

dat' - date | date | Datum | число (мѣсяца {de 1918: месяца}) | data. — **dato** - date | date | Datum | число (мѣсяца {de 1918: месяца}) | data [FE 12]. — [MV 1889]. — Kiun daton ni havas hodiaŭ? [FE 12.17]. — Rim.: la rusa laŭvorte: „la numero (de la monato)“, ambaŭ jam en RE, p. 225 (nombr') kaj 101 (monat').

dativ' - datif | dative | Dativ | дательный падежь | celownik. {GRAM} — [RE].

datur' - datura | datura | Stechapfel | дурмань {de 1918: дурман} | bieluń, dziędzierzawa. {BOT} — [AK] {en} thorn-apple {en 2012 sen streketo, aŭ thorn apple aŭ thornapple}, datura. — [RE].

daŭr' - durer | endure, last | dauern | продолжаться | trwać. — **daŭri** - durer | endure, last | dauern | продолжаться | trwać [FE 13]. — [AK] durer, continuer | last (*intr.*). — [UL]. — BRO7 -i. — unutaga (= kiu daŭras unu tagon) [FE 27.8]. Lia kolero longe daŭris [FE 31.1]. La pafado daŭris tre longe [FE 40.2].

• **daŭro** — Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1].

• **daŭr'ig'** - continuer | continue | fortsetzen | продолжать | dalej ciągnąć. — “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7].

• **daŭrigo** - La feino (Daŭrigo) [FE 13] [FE 15] [FE 17] [FE 19] [FE 21].

— **LR 21 (1911)**: “Daŭri”: esti plue, ne esti finita; “ĉesi”: komenci ne ...i, aŭ

komenci ne esti. El tiu signifo sekvas la reguloj de uzado de tiuj vortoj kaj de iliaj devenaĵoj “daŭrigi”, “ĉesigi” k.t.p. Ekzemple: oni povas diri: “la laboro daŭras” (la laboro estas plue, ne estas finita), sed oni ne povas diri: “mi daŭras labori” (mi estas plue labori! mi ne estas finita labori!); ankaŭ ne estas bone diri (kiel mi mem bedaŭrinde faris kelkfoje): “mi daŭrigas labori” (mi igas esti plue labori!); oni devas diri: “mi daŭrigas mian laboron” (mi igas mian laboron esti plue) aŭ “mi laboras plue”. Oni povas diri: “mi ĉesas labori” (mi komencas ne labori) aŭ “la pluvo ĉesas” (la pluvo komencas ne esti), sed ne estas bone forlogiĝi per la analogio kun “komenci” kaj diri: “mi ĉesas mian laboron” (mi komencas ne ...i aŭ ne esti mian laboron!); estas preferinde diri: “mi ĉesigas mian laboron” (mi igas mian laboron komenci ne esti) [Resp. 49, OGE 1911:3, p. 294].

' - de | of, from | von; ersetzt auch den Genitiv | отъ; замѣняетъ также родительный падежь | od; zastępuje też dopełniacz. — **de** - de | of, from | von; ersetzt auch den Genitiv | отъ; замѣняетъ также родительный падежь | od; zastępuje też przypadek drugi [FE 7]. — **de** - de, par | by | von | {aliaj lingvoj mankas} [FG 6.4-5] {detalojn vd. malsupre ĉe 2.}. — [AK 1914] von, von ... an, seit; kennzeichnet auch den Genitiv. — [UL]. — De [FE 2].

1. de {genitivo} — {ekzemple: „Fundamento de Esperanto“ [A]. Ekzerco de legado [FE 2]. La dentoj de leono estas akraj [FE 7.2]. Jen kuŝas la ĉapelo de la patro [FE 8.2]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; glaso da vino estas glaso plena je vino [FE 32.5]. Alportu al mi metron da nigra drapo (Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo) [FE 32.6]. – tro multaj trafaj, ne listigitaj tie ĉi}.

— **LR 1907 [Pri „da“ aŭ „de“]**: Vd. ĉe „da“.

2. de {aŭtoro, aganto} — *ŝi est'as am'at'a de ĉiu'j* - elle est aimée de tous | she is loved by every one | sie wird von Allen geliebt | она любима всѣми | ona kochana jest przez wszystkich [FG 6.5]. — ...

eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj ... [A 5.3]. ... reguloj ..., kiuj ... eble ne de ĉiuj estas aprobataj [A 5.4]. ... se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj ... [A 13.2]. — De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon [FE 9.8]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. ... {sinjorino}, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4]. La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5]. Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. ... la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. La hebreaĵo estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13]. ... mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10]. Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2]. ... li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu ... [FE 39.11]. Mi eksaltis de surprizo [FE 40.3].

— **LR 132 B (1903)** kaj **LR 132 A (1908)** [Pri „per“ aŭ „de“ post pasivo]: Vd. ĉe „per“.

— **LR 131 (1908)** [Pri „de“ post participoj pasivaj]: Post pasivaj participoj la prepozicio „de“ ĉiam montras nur la *aganton*; ekzemple, en la frazo „la libro estas legata de Adolfo“ la prepozicio „de“ montras, ke Adolfo estas la aganto, kiu legas. Uzi post pasiva participo simplan prepozicion „de“ en ia alia senco ni devas ĉiam eviti. Ekzemple, anstataŭ la frazo: „lia propra poŝhorloĝo estis ŝtelita de la hoko, sur kiu li ordinare pendigis ĝin“ estus pli bone diri „for de la hoko...“. Anstataŭ „ŝi troviĝis ŝirmata for de liaj entreprenoj“ mi konsilus diri „kontraŭ liaj entreprenoj“ [Resp. 34, *La Revuo Maj*. 1908].

— **OI 5 (Jul. 1986)** [Pri „de“, „fare de“, „far“]: Vd. ĉe „far“.

3. de {lok-indiko} — Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo [FE 9.9]. ... ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. De kio tio ĉi venas, mia filino?” [FE 17.6]. Mi volis lin bati, sed li forkuris de mi [FE 18.2]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin

renkontis ... [FE 21.7]. La reĝido ... petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. ... ŝia propra patrino ŝin forpelis de si ... [FE 23.4]. For de tie ĉi! [FE 26.24]. ... ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno ... [FE 28.3]. La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. ... la vento forblovis de mia kapo la ĉapon ... [FE 39.12]. Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko [FE 40.5]. Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo ... [UV, enk. 2].

4. de {tempo-indiko} — ... jam de tre longa tempo ... [A 2.1]. ... kiuj ... jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto ... [A 3.3]. Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7]. ... en la daŭro de du jaroj ... [FE 25.10].

5. de {mezur-indiko} — ... li estas de meza kresko [FE 33.1].

- **deflankiĝado** — ... konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5].

- **deflugi** — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

- **de'flu'il'** - rigole, égout, cannelure | gutter, channel | Rinne | водостокъ | гунна.

- **de'log'** - séduire | seduce | verführen | обольщать | zwodzić; uwieźć [UV log'].

- **delogo** — ... malgraŭ oftaj tentoj kaj delogoj li neniam permesis al si (...) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2].

- **denove** — La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22].

- **de'pag'** - impôt | duty | Steuer, Abgabe, Zoll | подать, пошлина | podatek.

- **de'pend'** - dépendre | hang from | abhängen | зависѣть | zależeć {legu: zależeć}. — **dependi** - dépendre | depend | abhängen | зависѣть | zależeć [FE 28]. — [AK] {en} depend, hang from. — ... ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono [A 3.1]. — Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de

aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. — **Rim.**: [Beau] {*ce pend'*} *déprendre de, relever de.*

• **de'ten'** - retenir | keep off, detain | enthalten, abhalten | удерживать | zatrzymywać.

• **de'ven'** - descendre | descend | abstammen | происходить | pochodzić. — La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13].

debat-o [OA 2.1] — [Beau] *débat.* [EG 1] **debat-o**, *Debatte.* — AV -o.

Debet' {legu: *debet'*} [OA 3.2] {en} *debit* | {fr} *compte débiteur, débit, débet* | {de} *Debet, Soll* | {es} *debe, debido* | {pt} - - {mankas, estu: *débito*} | {it} *debito* | {pl} -- {mankas}. — [Beau] *debit* {kun -i-}, *débit* (*opposé de crédit*), *débitier.* [EG 1] *debet-o* {kun -e-}. *Debet:* -i, *debetieren,* *belasten:* -konto, *Debet, Soll.* — BRO9 -o.

dec' - être dû, être convenable | be due, become | gebühren | надлежать | należeć się. — [AK 1914] être convenable, convenir, être séant | be fitting, proper | (sich) gebühren, sich schicken. — [RE].

Decembr' - Décembre {2012: *décembre*} | December | December {de 1901: *Dezember*} | Декабрь {2012: *декабрь*} | Grudzień {2012: *grudzień*}. — **Decembro** - Décembre | December | December | Декабрь | Grudzień [FE 12]. — [DL]. [RE]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13]. — [DL 1888] *La dek du monatoj de l' kristana jaro estas: Januaro, Februaro, Marto, Aprilo, Majo, Junio, Julio, Aŭgusto, Septembro, Oktobro, Novembro, Decembro* [DL 16.6]. — **Rim.**: En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

decid' - décider | decide | entscheiden, beschliessen {legu: *beschließen*} | рѣшать {de 1918: *решать*} | rozstrzygać. — [UL]. — BRO5 -i.

deĉifr' - déchiffrer | decipher | entziffern | дешифровать | wyczytać, rozwiązać. — [EG 2].

decigram-o [OA 2.1] {MEZ} — [EV 1923].

decilitr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] *décilitre.* [EG 1] *Deciliter, Zehntelliter.*

decimal-a [OA 2.1]. {MAT} — [EG 2] {ne en EG 1}.

decimetr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] *décimètre.* [EG 1] *Decimeter, Zehntelmeter.*

dediĉ' - vouer, dédier | dedicate | widmen | посвящать | poświęcać, dedykować. — [RE].

Dedukt' {legu: *dedukt'*} [OA 3.1] {en} *to deduce* (*deduction*) | {fr} *déduire* (*déduction*) | {de} *deduzieren, folgern* (*Deduktion*) | {es} *deducir* | {pt} *deduzir* | {it} *dedurre* | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] *deduzieren, ableiten* {ne en EG 1}.

defend' - défendre | defend | vertheidigen {de 1901: *verteidigen*} | защищать | bronić. — [UL]. — **LR (ĉ. 1903):** *Defendinto la patron mi ne konsilas uzi, sed mi preferas defendinto de la patro.* [El privata letero, citita de P. Fruictier *Esperanta Sintakso*, 1903, p. 13].

defi/i. [OA 9] *Inviti aŭ provoki al batalo, konkurso k.s. prezentante sin mem kiel kontraŭulon: defii boksan ĉampionon; defii iun batali; defii iun je/al batalo; defii amikon ŝakludi; (figure) ŝakludo defias la intelekton.* — [GE 2, 223] *trotzen* (*herausfordern*) [EV 1923] 1. = *provoki*. 2. = *spiti, maltimi, maleviti.*

deficit' [OA 1] *déficit* | *deficit* | *Defizit* | дефицит | *deficyt.* — [Beau] *déficit.* — BRO8 -o.

definitiv' [OA 1] * *définitif* | *definitive* | *definitiv* | окончательный | *ostateczny.* — [Beau] *définitif.* * [El unu *Zamenhofs* letero] *ripeti tiun inviton, eble kun peto pri definitiva respondo.*

degel' - dégeler (se) | thaw | aufthauen {de 1901: *auftauern*} | таять | *odwilgnać.* — [RE].

degener' - dégénérer | degenerate | ausarten {2012: *degenerieren, ausarten* (ark.)} | вырождаться | *wyradzać się.* — [RE].

degrad' - dégrader | degrade | degradiren {de 1901: *degradieren*} | разжаловать | *degradować* {legu: *degradować*}. — [RE].

De-í-no [FE 2] {legu *Fe-í-no* aŭ pli probable *Di-í-no*}. — [OA 8] *RIM.III.* En la dua „*Ekzerco de Legado*“ {FE 2.14}

aperas la formo deino{De-í-no}: ĝi estas fundamenta, ĉar ĝi troviĝas tie, sed ĝi estis neniam uzita kaj prezentas ian mortnaskitaĵon; ĝi povas deveni de pra-Esperanta radiko (de- anstataŭ di-) aŭ de simpla preseraro (deino anstataŭ feino). — **Rim.:** 1. Vd. **Di'** [UV]. 2. Per „pra-Esperanta radiko“ OA 8 celas la „Lingvo universala“ de 1881, kiu havis la vorton „Deo“, vd. Kiselman, EES 5, 129. 3. Post OA 8 de 1974 „Deino“ tamen ja foje estis uzata, vd. Kiselman, samloke, kiu atentigas pri Mattos 2002.

deĵor' - être de service | be waiter | den Dienst haben | дежурить | deżurować. — [AK] {en} be on duty, on service. — [RE].

dek - dix | ten | zehn | десять | dziesięć. — **dek** - 10 [FG 4.1]. — **dek** - dix | ten | zehn | десять | dziesięć [FE 12]. — [UL]. — Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4]. Dek kaj dek faras dudek [FE 12.7]. Li havas dek unu infanojn [FE 12.11]. Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. Ok estas kvar kvinonoj de dek [FE 14.10].

• **deko** — Mi aĉetis dekon da ovoĵ [FE 32.7].

• **dek du** - Kvin kaj sep faras dek du [FE 12.6]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15].

• **dek-dua** — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13].

• **dekduo** / **dek-duo** - Mi aĉetis dekduon (aŭ dek-duon) da kuleroj kaj du dekduojn da forkoj [FE 14.4].

• **dek kvin** - Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16].

• **dek ok** - Kvar kaj dek ok faras dudek du [FE 12.8].

• **dek-unua** — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13].

• **dudek** — Dek kaj dek faras dudek [FE 12.7]. Kvar kaj dek ok faras dudek du [FE 12.8]. Hodiaŭ estas la dudek sepa

(tago) de Marto [FE 12.18]. Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19].

• **dudeka** — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14].

• **tridek** — Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9]. Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. Kvinoble sep estas tridek kvin [FE 14.8].

• **kvardek** — Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9].

• **kvindek-unua** — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14].

• **sesdek** — Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16].

• **sepdek** — Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9].

• **naŭdek** — Mil okcent naŭdek tri [FE 12.10].

Dekadenc' {legu: dekadenc'} [OA 3.1] {en} decadence | décadence | Dekadenz | {es} decadencia | {pt} decadencia {legu: decadência} | {it} decadenza | {pl} dekadencja. — [EG 1].

dekagram-o [OA 2.1] {MEZ} — [EG 1] Dekagramm.

dekalitr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] décalitre {ne en EG 1}.

dekametr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] décamètre. [EG 1] Dekameter.

dekan' [OA 1] * doyen | dean | Dekan | деканъ | dziekan. — [EG 1] Dekan, Dechant. * [FK 73,19] Mia sinjoro ... petas vin, sinjoro *Dekano*, akceptu tiun ĉi malgrandan donacon.

deklam' [OA 1] * déclamer | declaim | deklamieren | декламировать | deklamować. — [RE]. * [Ham 65,31] Mi aŭdis, kiel vi unu fojon *deklamis* parolon. [Rab 109,20] ni multe *deklamas* pri sen-

dependeco. [Rev 49,6] mi estas kontenta. (*Deklamante*) Laberdano ! Laberdano !

deklar' [OA 1] * déclarer | declare | deklarieren | объявить | oświadczyć. — [Beau] **deklaraci**, déclaration. [EG 2] deklarieren {ne en EG 1}. * [Rab 76,29] *deklaras* sin propravole sklavo de Amalio. — BRO8 -i.

Deklaraci' {legu: deklaraci'} [OA 3.2] {en} declaration | {fr} déclaration | {de} Deklaration, Erklärung | {es} declaracion {legu: declaración} | {pt} declaração {legu: declaração} | {it} dichiarazione | {pl} deklaracja. — [RE]. [Beau] déclaration. [EG 1]. [Rev 76,28] Se mi ne eraras, vi faras deklaracion pri mia filino?

deklinaci' - déclinier | decline | declinieren {de 1901: deklinieren} | склонять (граммат.) | przypadkować. {GRAM} — [AK] {en} decline (*gram.*). — [RE]. — [AV] -o. — **Rim.**: 1. Z proponis en sia „Cirkulera Letero al la ... LK – Pri Neologismoj“ de 1906-11-22, ke „deklini“ estu paralele uzebla apud „deklinacii“ [LZ I 317]. 2. Laŭ AV substantiva bazformo. 3. Kp. konjugaci'.

dekliv' - déclivité | declivity | Abhang | покато́сть | pochyłość. — [AK] pente, rampe. — [RE]. [Beau] déclivité, pente.

dekolt' [OA 1] * décolleter | bare the neck | ausschneiden (das Kleid am Hals) | декольтировать | dekoltować. — * [FK 155,4] Ŝia tre *dekoltita* vesto. [AV] -i.

Dekoraci' {legu: dekoraci'} [OA 3.2] {en} scenery, decorations | {fr} décors, décoration | {de} Dekoration | {es} decoracion (legu: decoración) | {pt} decoraçao {legu: decoração} | {it} scenario, decorazione | {pl} dekoracja. — [RE]. — Kp. dekori {ne-oficiala, sed per decido de la Akademio de 1967 „tolerata“}.

dekori — {ne-oficiala, sed per decido de la Akademio de 1967 „tolerata“} [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] c) Apud la oficialaj substantivoj ..., **dekoracio** (teatra dekoracio), ... estas tolerataj la pli simplaj verboj: ..., **dekori**, ... (..., dekori domon, ...). — [OA 8] II.A.RIM.II. Ĉiuj formoj deklaritaj kiel “tolerataj” de la Akademio en Junio 67 (Aktoj de la Akademio, 1963-1967, p. 73 {= 2-a eld. 2007, p. 62} estas nun oficialigitaj, escepte

de du: **dekori** kaj konversi, kiuj konservas sian kvaliton de “tolerataj”. — **Rim.**: Pri tolerdeklaroj vd. en BK I ĉe A 8.

dekret' [OA 1] décret | decree | Dekret | декретъ {de 1918: декрет} | dekret. {JUR} — [Beau] décret {substantivo} [EG 1] -i {verbo}, dekretieren, verfügen; -o, Dekret, Verfügung. — [AV] -o.

dekstr' - droit, droite | right-hand | recht | правый | prawy. — **dekstra** - droit, droite | right-hand | recht | правый | prawy [FE 28]. — [UL].

• **dekstre** — Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7].

• **mal'dekstr'** - gauche | left | link | лѣвый | lewy.

• **maldekstre** — Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7].

deleg' [OA 1] déléguer | delegate | abordnen | делегировать | delegować. — [Beau] déléguer.

Delegaci' {legu: delegaci'} [OA 3.2] {en} delegation | {fr} délégation | {de} Delegation | {es} delegacion {legu: delegación} | {pt} delegaçao {legu: delegação} | {it} delegazione | {pl} delegacja. — [Beau] délégation.

delfen' - dauphin | dolphin | Delphin | дельфинъ | delfin. {ZOO} — [AK] dauphin (zool.). — [RE]. — **Rim.**: La parto de **LR 52 B** pri „falsaj parencoj“ tekstas: “Tio sama [principo] estas ankaŭ kun la diversaj finiĝoj, kiujn mi en la *unua* tempo ŝanĝadis pro ilia simileco kun Esperantaj sufiksoj, sed kiujn mi *nun* ordinare ne ŝanĝas, sekve mi konsilas uzi -ilo, -ino, -ulo k.t.p. [1911, PVZ 9, 236]”. Detale vd.: Kavka, Josef. Homonimoj en Esperanto, konsiderataj nomenklature. Dobřichovice: KAVA-PECH, 1996.

delikat' - délicat | delicate, fine | fein, zart | нѣжный | delikatny. — [AK] délicat, fin. — [RE].

delir' - être en délire, rêver | be light-headed, rave | irre reden | бредить | majaczyć. — [AK 1914] délirer | be delirious, rave | irre reden, wahnsinnig sein. — [RE].

delt/o [OA 9] 1 La kvara litero de la greka alfabeto: Δ, δ. 2 Pli-malpli triangula

ebenaĵo, kiu estas formita el materialo alportita de la akvofluo, kaj tra kiu disbranĉiĝas rivero ĉe sia enfluo en maron aŭ lagon. — [EG 1] Delta.

Demagogi' {legu: demagogi'} [OA 3.2] {en} demagogy | {fr} démagogie | {de} Demagogie | {es} demagogia | {pt} demagogia | {it} demagogia | {pl} -- {mankas}.

demagog-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] démagogue. [EG 1] Demagoge.

demand' - demander, questionner | demand, ask | fragen | спрашивать | pytać. — **demandi** - demander, questionner | demand, ask | fragen | спрашивать | pytać [FE 21]. — [AK] {en} ask (*a question*). — [UL]. — La filo de la reĝo ... demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7].

• **demanda** - Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3]. Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn“, ni ricevas vortojn sendiferencajn [FE 30.9].

• **demando** — Ĉu vi amas vian patron? Kia demando! kompreneble, ke mi lin amas [FE 41.7].

demografi/o [OA 9] **1** Scienco pri la konsisto de la loĝantaro kaj pri ĝia evoluo. **2** Informoj pri la nombro, konsisto kaj loka distribuo de la loĝantaro, kaj pri tendencoj de ilia evoluo: *demografio de la urboj*; *demografio de la kamparaj regionoj*. — [EV 1923] [PIV 1970].

demokrat-o [OA 2.1] — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokrato, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokratio kaj litografi. — [Beau] démocrate. [EG 1] Demokrat.

demokrati/o. [OA 8] Reĝimo, en kiu la politika povo apartenas, jen pere, jen senpere, al la popolo, kaj en kiu estas plej fortaj la sendistinge egaligaj tendencoj. — A. democracy, F. démocratie, G. Democratie, H. {es} democracia, I. {it} democrazia, P. {pt} democracia. — [EG 1]. — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokrato, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta

fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokratio kaj litografi.

demon' - démon | demon | Dämon | демонъ | demon. — [RE].

Demonstraci' {legu: demonstraci'} [OA 3.2] {en} demonstration | {fr} démonstration (preuve) | {de} Beweis, Demonstration | {es} demostracion {legu: demostración} | {pt} -- {mankas, estu: demonstração}. | {it} dimostrazione | {pl} demonstracja.

demonstrativ-a [OA 2.1] — Кр. kun malsama senco: [EG 1] **demonstrativ-o**, Demonstrativpronomo {montra pronomo}.

denar' - denier | denier, penny | Denar | динарий | denar. {MON} {HIST} — [AK] {en} denarius (*coin*). — [RE].

dens' - épais, dense | dense | dicht | густой | gęsty. — **densa** - épais, dense | dense | dicht | густой | gęsty [FE 38]. — [UL]. — En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4].

dent' - dent | tooth | Zahn | зубъ | ząb. — **dento** - dent | tooth | Zahn | зубъ | ząb [FE 7]. — [UL]. — Dén-to [FE 2]. — La dentoj de leono estas akraj [FE 7.2].

denunc' - denoncer {legu: dénoncer} | denounce | denunciaren {de 1901: denunzieren} | доносить | denunciować. — [RE].

departement-o [OA 2.1] {JUR} — [RE]. [Beau] département. [EG 1] Departement. [Rev 45,25] Mi nur por du minutoj eniras la departementon. [FK 180,2] la departementoj nordaj [de Francujo].

dependi – vd. je pend'.

depeŝ' [OA 1] dépêche | dispatch | Depesche | депеша | depesza. — [RE].

Depon' {legu: depon'} [OA 3.1] {en} to deposit | {fr} mettre en dépôt, déposer | {de} deponieren | {es} deponer | {pt} depor | {it} depositare | {pl} deponować {legu: deponować}. — [EG 2] deponieren {ne en EG 1}. [Rev 65,4] mono ... estas deponita en la oficejo de la komuna prizorgado.

deput' - député | depute | abrdnen | отряжать, отправлять | wyprawić. — [RE].

Deriv-i {legu: deriv-i} (tr.) [OA 4], {fr} (faire) dériver (gram.) | {en} to derive (tr.) | ableiten, herleiten. — Kromaj (neoficialaj)

tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} (far) derivare | {es} derivar (tr. gram.) | {pt} derivar | {ca} derivar. {GRAM} — [EG 2] ableiten, herleiten. {ne en EG 1}.

des - d'autant plus | the (the ... the - ju ... des) | desto, um so | тѣмъ | tem. — [UL].

desegn' - dessiner | design, purpose | zeichnen | чертить | kreślić, rysować. — [AK] {en} design, draw. — [RE].

desert' [OA 1] * dessert | dessert | Dessert, Nachtisch | десертъ | desert. — [Beau] dessert. * [FK 89,80] kiam oni alportis la *deserton*. — Кр. dezert'.

despot' [OA 1] * despote | despot | Despot | деспотъ | despota. — [RE]. * [FK 79,3] *Despota* urbestro ofendis unu urbanon.

destin' [OA 1] * destiner | destine | bestimmen | предназначать | przeznaczać. — [EG 1]. * [Rev 64,2] Mi ne kuraĝas... forpreni tempon, *destinitan* por sanktaj devoj. [Rev 89,27] Jen efektive, tiel *destinis* la sorto. [Rab 99,19] la kota rondo de la homa *destino*.

detal' - détaillé | detail | ausführlich {2012 ankaŭ: detailliert} | подробный | szczegółowy. — [AK] {en} detailed, in detail. — [RE].

detektiv/o [OA 9] **1** Polica esploristo, kies tasko estas eltrovi la faktojn pri krimoj. **2** Privata esploristo, kiu provas eltrovi la faktojn pri krimoj aŭ aliaj aferoj, ekz. komisie de privatulo. — [EG 2] Geheimpolizist {ark., 2012 pli kutima: Detektiv} {ne en EG 1}.

determin-i [OA 2.2] déterminer | to determine | bestimmen — [Beau] déterminer (fixer quelque chose qui est uncertain). [EG 1] determinieren, bestimmen.

detru' - détruire | destroy | zerstören | разрушать | burzyd, niszczyć. — [UL].

dev' - devoir | ought, must | sollen | должествовать | musieć. — **devi** - devoir | ought, must | müssen | должествовать | musieć [FE 13]. — [AK 1914] devoir (obligation) | müssen, sollen. — [UL]. — ... ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa, ... [A 1.3]. Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton arbitre fari en nia

Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... ĉiu regnanto sciuj, ke li ... devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. ... ĉiu esperantisto sciuj tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, ... [A 3.3]. ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj; ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, ... [A 3.4]. Nur la supre nomitaj tri verkoj ... devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5]. ... la tri verkoj ... devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1]. La fundamento devas resti severe netuŝebla ... [A 4.4]. ... jes, ĝi estas eraro, sed ĝi devas resti netuŝebla, ĉar ĝi apartenas al la fundamenta dokumento, ... [A 4.7]. La « Fundamento de Esperanto » tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. {Dek pliaj trafaj samspecaj en A, ne notitaj tie ĉi}. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon ... [FE 13.3]. “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” ... [FE 15.5]. “Se estas tiel,” diris la patrino, “mi devas tien sendi mian filinon [FE 17.9]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon ... [FE 17.11]. Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [FE 22.16]. ... ni povas diri “pardoni al la malamiko” kaj “pardoni la malamikon”, sed ni devas diri ĉiam “pardoni al la malamiko lian kulpon” [FE 29.11]. Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1]. La ŝipanoj devas obei la ŝipestron [FE 37.1]. ... la (tre malmultajn) vortojn kun « um » oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

• **dev'ig'** - nécessiter | necessitate, compel | nöthigen {de 1901: nötigen}, zwingen | принуждать | przymuszać. — [AK] obliger, contraindre. — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

• **deviga** - ... obei ... leĝojn ..., kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj ... [A 3.1]. ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj; ... [A 3.4]. ... verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - ... - povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. ... ĉio

bona, kio ne troviĝas en la « Fundamento de Esperanto », devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

deviz' - devise | device | Devise | девиз | dewiza. — [AK 1914] Wahlspruch, Devise. — [RE].

dezert' - désert | desert | Wüste | пустыня | pustynia. — [AK] {en} a desert. — Кр. desert'.

dezir' - désirer | desire | wünschen | желать | życzyć. — **deziri** - désirer | desire | wünschen | желать | życzyć [FE 10]. — [AK] désirer, souhaitier. — [UL]. — Mi deziras al vi bonan tagon, sinjoro! [FE 10]. Ĝojan feston! (mi deziras al vi) [FE 10].

• **deziro** — Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31]. Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42]. — [RE 1888 A]: dezir'eg'.

Di' - Dieu | God | Gott | Богъ {de 1918: Бог} | Bóg. — **Dio** - Dieu | God | Gott | Богъ {de 1918: Бог} | Bóg [FE 12]. — [UL]. — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. Kion Dio kreis en la sesa tago? [FE 12.16]. Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4]. Ho, Dio! kion vi faras! [FE 26.22]. — [UL] *Di* {en Eo kaj ĉiuj referenc-lingvoj majuskle}. [DL] *Dio estas la kreinto kaj la reganto de l' mondo.* [DL 5.23]. ... *en la varmaj landoj dank' al Dio ĉio kreskas rapide* ... [DL 18.9.1]. [ER 1909] **Di-o**, Богъ; ...; **Dipatrino**, ... {ambaŭ vortoj en ambaŭ lingvoj majuskle}; **-o gardu**, ... — Кр. Deino.

diabet-o [OA 2.1] {MED} — [EG 1]. Diabet, Harnruhr {ambaŭ ark., 2010: Diabetes}.

diabl' - diable | devil | Teufel | дьяволъ, чертъ | djabeł. — [RE]. — [DL 1888] *Ne tiel terura estas la diablo, kiel oni lin pentras* [DL 18].

diadem' [OA 1] * diadème | diadem | Diadem | диадема | djadem. — [RE]. * [Ham 68,15] kun ĉifono sur la kapo, kie antaŭ nelonge sidis *diademo*.

diafan-a [OA 2.2] diaphane | diaphanous | durchscheinend — [Beau] transparent. [EG 1] durchscheinend, durchsichtig, transparent; **-eco**; **-igi**; **-iĝi**;

diafragm' [OA 1] * diaphragme | diaphragm | Zwerchfell | грудобрюшная преграда | przepona bruszna. {ANAT} — [EG 1] Zwerchfell. * [Ham 61,20] la rid-indulo elvokos ridon ĉe tiuj, kiuj havus tikleblan *diafragmon*. [Rab 80,23] ĝi tiklas vian *diafragmon* al rido.

diagnoz' [OA 1] * diagnostic | diagnosis | Diagnose | диагнозъ {de 1918: диагноз} | djagnoza {de 1936: diagnoza}. {MED} — [Beau] diagnostik, *diagnostic*. [EG 2] {ne en EG 1}. * [FK 230,21] el ili oni facile povas meti la *diagnozon*.

diagonal' [OA 1] diagonale | diagonal | Diagonale | диагональ | przekątna. — [RE].

diakon' [OA 1] diacre | deacon | Diakonus {2012 pli kutima: Diakon} | диаконъ {de 1918: диакон} | djakon. {RELI} — [RE].

dialekt' [OA 1] * dialecte | dialect | Dialekt | діалектъ {de 1918: диалéкт} | djalekt {de 1936: dialekt}. — [DL-Ald] ... *la dialektoj kaj provincialismoj iom post iom perdiĝis antaŭ la fortiĝanta komuna literatura lingvo.* — [RE]. * [FK v,21] gardi la lingvon de pereiga disfalo je diversaj *dialektoj*. [FK 192,2] « patois » aŭ la simpla « *dialekto* de la ordinara vivo ».

dialektik-o [OA 2.1] {FILO} — [EG 1] Dialektik.

dialog' [OA 1] * dialogue | dialogue | Dialog | диалогъ {de 1918: диалóг} | djalog {de 1936: dialog}. — [RE]. * [FK 66,20] inter ili komenciĝas la sekvanta *dialogo*.

diamant' - diamant | diamond | Diamant | алмазъ {de 1918: алмаз} | dyament {de 1936: diament}. — **diamanto** - diamant | diamond | Diamant | алмазъ {de 1918: алмаз} | djament {de 1936: diament} [FE 17]. — [DL]. [RE]. — Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. „Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! [FE 17.5]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. La diamanto havas belan brilon [FE 40.10]. — [DL 1888] *Sur ĉiuj fingroj*

brilis ringoj kun diamantoj, kiuj ĉiuj estis veraj [DL 17.14]. {Plia trafo en DL}. — **Rim.**: Pola „djament“ kun -j- laŭ la Varsovia uzo anstataŭ „dyament“ kun -y- laŭ la Krakova uzo tiel jam en FE, 1-a eld. 1894.

diametr' [OA 1] * diamètre | diameter | Diameter, Durchmesser | диаметр {de 1918: диаметр} | średnica. — [RE]. * [FK 226,6] kelkaj havas tridek centimetrojn en la *diametro*. [FK 196,28] ĝi havis la alton de 90 metroj kaj ĉirkaŭ dek metrojn en la *diametro*.

diant-o [OA 2.2] oeillet {legu: œillet} | pink | Nelke {BOT} — [Beau] œillet. [EG 1] Nelke (Planze, Blume).

diapazon-o [OA 2.1] {MUZ} — [Beau] diapason. [EG 1] Diapason. — **Rim.**: Кр. октав-o [OA 2.1].

diboĉ' - débaucher, crapuler | debauch, revel, riot | schwelgen | кутить | hulać. — [AK 1914] vivre dans la débauche | live in debauchery | ausschweiften, schwelgen. — [RE].

didaktik-a [OA 2.1] — [Beau] **didaktik**, didactique. [EG 1] **didaktik-o**, Didaktik {subst.}.

didelf' - didelphe, philandre | opossum | Beutelthier {de 1901: Beuteltier} | двуутробка | dydelf, torebnik. {ZOO} — [AK] didelphe, sarigue | Opossum, Beuteltier. — [RE].

dies/o. [OA 9] Muziknota kromsigno, kiu montras altigon de tono: #. {MUZ} — [EV 1923] (altigilo 2, Gegens. bemolo), mus. Kreuz, Erhöhungszeichen (#).

diet' [OA 1] * diète (régime) | diet | Diät | дієта {de 1918: диєта} | dyeta {de 1936: dieta}. {MED} — [RE]. * [FK 116,22] mi ekkonis ĝian pli grandan indon [t. e. de la manĝo kreskaja] en komparo kun la *dieta* miksitita.

difekt' - endommager, détériorer | damage, injure | beschädigen, verletzen | повреждать | uszkadzać. — [RE].

diferenc' - différencier (v. n.) | differ | sich unterscheiden | различаться | różnic się. — **diferenci** - différencier (v. n.) | differ | sich unterscheiden | различаться | różnic się [FE 30]. — [AK] différencier, être différent. — [RE].

• **sendiferenca** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn“, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

difin' - définir, déterminer | define | bestimmen | определять | wyznaczać, określać. — **difini** - définir, déterminer | define | bestimmen | определять | wyznaczać, określać [FE 42]. — [RE].

• **difinita** — estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. ... ĉiu regnano sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, sed devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando [A 3.1]. ... ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. — La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la ... vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

difteri/o. [OA 8] Moderna formo de: difterito. — A. diphtheria, F. diphtérie, G. Diphtherie, H. {es} difteria, I. {it} difterite, P. {pt} difteria. {MED} — [Beau] diphtérie. [PVS]. — [OA 8] II.A.5. Pro evoluo en naciaj lingvoj kaj en Esperanto estas oficialigitaj la teknikaj vortoj difterio kaj glukozo, kiel paralelaj formoj al difterito {OA 1} kaj glikozo {OA 1}, jam oficialaj sed praktike elirintaj el uzado.

difterit' [OA 1] diphtérie | diphtheria | Diphtheritis | дифтеритъ | dyferyt. — [EG 1]. — [OA 8] II.A.5. Pro evoluo en naciaj lingvoj kaj en Esperanto estas oficialigitaj la teknikaj vortoj difterio kaj glukozo, kiel paralelaj formoj al difterito kaj glikozo {OA 1}, jam oficialaj sed praktike elirintaj el uzado.

diftong' [OA 1] diphtongue | diphthong | Diphthong | двугласная | dwugłoska. {GRAM} — [1889]. [EG 1].

dig' - digue | embank | Damm | плотина | tama. — [AK] {en} embankment, dike. — [RE].

digest' - digérer | digest | verdauen | переваривать (о желудкѣ) | trawić. — [RE].

Dign' {legu: dign'} [OA 3.2] {en} dignity | {fr} dignité (sentiment) | {de} Würde | {es} dignidad | {pt} dignidade | {it} dignità | {pl} -- {mankas}. — [EV 1923].

dik' - gros | thick | dick | толстый | gruby. — **dika** - gros | thick, fat | dick | толстый | gruby [FE 33]. — [AK] gros, épais | thick, corpulent. — [UL]. — Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2].

• **maldika** — Haro estas tre maldika [FE 33.3].

dikt' - dicter | dictate | dictiren {de 1901: diktieren} | диктовать | dyktować. — [RE].

diktator-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Diktator.

dilem-o [OA 2.1] — [Beau] dilemme. [EG 1] Dilemma.

Diletant' {legu: diletant'} [OA 3.1] {en} dilettante | {fr} dilettante | {de} Dilettant | {es} diletante | {pt} deleitante {legu: diletante} | {it} dilettante | {pl} dyletant. — [EG 1] **dilet-i**, dilettieren {verbo}; **-anto**, Dilettant. — **Rim.**: Ne estas evidente, kial LK ne oficialigis la verbon *dilet-i* laŭ la sugesto de [EG 1].

diligent' - diligent, assidu | diligent | fleissig {legu: fleißig} | прилежный | pilny. — **diligenta** - diligent, assidu | diligent | fleissig {legu: fleißig} | прилежный | pilny [FE 8]. — Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3].

• **diligente** — Bonaj infanoj lernas diligente [FE 9.6].

Diluv-o {legu: diluv-o} [OA 4], {fr} déluge | {en} deluge, flood | {de} Wasserflut, Sintflut. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} diluvio | {es} diluvio | {pt} dilúvio | {ca} diluvi. — [Z]: Genezo 6.17, 7.17. — Кр. super'akv' [UV super].

dimanĉ' - dimanche | Sunday | Sonntag | воскресенье | niedziela. — **dimanĉo** - dimanche | Sunday | Sonntag | воскресенье | niedziela [FE 20]. — [UL]. — Hodiaŭ estas sabato, kaj morgaŭ estos dimanĉo [FE 20.4].

Dimensi-o {legu: dimensi-o} [OA 4], {fr} dimension | {en} {fr} dimension | {de} Ausdehnung {2012 ankaŭ: Dimension}. —

Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} dimensione | {es} dimensión | {pt} dimensão {en 2012 legu: dimensão} | {ca} dimensió. {GEOM} — [EG 2] (geom.) Ausdehnung, Dimension {ne en EG 1}.

dinamik-o [OA 2.1]. — [Beau] dynamique (mécan.). [EG 1] **-o**, Dynamik. **-a**, dynamisch.

dinamit-o [OA 2.1]. — [Beau] dynamite. [EG 1] Dynamit.

dinamometr-o [OA 2.1]. — [Beau] dynamomètre. [EG 1] Dynamometer.

dinasti' [OA 1] dynastie | dynasty | Dynastie | династія | dynastja. — [Beau] dynasty. [EG 1] Dynastie, Herrschergeschlecht.

diplom' [OA 1] * diplôme | diploma | Diplom | дипломъ {de 1918: диплом} | diplom. — [RE A]. * [FK 206,20] la some-ra kunveno servas por disdono de *diplomoj*.

diplomato {mankas en UV} - Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato [FE 32.3]. — **diplomat'** [OA 1] * diplomate | diplomatist | Diplomat | дипломатъ {de 1918: дипломат} | diplomata. — **diplomat'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Beau] diplomate. * [FE 32.3].

diplomatio {mankas en UV} - diplomatie | diplomacy | Diplomatie | дипломатія {de 1918: дипломатия} | dyplomacja [FE 32]. — Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato [FE 32.3]. — **diplomati'** [OA 7] = arto, profesio kaj aro de la diplomatoj. — [DL 7.16]. [RE].

• **diplomatiisto** {mankas en UV} - Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato [FE 32.3]. — [DL 1888]: *La politiko de nia ministro montras, ke li estas bona diplomatiisto* [DL 7.16].

dir' - dire | say | sagen | сказать | powiadać. — **diri** - dire | say | sagen | сказать | powiadać [FE 8]. — [UL]. — Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3]. “Tre volonte, mia bona,”; diris la bela knabino [FE 15.2]. Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino: “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” ... [FE 15.4-5]. “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi

diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. Oni diras, ke la vero ĉiam venkas [FE 16.19]. “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17.2]. “Kion mi vidas!” diris ŝia patrino kun grandega miro [FE 17.4]. “Se estas tiel,” diris la patrino, “mi devas tien sendi mian filinon [FE 17.9]. Diru al mi vian nomon [FE 18.3]. Ĉu vi diros al mi la veron? [FE 18.7]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. “Mi volas ke vi tien iru,” diris la patrino, “kaj iru tuj!” [FE 19.2]. “Ĉu mi venis tien ĉi,” diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, “por doni al vi trinki? [FE 19.6]. “Vi tute ne estas ĝentila,” diris la feino sen kolero [FE 19.9]. La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. Nun li diras al mi la veron [FE 24.1]. Hieraŭ li diris al mi la veron [FE 24.2]. Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. Li diros al mi la veron [FE 24.5]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. Se mi petus lin, li dirus al mi la veron [FE 24.7]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8]. Kiam mi venos, diru al mi la veron [FE 24.9]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (aŭ estu dirinta al mi la veron) [FE 24.10]. Mi volas diri al vi la veron [FE 24.11]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12]. Li diras, ke mi estas atenta [FE 26.17]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. Ekzemple, ni povas diri “obei al la patro” kaj “obei la patron” (anstataŭ “obei je la patro”) [FE 29.9]. ... ekzemple: ni povas

diri “pardonu al la malamiko” kaj “pardonu la malamikon”, sed ni devas diri ĉiam “pardonu al la malamiko lian kulpon” [FE 29.11]. Mi diris al la reĝo: via reĝa moŝto, pardonu min! [FE 42.7].

● **diradi** — Li ĉiam diradis al mi la veron [FE 24.3].

● **dirinta** — ... li estis dirinta al mi la veron [FE 24.4]. ... li estos dirinta al mi la veron [FE 24.6]. ... se li estus dirinta al mi la veron [FE 24.8]. ... estu dirinta al mi la veron [FE 24.10]. ... mi volas esti dirinta la veron [FE 24.12].

● **dirita** — El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj) ... [FE 30.10].

direkt' - diriger | direct | richten | направлять | kierować. — **direkti** - diriger | direct | richten | направлять | kierować [FE 28]. — [AK 1914] diriger, adresser | direct, steer | richten, leiten. — [RE]. — BRO4 -o (subst.). — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: ... *gvidi* = montri la vojon; *konduki* = iri kun iu (ekzemple tenante lin per la mano); *direkti* = turni iun al ia vojo. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

● **direkt'o** - direction | direction | Richtung | направление | kierunek. — Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ [FE 28.3]. ... tiel same ni ankaŭ diras: „la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon“, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. — [Blov 1888, 10] *Vladimiro nur penis ne perdi la veran direkton.* — BRO4 -o (subst.).

● **direkt'il'o** (de ŝip'o) - gouvernail | helm | Steuerruder | руль | ster. {MAR}

direktor' [OA 1] * directeur | director | Direktor | директоръ {de 1918: директор} | dyrektor. — [DL 1888] *Li estas direktoro en fabriko de tabako* [DL 7.15]. [Beau] directeur. * [FK 198,4] La kolonio estas regata de *direktoro*. [Rab 48,5] Strange, la

direktoro [de departemento] forveturis. [FK 77,33] La *direktoro* iras al la reĝisoro.

dis' - marque division, dissémination {ĝuste kun artikolo: marque la division, la dissémination}; ex. ir' aller - dis'ir' se séparer, aller chacun de son côté | has the same force as the English prefix dis; e. g. sem' sow - dis'sem' disseminate; ŝir' tear - dis'sir' tear to pieces | zer; z. B. ŝir' reissen {legu: reißen} - dis'sir' zerreißen {legu: zerreißen} | раз-; напр. ŝir' рвать - dis'sir' разрывать | roz-; np. ŝir' rwać - dis'sir' rozrywać; kur' biegać - dis'kur' rozbiegać się. — **dis** - marque division, dissémination {ĝuste kun artikolo: marque la division, la dissémination}; ex. iri aller - disiri se séparer, aller chacun de son côté | has the same force as the English prefix dis; e. g. semi sow - dissemi disseminate; ŝiri tear - disŝiri tear to pieces | zer-; z. B. ŝiri reissen {legu: reißen} - disŝiri zerreißen {legu: zerreißen} | раз-; напр. ŝiri рвать - disŝiri разрывать | roz-; np. ŝiri rwać - disŝiri rozrywać [FE 28]. — [AK] {en} denotes separation e.g. sem sow - dissemi disseminate.

• **disfali** — Por ke lingvo internacia ... havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos ... [A 1.1].

• **dis'ig'** - séparer, désunir | separate, disunite | trennen | разобщать | rozłączać. — Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

• **dis'iĝ'** — Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7].

• **dis'ir'** - se séparer, aller chacun de son côté [UV dis']. — **disiri** - se séparer, aller chacun de son côté [FE 28 dis']. — Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1].

• **disĵeti** — Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

• **dis'rev'iĝ'** - désenchantement | disenchanting | Enttäuschung | разочаровываться | rozczarować się [UV rev'].

• **dis'sem'** - disseminate [UV dis' angla]. — **dissemi** - disseminate [FE 28 dis' angla].

• **dis'sir'** - {franca mankas} | tear to pieces | zerreißen {legu: zerreißen} | разрывать | rozrywać [UV dis']. — **disŝiri** - {franca mankas} | tear to pieces | zerreißen {legu: zerreißen} | разрывать | rozrywać [FE 28 dis']. — Dis-ŝi-ri [FE 3]. Disŝiri [FE 4]. — Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

• **disvolviĝi** — Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2]. — **Rim.:** Paŭso de la germana ent'wickel'n. Кр. evolu-i [OA 2.1].

• **disvolviĝadi** — Por ke ia regno ... povu sane disvolviĝadi, estas necese, ke ... [A 3.1]. — **Rim.:** Paŭso de la germana ent'wickel'n. Кр. evolu-i [OA 2.1].

Disĉipl' {legu: disĉipl' } [OA 3.2] {en} disciple | {fr} disciple | {de} Jünger {2012 pli kutima: Anhänger, Schüler (einer Lehre)} | {es} discipulo | {pt} discipulo {legu: discípulo} | {it} discepolo | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] disciplo {kun -c-anstataŭ -ĉ-} Jünger, Anhänger {ne en EG 1}.

disciplin-o [OA 2.1] — [DL 1888] *Ili venkos, ĉar ilia militistaro estas glora pro sia disciplino* [DL 9.14]. [Beau] discipline (règle imposée). [EG 1] Disziplin. [Rev 48,24] Mi al ili ĉiuj instruis *disciplinon*.

disenteri' [OA 1] dysenterie | dysentery | Dysenterie, Ruhr | дизентерия {de 1918: дизентерия} | dyzenterja {de 1936: dyzenteria}. {MED} — [EG 1].

disk' [OA 1] disque | disk | Diskus, Scheibe | дискъ {de 1918: диск} | dysk. — [EG 1].

diskont' - escompter | discount | discountieren {de 1901: diskontieren} | дисконтировать, учитывать | dyskontować. {EKON} — [RE].

diskret' [OA 1] discret | discreet | diskret, verschwiegen | сдержанный | dyskretny. — [Blov 1888, 13]: *La pastro ... kaj la aminda ulano estis diskretaj*. [EG 1] -a; -eco. — AV -a.

diskriminaci/i. [OA 9] Oficiale aŭ efektive fari distingon inter personoj, tiel ke oni rifuzas al parto el ili rajton, kiun oni donas al aliaj el ili: *diskriminacii eksterlandanojn;* *diskriminacii*

malplimulton; diskriminaciata popolo. — [PIV 1970] {tie baze substantiva}.

• **diskriminaci/o.** [OA 9] Ago diskriminacii: *rasa diskriminacio; seksa diskriminacio; diskriminacio kontraŭ virinoj; diskriminacio laŭ aĝo; pozitiva diskriminacio.* — [PIV 1970].

diskut' [OA 1] discuter | discuss | diskutieren | обсуждать | dyskutować. — [Beau] discuter.

dispepsi' [OA 1] dyspepsie | dyspepsia | Verdauungsschwäche | диспепсія {de 1918: диспепсия}, разстройство пищеварения | niestrawność. {MED} — [EG 1] Dyspepsie, Verdauungsschwäche.

dispon' - disposer | dispose | verfügen, disponiren {de 1901: disponieren} | располагать | rozporządzać. — [RE].

disput' - disputer | dispute | streiten, disputiren {de 1901: disputieren} | спорить | sprzeczać się. — [UL].

• **disputo** — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj kaj tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon kaj plenan sendanĝerecon kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj, ... [A 1.2]. ... por meti finon al ĉiuj malkompreniĝoj kaj disputoj ... [A 3.3]. ... tio ĉi jam estus ŝanĝo, kiu povus kaŭzi disputojn kaj kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3].

• **nedisputebla** — Ĝis la tempo, kiam ia por ĉiuj aŭtoritata kaj nedisputebla institucio decidis alie, ... [A 3.4]. ... fari tion ĉi ... povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

distanc' [OA 1] distance | distance | Distanz, Abstand | расстояние | odległość. — [EG 2] Abstand, Entfernung, Weite {ne en EG 1}.

distil' - distiller | distill | destilliren {de 1901: destillieren} | дистиллировать | destylować. — [AK] {en} distil. {KEM} — [RE].

disting' - distinguer | distinguish | auszeichnen | отличать | odznaczać. — [Blov 1888, 16]: *Mario ... multe lin distingis.* [RE]. — BRO8 -i.

distr' - distraire | distract | zerstreuen | рассеивать | rozpraszać, roztragać. — [RE]. — BRO7 -i.

distribu/i. [OA 8] Disdoni al ĉiu laŭ ĝia destino: *~i leterojn, laboron, provianton.* — A. to distribute, F. distribuer; G. ver-, auf-, aus-, zu-teilen; abgeben; H. {es} distribuir, I. {it} distribuire, P. {pt} distribuir. — [EG 2] verteilen, verallgemeinern {mankas en EG 1; antaŭe: dis/don/i}. — BRO8 -i.

distrikt' - district | district | Bezirk | округ | okrąg. — [RE].

ditiramb-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Dithyrambus {2012 pli kutima: Dityrambos}.

divan-o [OA 2.1] {MEBL} — [EG 1] Divan. — Кр. sof' [UV].

diven' - deviner | divine, guess | errathen {de 1901: erraten} | угадывать | odgadywać. — [RE]. — BRO7 -i.

divers' - divers | various, diverse | verschieden | различный | różny. — **diversa** - divers | various, diverse | verschieden | различный | różny [FE 27]. — [RE]. — BRO4 -a. — ... internacia (= kiu estas inter diversaj nacioj) ... [FE 27.6]. Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7]. En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6]. Sur la tablo staris diversaj sukeraĵoj [FE 35.5]. En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuroacido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6]. Sur la tablo staris diversaj sukeraĵoj [FE 35.5]. La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18]. Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

divid' - diviser, partager | divide | theilen {de 1901: teilen} | дѣлить {de 1918: делить} | dzielić. — [AK] {en} divide, share. — [UL]. — BRO7 -i.

• **dividata** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « **frat'in'o** », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

divizi' [OA 1] division (milit.) | division | Division | дивизія {de 1918: дивизия} | dywizja. {MIL} — [RE].

dizert/i. [OA 9] Fuĝi el militservo kun intenco ne plu reveni al ĝi: *la soldatoj dizertis.* — [EV 1923]. [PV 1930].

do - donc | then, indeed, however | doch, also | же | więc. — [AK 1914] doch, also, denn. — [RE]. — BRO1 do. — Mi finas do per la jenaj vortoj [A 10.1]. — **Rim.:** Кр. *sekve.*

dog' [OA 1] * dogue | bulldog, mastiff | Dogge | догъ | dog. {ZOO} — [EG 1] Dogge. * [Rab 18,7] la sinjoroj de la kolegio forpafigis piedon al via dogo.

Dogan' {legu: dogan'} [OA 3.1] {en} customs | {fr} douane (droits de) | {de} Zoll | {es} aduana | {pt} alfandega {legu: alfândega} | {it} dogana | {pl} komora celna. — [EV] {antaŭe lim/impost/ej/o, kiu tamen ne akordas kun *droit de*}. — BRO9 -o.

dogm' {mankas en UV} - [A 4.6]. — **dogm-o** [OA 2.1]. — **dogm'** (2) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. [EG 1] Dogma; -a, dogmatisch. [FK 459,20] [5^a eldono, 1907] kun dogmoj de blinda fervoro.

• **dogma** - ... la verko perdus sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, ... [A 4.6].

Dok-o {legu: dok-o} [OA 4], {fr} dock | {en} dock, ship-basin | {de} Dock. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} bacino, *dock* | {es} dársena, *dock* | {pt} doca | {ca} *dock*. {MAR} — [GE 2].

doktoro {mankas en UV} - docteur | doctor | Doctor {de 1901: Doktor} | докторъ {de 1918: доктор} | doktór [FE 36]. — **doktor'** [OA 1] * docteur | doctor | Doktor | докторъ {de 1918: доктор} | doktór. — **doktor'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [UL] Dro. [DL 1888] *Ŝi ne estas doktorino, sed nur doktoredzino* [DL 11.5]. * [Rab 18,18] vi venigas doktorojn, tutan kuracistan konsiligon. [Rab 65,8] pacientoj, kiuj plore vokadas sian doktoron. — BRO6 -o.

• **gedoktoroj** - La doktoredzino A. vizitis hodiaŭ la gedoktorojn P. [FE 36.10].

— [DL 1888]: *Promenante sur la aleo, ni renkontis la gedoktorojn N., ...* [DL 12.9].

• **doktoredzino** - La doktoredzino A. vizitis hodiaŭ la gedoktorojn P. [FE 36.10]. — [DL] *Ŝi ne estas doktorino, sed nur doktoredzino* [DL 11.5].

doktrin' [OA 1] doctrine | doctrine | Doktrin, Lehre | доктрина | doktryna. — [EG 1].

dokument' {mankas en UV} - ... jes, ĝi estas eraro, sed ĝi devas resti netuŝebla, ĉar ĝi apartenas al la fundamenta dokumento, ... [A 4.7]. Sed la « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto kiel konstanta gvida dokumento [A 5.5]. — **dokument'** [OA 1] * document | document | Dokument | документъ {de 1918: документ} | dokument. — **dokument'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. * [Ham 147,16] aĉetaj dokumentoj. [Ham 147,22] dokumentoj de transdono. [FK 204,12] la sekretario sendas multon da broŝuroj kaj dokumentoj. — BRO9 -o.

dolar' [OA 1] * dollar | dollar | Dollar | долларъ {de 1918: доллар} | dolar. {MON} — [DL 1888]. *Al ĉiu el la laborantoj li donis po kvin dolarojn* [DL 3.21]. * [FK 199,10] ili proponas 5000 dolarojn. [FK 111,34] metis ... dudolaran banknoton en mian manon.

dolĉ' - doux | sweet | süß {legu: süß} | сладкий | słodki. — **dolĉa** - doux | sweet | süß {legu: süß} | сладкий | słodki [FE 10]. — [AK] süß {legu: süß}, sanft, mild. — [UL]. — BRO3 -a. — La patro donis al mi dolĉan pomon [FE 10.5]. Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14]. — **LR 47 G (1897):** Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Kvieteco* estas certa eco de karaktero, *dolĉeco*, de karaktero. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

• **dolĉe** - Li parolas, kaj lia parolo fluas dolĉe kaj agrable [FE 31.8].

dolor' - faire mal, causer de la douleur | sorrow | schmerzen | болѣть (причинять боль) {de 1918: болеть} | boleć, dolegać. — [AK] {en} pain (*vb.*), hurt. — [UL]. — BRO4 -o {subst.}. PIV 2005 -i.

dom' - maison | house | Haus | домъ | dom. — **dom'** [FG 16-ru]. — **domo** -

maison | house | Haus | домъ | dom [FE 8]. — **dom**o [FG 16-ru]. — [UL]. — BRO3 -o. — Dó-moj [FE 2]. Domoj [FE 4]. — Antaŭ la domo staras arbo [FE 8.11]. La domo apartenas al li [FE 18.8]. Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. „Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo“ [FE 21.8]. Kiam via domo estis konstruata, mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. Mi staras ekster la domo, kaj li estas interne [FE 26.12]. Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11]. La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la tegmento de la domo [FE 34.13]. Ŝteliston neniu lasas en sian domon [FE 37.15]. Mallargâ vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6]. ... la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3]. La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, kaj la domo, en kiu oni preĝas, estas preĝejo [FE 40.12].

● **dome** — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Mi restos hodiaŭ dome [FE 28.5]. Jam estas tempo iri domen [FE 28.6].

● **staci'dom'** - embarcadère | station, terminus | Bahnhof | вокзалъ {de 1918: вокзал} | bahnhof, dworzec, foksal [UV staci'].

domaĝ' - dommage | pity (it is a pity) | Schade (es ist) | жалъ | szkoda. — [AK] (c'est) dommage. — [RE]. — BRO7 -i. — **LR 22 (1907)**: „Domaĝo“ *ne* havas la sencan de „malprofito“. La efektiva signifo de la Esperanta „domaĝi“ estas proksimume: ne voli elspezi, ne voli perdi, ne voli difekti. Ekzemple: „li ne aĉetis la libron, ĉar li domaĝis la monon; li ne eliris en la pluva vetero, ĉar li domaĝis sian veston; li forkuris de la batalo, ĉar li domaĝis sian vivon“. Ifoje la senco de „domaĝo“ estas tre proksima al la senco de „bedaŭro“ (ekzemple: „kia domaĝo!“ = kiel bedaŭr-

inde! = kia perdo (aŭ difekto), kiun mi ne volis havi!). [Let. al Cart pri aprobo de la francaj AK (1907-02-24), ED 4, 1907-03, p. 37, LI 1907, p. 212, repr. en OV 1929, p. 539 kaj BK VI 2016].

domen' - domino | domino | Domino | домино | domino. {LUD} — [RE].

don' - donner | give | geben | давать | dawać. — **doni** - donner | give | geben | давать | dawać [FE 7]. — [UL]. — BRO2 -i. — Al leono ne donu la manon [FE 7.3]. Ludoviko, donu al mi panon [FE 8.9]. Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. La patro donis al mi dolĉan pomon [FE 10.5]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. ... venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.“ [FE 17.11]. „Ĉu mi venis tien ĉi,“ diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, „por doni al vi trinki?“ [FE 19.6]. “Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. Ĉu li donis al vi jesan respondon aŭ nean? [FE 31.18]. Li donis al mi monon, sed mi ĝin tuj redonis al li [FE 42.4].

● **al'don'** - ajouter | add to | zugeben, beilegen | прибавлять | dodawać. — ... por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ ... [FE 28.3]. Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia ... [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: tia ... [FE 30.4]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

● **aldonante** — Aldonante la literon „ĉ“, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ... [FE 30.5]. Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, ... [FE 30.6]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]. Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn“, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, ... [FE 30.9].

• **aldono** — ... neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldondon [A 3.1]. ... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2].

• **eldoni** — ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn ... [A 3.3].

• **eldonita** — ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn ..., kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj ... kaj el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, ... [A 5.3].

• **eldono** — Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (...) tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2]. ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, ... [A 4.6].

• **redoni** — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; ... [FE 14.6]. Li donis al mi monon, sed mi ĝin tuj redonis al li [FE 42.4].

• **leĝodonanto** — ... ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2].

donac' - faire cadeau, donner en présent | make a present | schenken | дарить | darować. — **donaci** - faire cadeau | make a present | schenken | дарить | darować [FE 15]. — [UL]. — BRO5 -o {subst.}.

• **donaco** — “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” ... [FE 15.5]. “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10].

dorlot' - gâter, dorloter | spoil | hätscheln | баловать | pieścić. — [AK 1914] spoil (vb.), pet (child) | verziehen, (ver)hätscheln. — [RE].

dorm' - dormir | sleep | schlafen | спать | spać. — **dormi** - dormir | sleep | schlafen | спать | spać [FE 20]. — [UL]. — BRO3 -i.

— Kiam mi venis al li, li dormis; sed mi lin vekis [FE 20.9].

• **dormeti** — Li sidas apud la tablo kaj dormetas [FE 38.5].

• **dormoĉambro** — Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la manĝoĉambro [FE 31.19].

dorn' - épine | thorn | Dorn | шипъ | cierń. — [MV 1889]. — BRO9 -o.

dors' - dos | back | Rücken | спина | grzbiet {ANAT}. — [AK] {en} back (body). — [UL]. — BRO5 -o.

dot' - doter | endow | ausstatten | надѣлять (приданымъ) {de 1918: наделять (приданым)} | wyposażyć. — [RE]. — BRO9 -o {subst.}.

• **dot'o** - dot | dowry | Mitgift | приданое | posag. — **doto** - dot | dowry | Mitgift | приданое | posag [FE 23].

• **dote** - La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3].

doz' [OA 1] * dose | dose | Dosis | доза | doza. — [Beau] dose (quantité d'un ingrédient). * [FK 297,23] ĉe plej malgranda dozo da honesteco kaj bona volo.

dragon' [OA 1] * dragon (milit.) | dragoon | Dragoner | драгунъ | dragon. {MIL} — [RE]. * [Rab 83,9] Cent sesdek husaroj, naŭdek tri dragonoj.

drak' - dragon | dragon, drake | Drache | драконъ | smok {MIT}. — [AK] {en} dragon. — [RE].

drakm-o [OA 2.1] {MON} — [RE] drahm-. [Beau] drakm, drachme (monnaie grecque). [EG 1] Drachme (griech. Geldstück).

dram' [OA 1] * drame | drama | Drama | драма | dramat. {TEATR} — [Einst 1888, 32] *Sinjorino, ĉu Vi konas la malnovan dramon?* [RE]. * [Ham 62,22] Longan tempon nenia dramo donis eĉ iajn enspezojn. [Ham 86.13] tiu ĉi pantomimo montris la enhavon de la dramo. [Rab 80,22] Ĝi estas dramo, miaj fratoj, kiu eligas larmojn. — BRO8 -o.

drap' - drap | woollen goods | Tuch (wollenes Gewebe) | сукно | sukno. — **drapo** - drap | woollen goods | Tuch (wollenes Gewebe) | сукно | sukno [FE 32].

— [AK] {en} woollen cloth. — [RE]. — BRO8 -o. — Alportu al mi metron da nigra drapo (Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo) [FE 32.6]. — **LR (1897)**: Drapo estas nur *lana* teksaĵo; ŝtofo estas *ĉia* speco de materialo. [Let. al Nylén de 1897-03-08, PVZ 4, 1975, 46-47; elstarigoj en la originalo; mankas en Waringhien 1990].

drapir' - draper | cover with cloth | drapieren {de 1901: drapieren} | драпировать | drapować. — [AK] {en} drape, hang (*trans.*). — [RE].

draŝ' - battre (le blé) | thrash | dreschen | молотить | młócić. — [AK] {en} thrash (*corn*). — [RE].

drast/a. [OA 9] Fortege, malmilde, rapide, radikale efikanta: *drasta medikamento*; *drasta ŝanĝo*; *drasta kresko*; *drasta esprimo*; *drasta kontrasto* (= kreanta fortan impreson). — [EG 1] [EG 1] drastisch, stark wirkend.

drat/o. [OA 8] Tre maldika, fleksebla kaj longa vergo el metalo aŭ alia materio, ordinare kun ronda sekco. — A. wire, F. fil (de métal), G. Draht, H. {es} alambre, I. {it} filo (di metallo); P. {pt} fio de metal, arame. — [Kabe]. — BRO7 -o. — **Rim.**: Ne ĉe Z. En UV nomita *metalfadeno*.

dres' - dresser | dress, make straight | dressiren {de 1901: dressieren}, abrichten | дрессировать | tresować. — [AK 1914] dresser, dompter | train (*soldier*), tame (*animal, etc.*). — [RE]. [Beau] dresser (un animal). — BRO9 -i. — **Rim.**: La angla AK „train (*soldier*)“ estas malĝusta. La rusa originalo дрессировать kaj la germana, franca kaj pola ĉiuj celas nur „dresi (beston)“. Postsignon de la erara angla AK oni trovis ankoraŭ en PIV 2002 ĉe „**grenadisto**. Soldato speciale dresita {ĝuste: trejnita} ĵeti grenadojn.“ Ŝanĝita en PIV 2005. Kp. trejni [OA 8].

drink' - boire, ivrogner | drink, tipple | saufen, zechen | пить (спиртные напитки) | pić (wódka i t. p.). — [AK] boire (avec excès) | drink to excess, tipple. — [RE].

• **drink'ej'** - cabaret, taverne | inn, tavern | Schenke | шинокъ | szynkownia.

driv/i [OA 9] **1** Flosi laŭ la puŝo de akvofluo aŭ vento (sensstire, en alia direkto ol intencite, sen klara direkto): *la ŝipo*

drivis pro motordifekto. **2** Deflankiĝi de la intencita direkto pro puŝo de vento aŭ akvofluo: *la kuglo drivis pro la forta vento, kaj tial ĝi ne trafis la celon*. — [EV 1923]. [PV 1930].

• **driv/o** [OA 9] **1** Ago drivi. **2** Malrapida ŝanĝiĝado aŭ moviĝado en ia sistemo (sen klara celo aŭ direkto): *kontinenta drivo*; *lingva drivo*. — [EV 1923].

drog' - drogue | drug | Drogue {2012: Droge} | москательный товаръ | towary aptekarskie. — [AK] {en} a drug. — [RE].

dromedar' [OA 1] dromadaire | dromedary | Dromedar | дромадеръ {de 1918: дромадер} | dromader. {ZOO} — [EG 1].

dron' - se noyer | drown | ertrinken | утопать | tonać. — **droni** - se noyer | drown | ertrinken | тонуть | tonać [FE 37]. — [AK] {en} be drowning. — [RE]. — BRO7 -i. — La kuraĝa maristo dronis en la maro [FE 37.16]. — **Rim.**: RE 215: УТОНУТЬ *dron'*. УТОПАТЬ *dron'*. RE 203: ТОНУТЬ (..) *dron'ig'*. [FE 1-a eld. 1894]: ТОНУТЬ. [Beau] se noyer, couler à fond.

du - deux | two | zwei | два | dwa. — **du** - deux | two | zwei | два | dwa [FE 11]. — **du** - deux | two | zwei | два | dwa [UV obl]. — **du** - deux | two | zwei | два | dwa [FE 14 obl]. — **du** - deux | {angla mankas} | zwei | два | dwa [FE 14 op]. — **du** - 2 [FG 4.1]. — [UL]. — BRO1 du. — Unu vidvino havis du filinojn [FE 11.1]. Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2]. ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko ... [FE 13.3]. ... du dekduojn da forkoj [FE 14.4]. ... du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. Tiuj ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13]. — Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono; ... [FE 25.14]. Mi veturis du tagojn kaj unu nokton [FE 29.6]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute

malvarma [FE 38.3]. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1]. Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

• **du'a** – second [R 4.3]. — **dua** – ... la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8].

• **du'e** — {franca mankas} | {angla mankas} | zweitens {zweitens} | во вторыхъ {de 1918: во-вторыхъ} | powtóre FG 4.8]. — **due** - Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie ... [FE 14.6].

• **du'nask'it'** - jumeau | twin | Zwilling | близнецъ | bliźnię. — Кр. ĝemelo [OA 4].

• **du'obl'** — double | twofold, duplex | zweifach | двойной | podwójny [UV obl]. — **duobla** - double | twofold, duplex | zweifach | двойной | podwójny [FE 14 obl]. — [AK] zweifach, doppelt. — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7].

• **du'on'o** - a half [R 4.5]. — **duono** - Tri estas duono de ses [FE 14.9]. — Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11].

• **du'on'patr'** - beau-père | step-father | Stiefvater | отчимъ | ojczym. — **duonpatro** - beau-père | step-father | Stiefvater | отчимъ | ojczym [FE 33]. — [DL 1888] *Karolo estas mia nepropa filo (aŭ duonfilo), ĉar mi estas la dua edzo de lia patrino [DL 10.11].*

• **duonpatrino** — Lia duonpatrino estas mia bofratino [FE 33.20].

• **du'op'e** – à deux | {angla mankas} | selbänder {ark., 2012: zu zweit} | вдвоемъ {de 1918: вдвоёмъ} | we dwoje [R 4.6]. — **duope** - à deux | {angla mankas} | selbänder {ark., 2012: zu zweit}, zwei zusammen | вдвоемъ {de 1918: вдвоёмъ} | we dwoje [FE 14 op]. — Tiuj ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13].

• **ducent** — Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo [FE 32.8].

• **dudek** — Dek kaj dek faras dudek [FE 12.7].

• **dudeka** — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14].

• **dudek du** — Kvar kaj dek ok faras dudek du [FE 12.8].

• **dudek dua** — Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19].

• **dudek sepa** — Hodiaŭ estas la dudek sepa (tago) de Marto [FE 12.18].

• **dek du** — Kvin kaj sep faras dek du [FE 12.6]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15].

• **dek-dua** — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13].

• **dekduo, dek-duo** — Mi aĉetis dekduon (aŭ dek-duon) da kuleroj kaj du dekduojn da forkoj [FE 14.4].

dualism-o [OA 2.1] {FILO} {HIST} — [Beau] dualisme. [EG 1] Dualismus.

dub' - douter | doubt | zweifeln | сомнѣваться {de 1918: сомневаться} | wąpic. — **dubi** - douter | doubt | zweifeln | сомнѣваться {de 1918: сомневаться} | wąpic [FE 26]. — [RE]. — BRO4 -i. — Kvankam vi estas riĉa, mi dubas, ĉu vi estas feliĉa [FE 26.19].

• **sendube** — Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1].

duel' [OA 1] * duel | duel | Duell | дуэль | pojedynek. — [RE]. * [Ham 42,26] Jes! drinkado, *duelado*, insultemeco, aŭ malpacemeco. [FK 83,36] ricevinte ... elvokon al *duelo*, sendis al li sekundanton.

duet' [OA 1] duo (mus.) | duet | Duett | дуэтъ | duet. {MUZ} — [EG 1].

duk' - duc | duke | Herzog | герцогъ | książe. — [RE].

dukat' [OA 1] * ducat | ducat | Dukaten {2012 ankaŭ: Dukat} | дукатъ {de 1918: дукат} | dukat. {MON} — [RE]. * [Ham 120,18] Eĉ kvin *dukatojn* mi por ĝi ne donus.

dum - pendant, tandis que | while | während | пока, между тѣмъ какъ | póki, podczas gdy. — **dum** - pendant, tandis que | while | während | пока, между тѣмъ какъ

| póki [FE 17]. — [AK] {en} while, whilst. — [UL]. — BRO1 dum. — La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. — [DL 1888] *Sed se mi volus la respondojn je ĉiuj demandoj eldoni kune, en unu libro, mi devus tro longe atendigi miajn korespondantojn, dum tiu libro estos preta kaj eldonita, - ... - per apartaj kajeroj, ...* [DL A 2]. *Dum en unu ĉambro la gastoj dancadis, en la dua ĉambro estis preparata la vespermanĝo; ...* [DL 5.32]. *Ĝoju, ĝoju ni, kolegoj, / Dum ni junaj estas!* [DL 19]. — **Rim.**: Z kutime metis komon antaŭ „dum“. Escepto estas FE 22.7: „unufoja mensoginto dum vi ...“. En FE eld. 1-4 oni tie ĝuste trovas la komon: „unufoja mensoginto, dum vi ...“.

• **dum'e** - cependant | meanwhile, during | unterdessen | между тѣмъ | tymczasem. — [AK] {en} meanwhile. — La ideoj, kiujn mi supre esprimis pri la Fundamento de Esperanto, prezentas dume nur mian privatan opinion [A 11.1].

dung' - louer, embaucher | hire | dingen | нанимать | najmować. — [AK 1914] embaucher, engager | hire, engage | mieten, dingen. — [RE]. — BRO8 -i. — **Rim.**: 2012: dingen (ark.), prefere: anstellen, einstellen.

du'on'patr' - beau-père | step-father | Stiefvater | отчимъ | ojczym. — **duonpatro** - beau-père | step-father | Stiefvater | отчимъ | ojczym [FE 33].

• **duonpatrino** — Lia duonpatrino estas mia bofratino [FE 33.20].

duŝ-o [OA 2.2] douche | shower-bath | Dusche — [EG 2] Dusche, Sturzbad {Sturzbad (ark.)} {ne en EG 1}. — BRO8 -o.

E

Ee — Ee [FE 1]. — é | a as in “make“ | e | ə | e [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... e ... [FE 1.3]. — e [OA 7] = nomo de la litero e, sesa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., e, fo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

e - marque l'adverbe; ex. bon'e bien | ending of adverbs; e. g. bon' good — bon'e well | Endung des Adverbs; z. B. bon'e gut | окончание нарѣчія; напр. bon'e хорошо | zakończenie przysłówka; np. bon'e dobrze. — e - marque l'adverbe | ending of adverbs | Endung des Adverbs | окончание нарѣчія | zakończenie przysłówka [FE 7]. — e [FG 7.1] {Tekstojn vd. en BK I}. — [UL]. — BRO1 -e.

[1. -e]

• **agrabable** — ... ĉu ne estus al vi agrabile havi tian saman kapablon? [FE 17.10]. Morti pro la patrujo estas agrabile [FE 20.23].

• **antaŭe** — ... li jam antaŭe diris al mi la veron (...) [FE 24.4]. ... li jam antaŭe diros al mi la veron (...) [FE 24.6]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (...) [FE 24.8]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (...) [FE 24.10]. ... la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno ... [FE 28.3].

• **atendite** — Li venis al mi tute ne atendite [FE 22.15].

• **bele** — „Estus tre bele,“ respondis la filino malĝentile, „ke mi iru al la fonto!“ [FE 19.1]

• **bone** — {vd. supre UV}. — *mi'a frat'o pli bon'e kant'as ol mi* - mon frère chante mieux que moi | [angla kun ŝanĝita vortordo vd. malsupre] | mein Bruder singt besser als ich | мой братъ лучше меня поеть | brat mój lepiej śpiewa odemnie [FG 7.3]. *mi'a frat'o kant'as pli bon'e ol mi* - my brother sings better than I [FG 7.3 angla]. — „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ...“ [FE 19.10]. Se la lernanto sciis bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12]. Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21].

• **danĝere** - Resti kun leono estas danĝere [FE 7.5].

• **diligente** - Bonaj infanoj lernas diligente [FE 9.6].

• **dome** — Mi restos hodiaŭ dome [FE 28.5].

• **dote** — ... ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3].

• **due** - ... due mi dankas vin por la prunto; ... [FE 14.6].

• **duope** - Tiuj ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13].

• **egale** — ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3].

• **ekzemple** — ... ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra ... [FE 27.3].

• **elĵetante** — ... respondis [...] la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

• **facile** — Oni ne forgesas facile sian unuan amon [FE 18.19].

• **ĝentile** — ... li ĝentile salutis min [FE 20.3].

• **havante** — Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1].

• **honeste** — Honesta homo agas honeste [FE 25.11].

• **interne** — Mi staras ekster la domo, kaj li estas interne [FE 26.12].

• **kelke da** — ... el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, ... [FE 23.1].

• **kune** — Venu kune kun la patro [FE 8.5]. ... [preni] la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5].

• **kurinte** — ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

• **kvinoble** - Kvinoble sep estas tridek kvin [FE 14.8].

• **kvinope** - Kvinope ili sin ĵetis sur min, ... [FE 14.14].

• **lerte** — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

● **longe** — ... mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

● **lue** - Lú-e [FE 3].

● **malfrue** — ... ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1].

● **malĝentile** — ... respondis la filino malĝentile, ... [FE 19.1]

● **malvarme** — Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13]

● **multe** - beaucoup, nombreux | much, many | viel | много | viele [FE 12]. — Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

● **murmurante** — La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3].

● **naive** — La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, ... [FE 17.8].

● **nekorektite** - ... ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2].

● **nelonge** — La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12].

● **ordinare** - Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, ... [FE 13.1]. Ci skribas (anstaŭ „ci” oni uzas ordinare „vi”) [FE 16.2]. „, oni prenas ordinare la purajn radikojn ... [FE 27.5].

● **oportune** — ... por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

● **plimulte** — ... vi mem plimulte meritas riproĉon; ... [FE 22.7].

● **poste** — ... trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6].

● **precipe** — ... precipe en la angla parto ... [A 4.2].

● **promenante** — Promenante sur la strato, mi falis [FE 22.2].

● **riĉe** — ... ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan ... [FE 19.3].

● **same** — ... tiel same ni ankaŭ diras ... [FE 28.3].

● **sekve** — La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5].

● **senĉese** - Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

● **senintence** — Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4].

● **senmove** — Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

● **silente** — ...ili ĉiuj sidas silente kaj skribas [FE 20.2].

● **speciale** — “Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7]

● **subtenante** - ŝi ... alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

● **trie** - ... trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6].

● **trovinte** — Trovinte pomon, mi ĝin manĝis [FE 22.5]. — ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

● **tute** — ... ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. “Vi tute ne estas ĝentila,” diris la feino sen kolero [FE 19.9]. ... kion ŝi faras tie ĉi tute sola ... [FE 21.7]. Li venis al mi tute ne atendite [FE 22.15]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3].

● **unue** - Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; ... [FE 14.6].

● **varme** — Vd. ĉe malvarme.

● **varmege** - ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1].

● **vespere** — Venu al mi hodiaŭ vespere [FE 18.5].

● **volonte** — Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4].

— **Rim.:** Trafoj en A kaj FE 29-42 ne notitaj tie ĉi. Trafoj en DL 1888 vd. en BK I, ĉe FG 7.

[2. -en]

● **deksten** — ... mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7].

● **domen** — Kiam tiu ĉi bela knabino venis domen, ... [FE 17.1]. Jam estas tempo iri domen [FE 28.6].

● **flanken** — Flanken, sinjoro! [FE 28.8]

● **maldeksten** — Vd. ĉe „dekstren”.

— **LR 82 A (1891)** [Adverbo kaj adjektivo]: En la tempo, kiam estis verkata la “Dua Libro” {aperis en 1888}, la demando, ĉu oni devas diri “estas varme” aŭ “estas varma”, ne estis ankoraŭ absolute decidita kaj la uzado de unu formo estis egale bona, kiel la uzado de la dua. Nun tiu ĉi demando iom post iom per la uzado akceptis jam decidon pli difinitan.

La adjektivo difinas la substantivon aŭ la pronomon havantan sencon de substantivo (responde la demandon *kia*) kaj la adverbo difinas la verbon (responde la demandon *kiel*). Tial ni diras: “la vetero estas bona”, “li kantas bone”. Tamen en la okazoj, kie la difino apartenas precize nek al substantivo aŭ pronomo, nek al verbo, ni ofte ne povas decide diri, kian demandon (*kia* aŭ *kiel*) nia difino devas respondi kaj kian formon ni devas uzi. En ĉiu alia lingvo tiu ĉi duba demando estas decidata per la sankcio de l’ uzado, - en nia lingvo ni konsilas uzadi en tiuj okazoj ĉiam la adverbon; ekzemple: “estas varme”, “estas vere”, “ĝi estas vera”. La vorton “ĝi” ni konsilas ĉiam uzi nur por anstataŭi objekton aŭ aferon (kiel “li” anstataŭas personon); sed en esprimoj senpersonaj kaj senobjektaj ni konsilas neniam uzi la vorton “ĝi” (ekzemple: “hodiaŭ estas varme” kaj ne “hodiaŭ ĝi estas varme”) [*Esperantisto* 1891, p. 7].

— **LR 82 B (1902?)**: Mi uzas la formon kun „a“ ordinaro nur tiam, kiam ĝi rilatas al la substantivo aŭ pronomo; kiam subjekto (substantivo aŭ pronomo) forestas, mi uzas la formon kun „e“. Ekzemple: hodiaŭ estas malvarme; morti pro la patrujo estas gloro; estas neceso, ke ... En aliaj okazoj mi ne povas ĝin aprobi [1902? Pk. al C. Aymonier].

eben’ - égal (de même plan) | even, smooth | eben, glatt | ровный | równy. — [AK] {en} even, level. — [UL]. — BRO6 -a.

abl’ - possible; ex. kompren’ comprendre - kompren’abl’ compréhensible | able, possible | möglich | возможный | możliwy. — **ebla** - possible | able, possible | möglich | возможный | możliwy [FE 29]. — [UL]. — BRO1 -ebla.

• **fleksebla** — Ŝtalo estas fleksebla, sed fero ne estas fleksebla [FE 41.1].

• **manĝebla** — Ne ĉiu kreskaĵo estas manĝebla [FE 41.3].

• **nedisputebla** — Ĝis la tempo, kiam ia por ĉiuj aŭtoritata kaj nedisputebla institucio decidis alie, ... [A 3.4]. ... fari tion ĉi ... povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, kiu havas nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

• **nekomprenebla** — Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4].

• **nekredebla** — Li rakontis al mi historion tute nekredeblan [FE 41.6]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredeblajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14].

• **netuŝebla** — ... li esperas, ke ... ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1]. La fundamento devas resti severe netuŝebla eĉ kune kun siaj eraroj [A 4.4]. ... jes, ĝi estas eraro, sed ĝi devas resti netuŝebla, ĉar ĝi apartenas al la fundamenta dokumento [A 4.7]. ... memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4].

• **netuŝebleco** — ... ĉar severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado ... [A 1.3]. ... ĉar, perdinte la severan netuŝeblecon, la verko perdis sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco ... [A 4.6].

• **rompebla** — Vitro estas rompebla kaj travidebla [FE 41.2].

• **sanigebla** — [FE 42.13].

• **ŝanĝebla** — la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1].

• **travidebla** — Vitro estas rompebla kaj travidebla [FE 41.2].

• **tuŝebla** — la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1].

• **abl’e** - peut-être | perhaps, may-be | vielleicht | может быть | może — [UV 1888 A]: abl’e. — ... vortoj kaj reguloj rekomendataj private, kiuj eble ne al ĉiuj esperantistoj estas konataj aŭ eble ne de

ĉiuj estas aprobataj [A 5.4]. — Sed estas bone uzadi la vorton „je” kiel eble pli malofte [FE 29.2]. Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5]. — [RE].

• **kompreneble** — Ĉu vi amas vian patron? Kia demando! kompreneble, ke mi lin amas [FE 41.7].

• **kredeble** — La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8].

• **nelegeble** — Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4].

ebon' - ébène | ebony | Ebenholz | черное дерево | heban. — [MV].

ebri' [OA 1] * ivre | drunk | betrunken | пьяный | pijany. — [Beau]. [EG 1]. * [Rev 17,7-8] oni alveturigis lin morte *ebrian* ... ĝis nun li ne malebriiĝis. [Rev 43,24] kiam en la urbo ... la *ebriuloj* estas malmute. — BRO8 -a. — Kp. mal-sobr-a.

ebur-o [OA 2.2] ivoire | ivory | Elfenbein — [EG 2] Elfenbein {ne en EG 1}.

ec' - marque la qualité (abstraitement); ex. bon' bon — bon'ec' bonté; vir' homme — vir'ec' virilité | denotes qualities; e. g. bon' good — bon'ec' goodness | Eigenschaft; z. B. bon' gut — bon'ec' Güte; vir'in' Weib — vir'in'ec' Weiblichkeit | качество или состояние; напр. bon' добрый — bon'ec' доброта; vir'in' женщина — vir'in'ec' женственность | przymiot jako oddzielne pojęcie; np. bon' dobry — bon'ec' dobroć; infan' dziecic — infan'ec' dzieciństwo. —

ec - marque la qualité (abstraitement); ex. bona bon — boneco bonté; viro homme — viresco virilité | denotes qualities; e. g. bona good — boneco goodness; viro man — viresco manliness; virino woman — virinesco womanliness | Eigenschaft; z. B. bona gut — boneco Güte; virino Weib — virinesco Weiblichkeit | качество или состояние; напр. bona добрый — boneco доброта; virino женщина — virinesco женственность | przymiot; np. bona dobry — boneco dobroć; infano dziecic — infaneco dzieciństwo [FE 11]. — [UL]. — BRO1 -eco. — Ec [FE 2]. Ec [FE 4].

• **ec'a** - qualitativ | qualitative | qualitativ | качественный | jakościowy.

• **alteco** — La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11].

eĉ - même (adv.) jusqu'à | even (adv.) | sogar | даже | nawet. — **eĉ** - même, jusqu'à | even | sogar | даже | nawet [FE 37]. — Eĉ [FE 2]. — [UL] — BRO1 eĉ. — ... li neniam permesis al si ... eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. ... kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A3.4]. La fundamento devas resti severe netuŝebla eĉ kune kun siaj eraroj [A 4.4]. Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. ... nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektigiĝadi ... [A 6.3]. ... tiamaniere ni havos la certecon, ke eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniam estos rompata kaj neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron ... [A 8.3]. ... ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigiĝadi [A 9.1]. — La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Timulo timas eĉ sian propran ombron [FE 37.21]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14]. Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17].

Eden' [OA 1] * Eden | Eden | Eden | эдемъ, рай | eden, raj. {RELI} {NOM} — [Beau] Eden. * [FK 154,20] tiu ĉi malgranda *Edeno* de la sinjorino.

edif' - édifier | edify | erbauen (z. B. durch eine Predigt) | назидать | budować. — [AK] édifier (moralement). — [RE].

Edikt' {legu: edikt'} [OA 3.2] {en} edict | {fr} édit | {de} Edikt, Erlass | {es} edicto | {pt} edicto {legu: edito} | {it} editto | {pl} edykt. {JUR} — [EG 1].

eduk' - élever (éducation) | educate | erziehen | воспитывать | wychowywać. — [UL]. — BRO6 -i.

edz' - mari, époux | married person, husband | Gemahl | супругъ | małżonek. — **edzo** - mari, époux | married person, husband | Gemahl | супругъ | małżonek [FE 18]. — [UL]. — BRO3 -o.

• **edz'ig'** - se marier | marry | heirathen {de 1901: heiraten} | жениться | żenić się. — La reĝido [...] forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3].

• **edzino** — Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. La edzino de mia patro estas mia patrino kaj la avino de miaj infanoj [FE 33.15]. La patro de mia edzino estas mia bopatro, mi estas lia bofilo, kaj mia patro estas la bopatro de mia edzino [FE 36.6]. Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, sekve ŝia frato estas mia bofrato, ŝia fratino estas mia bofratino; mia frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7]. La edzino de mia nevo kaj la nevino de mia edzino estas miaj bonevinoj [FE 36.8].

• **edz'ec'** - marriage | marriage, matrimony | Ehe | бракъ | małżeństwo.

• **geedzroj** — Mi gratulis telegrafe la junajn geedzrojn [FE 36.4].

— **LR 48 A (1906)** [Sufikso *edz*]: La vorto „edz“ estas sufikso (kiu tamen kiel ĉiuj aliaj sufiksoj estas uzata ankaŭ memstare); ĝi havis en la komenco la formon *es* (prenitan el la francaj „princesse“, „maîtresse“ k.t.p.); laŭ la leĝoj de Esperanto ĝi devis tamen por la virinoj havi la formon *-esino* kaj *es* restis sekve por la viroj. Sed „es“ tiam estis okupita por la verbo, en kiu ĝi signifis la tempon „imperfectum“, tial mi el „es“ devis fari „edz“, tiom pli, ke pri „es“ oni ĉiam pensas pri virino. Poste „es“ el la verbo malaperis, kaj „edz“ restis ... [LR 48 A. 1906, PVZ 7, 334].

— **LR 48 B (1913)** [Deveno de *edzo*]: Dank' al la afableco de S-ro D-ro Zamenhof, mi ricevis la solvon de tiu malgranda enigmo... La vere primitiva formo estas ne *edz*, sed *edzin*, de kiu devenas la formo *edzo*. Tiel same *fraŭlo* devenas de *fraŭlino*, *kuzo* de *kuzino*, kaj *feo*, kiun oni povus uzi, por montri fablan estulon, ekz. Oberono, kaj kiun oni povas devenigi de *feino*. La vorto *edzino* estis primitive sufikso, kiu poste fariĝis

sendependa de la radikoj, al kiuj ĝi estis primitive aldonita. Jen kiamaniere la Majstro klarigis al mi la aferon: En la germana lingvo, reĝido heredonto de la krono estas nomata *Kronprinz*, kiu fariĝas en Esperanto *kronprinco*. La virino kunigita kun la kronprinco per leĝa ligilo estas nomata germane *Kronprinzessin*. Ĉi tiun lastan vorton D-ro Zamenhof transskribis Esperante *kronprincedzino*, kaj li tuj rimarkis, ke la finiĝo de tiu vorto, t. e. *edzino*, ricevis per si mem la sencon de virino kunigita kun viro per leĝa ligilo. Li do faris el ĉi tiu vorto: unue, ĝeneralan sufikson, esprimantan difinitan rilaton, kaj due, vorton memstaran kun tiu sama signifo. Poste el la vorto *edzino* li tute logike devenigis la vorton *edzo*. Laŭ artikolo de Emile Boirac. [LR 48 B. OGE Dec. 1913].

Efekt' {legu: efekt'} [OA 3.2] {en} effect | {fr} effet (vive impression) | {de} Eindruck {pres-eraro, legu: Eindruck}, Effekt | {es} efecto (producido en el animo) | {pt} efeito (impresão moral) {legu: efeito (impresão moral)} | {it} effetto (impressione viva) | {pl} efekt. — [Beau] effet (impression sur le cœur, l'esprit). [EG 1]. [FK 309,8] ili eĉ mem ne esperas doni ion pretan kaj taŭgan, sed ili volas nur fari *efekton*. — BRO9 -o.

efektiv' - effectif, réel | real, actual | wirklich | действительный | rzeczywiście. — [UL]. — BRO5 -a. — **Rim.:** En 1898 Z kontrastis la nocion „*efektiva*“ al „*oficiala*“. Kiam la aperritmo de la periodaĵo *Lingvo Internacia* fariĝis malregula, li ofertis al la ĝistiam redaktoro Paul Nylén transpreni la redakcion per i.a. jenaj vortoj: „*Oficiale* (en la titolo de la gazeto) kiel redaktoro kaj eldonanto restus la *Klubo Upsala* (por ke la gazeto ne estu malpermesata en Rusujo), sed la *efektiva* redaktoro, eldonanto kaj administranto estos mi [Z] ... [Let. al Nylén de 1898-03-17, PVZ 4, 1975, 65-66 – elstarigoj en la originalo]“. — Kp. vera, reala, malsupraĵa.

Efemer' {legu: efermer'} [OA 3.2] {en} ephemeral | {fr} éphémère | {de} vergänglich, ephemer | {es} efimero | {pt} ephemero {legu: efêmero} | {it} effimero | {pl} efemeryczny. — [DL-Ald] *De la efemera laboro de tiaj amikoj la afero ne*

sole nenion gajnas, sed kontraŭe, ĝi nur perdas [7a]. [EG 2] ephemer {ne en EG 1}. [El Zamenhofa artikolo] vidante, ke la diversaj novaj proponataj sistemoj estas nur *efemeraj* ne pripensitaj provoj.

efik' - opérer, agir | effect | wirken | дѣйствовать | działać, skutkonwać. — [AK] opérer, agir, être efficace | be effectual, work (*intr.*). — [RE]. — BRO5 -i.

eg' - marque augmentation {artikolo postulata: marque l'augmentation}, plus haut degré; ex. pord' porte - pord'eg' grande porte; pet' prier - pet'eg' supplier | denotes increase of degree; e. g. varm' warm - varm'eg' hot | bezeichnet eine Vergrößerung {legu: Vergrößerung} oder Steigerung; z. B. pord' Thür {de 1901: Tür} - pord'eg' Thor {de 1901: Tor}; varm' warm — varm'eg' heiss | означает увеличение или усиление степени; напр. man' рука - man'eg' ручище; varm' теплый - varm'eg' горячий | oznacza zwiększenie lub wzmocnienie stopnia; np. man' ręka - man'eg' łapa; varm' ciepły - varm'eg' gorący. — **eg** - marque augmentation {artikolo postulata: marque l'augmentation}, plus haut degré; ex. pordo porte - pordego grande porte; peti prier - petegi supplier | denotes increase of degree; e. g. varma warm - varmega hot | bezeichnet eine Vergrößerung {legu: Vergrößerung} oder Steigerung; z. B. pordo Thür — pordego Thor; varma warm - varmega heiss | означает увеличение или усиление степени; напр. mano рука - manego ручище; varma теплый - varmega горячий | oznacza zwiększenie lub wzmocnienie stopnia; np. mano ręka - manego łapa; varma ciepły - varmega gorący [FE 13]. — [UL]. — BRO1 -eg-.

• **har'eg'** - soie de cochon | bristle | Borste | щетина | szczecina [UV har'].

• **kort'eg'** - cour (d'un souverain) | court | Hof (Königlicher) | Дворъ (царскій) | dwór, pałac [UV kort']. — [AK 1914] Hof (eines Fürsten).

• **kusen'eg'** - lit de plumes | bolster | Pfühl | перина | pierzyna [UV kusen']. — [AK 1914] Pfühl, Plumeau.

• **man'eg'** — ручище | łapa [UV eg']. — **manego** – ручище | łapa [FE 13 eg'].

• **paf'il'eg'** - canon | cannon | Kanone | пушка | armata [UV paf']. — Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38].

• **pet'eg'** - supplier [UV eg']. — **petegi** - supplier [FE 13 eg'].

• **ponard'eg'** - épieu, pique | spear, lance | Pike, Spiess | копье | pika [UV ponard'].

• **pord'eg'** - porte cochère | gate | Thor {de 1901: Tor} | ворота | brama [UV port']. — **pord'eg'** - grande porte | Thor {de 1901: Tor} [UV eg']. — **pordego** - grande porte | Thor {de 1901: Tor} [FE 13 eg']. — Kun bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

• **pro'cent'eg'** - usure | usury | Wucher | лихоимство | lichwa [UV pro'cent'].

• **ring'eg'** - cerceau | hoop, circle | Reif (am Fasse) | обручъ | obręcz [UV ring'].

• **ung'eg'** - griffe, serre | claw, clutch | Kralle | коготь | pazur [UV ung'].

• **varm'eg'** - {franca mankas} | hot | heiss | горячий | gorący [UV eg']. — **varmega** - {franca mankas} | hot | heiss | горячий | gorący [FE 13 eg']. — La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

• **varmege** — ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

— **LR 11 (1908)**: Tute prave vi diras, ke la sufikso *eg* ne povas servi por simpla anstataŭado de la vortoj “granda” aŭ “tre”, sed ĝi devas servi por kreado de vortoj *novaj* kun senco *speciala*. Tia neĝusta uzado de la sufikso certe ne estas aprobinda, kaj, kiom oni povas, oni devas ĝin eviti. Tamen esti *tro* severaj en ĉi tiu rilato ni ankaŭ ne devas. En multaj okazoj, en kiuj ni povus bone uzi la vortojn “granda” aŭ “tre”, ni povas ankaŭ sen peko kontraŭ la spirito de Esperanto uzi la sufikson *eg*, ĉar tre ofte la saman ideon unu persono povas prezenti al si kiel ideon simplan en granda mezuro, dum alia persono ĝin prezentas al si kiel ideon

specialan. Ekzemple, la vorton “bonega” ni preskaŭ ĉiam povus anstataŭigi per “tre bona”, kaj tamen en la samaj okazoj oni ankaŭ povas prezenti al si bonecon *eksterordinaran* kaj uzi por ĝi vorton *apartan* tiel same, kiel oni faras preskaŭ en ĉiuj lingvoj.

Laŭ mia opinio ni devas esti tre singardaj nur en tiaj okazoj, en kiuj ni povus ricevi aŭ senduban, por niaj oreloj malagrablan, *eraron* kontraŭ la lingvo, aŭ tute malĝustan sencon; sed en ĉiuj aliaj okazoj tro granda severece kaj katenado estas superflua. En tiaj okazoj, kie kelka libereco alportas al ni nenian malutilon, kial ni devus senbezone nin malliberigi? [LR 11, Respondo 38, *La Revuo* Maj. 1908].

egal' - égal, qui ne diffère pas | equal | gleich | одинаковый | jednakowy. — **egala** - égal | equal | gleich | одинаковый | jednakowy [FE 28]. — [UL]. — BRO5 -a.

• **egale** - Por ke ia regno estu forta kaj glora ..., estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, sed devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj ... [A 3.1]. — ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3].

egid' [OA 1] * égide | Agis | Aegide {legu: Ägide}, Schutz | эгида | egida. — [Beau] Egid {majuskle}, Egide (myth.). * [FK 106,6] Se en liaj manoj sin trovus la egido de Zeŭso.

egoism' [OA 1] * egoisme {tiel, legu égoïsme} | egoism | Egoismus, Eigenliebe | эгоизм {de 1918: эгойзм} | egoizm. — [Beau] égoïsme. [EG 1]. * [FK 284,10] Obeante la voĉon de la indiferenta egoismo.

egoist' [OA 1] égoïste | egoist | Egoist | эгоистъ | egoista — [Beau] égoïste. [EG 1]. — BRO9 -o.

eh' - écho | echo | Echo | эхо | odgłos. — [RE]. — BRO9 -o.

ej' - marque le lieu spécialement affecté à...; ex. preĝ' prier - preĝ'ej' église; cuir' faire cuire - cuir'ej' cuisine | place where an action occurs; e. g. cuir' cook - cuir'ej' kitchen | Ort für...; z. B. cuir' kochen - cuir'ej' Küche; preĝ' beten - preĝ'ej'

Kirche | место для...; напр. cuir' варить - cuir'ej' кухня; preĝ' молиться - preĝ'ej' церковь | miejsce dla...; np. cuir' gotować - cuir'ej' kuchnia; preĝ' modlić się - preĝ'ej' kościół. — **ej'** - marque le lieu spécialement affecté à... ex. preĝi prier - preĝejo église; kuir' faire cuire - kuirejo cuisine | place of an action; e. g. kuir' cook - kuirejo kitchen | Ort für...; z. B. kuir' kochen - kuirejo Küche; preĝi beten - preĝejo Kirche | место для...; напр. kuir' варить - kuirejo кухня; preĝi молиться - preĝejo церковь | miejsce dla...; np. kuir' gotować - kuirejo kuchnia; preĝi modlić się - preĝejo kościół [FE 13]. — [UL]. — BRO1 -ejo.

• **banejo** - *Mi veturas en banejon, ĉar mia barbo ne volas kreski kiel ĝi devus, tio ĉi ankaŭ estas malsano, kaj barbon oni devas havi!* [DL 17, plurloke].

• **cigarejo** — Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo [FE 40.15].

• **drink'ej'** - cabaret, taverne | inn, tavern | Schenke | шинокъ | szynkownia [UV drink'].

• **gren'ej'** - grenier | granary, warehouse | Speicher | амбаръ | spichrz [UV gren'].

• **herb'ej'** - pré, prairie | meadow, green field | Wiese | лугъ | łąka.

• **kuir'ej'** - cuisine | kitchen | Küche | кухня | kuchnia [UV ej']. — **kuirejo** - cuisine | kitchen | Küche | кухня | kuchnia [FE 13 ej']. — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2]. La kuiristo sidas en la kuirejo [FE 40.13].

• **lern'ej'** - école | school | Schule | школа | szkoła, uczelnia [UV lern']. — La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, kaj la domo, en kiu oni preĝas, estas preĝejo [FE 40.12].

• **loĝejo** - Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4].

• **malsanulejo** [FE 42.13]. — *Nia fidela servanto mortis en la malsanulejo* [DL 11].

• **neces'ej'** - cabinet d'aisance | privy | Abtritt | отхожее место | ustęp [UV neces'].

• **ofic'ej'** - bureau | bureau | Bureau {de 1901: Büro} | бюро, канцелярия {de 1918: канцелярия} | biuro, kancelarya {de 1936: kancelaria} [UV ofic'].

• **pic/ej/o.** [OA 9] Restoracio aŭ simila ejo, kiu ĉefe vendas picojn.

• **preĝ'ej'** - église | {angla mankas} | Kirche | церковъ | kościół [UV ej']. {RELI} {ARKI} — **preĝejo** - église | {angla mankas} | Kirche | церковъ | kościół [FE 13 ej']. — ... la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3]. La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, kaj la domo, en kiu oni preĝas, estas preĝejo [FE 40.12].

• **sanejo** - [FE 42.13].

• **sankt'ej'** - temple | temple | Tempel | храмъ {de 1918: храм} | świątynia [UV sankt'] {RELI}. — **Rim.:** Per la oficialigo de **templ'** [OA 1] * temple | temple | Tempel | храмъ | świątynia almenaŭ la franca kaj germana tradukoj fariĝis dubaj. Pli trafe en 2012: sanctuaire | heiliger Ort.

• **ŝvitbanejo** - La kuracisto konsilis al mi iri en ŝvitbanejon [FE 40.14].

ek' - indique une action qui commence ou qui est momentanée; ex. kant' chanter - ek'kant' commencer à chanter; kri' crier - ek'kri' s'écrier | denotes sudden or momentary action; e. g. kri' cry - ek'kri' cry out | bezeichnet eine anfangende oder momentane Handlung; z. B. kant' singen - ek'kant' einen Gesang anstimmen; kri' schreien - ek'kri' aufschreien | начало или мгновенность; напр. kant' пѣть - ek'kant' запѣвать; kri' кричать - ek'kri' вскрикнуть | oznacza początek lub chwilowność; np. kant' śpiewać - ek'kant' zaśpiewać; kri' krzyżeć - ek'kri' krzyknać.

— **ek** - indique une action qui commence ou qui est momentanée; ex. kanti chanter - ekkanti commencer à chanter; kii crier - ekkrii s'écrier | denotes sudden or momentary action; e. g. kii cry - ekkrii cry out | bezeichnet eine anfangende oder momentane Handlung; z. B. kanti singen - ekkanti einen Gesang anstimmen; kii schreien - ekkrii aufschreien | начало или мгновенность; напр. kanti пѣть - ekkanti запѣть; kii кричать - ekkrii вскрикнуть | oznacza początek lub chwilowość; np. kanti śpiewać - ekkanti zaśpiewać; kii krzyżeć - ekkrii krzyknać [FE 21]. — [UL]. — BRO1 ek-. — Ek [FE 2].

• [DL 1888] **ekbrili** - *Aliaj ekbrilis per senfinaj filozofadoj kaj skribis instruitajn*

artikulojn {de 1888: artikulojn}, ... [DL 13].

• **ekbrilo** — Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

• **ek'kant'** commencer à chanter | {angla mankas} | einen Gesang anstimmen | запѣвать {de 1918: запевать} | zaśpiewać [UV ek']. — **ekkanti** - commencer à chanter | {angla mankas} | einen Gesang anstimmen | запѣть {de 1918: запеть} | zaśpiewać [FE 21 ek'].

• **ekkolere** — Li estas tre ekkolere kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13].

• **ek'kri'** - s'écrier | cry out | aufschreien | вскрикнуть | krzyknać [UV ek']. — **ekkrii** - s'écrier | cry out | aufschreien | вскрикнуть | krzyknać [FE 21 ek']. — “Ho, ĉielo!” ekkriis la patrino, “kion mi vidas?” [FE 21.3].

• **ekparoli** — Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

• **eksalti** — Mi eksaltis de surprizo [FE 40.3].

• **ektuŝi** - ... ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5].

• **ektuŝo** — Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ... [A 1.5].

— **LR 13 (1906)** [*sidiĝi kaj eksidi*]: Vi estas prava: anstataŭ “sidiĝu” estus pli bone diri “sidiĝu vin” aŭ “eksidu” tamen ĉar la formo “sidiĝu” jam de tre longe estas uzata preskaŭ de ĉiuj Esperantistoj, tial ĝi fariĝis jam “esperantismo” kaj nomi ĝin eraro oni jam ne povas. Ne sole en naturaj lingvoj, sed ankaŭ en lingvo artefarita ĉio, kio estas uzata de la plimulto da bonaj verkistoj, devas esti rigardata kiel bona, se ĝi eĉ ne estas absolute logika; ĉar se ni postulos ĉiam nur logikon *absolutan*, tiam la libera uzado de lingvo artefarita fariĝos tute ne ebla, ĉar tiam malaperos ĉiu utileco de longa ekzerciĝado kaj en la deka jaro de uzado de la lingvo, kiel en la unua jaro, ĉiu devus konstante tro longe pripensadi kaj pesadi ĉiun sian vorton. Tamen la diferenco inter lingvo natura kaj lingvo artefarita konsistas en tio, ke, dum en la unua oni devas uzi *nur* tiujn formojn, kiujn uzas bonaj verkistoj, kaj uzado de formo pli

logika estas *malpermesata*, - en lingvo artefarita ĉiu havas la rajton uzi formon pli logikan, kvankam neniu ĝis nun ĝin uzis, kaj li povas esti konvinkita, ke se lia formo estas efektive bona, ĝi baldaŭ trovos multajn imitantojn kaj iom post iom elpuŝos la malpli logikan, kvankam ĝis nun pli uzatan formon malnovan [Resp. 3, *La Revuo* Dec. 1906].

Rim.: [Pri kelkaj misuzoj 1973 - *ekde*]:

La Direktoro de la Sekcio pri Gramatiko, en akordo kun la Prezidanto de la Akademio, atentigas la redaktorojn de gazetoj, la aŭtorojn kaj ĝenerale ĉiujn uzantojn de Esperanto pri jenaj, ĉiam pli disvastiĝantaj eraroj:

a) Oni skribu “ekde” aŭ “eke de”, sed ne “ek de” per du vortoj, ĉar “ek” estas tie uzata prefikse aŭ adverbe, sed ne kiel interjekcio.

b) – c) ... {aliaj temoj}

H. A. de Hoog. Junio 1973 [Aktoj II 77].

ekip-i [OA 2.1] — [Beau] équiper. [EG 1] equipieren {ark.}, ausrüsten (z. B. *ein Schiff*). — BRO9 -i.

eklezi' [OA 1] * Eglise (société) | the Church | Kirche | церковь | kościół. {RELI} — [Beau] église (société). * [FK 299,27] la tuta societo, la tuta ĉiopova eklezio, kaj eĉ la vivo mem. [Rab 128,9] Treege bone, mia ekleziulo! [Rab 68,26] Mi estas servanto de la eklezio. — BRO9 -o.

Eklips' {legu: eklips'} [OA 3.1] {en} eclipse | {fr} éclipse | {de} Eklipse, Verfinsterung | {es} eclipse | {pt} eclipse | {it} eclisse | {pl} zacinienie. {ASTR} — [EG 2] (astr.) Finsternis. — Кр. [EG 1] **ekliptiko**, Ekliptik.

eklog-o [OA 2.1] {POEZ} — [EG 1] Ekloge. — [Beau] eglog- {kun -g-}, églogue.

ekologi/o [OA 9] **1** Reciprokaj influoj inter vivantaj organismoj kaj ties natura medio. **2** Scienco pri ekologio *I*. {BOT} {ZOO} — [EV] bot. u. zool. Ökologie, Biologie, Lehre v. der Lebensweise (v. den Beziehungen der Lebewesen zur unbelebten und belebten Natur).

ekonomi' [OA 1] * économie | economy | Oekonomie {legu: Ökonomie} |

экономія {de 1918: экономия} | oszczędność. {EKON} — [RE]. * [Ham 16,34] Afero simpla de ekonomio: de l' fest' funebra restis multaj manĝoj. [FK 246,19] per tio ĉi mi enportis grandegan ekonomion rilate la nombron de la vortoj ellernotaj. [Ham 21,8] kial li ne dediĉis sin speciale al la politika ekonomio. — BRO8 -o.

Ekran-o {legu: ekran-o} [OA 4], {fr} écran; {en} screen; {de} Ofenschirm, Projektionswand, (Phot.) Farbeglasplatte. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrektita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. —

ekran/o. [OA 8] Surfaco, kiu haltigas diversajn radiojn aŭ substancojn, ĉu por ŝirmi kontraŭ ilia efiko (*kamena ~o; iksradia ~o el plumbo*), ĉu por videbligi ilin (*kineja ~o, fluoreska ~o*). — A. screen, F. écran; G. Schutzschirm, Schutzwand, Filmwand, Leuchtschirm; H. {es} pantalla, lienzo; I. {it} schermo, parafulco, ventola; P. {pt} anteparo, biombo, tela (para projecção) {legu: (para projecção)}. — [ER]. — BRO9 -o.

eks' - qui fut, ex- | ex-, late | ehemalig, verabschiedet, abgedankt | бывший, отставной | były, dymisyonowany. — [DL 1888] *Malpacinte kun sia edzino, li eksedziĝis je ŝi* [DL 11.15]. *Li estas eksgeneralo; servinte en la militistaro tridek jarojn, li eksigis* [DL 11.16]. — BRO9 eks-.

ekscelenc' - excellence | excellence | Excellenz {de 1901: Exzellenz} | Превосходительство | Ekscelencya. — [AK] {en} Excellency (*title*). — [RE]. [Rev 156,9] jen, via Ekscelenco, aŭ Princa Moŝto.

eksces-o [OA 2.1] — [EG 1]. Ausschreitung, Exzess {inter 1901 kaj 1996: Exzeß}. [Rab 11,1] kiuj en la fluado de liaj ekscesoj tiel senkompatate maloportunigas al li la vojon.

ekscit' - exciter, émouvoir | excite | erregen | возбуждать | wzbudzać. — **eksciti** - exciter, émouvoir | excite | erregen | возбуждать | wzbudzać [FE 41]. — [RE]. — BRO7 -i.

• **ekscitiĝi** — Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo [FE 41].

ekskluziv-e [OA 2.1] — [EG 1] ekskluzive {kun -z-}, eksklusiv, ausschliesslich {legu: ausschliesslich}. [Beau] **eksklusiv** {kun -s-}, exclusif. [EG 2] ekskluzive {kun -s-}.

ekskomunik-i [OA 2.1] {RELI} — [EG 1] exkommunizieren. [FK 186,27] minaco de ekskomunikado kaj de la plej severaj punoj.

ekskrement' [OA 1] * excrément | excrement | Exkrement | экскрементъ {de 1918: экскремент; 2012 kutime plurale: экскременты} | ekskrement. — [Beau] excrément. [EG 1]. * [Rab 38,18] remanĝas sian propran ekskrementon. [Rab 67,14] vi sufokiĝu en kloako, vi ekskrementa animo.

ekskurs' - excursion | excursion | Ausflug | экскурсия {de 1918: экскурсия} | wycieczka. — [MV]. — BRO -i {verbo}.

eksped' - expédier | expedité | expediren {de 1901: expedieren (ark.)}, versenden | экспедировать | ekspedyować. — [AK] dispatch, forward | befördern, versenden. — [RE]. — BRO9 -i.

eksperiment' [OA 1] * expérience | experiment | Experiment | экспериментъ {de 1918: эксперимент}, опыт | doswiadczenie. — [Beau] expérience (sc.). [EG 1]. * [FK 115,23] ni kune legas kaj eksperimentas. — BRO8 -o.

eksplo' - faire explosion | explode | explodiren {de 1901: explodieren} | взрывать, взрывать | wybuchać. — **eksplo'** - faire explosion | explode | explodiren {de 1901: explodieren} | взрывать | wybuchać [FE 41]. — [AK] zerspringen, explodieren, ausbrechen. — [DL]. [RE]. — BRO8 -i.

• **eksplo'** — Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18]. — [DL 1888]: *La plej malgranda fajrero estas sufiĉa por eksplodigi la pulvon* [DL 12.3].

ekspluat-i [OA 2.1] — [Beau] exploiter (faire valoir). [EG 1] exploitieren, ausbeuten, [aus-]nutzen. [FK 247,21] {kiel ekzemplo de internacia vorto}. — BRO9 -i.

eksport' [OA 1] exporter | export | exportieren | экспортировать, вывозить | eksportować, wywozić. — [Beau] exporter. [EG 1]. — BRO9 -i.

ekspozici' - exposition | exposition | Ausstellung | выставка | wystawa. — [AK] {en} exhibition. — [UL]. — BRO9 -o.

ekspres' [OA 1] * exprès (messenger) | express, messenger | Express, Eilbote | экспрессъ | postaniec. — [EG 1] **ekspres-a**, express {adjektivo, pro tio minuskla en la germana}. * [Rab 62,15] Ni sendis al li ekspreson, kiu alportis al li skribeton. [Rev 92,8] Jam mi estis vokinta la kurieron, por forsendi la leteron per ekspreso.

ekstaz' [OA 1] * extase | ecstasy | Ekstase | экстазъ {de 1918: экстаз} | ekstaza. — [EG 1]. * [FK 28,31] Tiu ĉi okuloj ekbrulis per ekstazo. [Rab 140,17] Rabisto Moor, en ekstaza feliĉego.

ekster - hors, en dehors de | outside, besides | ausser, ausserhalb {legu: außer, außerhalb} | внѣ {de 1918: вне} | zewnątrz. — **ekster** - hors, en dehors de | outside, besides | ausser, ausserhalb {legu: außer, außerhalb} | внѣ {de 1918: вне} | zewnątrz [FE 26]. — [UL] — BRO1 ekster. — La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26.4]. Mi staras ekster la domo, kaj li estas interne [FE 26.12]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj) [FE 30.10]. Li loĝas ekster la urbo [FE 31.12].

• **ekstera** — Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11].

• **ekstere** — Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11].

• **ekstero** — La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13].

• **eksterordinare** — ... la verko perdis sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco ... [A 4.6].

— **LR 133 (1891)** [ekster kaj krom]: En la plena vortaro (= ER 1889) ni donis la vorton “krom” sed poste, vidante ke kelkaj amikoj per la vorto “ekster”, kiu ekzistas en la malgranda fundamenta vortareto {de UL 1887}, kvankam sub iom alia senca nuanco, tute bone esprimas ankaŭ la sencan de “krom”, ni komencis ankaŭ uzadi tiun ĉi vorton en la senco de “krom” [Esperantisto, 1891, p. 7].

ekstern' - exterminer | exterminate | ausrotten, vertilgen | истреблять | wytępić. — [RE].

ekstr' - extraordinaire, extra- | extraordinary, extra- | extra, ausserordentlich {legu: außerordentlich} | экстренный | nadzwyczajny. — [AK] {en} extra. — [RE]. — **LR 23 (1907):** „Ekstr“ povas esti ne sole adverba, sed ankaŭ adjektiva [Let. al Cart (1907-02-24) OV, p. 539].

ekstrakt' [OA 1] extrait | extract | Extrakt | экстракт {de 1918: экстракт} | ekstrakt. — [RE].

Ekstravaganc-o {legu: ekstravaganc-o} [OA 4], {fr} extravagance; {en} an extravagance; {de} Ausschweifung, Narrheit {ark., 2012 pli kutima: Extravaganz}. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, probable pro la paralela ekstravagant-ec-, vd. BK I, ĉap. OA 4.

ekstrem' - extrême | extreme | äusserst {legu: äußerst} | крайний | skrajny, ostateczny. — [RE]. — BRO8 -a.

ekvaci-o [OA 2.2] équation | equation | Gleichung (Math) {MAT} — [Beau] équation. [EG 1] Gleichung.

Ekvadoro [OA 8] {ТОРО} — Кр. antaŭe [Rhodes 1908, 518] **Equatoria**, Ekvatorlando.

ekvator' [OA 1] * équateur | equator | Aequator {legu: Äquator} | экватор {de 1918: экватор} | rownik. {GEO} {MAT} — [RE]. * [FK 185,12] kiu iom post iom koncentriĝos en la regionoj subekvatoraj. — BRO9 -o.

ekvilibr-o [OA 2.2] équilibre | equilibrium | Gleichgewicht. — [Beau] équilibre. [EG 1] Gleichgewicht. — BRO8 -o.

Ekzakt-a {legu: ekzakt-a} [OA 4], {fr} exact (qc) | {en} exact (math.) | genau {ankaŭ: exakt} | tute precize ĝusta, tute konforma al la diro. {MAT} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} esatto (mat.) | {es} exacto (mat.) | {pt} exato | {ca} exacte. — [EG 2] (math.) exakt, genau {ne en EG 1}.

ekzamen' - éprouver, examiner | try, examine | prüfen | испытывать |

egzaminować. — [AK] {en} examine, test. — [RE].

ekzekut' - exécuter | execute | hinrichten | казнить | tracić, wykonywać wyrok. {JUR} — [AK] {en} execute, put to death. — [RE].

ekzem' [OA 1] * eczema {pres-eraro, legu: eczéma} | eczema | Ekzem, Hautausschlag | экзема | egzema. {MED} — [Beau] eczéma. [EG 1]. * [FK 231,27] atakata de ekzemo.

ekzempl' - exemple | example | Beispiel | примѣръ {de 1918: пример} | przykład. — **ekzemplo** - exemple | example | Beispiel | примѣръ {de 1918: пример} | przykład [FE 27]. — [UL] — ... oni prenas ordinaro la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. ... Ekzemploj: skribtablo aŭ skribotablo (= tablo, sur kiu oni skribas) ... [FE 27.6].

• **ekzemple** - par exemple | e. g. | z. B. | напримѣръ {de 1918: например} | narz przykład {2012: na przykład} [UV, enk. 2]. — La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra) ... [FE 27.3]. Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ [FE 28.3]. Ekzemple, ni povas diri “obei al la patro” kaj “obei la patron” (anstataŭ “obei je la patro”) [FE 29.9]. ... ekzemple: ni povas diri “pardoni al la malamiko” kaj “pardoni la malamikon” ... [FE 29.11]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton “ĉi”, ni ricevas montron pli proksiman; ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima) ... [FE 30.8]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10]. — ... tiel ekzemple la vorto «frat'in'o», prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

ekzempler' - *exemplaire* | *exemplar* | *Exemplar* | *экземпляр* | *egzemplarz.* — [AK] {en} *copy (of a book, etc.)*. — [RE]. [DL-Ald] *ekzemplar-* {kun -a-}: ... *mi petas ĉiun, kiu eldonos ion pri la lingvo internacia aŭ en tiu ĉi lingvo, sendi al mi unu ekzemplaron de sia verko.*

ekzerc' - *exercer* | *exercise* | *üben* | *упражнять* | *ćwiczyć.* — [AK] {en} *practise, exercise (vb.)*. — [RE].

● **ekzerco** — *Ekzerco de legado* [FE 2] [FE 3] [FE 4]. — **Rim.:** La titoloj „*Ekzerco de legado*“ mankas en FE, 2-a eld. 1898 kaj estis aldonita por la reeldono en la Fundamento en 1905.

● **ekzercaro** — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: 1.) La 16-regula gramatiko; 2) la « *Universala Vortaro* »; 3) la « *Ekzercaro* » [A 2.1]. — EKZERCARO de la lingvo internacia « *Esperanto* » [FE titolo].

ekzil' - *bannir, exiler* | *banish, exile* | *verbannen* | *ссылать (въ ссылку)* | *wygniać.* — [RE].

ekzist' - *exister* | *exist* | *bestehen, da sein* {2012 ankaŭ: *existieren*} | *существовать* | *istnieć.* — [RE].

el - *de, d'entre, é-, ex-* | *from, out from* | *aus* | *изъ* | *z.* — **el** - *de, d'entre, é-, ex-* | *from, out from* | *aus* | *изъ* | *z* [FE 10]. — [AK 1914] *hors de, de, d'entre, é-, ex-* | *z (z dopełniaczem)* [AK]. — [UL] — **El** [FE 2].

1. „**el**“ ĉe la **superlativo**: ... le „*de*“ du superlatif {se traduit} par *el* (d'entre). Ex.: ... *mi hav'as la plej bel'a'n patr'in'o'n el ĉiu'j* - j'ai la plus belle mère de toutes. | {manke en la aliaj lingvoj} [FG 3.4-fr]. — kaj el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3]. — El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna [FE 10.18]. El ĉiuj siaj fratoj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20]. La pli juna filino ... estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3].

2. „**el**“ en aliaj okazoj: ... estas bone ĉiam peni uzadi nur vortojn el la « *Fundamento* » [A 7.1]. — El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. ... unu minuto

konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. ... “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3].

● **eldoni** — ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn [A 3.3].

● **eldonita** — [lernolibroj kaj vortaroj], ... kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj [A 5.3].

● **eldono** — Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos ... tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « *Universala Vortaro* » [A 4.2]. ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia ... [A 4.6].

● **eliri** — “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7].

● **elĵetita** — ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj, ... [A 8.3].

● **ellerni** — ... por ke li bone ellernu ... [A 5.4].

● **el'met'** - *exposer* | *expose* | *ausstellen* | *выставлять* | *wystawiać* [UV met'].

● **el'parol'** - *prononcer* | *pronounce* | *aussprechen* | *произносить* | *wymówić* [UV parol']. — Кр. Prononc' [OA 3.1].

● **el'pend'aj'** - *enseigne* | *ensign* | *Aushängeschild* | *вывѣска* | *sztyld* [UV pend'].

● **el'pens'** - *inventer* | *invent* | *erfinden* | *изобрѣтать* | *wymyśleć* [UV pens'].

● **el'port'** - *supporter* | *bear, support* | *ertragen* | *выносить* | *znosić* [UV port'].

● **elpuŝi** — Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2].

● **elsalti** — Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3].

● **el'spez'** - *dépenser* | *spend (expenses)* | *verausgaben* | *расходовать* | *wydawać* [UV spez'].

elast' - élastique | elastic, elastical | elastisch | эластичный | sprężysty, elastyczny. — [AK] {en} elastic. — [RE].

elefant' - éléphant | elephant | Elephant | слонъ | słoń. {ZOO} — [RE].

elegant' [OA 1] * élégant | elegant | elegant | изящный | elegancki. — [DL 1888]. *Lia nigra vesto estis el la plej kara ŝtofo, al tio ĉi li portis elegantajn botojn kaj ĉapelon ...* [DL 17.23]. {Du pliaj trafoj en DL}. * [FK 68,10] kaleŝo, en kiu sidas elegante vestita sinjorino. [FK 210,9] granda salono, kiu estas aranĝita tiel same elegante, kiel la unua kaj dua kajutoj.

elegi' [OA 1] élégie | elegy | Elegie | элегия | elegja. — [RE].

elekt' - choisir | choose | wählen | выбирать | wybierać. — **elekti** - choisir | choose | wählen | выбирать | wybierać [FE 12]. — [AK] choisir, élire. — [UL] — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15].

elekt'r' [OA 1] * électricité | electricity | Elektrizität | электричество | elektryczność. — [RE]. * [FK 140,23] sur la antaŭaĵo de la lokomotivo estis distrata antaŭen elektra lumo.

elektronik/o. [OA 8] Scienco pri la fenomenoj estigataj de liberaj elektronoj kaj tekniko uzanta tiajn fenomenojn. — A. electronics, F. l'électronique, G. Elektronik, H. {es} electrónica, I. {it} elettronica, P. {pt} eletrónica {en Brazilo: eletrônica}.

element' [OA 1] * élément | element | Element | элемент | element. — [RE]. * [FK 264,31] esprimi ĉiujn vortojn laŭ iliaj elementaj ideoj. [FK 86,12] alia montris la liberigon de kaŝita varmelemento.

elf-o [OA 2.1] {MIT} — [EG 1] Elf.

eliksir' [OA 1] * élixir | elixir | Elixir | элексиръ | eliksir. — [EG 1]. * [Rab 128,01] mi gutigu por vi iom da *eliksiro* de vivo sur sukeron.

elips' [OA 1] * ellipse (géom.) | ellipse | Ellipse | эллипсисъ | elipsa. {MAT} — [Beau] ellipse (math.). [EG 1]. * [FK 226,11] ĝi prezentis la flankon de *elipsa* arko. [FK 238,18] metitaj sur la *elipso*.

Elizabeto {mankas en UV} — Petro, Anno kaj Elizabeto estas miaj gefratoj [FE 36.2]. {NOM} — **Elizabet'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo).

elizi' [OA 1] élision | elision | Elision | выпущение (гласной) | usunięcie. — [EG 1] **elizi-i**, elidieren {verbo}; **-o**, Elision.

elokvent' - éloquent | eloquent | beredt | краснорѣчивый | krasomówny. — [RE].

em' - qui a le penchant, l'habitude; ex. *babil' babiller - babil'em' babillard* {ark., 2012: bavard} | inclined to; e. g. *babil' chatter - babil'em' talkative* | geneigt, gewohnt | склонный, имѣющий привычку; напр. *babil' болтать - babil'em' болтливый* | skłonny, przyzwyczajony; np. *babil' paplać - babil'em' gaduła*. — **em** - qui a le penchant, l'habitude; ex. *babili babiller - babilema babillard* {ark., 2012: bavard} | inclined to; e.g. *babili chatter - babilema talkative* | geneigt, gewohnt; z.B. *babili plaudern - babilema geschwätzig* | склонный, имѣющий привычку; напр [FE 19]. *babili болтать - babilema болтливый* | skłonny, przyzwyczajony; np. *babili paplać - babilema gaduła* [FE 19]. — [AK 1914] -haft, geneigt (babilem- = schwatzhaft)

• **agres/em/a.** [OA 9] Ĉiam preta ataki, aŭ inklina kutime ataki, eĉ ne provokite.

• **babil'em'** - babillard {ark., 2012: bavard} | talkative | {germana mankas} | болтливый | gaduła [UV em']. — **babilema** - babillard {ark., 2012: bavard} | talkative | geschwätzig | болтливый | gaduła [FE 19 em']. — [AK] schwatzhaft. — Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

• **kriema** - Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

• **laborema** - Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

• **pardonema** - tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41 venĝ'].

• **ŝparema** - Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

• **venĝema** - tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41 venĝ’].

— [DL 1888]: *Mia kolego estas tre kredema: li kredas ĉion, kion oni diras al li* [DL 11.17]. *Eduardo estas tre ekkolerema kaj venĝema, kaj lin ofendi estas danĝere* [DL 11.18]. *Estu laborema, ŝparema kaj singardema!* [DL 11.19]. *La religio diras, ke la animo estas nemortema, kvankam la korpo estas mortema* [DL 11.20].

emajl’ - email {legu: émail} | enamel | Email {ankaŭ: die Emaile} | эмаль | szmelc, amalia. — [RE].

emancip’ [OA 1] émanciper | emancipate | emanzipieren | эманципировать | emancypować. — [EG 1] **-i, -o**, Emanzipation.

embaras’ - embarras | embarrassment, puzzle | Verlegenheit | затруднение | ambaras. — [AK] {en} embarrassment, perplexity. — Em-ba-rá-so [FE 3]. Embaraso [FE 4]. — [RE].

emblem’ [OA 1] emblème | emblem | Emblem, Abzeichen | эмблема | emblemat. — [RE].

embri’ - embryon | embryo | Keim | зародышь | zaród, zarodek. — [RE].

embusk’ - embuscade | ambush | Hinterhalt | засада | zasadzka. {MIL} — [RE].

emerit/o. [OA 8] 1. Oficisto, kiu post difinita tempo de servado forlasas honore la oficon kaj ricevadas pension. 2. Pli ĝenerale, persono, kiu retiriĝis de la aktiva vivo. — A. retired person, emeritus; F. un retraité; G. Beamter im Ruhestand, Ruhegehaltsempfänger, (Emeritus); H. {es} jubilado, (emérito); I. {it} pensionato; P. {pt} (funcionário) aposentado, reformado, jubilado. — [EG 1] Emeritus.

Emfaz’ {legu: emfaz’} [OA 3.2] {en} emphasis | {fr} emphase | {de} Emphase | {es} enfasis | {pt} emphaze {legu: ênfase} | {it} enfasi | {pl} emfaza. — [EG 1] Emphase.

Emili’ - Emili’ [UV nj’] {mankas en la angla}. — **Emili’** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo).

Eminenc’ [OA 3.2] {en} Eminence (title) | {fr} Eminence (titre) | {de}

Eminenz | {es} Eminencia | {pt} Eminencia {legu: Eminência} | {it} Eminenza | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] **eminenc-o**, Eminenz (Titel). — **Rim.: 1.** Uskleco ne tute klara, kontraŭ EG 1 probable majuskla en OA 3.2. **2.** Кр. eminent’ [UV].

eminent’ - éminent | eminent | vornehm, hervorragend | знатный, выдающийся | znakomity, wydatny. — [RE].

Emoci’ {legu: emoci’} [OA 3.2] {en} emotion | {fr} émotion | {de} Gemütsbewegung, seelische Erschütterung {2012 ankaŭ: Emotion} | {es} emocion {legu: emoción} | {pt} emoção {legu: emoção} | {it} emozione | {pl} emocja. — [EG 1] **emoci-i**, (die Gemüter etc.) erschüttern, bewegen {verbo}.

Empiri-o {legu: empiri-o} [OA 4], {fr} expérience (considérée comme base de la philosophie ou de la science) | {en} empirics | {de} Empirie, methodische Erfahrung. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} esperienza, empiria | {es} empirismo, experiencia (considerada como base de la filosofía ó {pres-eraro, legu: o} de la ciencia) | {pt} experiênciã | {ca} empirisme | sciencia au filozofia kono akirita per sperto. — [EG 1] Empirie.

emulsi’ [OA 1] * émulsion | emulsion | Samenmilch {2012: ark.}, Emulsion | эмульсия {de 1918: эмульсия} | emulsja. — * [FK 230,11] la larva fluidaĵo ... farigās speco de ŝaŭma emulsio.

en - en, dans | in (when followed by the accusative — into) | in, ein- | въ | w. — **en** - en, dans | in | in, ein- | въ | w [FE 10] {mankas en FE 8}. — [UL]. — En [FE 2].

{1. en ... ejo, ĉambro, ĝardeno, arbaro}
La patro estas en la ĉambro [FE 8.12]. ... manĝi en la kuirejo ... [FE 13.2]. ... en tre malproksima loko ... [FE 13.3]. ... en la plej pura loko de la fonto ... [FE 15.3]. Ili estas en la ĝardeno [FE 16.8]. Ili ankaŭ estas en la ĝardeno [FE 16.9]. Mi lavis min en mia ĉambro, kaj ŝi lavis sin en sia ĉambro [FE 18.17]. ... en la loĝejo [FE 19.4]. {ŝi} ... kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. {ŝi} baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. ... en la salono, ... [FE 24.4]. ... en nia urbo [FE 25.12]. Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono;

el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Mi estas en la ĝardeno [FE 26.1]. La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas en la ĉambro kaj flugas en ĝi) [FE 26.3]. En la salono ... [FE 26.13]. tie (= en tiu loko) [FE 28.3]. Mi konas neniun en tiu ĉi urbo [FE 28.9]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj [FE 32.13]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. La kuraĝa maristo dronis en la maro [FE 37.16]. En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4]. ... la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8]. ... la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3]. La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, kaj la domo, en kiu oni preĝas, estas preĝejo [FE 40.12]. La kuiristo sidas en la kuirejo [FE 40.13]. ... iri en ŝvitbanejon [FE 40.14]. Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo; ... [FE 40.15]. La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero [FE 42.6].

{2. en ... konkretaĵo, libro, tablo, ujo}

... fari en nia Fundamento {t.e. libro} ... ŝanĝon! [A 1.4]... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, ... [A 3.4]. Nur la ... tri verkoj publikigitaj en la libro «Fundamento de Esperanto», ... [A 3.5]... la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro ... [A 4.1]... en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) ... en la unua eldono [A 4.2]. ... en verko fundamenta ... en tiu ĉi libro [A 4.3]. ... {nebona esprimo} en la Fundamenta libro, ... la fundamenta dokumento, en kiu neniuj havas la rajton fari ian ŝanĝon [A 4.7]. {la libro} devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto ... [A 5.4]. {reguloj}, kiuj devas troviĝi en ĉiuj lernoverkoj de Esperanto, ... [A 5.4]. {la libro} devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto ... [A 5.4]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», ... [A 10.4]. — La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17]. En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; glaso da vino estas glaso plena je

vino [FE 32.5]. ... ĝi {la vino} enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4]. En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: ... [FE 35.6]. ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo; tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas cigaringo [FE 40.15]. Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16]. En la kandelingo sidis brulanta kandelo [FE 40.17]. En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18]. Sablero enfalis en mian okulon [FE 41.16].

{3. en ... abstraktaĵo, lingvo, lando, vetero}

... komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento {t.e. la tuto de la reguloj} ... ŝanĝojn, ... [A 1.2]... ĉiu regnanto sciu, ke li ... devas obei ... fundamentajn leĝojn ..., en kiuj neniuj havas la rajton fari ... ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi [A 3.3]. ... eldoni en formo de unu libro ... [A 3.3]. La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ... [A 4.5]. ... komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, ... [A 4.5]. ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia ... [A 4.6]. ... perfektigi en Esperanto ... [A 5.3]. ... en nia lingvo ... [A 5.4]. — Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; ... [FE 21.4]. ... mi parolos pri tio ĉi en la Bulonja kongreso [A 6.5]. ... tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1]. ... ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo ... [A 7.1]. ... {la vortojn} uzadi nur en la literaturo ... [A 7.1]. ... en korespondado kun personoj nekonataj ... [A 7.1]. ... {vortojn} nepre trovos en sia vortaro [A 7.1]. ... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin {la vortojn} en la vortaron oficialan, ... [A 7.2]. ... vorto aŭ regulo en nia lingvo ... [A 8.1]. ... ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. ... estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj ... [A 8.3]. Mi montris en principo, ... [A 9.1]. Sed en la praktiko ... [A 9.2]. ... nur en okazoj de efektiva neceseco [A 9.3]. ... nur en tia okazo, ... [A 11.2]. — En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. Mi vojaĝas en

Hispanujo [FE 26.5]. Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. ... en akuzativo... [FE 28.3]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ ... [FE 28.3]. Li estas hodiaŭ en kolera humoro [FE 31.2]. Mi vivas kun li en granda amikeco [FE 35.19]. Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, ... [FE 37.9]. En nia lando ... [FE 38.2]. La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

— **LR 134 (1905)**: El la frazoj, pri kiuj vi demandis min, mi pensas, ke la plej bona estas: „Oni parolas en Esperanto“; tiun ĉi modelon vi povas rekomendi al ĉiuj komercistoj [Let. al Michaux de 1905-05-09, LZ I, p. 150].

{4. en ... tempo, tago, horo, sezono}

... la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, ... [A 1.5]. — En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon ... [FE 10.13]. Kion Dio kreis en la sesa tago? [FE 12.16]. ... en tiu sama tempo ... [FE 13.1]. ... du fojojn en ĉiu tago [FE 13.3]. ... en ĉiu tago ... en kvar tagoj [FE 14.16]. En la vintro oni hejtas la fornojn [FE 16.20]. ... en la daŭro de du jaroj; ... [FE 25.10]. ... en la unua tempo ... [FE 27.3]. ... unuataga (= kiu estas en la unua tago) [FE 27.9]. Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32.10]. ... li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7]. En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4]. En la printempo ... [FE 39.8].

{5. en ... -n (direkto)}

... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin {la vortojn} en la vortaron oficialan, ... [A 7.2]. — Mi iras en la ĝardenon [FE 26.2]. La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26.4]. Mi vojaĝas en Hispanujon [FE 26.6]. ... tiel same ni ankaŭ diras: „la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon“, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, ... [FE 28.3].

Morgaŭ mi veturos Parizon (aŭ en Parizon) [FE 28.4]. Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7]. Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la manĝoĉambro [FE 31.19]. Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32.10]. Malamiko venis en nian landon [FE 33.13]. Ŝteliston neniu lasas en sian domon [FE 37.15]. ... la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8]. ... iri en ŝvitbanejon [FE 40.14]. Sablero enfalis en mian okulon [FE 41.16]. Mi disŝiris la leteron kaj disjetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

— **LR 1908** [Pri la akuzativo post „en“]: Vd. je „tra“.

• **enfali** — Sablero enfalis en mian okulon [FE 41.16].

• **eniri** — Li ... eniris en la manĝoĉambro [FE 31.19].

• **enhavi** — ... ĝi {la vino} enhavis en sian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

• **enrigardado** — ofta enrigardado {en la libro „Fundamento“} [A 5.4].

• **enveturi** — ... la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

— **Rim.**: Kp. ĉe, dum, sur.

enciklopedi-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] encyclopédie. [EG 1] Encyklopädie.

-end' [1952] - kiu devas esti -ata pro materia au morala trudo; kiun oni estas devigata -i.

— **Rim.**: Jam en 1935 la Akademio proponis al la Lingva Komitato la oficialigon de *-end*. Ties plimulto tamen rifuzis konfirmi la proponon: „La Akademio faris decidon favoran al oficialigo de la sufikso *-end*, kun la signifo kiu devas esti ... ata. (El 16 membroj, 9 ĝin aprobis). Tiu decido estis prezentita al la L.K.-anoj. 82 voĉdonis (el 124); 60 malaprobis la oficialigon. Laŭ la statutoj, se pli ol triono de la L.K.-anoj malaprobas decidon, la Akademio denove ĝin diskutos. Intertempe la sufikso *-end* ne estas oficialigita.“ (Brita Esperantisto 30a jaro, n. 367, Nov. 1935, p. 182; vd. ankaŭ en BK IV – Akademia Dokumentaro).

Oficialigo tamen okazis en 1952. La decido estas publikigita en Scienca Revuo 1952:4:2-3 (14-15), p. 46 (de 1952-11-15) kun jena teksto:

„OFICIALA INFORMO DE LA AKADEMIO DE ESPERANTO.

(N-ro 19 - Julio 1952).

Oficialigo de la sufikso -end.

Post pristudo kaj voĉdonado la Akademio decidis oficialigi la sufikson -end kun la difino:

„kiu devas esti -ata pro materia au morala trudo; kiun oni estas devigata -i“.

Ir. J.R.G. ISBRUCKER, Prezidanto.“

Erara pri la jaro de Oficialigo (malĝuste 1953 anstataŭ ĝuste 1952) estas la informo de Waringhien en siaj esperantologiaj eseoj „Lingvo kaj Vivo“ (1-a eld. Antverpeno: Régulo 1959, p. 222-224, 2-a eld. Rotterdam: UEA 1989) kaj en PAG, 4-a eld. 1980, § 350. En PAG legeblas: „**Enda**, oficialigita de la Akademio en 1953, havas la sencon: *kiu devas esti -ata pro materia aŭ morala trudo; kiun oni estas devigata -i*...“.

Tiu misinformo poste estas plurloke ripetita. Ekzemple Vilborg skribas en sia Etimologia Vortaro (vol. 5, 2001, p. 156): „-end’ estas „oficialigita de la Akademio en 1953; ne ĉe Zamenhof. ...; antaŭe „kiu estas nepre ... -ota“, „kiu devas esti ... -ata“.

La jaron antaŭe oficialigitan elementon -end Waringhien pretervidis, kiam li en Okt. 1953 finis la manuskripton de la Suplemento al la Plena Vortaro (PVS - pro diversaj malfacilaĵoj en la presejo aperinta nur mallonge antaŭ la somera SAT-Kongreso 1954). En la Antaŭparolo de PVS p. 5 („II. Oficialeco kaj Fontindikoj“) Waringhien asertas, ke li „kun pedanta zorgo“ okaze de la preparo de PVS kontrolis la liston de la Fundamentaj kaj Oficialaj vortoj „laŭ la originalaj dokumentoj: *Fundamento de Esperanto*, la {tiujare} ses *Oficialaj Aldonoj* kaj la *Cirkuleroj* de la Lingva Komitato“ kaj donas longan liston de elementoj, kies indikoj pri oficialeco en PV 1934 estas ĝustigendaj. La elemento -end inter ili ne troviĝas, ĝi eĉ ne estas menciita. Senŝanĝe restas la difino el 1934: „Proponata neoficiala sed multe uzata sufikso, signifanta ...“.

Waringhien tiun pretervidon tamen ĝustigis en sia *Grand Dictionnaire* (la tieaj dankoj datitaj de 9a de Marto 1955). Tie -end unuan fojon aperas kiel Oficiala elemento: „* **end/** (suf.) ...“. La asterisko „montras, ke la radiko aŭ kunmetaĵo

sekvanta apartenas al la Fundamento aŭ al unu el la Oficialaj Aldonoj“.

Erara ankaŭ estas la aserto de PIV 2005: -**end**⁷/. Laŭ tio -end estas oficialigita per OA 7 de 1958. Fakte en OA 7 -end tute ne estas menciita.

Bazo de ĉiuj postaj registriĝoj en vortaroj estas la artikolo en EV (manuskripto 1918-1920, unua volumo aperinta en 1923): -**end**- ... adjektivisches Suffix zur Bildung des Gerundivums. ... Suffix ~ ist stärker verbreitet erst seit etwa 1920 {adjektiva sufikso por formi la gerundivon. La sufikso ~ estas multe uzata nur post ĉ. 1920}. De tie ĝin transprenis multaj aliaj vortaroj, ekzemple Christaller, 2a eld. 1923, PV 1930 ktp.

endivi-o (bot.) [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] Endivie.

energi’ {mankas en UV}. — [A 1.5] [FE 37.7]. — **energi’** [OA 1] * énergie | energy | Energie | энергия {de 1918: энергия} | energja. — **energi’** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL-Ald]. * [FK 244,20] sentante min nek pli talenta, nek pli *energia* ol ... [FK 300,25] Ĝi postulas ... grandegan *energien*.

• **energia** — Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian poliestron [FE 37.7]. — [DL-Ald] ... *malgraŭ la disjeteco de l’ laboro (se ĝi nur estos ĉie sufiĉe energia) post la plej mallonga tempo ni vidos, ke nia komuna celo estas alvenita ...* [7].

• **energie** — Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam *energie batali*, ... [A 1.5]. — [DL-Ald] *Oni devas energie kolekti „promesojn“*, ... [7.b]. {Plia trafo en DL-Ald}.

enigm’ - énigme | puzzle | Räthsel {de 1901: Rätsel} | загадка | zagadka. — [RE].

enket’ [OA 1] enquête | inquiry, inquest | Enquete, Umfrage | анкета | анкета | ankieta. — [EG 1].

entomolog’ (2) [OA 7]

entomologi-o [OA 2.1] {ZOO} — [Beau] entomologie. [EG 1] Entomologie, Insektenkunde.

entrepren' - entreprendre | undertake | unternehmen | предпринимать | przedsiębrać. — [RE].

entuziasm' - enthousiasme | enthusiasm | Begeisterung | воодушевление | zapał. — [RE].

enu' - s'ennuyer | annoy, weary | sich langweilen | скучать | nudzić się. — [AK] {en} be bored, weary. — [UL].

• **enu'o** - enu'o je la patr'uj'o, regret de la patrie | a longing for one's fatherland | Sehnsucht nach dem Vaterlande | тоска по родинѣ | tęsknota za ojczyzną [FG 14.2] [кр. Mi sopiras je mia perdita feliĉo (aŭ: mian perditan feliĉon) [FE 29.7].] — **Rim.:** La semantika malakordo inter FG 14.2 kaj la vortaro en la rusa UL fontas en kroma senco de rusa скучать *skuĉat'*, kiu kun la rusa prepozicio *po* plus lokativo aŭ dativo signifas „sopiri je“. De la rusa UL la signifo „sopiro“ transiris al la franca, pola kaj germana UL, dum FG 14 restis neadaptita (pli detale vd. EVE).

envi' - envier | envy | beneiden | завидовать | zazdrościć. — [UL].

epidemi' [OA 1] * épidémie | epidemic | Epidemie, Seuche | эпидемия {de 1918: эпидемия} | epidemja. — [RE]. * [FK 271,7] iu ĉiuhoma *epidemia* idioteco.

epiderm' [OA 1] épiderme | epidermis | Oberhaut, Epidermis | эпидерма | naskórek. {ANAT} — [EG 1].

Epifani-o [OA 2.1] {RELI} — [EG 1] Epiphania.

epigraf' [OA 1] épigraphe | epigraph | Aufschrift | эпиграфъ | epigraf. — [EG 1] In-, Aufschrift, Epigraph.

epigram' [OA 1] épigramme | epigram | Epigramm | эпиграмма | epigramat. — [Beau]. [EG 1].

epilepsi' [OA 1] épilepsie | epilepsy | Epilepsie, Fallsucht | эпилепсия | epilepsja. — [RE].

epilog' [OA 1] épilogue | epilogue | Epilog, Schlusswort | эпилогъ | epilog. — [Beau]. [EG 1].

episkop' - évêque | bishop | Bischof | епископъ, архіерей | biskup. {RELI} — **episkopo** - évêque | bishop | Bischof | епископъ | biskup [FE 42]. — [RE A]. — El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia

Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8].

• **episkopa** — El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; ... [FE 42.8].

• **ĉef'episkop'** - archevêque | archbishop | Erzbischof | рхіепископъ | arcybiskup. {RELI} — [RE].

epitet' [OA 1] * épithète | epithet | Epitheton, Beiwort | эпитетъ | epitet. {GRAM} — [Beau]. * [FK 199,3] Ne ekzistas tie eĉ unu *epiteto*, kiu karakterizus la buŝon de Heleno.

epizod' [OA 1] épisode | episode | Episode | эпизодъ | epizod. — [Beau].

epok' - époque | epoch | Epoche | эпоха | epoka. — [RE].

epolet' - épaulette | epaulet, shoulder-strap | Achselband | эполетъ | naramiennik. {VEST} — [RE].

epope' [OA 1] épopée | epopée | Еропöе {ark., 2012: Epos}, Heldenlied | эпопея | еропеја. {POEZ} — [Beau]. [EG 1] Еропöе.

er' - marque l'unité; ex. sabl' sable - sabl'er' un grain de sable | one of many objects of the same kind; e. g. sabl' sand - sabl'er' grain of sand | ein einziges; z. B. sabl' Sand - sabl'er' Sandkörnchen | отдѣльная единица; напр. sabl' песокъ - sabl'er' песчинка | oddzielna jednostka; np. sabl' piasek - sabl'er' ziarnko piasku. — **er** - marque l'unité; ex. sablo sable - sablero un grain de sable | one of many objects of the same kind; e. g. sablo sand - sablero grain of sand | ein einziges; z. B. sablo Sand - sablero Sandkörnchen | отдѣльная единица; напр. sablo песокъ - sablero песчинка | oddzielna jednostka; np. sablo piasek - sablero ziarnko piasku [FE 41]. — [AK 1914] ein einzelnes von ...

• **sabl'er'** - un grain de sable | grain of sand | Sandkörnchen | песчинка | ziarnko piasku [UV er']. — **sablero** - un grain de sable | grain of sand | Sandkörnchen | песчинка | ziarnko piasku [FE 41 er'].

• **fajrero** - Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18].

— **LR 24 (1907):** Efektive estus pli bone, se por la ideo de tempokalkulo ni uzus ian alian vorton anstataŭ “ero”, kiu

havas jam difinitan signifon en la Universala Vortaro. Sed ĉar la vorto “ero” en la senco de tempokalkulo estas vorto pure internacia, tial laŭ la № 15 de nia fundamenta gramatiko ni havas plenan rajton ĝin uzi. Ĉar la “ero” de la Universala Vortaro kaj la “ero” science internacia havas tro malsimilajn signifojn, tial ni ne bezonas timi, ke oni ilin iam reciproke konfuzos. Cetere, se la vorto “ero” laŭ la №15 de nia gramatiko estas plene *permesata*, ĝi kompreneble ne estas *deviga*, kaj ni havas plenan rajton uzi anstataŭ ĝi “tempokalkulo” aŭ ion similan, kion proponos niaj specialistoj. [LR 24, Respondo 24, *La Revuo Aŭg.* 1907].

— **LR 10 (1908):** [Pri „aro“]: ... Pri la dua senco de la vorto “aro” (mezuro) volu kompari mian respondon № 24. (Respondo 33, *La Revuo Maj.* 1908).

erar' - errer | err, mistake | irren | ошибаться, блуждать | błdzić, mylić się. — **erari** - errer | err, mistake | irren | ошибаться, блуждать | błdzić, mylić się [FE 10]. — [AK] faire erreur, se tromper. — [UL] — Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. — **Rim.:** La franca *errer* signifas vagadi, erar-vagi, ĝuste la franca AK: *faire erreur, se tromper*.

• **erara** - Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1].

• **erare** - ... sed se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe; ... [A 4.3].

• **eraro** - Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2]. La fundamento devas resti severe netuŝebla eĉ kune kun siaj eraroj [A 4.4]. ... jes, ĝi estas eraro, sed ĝi devas resti netuŝebla, ĉar ĝi apartenas al la fundamenta dokumento, ... [A 4.7]. — Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8].

• **erareco** - La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ĉar, komparante la

kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5].

• **preseraro** — Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn [A 4.3].

erik-o [OA 2.2] bruyère | heath | Heidekraut {BOT} — [EG 1] Heidekraut; **-ejo**, Heide. [Rab 109,12] kondukante nin tra la *erikejo*.

erinac' - hérisson | hedgehog | Igel | ежъ | jež. {ZOO} — [RE].

erizipel-o [OA 2.2] erysipèle | erysipelas | Rotlauf {MED} — [RE]. [EG 1] Rotlauf, Rose (med.).

ermen' - hermine | ermine | Hermelin | горностаѣ | gronostaj. {ZOO} — [RE].

ermit' - ermite, solitaire | hermit, solitary | Einsiedler | отшельникъ | pustelnik. — [RE].

Ernesto {mankas en UV} — El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna [FE 10.18]. {NOM} — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. — **Ernest'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo). — [DL 1888] *Aŭgusto estas bona, Mario estas pli bona ol Aŭgusto, sed Ernestino estas la plej bona el ĉiuj miaj gefratoj* [DL 2.11].

Erotik' {legu: erotik'} [OA 3.2] {en} erotic | {fr} érotique | {de} erotisch | {es} erotico | {pt} erotico {legu: erótico} | {it} erotico | {pl} erotyczny. — [Beau]. [EG 1] erotik-o, Erotik; -a, erotisch {bazformo = subst.}. [FK 199,5] kiso *erotika*.

erp' - herser | harrow | eggen | боронить | bronować. — [AK] {en} harrow (*vb.*) — [RE].

Erudici' {legu: erudici'} [OA 3.2] {en} erudition | {fr} érudition | {de} Gelehrsamkeit | {es} erudicion {legu: erudición} | {pt} -- {mankas, estu: erudição} | {it} erudizione | {pl} erudycja.

Erupci' {legu: erupci'} [OA 3.2] {en} eruption | {fr} éruption | {de} Eruption, Vulkanausbruch | {es} erupcion {legu: erupción} | {pt} erupção {legu: erupção} |

{it} eruzione | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] Eruption.

eŝafod' - échafaud | scaffold | Schaffot | эшафотъ | rusztowanie. — [RE].

escept' - excepter | except | ausschliessen {legu: ausschließen}, ausnehmen | исключать | wykluczać. — [UL].

esenc' - être, essence | essence | Wesen | сущность | islota, treść. — [RE].

eskadr' - escadre | squadron | Geschwader | эскадра | eskadra {MIL}. — [MV].

eskap/i. [OA 8] Liberigi sin de tio, kio katenas; sukcese eviti per forkuro. — A. to escape; F. échapper, s'échapper; G. entspringen, entwischen, entlaufen, entschlüpfen; H. {es} escapar, escaparse; I. {it} sfuggire, P. {pt} escapar. — [PV 1930] {ne ĉe Z}.

eskort-o [OA 2.1] {MIL} — [EG 1] Eskorte, Bedeckung.

esper' - espérer | hope | hoffen | надѣяться | spodziewać się. — [UL]. —

Rim.: En UL-ru kaj UL-pl: sper- (sen vortkomenca e-).

• **mal'esper'** - désespérer | despair | verzweifeln | отчаяваться | rozpaczać.

Esperanto {mankas en UV} — **Esperant'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (nomo de lingvo). {NOM} — FUNDAMENTA GRAMATIKO DE LA LINGVO ESPERANTO EN KVIN LINGVOJ [FG titolo]. — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj kaj tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon kaj plenan sendanĝerecon kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj, ... [A 1.2]. ... sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa ... [A 1.3]. Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto ... [A 2.1]. Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, ... [A 2.2] ... li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de

Esperanto [A 2.3]. ... la aŭtoro de Esperanto ... [A 3.3]. ... fundamento por Esperanto ... [A 3.3]. ... la aŭtoro de Esperanto ... [A 3.4]. ... la libro « Fundamento de Esperanto » ... [A 3.5]. La « Fundamento de Esperanto » tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. Kiu volas perfektigi en Esperanto ... [A 5.2]. {Pliaj samspecaj trafoj en A, ne registrita tie ĉi}. — Ekzercaro de la lingvo internacia „Esperanto“ [FE titolo]. — En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV titolo].

— **LR 49 (1890)** [Deveno de la nomo “Esperanto”]: ... La nomo de nia lingvo ne estas elpensita, kaj jen estas ĝia historio:

Eldonante la unuan lernolibron de nia lingvo, mi prenis por mi la pseŭdonimon “Esperanto” la lingvo mem havis nenian propran nomon kaj estis nomata “la lingvo internacia proponita de Esperanto”. Pro oportuneco oni komencis uzadi la esprimon “lingvo de Esperanto” (die Esperanto-Sprache); aliaj esprimoj, kiujn kelkaj provis uzadi (ekzemple “la lingvo internacia”, “la internacia”), montris sin ne oportunaj kaj ne enfortikiĝis, ĉar ili estis ne bone elparoleblaj, ne memoreblaj por la publiko kaj prezentis nenion difinitan (ĉar sub “lingvo internacia” oni povas egale bone kompreni la Volapükon aŭ aliajn proponitajn projektojn). Baldaŭ montriĝis, ke nur la vorto “Esperanto” (sole aŭ kun aliaj vortoj) klare diferencigas nian lingvon de aliaj, kaj multaj amikoj komencis baldaŭ en siaj leteroj aŭ artikoloj uzadi simple la solan vorton “Esperanto”, ekzemple “la afero Esperanto”, “skribi en Esperanto” k.s. Tiel iom post iom ellaboriĝis unuvorta nomo de nia lingvo. Vidante, ke mia komenca pseŭdonimo transiris al la afero mem kaj ke ĝi estas tre oportuna, mi baldaŭ tute ĉesis uzadi mian pseŭdonimon, kaj ĝi restis nur kiel nomo por la afero mem. La nomo “Esperanto” estas per si mem tute senlogika; sed en sensignifa kondiĉa nomo kial ni bezonas logikon? [*Esperantisto* 1890, p. 60].

• **Esperanta** - ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian

valoron kaj kompreneblecon ... [A 8.3]. — **Rim.:** La uskleco de Esperanta / esperanta estas malunueca en oficialaj tekstoj. Detalojn vd. en BK II.1.

• **esperantisto** - Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori ... [A 1.5]. Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj ... [A 2.1]. ... li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. ... ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. {Pliaj samspecaj trafaj en A, ne notitaj tie ĉi; neniuj trafaj en FE}. — [FK 65,20] Jes, respondis la kuracisto (kiu okaze mem estis *esperantisto*).— **Rim.:** Pri la uskleco de Esperantisto / esperantisto vd. en BK II.1.

• **esperantistaro** - ... fari tion ĉi (post matura prijuĝado) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, kiu havas nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

esplor' - explorer, rechercher | explore | forschén, untersuchen | изслѣдовать | badać. — [AK] explorer, rechercher, examiner | investigate, explore. — [RE].

esprim' - exprimer | express (vb.) | ausdrücken | выражать | wyrażać. — **esprimi** - exprimer | express | ausdrücken | выражать | wyrażać [FE 28]. — [UL] — Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ [FE 28.3]. ... sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3].

est' - être (verbe) | be | sein | быть | być. — **esti** - être | be | sein | быть | być [FE 5]. — **est** - être | to be | sein | быть | być [FG 6.3]. — [UL]. — {Multaj trafaj en A, ne registritaj tie ĉi}.

• **esti ~a** — La patro estas sana [FE 5.6]. La ĉielo estas blua [FE 6.3]. Leono estas forta [FE 7.1]. {Multaj pliaj trafaj ne registritaj tie ĉi}.

• **esti ~e** — Resti kun leono estas danĝere [FE 7.5]. “Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, “ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1]. Morti pro la patrujo estas agrable [FE 20.23]. Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13]. Mi staras

ekster la domo, kaj li estas interne [FE 26.12].

• **esti ~o** — Leono estas besto [FE 5.2]. — Rozo estas floro kaj kolombo estas birdo [FE 5.3]. — La patro estas tajloro [FE 5.7]. {Multaj pliaj trafaj ne registritaj tie ĉi}.

• **esti kun partícipo** — Vd. ĉe ant, int, ont, at, it, ot.

• **esti en** — La patro estas en la ĉambro [FE 8.12].

• **esti sur** — La libro estas sur la tablo, kaj la kraĵono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5].

• **estinta** — ... ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj ... [A 1.1].

• **estonta** — ... ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj ... [A 1.1]. ... nia fundamento estas ... la plej grava kondiĉo por nia regula kaj paca progresado estonta [A 1.3]. ... neniuj verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon por la estontaj generacioj [A 8.3]. — En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. ... la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

• **t. e.** - = tio estas [FE 14.7].

— **LR 114 A (1911)** [*estonteco*]: Partícipo-substantivo en Esperanto signifas ordinare *personon* (aŭ objekton, kiu plenumas ian funkcion); se ni deziras doni al la partícipo alian sencon, ni devas uzi sufikson (ekzemple *aĵ* aŭ *ec*). Tial, laŭ mia opinio, la vorto “estonto” povas signifi nur “estonta persono”, sed ĝi ne povas signifi “estonta tempo” aŭ “estonta afero”, kiujn mi rekomendus traduki per la vortoj “estonteco” kaj “estontaĵo” [Resp. 46, OGE 1911:3, p. 291].

Establ-i {legu: establ-i} [OA 4], {fr} établir | {en} to establish | {de} errichten, einrichten, anlegen. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} stabilire | {es} establecer | {pt} estabelecer | {ca} establir. — [EG 1] ~i, etablieren; ~o, Etablierung, Etablissement.

estetik' [OA 1] * esthétique | aesthetic | ästhetisch | эстетический | estetyczny. — [RE]. * [Ham 66,32] tre bone deklamite : kun sento, kun *estetika* tono. [FK 303,5]

Esperanto estas plena je harmonio kaj *estetiko* kaj memorigas per si la lingvon italan.

estim' - estimer | esteem | schätzen | уважать | poważać. — **estimi** - estimer | esteem | schätzen, achten | уважать | szanować [FE 26]. — **estim'** - estimer | {angla mankas} | schätzen | уважать | poważać [UV mal']. — **estimi** - estimer | esteem | schätzen | уважать | poważać [FE 10 mal']. — [AK 1914] achten, schätzen. — [UL] — Se vi scius, kiu li estas, vi lin pli estimus [FE 26.20].

- **mal'estim'** - mépriser | {angla mankas} | verachten | презирать | gardzić [UV mal']. — **malestimi** - mépriser | despise | verachten | презирать | gardzić [FE 10 mal']. — Ni forte malestimas tiun ĉi malnoblan homon [FE 33.8].

esting' - éteindre | extinguish | löschen | гасить | gasić. — [UL].

estono [OA 8].

estr' - chef; ex. ŝip' navire - ŝip'estr' capitaine | chief, boss; e.g. ŝip' ship - ŝip'estr' captain | Vorsteher | начальник; напр. ŝip' корабль - ŝip'estr' капитан | wódz, zwierzchnik. — **estro** - chef | chief | Vorsteher | начальник | zwierzchnik [FE 26]. — [RE A]. — [AK 1914] Vorsteher, z.B. ŝip- = Schiff, ŝipestr. = Kapitän. — Mi restas tie ĉi laŭ la ordono de mia estro [FE 26.15].

- **estr'ar'** - gouvernement | government | Obrigkeit | начальство | zwierzchność, władza.

- **policestro** - Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian policestron [FE 37.7].

- **provincestro** - Nia provincestro estas severa, sed justa [FE 37.6].

- **regimentestro** - Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12].

- **regnestro** - La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4].

- **ŝipestro** - capitaine | captain | {germana mankas} | капитан | {pola mankas} [UV estr']. — **estro** - chef | chief | Vorsteher | начальник | zwierzchnik [FE 26]. — [RE A]. — [AK 1914] Kapitän. — La ŝipanoj devas obei la ŝipestron [FE 37.1].

estrad' [OA 1] estrade | estrade, platform | Estrade {ark., 2012: Podium, Podest}, Rednerbühne | эстрада | estrada. — [Beau]. [EG 1].

et' - marque diminution, décroissance {artikolo postulata: marque la diminution}; ex. mur' mur - mur'et' petit-mur {legu: petit mur}; rid' rire - rid'et' sourire | denotes diminution of degree; e.g. rid' laugh - rid'et' smile | bezeichnet eine Verkleinerung oder Schwächung; z. B. mur' Wand - mur'et' Wändchen; rid' lachen - rid'et' lächeln | означает уменьшение или ослабление степени; напр. mur' стѣна - mur'et' стѣнка; rid' смѣяться - rid'et' улыбаться | oznacza zmniejszenie, zdrobnienie lub osłabienie stopnia; np. muro ściana - mur'et' ścianka; rid' śmiać się - rid'et' uśmiechać się. — **et** - marque diminution, décroissance {artikolo postulata: marque la diminution}; ex. muro mur - mureto petit mur; ridi rire - rideti sourire | denotes diminution of degree; e.g. ridi laugh - rideti smile | bezeichnet eine Verkleinerung oder Schwächung; z. B. muro Wand - mureto Wändchen; ridi lachen - rideti lächeln | означает уменьшение или ослабление степени; напр. muro стѣна - mureto стѣнка; ridi смѣяться - rideti улыбаться | oznacza zmniejszenie lub osłabienie stopnia; np. muro ściana - mureto ścianka; ridi śmiać się - rideti uśmiechać się [FE 26].

- **arbeto** - Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

- **arb'et'aj'** - arbrisseau, buisson | shrub, bush | Strauch | куст | krzak.

- **bastoneto** - ... bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

- **benketo** — Mi sidas sur seĝo kaj tenas la piedojn sur benketo [FE 26.7].

- **boteleto** — En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6].

- **dormeti** — Li sidas apud la tablo kaj dormetas [FE 38.5].

- **fal'et'** - broncher {uzata nur por ĉevaloj; ĝenerale: trébucher} | stumble | stolpern | спотыкаться | potknać się.
- **glaseto** — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].
- **heroeto** — He-ro-é-to [FE 3].
- **kapsik/et/o.** [OA 9] Malgranda ordinare tre akra kapsiko 2. {BOT}
- **koketo** — Ko-ké-to [FE 2, eble ankaux al koket'].
- **lag'et'** - étang | pond | Teich | прудъ | staw.
- **majuskl/et/o.** [OA 9] Litero (en alfabeto posedanta majusklojn kaj minusklojn) majuskloforma sed malpli alta ol normala majusklo de la sama serio (proksimume samalta kiel la plej malaltaj minuskloj).
- **malsaneta** - [FE 42.13].
- **malvarmeto** - En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4].
- **monteto** — En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38.2].
- **mord'et'** - ronger | gnaw | nagen | грызть | gryźć.
- **mur'et'** - petit-mur {legu: petit mur} | {angla mankas} | Wändchen | стѣнка {de 1918: стѣнка} | ścianka [UV et']. — **mureto** - petit mur | {angla mankas} | Wändchen | стѣнка {de 1918: стѣнка} | ścianka [FE 26 et'].
- **peceto** - Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].
- **rid'et'** - sourire | smile | lächeln | улыбаться | uśmiechać się [UV et']. — **rideti** - sourire | smile | lächeln | улыбаться | uśmiechać się [FE 26 et'].
- **rideto** — Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7].
- **seĝeto** - Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1].
- **skatoleto** - ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo [FE 40.15].
- **streketo** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », ..., estas kunmetita el tri vortoj, ... [UV, enk. 2]. — Kp. apostrof-o [OA 2.1].
- **tableto** - Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1].
- **telertuketo** — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].
- **tubeto** — ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumias, estas cigaringo [FE 40.15].
- **varmeta** — Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].
- **vojeto** — Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6].
- **LR 15 (1906)**: Por karesaj formoj oni povas uzi „ĉj (nj)“ kaj ankaŭ „et“ (Patreto, patrineto, paĉjo, panjo). La „ĉj“ kaj „nj“ estas uzataj nur en nomoj kaj en „patro“ kaj „patrino“; en aliaj okazoj oni karesas per „et“ [Let. al Th. Thorsteinsson (1906-03-08), OV, p. 523].
- etaĝ'** - étage | stage, story (of a house) | Stockwerk, Etage | этажъ | piętro. — [AK] {en} story (of a house). — [UL].
- etap/o.** [OA 8] Haltoloko, kie oni ripozas aŭ tranoktas, kaj ankaŭ distanco inter du tiaj haltolokoj. — A. stage, halting-place, stopover; F. étape; G. Rastort, Etappe; H. {es} etapa; I. {it} tappa; P. {pt} estádio, etapa.
- etat'** - état | condition | Etat | штатъ | etat. — [AK] état, liste | statement (finance etc.) — [RE].
- etend'** - étendre | extend | dehnen, strecken, ausbreiten | простирать | rozpościerać. — [RE].
- eter'** {mankas en UV} - [FE 3]. — **eter'** - éther | ether | Aether {legu: Äther} | эфиръ {de 1918: эфир} | eter. — [DL 1888] ... *apenaŭ la steloj ekillumis el la klara etero, li eksentis novan vivon* [DL 17.2.5].
- **traetera** — Tra-e-té-ra [FE 3].
- etern'** - éternel | eternal | ewig | вѣчный {de 1918: вечный} | wieczny. — [UL].
- etik'** [OA 1] étique {pres-eraro, legu: éthique} | ethics | ethisch | этический {de 1918: этический} | etyczny. — [RE]. — [Beau] **etik**, éthique {kaj subst. kaj adj.}.

[EG 1] **etik-o** {subst.}, Ethik, Sittenlehre; ~a, ethisch.

etiked/o. [OA 9] Peco de papero aŭ alia materialo kun aŭ por surskribo, alfiksita aŭ alfiksebla sur aŭ al io, por montri enhavon, specon, adreson ktp. — [PV 1930] etikedo = etiketo 3, Karteto, fiksita sur sur objekto, por montri la enhavon, prezon, destinon, adreson ktp. — **Rim.:** Antaŭe etiket-o [OA 3.2], ekz. en [EV 1923] 2. (surpapereto) Etikett, (Aufschrift-) Zettel, (surskribaĵo) Aufschrift.

Etiket' {legu: etiket'} [OA 3.2] {en} etiquette | {fr} étiquette (cérémonie) | {de} Etikette, Zeremoniell | {es} etiqueta (ceremonia) | {pt} etiqueta, cerimonia {legu: cerimônia} | {it} etichetta, cerimoniale | {pl} etykieta. — [RE]. — [Beau] étiquette (cérémonial, formule, etc.). [EG 1] Etikette. — **Rim.:** Кр. etiked/o [OA 9].

etimolog' (2) [OA 7]. — [EV] Ethymolog(e), Wortforscher.

etimologi-o [OA 2.1] — [RE]. — [Beau] étymologie. [EG 1] Ethymologie.

etiolog' (1) [OA 7].

etiologi' [OA 1] * étologie | etiology | Aetologie {legu: Ätiologie} | этиология {de 1918: этиология} | etjologja {de 1936: etiologia}. {MED} — [Beau]. [EG 1]. * [FK 282,9] *Etiologio*. La kaŭzoj de la kronika kataro ...

etiopo [OA 8] — [EG 1] **etiop-a**, äthiopisch; -o Aethiopier {legu: Äthiopier}; **Etiopujo**, Aethiopien {legu: Äthiopien}.

etn/o. [OA 9] Gento. Historie estiĝinta homgrupo, kies vivmanieron karakterizas komunaj trajtoj kulturaj, civilizaciaj aŭ religiaj, kaj kiu konscias pri tiu komuneco. (Komunaj lingvo, lando aŭ socipolitika strukturo estas ofta, sed ne nepre trajto de etno. Kontraste al *gento*, *etno* ne insistas pri deveno de komunaj prauloj, fikciaj aŭ realaj.) — [PIV 1970]. — Кр. [EV] etnik-a, krome etnografi-o [OA 2.1] kaj etnograf' [OA 7].

etnograf' (2) [OA 7]. — [EV] Ethnograph, Völkerbeschreiber {ark.}.

etnografi-o [OA 2.1] — [Beau]. [EG 1] Ethnographie. [EV].

etnologi/o. [OA 9] Scienco pri la homaj etnoj kaj iliaj diferencoj (uzanta faktojn kolektitajn per etnografio); socia kaj kultura antropologio. — [EG 1] Ethnologie. [EV]. — Кр. [EV] etnolog-o, Ethnolog(e), Völkerkundiger.

etos/o. [OA 9] Reganta humoro aŭ spirita atmosfero kreata de ĉeestantaj homoj, ĉirkaŭaĵo, cirkonstancoj aŭ artaĵo: *la etoso en la oficejo estas streĉa; la spektaklo/muziko kreis agrablan etoson.* — [GD 1955] atmosphère (f), climat (f), ambiance. [PIV 1970].

eŭfemism/o. [OA 9] Evitvorto, evitesprimo. Vorto aŭ esprimo uzata por mildeco anstataŭ diraĵo, kiu povas esti rigardata kiel tro kruda, tro malagraba, tro sankta aŭ simile: *“kuŝi” estas eŭfemismo por “seksumi”;* *“etna purigado” estas eŭfemismo por “popolmurdo”;* *la vorto “necesejo” estas eŭfemismo.* — [EG 1] Euphemismus.

eŭkalipt/o. [OA 9] Ĉiamverda rapidkreska arbo indiĝena en Aŭstralio, kun tre alta trunko kaj kun folioj enhavantaj oleon fortodoran kaj seninfektigan, kreskigata por medikamenta kaj papera industrioj. (*Eucalyptus.*) — [EV 1923]. [PV 1930].

Eŭkaristi-o [OA 2.1] {RELI} — [Beau] Eucharistie. [EG 1] Eucharistie.

eŭnuk-o [OA 2.1] — [RE]. — [Beau] eunuque. [EG 1] Eunuch, Verschnittener {ark.}. [EG 2] Eunuch.

eŭr/o. [OA 9] Monunuo de Eŭropa Unio: *centono de eŭro estas cendo; ĝi kostas dek eŭrojn kaj kvindek cendojn.* — [PIV 2002]. {la mono ekzistas nur de 1999; antaŭe ankaŭ eŭro-o}.

Eŭropo {mankas en UV} — Eŭ-ró-po [FE 3]. — **Eŭrop'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (nomo de kontinento). — [DL 1888]: *Hispanujo estas parto de Eŭropo* [DL 15.11]. [FK 260,10] ne tre facile povas elparoladi la *eŭropajn* konsonantojn.

Evangeli' [OA 1] * Evangile | Gospel | Evangelium | евангеліе | ewangielja. {RELI} — [Beau]. [EG 1]. * [Rab 25,8] tiam fariĝi ateisto! Mi povus bati la buŝojn al la kvar *evangeliistoj*.

event/o. [OA 8] Difinita, sufiĉe grava okazaĵo. — A. event; F. événement (marquant) {de 1990: évènement}; G. Ereignis, Vorkommen, Vorkommnis, Begebenheit, Geschehen, Geschehnis; H. {es} evento, (acontecimiento imprevisto); I. {it} avvenimento, evento; P. {pt} evento, (acontecimento importante).

eventual' [OA 1] éventuel | eventual | eventuell | эвентуальный | ewentualny. — [EG 1] etwaig, eventuell.

evident' [OA 1] * évident | evident | augenscheinlich {pli moderna: evident} | очевидный | oczywisty. — [Beau]. [EG 1] evident, augenscheinlich, offenbar. * [Rab 53,16] mi havas *evidentan* benon de Dio. [FK 237,20] la rilato ... *evidenta* per la fig. 2.

evit' - éviter | avoid | meiden, ausweichen | избѣгать | unikać. — [RE].

evolu-i [OA 2.1] — {ĉe Beau, EG 1 kaj Kabe 1910 nur evoluci-o}. [Christ 1910] sich entwickeln, evolu[ci]i; Entwicklungsgang, evoluo [evolucio]. — [AV]: -i. — Kp. evoluci' [OA 3.2].

Evoluci' {legu: evoluci'} [OA 3.2] {en} evolution | {fr} évolution | {de} Evolution, Entwicklung | {es} evolucion {legu: evolución} | {pt} evoluçao {legu: evolução} | {it} evoluzione | {pl} -- {man- kas}. — [Beau] évolution. [EG 1] Entwicklung, Evolution. **-i**, sich entwickeln. — [AV]: -o — Kp. evolu-i [OA 2].

ezofag' [OA 1] œsophage | oesophagus | Speiseröhre, Schlund | пищепроводъ | gardziel. {ANAT} — [EG 1].

ezok' - brochet | pike (fish) | Hecht | щука | szczupak. {ZOO} — [RE].

F

Ff — Ff [FE 1]. — f | f as in “fly“ | f | f | f | f [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **f** ... [FE 1]. — **f** [OA 7] = nomo de la litero f, sepa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A** (1893): La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., e, fo, go, ..., u, ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

fab' - fève | bean | Bohne | бобъ | bób, fasola. — [RE].

label' - conte | tale, story | Märchen {de 1901: Märchen} | сказка | bajka. — [RE]. [DL] mir/rakont/o.

fabl' - fable | fable | Fabel | басня | baśń. — [RE].

fabrik' - fabrique {eksmoda, 2012: usine} | fabric | Fabrik | фабрика | fabryka. — [AK] {en} make, manufacture — [DL] *Li estas direktoro en fabriko de tabako* [DL 7.15]. [RE]. — **Rim.:** La rusa, germana, franca kaj pola tradukas per substantivoj, nur la angla AK per verboj. Ĝusta angla traduko: *factory* (same jam Albault, 1963, p. 319). AV notas je 2012-07-05: „La Angla traduko “fabric” en UV estas malĝusta. En la Akademiaj Korektoj de la Universala Vortaro aperis la Angla traduko “make, manufacture”. Bedaŭrinde ankaŭ tiu traduko estas malĝusta. En la Baza Radikaro Oficiala la Akademio nuligis tiun miskorekton, sed ne donis novan pli bonan Anglan tradukon de FABRIK/. Tial aperas nun en la Akademia Vortaro nenia Angla traduko de FABRIK/. Ĝusta traduko tamen povas esti „factory“.“ - La (erariga) klarigo de AV („nuligis“) referencas al piednoto 2 de BRO: „Fabriko estas ejo; la angla “Akademia Korekto” (F-to, 9-a eld., p. 253) estas erara.“ — Кр. мануфактур-о [OA 2.1].

fac/o. [OA 8] Ordinare, ebena parto de surfaco de objekto, limita de pli-malpli difinita figuro; ~o de *glitvalvo*, de *martelo*, de *amboso*, de *osto*. — A. face (of an object); F. face (d'un objet); G. Seite, Fläche; H. {es} faz, frente; I. {it} faccia, P. {pt} face (mat.). — [EV 1923] {ne ĉe Z.}.

facet' - facette | facet | Facette | грань | grań. — [RE].

facil' - facile | easy | leicht | легкий | łatwy, lekki. — **facila** - facile | easy | leicht | легкий | łatwy, lekki [FE 18]. — [UL] — Fa-cí-la [FE 2.2]. Facila [FE 4.6].

• **facile** — ... komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]. — Oni ne forgesas facile sian unuan amon [FE 18.19]. Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

• **facilanima** — ... ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj [A 1.1].

• **facilanime** — ... ni devas tion ĉi fari ne facilanime, sed nur en okazo de efektiva neceseco [A 9.3].

faden' - fil | thread | Faden (zum Nähen etc.) | нить | nić. — [AK] {en} thread (a). — [UL].

• **metal'faden'** - fil de métal | thread, wire | Draht | проволока | drut. — [AK] {en} wire.

fag' - hêtre | beech-tree | Buche | букъ | buk. {BOT} — [RE].

Fagot-o {legu: fagot-o} [OA 4], {fr} basson | {en} bassoon, fagotto | {de} Fagott, Basspfeife. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} fagotto | {es} fagot | {pt} fagote | {ca} fagot. {MUZ} — [ER 1909].

fajenc' - faïence | delft ware | Fayence | фаянсъ | fajans. — [AK] earthenware, crockery | Fayence, Halbporzellan. — [RE].

fajf' - siffler | whistle | pfeifen | свистать | świstać. — **fajfi** - siffler | whistle | pfeifen | свистать | świstać [FE 34]. — [AK] {en} whistle (vb.). — [UL]. — ... per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

• **fajfilo** - ... per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

fajl' - limer | file | feilen | пилить | piłować. — [AK] {en} file (vb.). — [RE].

fajr' - feu | fire | Feuer | огонь | ogień. — **fajro** - feu | fire | Feuer | огонь | ogień [FE 41]. — [UL].

• **fajrero** - Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18].

fak' - compartiment, branche | drawer, department | Fach | разгородка, отделение | przegródka. — [AK] compartiment, branche, spécialité | department, compartiment. — [MV].

fakir-o [OA 2.1] — [Beau]. [EG 1] Fakir.

faksimil' [OA 1] fac-simile {legu: fac-similé} | facsimile | Faksimile | факсимиле | faksymile. — [EG 1].

fakt' [OA 1] * fait | fact | Tatsache | факт | fakt. — [Einstein 1888]. [RE]. * [FK 286,10] *fakto* jam plenumiĝinta. [FK 283,11] *tiu ĉi fakto* entute iam venos. [Ham 13,19] *plej ordinara fakto* en la mondo. [Ham 42,16] nun vi povas lin kulpigi per *plej diversaj elpensitaj faktoj*.

faktor-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Faktor.

faktur' - facture | bill of lading | Factur, Frachtbrief | накладная | faktura. — [AK 1914] invoice | Rechnung, Faktura {2012: Faktura (ark.)}. — [RE].

fakultat' [OA 1] * faculté | faculty (of a University) | Fakultät | факультет {de 1918: факультет} | fakultet. — [RE]. * [FK 207,17] la universitato posedis jam 9 specialajn *fakultatojn*. [FK 206,36] *fakultaton*, konsistantan el profesoroj.

fal' - tomber | fall | fallen | падать | padać. — **fali** - tomber | fall | fallen | падать | padać [FE 22]. — [UL]. — *Fá-li* [FE 2]. — *Promenante sur la strato, mi falis* [FE 22.2]. ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis [FE 39.11].

• **fal'et'** - broncher | stumble | stolpern | спотыкаться | potknać się.

• **falinta** — La falinta homo ne povis sin levi [FE 22.6].

• **disfali** — Por ke lingvo internacia ... havu planan certecon, ke ĝi neniam disfalos ... [A 1.1].

• **elfali** — ... dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8].

• **enfali** — Sablero enfalis en mian okulon [FE 41.16].

falang-o [OA 2.2] (*mil., anat.*) phalange | phalanx | Phalanx, Fingerglied {MIL} {ANAT} — [EG 1] Phalanx.

falbal' - falbala | furbelow | Falbel | фалбала | falbana. {VEST} — [AK] {en} flounce, furbelow. — [RE].

falĉ' - faucher | mow, cut grass | mähen | косить | kosić. — [RE].

• **falĉ'il'** - faux | scythe | Sense | коса (для травы) | kosa.

fald' - plier | fold | falten | складывать (въ складки) | fałdować. — [AK] {en} fold, pleat (*vb.*). — [UL].

falk' - faucon | falcon | Falke | сокол | sokół. {ZOO} — [RE].

fals' - falsifier | falsify | fälschen | фальшивить, подделывать {de 1918: поддѣлывать} | fałszować. — [RE].

fam' - bruit | fame, rumour | Gerücht | молва | pogłoska. — [AK] bruit, renommée | rumour, report, fame. — [RE].

famili' - famille | family | Familie | семейство | rodzina. — [UL].

familiar-a [OA 2.1] — [EG 1] familiär. [EG 2].

fanatik-a [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] fanatisch; **-eco**; **-ulo**.

fand' - fondre | melt, cast | giessen {legu: gießen}, schmelzen | топить, растоплять | roztopiać. — [AK] {en} melt, smelt (*vb.*). — [RE].

fanfar-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Fanfare, Tusch. [EG 2].

fanfaron' - se vanter, faire le glorieux | boast, brag | prahlen | хвастать | przechwalać się. — [RE].

fantazi' [OA 1] * fantaisie | fancy, fantasy | Phantasie {de 1996 ankaŭ: Fantasie} | фантазія {de 1918: фантазия} | fantazja. — [DL 1888] *Sed mi esperas, ke jam post la dua aŭ la tria kajero la leganto vidos, ke mi ne fantazias* [DL A 5]. {Du pliaj trafoj en DL}. [DL-Ald] *Mi ripete turnas la okulojn de l' amikoj sur tiun ĉi punkton, ŝajne fantazian, sed efektive tre gravan* [7b]. [RE]. * [Ham 141,34] *Ŝi tie plektis fantaziajn kronojn el plej diversaj floroj*. [Rev 37,20] *Vi ĉiam havas iajn fantaziojn*. [FK 271,29] *ŝajnas senenhava fantazio*. [Rab 85,32] *ĝi flamigis vian infanan fantazion*.

fantom' - spectre, fantôme | vision, ghost | Gespenst | привидѣние | widmo,

upiór. — [AK] {en} phantom, spectre. — [RE].

far' - faire | do | thun, machen | дѣлать | robić, czynić. — **fari** - faire | do | thun, machen | дѣлать | robić [FE 12]. — [AK] {en} do, make. — [UL]. — Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1].

• **fari** {adicio} — Kvin kaj sep faras dek du [FE 12.6]. Dek kaj dek faras dudek [FE 12.7]. Kvar kaj dek ok faras dudek du [FE 12.8]. Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9]. Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5].

• **fari botojn** — La botisto faras botojn kaj ŝuojn [FE 37.13].

• **fari ĉion / kion / tion** — ... ni devas tion ĉi fari ne facilanime, sed nur en okazoj de efektiva neceseco [A 9.3]; ... fari tion ĉi (...) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, ... [A 9.4]. Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4]. ... li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. Ho, Dio! kion vi faras! [FE 26.22]. Li tuj faris, kion mi volis, ... [FE 31.14]. Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **fari donacon** — „Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon“ [FE 15.5]. „Mi faras al vi donacon,“ daŭrigis la feino, „ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.“ [FE 15.7]. ... mi faras al vi donacon, ... [FE 19.10].

• **fari eraron** — Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8].

• **fari kontrakton** — Ni faris la kontrakton ne skribe, sed parole [FE 31.9].

• **fari objektojn** — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

• **fari plezuron** — Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6].

• **fari ŝanĝojn** — ... aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2] Neniu persono ... devas havi la rajton arbitre fari en nia

Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, ... [A 4.6]. ... neniu havas la rajton fari ian ŝanĝon [A 4.7].

• **fari serion** — ... el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2].

• **fari vortojn** — ... el la direktaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ... [FE 30.10].

• **farita** — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13].

• **far'ig'** - devenir (se faire) | become | werden | дѣлаться | stawać się. — ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, kiuj laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto, ... [A 3.3]. ... la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, ... [A 8.2]. — ... ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22].

• **fariĝadi** — ... tiu perfektigado fariĝados ne per ... rompadado ..., sed per vojo natura, ... [A 6.4].

— **OI 5 (Jul. 1986)** [Pri *de, fare de, far*]: Vd. BK I, ĉe R 6.4-5.

Farb-o {legu: farb-o} [OA 4], {fr} matièro kolorante {tiel; legu: colorante}; {en} colouring matter; {de} Farbstoff. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **farb/o.** [OA 8] Materio, ordinare likva, uzata por ŝmiri surfacon en la intenco ĝin ŝirmi aŭ ĝin kolorigi: ~o *el minio*; *blanke~ita kradajo*. — A. paint; F. {aldonu: peinture,} matièro colorante, colorant; G. Farbe, Farbstoff, Färbemittel; H. {es} materia colorante, colorante; I. {it} materia colorante, colorante; P. {pt} tinta (para pintar). — [Kabe] Substanco koloranta, uzata en la pentrarto, tekniko k. t. p.: *karmino*. {antaŭe kolor/il/o [EG 2]}.

farĉ/o. [OA 9] Hakita (kaj spicita) viando, legomaĵo aŭ fruktaĵo, kiun oni enmetas en la internon de kuirota manĝaĵo. — [PV 1930]. [Kabe 1910]: **Farĉo.** Hakita kaj spicita viando, kiun oni metas en la internon de legomo, fiŝo k. t. p. **Farĉi.** Plenigi per farĉo: *farĉita brasiko.*

● **farĉ/i.** [OA 9] Plenigi la internon de manĝaĵo per farĉo: *farĉi anseron per prunoj kaj pomoj; farĉi tomatojn; bovo farĉita per anasoj kaj kokinoj; farĉitaj terpomoj.* — [ER 39] начинять {verba radiko, ne substantiva kiel en OA 9, laŭvorte „plenigi ion“}. [Fab I, 49] *Tri tutaj rostitaj bovoj, farĉitaj per anasoj kaj kokinoj, estis elmetitaj meze de la bazaro, kaj ĉiu havis la rajton detranĉi al si pecon.*

faring' - pharynx | throat | Schlund | глотка | gardziel. {ANAT} — [AK] {en} pharynx. — [RE].

farm' - affermer | farm | pachten | арендовать | dzierżawić. — [AK] prendre à ferme | take on lease. — [RE A].

farmaci' [OA 1] pharmacie (science) | pharmacy | Pharmazie | фармацевция | farmacja. — [Beau] pharmacie (l'art).

fars' [OA 1] farce, plaisanterie | farce | Farce, Posse, Schwank | фарс | farsa. — [EG 1] Farce.

fart' - se porter (santé) | be (well or unwell) | sich (wohl oder nicht wohl) befinden | поживать | mieć się. — [AK 1914] sich (gesundheitslich) befinden. — [UL]. — **LR 1907:** Ĉar la vorto „farti“ estas tre malagrabra por la anglaj oreloj {„to fart“ = vulgare por „furzi“}, tial mi konsilas, ke anstataŭ ĝi ni uzadu (precipe en Anglujo) la vorton „stati“, kiu troviĝas en la Universala Vortaro kaj povas tute bone anstataŭi la malagrablan vorton. Ekzemple: „Kiel vi statas“ (anstataŭ „kiel vi fartas“). En okazo, kiam la senco povas esti ne tute klara, oni povas ankaŭ uzi la pli precizan vorton „sanstati“. [LR 25, „The British Esperantist“, 1907, OV, p. 444].

● **fart'o** - état | state | Zustand | состояние {de 1918: состояние} | stan. — [AK] Befinden, Zustand.

farun' - farine | meal, farina | Mehl | мука | ма́ка. {KUIR} — [AK] {en} meal, flour. — [RE].

fasad' [OA 1] façade | façade | Fassade | фасадъ | фасадъ | fasado. {ARKI} — [EG 1].

fask' - touffe, faisceau | bundle | Büschel, Bündel | пукъ, пучекъ | wiązka, pęk. — [AK 1914] Bündel. — [RE].

fason' - façon | fashion, cut | Façon {2012: Fasson} | фасонъ {de 1918: фасон} | fason. — [AK] fashion, make, cut (of clothes, etc.). — [RE]. — [Kabe 1910]: **Fasono.** Maniero, modelo, laŭ kiu estas farita vesto: *fasono de jupo, de ĉapelo.* [PV 1930/1934]: **1** Formo, maniero, laŭ kiu estas farita vesto: *eleganta, laŭmoda ~o de robo.* Кр. modo. **2** ...

fast' - jeûner {de 1990: jeuner} | fast (vb.) | fasten | поститься | pościć. — [RE].

fatal' [OA 1] * fatalité | destiny, fate | Fatalität, Verhängnis | рокъ | fatalność. — [RE]. * [FK 175,5] la edzino de mia amiko portas tiun ĉi *fatalan* ringon. [Rab 140,10] mi kontraŭstaras al la tirano *fatalo*. [Rab 30,22] Ne timu morton nek danĝeron, ĉar super ni reĝas neŝanĝebla *fatalo*.

faŭk' - gueule | jaw | Rachen | зѣвъ | paszcza. {ANAT} — [AK] gueule, orifice. — [RE].

fav' - teigne | scurf | Grind, Räude | парша | parch. {MED} — [AK 1914] kind of ringworm | (Kopf)grind. — [RE]. — **Rim.:** *scruf* ŝajnas esti la preciza medicina termino, dum la angla AK estas pli ĝenerala.

favor' - favorable | favorable | günstig | благосклонный | przychylny. — [RE].

faz' [OA 1] phase (astr.) | phase | Phase, Entwicklungsstufe | фаза | faza. — [EG 1] Phase.

fazan' - faisán | pheasant | Fasan | фазанъ {de 1918: фазан} | bažant {legu: bažant}. {ZOO} — [RE].

fazeol' [OA 1] haricot | kidney bean | Bohne | фасоль | fasola. {BOT} — [Beau] haricot.

fe'in' - fée | fairy | Fee | фея | wieszczka. — **feino** - fée | fairy | Fee | фея | wieszczka [FE 11]. — [UV]. [FE]. [Beau] *fein-*. — Fe-í-no [FE 2]. Feino [FE 4]. La feino [FE 11] [FE 13] [FE 15] [FE 17] [FE 19] [FE 21] [FE 23]. — ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de

malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15]. “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino ... [FE 15.7]. ... tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino [FE 19.5]. “Vi tute ne estas ĝentila,” diris la feino sen kolero [FE 19.9].

febr' - fièvre | fever | Fieber | лихорадка | febra. {MED} — [RE].

Februar' - Février | February | Februar | Февраль | Luty. — **Februaro** - Février | February | Februar | Февраль | Luty [FE 12]. — [1887] [DL]. — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14]. Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. — [DL 1888] *La dudeka de Februaro estas la kvindek unua tago de l' jaro* [DL 3.4]. *Georgo Vaŝingtono estis naskita la dudek duan Februaron (aŭ: je l' dudek dua Februaro) de l' jaro mil sepcent tridek dua* [DL 3.6]. — **Rim.:** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

feĉ' - lie | yeast | Hefen {legu: Hefe} | дрожжи | drożdże {legu: drożdże}. — [AK] lees, dregs | Hefe, Sediment. — [MV].

feder/i. [OA 8] Kunigi ŝtatojn, societojn, sindikatojn aŭ similajn organizaĵojn en federacion. — A. to federate, F. fédérer; G. vereinigen, verbünden; H. {es} federar, I. {it} federare, P. {pt} federar. — [EV 1923]. — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] c) Apud la oficialaj substantivoj **federacio** (svisa federacio), ... estas tolerataj la pli simplaj verboj: **federi**, ... (federi societojn, ...). — [OA 8] II.A.3. La pli simplaj verboj *federi* kaj *riveli* estas oficialigitaj apud la jam oficialaj substantivoj *federacio* kaj *revelacio*. — **Rim.:** **1.** Pri tolerdeklaroj kp. BK I ĉe A 8. **2.** La ekzemplo „svisa federacio“ ŝajnas misa; la oficiala nomo de la lando egalas al „Svisa Konfederacio“.

federaci' [OA 1] fédération | federation | Föderation | федерація | federacja. — [OA 8] II.A.3. La pli simplaj verboj *federi* kaj *riveli* estas oficialigitaj apud la jam

oficialaj substantivoj *federacio* kaj *revelacio*. — **Rim.:** Kp. feder/i [OA 8] kaj konfederaci-o [OA 2.1].

fek/i. [OA 9] Eligi ekskrementon el la anuso: *li fekas en la necesejo; la hundo fekis*. — [EV 1923].

• **fek/o.** [OA 9] Ago feki kaj ties rezulto (fekaĵo). — [EV 1923].

• **fek/aĵ/o.** [OA 9] Ekskremento eligita el la anuso. — [EV 1923].

fel' - peau, fourrure | hide, fleece | Fell | шкура, мѣхъ | skora. — [RE].

feliĉ' - heureux | happy | glücklich | счастливый | szczęśliwy. — **feliĉa** - heureux | happy | glücklich | счастливый | szczęśliwy [FE 13]. — [UL]. — *Fe-lí-ĉa* [FE 2]. — *Se mi estus sana, mi estus feliĉa* [FE 20.10]. *Kvankam vi estas riĉa, mi dubas, ĉu vi estas feliĉa* [FE 26.19]. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12].

• **malfeliĉa** - Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17.2]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, ... [FE 17.8]. La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. ... ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; kaj la malfeliĉa knabino, ..., baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

• **feliĉo** — Mi sopiras je mia perdita feliĉo (aŭ: mian perditan feliĉon) [FE 29.7]. Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

• **malfeliĉo** — La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ... [A 4.5] — Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5]. Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

felieton' [OA 1] * feuilleton | feuilleton | Feuilleton | фельетонъ | feljeton. — [Beau] feuilleton. * [FK 269,4] la unu renkontita *felietonisto* skribas pri ili « spri-tajn » artikolojn.

felt' - feutre | felt | Filz | войлок | pilŝn. {VEST} — [AK] {en} felt (*cloth*). — [RE].

feminism-o [OA 2.1] — [Beau] féminisme. [EG 1] Feminismus, Frauenbewegung.

feminist-o [OA 2.1] — [Beau] féministe (subs.). [EG 1] Frauenrechtler, Feministe; -a, feministisch.

femur' - haut de la cuisse {simple: cuisse} | thigh | Schenkel (Ober-) | бедро, ляшка | biodro. {ANAT} — [AK 1914] (Ober)schenkel, Keule. — [RE].

fend' - fendre | split | spalten | раскалывать | łupać, rozplatać. — [UL].

fenestr' - fenêtre | window | Fenster | окно | okno. — **fenestro** - fenêtre | window | Fenster | окно | okno [FE 6]. — [UL]. — La libro estas sur la tablo, kaj la krajono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5]. Sur la fenestro kuŝas krajono kaj plumo [FE 6.6]. ... tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Kiam li estis ĉe mi, li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9].

feniks-o [OA 2.1] {MIT} {ASTR} — [Beau] phénix (myth. et astr.). [EG 1] Phönix.

fenkol' - fenouil | fennel | Fenchel | укроп | kopr włoski. {BOT} — [MV].

Fenol-o {legu: fenol-o} [OA 4], {fr} phénol; {en} phenol; {de} Karbol, Phenol. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

fenomen' [OA 1] * phénomène | phenomenon | Phänomen | феномень | fenomen. — [Beau] phénomène. * [FK 86,10] ĉiu, por klarigi la *fenomenon*, el-pensis sian teorion.

fer' - fer | iron | Eisen | желъзо {de 1918: железо} | żelazo {legu: żelazo – z kun punkto}. — **fero** - fer | iron | Eisen | желъзо {de 1918: железо} | żelazo [FE 25]. — [UL].

• **fer'voĵ'** - chemin de fer | railway | Eisenbahn | желъзная дорога {de 1918: железная дорога} | droga żelazna {legu:

żelazna}, kolej. — **fervoĵo** – {la kunmetaĵo mankas en FE 25, tie nur *fero* kaj *voĵo*} — Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervoĵo estas konstruota en la daŭro de du jaroj [FE 25.10]. ... promenante apud la reloj de fervoĵo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis [FE 39.11].

ferdek' - pont, tillac {tillac estas tre malofta en 2012} | deck | Verdeck | палуба | pokład. {MAR} — [AK] deck (*of ship*) | pokład (okrętu) — [RE].

Feri' {legu: feri'} [OA 3.2] {en} holidays | {fr} vacances | {de} Ferien | {es} vacaciones | {pt} feria {estu: feriado} | {it} ferìa, vacanza | {pl} wakacje. — [EV 1923]. — [FK 205,18] la somera kunveno servas sole kaj propre por spirita ripozo, *ferioj*. — **Rim.:** En Eo vorto en singularo (kp. tamen la citaĵon el FK), en angla, franca, germana kaj hispana en pluralo, vd. en BK II.1.

ferm' - fermer | shut | schliessen {legu: schließen}, zumachen | заперать | zamykać. — **fermi** - fermer | shut | schliessen {legu: schließen}, zumachen | заперать | zamykać [FE 31]. — [UL]. — Li fermis kolere la pordon [FE 31.4]. La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9].

• **mal'ferm'** - ouvrir | open | öffnen | отворять | otwierać. — La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. Kun bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

• **nefermita** — La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9].

ferment' - fermenter | ferment | gähren {de 1901: gären} | бродить, приходитъ въ брожение | fermentować. — [RE].

fervor' - zèle, ferveur | zeal, ardour | Eifer | усердие | gorliwość. — [RE].

fest' - fêter | feast | feiern | праздновать | świętować. — **festi** - fêter | feast | feiern | праздновать | świętować [FE 10]. — [AK] {en} celebrate. — [UL].

• **festo** — Ĝojan feston! (mi deziras al vi) [FE 10.10]. Kia ĝoja festo! (estas hodiaŭ) [FE 10.11]. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto ... kaj la edziĝa festo estos en

la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3]. — [DL].

festen' - banqueter | feast, banquet | schmausen | пировать | ucztować. — [RE].

festival/o [OA 9] **1** Renkontiĝo dediĉita al arto (muziko, kino ktp.), ofte perioda kaj internacia: *la Berlina Film-Festivalo*; *la Kultura Esperanto-Festivalo*. **2** Amasa renkontiĝo kun parte festa karaktero: *la Monda Festivalo de Junularo kaj Studentaro*. — [PIV 1970].

feston' [OA 1] * feston | festoon | Feston | фестонъ | feston. {ARKI} — [Beau] feston.

fetiĉ' [OA 1] fétiche | fetish | Fetisch | фетишъ | fetysz. — [EG 2]. — Кр. [EG 1] fetišo {kun -ŝ-}.

feŭd-o [OA 2.2] fief | feud | Lehen — [EG 1] Lehen; **-a**, feudal.

fi {mankas en UV} - fi donc! | fie! | pfui! | фи, тьфу | fe! [FE 26]. — Fi, kiel abomene! [FE 26.25]. — **fi** [OA 1] * fi! | fie! for shame | pfui! | тьфу! | fe! — **fi** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL 1888]: *Fi, kia malkonvena esprimo!* [DL 6.11]. [RE]. * [Rab 110,21] Jen! kaj tiel forrampu via *fianimo*. [Rev 17,22] *fi-komercisto*.

fiakr-o [OA 2.1] — [Beau] fiacre. [EG 1] Fiaker; **-isto**, Fiakerkutscher.

fianĉ' - fiancé | betrothed person | Bräutigam | женихъ {de 1918: жених} | narzeczony. — **fianĉo** - fiancé | betrothed person | Bräutigam | женихъ {de 1918: жених} | narzeczony [FE 26]. — **fianĉ'** - Bräutigam | женихъ {de 1918: жених} [UV in'] — **fianĉo** Bräutigam | женихъ {de 1918: жених} [FE 10 in']. — [UL].

• **fianĉ'in'** - Braut | невѣста [UV in']. — **fianĉino** - Braut | невѣста [FE 10 in']. — En la salono estis neniuj krom li kaj lia fianĉino [FE 26.13]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22].

• **gefianĉoj** — La gefianĉoj staris apud la altaro [FE 36.5].

• **fianĉiĝi** — Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto ... [FE 39.3]. — [DL].

fiask' [OA 1] * fiasco | fiasco | Fiasko, Misserfolg | фиаско | fjasco. — [DL]. [Beau] fiasco (échec). * [FK 244,3] tiuj ĉi provoj renkontis plenan *fiaskon*. [FK

315,31] devis finiĝadi per la plej plena *fiasko*.

fibr' - fibre | fibre | Faser | волокно | włókno. — [RE].

fid' - se fier | rely upon, trust on | sich verlassen | полагаться на к. н. | polegać, spuszczać się. — [AK 1914] se fier, compter sur, avoir foi en | vertrauen, sich verlassen. — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: Militestro povas komenci batalon nur tiam, se li povas tute *fidi* je siaj soldatoj. Al homo nekonata ne *konfidu* Vian sekreton. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45]. — [Beau] se fier (compter sur l'appui, la force de ...). — Кр. konfid'.

fidel' - fidèle | faithful | treu | вѣрный | wierny. — **fidela** - fidèle | faithful | treu | вѣрный | wierny [FE 16]. — [UL]. — *Fidé-la* [FE 2]. — Mia hundo, vi estas tre *fidela* [FE 16.18].

fier' - fier, orgueilleux | proud | stolz | гордый | dumny. — **fiera** - fier, orgueilleux | proud | stolz | гордый | dumny [FE 11]. — [AK] fier. — [UL]. — ... ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11]. “Ĉu mi venis tien ĉi,” diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, “por doni al vi trinki? [FE 19].

fig' - figue | fig | Feige | фига | figa. {BOT} — [RE].

figur' - figurer | figure, represent | abbilden | изображать | odmalować, wyobrazać {legu: wyobrazać}. — [AK 1914] figurer, représenter | darstellen, abbilden. — [RE].

Fikci-o {legu: fikci-o} [OA 4], {fr} fiction | {en} fiction | {de} Erdichtung {2012 prefere: Fiktion}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} finzione (letter.) | {es} ficción | {pt} ficção | {ca} ficció. — [EV 1923]. — Кр. fiktiv' [OA 1].

fiks' [OA 1] * fixer | fix | befestigen, festsetzen | фиксировать | utwalić. — [Beau] fixer. [EG 1] **fiks-i**, befestigen, festsetzen, fixieren; **-a**, fix, fest; **-eco**, Festigkeit; **-ado**, Fixierung. * [Rab 129,14] mi *fikse* rigardos al vi en la okulojn. — AV fiksa, fiks/i.

fiktiv' [OA 1] fictif | fictitious | fiktiv, erdichtet | фиктивный | fikcyjny. — [Beau] fictif. [EG 1] fiktiv. — Кр. fikci-o [OA 4].

fil' - fils | son | Sohn | сынъ | syn. {FAM} — **filo** - fils | son | Sohn | сынъ | syn [FE 8]. — [UL]. — Fí-lo [FE 2]. — La filo staras apud la patro [FE 8.6]. Hieraŭ mi renkontis vian filon, kaj li ĝentile salutis min [FE 20.3]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis ... [FE 21.7]. Aŭgusto estas mia plej amata filo [FE 22.11]. Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7]. Lia filo mortis kaj estas nun malviva [FE 31.5]. La filoj, nepoj kaj pranepoj de reĝo estas reĝidoj [FE 36.12].

• **filino** - Unu vidvino havis du filinojn [FE 11.1]. La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. De kio tio ĉi venas, mia filino?" [FE 17.6] (Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino) [FE 17.7]. "Se estas tiel," diris la patrino, "mi devas tien sendi mian filinon [FE 17.9]. "Estus tre bele," respondis la filino malĝentile, "ke mi iru al la fonto!" [FE 19.1]. La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: "Nu, mia filino?" [FE 21.1].

• **bofilo** — La patro de mia edzino estas mia bopatro, mi estas lia bofilo [FE 36.6].

filantrop' [OA 1] philanthrope | philanthroper | Philanthrop | филантропъ | filantrop. — [RE]. [Beau] philanthrope. [EG 1].

filantropi' [OA 1] * philanthropie | philanthropy | Philanthropie | филантропія | filantropja. — [EG 1] * [Rev 35,19] ni rigardos la instituciojn *filantropiajn*. {antaŭe filantrop/ec/o [Beau]}.

Filatel-o {legu: filatel-o, tiel, sen -i-} [OA 4], {fr} philatélie; {en} Philately; {de} Briefmarkenkunde {2012 pli kutima: Philatelie}. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

Fili' {legu: fili'} [OA 3.1] {en} branch (of firm, of office) | {fr} succursale | {de}

Filiale | {es} sucursal {validas kiel traduko kaj en la hispanan kaj en la portugalan; legu: | {pt} sucursal {ankaŭ: filial} } | {it} succursale, filiale | {pl} filja. — [Beau] filiale, succursale.

filik' - fougère | fern | Farnkraut {pres-eraro, legu: Farnkraut} | папоротникъ | paproč. {BOT} — [RE].

Filistr-o {legu: filistr-o} [OA 4], {fr} philistin (fig.), esprit prosaïque; {en} philistine, non-student; {de} Philister, Spießbürger, Nichtstudent; senpoeziemulo, senartismemulo. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

film/o. [OA 8] Bendo kovrita de fotoemulsio; tuto de la bildoj fiksitaj sur tia(j) bendo(j) kaj projekcieblaj sur ekranon. — A. film; F. film, pellicule; G. Film, H. {es} film(e); I. {it} film, pellicola; P. {pt} fita, filme. — [EV 1923] {ne ĉe Z.}.

filolog' [OA 1] philologue | philologer | Philologe | филологъ | filolog. — [EG 1].

filologi' [OA 1] philologie | philology | Philologie | филологія | filologia. — [RE].

filozof' [OA 1] * philosophe | philosopher | Philosoph | философъ {de 1918: философ} | filozof. — [DL 1888] ... *ne trovante en mia verko la instruitan miksaĵon kaj la instruita-teorian filozofadon ...* [DL I.2]. *Aliaj ekbrilis per senfinaj filozofadoj ...* [DL I.3]. [RE]. * [Ham 89,26] pli da aferoj, ol en la lernejoj instruas *filozofoj*, Horacio. [Rab 132,3] Ĉu la pastraĉa babilaĵo povas kolerigi tian *filozofon* ?

filozofi' [OA 1] * philosophie | philosophy | Philosophie | філософія {de 1918: философия} | filozofja {de 1936: filozofia}. — [DL] ... *la „Amerika Filozofia Societo“ decidis ...* [DL I.3] {plus pliaj tri trafaj}. * [Ham 63,3] en tio ĉi kuŝas io supernatura, se nur la *filozofio* povus tion ĉi eltrovi. [Rab 128,82] Tio ĉi estas la *filozofio* de via malespero. [Rev 43,30] Mi konfesas, mi mem amas iafoje *filozofii*.

filtr' - couler, filtrer | strain, filter | seihen {2012 pli kutima: filtern} | цѣдить | cedzić. {TEK} — [RE].

fin' - finir | end | enden, beendigen | кончать | kończyć. — **fini** - finir | end, finish | enden, beendigen | кончать | kończyć [FE 14]. — [AK] finir (*trans.*) | finish, end (*trans.*). — [UL]. — Mi finas do per la jenaj vortoj [A 10.1]. — ... se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. ... kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8].

• **fino** - ... por meti finon al ĉiuj malkompreniĝoj kaj disputoj ... [A 3.3]. — La feino (Fino) [FE 23]. Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ [FE 28.3] {kp. *finiĝo*}.

• **finiĝi** - Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4].

• **finiĝo** - ... se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5] {kp. *fino*}. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj) [FE 30.10].

— **Rim.:** [DL 1888] *mi donus al la lingvo la finan formon* [DL A.2]. *je l' fino de l' jaro 1888 eliros la lasta kajero, kaj la „Dua libro de l' lingvo internacia“ estos finita* [DL A.2]. *komenci la eldonon de libroj ne pli frue ol estos finita la juĝo de l' publiko je l' lingvo proponita de mi* [DL A.3]. {pliaj ĉ. 40 ekzemploj}.

final' [OA 1] finale (mus.) | finale | Finale, Schlusstück | финаль {de 1918: финал} | finał. {MUZ} — [EG 1].

financ' [OA 1] * finance | finance | Finanzen | финансы | finanse. — [Beau] finance. * [FK 302,16 : Esperanto, dank' al *financaj* malfacilaĵoj de la aŭtoro, aperis ... pli malfrue. [Rev 69,7] moŝta sinjoro *financestro*. [Rab 71,8] unu *financa* konsilanto, kiu vendadis honorajn lokojn.

fingr' - doigt | finger | Finger | палець | palec. {ANAT} — **fingro** - doigt | finger | Finger | палець {de 1918: палец} | palec [FE 12]. — [UL]. — Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4].

firm' - ferme, compacte | firm | fest | плотный | staly, mocny. — [AK] {fr} ferme, solide | прочный. — [UL].

• **firm'o** - raison (de commerce), enseigne | firm | Firma | фирма | firma. — [AK] {en} firm (*a*). — [Einstein 1888]. [MV]. — **Rim.:** 1. UV prezentas la vorton **firm'o** kiel derivaĵon de **firm'a**. Kiel la tradukoj montras, tio estas erara. Temas pri diverssignifaj homonimoj. 2. Кр. la neoficialan formon novan (A 8) *firma/o* [EV 1923], kiu celas eviti la homonimecon.

fiŝ' - poisson | fish | Fisch | рыба | ryba. {ZOO} — [UL].

• **fiŝ'ole'** - huile de poisson | fish-oil | Thran {de 1901: Tran} | рыбий жир {de 1918: рыбий жир} | tran.

Fisk' {legu: fisk'} [OA 3.2] {en} fisc | {fr} fisc | {de} Fiskus, Staatskasse | {es} fisco | {pt} fisco | {it} fisco | {pl} -- {mankas}. — [Beau] fisc.

fistul' - fistule | fistula | Fistel | фистула | fistuła. {MED} — [RE].

fiziko {mankas en UV} - physique | physics | Physik | физика | fizyka [FE 32]. — [RE]. — Fi-zí-ko [FE 3]. — Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. — **fizik'** [OA 1] * physique | physics | Physik | физика | fizyka. — * [FE 32.3]. [FK 207,21] oni malfermis fakultaton de *fiziko*. [FK 94,23] Al li ankoraŭ minacas morto, se ne *fizika*, tiam ankoraŭ pli terura - morala.— **fizik'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7].

• **fizikisto** - Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32].

fiziolog' (1) [OA 7] — [EV 1923].

fiziologi' [OA 1] * physiologie | physiology | Physiologie | физиология {de 1918: физиология} | fizjologja {de 1936: fizjologia}. — [DL 1888] *ili parolis pri la fiziologio kaj historio de l' lingvoj vivaj* [DL I.3]. [RE]. * [FK 207,29] antropologian fakultaton por anatomio, *fiziologio*, higieno. [FK 279,20] dependas de apartaj *fiziologiaj* ecoj de la organoj de parolo.

fizionomi' [OA 1] * physionomie | physiognomy | Physiognomie | фізіономія

{de 1918: физиономия} | fizjonomja {de 1936: fizjonomia}. — [RE]. * [Rev 9,17] se li al la lernanto faros tian *fizjonomion*, ĝi ne estas ankoraŭ io grava. [Rev 93,7] laŭ mia peterburga *fizjonomio*. [Rab 92,82] ĝi estas *fizjonomio* de malfeliĉulo.

fjord-o [OA 2.1] {GEO} — [EG 1] Fjord.

flag' - bannière {2012 multe pli kutima: drapeau} | flag | Flagge | флаг {de 1918: флаг} | bandera, flaga. — [RE].

Flagr' {legu: flagr'} [OA 3.2] {en} to blaze, flash, flare | {fr} flamboyer | {de} flackern, flammen, blitzen | {es} arrojar llamas | {pt} -- {mankas, estu: chamejar, flamejar} | {it} flammeggiare, divampare | {pl} migotac {legu: migotać}. — [EG 1].

flam' - flamme | flame | Flamme | пламя | płomień. — [RE].

flan' - flan | Flawn | Fladen | блинъ | placek. {KUIR} — [AK 1914] flan (pâtisserie) | Fladen, Plinse — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Kuko* estas *ĉia* speco de franda pano (ekzemple kun sukero, kun konfitaĵo, fruktoj k.t.p.); *flano* estas speciala speco (maldika plata kuko, rostita en butero aŭ io simila). [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46]. — **Rim.**: *Plinse* el soraba *plinc* (kr. rusan Блины – блино) estis regionismo en la historia orienta centra Germanio ĉirkaŭ Luzacio. Pro la elpelo de la germanoj el Silezio kaj orienta Brandeburgo post 1945 ĝi nuntempe estas malofta kaj uzata nur plu en nord-orienta Saksio kaj la najbara brandenburga regiono.

flanel' - flanelle | flannel | Flanell | фланель | flanela. — [RE].

flank' - côté | side | Seite | сторона | strona. — **flanko** - côté | side | Seite | сторона | strona [FE 28]. — [UL]. — Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7]. Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11].

• **flanke** - Flanken, sinjoro! [FE 28.8].

• **flank'kurten'** - courtine | courtain | Gardine | гардины | firanki [UV kurten'].

flar' - flairer, sentir | smell (vb.) | riechen, schnupfen | нюхать | wąchać. — **flari** - flairer, sentir | smell | riechen,

schnupfen | нюхать, обонять | wąchać [FE 8]. — [AK] нюхать, обонять. — [UL] {1a eld.} нюхать | {2a eld.} нюхать | wąchać | flairer | riechen; schnupfen | to smell. — Mi manĝas per la buŝo kaj flaras per la nazo [FE 8.10]. — **Rim.**: Кр. odor'.

flat' - flatter | flatter | schmeicheln | льстить | pochlebiać. — [RE].

flav' - jaune | yellow | gelb | желтый | żółty {legu: żółty}. — [UL].

• **flav'a kupr'o** - laitton | latten | Messing | латунь | mosiądz [UV kupr']. {KEM} — [AK] {en} brass.

fleg' - soigner | nourish | warten, pflegen | ухаживать | pielęgnować. — [AK 1914] soigner (un malade) | nurse, tend | pflegen, verpflegen, warten (z. B. Kranke). — [RE].

— **LR 43 (1896)**: [*varti* kaj *flegi*]: La vortojn „*varti*“ kaj „*flegi*“ mi komprenas en la sekvanta senco: *varti* = zorgi pri iu en la senco de *servado* (por mono); ekzemple, mi estas malsana kaj ne havas familion aŭ amikon, tial mi pagas al ia fremda persono, por ke li *vartu* min en mia malsano; *flegi* = zorgi pri iu el *amo*, aŭ en maniero pli morala: ekzemple infanistino *vartas* infanon, patrino *flegas* lin. Mia edzino ĉiam min *flegas*, sed kiam mi estas tre malsana, tiam oni prenas por mi *vartanton*. [Let. al Nylén (1896-04-21), el „La Espero“ (Svedio) 1960; PVZ 4, 1975, 17].

flegm' - flegme | phlegm | Phlegma | флегма | flegma. {MED} — [RE].

fleks' - fléchir, ployer | bend | biegen | гнуть | giąć. — **fleksi** - fléchir, ployer | bend | biegen | гнуть | giąć [FE 41]. — [RE].

• **fleksebla** — Ŝtalo estas fleksebla, sed fero ne estas fleksebla [FE 41.1].

fleksi' [OA 1] * flexion (gram.) | inflection | Flexion | флексія | fleksja. {GRAM} — [EG 1]. * [FK 264,34] li uzas la nombrajn signojn de 1 ĝis 999 por ĉiuj gramatikaj *fleksioj*.

flik' - rapiécer, refaire | patch, repair | ausflicken, einen Flick auflegen | починаць | łatać. — [AK 1914] rapiécer | flicken. — [RE].

flirt' - voltiger, voleter | flirt, flutter | flattern | порхать | trzepotać. — [RE].

flok' - flocon | flake, fluck | Flocke | клокъ, хлопокъ | kosmyk, kłaczet. — [RE].

flor' - fleurir | flourish | blühen | цвѣсти {de 1918: цвести} | kwitnaĉ. — [AK] {en} bloom, flower (vb.). — [DL 1888]: *Vivu, floru nia regno / Kaj regnestro nia!* [DL 19.5].

● **flor'o** - fleur | flower, bloom | Blume | цвѣтокъ {de 1918: цветок} | kwiat. {BOT} — **floro** - fleur | flower | Blume | цвѣтъ, цвѣтокъ {de 1918: цвет, цветок} | kwiat [FE 5]. — [UL]. — *Rozo estas floro kaj kolombo estas birdo* [FE 5.3]. “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. — [DL 1888]: ... *kaj tamen tie kredeble iu loĝis, ĉar sur la balkono staris floroj, kiuj belege kreskis* [DL 17.2.10]. *Ĉiuj floroj brilis en plej belegaj koloroj, kaj en la mezo inter la floroj staris gracia aminda fraŭlino, kiu ŝajne ankaŭ brile radiis* [DL 17.3.2]. *La floroj pli jam ne brilas, sed ili staris ankoraŭ en ilia antaŭa beleco* [DL 17.3.5]. ... *inter la floroj* ... [DL 17.4.2]. *Rigardu, kiel bele ĝi sidas tie inter la floroj* ... [DL 17.5.2].

● **sun'flor'** - tournesol | girasol, turnsol | Sonnenblume | подсолнечник | słonecznik [UV sun']. {BOT}

— **Rim.: 1.** Estis disputoj, ĉu flor' estas verba aŭ substantiva radiko. En UL substantiva: цвѣтокъ | цвѣтокъ | kwiatek (= floreto) | fleur | Blume | flower [UL]. En RE 221 ne difineble, ĉar ambaŭ formoj estas notitaj samrange kaj paralele: цвѣсти flor' {verbo} – flor'uj', flor'ej' – flor'a brasik' - цвѣтъ, цвѣтокъ flor', flor'et' {substantivoj} [RE 221]. En MV 23 verba: flor' blühen. flor'o Blume, kaj tiel same en UV, Beau, EG 2, PIV. — [Aktoj I 63] „Ekz-e: flori (uv), floro (uv) estas O-kategorio, ĉar flori = manifestiĝi flore (t.e. produkti florojn)“. Same (-o) antaŭe jam en EV kaj PV. — BRO4 -o. **2.** Detale pri la temo vd. en BK I, FG 11.

floren-o [OA 2.1] {MON} — [RE]. [EG 1] Gulden, Florin. — **Rim.:** Кр. gulden' [OA 1].

flos' - radeau, flottage | float, raft | Floss {legu: Floß} | плотъ {de 1918: плот} |

tratwa, flis. — [AK] radeau, train de bois flotté. — [RE].

flu' - couler | flow | fließen {legu: fließen} | течъ | plynaĉ, cieknaĉ. — **flui** - couler | flow | fließen {legu: fließen} | течъ | plynaĉ, cieknaĉ [FE 22]. — [UL]. — Li parolas, kaj lia parolo fluas dolĉe kaj agrable [FE 31.8].

● **de'flu'il'** - rigole, égout, cannelure | gutter, channel | Rinne | водостокъ | гуппа.

● **super'flu'** - superflu | superfluous | überflüssig | лишній | zbyteczny [UV super].

● **fluanta** - Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

flug' - voler (avec des ailes) | fly (vb.) | fliegen | летать | lataĉ. — **flugi** - voler (avec des ailes) | fly (vb.) | fliegen | летать | lataĉ [FE 9]. — [UL]. — La birdoj flugas [FE 9]. La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas en la ĉambro kaj flugas en ĝi) [FE 26]. La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26]. La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado) [FE 28]. Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32].

● **flugado** - la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado ... [FE 28.3].

● **flugante** — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbo; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendiĝis sur la branĉoj de la arbo [FE 39.12].

● **flug'il'** - aile | wing | Flügel | крыло | skrzydło.

● **alflugi** — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

• **deflugi** — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

• **surflugis** — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

fluid' - liquide | fluid | flüssig | жидкий | płynny. — **fluida** - liquide | fluid | flüssig | жидкий | płynny [FE 35]. — [UL].

• **fluidaĵo** - Akvo estas fluidaĵo [FE 35.3].

• **fluidiĝi** - En la printempo la glacio kaj la neĝo fluidiĝas [FE 39.8].

Flustr' {legu: flustr'} [OA 3.2] {en} to whisper | {fr} chuchoter | {de} flüstern | {pt} -- {mankas, estu: cochichar, sussurrar} | {es} cuchichear {erare donita kiel traduko en la portugalan; temas pri traduko en la hispanan} | {it} bisbigliare, sussurrare | {pl} szeptać {legu: szeptać}. — [EV 1923].

flut' - flûte {de 1990: flute} | flute | Flöte | флейта | flet. {MUZ} — [RE].

foir' - foire | fair (subst.) | Jahrmarkt, Messe | ярмарка | jarmark. — [RE]. — Foir-ro [FE 2].

foj' - fois | time (e. g. three times etc.) | Mal, einmal | разъ | raz. — **fojo** - fois | time (e. g. three times etc.) | Mal | разъ | raz [FE 13]. — [UL]. — ... aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2]. ... pro kaŭzoj jam multajn fojojn priparolitaj [A 9.2]. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino [FE 17.7]. Je la lasta fojo mi vidas lin ĉe vi (aŭ: la lastan fojon) [FE 29.5].

• **unufoja** - ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

fojn' - foin | hay | Heu | сѣно | siano. — [UL]. — Fój-no [FE 3].

fok' - chien de mer, phoque | seal (animal) | Seehund | тюлень | foka, pies morski. {ZOO} — [RE].

fokus' - foyer | focus | Fokus | фокусъ | ognisko. {FIZ} {MAT} — [AK] foyer (phys.) | Brennpunkt {2012: Fokus,

Brennpunkt} | фокус оптический | ognisko (matemat.). — [RE].

foli' - feuille | leaf | Blatt, Bogen (Papier) | листь | liść, arkusz. — **folio** - feuille | leaf | Blatt, Bogen | листь | liść, arkusz [FE 35]. — [AK] {en} leaf, sheet (paper). — [UL]. — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18].

• **tri'foli'** - trèfle | trefoil | Klee | трилистникъ | koniczyna [UV tri'foli']. {BOT}

— **LR 1906:** „Folio“ estas uzata en ambaŭ sencoj (por 2 paĝoj en libro kaj por papera tutaĵo enhavanta 16 paĝojn en 8°). [LR 26, let. al Th. Thorsteinsson (1906), OV, p. 523]. — **Rim.:** La uzado en la senco de „papera tutaĵo“ ekz. en la kvazaŭ-antaŭparolo al la Ekzercaro: „...la «Ekzercaron» ni eldonis sub la formo de folioj 5, 6, 7 de la «Biblioteko» [Esperantisto 1894, p. 130; BK I ĉap. FE].

folklor/o. [OA 9] Popola tradiciaro arta kaj spirita (legendoj, kantoj, vestoj k.s.). — [EV] {tie pli vasta: „Folklore, Volks-(mund)kunde (erforscht Sagen, Redensarten der Volksstämme“, do scienco (parto de etnologio) kiu studas sagaojn kaj popolajn legendojn. [PV 1930] {tie pli malvasta: popollegendaro, popolfabelaro}.

Fon-o {legu: fon-o} [OA 4], {fr} arrière-plan, fond (d'un tableau, d'une étoffe); {en} background, ground; {de} Hintergrund, Grund; ebena parto, el kiu io elreliefiĝas aŭ elkontrastas. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **FONO** {legu: fono} [OA 5.1] *Efektive ebena aŭ, pro malproksimeco, ŝajne ebena parto, el kiu io elreliefiĝas aŭ elkontrastas* | {en} background | {fr} fond (de tableau, etc.) | {de} Hintergrund | {es} fondo (de un cuadro, etc.) | {it} fondo (su cui si stacca qc.) | {pl} tło. — [ER].

fond' - fonder | found | gründen | основывать | zakładać. — [UL].

fonetik' [OA 1] {*} phonétique | phonetic | phonetisch | фонетика | fonetyka. — [Beau] phonétique (adj.). * [FK 259,5] Leibnitz per tio ĉi jam pensis «fonetikan lingvon vortan». — **Rim.:** 1.

Steleto (*) mankas en OA 1. 2. Laŭ ĉiuj referenc-lingvoj a-vorto, laŭ AV tamen o-vorto.

fonograf-o [OA 2.1] — [Beau] phonographe. [EG 1] Phonograph.

font' - source | fountain | Quelle | источникъ | źródło. — **fonto** - source | fountain | Quelle | источникъ | źródło [FE 15]. — [AK] {en} spring, source. — [UL]. — En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto ... [FE 15.3]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. “Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, “ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1] Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5].

fontan' - fontaine (jaillissante) | fountain, wellspring | Springbrunnen | фонтанъ {de 1918: фонтан} | wodotrysk. — [AK] {en} fountain. — [RE]. — **Rim.:** La forstreko de „wellspring“ per la angla AK estas ĝusta; „wellspring“ estas poezia vorto por „fonto“.

for - loin, hors | forth, out | fort | прочь | precz. — **for** - loin, hors | forth, out | fort | прочь | precz [FE 9]. — [AK 1914] forth, away | fort, weg. — [UL]. — Iru for! [FE 20]. For de tie ĉi! [FE 26]. — **LR 1908** [*for* – *kontraŭ*]: Anstataŭ „ŝi troviĝis ŝirmata *for* de liaj entreprenoj” mi konsilus diri „*kontraŭ* liaj entreprenoj”. [Resp. 34, *La Revuo*, Majo 1908].

• **forigi** - — Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6].

• **forblovi** - ... la vento forblovis de mia kapo la ĉapon [FE 39.12].

• **forflugi** - La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

• **foriri** — Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42].

• **forkonduki** - La reĝido ... forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23].

• **forkuri** - — Mi volis lin bati, sed li forkuris de mi [FE 18.2]. La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6].

• **forpeli** - La knabo forpelis la birdojn [FE 9]. “Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo” [FE 21.8]. ... ŝia propra patrino ŝin forpelis de si [FE 23].

• **for'permes'** - donner congé | give furlough | beurlauben | увольнять въ отпускъ | dać urlop [UV for'permes'].

forĝ' - forger | forge | schmieden | ковать | kuć. {TEK} — [AK] {en} forge (*smith's work*). — [UL].

forĝes' - oublier | forget | vergessen | забывать | zapominać. — **forĝesi** - oublier | forget | vergessen | забывать | zapominać [FE 18]. — [UL]. — Oni ne forĝegas facile sian unuan amon [FE 18.19].

fork' - fourchette | fork | Gabel | ви́лы, ви́лка | widły, widelec. — **forko** - fourchette | fork | Gabel | ви́лы, ви́лка | widły, widelec [FE 14]. — [AK] fourche, fourchette. — [UL]. — Mi aĉetis dekduon (aŭ dek-duon) da kuleroj kaj du dekduojn da forkoj [FE 14.4]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10]. — [DL 1888] *Sendu al mi prunte dekduon da forketoj* [DL 3].

form' - forme | form | Form | форма | forma, kształt. — **formo** - forme | form | Form | форма | forma, kształt [FE 15]. — [UL]. — ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn ... [A 3.3]. ... ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo ... [A 7.1]. ... ĝi ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon, sed ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj ... [A 8.3]. — ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino ... [FE 15.6]. ... tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino ... [FE 19.5].

• **teleroforma** — Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

• **formi** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, ... [UV, enk. 2].

formal-a [OA 2.1] — [1889]. [Beau] formel. [EG 1] formal; **-aĵo**, Formalität.

format' [OA 1] format | size (of a book) | Format | формат {de 1918: формат} | format. — [RE].

formik' - fourmi | ant | Ameise | муравей | mrówka. {ZOO} — [RE].

formul' [OA 1] * formule | formula | Formel | формула | formula. — [RE]. * [FK 236,26] oni vidos facile la eblon konstrui ĝuste tian sunhorloĝon, se oni serĉos la *formulojn* liverantajn *x*, *y* kaj *δ*.

forn' - fourneau, poêle, four | stove | Ofen | печь, печка | piec. — **forno** - fourneau, poêle, four | stove | Ofen | печь, печка | piec [FE 16]. — [AK] {en} stove, furnace, oven. — [UL]. — En la vintro oni hejtas la fornojn [FE 16.20]. La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

for'permes' - donner congé | give furlough | beurlauben | увольнять въ отпуск | dać urlop. — [AK] {en} grant leave of absence, give furlough.

fort' - fort | strong | stark, kräftig | сильный | silny. — **forta** - fort | strong | stark, kräftig | сильный | silny, mocny [FE 7]. — [UL]. — Por ke ia regno estu forta kaj glora kaj povu sane disvolviĝadi, estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, sed devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. — Leono estas forta [FE 7.1]. Mi estas tiel forta, kiel vi [FE 10.19].

• **forte** — Ni forte malestimas tiun ĉi malnoblan homon [FE 33.8]. En la kota vetero mia vesto forte malpurigis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

• **malforta** — La acideco de tiu ĉi vinagro estas tre malforta [FE 35.8].

fortepian' - clavecin | piano-forte | Clavier {de 1901: Klavier} | рояль | fortepian. {MUZ} — [AK] piano (*instrument*) | pianoforte. — [RE].

fortik' - solide, robuste | solid, durable | fest, haltbar | прочный, крепкий | mocny, trwały. — [AK] {en} strong, durable, robust. — [RE].

• **fortik'aĵ'** - forteresse | fortress | Festung | крепость {de 1918: крепость} | twierdza.

forum-o [OA 2.1] — [EG 1] Forum.

fos' - creuser | dig | graben | копать | kopać. — **fosi** - creuser | dig | graben | копать | kopać [FE 34]. — [UL]. — ... per fosilo ni fosas ... [FE 34.8].

• **fos'il'** - bêche | spade | Spaten | заступ | rydel. — ... per fosilo ni fosas ... [FE 34.8].

fosfor' - phosphore | phosphorus | Phosphor | фосфор {de 1918: фосфор} | fosfor. {KEM} — [RE].

foŝt' - poteau | post, stake | Pfoŝten | косяк | przywój. — [RE].

fot/o. [OA 9] Fotografaĵo. — [EV 1923].

• **fot/i.** Fotografi: *foti iun*; *foti ion*. — [PIV 1970].

fotel/o. [OA 8] Komforta kaj sufiĉe ampleksa sidilo, kun brak- kaj dors-apogiloj, por unu persono. (Ordinare, la fotelo estas malalta kaj ĉiuflanke kusene remburita, dum la brakseĝo, pli malpeza, havas apartajn brakapogilojn kaj pli similas al ordinara seĝo). — A. easy-chair, armchair, (fauteuil); F. fauteuil; G. Lehnstuhl, (Sessel), (Fauteuil); H. {es} butaca, sillón; I. {it} poltrona, P. {pt} poltrona. — [EV 1923] {ne ĉe Z.}.

fotograf' {mankas en UV} — La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografiaĵon al mia patro [FE 32.4]. — **fotograf'** [OA 1] * photographier | photograph | photographieren {de 1996: fotografieren} | фотографировать | fotografować. — **fotograf'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. * [FE 32.4]. — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokratio, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la

Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokrato kaj litografi. — **Rim.:** Кр. fot/i. [OA 9].

• **fotografajo** {mankas en UV} - La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografajon al mia patro [FE 32.4]. — **Rim.:** Кр. fot/o. [OA 9].

• **fotografisto** {mankas en UV} - La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografajon al mia patro [FE 32.4]. — **Rim.:** Кр. fot/i. [OA 9].

fotografi/o. [OA 8] Arto de fotografado kaj ĉiuj kun ĝi ligitaj laboroj. — A. photography, F. la photographie; G. Photographie, Lichtbildkunst {2012: (ark.)}; H. {es} fotografia {legu: fotografía}, I. {it} fotografia, P. {pt} fotografia (arte). — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokrato, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokrato kaj litografi.

frag' - fraise | strawberry | Erdbeere | земляника | poziomka. {BOT} — [RE].

fragment' - fragment | fragment | Bruchstück {2012 ankaŭ: Fragment} | отрывок | urywec. — [RE].

fraj' - frai (des poissons) | spawn | Laich | икра | ikra. {ZOO} — [MV].

frak' - frac | dress-coat | Frack | фракъ | frak. {VEST} — [Einstein 1888]. [RE].

frakas' - broyeur, écraser | bruise, triturate | zermalmen | размозжить | druzgotać. — [AK] {en} shatter, smash. — [RE].

frakci' [OA 1] fraction | fraction | Fraktion | фракция {de 1918: фракция} | frakcja, stronnictwo. — [EG 1].

fraksen' - frêne | ash | Esche | ясень | jesion. {BOT} — [AK] {en} ash (tree). — [RE].

fram/o. [OA 9] Ĉefparto (trabaro) de objekto, portanta la aliajn partojn de la objekto: *framo de maŝino*; *framo de piano*; *framo de biciklo*. {TEK} — [EV 1923]. [PV 1930].

framason' - franc-maçon | freemason | Freimaurer | масонъ | mason, wolny mularz. — [MV].

framb' - framboise | raspberry | Himbeere | малина | malina. {BOT} — [RE].

Franco {mankas en UV} - Français | Frenchman | Franzose | Французъ {de 1918: француз} | Francuz [FE 37]. — [UL] {fr} — Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. — **franc'** [OA 7] (nomo de ano de popolo) — **Rim.:** En la rusa en 2012 minuskle француз.

frand' - goûter {de 1990: gouter} par friandise | junket | naschen | лакомиться | złakomić się. — **frandi** - goûter {de 1990: gouter} par friandise | dainty | naschen | лакомиться | złakomić się [FE 35]. — [AK] manger avec gourmandise, par friandise | revel in dainties, junket. — [RE].

• **frandaĵo** — Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14].

franĝ' - frange | fringe | Franse | бахрома | frędzla. {ZOO} — [RE].

frangol' - bourdaine | alder | Faulbaum | черемуха | wilczyna. {BOT} — [AK] {en} black alder, buckthorn. — [RE].

franko {mankas en UV} {MON} — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. — **frank'** [OA 1] * franc (monnaie) | franc | Frank | франкъ {de 1918: франк} | frank. — **frank/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [DL] *Mi aĉetis du ŝrankojn kaj pagis por ili cent frankojn* [DL 3.9]. *Mi bezonas du frankojn; ĉu vi ne povas ilin doni al mi prunte?* [DL 16.23]. [RE]. * [FE 14.11]. [FK 200,28] Al la posedantoj oni proponis por ĝi 1 500 000 *frankojn*.

frap' - frapper | hit | klopfen | стучать, ударять | stukać, uderzać. — [AK] {en} hit, knock (vb.) — [UL].

frat' - frère | brother | Bruder | братъ | brat. — **frato** - frère | brother | Bruder | братъ | brat [FE 5]. — **frat'** - Bruder | братъ | brat [UV bo']. — **frato** - Bruder | братъ | brat [FE 33 bo']. — [UL]. — Patro kaj frato [FE 5.1]. De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon

[FE 9.8]. El ĉiuj siaj fratoj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20]. Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia frato [FE 18.9]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. Mi renkontis nek lin, nek lian fraton (aŭ mi ne renkontis lin, nek lian fraton) [FE 28.11]. Mia frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1]. La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, sekve ŝia frato estas mia bofrato, ŝia fratino estas mia bofratino; mia frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7]. Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6].

• **fratino** — Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas [FE 17.10]. Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi! [FE 21.4]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si ... [FE 23.4]. Mia fratino estas tre bela knabino [FE 33.17]. — Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, sekve ... ŝia fratino estas mia bofratino; mia frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7]. — ... tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **bo'frat'** - Schwager | шуринь, зять, деверь | szwagier [UV bo']. — **bofrato** - Schwager | шуринь, зять, деверь, | szwagier [FE 33 bo']. — Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, sekve ŝia frato estas mia bofrato, ... ; mia frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7].

• **bofratino** — Lia duonpatrino estas mia bofratino [FE 33.20]. — Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, sekve ... ŝia fratino estas mia bofratino; ... [FE 36.7].

• **bogefratoj** — Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, ...; mia frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7].

• **gefratoj** — Petro, Anno kaj Elizabeto estas miaj gefratoj [FE 36.2]. — Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, ...; mia frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7].

fraŭl' - homme non marié | bachelor | unverheiratheter Herr {de 1901: unverheirateter Herr; 2012 pli kutima: Junggeselle} | холостой господинъ | kawaler. — **fraŭlo** - homme non marié | bachelor | unverheiratheter Herr {de 1901: unverheirateter Herr; 2012 pli kutima: Junggeselle} | холостой господинъ | kawaler [FE 10]. — [AK] célibataire, garçon | Junggeselle. — [UL]. — Fräul-lo [FE 3].

• **fraŭl'in'** - demoiselle, mademoiselle | miss | Fräulein | барышня | panna. — **fraŭlino** - demoiselle, mademoiselle | miss | Fräulein | барышня | panna. [UV in'] — Jen estas la kajero de la juna fraŭlino [FE 10.4]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; post tri monatoj estos la edziĝo; ... [FE 39.3].

fraz' [OA 1] * phrase | phrase, sentence | Phrase, Satz | фраза | zdanie, frazes. — [Beau] phrase. * [FK 209,1] Tiu ĉi *frazo* estas kunmetita el dek du vortoj. [Ham 62,4] Tio ĉi estas malbona *frazo*; « ravanta » estas triviala *frazo*. [FK 290,34] ne kun fermitaj okuloj ripetadi fremdajn *frazojn*. [FK 273,8] *frazistan* sensencaĵon.

fregat' [OA 1] frégate | frigate | Fregatte | фрегатъ | fregata. {MAR} — [Beau] frégate.

fremd' - étranger | strange, foreign | fremd | чужой | obcy. — [RE].

frenez' - fou | crazy | wahnsinnig | сумашедший | obłąkany. — [AK] {en} mad, crazy. — [RE].

freŝ' - frais, récent | fresh | frisch | свѣжій {de 1918: свежий} | świeży {legu: świeży – z kun punkto – kiel en FE 1898}.

— **freŝa** - frais, récent | fresh | frisch | свѣжій {de 1918: свежий} | świeży [FE 10]. — [UL]. — Mi havas pli freŝan

panon, ol vi [FE 10.16]. Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17].

• **malfreŝa** — Tiu ĉi malfreŝa pano estas malmola, kiel ŝtono [FE 33.5].

fresk-o [OA 2.1] — [Beau] fresque. [EG 1] Fresko; -e; -a.

fring' - pinson | finch | Finke | зябликъ | zięba. {ZOO} — [AK] {en} chaffinch. — [RE].

fringel' - serin (oiseau) | siskin | Zeisig | чижъ {de 1918: чиж} | czyżyk {legu: czyżyk}. {ZOO} — [RE].

fripoŭ' - fripon, coquin | rogue, knave | Spitzbube, Schelm | мошенникъ {de 1918: мошенник} | szelma. — [RE].

fris-o (*arĥ.*) [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Fries. — **Kp.** la nefundamentan homonimon fris-o, Frislando: [Rev 73,17] ia figuro en *frisa* supervesto.

frit' [OA 1] frire (tr.) | fry | in der Pfanne backen {2012: fritieren, in der Pfanne backen (ark.)} | жарить (на сковороде) | smażyć. — [Beau] frire.

frivol' [OA 1] frivole | frivolous | frivol, leichtfertig | фривольный | pŁochy. — [EG 1].

friz' - friser | friz, frizzle | frisiren {de 1901: frisieren} | причесывать | uczesać, trefić. — [AK] {en} friz, curl, dress (*hair*) — [RE].

fromaĝ' - fromage | cheese | Käse | сыр | ser. {KUIR} — [UL].

front' - front | front | Fronte | фронтъ | front. {MIL} — [AK] front (*milit.*). — [RE].

fronton' [OA 1] fronton | pediment | Giebel | фронтонъ | fronton. {ARKI} — [EG 1].

frost' - gelée | frost | Frost | морозъ | mróz. — **frosto** - gelée | frost | Frost | морозъ | mróz [FE 34]. — [UL].

• **frosta** - Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7].

frot' - frotter | rub | reiben | тереть | trzeć. — [UL].

fru' - de bonne heure | early | früh | рано | rano, wcześnie. — **frue** - de bonne heure |

early | früh | рано | rano, wcześnie [FE 17]. — [UL].

• **malfrue** — Kiam tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1].

• **frua** — ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon [A 8.3].

frugileg' - freux, grolle {grolle, de 1990 grole, estas regiona vorto} | rook | Saatkrähe | грачъ | siewka. {ZOO} — [RE].

frukt' - fruit | fruit | Frucht | плодъ {de 1918: плод} | owoc. — {mankas en FE 25} — **frukt'** - Frucht | плодъ | owoc [UV aĵ'] — **frukto** - {franca mankas} | fruit | Frucht | плодъ {de 1918: плод} | owoc [FE 25 aĵ']. — [UL].

• **frukt'aj'** - etwas aus Früchten bereitetes {de 1996: Bereitetes} | нѣчто приготовленное изъ плодовъ | соś zrobionego z owoców. — **fruktaĵo** - something made from fruit | etwas aus Früchten bereitetes {de 1996: Bereitetes} | нѣчто приготовленное изъ плодовъ | соś zrobineego z owoców [FE 25 aĵ'].

frunt' - front | forehead | Stirn | лобъ | czoŁo. {ANAT} — [AK] front (*partie du visage*). — [UL].

frustr/i. [OA 9] Senigi je kontentigo de bezono aŭ deziro (tiel kaŭzante malagrablajn sentojn): *la malhelpoj frustris ŝin; li sentas sin frustrita.* — [PIV 1970] frustraci/o {redukto per elĵeto de -aci}.

ftiz' - phtisie | phthisis, consumption | Schwindsucht | чахотка | suchoty. {MED} — [RE].

fuĝ/i. [OA 8] Forkuri, por savi sin de reala aŭ imagata danĝero. — A. to flee; F. fuir, s'enfuir; G. (ent-)fliehen, flüchten, davonlaufen; H. {es} huir, I. {it} fuggire, P. {pt} fugir. — **Rim.**: Ne ĉe Z, la tiusenca indiko en EV 1923 estas erara kaj ĝustigita en la Zamenhofa Radikaro 1929 de la sama aŭtoro Wüster. La vorto estis enkondukita de Christaller 1910, p. 124 en la formo „fugi“ (kun -g-): **flüchten** for-kuri, -rapidi, rifuĝi, fugi. **flüchtig** (fliehend) fuganta. **Flüchtling** rifuĝ-into, forkur-, fuganto. En la 2a eld. Christaller 1923 laŭ propono de Elb ŝanĝita al fuĝi (kun -ĝ-) por eviti la kolizion kun la muzika termino *fugo*. [EV]

fugi (trans. aŭ netrans.), [PV 1930] fuĝi, (nur) netrtransitiva, laŭ [PV 1934] kaj ĉiuj postaj eld., inkl. de la Reta Vortaro fuĝi estas aŭ trans. aŭ netrtrans. PIV 1970, 2002, 2005 revenas al PV 1930, nome fuĝi (nur) netrtrans. Tio estas ĝusta. Esprimoj kiel „fuĝi laboron kaj hejmon“ ne indikas transitivecon de „fuĝi“, sed estas n-surogato de prepozicio laŭ R 14.5, FE 29.7, 29.9. Ili povas esti malklaraj kaj pro tio stile malbonaj, ĉar la n-surogato kaŝas, ĉu temas pri fuĝo de aŭ al la laboro kaj hejmo.

fuk-o [OA 2.2] varech | fucus | Seegras {BOT} — [EV 1923]. — **Kp.** la homonimon [EG 1] **fuk-o**, Drohne.

fulg' - suie | soot | Russ {legu: Ruß} | сажа | sadza. — [RE].

fulm' - éclair | lightning | Blitz | молнія | błyskawica. — **fulmo** - éclair | lightning | Blitz | молнія | błyskawica [FE 40]. — [AK] éclair, foudre. — [UL]. — Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

fum' - fumée | smoke | Rauch | дымъ {de 1918: дым} | dym. — **fumo** - fumée | smoke | Rauch | дымъ {de 1918: дым} | dym [FE 40]. — [UL].

• **fum'i** - fumer | smoke, fume | rauchen | курить | palić. — [AK] dymić {fumi, fulgi (ntr.)}, palić (papierosy) {fumi cigaredojn} — ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumus, estas cigarigo [FE 40.15]. — **Kp.** [Beau] **fum**, fumer (trans.). **fumiĝi**, fumer (intrans.), dégager de la fumée. **fumo**, fumée. **fumado**, action de fumer (du tabac, de l'opium, etc.). **fumaĵi**, fumer (les viandes, le poisson). **fumaĵiĝi**, s'enfumer. **fumilaĵo**, fumigatoire. [EG 1] **fum-i**, rauchen (trans.); **-iĝi**, rauchen (intrans.), Rauch entwickeln; **-o**; **-ado**; **-aĵi**; **-aĵiĝi**. [Kabe] **Fumi**. Enspiri kaj elspiri la fumon de tabako: *fumi cigaron*. *Oni petas ne fumi*. **Fumiĝi**. Eligi fumon: *Brulanta ligno fumiĝas*. — **Rim.**: Laŭ PIV 2005 fum/i estas kaj trans. kaj netrtrans. FdE havas nur klaran ekzemplon por trans. uzo en FE 40.15; ekz. por netrtrans. uzo mankas. Ankaŭ [Beau], [EG 1] kaj [Kabe] uzas ĝin nur trans. La netrtrans. uzo laŭaserte sekvas el angla (*to*) *fume*, rusa курить kaj la uzado ĉe Z, pri kiu vd. PIV. Ĝin subtenas la pola AK. Laŭ iuj aŭtoroj temas pri du homonimaj vortoj, unu trans., la alia netrtrans.

fund' - fond | bottom | Boden, Grund | дно | dno. — [UL].

fundament' - fondement | foundation | Fundament | основание | fundament. — [DL-Ald]. — ... estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. {pliaj sam-specaj trafoj en A}. — [DL-Ald] *Tia komuna fundamento por la „Lingvo internacia“ devas esti mia unua broŝuro ...* {Dek pliaj trafoj en DL-Ald}.

• **fundamenta** — FUNDAMENTA GRAMATIKO DE LA LINGVO ESPERANTO EN KVIN LINGVOJ [FG titolo].

funebr' - deuil | funeral | Trauer | трауръ {de 1918: траур} | żałoba {legu: żałoba}. — [AK] {en} mourning. — [RE].

• **funebr'a** - funèbre | funeral | Trauer-, Leichen- | траурный | żałobny {legu: żałobny}. — [AK] {en} funereal.

funel' - entonnoir | funnel, mill-hopper | Trichter | воронка | lejek. — [RE].

fung' - champignon | mushroom | Pilz | грибъ | grzyb. {BOT} — [AK] {en} fungus, mushroom. — [RE].

funkci' [OA 1] * fonction | function | Funktion | функція | funkcja. — [DL 1888] *En la daŭro de la tuta jaro 1888 la lingvo restos tute sen ŝanĝo; sed kian {de 1888: kiam} la jaro estos finita, tian {de 1888: tiam} ĉiuj necesaj ŝanĝoj, antaŭe analizitaj kaj provitaj, estos publikigitaj, la lingvo ricevos la finan formon, kaj tian {tiam} komencos ĝia plena funkciado* [DL I.4]. — [Beau] fonction. * [FK 273,4] lingvo ... bonege plenumadis ... ĉiujn *funkciojn*, kiujn oni povas postuli. [FK 199,14] esploroj super la *funkciado* de la stomako. [matem.] [FK 236,13] kies interspaco al 1 estas *funkcio* nur de la dekliniĝo de la suno.

funt' - livre | pound | Pfund | фунтъ | funt. {MEZ} — **funto** - livre | pound | Pfund | фунтъ | funt [FE 31]. — [AK] livre (*mesure de pesanteur*). — [RE]. — Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

• **funt'o da viand'o** - a pound of meat [UV da].

furaĝ' - fourrage | forage | Fourrage, Futter | фуражъ {de 1918: фураж} | furaż {legu: furaz}. {MIL} — [AK] Futter, Verpflegung. — [RE].

furi' [OA 1] * furie (myth.) | Fury | Furie | фурия | furja. {MIT} — [RE]. * [FK 140,20] ni iris antaŭen, kiel *furioj*. [Rab 77,18] simile al fajrohara *furio*. [Rab 38,27] la lasta el la anaro da *furioj*, la mal-espero.

furioz' - furieux | furious, raging | toll, wütend {de 1901: wütend} | бѣшенный {de 1918: бешеный} | wściekły. — [RE].

Furor' {legu: furor'} [OA 3.2] {en} vogue | {fr} fureur, vogue | {de} Furore, rasender Beifall | {es} furore | {pt} furor {ne uzata en Brazilo en tiu senco. Preferinde: moda, voga, sucesso} | {it} furore, voga, gran successo | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] Furor.

furunk' - furoncle | furuncle | Furunkel | чирей | czyriak {MED}. — [AK 1914]

Hautgeschwür, Blutgeschwür. — [RE]. —

LR 47 G (1897): Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Absceso* estas fermita ankoraŭ tubero kun puso; *ulcero* estas malfermita vundo kiu pusas kaj ne povas rapide saniĝi; *furunko* estas malgranda tubereto sur la haŭto, kun iom da enhavo simila al puso. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

furz/i. [OA 9] Lasi eliri intestajn gasojn el la anuso, kutime kun malagrabra odoro, ofte kun bruo: *la ebriulo senhonte furzis*. — [PV 1930].

fuŝ' - bousiller | bungle, spoil trade | pfuschen | кропать, плохо работать | partaczyć. — [AK] gâcher, saboter, bâcler | bungle, blunder, botch. — [RE].

fusten' - futaine | fustian | Barchent | бумазя | barchan. {TEKS} — [RE].

fut' - pied (measure) | foot | Fuss (Mass) {legu: Fuß (Maß)} | футъ | stopa. {MEZ} — [AK] {en} foot (*measure*). — [RE].

G, Ĝ

Gg — Gg [FE 1]. — g dur (gant) | g as in “gun“ | g | r | g [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **go** ... [FE 1]. — **go** [OA 7] = nomo de la litero g, oka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., go, ĝo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

Ĝĝ — Ĝĝ [FE 1]. — dj (adjutant) | j as in “join“ | dsch - ĝ lautet wie das englische „g“ in „gentleman“ | дж | dž [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ĝo** ... [FE 1]. — **ĝo** [OA 7] = nomo de la litero ĝ, naŭa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)** [Pri la nomoj de la literoj]: Vd. ĉe „Gg“. — **gh** - {substitua skribo por ĝ} Les typographies qui n'ont pas les caractères ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, peuvent les remplacer par ch, gh, hh, jh, sh, u. | If it be found impracticable to print works with the diacritical signs (^, ~), the letter *h* may be substituted for the sign (^), and the sign (~), may be altogether omitted. | Bei mangelnden Typen im Druck ersetzt man ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ durch ch, gh, hh, jh, sh, u. | Типографіи, не имѣющія буквѣ щ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, могут на первыхъ порахъ употреблять ch, gh, hh, jh, sh, u. | Drukarnia, nie posiadająca czcionek ze znaczkami, może zamiast ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, drukować ch, gh, hh, jh, sh, u.

gad' - merluce | stock-fish | Stockfisch | треска | sztokfisz. {ZOO} — [AK] {en} hake, stockfish. — [RE].

gaj' - gai | gay, glad | lustig, fröhlich | веселый | wesoly. — **gaja** - gai | gay, glad | lustig | веселый | wesoly [FE 20]. — [UL]. — Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21]. La Parizanoj estas gajaj homoj [FE 37.5].

gajl' - noix de galle | oak-apple | Gallapfel | чернильный орѣхъ | galas, dębianka. {BOT} — [RE] {kp. [Einstein 1888] gal/pom/o}.

gajn' - gagner | gain | gewinnen | выигрывать | wygrywać. — [UL].

gal' - bile | gall | Galle | желчь | żółć {legu: żółć}. {ANAT} — [AK] bile, fiel. — [RE]. — Gá-lo [FE 2].

galaksi/o. [OA 9] Stelamaso (konsistanta tipe el inter milionoj kaj centoj da miliardoj da steloj) plej ofte aspektanta kiel spirala aŭ elipsa nebula astro: *nian galaksion oni nomas “la Lakta Vojo” aŭ simple “la Galaksio”*. {ASTR} — [PIV 1970].

galantin-o [OA 2.1] {KUIR} — [Beau] galantine (charcuterie). [EG 1] Sülzgericht, Galantina.

galant-o [OA 2.2] perce-neige | snowdrop | Schneeglöckchen {BOT} — [EG 1] Schneeglöckchen.

galanteri' - nippes | millinery | Galanterie-Waare {de 1901: Galanterieware; ark., 2012: modische Accessoires} | галантерейный товаръ | towar galanteryjny. — [AK] accessoires de toilette, nouveautés, colifichets | haberdashery, trimmings. — [RE].

galer' [OA 1] * galère | galley | Galeere {2012: Galere} | галера | galera. {MAR} — [EG 1]. * [FK 94,35] ĝi faras lin komandanto de *galeroj*. [Rab 85,32] kanajlojn oni devus alforĝi al la *galeroj*.

galeri' - galerie | gallery | Gallerie {2012: Galerie} | галерея | galerya. — [RE].

galon' - galon | galloon | Galone | галунъ | galon. — [AK 1914] galloon (*gold or silver lace*) | Gold-, Silberborte, usw. — [RE].

galop' [OA 1] * galop | gallop | Galopp | галопъ | galop. — [RE]. * [Rab 104,16] kaj poste ni forrajdos *galope*.

galoŝ' - galoche | rubber-shoe | Galosche | калоша | kalosz. {VEST} — [AK] {en} galosh. — [RE].

gam' - gamme | gammut | Gamme | гамма | gama. {MUZ} — [AK 1914] musical scale, gamut | Tonleiter. — [RE].

gamaŝ' - guêtre | gaiter | Gamasche | штиблеть | kamasz. {VEST} — [RE].

gangli' [OA 1] ganglion | ganglion | Ganglion, Nervenknotten | ганглий, узелъ (нервный) | węzeł nerwowy. {ANAT} — [Beau] ganglion (méd.).

gangren' [OA 1] gangrène | gangrene | Brand (med.) | гангрена | gangrena. {MED} — [RE A].

gant' - gant | glove | Handschuh | перчатка | rękawiczka. {VEST} — [UL].

garaĝ/o. [OA 8] Konstruaĵo, kie oni tenas, prizorgas aŭ riparas aŭtojn. — A. garage, F. garage, G. Garage; H. {es} cochera, garaje; I. {it} garage, P. {pt} garagem. — [EV 1923] {ne ĉe Z.; antaŭe aŭtomobil/ej/o, aŭtomobil/a remiz/o}.

garanti' - garantir | warrant | bürgen | ручаться | ręczyć. — [AK] garantir, donner des garanties, se porter garant | guarantee (vb.). — [RE].

• **garanti'aj'** - gage | pawn, pledge | Pfand | залогъ | zastaw.

• **garanti'ul'** - otage | hostage | Geissel {2012: Geisel} | заложникъ | zakładnik.

garb' - gerbe | sheaf, shock | Garbe | снопы | snop. — [RE].

gard' - garder (prendre soin) | guard | hüten | стеречь, беречь | strzedz. — **gardi** - garder | guard | hüten | стеречь, беречь | strzedz [FE 18]. — [AK] {en} guard, watch over. — [UL]. — La « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ... [A 9.1]. — Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14].

• **singarda** — Sed en la praktiko ni (...) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia « perfektigado » de la lingvo [A 9.2].

ĝarden' - jardin | garden | Garten | садъ | ogród. — **ĝardeno** - jardin | garden | Garten | садъ | ogród [FE 16]. — [UL]. — Ĝar-dé-no [FE 2]. Ĝardeno [FE 4]. — Kie estas la knaboj? Ili estas en la ĝardeno [FE 16.8]. Kie estas la knabinoj? Ili ankaŭ estas en la ĝardeno [FE 16.9]. Kie vi estas? Mi estas en la ĝardeno [FE 26.1]. Kien vi iras? Mi iras en la ĝardenon [FE 26.2]. ... „la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon“, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas,

sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado) [FE 28.3].

gardeni' [OA 1] gardenia {legu: gardénia} | gardenia | Gardenia | gardenia {evidente tro ofte presita} | гарденія | gardenja. {BOT} — [Beau] gardénia.

gargar' - rincer | rinse | spülen | полоскать | płókać. — [AK] rincer, gargariser | gargle, rinse. — [RE]. — **LR 27 (1907):** „Gargari“ = lavi per skuado de la fluidaĵo; sekve oni povas gargari ne sole la gorĝon, sed ankaŭ glason, k.t.p. [LR 27, let. al Cart (1907-02-24) OV, p. 539].

Garn' {legu: garn'} [OA 3.1] {en} to garnish | {fr} garnir | {de} garnieren | {es} guarnecer | {pt} garnacer {estu: guarnecer} | {it} guarnire | {pl} garnirowac {legu: garnirować}. — [EG 1] garnieren.

garnitur-o [OA 2.1] — [Beau] garniture. [EG 1] Garnitur. [Rev 30,25] io por la tablo aŭ por vesta garnituro. [FK 155,34] veston el vinruĝa veluro kaj atlaso kun riĉa *garnituro* da kremkoloraj punktoj.

garnizon' [OA 1] * garnison | garrison | Garnison | гарнизонъ | garnizon. {MIL} — [EG 1] Garnison. * [FK 201,13] urboj, kie staras malgrandaj *garnizonoj*.

garol-o [OA 2.2] geai | jay | Eichelhäher {ZOO} — [EG 1] Eichelhäher. [ER] garul/o {kun -ul}.

gaz' - gaz | gas | Gas | газъ | gaz. {KEM} — [RE].

gast' - hôte | guest | Gast | гость | gość. — **gasto** - hôte | guest | Gast | гость | gość [FE 18]. — [AK] hôte, convive. — [UL]. — Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8].

gaz' [OA 1] gaze | gauze | Gaze | газъ (матерія) | gaza. — [Beau] gaze.

gazel' - gazelle | gazel | Gazelle | газель | gazela. {ZOO} — [MV].

gazel' - gazette | gazette, news-paper | Zeitung | газета | gazeta. — [DL 1888] ... *legi gazetojn* [DL 17.6.1]. {Dekdu pliaj trafoj en DL}. [RE].

ge' - les deux sexes réunis; ex. patr' père - ge'patr'o'j les parents (père et mère) | of both sexes; e. g. patr' father - ge'patr'o'j parents | beiderlei Geschlechtes; z. B. patr' Vater - ge'patr'o'j Eltern; maestr' Wirth - ge'mastr'o'j Wirth und Wirthin {de 1901: Wirt und Wirtin} | обоюго пола, напр. patr' отец - ge'patr'o'j родители; maestr' хозяинъ - ge'mastr'o'j хозяинъ съ хозяйкой | obojej płci, np. patr' ojciec - ge'patr'o'j rodzice; maestr' gospodarz - ge'mastr'o'j gospodarstwo (gospodarz i gospodyni). — **ge** - les deux sexes réunis; ex. patro père - gepatroj les parents (père et mère) | of both sexes; e. g. patro father - gepatroj parents | beiderlei Geschlechtes; z. B. patro Vater - gepatroj Eltern; mastro Wirth - gemastroj Wirth und Wirthin {de 1901: Wirt und Wirtin} | обоюго пола, напр. patro отец - gepatroj родители; mastro хозяинъ - gemastroj хозяинъ съ хозяйкой | obojej płci, np. patro ojciec - gepatroj rodzice; mastro gospodarz - gemastroj gospodarstwo (gospodarz i gospodyni) [FE 36]. — [UL].

• **gedoktoroj** — La doktoredzino A. vizitis hodiaŭ la gedoktorojn P. [FE 36.10].

• **geedzoj** — Mi gratulis telegrafe la junajn geedzojn [FE 36.4].

• **gefianĉoj** — La gefianĉoj staris apud la altaro [FE 36.5].

• **gefratoj** — Petro, Anno kaj Elizabeto estas miaj gefratoj [FE 36.2].

• **ge'mastr'o'j** — Wirth und Wirthin {de 1901: Wirt und Wirtin} | хозяинъ съ хозяйкой | gospodarstwo (gospodarz i gospodyni) [UV ge'] — **gemastroj** - Wirth und Wirthin {de 1901: Wirt und Wirtin} | хозяинъ съ хозяйкой | gospodarstwo (gospodarz i gospodyni) [FE 36].

• **ge'patr'o'j** - les parents (père et mère) | parents | Eltern | родители | rodzice [UV ge']. — **gepatroj** - les parents (père et mère) | parents | Eltern | родители | rodzice [FE 36]. — Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1]. Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo

aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edziniĝi kun alia persono [FE 39.7].

• **gesinjoroj** — Gesinjoroj N. hodiaŭ vespere venos al ni [FE 36.3].

— [DL 1888] Promenante sur la aleo, ni renkontis la gedoktorojn N., kiuj invitis nin al la balo, kiun ili hodiaŭ donas; ni iros kun plezuro, ĉar la gemastroj espereble zorgos, ke la gastoj bone pasigu la tempon [DL 12.9]. Mi veturos hodiaŭ al miaj geonkloj [DL 12.10]. — [Beau] **ge**, réuni les deux sexes. Ex. : *Patro*, père, *gepatroj*, les parents (père et mère). — *Gesinjoroj M.*, monsieur et madame M. — [EG 1] **ge-**, (*Präfix*), deutet auf die Vereinigung der beiden (natürlichen) Geschlechter; z. B. **-mastroj**, Wirtsleute, **-patroj**, Eltern (Vater und Mutter); **-sinjoroj** X, Herr und Frau N., die Herrschaft[en]; **-fratoj**, Geschwister (Bruder und Schwester). — [Kabe] Prefikso por derivi nomojn esprimatajn ambaŭ seksojn kune, precipe edziĝan paron: *gepatroj* = patro kaj patrino, *geonkloj* = onklo kaj onklino, *gefianĉoj* = fianĉo kaj fianĉino.

— **Rim.**: LR 6 A, LR 6 B kaj pliajn komentojn kaj diskuton pri *ge-* vd. en BK I ĉe FE 36.

gelaten' - gélatine | jelly | Gallerte | студень, желе | galareta. — [RE].

ĝem' - gémir | groan | stöhnen | стонать | stękać. — [UL]. [RE A].

Ĝemel-o {legu: ĝemel-o} [OA 4], {fr} jumeau | {en} a twin | {de} Zwilling. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} gemello | {es} gemelo | {pt} gémeo {en Brazilo: gêmeo} | {ca} bessó. — [EV 1923] {antaŭe du/nask/it/o [UV]}.

gem-o (*min.*) [OA 2.1] — [EG 1] Gemme. [Kabe] Polurita multekosta ŝtono.

gen/o. [OA 9] Kromosomero, kiu regas biologian heredadon. — [PIV 1970].

ĝen' - gêner, serrer | constrain, embarrass | geniren {de 1901: genieren} | стѣснять | żenować {legu: żenować}. — [AK] {en} inconvenience {(vb.)}, bother {(vb.)}, disturb. — [RE]. — **Rim.**: La anglaj AK ne estas klaraj, ĉar „inconvenience“ kaj

„bother“ povas esti kaj verboj kaj substantivoj. Celitaj estas verboj. Germanaj AK mankas. „geniren“ (laŭ la nova ortografio de 1901 „genieren“) estas arkaa kaj uzata nur plu en la esprimo „sich genieren“ (sin ĝeni). Bazaj tradukoj estas *behindern*, *belästigen*, *stören*, *beengen*; *peinlich sein*, *lästig sein* [GVEG 1999].

Gencian-o {legu: gencian-o} [OA 4], {fr} gentiane | {en} gentian | {de} Enzian. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} genziana | {es} genceana | {pt} genciana | {ca} genciana. {BOT} — [EG 1].

ĝendarm-o [OA 2.1] — [Beau] gendarme. [Rev 98,12] La samaj kaj *ĝendarmo*.

genealog' (2) [OA 7] — [EV 1923].

genealogi-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] généalogie. [EG 1] Genealogie.

generaci' - génération | generation | Geschlecht, Generation | поколѣние | pokolenie. — [RE].

general' - [UV moŝt'] {MIL} — **general'** [OA 1] * général (milit.) | a general | General | генераль | gieneraĵ. — **general/o** (1) [OA 8]. — [UL]. [DL 1888] *Aŭdu, infanoj! se vi estos prezentitaj al la generalo, salutu lin ĝentile* [DL 5]. * [Rab 47,14] kiu estas brava soldato, tiu sekvu sian *generalon*. [FK 206,7] *generalo* Grant. [Rev 38,23] Nu, sed kiu li estas? *Generalo?*

● **general'a moŝt'o** - vi'a general'a moŝt'o - monsieur le général [UV moŝt'].

ĝeneral' [OA 1] * général (adj) | general | allgemein | генераль | ogolny, powszechny. — [Beau] général (qui concerne ou embrasse un ensemble de personnes ou de choses). * [FK 227,29] mian prezaron *ĝeneralan*. [Rab 73,8] Jen estas la subskribita *ĝenerala* pardono.

geni' [OA 1] * génie (talent) | genius | Genie | гений | gienjusz. — [DL] *La bona genio de l' homaro vekigis: ...* [DL A 1]. ... *la verko de unu homo ne povas esti senerara, se tiu homo eĉ estus la plej genia kaj multe pli instruita ol mi* [DL I.4.2]. [RE]. * [Rab 26,17] Jam ne unu universala *genio*, kiu povus reformi la mondon, forputris ja en la senfeligajo. [FK 260,20] kiel ajn *genia* la sistemo estas. [Rab 56,6] la *genio* ĉie sukcesas. [Rab 7,9] se lia *genio*

ne superas en tio ĉi mian. [Rab 105,10] estu mia *genio* protektanta kontraŭ tiu ĉi fremdulo.

Genist-o {legu: genist-o} [OA 4], {fr} genêt | {en} broom, genista | {de} Ginster. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} ginestra | {es} genista, retama | {pt} giesta | {ca} ginesta. {BOT} — [EV 1923] {ne ĉe Z.}. — **Rim.:** En {pt} ankaŭ: „genista“; {pt} “giesta” rilatas i.a. al la specio *Genista tinctoria*, t.e. “tinktura genisto”, laŭ PIV 2005.

genitiv' - génitif | genitive | Genitiv | родительный падеж | dopełniacz. {GRAM} — [RE].

genot' - genet, genette | genet | Genetkatze {2012: Ginsterkatze, Genette} | еноть | junat. {ZOO} — [AK] {fr} genette {genet estas hispandevena malgranda ĉevalo kaj malĝusta traduko de genot'}. — [RE].

genr/o [OA 9] 1 Gramatika kategorio (precipe ĉe substantivoj kaj pronomoj, sed ankaŭ ĉe aliaj vortspecoj), kiu almenaŭ historie iel rilatas al la sekso de estaĵoj aŭ al distingo inter uloj kaj aĵoj: *vira genro*; *ina genro*; *neŭtra genro*. 2 Subgrupo de zoologia aŭ botanika familio. {GRAM} {ZOO} {BOT} — [PV 1930].

gent' - race | race, kind, genus | Geschlecht, Stamm | племя | plemię. — [RE]. — Gén-to [FE 2]. Gento [FE 4].

— **LR 28 (1910):** Mia memuaro * parolas ne pri nacioj, sed nur pri *gentoj*, t.e. ne pri grupoj politikaj, sed nur pri grupoj etnologiaj. Vi ĉie tradukas „gento“ per „nation“, kaj mi timas, ke tio eble kaŭzos malkompreniĝon, ĉar la vorto „nation“ estas ne sufiĉe klara kaj oni ofte uzas ĝin en la senco „ĉiuj loĝantoj de ia regno“, kio estas tute kontraŭ miaj argumentoj pri la vera sento de „genteco“... Ĉu vi ne povus traduki la vorton „gento“ iel alie? (ekzemple „peuple“, „tribe“ {la franca vorto estus „tribu“} aŭ io simila?). Se vi trovas, ke alia traduko estus ne bona aŭ ne konforma al la spirito kaj bona stilo de la franca lingvo, tiam estus necese almenaŭ tuj en la komenco doni *klarigon*, ke en la originalo estas ĉiam uzita la vorto „gento“, kaj la vorto „nation“ en la traduko devas esti komprenata *ne* en senco politika, sed

nur en senco *etnologia* (= pli malpli la franca „race“, sed nur en pli malgranda mezuro). [LR 28, let. al Sebert (1910-12-05)]. — **Rim.:** Кр. etn/o [OA 9].

ĝentil' - gentil, poli | gentle | höflich | вѣжливый | grzeczny. — **ĝentila** - gentil, poli | polite, gentle | höflich | вѣжливый | grzeczny [FE 15]. — [AK 1914] polite, courteous | höflich, artig. — [UL]. — “Vi tute ne estas ĝentila,” diris la feino sen kolero [FE 19.9]. — **Rim.:** La franca *gentil* en 2012 plej kutime signifas *afabla*.

• **ĝentile** - Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile [FE 17.11]. Hieraŭ mi renkontis vian filon, kaj li ĝentile salutis min [FE 20.3].

• **ĝentileco** - ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6].

• **malĝentila** - “Ĉu mi venis tien ĉi,” diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, “por doni al vi trinki? [FE 19.6].

• **malĝentile** - “Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, “ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1].

• **malĝentilulino** - “Jes, patrino,” respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

• **neĝentila** - Knabo, vi estas neĝentila [FE 16.15]. Sinjoro, vi estas neĝentila [FE 16.16]. Sinjoroj, vi estas neĝentilaj. [FE 16.17].

genu' - genou | knee | Knie | колѣно | kolano. {ANAT} — [UL].

geodezi-o [OA 2.1] — [Beau] géodésie. [EG 1] Geodäsie.

geograf' (1) [OA 7] — [Kabe]. [Christ 1910] geograf(iist)o. — [OA 8]: RIM.I. En la 7a O.A., inter la komunaj vortoj el la listo de la Fundamentaj radikoj, oni korektu la evidentan preseraron geograf/o al geografi/o.

geografio {mankas en UV} — Geografi-o [FE 3]. — [RE]. — **geografi'** [OA 1] * géographie | geography | Geographie | географія {de 1918: география} | gieografja. — **geograf'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [OA 8]: RIM.I. En la 7a O.A., inter la komunaj vortoj el la listo de la Fundamentaj radikoj, oni korektu la evidentan

preseraron geograf/o al geografi/o. — * [FK 266,17] nomoj propraj kaj *geografiaj* ricevis en la vortaroj apartajn nombrojn. [FK 92,26] tablo kovrita de *geografiaj* kartoj.

Geolog' {legu: geolog'} [OA 3.2] {en} geologist | {fr} géologue | {de} Geolog {legu: Geologe} | {es} geologo | {pt} geologo {legu: geólogo} | {it} geologo | {pl} -- {mankas}. — [Kabe]. [Christ 1910] geolog(iist)o.

geologi' [OA 1] géologie | geology | Geologie | геология | gieologia. — [RE].

geometr' (1) [OA 7] — [Kabe].

geometri' [OA 1] * géométrie | geometry | Geometrie | геометрія | gieometrja. — [Einstein 1888]. [RE]. * [FK 239,10] Tiu ĉi tre simpla rezultato estas videbla *geometrie*.

Georgo {mankas en UV} — Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. — **Georg'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo). — [DL 1888] *Georgo Vaŝingtono* ... [DL 3.6].

gerani' [OA 1] géranium | geranium | Geranium {en nescienca lingvo pli kutima: die Geranie} | геранія | gieranja. {BOT} — [RE].

ĝerm' - germe | bud, sprig | Keim | ростокъ | kielek. — [AK] {en} germ. — [MV].

Germano {mankas en UV} - Allemand | German | Deutscher | Нѣмецъ {de 1918: немец (minuskle)} | Niemiec [FE 34]. — **german'** [OA 7] (nomo de ano de popolo). — [UL-de]. — Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19].

• **germana** - Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14].

• **Germanujo** - La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19].

gerundi' [OA 1] gérondif (gram.) | gerund | Gerundium | герундій | gerundium. {GRAM} — [RE].

gest' - geste | gesture | Geberde {de 1901: Gebärde; pli moderne: Geste} | жестъ, тѣлодвиженіе | giest, ruch ciala. — [RE].

gh {substitua skribo por ĝ} Vd. ĉe Ĝĝ.

ĝi - cela, il, elle | it | es, dieses | оно, это | оно, то. — **ĝi** - cela, il, elle | it | es, dieses | оно, это | оно, то [FE 12]. — **ĝi** - il, elle, pour les animaux ou les choses | it | es; von Thieren oder Sachen | оно; о вещи или о животномъ | оно; о rzeczy lub zwierzęciu [FG 5.1]. — [UL].

• **[ĝi por objektoj]** La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. La tranĉilo tranĉas bone, ĉar ĝi estas akra [FE 16.4]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? — Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. Trovinte pomon, mi ĝin manĝis [FE 22.5]. La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. {Oni} povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon ... [FE 34.1]. Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. ... la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendiĝis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12]. ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas

cigaringo [FE 40.15]. Li donis al mi monon, sed mi ĝin tuj redonis al li [FE 42].

• **[ĝi por infanoj]** La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi [FE 16.13]. — [DL]: *La ĉapisto ne venos, ĉar li estas malsana; se venos lia edzino, donu al ŝi mian ĉapelon; se venos lia plej maljuna filo, vi povas ankaŭ ĝin doni al li; sed se venos lia malgranda infano, donu al ĝi nenion* [DL 4.5]. — Kp. „ĝia por infanoj“.

• **[ĝi por bestoj]** La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas en la ĉambro kaj flugas en ĝi) [FE 26.3]. La birdo flugas en la ĉambro (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26.4]. El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9]. ... t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo ... [FE 28.3]. La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

• **ĝia [por objektoj]** — Por ke lingvo internacia ... havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj, ... [A 1.1]. Ĝia uzado {tiu de la artikolo} estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. ... oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

• **ĝia [por infanoj]** — La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. — **Rim.:** FdE ne havas ekzemplon de postmetita *ĝia*. Vd. la rim. ĉe *mia*.

— **LR (1891)** [Senpersona „ĝi“]: ... se la difinata „ĝi“ havas la senco de substantivo, ĝi kompreneble devas esti uzata kun adjektivo; ekzemple: „lia parolo estas mallonga, sed ĝi estas tre konvinka“. Cetere la vorton „ĝi“ ni konsilas ĉiam uzi nur en tiu ĉi lasta senco, t. e. nur por anstataŭi objekton aŭ aferon (kiel „li“ anstataŭas personon); sed en esprimoj senpersonaj kaj senobjektaj ni konsilas neniam uzi la vorton „ĝi“ (ekzemple: „hodiaŭ estas varme“ kaj ne „hodiaŭ ĝi estas varme“) [LR 82 A. *La Esperantisto*, 1891, p. 7].

— **LR (ĉ. 1902)** [Senpersona „ĝi“]: ... Ekzemple: hodiaŭ estas malvarme; morti pro la patrujo estas gloro; estas necese ke ... [LR 82 B. Pk al C. Aymonier 1902 ?].

— **LR (1893)** [„ĝi“ por infanoj]: Vi skribis, ke, parolante pri infano, vi uzas “li” anstataŭ “ĝi”, ĉar vi ne aprobas “la anglan kutimon starigi infanojn sur unu ŝtupon kun bestoj kaj objektoj”. Kontraŭ la uzado de “li” en tiaj okazoj oni nenion povus havi; sed la *kaŭzo*, kial ni (kaj ankaŭ la lingvo angla) uzas en tiaj okazoj “ĝi”, estas ne tia, kiel vi pensas. Nek la lingvo angla, nek Esperanto havis ian intencon malaltigi la indon de infanoj (ambaŭ lingvoj estas ja tiel ĝentilaj, ke ili diras “vi” ne sole al infanoj, sed eĉ al bestoj kaj objektoj). La *kaŭzo* estas tute natura sekvo de la konstruo de la ambaŭ diritaj lingvoj. En ĉiu lingvo ĉiu vorto havas (tute ne logike) difinitan sekson, kaj tial, uzante por ĝi pronomon, ni prenas tiun, kiu respondas al la gramatika sekso de la vorto (tial la franco diras pri infano “il”, la germano diras “es”); sed en la lingvoj angla kaj Esperanto la vorto havas nur sekson *naturan*, kaj tial, parolante pri infanoj, bestoj kaj objektoj, kies naturan sekson ni ne scias, ni *vole-nevole* (sen ia ofenda intenco) uzas pronomon mezan inter “li” kaj “ŝi” - la vorton “ĝi”. Tiel same ni parolas ankaŭ pri “persono”. Cetere, parolante pri infano, pri kiu ni *scias*, ke ĝi *ne* estas knabino (aŭ almenaŭ *ne* scias, ke ĝi estas *knabino*), ni povas uzi la vorton “li”. [Esperantisto, 1893, p. 16].

— **LR 1892** [„ĝi“ por bestoj]: La pronomoj “li” kaj “ŝi” estas uzataj nur por personoj; por aferoj, objektoj kaj ankaŭ por bestoj ni uzas la pronomon “ĝi”, ĉar en tiaj okazoj la sekso ne ekzistas. Se ni tamen, parolante pri objektoj aŭ bestoj, volas esprimi difinitan sekson (viran aŭ virinan), tiam ni povas uzi “li” kaj “ŝi” [Esperantisto, 1892, p. 79].

— **LR 1908** [„ĝi“ por bestoj]: Kiam oni parolas pri bestoj, mi konsilas ĉiam uzi *nur* la senseksan pronomon “ĝi”, - ne sole kiam (en la plimulto da okazoj) la sekso de la priparolata besto estas por ni indiferenta, sed eĉ en tiaj okazoj, kiam ni parolas precize pri la sekso de la besto. En la tre maloftaj okazoj, kiam la precizeco povas nepre *postuli*, ke ni montru la sekson de la besto per la uzata *pronomo*, la teorio ne

malpermesas al ni uzi la vorton “li” aŭ “ŝi” sed en ĉiuj *ordinaraj* okazoj mi konsilus uzi la pronomojn “li” kaj “ŝi” nur por homoj. [Resp. 35, *La Revuo*, Majo 1908].

— **LR 1907** [Pri pronomo por „homo“]: Kiam ni parolas pri homo, ne montrante la sekson, tiam estus regule uzi la pronomon “ĝi” (kiel ni faras ekzemple kun la vorto “infano”), kaj se vi tiel agos, vi estos gramatike tute prava. Sed ĉar la vorto “ĝi” (uzata speciale por “bestoj” aŭ “senvivajoj”) enhavas en si ion malaltigan (kaj ankaŭ kontraŭkutiman) kaj por la ideo de “homo” ĝi estus iom malagrabla, tial mi konsilus al vi fari tiel, kiel oni faras en la aliaj lingvoj, kaj uzi por “homo” la pronomon “li”. Nomi tion ĉi kontraŭgramatika ni ne povas; ĉar, se ni ĉiam farus diferencon inter “homo” kaj “homino”, tiam ni devus por la unua uzi “li” kaj por la dua “ŝi” sed ĉar ni silente interkonsentis, ke ĉiun fojon, kiam ni parolas ne speciale pri sekso *virina*, ni povas uzi la viran formon por *ambaŭ* seksoj (ekzemple “homo” = homo aŭ homino, “riĉulo” = riĉulo aŭ riĉulino k.t.p.), per tio mem ni ankaŭ interkonsentis, ke la pronomon “li” ni povas uzi por homo en ĉiu okazo, kiam lia sekso estas por ni indiferenta. Se ni volus esti pedante gramatikaj, tiam ni devus uzi la vorton “ĝi” ne sole por “homo”, sed ankaŭ por ĉiu alia analogia vorto; ekzemple ni devus diri: “riĉulo pensas, ke ĉio devas servi al *ĝi*” (ĉar ni parolas ja ne sole pri riĉaj viroj, sed ankaŭ pri riĉaj virinoj) [Resp. 23, *La Revuo*, Aŭg. 1907].

— **LR 1907** [Pri “ĝi” anstataŭ “tio”]: La vorton “ĝi” ni uzas, kiam ni parolas nek pri viro, nek pri virino, sed pri io, kio ne havas sekson aŭ kies sekso estas por ni nekonata aŭ indiferenta; sekve ni preskaŭ ĉiam povas tute bone uzi tiun ĉi vorton ankaŭ anstataŭ “tio”, kies senco estas preskaŭ tia sama. Tial anstataŭ “tio” (= la “io” kiun mi nun vidas antaŭ mi) estas vi, Ivan Karpoviĉ”, mi povas tute bone diri “ĝi estas vi, Ivan Karpoviĉ” [Resp. 17, *La Revuo* Jun. 1907].

ĝib' - bosse | hump | Buckel, Höcker | горбъ | garb. — [RE].

ĝiĉet/o [OA 9] **1** Fenestreto en pordo aŭ vando destinita por interparoli aŭ transdoni ion. **2** Apartigita spaco, en kiu oni priservas klientojn (en poŝtoŝtanco, biletvendejo k.s.),

ordinare kun ia barilo (fenestreto, vendotablo k.s.) inter la ĝiĉetisto kaj la kliento. — [PV 1930].

gigant' [OA 1] * géant | giant | Riese | ГИГАНТЪ | olbrzym. {MIT} — [EG 1] Gigant, Riese. * [Rab 38,15] la glacia ĉirkaŭpreno de tiu ĉi *giganto*. [Rab 80,16] iliajn abelajn klopodojn kaj iliajn *gigantajn* projektojn. [FK 140,31] mi vidis ... *gigantan* virinan figuron.

gilotin' [OA 1] guillotine | guillotine | Guillotine | гильотина | gilotyna. — [RE].

gimnastik' [OA 1] gymnastique | gymnastics | Gymnastik | гимнастика | gimnastyka. — [Beau] gymnastique.

gimnazi-o [OA 2.2] lycée, collègue | grammarschool | Gymnasium — [Beau] gymnase (collège). [EG 1] Gymnasium; **-ano**. [FK 299,14] en la *gimnazioj* ... la junularo devigite dediĉas tutan vicon da jaroj. [Rab 16,5] vi nun vivas en *gimnazioj*. — Kp. lice' [OA 1].

ĝin-o (*trinkaĵo*) [OA 2.1] {KUIR} — [Beau] gin (liqueur spirit.). [EG 1] Gin.

gips' - plâtre | gypsum | Gips | гипс | gips. — [RE]. — Ĝip-so [FE 2].

ĝir/i. [OA 8] Transpagi iun sumon el sia konto en la konton de iu alia. — A. to transfer (funds), F. virer; G. übertragen, (girieren); H. {es} girar; I. {it} girare, stornare; P. {pt} transferir (com.). {EKON} — [EG 1] -o, Giro; -i, girieren; -anto, Girant, Indossant; -ato, Girat.

ĝiraf' - giraffe | girafe | Giraffe | жирафъ {de 1918: жираф, жирафа} | żyrafa {legu: żyrafa}. {ZOO} — [AK] {en} giraffe. — [RE].

girland' [OA 1] * guirlande | garland | Girlande | гирлянда | girlanda. — [RE]. * [FK 155,8] *girlandoj* da artaj rozoj.

ĝis - jusqu'à, jusqu'à ce que | up to, until | bis | до | do, až. — **ĝis** - jusqu'à | up to, until | bis | до | do, až [FE 18]. — [UL]. — Ĝis [FE 2]. — ... sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa, ĉar severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado kaj la plej grava kondiĉo por nia regula kaj paca progresado estonta [A 1.3]. Ĝis la tempo, kiam ia por ĉiuj aŭtoritata kaj

nedisputebla institucio decidis alie, ... [A 3.4]. ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (neniam *ŝanĝi!*) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ... [A 10.4]. — Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. — **LR 135 (1910)**: „Ĝis“ montras, ke la movo jam finiĝis; tial la akuzativo ne estas necesa; ankaŭ „al“ estas superflua, sekve: „mi akompanas ŝin ĝis la domo“ aŭ „mi akompanas ŝin ĝis antaŭ la domo. [LR 135; let. al Podlipský de 1910-05-17 (ŝtampo de la Varsovia poŝto) = Holzhaus n. 291 (tie „Vin“ anstataŭ „ŝin“). — **Rim.**: Vd. BK I ĉe R 13.

• **ĝisnuna** — ... sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa, ĉar severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado kaj la plej grava kondiĉo por nia regula kaj paca progresado estonta [A 1.3]. ... ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

gitar' - guitare | guitar | Guitarre | гитара | gitara. {MUZ}. — [DL 1888] *Mi lernas pentri kaj ludi gitaron* [DL 5.18]. [RE].

glaci' - glace | ice | Eis | ледъ | lód. — **glacio** - glace | ice | Eis | ледъ | lód [FE 35]. — [AK] {en} ice (*natural*). [UL]. — En la printempo la glacio kaj la neĝo fluidiĝas [FE 39].

• **glaci'aj'** - glaces | ice | Gefrornes {2012 laŭ la difino en FE 35: Eis, Speiseeis} | мороженное | lody. — Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14].

• **glaciigita** - Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14].

glad' - repasser (du linge) | smoothe | plätten | гладить (бѣлье) | prasować. — [AK] {en} to iron. — [RE].

gladiator-o [OA 2.1] {MIL} — [RE]. [Beau] gladiateur. [EG 1] Gladiator.

glan' - gland | acorn | Eichel | желудь | żołędź. — [RE].

gland' - glande, glandule | gland, glandule | Drüse | железа | gruczoł. {ANAT} — [RE].

glas' - verre (à boire) | glass, vase | Glas (Gefäß) {legu: Glas (Gefäß)} | стаканъ | szklanka. — **glaso** - verre (à boire) | glass | Glas (Gefäß) {legu: Glas (Gefäß)} | стаканъ | szklanka [FE 32]. — [AK] {en} a glass, tumbler. — [UL]. — Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; glaso da vino estas glaso plena je vino [FE 32.5]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

• **glaseto** - Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino [FE 34.10].

glat' - uni, lisse | slippery | glatt | гладкий | gładki. — [AK] {en} smooth, glossy (*not rough*). — [UL].

glav' - glaive, épée | sword | Schwert | мечъ | miecz. {MIL} — [UL].

glazur-o [OA 2.2] vernis (de poterie) | glaze | Glasur — [RE]. [EG 1] Glasur; -i, glasieren.

glicerin' [OA 1] glycéline | glycerine {ankaŭ: glycerin} | Glycerin | глицеринъ | gliceryna. {KEM} — [Beau] glycéline. [EG 1].

gliciriz' [OA 1] réglisse | liquorice | Lakritze {2012 pli kutima: Lakritz} | лакрица | lukrecja. {KUIR} — [EG 2]. — Кр. [EG 1] glizeriz-o {-ze- anstataŭ -ci-}. — **Rim.**: Ekstrakto el la radiko de la planto *Glycyrrhiza glabra*, kiu donis la Esperantan formon.

glikoz' [OA 1] glucose | glucose | Glykose, Traubenzucker | глюкоза | glukoz. — [Beau] glucose. — [OA 8] II.A.5. Pro evoluo en naciaj lingvoj kaj en Esperanto estas oficialigitaj la teknikaj vortoj diferio kaj glukozo {EV 1923}, kiel paralelaj formoj al diferito {OA 1} kaj glikozo {Beau}, jam oficialaj sed praktike elirintaj el uzado.

glim' - mica | glimmer | Glimmer | слюда | łyszcak. — [AK] {en} mica. — [RE].

glis/i [OA 9] (pri aviadilo) Flugi (malsupren) sen uzo de motora forto: *la*

aviadilo malrapide glisis al la tero. — [GD] voler en vol plané. [PIV 1970].

• **glis/il/o.** [OA 9] Senmotora aviadilo, kies flugado dependas de aerfortoj kaj aerfluo. — [GD] planeur. [PIV 1970].

glit' - glisser | glide | gleiten, glitschen | скользить | ślizgać się. — **gliti** - glisser | skate | gleiten, glitschen | скользить, кататься | ślizgać się [FE 34]. — [AK] {en} glide, skate, slide. — [UL]. — Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7].

• **glit'il'** - patin | skate | Schlittschuh | коньки | łyżwa. Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7].

• **glit'vetur'il'** - traîneau {de 1990: traineau} | sled | Schlitten | сани | sanie. — [AK] {en} sledge. — En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6]. — Кр. sled/o [OA 8].

glob' - boule, globe | globe | Kugel | шаръ | kula, gałka. — [RE].

glor' - glorifier | glory | rühmen, preisen | славить | wysławiać. — [AK] {en} glorify. — [UL].

glu' - coller | glue | leimen | клеить | kleić. — [RE]. — BRO7 -o; vd. BK I, FG 11.

glukoz/o. [OA 8] Tipa glucido, kun dolĉa gusto, trovebla en kelkaj fruktoj (ekz. vinbero); C₆H₁₂O₆; plej ofta en la sukeroj, ĝi estas komponanto de tre multaj hidrolizeblaj glucidoj. — A. glucose, F. glucose, G. Glukose, H. {es} glucosa, I. {it} glucosio, P. {pt} glicose. {KEM} — [EV 1923]. — [OA 8] II.A.5. Pro evoluo en naciaj lingvoj kaj en Esperanto estas oficialigitaj la teknikaj vortoj diferio kaj glukozo, kiel paralelaj formoj al diferito kaj glikozo {OA 1}, jam oficialaj sed praktike elirintaj el uzado.

glut' - avaler, engloutir | swallow (vb.) | schlingen, schlucken | глотать | połykać. — [AK] verschlingen, verschlucken; einnehmen (Medizin). — [UL].

gnom-o [OA 2.1] {MIT} — [Beau] gnome (myth.). [EG 1] Gnom. — **Rim.**: Кр. kobold' [UV].

gobi' - goujon | gudgeon | Gründling | пискаръ | kiełb. {ZOO} — [RE]. —

LR 47 G (1897): Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Gobio* – peco [legu: speco] de fiŝo [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

ĝoj' - se réjouir | joy | sich freuen | радоваться | cieszyć się. — **ĝoji** - se réjouir | rejoice | sich freuen | радоваться | cieszyć się [FE 10]. — [AK] {en} rejoice, be glad. — [UL].

• **ĝoja** — Ĝojan feston! (mi deziras al vi) [FE 10.10]. Kia ĝoja festo! (estas hodiaŭ) [FE 10.11]. Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7].

golf' - baie | bay | Bucht, Meerbusen | бухта, заливъ | zatoka. {GEO} — [AK 1914] golfe, baie | gulf | Golf, Meerbusen. — [RE].

gondol' [OA 1] gondole | gondola | Gondel | гондола | gondola. {MAR} — [RE].

gorĝ' - gorge, gosier | throat | Kehle, Gurgel, Hals | горло | gardło. {ANAT} — [UL].

goril-o [OA 2.1] {ZOO} — [EG 1] Gorilla.

gotik-a [OA 2.1] {ARKI} — [EG 2] (archit.) gotisch {ne en EG 1}. — Кр. **got'** [FK 224,31] ĝia tegmento sin apogas sur tri aŭ kvar *gotaj* arkaĵoj.

graci' - délié | slender | schlank | стройный | wysmukły, hoży. — [AK 1914] gracieux, délié, élançé | graziös, zierlich. — [RE].

grad' - degré | degree | Grad, Stufe | градусъ, степень | stopień. — [RE].

graf' - comte | earl, count | Graf | графъ {de 1918: граф} | hrabia. — **grafo** - comte | earl, count | Graf | графъ {de 1918: граф} | hrabia [FE 42]. — [RE].

• **grafa** — El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8].

grafik/o. [OA 9] Arto aŭ tekniko prezenti ion per desegnaj linioj: *ŝi studis grafikon en la artlernejo; komputila grafiko estas nun populara.* — [PV 1930] grafiko 1 Arto reprezenti objektojn per desegnaj linioj.

• **grafik/aĵ/o** [OA 9] 1 Bildo grafika: *grafikaĵoj ilustris la poemaron.*

2 Desegnaĵo prezentanta fenomenojn aŭ abstraktajn rilatojn per kurboj, surfacoj k.s., ofte kun nombraj indikoj: *la grafikaĵo prezentis la dividon de la membraro laŭ profesioj.* — [EG 2] graphische Schrift, Zeichen {ne en EG 1}.

• **grafik/ist/o.** [OA 9] Grafika artisto; profesiulo pri grafiko.

grafit-o [OA 2.1] {MIN} — [Beau] graphite, mine de plomb. [EG 1] Graphit.

grafolog' (1) [OA 7]. — [GE 2] {p. 95; mankas en la aliaj „germ. vortaroj“ de Z}. [EV].

grafologi' [OA 1] * graphologie | graphology | Graphologie | графология | grafologia. — [EG 2] Graphologie {ne en EG 1}. * [FK 194,6] El la historio de la *grafologio*.

grajn' - grain, pépin | a grain | Korn, Körnchen | зерно | ziarno. — [RE].

gram' [OA 1] * gramme | gram | Gramm | граммъ | gram. {MEZ} — [DL 1888] *Hieraŭ falis granda hajlo; ĉiu hajlero pezis pli ol kvindek gramojn* [DL 12.2]. [Beau] gramme. [FK 180,5] Preni da estingita kalko 100 *gramojn*.

gramatik' - grammaire | grammar | Grammatik | грамматика | gramatyka. {GRAM} — **gramatiko** - grammaire | grammar | Grammatik | грамматика | gramatyka [FE 27]. — [DL]. [RE]. — FUNDAMENTA GRAMATIKO DE LA LINGVO ESPERANTO EN KVIN LINGVOJ [FG titolo]. — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: 1.) La 16-regula gramatiko; 2) la « Universala Vortaro »; 3) la « Ekzercaro » [A 2.1]. — [DL] *La venontajn apartajn pecojn mi donas, ke la lernantoj povu ripeti praktike la regulojn de l' gramatiko internacia ...* [DL III.1]. {Multaj trafoj en DL-Ald}.

• **gramatika** — ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsonco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama,

ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. — [DL-Ald] ... *tiel ankaŭ se naskiĝus ia demando stilistika aŭ eĉ gramatika, ne decidita klare en mia unua broŝuro, ĉiu povas ĝin decidi laŭ sia juĝo.*

GRAMOFONO {legu: gramofono} [OA 6.2] (*Akustiko*) *Aparato kiu, per disko, reproduktas sonojn* | {en} gramophone | {fr} gramophone | {de} Sprechmaschine {2012 pli kutima: Grammophon} | {es} gramofono | {it} gramofono | {pl} gramofon. — [EV 1923] {ne ĉe Z.}. — **Rim.**: „akustiko“, uzata en la difino, ne estas oficiala, vd. la ĉap. Akademianj Rekomendoj je la fino de tiu ĉi volumo.

granat' - grenade | pomegranate | Granatapfel | гранатное яблоко | granatowe jabłko. {BOT} — [RE]. — **Rim.**: Kp. grenad'.

grand' - grand | great, tall | gross {legu: groß} | большой, великий {de 1918: великий} | wielki, duży {legu: duży}. — **granda** - grand | great, tall | gross {legu: groß} | большой, великий {de 1918: великий} | wielki, duży [FE 17]. — [UL]. — Grán-da [FE 2]. — La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ... [A 4.5]. ... sed senkompare pli grandan danĝeron prezentus la ŝanĝado de la traduko de ia vorto [A 4.6]. Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2]. ... eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniam estos rompata ... [A 8.3]. — ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis ... alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. ... por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6]. ... elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. ... por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino [FE 19.5]. ... tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Kia granda brulo! kio brulas? [FE 31.15]. Mia

frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1]. Nia lando venkos, ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12]. Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15]. Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto [FE 35.10]. La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11]. La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15]. Mi vivas kun li en granda amikeco [FE 35.19]. Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafitegoj [FE 38.11]. ... en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon; pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18].

• **grandega** — „Kion mi vidas!“ diris ŝia patrino kun grandega miro [FE 17.4]. Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **grand'anim'** - magnanime | magnanimous | grossmüthig {de 1901: großmütig} | великодушный | wspaniałomyślny.

• **malgranda** — Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. — Mia frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1]. Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13].

• **pligrandigi** — ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (neniam *ŝanĝi!*) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ... [A 10.4].

grandioz' [OA 1] * grandiose, sublime | grand | grossartig {legu: großartig} | грандиозный | wspaniały. — [EG 1] grandios, grossartig. * [El Z-a let.]: bonege prepari la kongreson kaj fari el ĝi imponantan *grandiozan* manifestacion de interpola frateco. [FK 258,9] eldoni sian *grandiozan* pazigrafian provon.

granit' - granit | granite | Granit | гранитъ | granit. {GEOL} — [RE].

gras' - graisse | fat | Fett | жиръ | tłuszcz. — [UL].

grat' - gratter | scratch | kratzen, ritzen | царапать | drapać.

gratul' - féliciter | congratulate | gratuliren {de 1901: gratulieren} | поздравлять | winszować. — **gratuli** - féliciter | congratulate | gratuliren {de 1901: gratulieren} | поздравлять | winszować [FE 36]. — [UL]. — Mi gratulis telegrafe la junajn geedzojn [FE 36.4].

grav' - grave | important | wichtig | важный | ważny {legu: ważny}. — **grava** - grave, important | important | wichtig | важный | ważny [FE 22]. — [AK] {fr} grave, important. — [UL]. ... severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado kaj la plej grava kondiĉo por nia ... progresado estonta [A 1.3]. Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori ... [A 1.5]. ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj ..., sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3]. — Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12]. Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11]. Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1].

graved' - enceinte, grosse | pregnant | schwanger | беременная | ciężarna {legu: ciężarna}. — [RE]. — **Rim.**: 1. La franca *grosse* estas uzata nur pri bestoj. La koresponda vorto en la germana estas *trächtig*, kiu tamen mankas en UV. 2. Кр. [DL 1888] *Ŝi estas en la kvara monato de naskonteco* [DL 10.6].

gravur' - graver | grave, engrave | graviren {de 1901: gravieren} | гравировать | rytować. — [RE].

Greg-o^z {legu: greg-o} [OA 4], {fr} troupeau; {en} flock, herd, drove; {de} (Vieh)herde. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **GREGO** {legu: grego} [OA 6.2] (zoologio) kolekto da brutoj, birdoj aŭ (fig.) da homoj | {en} flock | {fr} troupeau | {de} Herde | {es} grey, rebano, manada | {it} gregge | {pl} stado. {ZOO} — [EV 1923]

{antaŭe brut/ar/o}. — **Rim.**: De lat. *grex, gregis*, samsignifa.

greko [OA 8] — [Einstein 1888]. [Eisto 1893, p. 94] Grekujo. [Beau] Greko {majuskle}, Grec (subs.). [EG 1] -a; -o; G-ujo, G-lando. [FK 203,34] « Priskribo de la antikva greka vivo », « Mitologio greka ». [FK 286,30] ian el la lingvoj mortintaj (ekzemple latinan, grekan, hebrean).

gren' - blé | grain | Korn, Getreide | хлѣбъ, жито | zboże. — [RE].

• **gren'ej'** - grenier | granary, warehouse | Speicher | амбаръ | spichrz. — [RE]. — [AK] {en} granary.

grenad' - grenade | grenade | Granate | граната | granata. {MIL} — [AK] {fr} grenade, obus. — [RE]. — **Rim.**: Кр. granat' (frukto).

gri' - gruau | goats | Grütze | крупа | kasza, krupa. {KUIR} — [AK] {en} hulled grain (t.e. *senŝeligita greno ia*); coarse oatmeal (t.e. *aveno duone muelita*) {klarigoj en krampoj originale tiel en la anglaj AK}. — [RE].

grifel' - burin, style | pin, pencil, style | Griffel | грифель | gryfel. — [AK 1914] slate-pencil | Griffel, Stichel. — [RE].

gril' - grillon | cricket (insect) | Grille | сверчокъ | świerk. {ZOO} — [RE].

grimac' - grimace | grimace | Grimasse | гримасса, ужимка | grymas. — [RE].

Grimp' {legu: grimp'} [OA 3.1] {en} to climb | {fr} grimper, gravir | {de} klettern | {es} trepar | {pt} trepar | {it} arrampicarsi | {pl} wdrapać się {legu: wdrapać się}. — [Kabe].

grinc' - grincer | grate, bruise | knirschen | скрежетать | zgrzytać. — [AK] {en} gnash, grind (of teeth, etc.). — [RE].

grip-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] grippe. [EG 1] Grippe.

griz' - gris | grey | grau | сѣрый, сѣдой | szary, siwy. — **griza** - gris | grey | grau | сѣрый, сѣдой | szary, siwy [FE 31]. — [UL]. — Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25].

grog-o [OA 2.1] {KUIR} — [EG 1] Grog {varma alkohola trinkaĵo}.

gros' - groseille à maquereau | gooseberry | Stachelbeere | крыжовникъ | agrest. {BOT}

groŝ' - gros | groat | Groschen | грошъ | grosz. {MON} — [AK] {fr} gros (*monnaie*), groschen | {en} groschen (*coin*). — [RE].

grot' - grotte | grot | Grotte | гротъ | grotta. — [AK] {en} grotto. — [RE].

grotesk-a [OA 2.1] — [Beau] grotesque. [EG 1] grotesk.

gru' - grue (oiseau) | crane (bird) | Kranich | журавль | żóraw {legu: żuraw}. {ZOO} — [RE].

grumbl-i [OA 2.2] grommeler | to grumble | nörgeln — [EG 1] nörgeln.

Grund-o {legu: grund-o} [OA 4], {fr} terrain (au point de vue de sa nature, de sa composition) | {en} ground, earth (soil) | {de} Boden (in Bezug auf seine Beschaffenheit). — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} (composizione del) terreno | {es} terreno, suelo | {pt} terreno, chão | {ca} terreny. — [Kabe 1910].

grup' - groupe | group | Gruppe | группа | grupa. — [DL 1888] ... *kio estas neebla por unu persono, estas ludilo por grupo da personoj* [DL II.3]. [RE].

Gruz' {legu: gruz'} [OA 3.1] {en} gravel, grit | {fr} gravier, grouine {grouine estas regiona vorto, ne trovebla en kutimaj vortaroj} | {de} Gries {regiona vorto, ne trovebla en kutimaj vortaroj}, Kies | {es} arena gruesa, cascajo | {pt} areia grossa, cascalho | {it} arena grossa, ghiaia, {troa komo} | {pl} gruz. — [EG 1] Grus.

ĝu' - jouir, prendre | enjoy, have the use of | geniessen {legu: genießen}, sich erquicken {ark.} | наслаждаться | używać {legu: używać}, doznawać, cieszyć się. — [AK] jouir de, prendre plaisir à | enjoy. — [RE].

• **ĝuado** — Ĝu-á-do [FE 2].

guberni-o [OA 2.2] gouvernement (*province*) | government (*district*) | Gouvernement {ark., 2012: Regierung}. — [Einstein 1888]. [RE]. [Rev 5,32] revizi la tutan *gubernion* kaj precipe nian distrikton.

gudr' - goudron | tar | Theer {de 1901: Teer} | деготь {de 1918: дёготь} | dziegieć. — [RE].

guf' - grand-duc | owl | Uhu | филинъ | puchacz. {ZOO} — [RE].

gujav/o. [OA 9] Frukto de gujavujo, tre aroma, ronda aŭ longforma, ruĝe aŭ flave verda, pomo-granda, uzata por konfitaĵo ktp. — [PIV 1970].

• **gujav/uj/o, gujav/arb/o.** Arbo el tropika Ameriko, kreskigata pro sia frukto gujavo. (*Psidium guajava.*) — [PIV 1970].

gulden' [OA 1] florin | florin | Gulden | гульденъ | gulden. {MON} — [EG 1]. — Кр. floren' [OA 2].

gum' - gomme | gum, mucilage | Gummi | гумми, камедь | guma. — [AK] {en} gum (*product*). — [RE].

gurd' - orgue de Barbarie | german organ | Leierkasten | шарманка | katarynka. {MUZ} — [AK] {en} street organ, hurdy-gurdy. — [RE].

gust' - goût | taste | Geschmack | вкусъ | smak, gust. — **gusto** - goût | taste | Geschmack | вкусъ | smak, gust [FE 35]. — [UL]. — Gús-to [FE 2].

• **gust'um'** - goûter {de 1990: gouter}, essayer | taste | kosten, schmecken | отведывать | kosztować, próbować — [AK] {en} taste (*trans.*).

• **bongusta** — Mi manĝis bongustan ovaĵon [FE 35.9].

ĝust' - juste, correct | straight, just | recht, richtig | какъ разъ, вѣрно | właściwy. — [AK] juste, exact, correct | right, exact, correct. — [RE]. — Ĝús-ta [FE 2].

gut' - dégoutter | drop | tropfen, triefen | капать | kapać. — [UL].

• **gut'o** - goutte | drop | Tropfen | капля | kropla. — BRO6 -o, vd. BK I, FG 11.

gutaperk-o [OA 2.1] — [EG 1] Guttapercha.

gubern' - gouverner | govern, rule | lenken, erziehen | наставлять | kierować, wychowywać. — [AK] gouverner, élever, éduquer un enfant | teach privately (*act as tutor*). — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Regi* oni povas super ia lando; *guberni* oni povas ian provincon (trovante sin tamen mem sub sub ordonoj pli altaj, ekzemple de reĝo) aŭ ian personon [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

gvardi' - garde | guard | Garde | гвардія | gwardya. {MIL} — [AK] {en} guard (*subst.*) (*milit.*) — [RE]. — Gvar-dí-o [FE 2].

Gvatemalo [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 519] Guatemala, Gvatemalo. [EV 1923].

gvid' - guider | guide | leiten, anleiten | руководствовать | być przewodnikiem. — [AK 1914] führen, leiten. — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: ... *gvidi* = montri la vojon; *konduki* = iri kun iu (ekzemple tenante lin per la mano); *direkti* = turni iun al ia vojo. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

Gvineo [OA 8] {TOPO} — [FK 1903, 88] *Li veturas sur italaj ŝipoj en Malgrand-Azion, Anglujon, Portugalujon, al la bordo de Gvineo.* {Tri pliaj trafoj}. [FK 210] *Sed senkompare la plej rimarkindaj loĝejoj estas tiuj, kiujn konstruas la {termitoj} „Termes fatalis“, speco, vivanta en Gvineo kaj aliaj partoj de la Afrikaj bordoj de maro* [EV 1923]. — Kp. antaŭe: [E-isto 1892] Gvin/uj/o.

H, Ĥ

Hh — Hh [FE 1]. — *h* légèrement aspiré | *h* as in “half” | *h* | (г, х) - Буква *h* произносится какъ *h* въ языкахъ нѣмецкомъ, латинскомъ и другихъ {La litero *h* estas prononcita kiel *h* en la lingvoj germana, latina kaj aliaj} | *h* [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ho** ... [FE 1]. — **ho** [OA 7] = nomo de la litero *h*, deka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ho, ĥo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

— **Rim.**: Pri la surogata skribado per ch, gh, hh, jh, sh kaj u anstataŭ ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ kaj ŭ vd. en BK I, ĉapitro Gramatiko, Alfabeto.

Ĥĥ — Ĥĥ [FE 1]. — *h* fortement aspiré | strongly aspirated *h*, „ch“ in „loch“ (scotch) | ch | x | ch [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ĥo** ... [FE 1]. — **ĥo** [OA 7] = nomo de la litero **ĥ**, dekunua litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ho, ĥo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

— **LR 56 B (1902)**: Pri la litero ĥ Vi {t.e. Theofilo Cart} estas tute prava. Se mi kreus la lingvon nun, havante jam tiom da sperto praktika, mi certe forĵetus tiun ĉi literon; sed nun mi persone jam havas nenian rajton fari ian ŝanĝon en la lingvo, - ŝanĝojn povas fari nur ia estonta Akademio. Tial doni al Vi oficiale la permeson skribi „kemio“ k.t.p. mi ne povas, ĉar per tio ĉi mi montrus, ke mi rigardas min kiel mastron de la lingvo; sed private mi povas diri al vi {tiel minuskle}, ke mi vian ideon aprobas kaj mi neniam protestos, se vi uzos en la vortaro ambaŭ formojn (kun k kaj kun ĥ). [LR 56 B, 1902, PVZ 6, 54 – Cart konsultis Z preparante sian vortaron Francan-Esperantan].

hh – {substitua skribo por ĥ} Les typographies qui n’ont pas les caractères ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, peuvent les remplacer par ch, gh, hh, jh, sh, u. | If it be found impracticable to print works with the diacritical signs (^, ~), the letter *h* may be substituted for the sign (^), and the sign (~),

may be altogether omitted. | Bei mangelnden Typen im Druck ersetzt man ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ durch ch, gh, hh, jh, sh, u. | Типографіи, не имѣющія буквъ ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, могутъ на первыхъ порахъ употреблять ch, gh, hh, jh, sh, u. | Drukarnia, nie posiadająca czcionek ze znaczkami, może zamiast ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, drukować ch, gh, hh, jh, sh, u.

ha! - ah! | ah, alas | a! ach! | a! ахъ! | a! ach!. — [UL] [RE]. — [AK 1914] ha! ach! — Ha, kiel bele! [FE 26.23].

hajl' - grêle | hail | Hagel | градъ | grad. {METE} — [UL]. [DL 1888] *Hieraŭ falis granda hajlo; ĉiu hajlero pezis pli ol kvindek gramojn* [DL 12.2].

hak' - hacher, abattre | hew, chop | hauen, hacken | рубить | rąbać. — haki - hacher, abattre | hew, chop | hauen, hacken | рубить | rąbać [FE 34]. — [AK] couper, tailler à la hache. — [RE]. — Há-ki [FE 2]. — Per hakilo ni hakas, per segilo ni segas, per fosilo ni fosas, per kudrilo ni kudras, per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

• **hak'il'** - hache | hatchet, axe | Beil, Axt | топоръ | siekiera. — Per hakilo ni hakas ... [FE 34.8].

hal' - halle | hall | Halle | зала (базарная) | halla. — [AK] {en} hall (*market, etc.*). — [MV].

haladz' - exhalaison mauvaise | exhalation | Dunst | угаръ | swąd, czad. — [AK] {en} fume, exhalation. — [UL].

halebard-o [OA 2.1] {MIL} — [RE]. [Beau] hallebarde. [EG 1] Hellebarde. [Ham 7,31] Ĉu piki lin per mia *halebardo*?

halt' - s’arrêter | come to a stop | anhalten, Halt machen, stocken | останавливиться | stawać, zatrzymywać się. — [UL].

hamak' [OA 1] hamac | hammock | Hängematte | гамакъ | hamak. {MEBL} — [EG 1].

hamstr' - hamster | hamster | Hamster | хомякъ | chomik. {ZOO} — [RE].

hangar/o. [OA 8] Granda ŝirmejo esence formita el metalĉarpenta tegmento subtenata de metalaj fostoĵoj kaj uzata por enteni fojnĵon, kulturmaŝinojn, aviadilojn, aerostatojn, k.s. — A. hangar, storage building; F. hangar; G. Schuppen, Halle, Hangar; H. {es} cobertizo, hangar; I. {it} tettoi, hangar, capannone, (avio)rimessa; P. {pt} hangar. — [PVS] {ne ĉe Z.}.

ĥaos' - chaos | chaos | Chaos | хаосъ {de 1918: хаос} | zamęt, chaos. — [RE]. — Kp. [EV 1923] kaos/o, ĝis nun ne aldonita al VO.

har' - cheveu | hair | Haar | волосъ | włos. — **haro** - cheveu | hair | Haar | волосъ | włos [FE 31]. — [AK] cheveu, poil. — [UL]. — Há-ro [FE 2]. Haro estas tre maldika [FE 33.3]. Ŝi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo [FE 34.5].

• **har'ar'** - perruque | periwig | Perücke | парикъ | peruka. — [AK 1914] chevelure | Behaarung. — Kp. peruk' [OA 1].

• **har'eg'** - soie de cochon | bristle | Borste | щетина | szczecina.

• **har'lig'** - tresse de cheveux | weft of hair | Zopf | коса (волосъ) | warkocz, kosa. — [AK] {en} plait, tress of hair.

• **kol'har'o'j** - crinière | mane | Mähne | грива | grzywa [UV kol'].

• **lipharo** [FE 4] — Lip-há-ro [FE 3]. Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25].

• **okul'har'** - cils | eye-lash | Wimper | рѣсница | rzęsa [UV okul'].

• **vangharo** - Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25].

hard' - durcir | harden | abhärten | закалять | hartować. — [MV].

harem-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] harem. [EG 1] Harem.

haring' - hareng | herring | Häring | селедка | śledź. {ZOO} — [UL].

harmoni' [OA 1] * harmonie | harmony | Harmonie | гармонія | harmonja. — [RE]. * [Ham 95,15] mi tute ne komprenas uzi la klarojn por elvoki ian *harmonion*. [Ham 83,2] la prudento kun la sango en tia bona *harmonio* vivas. [Rab 39,22] tiu ĉi malnobla polvo, kiu liel malmulte *harmonias* kun via spirito kaj nobeleco.

harmonik-o [OA 2.1] {MUZ} — [RE]. [Beau] harmonika. [EG 1] Harmonika.

harmonium-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Harmonium.

harp' - harpe | harp | Harfe | арфа | arfa. {MUZ} — [RE A].

harpi-o [OA 2.1] {MIT} — [Beau] **Harpi** {majuskle}, Harpie (Myth.).

harpun' [OA 1] harpon | harpoon | Harpune | гарпунъ | harpun. {MAR} — [Beau] harpon (pêche). [EG 1] Harpune.

haŭt' - peau | skin | Haut | кожа | skóra. {ANAT} — [AK] {en} skin (*subst.*). — [UL].

hav' - avoir | have | haben | имѣть {de 1918: иметь} | mieć. — **havi** - avoir | have | haben | имѣть {de 1918: иметь} | mieć [FE 10]. — [UL]. — Por ke lingvo internacia ... havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos ... [A 1.1]. ... aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2]. Neniu persono ... devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... neniu havas la rajton ... [A 3.1]. ... ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke ... [A 3.2]. ... la uzanto ne havus la certecon, ke ... [A 4.6]. ... neniu havas la rajton ... [A 4.7]. ... nia lingvo havos la plenan eblon ... pliboniĝadi kaj perfektigi [A 6.3]. ... tiamaniere ni havos la certecon, ke ... [A 8.3]. ... ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4]. — Mi havas pli freŝan panon, ol vi [FE 10.16]. Unu vidvino havis du filinojn [FE 11.1]. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2]. Li havas dek unu infanojn [FE 12.11]. Kiun daton ni havas hodiaŭ? [FE 12.17]. ... kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. Mi havas cent pomojn [FE 14.1]. Mi havas centon da pomoj [FE 14.2]. Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; ... [FE 14.16]. Kiam oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn [FE 16.21]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10]. Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo

kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16]. ... tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo [FE 32.8]. „Da” post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14]. Mi havas bovon kaj bovinon [FE 33.21]. Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2]. Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian policedron [FE 37.7]. Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambriston, infanistinojn kaj veturigiston [FE 37.18]. La riĉulo havas multe da mono [FE 37.19]. La diamanto havas belan brilon [FE 40.10]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, ... [FE 42.9].

● **havante** — Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1].

● **havata** — Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12].

● **havita** — Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12].

● **enhavi** — Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

haven' - port, hâvre | port, harbour | Hafen | гавань | przystań, port. — [RE].

hazard-o [OA 2.1]. — [RE A] [Beau] hasard. [EG 1] Hasard (ark., 2012: Zufall).

he [OA 1] * he! | eh! | he! holla! heda! | hej! — [RE].

hebreo {mankas en UV} - juif | Jew | Jude | еврей | żyd [FE 36]. — La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13]. — **hebre'** [OA 1] {*} juif, hebreu | Hebrew | Hebräer | еврей | żyd. — **hebre'** [OA 7] (1-a Oficiala Aldono; nomo de ano de popolo). — [Einstein 1888]. [RE]. {*} [FE 36.13]. [FK 88,35] la *hebreo* estis tre malinteligenta. — **Rim.:** La steleto (*) mankas en OA 1.

heder' - hierre | ivy | Epheu {2012: Efeu} | плющъ | bluszcz. {BOT} — [RE].

heĝ/o. [OA 8] Barilo el interplektitaj arbedoj. — A. hedge; F. haie, haie vive;

G. Hecke, (Hag); H. {es} seto, cerco; I. {it} siepe, chiudenda; P. {pt} cerca viva. — [EV 1923] {ne ĉe Z.}. — **Rim.:** „arbedo“ estas neoficiala; kp. arbusto [OA 6.2].

Hegemoni-o {legu: hegemoni-o} [OA 4], {fr} hégémonie | {en} hegemony | {de} Vorherrschaft {2012 ankaŭ: Hegemonie}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} egemonia | {es} hegemonía | {pt} hegemonia | {ca} hegemonia. — [EV 1923].

hejm' - maison, patrie | home | daheim, Heimat | дома | dom, ojczyzna. — [AK] le chez soi, le foyer domestique. — [RE].

hejt' - chauffer, faire du feu | heat (vb.) | heizen | топить (печку) | palić (w piecu). — **hejti** - chauffer, faire du feu | heat (vb.) | heizen | топить (печку) | palić (w piecu) [FE 16]. — [UL]. — En la vintro oni hejtas la fornojn [FE 16.20].

● **hejto** — Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

hekatomb' [OA 1] * hecatombe | hecatomb | Hekatombe | гекатомба | hekatomba. {RELI} — [EG 1]. [FK 453,26] ili teron suriris kaj 1' *hekatombon* kunprenis.

heksametr-o [OA 2.1] {POEZ} — [Beau] hexamètre. [EG 1] Hexameter.

hektar' [OA 1] * hectare | hectare | Hektar | гектаръ | hektar. {MEZ} — [Beau] hectare. * [FK 199,25] Kanaloj liberigos de sub la akvo spacon da 250 000 *hektaroj* da tero.

hektogram-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] hectogramme. [EG 1] Hektogramm.

hektolitr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] hectolitre. [EG 1] Hektoliter.

hektometr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] hectomètre. [EG 1] Hektometer.

hel' - clair (qui n'est pas obscur) | clear, glaring | hell, grell | яркій | jasny, jaskrawy. — **hela** - clair (qui n'est pas obscur) | clear, glaring | hell, grell | яркій | jasny, jaskrawy [FE 10]. — [AK] {en} light, clear. — [RE]. — En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13].

• **nehela** — Ne-hé-la [FE 2].

Helic-o {legu: helic-o} (meĥ.) [OA 4], {fr} hélice (méc.) | {en} screw, propeller | {de} Propeller, Schiffsschraube. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {(meĥ.) mankas en OB 2} {it} elica | {es} hélice | {pt} hélice | {ca} hélix {legu: hèlix}. {TEK} — [EG 2] (geometr.) Schnecke, Schneckenlinie {ne en EG 1}.

helik-o [OA 2.2] escargot | snail | Weinbergschnecke {ZOO} — [EG 1] Weinbergschnecke {tiel, nun sen -s- post -berg}.

helikopter/o. [OA 8] Flugmaŝino ekipita per granda vertikalaksa helico kaj kapabla sin levi kaj mallevi vertikale, sin movi en la aero aŭ tie ŝvebi. — A. helicopter, F. hélicoptère, G. Hubschrauber, H. {es} helicóptero, I. {it} elicottero, P. {pt} helicóptero. — [EV] {ne ĉe Z.}.

heliotrop-o [OA 2.1] {ASTR} — [Beau] héliotrope. [EG 1] Heliotrope, Sonnenwende.

help' - aider | help | helfen | помогать | pomagać. — **helpi** - aider | help | helfen | помогать | pomagać [FE 30]. — [UL]. — Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5].

• **helpo** - ... ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj) [FE 30.10]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

• **kunhelpo** — ... eldonitaj tre bone kaj zorgeme, sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3].

• **kun helpo de** - à l'aide de | by means of | mit Hülfe {plus genitivo} {de 1901: mit Hilfe} [UV, enk. 1].

• **mal'help'** - déranger, empêcher | hinder | stören, hindern | мешать, препятствовать | przeszkadzać. — Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14]. Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6].

• **malhelpante** — ... la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ne

malhelpante tamen al la lingvo ... perfektigadi [A 9.1].

— **Rim.:** En [DL 1888] krome: *helpa* [DL 17.56.2]. *helpanto* [DL 14.16]. *helpemo* [DL A.12].

ĥemi' - chimie | chemistry | Chemie | химия | chemia. — **ĥemio** - chimie | chemistry | Chemie | химия | chemia [FE 32]. — Ĥe-mí-o [FE 2]. Ĥemio [FE 4]. — [OA 8] П.А.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

Henriet' - Henrietta [UV nj' angla]. — **Henriet'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (virina antaŭnomo)

• **Henri'nj'**, **He'nj'** - Hetty [UV nj' angla]

hepat' - foie | liver | Leber | печень | wątroba. {ANAT} — [RE].

herb' - herbe | grass | Gras | трава | trawa. — **herbo** - herbe | grass | Gras | трава | trawa [FE 34]. — [UL].

• **herb'ej'** - pré, prairie | meadow, green field | Wiese | лугъ | łąka.

• **herboriĉa** - Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj ... [FE 34.15].

hered' - hériter | inherit | erben | наследовать {de 1918: наследовать} | dziedziczyć. {JUR} — [UL].

herez' - hérésie | heresy | Ketzerei | ересь | kacerstwo, herezja. {RELI} — [RE].

hermafrodit-o [OA 2.1] {ZOO} — [RE]. [Beau] (un) hermaphrodite. [EG 1] Hermaphrodit, Zwitter.

Hermet-a^Z {legu: hermet-a} [OA 4], {fr} hermétique (phys.); {en} hermetic; {de} luftdicht {ankaŭ: hermetisch}. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

herni' - hernie | hernia | Bruch (Heilk{unde}) | грыжа | ruptura, pzeptuklina. {MED} — [AK] {en} hernia, rupture (med.). — [RE].

hero' - héros | hero, champion | Held | герой | bohater. — **heroo** - héros | hero,

champion | Held | герой | bohater [FE 35]. — [AK] {en} hero. — [Einstein 1888]. [RE]. — He-ró-o [FE 3].

• **heroeco** — Lia heroeco tre plaĉis al mi [FE 35.17].

• **heroeto** — He-ro-é-to [FE 3].

• **heroino** — He-ro-í-no [FE 3]. Heroino [FE 4].

• **heroi** — He-ró-i [FE 3]

herold' [OA 1] * heraut | herald | Herold | герольдъ | herold. — [RE]. * [FK 56,13] la *heroldoj* rajdadis tra la tuta urbo. [Ham 110,25] kunveturi, kiel *heroldoj*, por al mi la vojon al la kaptilo ebenigi.

hetman-o [OA 2.1]. {HIST}{MIL} — [RE A]. [EG 1] Hetman, Ataman. [Rab 29,22] Vi estu nia *hetmano!* Vi devas esti nia *hetmano!*

Hezit' {legu: hezit'} [OA 3.1] {en} to hesitate | {fr} hésiter | {de} zaudern | {es} hesitar | {pt} hesitar | {it} esitare | {pl} wahac sie {legu: wahać się}. — [EV 1923] {antaŭe ŝancel/iĝ/i}.

hh {substitua skribo por ĥ} Vd. ĉe ĤĤ.

hiacint' [OA 1] jacinthe | hyacinth | Hyazinthe | гиацинтъ | hiacynth. {BOT} — [RE].

hidrarg' - vif-argent {2012: ark.}, mercure | quicksilver | Quecksilber | ртуть | rтeć. {KEM} — [RE].

hidr-o [OA 2.1] {MIT} — [RE]. [Beau] hydre. [EG 1] Hydro, Hyder, Wasserschlange.

hidrofobi' [OA 1] hydrophobie | hydrophobia | Wasserscheu {2012 ankaŭ: Hydrophobie} | водобоязнь, гидрофобия | wodowstręć. {MED} {KEM} — [EG 1] -a, wasserscheu; -o, Wasserscheu.

hidrogen' - hydrogène | hydrogen | Wasserstoff | водородъ | wodór. {KEM} — [RE].

hidrostatik-o [OA 2.1] {FIZ} — [RE]. [Beau] (l') hydrostatique. [EG 1] Hydrostatik.

hidroterapi-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] hydrothérapie. [EG 1] Hydrotherapie.

hien' [OA 1] * hyène | hyena | Hyäne | гиена | hiena. {ZOO} — [RE]. * [Rab 29,7] konduki aeron, teron kaj maron batale kon-

traŭ la *hiena* gento! [FK 200,36] *Hienoj* sufokis la ratojn kaj musojn.

Hierarĥi', hierarki' {legu: hierarĥi'} [OA 3.2] {en} hierarchy | {fr} hiérarchie | {de} Hierarchie | {es} jerarquia | {pt} hierarchia {legu: hierarquia} | {it} gerarchia | {pl} hierarchja. — [RE] -rĥ-. [EG 1].

hierau - hier | yesterday | gestern | вчера | wczoraj. — **hierau** - hier | yesterday | gestern | вчера | wczoraj [FE 20]. — [UL]. [DL]. — Hierau mi renkontis vian filon, kaj li ĝentile salutis min [FE 20.3]. Hierau estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5]. Hierau li diris al mi la veron [FE 24.2].

• **hieraŭa** — Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

hieroglif-o [OA 2.1] — [Beau] hiéroglyphe. [EG 1] Hieroglyphe. [FK 257,31] Oni povas jam la *hieroglifojn* rigardi kiel specon de pazigrafio.

higien' [OA 1] * hygiene | hygiene | Hygiene | гигиена | hygiena. — [RE]. * [FK 194,32] *Higieno* de longevivado. [FK 115,17] legis sufiĉe da *higienaj* libroj.

higrometr-o [OA 2.1] {METEO} — [Beau] hygromètre. [EG 1] Hygrometer.

ĥimer' - chimère | chimera | Chimäre | химера | chimera. — [EG 1] Chimäre.

hinn' [OA 1] * hymne | hymn | Гимне | гимнь | hymn. {MUZ} — [RE]. * [FK 398,22] *himnojn*, ĝemojn amokantojn.

hipertrofi-o [OA 2.1] {BIO} — [EG 2] (biol.) Hypertrophie {ne en EG 1}. [FK 280,4] nur en malnovaj okazoj aperas *hipertrofio*.

Hipnot-o {legu: hipnot-o} [OA 4], {fr} sommeil hypnotique | {en} hypnotic sleep | {de} Zwangsschlaf {2012 pli kutima: Hypnose}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} sonno ipnotico | {es} hipnosis, sueño hipnótico | {pt} sono hipnótico {preferinda: hipnose, estado hipnótico, ĉar “sono hipnótico” estas “hipnota dormo”} | {ca} estat hipnòtic {legu: estat hipnòtic}. — [Beau] hypnose. [EG 1] Hypnose.

hipodrom-o [OA 2.1] — [Beau] hippodrome. [EG 1] Hippodrome.

hipokrit' - faire l'hypocrite | feign, play the hypocrite | heucheln | лицемѣрить | być obłudnikiem. — [AK] feindre, faire l'hypocrite. — [RE].

hipopotam' [OA 1] hippopotame | hippopotamus | Nilpferd | гиппопотамъ | hipopotam. {ZOO} — [EG 1].

hipotek' [OA 1] * hypothèque | mortgage | Hypothek | ипотека | hipoteka. {JUR} — [EG 1]. * [Ham 147,10] granda aĉetisto de bienoj kun ĉiaj *hipotekoj*.

hipotez' [OA 1] * hypothèse | hypothesis | Hypothese | гипотеза | hipoteza. — [RE]. * FK 184,8 : tiu ĉi *hipotezo* havas jam signifon nur historian.

Hirt' {legu: hirt'} [OA 3.1] {en} bristly, rough | {fr} hérissé | {de} struppig | {es} erizado | {pt} hirto | {it} irto | {pl} szorstki. — [EG 1] hirt-a, struppig.

hirud' - sangsue | leech | Blutegel | пиявка | pijawka. {ZOO} — [RE].

hirund' - hirondelle | swallow (bird) | Schwalbe | ласточка | jaskółka. {ZOO} — **hirundo** - hirondelle | swallow | Schwalbe | ласточка | jaskółka [FE 26]. — [RE]. — *Hi-rún-do* [FE 2]. — La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26.14].

ĥirurg/o [OA 8]. — {Nerekomendata kromformo de} **kirurg/o** [OA 8], vd. tie. — [EG 1] ĥirurg-o, Chirurg.

ĥirurgi/o [OA 8]. — {Nerekomendata kromformo de} **kirurgi/o** [OA 8], vd. tie. — [E-isto 6/1892]. [EG 1] Chirurgie. [FK 374,31] Al li proksimiĝas la *ĥirurgiist'* Van Smisen, la ŝip-kuracisto.

hiskiam' - jusquiamе | henbane | Bilsenkraut | бѣлена | szaleń. {BOT} — [RE].

hisop-o [OA 2.1] {BOT} — [Beau] hysope. [EG 1] Ysop.

Hispano {mankas en UV} - Espagnol | Spaniard | Spanier | Испанецъ | Hiszpan [FE 34]. — **hispan'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (nomo de ano de popolo). — [DL].

• **hispana** — Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14].

• **Hispanujo** — Mi vojaĝas en Hispanujo [FE 26.5]. Mi vojaĝas en Hispanujon [FE 26.6]. — [DL 1888] *Hispanujo estas parto de Eŭropo* [DL 15.11].

histeri' [OA 1] hystérie | hysterics | Hysterie | истерия | histerja. — [EG 1] -o; -a; -ulo. — Antaŭe: [RE], [Beau] **histerik**, hystérie.

histori' - histoire | history, story | Geschichte | история | historya. — **historio** - histoire | history, story | Geschichte | история | historja [FE 10]. — [DL]. — Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6]. Mi rakontos al vi historion [FE 18.6]. Li rakontis al mi historion tute nekredoblan [FE 41.6]. — [DL 1888] *Anstataŭ provi praktike ... ili parolis pri la fiziologio kaj historio de l' lingvoj vivaj ...* [DL I.] *La historio de la civilizado estas tre interesa* [DL 7.17]. *Mirinda estas la historio de lia familio: ...* [DL 13.9]. *Ne tiel la perdo de l' ombro mem lin ĉagrenis, kiel tio, ke en la malvarmaj landoj estas rakontata unu ĉiukonata historio pri homo sen ombro* [DL 17.7]. *Sed kiu konas iom la historion de la lingvoj, tiu komprenos, ke tiu timo estas tute senfonda ...* [DL-Ald.].

histik' - porc-épic, hérisson | porcupine | Stachelschwein | дикобразъ | jež cudzoziemski. {ZOO} — [AK] porc-épic. — [RE].

ho! - oh! | oh! | oh! och! | o! охъ! | o! och!. — **ho** - oh! | oh! | o! och! | o! охъ! | o! och! [FE 21]. {INTJ} — [AK 1914] {en} oh! | {de} o! ach! oh! — [UL] **ho!** - oh! | oh! | o! och! | o! охъ! | o! och!. — [RE A]: ho ve!. — La « Fundamento de Esperanto » tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. Ho, ne! [A 5.2]. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2] Ho, ne! [A 6.3]. — „Ho, ĉielo!“ ekkriis la patrino, „kion mi vidas?“ [FE 21.3]. „Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo“ [FE 21.8]. Ho, Dio! kion vi faras! [FE 26.22]. — **Rim.: 1.** La neceso de angla AK ne estas klara. De UL la formo ĉiam estis **ho!**. **2.** Кр. *Ho, kiel mi estas laca!* [DL 6.10].

hoboj' [OA 1] hautbois | oboe | Hoboe {2012: Oboe} | гобой | oboj. {MUZ} — [EG 1].

hodiaŭ - aujourd'hui | to-day | heute | сегодня | dziś. — **hodiaŭ** - aujourd'hui | to-day | heute | сегодня | dziś [FE 10]. — [UL] [DL]. — Ho-dí-aŭ [FE 3]. Hodiaŭ [FE 4]. — Kia ĝoja festo! (estas hodiaŭ) [FE 10.11]. Kiun daton ni havas hodiaŭ? [FE 12.17] — Hodiaŭ estas la dudek sepa (tago) de Marto [FE 12.18]. Venu al mi hodiaŭ vespere [FE 18.5]. Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. Hodiaŭ estas sabato, kaj morgaŭ estos dimanĉo [FE 20.4]. Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13]. Mi restos hodiaŭ dome [FE 28.5]. Li estas hodiaŭ en kolera humoro [FE 31.2]. Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7]. Gesinjoroj N. hodiaŭ vespere venos al ni [FE 36.3]. La doktoredzino A. vizitis hodiaŭ la gedoktorojn P. [FE 36.10]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8]. — [DL 1888]: Dek kvin trafoj.

• **hodiaŭa** — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7].

hok' - cros, crochet | hook | Haken, Angel | крюк | hak. — [RE].

• **fiŝ'hok'** - hameçon | fishing-hook | Fischangel | уда, удочка | wędka.

• **pord'hok'** - gond (d'une porte) | hinge (of a door) | Thürangel {de 1901: Türangel} | дверной крюк | zawiasa.

ĥoler' - choléra | cholera | Cholera | холера | cholera {MED}. — Ĥo-lé-ro [FE 2]. — **Rim.:** En 1906 Z proponis al la LK tute elĵeti la literon „ĥ“ kaj anstataŭigi „ĥoler“ per „holero“ [LZ I 315].

hom' - homme (l'espèce) | man | Mensch | человек | człowiek. — **hom'** - homme | man | Mensch | человек | człowiek [UV -a]. — **hom'o** - homme - **hom'o'j** - hommes [UV -j]. — **homo** - homme | man | Mensch | человек | człowiek [FE 6]. — [AK] {en} man (*the species*). — [UL]. — Infano ne estas matura homo [FE 6.1]. Mi ne amas

obstinajn homojn [FE 10.7]. Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. Ni estas homoj [FE 16.5]. Mi amas min mem, vi amas vin mem, li amas sin mem, kaj ĉiu homo amas sin mem [FE 18.12]. Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4]. La falinta homo ne povis sin levi [FE 22.6]. Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [FE 22.16]. Honesta homo agas honeste [FE 25.11]. La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13]. Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9]. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj. [FE 32.13]. Ni forte malestimas tiun ĉi malnoblan homon [FE 33.8]. La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15]. La Parizanoj estas gajaj homoj [FE 37.5]. Li estas homo ne kredinda [FE 41.9]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredoblajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas. [FE 41.14]. Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

• **hom'a** - humain | human | menschlich | человекский | ludzki [UV -a].

homeopat' (1) [OA 7] — [Kabe].

homeopati' [OA 1] homéopathie | homeopathy | Homöopathie | гомеопатія {de 1918: гомеопатия} | homeopatia {de 1936: homeopatia}. {MED} — [RE].

homonim' [OA 1] * homonyme | homonym | Homonym | омоним | homonim. — [EG 1] -a, homonym {adj.}. * [FK 253,28] kiel ekzemple la evito de *homonimoj*.

honest' - honnête | honest | ehrlich | честный | uczciwy. — **honesta** - honnête | honest | ehrlich | честный | uczciwy [FE 11]. — [UL]. — “Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon” [FE 15.5]. Karaj infanoj, estu ĉiam honestaj! [FE 20.17]. Honesta homo agas honeste [FE 25.11].

• **honeste** — Honesta homo agas honeste [FE 25.11].

• **honesteco** — La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el

la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3].

honor' - honorer | honor | ehren | чтить | czcić. — [AK] {en} honour (*vb.*).

• **honor'o** - honneur | honour | ehren {mankas AK, legu: Ehre} | честь | cześć, zaszczyt. — [Einstein 1888]. [RE].

Honorari-o {legu: honorari-o} [OA 4], honoraires; honorarium, fee; Honorar, Gebühren. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **HONORARIO** {legu: honorario} [OA 6.1] *Neperioda pago por servo, plej ofte de persono, kiu praktikas liberalan profesion, ekz. advokato, kuracisto* | {en} honorarium | {fr} honoraires | {de} Vergütung, Entgelt (für eine einzelne Leistung in einem geistigen Berufe) {2012 ankaŭ: Honorar} | {es} honorarios | {it} onorario (sost.) | {pl} honorarium. — [FK 70,20] Pagu al mi sekve mian *honorarion* de cent funtoj sterlingaj. [EG 1]. [Kabe].

hont' - avoir honte | shame | sich schämen | стыдиться | wstydić się. — **honti** - avoir honte | be ashamed | sich schämen | стыдиться | wstydić się [FE 39]. — [AK] {en} be ashamed. — [UL].

• **honto** — Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

hor' - heure | hour | Stunde | часъ {post 1918: час} | godzina. — **horo** - heure | hour | Stunde | часъ {post 1918: час} | godzina [FE 12]. — [UL] [DL]. — **Hó-ro** [FE 2]. — Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Kiam li estis ĉe mi, li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. — [DL 1888] Dektri trafoj.

• **pachoro** — Pac-hó-ro [FE 2]. {RELI} — **Rim.:** 1. Ne tute klara vorto, ŝajne nenie tradukita. Probable signifo: (arkaa) paŭza, ofte vespera horo, dum kiu oni ne laboras, sed preĝas kaj meditas. Do paŭsaĵo (kalkeo) de la germana *Friedensstunde*, kp. en prediko de Albert Schweitzer (1898-1948): „Nur der ist stark für den kommenden Tag,

der am Abend die *Friedensstunde* im Gebet erlebt.“ („Nur tiu estas forta por la venonta tago, kiu vespere spertas la *pachoron* dum preĝado.“). 2. Кр. „packapo“.

• **seshora** — Ses-hó-ra [FE 2]. Seshora [FE 4].

ĥor' - chœur | chorus, choir | Chor | хоръ {de 1918: хор} | chór. {MUZ} — **Ĥó-ro** [FE 2]. — **Rim.:** En Nov. 1906 Z proponis al LK i.a. tute elĵeti la literon „ĥ“ kaj anstataŭigi „ĥor“ per „koruso“ [LZ I 315]. La formo nova *koruso* en 2016 ankoraŭ ne estas aldonita al FdE.

horde' - orge | barley | Gerste | ячень | jęczmień. {BOT} — [RE].

horizont' [OA 1] * horizon | horizon | Horizont | горизонт | horyzont. — [RE]. * [FK 301,28] aperas kaj tuj malaperas de la *horizonto*. [Rab 63,2 la tuta *horizonto* konsistis el fajro.

horizontal' - horizontal | horizontal | wagerecht | горизонтальный | poziomy. — [RE].

horloĝ' - horloge, montre | clock | Uhr | часы | zegar. — **horloĝo** - horloge, montre | clock | Uhr | часы | zegar [FE 20]. — [UL]. [DL]. — Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? [FE 20.7]. Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8].

hormon/o [OA 9] 1 Substanco produktata de organo (ofte de glando), portata de la sango al aliaj organoj aŭ ĉeloj por influi ties funkciadon. — [PIV 1970]. 2 Substanco en vegetaĵo, funkcia analoge al hormono 1 (plej ofte influanta la kreskadon de la vegetaĵo). — [PIV 1970].

horoskop-o [OA 2.1] — [Beau] horoscope. [EG 1] Horoskop.

hortensi-o [OA 2.2] hortensia | hydrangea | Hortensia {BOT} — [Beau] hortensia. [EG 1] Hortensia.

hortulan' - ortolan | ortolan | Gartenammer {2012 ankaŭ: Ortolan} | овсянка | poświerka. {ZOO} — [AK] {en} ortolan (*bird*). — [RE].

hospital' [OA 1] hôpital | hospital | Hospital | больница | szpital. {MED} — [RE]. — Кр. malsanulejo [FE 42.13].

hosti' - hostie | host | Weihbrod {2012: Hostie} | просвора | hostya {de 1936: hostia}. {RELI} — [AK] {en} host (*consecrated wafer*) — [RE].

hotel' - hôtel | hotel | Herberge, Gasthaus {2012: Hotel} | гостиница | hotel, zajazd. — [UL].

huf' - sabot, corne | hoof | Huf | копыто | kopyto. — [AK] sabot (*d'animal*) — [RE]. [Beau] sabot (enveloppe cornée qui entoure le pied des ruminants, etc.) {corne estas korno}.

• **bathufo** — Bat-hú-fo [FE 2].

Hum-o {legu: hum-o} [OA 4], {fr} humus, terre végétale | {en} humus, vegetable mould | {de} Gartenerde {2012 ankaŭ: Humus}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} *humus*, terra vegetale | {es} *humus*, tierra vegetal | {pt} *humus* {legu: húmus (sen kursivo), ankaŭ estas uzata la formo “humo”} | {ca} *humus*. — [EG 1] Humus.

human' [OA 1] humain | humane | human | гуманный | humanitarny. — [RE]. [Beau] **human**, qui a de l'humanité, humain (qui montre de la sympathie pour les hommes).

humer-o (*anat.*) [OA 2.1] {ANAT} — [Beau] humérus. [EG 1] Oberarm, Humerus.

humid/a. [OA 8] Entenanta ian kvanton da likvo aŭ vaporo. — A. damp, humid; F. humide, G. feucht, H. {es} húmedo, (húmido), I. {it} umido, P. {pt} úmido. — [PVS] {ne êe Z; antaŭe mal'sek'et'a, ekz. Christaller 1923}.

humil' - humble | humble | demüthig {de 1901: demütig} | покорный | pokorny. — [UL].

humor' - humeur (caractère) | humor | Laune | расположение духа | humor. — **humoro** - humeur | humor | Laune | расположение духа | humor [FE 31]. — [AK] {en} temper, humour. — [RE]. — Li estas hodiaŭ en kolera humoro [FE 31.2].

hund' - chien | dog | Hund | песь {de 1918: пёс}, собака | pies. {ZOO} — **hundo** - chien | dog | Hund | песь {de 1918: пёс}, собака | pies [FE 12]. — [UL]. — Li promenas kun tri hundoj [FE 12.3]. Mia hundo, vi estas tre fidela [FE 16.18]. Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

hungaro [OA 8] — [EG 1] -a; -o, Ungar; -ujo.

Hura' {legu: hura} [OA 3.2] {en} hurrah | {fr} hourra | {de} hurrah {legu: hurra} | {es} hurra | {pt} hurra | {it} urra | {pl} -- {mankas}. — [DL]. [RE 213]: Ура! *hura!*. — **Rim.**: Pres-eraro (troa apostrofo); la baza formo ne estas *hura-o* (substantivo), sed de DL tra RE ĉiam *hura!* (interjekcio), kiel cetero montras ankaŭ la tradukoj (se temus pri substantivo, la germana devus havi majuskolon). — [DL 1888] *Hura! vivu la reĝo!* [DL 6.12]. [Rab 84,30] *Hura! hura!*

husar' - houssard | hussar | Husar | гусаръ | huzar. {MIL} — [RE]. — Кр. huzar' (kun -z-) en Blov 1888, 9 kaj 16.

huz' - grand esturgeon | huso, sturgeon | Hausen | бѣлуга | wyz. {ZOO} — [RE].

I

Ii — Ii [FE 1]. — i | i as in “marine“ | i | и | i [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **i** ... [FE 1]. — **i** [OA 7] = nomo de la litero **i**, dekdua litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ĥo, i, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

i - marque l'infinitif; ex. laŭd'i louer | termination of the infinitive in verbs; e. g. laŭd'i to praise | bezeichnet den Infinitiv; z. B. laŭd'i loben | означает неопределенное наклонение; напр. laŭd'i хвалить | oznacza tryb bezokoliczny słowa; np. laŭd'i chwalić. — **i** - marque l'infinitif | termination of the infinitive in verbs | bezeichnet den Infinitiv | означает неопределенное наклонение | oznacza tryb bezokoliczny słowa [FE 7]. — **i** - L'infinitif, {est caractérisé} par *i*: *far'i* - faire. | The infinitive mood ends in *i*, e. g. *fari*, „to do“. | Der Infinitiv {endet} auf *i*; z. B. *far'i*, machen. | Неопределенное наклонение — *i* (*far/i* дѣлать). | Tryb bezokoliczny — *i* (*far/i* czynić). [FG 6.2 e]. — [UL]. — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi ... [A 1.1]. ... komitato ...havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo ... ŝanĝojn ...[A 1.2]. ... la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa ... [A 1.3]. Neniu persono ... devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ... [A 1.5]. Por ke ia regno ... povu sane disvolviĝadi, ... [A 3.1]. ... por ke ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, ... [A 3.3]. ... se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, ... [A 4.3]. ... nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektigi [A 6.3]. ... ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigi [A 9.1]. {Pliaj trafaj en A, ne notitaj tie ĉi}. — {Multaj trafaj de unuopaj verboj en FE 2-4, ne notitaj tie ĉi}. — ... prenu mem akvon, se vi volas trinki [FE 19.8]. Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto

[FE 22.16]. ... {la knabino}, ... trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. ... ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno ... [FE 28.3]. ... ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado ... [FE 28.3]. Mi neniel povas kompreni, kion vi parolas [FE 28.10]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je“ [FE 29.1]. Sed estas bone uzadi la vorton „je“ kiel eble pli malofte [FE 29.2]. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22]. ... vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. {Multaj pliaj unuopaj verboj, ekz. en FE 42.13, ne notitaj tie ĉi}.

— **LR 113 B (1907)**: Kiel ni diras “mi vidis lin sana” (= “ke li estas sana”) - tiel laŭ mia opinio ni povas ankaŭ diri “mi vidis lin kuri” (= “ke li kuras”), “mi aŭdis lin paroli” (= “ke li parolas”); sed la esprimojn “li faris ĉion sen ridi” aŭ “li restis du tagojn sen manĝi” mi *ne* konsilus al vi uzi. Prepozicion antaŭ verbo mi konsilus uzi nur en okazo de *neceseco*, se alie ni *povas* bone esprimi nian penson. Sed anstataŭ “sen ridi” aŭ “sen manĝi” ni povas ja tre bone diri “sen rido”, “sen manĝo” aŭ “neniom ridante”, “neniom manĝante” [Resp. 20, *La Revuo Jun.* 1907].

— **LR 113 A (1908)** [Infinitivo post verbo]: Mi ne tute klare komprenis la esencon de via demando. Ŝajnas al mi, ke vi ne demandas pri io, sed vi simple esprimas vian opinion, ke en Esperanto oni uzas la infinitivon nur aŭ en formo de rekta komplemento (ekzemple “mi amas danci”), aŭ en formo de nereakta komplemento kun la prepozicioj “por”, “antaŭ (ol)”, “anstataŭ”, kaj ke en ĉiuj okazoj, kiam oni bezonas uzi la infinitivon kun iu alia pre-

pozicio, oni devas uzi anstataŭ ĝi *participon* aŭ *substantivon kun prepozicio* (ekzemple: “li foriris, ne preminte lian manon” aŭ “sen premado de lia mano” anstataŭ “sen premi lian manon”). Via opinio ŝajnas al mi ĝusta [Resp. 30, *La Revuo* Feb. 1908].

-i? {por landnomoj} — {neoficiala, sed tolerata fare de OA 8}.

— [Pri la landnomoj 1922] „Demandaro kaj Respondoj {...} 6.) Ĉu konsilinda la simpla fideleco al la Fundamenta kaj tradicia *-uj*”? (*) {piednoto en la originalo} Tio, kompreneble laŭ la Zamenhofa sistemo, kiu ne koncernas la landojn, kies nomo finiĝas per *-lando* aŭ kuŝas ekster Eŭropo kaj Azio: *Irlando, Kanado, Peruo, Maroko* k.t.p. – 9 jes – 2 ne – 1 duba = Jes.“

— [OA 8 1974] II.C.3. La sufikso **-io**

La Akademio, konsiderante, ke la Lingva Komitato, kiam ĝi en 1922 malkonsilis la enkondukon de la sufikso *-io* por formi landnomojn, bazis sian decidon sur la konstato de la tiama uzado;

konstatante, ke nuntempe, malgraŭ tiu oficiala malkonsilo, la uzado de tiu sufikso *-io* ne malkreskis, sed male disvastiĝis;

memorante la vojon, indikitan de Zamenhof en la Antaŭparolo al la Fundamento por ebligi senrompan evoluon de la lingvo, kaj konsistantan en la propono de formo nova, uzebla paralele kun la malnova formo;

opinias, ke la okazo de la sufikso *-io* apud la Fundamenta *-ujo* por ricevi pli internaciajn formojn de landnomoj estas ĝusta apliko de tiu Zamenhofa metodo;

kaj, nuligante la antaŭan malkonsilon de la Lingva Komitato, sed ne ŝanĝante ĝin al rekomendo, lasas al la ĝenerala uzado libere decidi pri la venko de la pli oportuna formo.

RIM. Pri tiu teksto, el 43 membroj de la Akademio voĉdonis 41; ne voĉdonis 2; la demandon pri *-io* jesis 33 kolegoj, neis 5, sin detenis 3.

— **OI 12, 2009-05-04** [Listo de Rekomendataj Landnomoj]: „{...} Gentobazaj nomoj

La dua kategorio, la gentobazaj nomoj, koncernas nur malplimulton da landnomoj. (Landoj kun gentobazaj nomoj troviĝas precipe en Eŭropo, sed ankaŭ en Azio kaj Afriko.) En tiu kategorio la baza radiko

nomas genton aŭ popolon. Oni ordinare formas la nomon de la lando per la Fundamenta sufikso UJ aŭ per la neoficiala sufikso I. {piednoto en la originalo}“ ... :

„Pri la karaktero de tiu I (uzata post popolvortoj anstataŭ UJ) ekzistas diversaj opinioj. Iuj rigardas ĝin kiel efektivan sufikson (kvankam neoficialan), dum aliaj preferas rigardi ĝin kiel eron de aparta landnoma radiko paralela kun la responda popolnoma radiko. Tiuj diversaj analizoj ĉiuokaze ne faras praktikan diferencon en la uzado de tiaj landnomoj kiel *Francio, Rusio, Japanio* kaj *Ĉinio*. En tiu ĉi dokumento la Akademio ne alprenas starpunkton pri tiu teoria demando.“ — Кр. -uj’ por landnomoj.

ia - quelconque, quelque | of any kind | irgend welcher | какой-нибудь | jakiś. — **ia** - quelconque | of any kind | irgend welcher | какой-нибудь | jakiś [FE 28]. — **ia** - quelconque, quelque | of any kind | irgend welcher | какой-нибудь | jakiś [FE 30]. — [AK] {en} of some kind, any. — [UL]. — Por ke lingvo internacia ... havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj ... [A 1.1]. — ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (...) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni ... [FE 30.1-2].

ial - pour une raison quelconque | for any cause | irgend warum | почему-нибудь | dla jakiejś przyczyny. — **ial** - pour une raison quelconque | for any cause | irgend warum | почему-нибудь | dla jakiejś przyczyny [FE 30]. — [AK] {en} for some cause. — [UL]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni ... [FE 30.1-2].

iam - jamais, un jour | at any time, ever | irgend wann, einst | когда-нибудь | kiedyś. — **iam** - jamais, un jour | at any time, ever | irgend wann | когда-нибудь | kiedyś [FE 28]. — **iam** - jamais, un jour | at any time, ever | irgend wann, einst | когда-нибудь | kiedyś [FE 30]. — [AK] {en} at

some time, ever. — [DL-Ald]. — Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel «Aldonon al la Fundamento» [A 7.2]. ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon ... [A 8.3]. — I-am [FE 2]. — Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni ... [FE 30.1-2].

— **Rim.:** UL kaj DL *ian* (kun -n); iam (kun -m) de post DL-Ald 1888: „La sola ŝanĝo, kiun mi {Zamenhof} trovas necesa fari mem, estas: anstataŭ „ian,“ „ĉian,“ „kian,“ „nenian,“ „tiam“ - devas esti: „iam,“ „ĉiam,“ „kiam,“ „neniam,“ „tiam“ (por malegaligi la vortojn „ian“ etc. kaj „ia,n“ etc).“

ibis' - ibis | ibis | Ibis | ибисъ | lukodziób. {ZOO} — [RE].

id' - enfant, descendant; ex. bov' bœuf - bov'id' veau; Izrael' Israël - Izrael'id' Israélite | descendant, young one; e. g. bov' ox - bov'id' calf | Kind, Nachkomme; z. B. bov' Ochs - bov'id' Kalb; Izrael' Israel - Izrael'id' Israelit | дитя, потомокъ; напр. bov' быкъ - bov'id' теленокъ; Izrael' Израиль - Izrael'id' израильтянинъ | dziecię, potomek; np. bov' byk — bov'id' cielę; Izrael' Izrael - Izrael'id' Izraelita. — **id** - enfant, descendant; ex. bovo bœuf - bovido veau; Izraelo Israël - Izraelido Israélite | descendant, young one; e. g. bovo ox - bovido calf | Kind, Nachkomme; z. B. bovo Ochs - bovido Kalb; Izraelo Israel - Izraelido Israelit | дитя, потомокъ; напр. bovo быкъ - bovido теленокъ; Izraelo Израиль - Izraelido Израильтянинъ | dziecię, potomek; np. bovo byk - bovido cielę; Izraelo Izrael - Izraelido Izraelita [FE 36]. — [UL].

• **birdido** — ... birdido [estas] nematura birdo [FE 36.14].

• **bov'id'** - veau | calf | Kalb | теленокъ | cielę [UV id']. — **bovido** - veau | calf | Kalb | теленокъ | cielę [FE 36 id']. — ... bovido [estas] nematura bovo [FE 36.14].

• **ĉevalido** — Ĉevalido estas nematura ĉevalo [FE 36.14].

• **Izrael'id'** - Israélite | {angla mankas} | Israelit | израильтянинъ | Izraelita [UV id']. — **Izraelido** - Israélite | {angla mankas} | Israelit | Израильтянинъ | Izraelita [FE 36 id']. — La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13].

• **kokido** — ... kokido {estas} nematura koko [FE 36.14].

• **malsanulido** — malsanulido [FE 42.13].

• **reĝido** — La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. La filoj, nepoj kaj pranepoj de reĝo estas reĝidoj [FE 36.12].

ide' {mankas en UV} – La ideoj, kiujn mi supre esprimis pri la Fundamento de Esperanto, prezentas dume nur mian privatan opinion [A 13.1]. — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2]. — **ide'** [OA 1] * idée | idea | Idee | идея | ideja. — **ide'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [1887]. [DL-Ald]: *De tiu ĉi tago la estonteco de l' lingvo internacia ne estas jam pli multe en miaj manoj, ol en la manoj de ĉia alia amiko de la sankta ideo.* [RE]. * [FK 244,14] la *ideo* mem de lingvo « tutmonda ». [Ham 90,15] mi tute ne havas *ideon* pri tiu ĉi arto. [Ham 144,28] Ĉu vi havas nenian *ideon* pri la Biblio?

ideal' [OA 1] * idéal | ideal | Ideal | идеаль | ideał. — [DL-Ald 5.2] ... *la komitato trovis, ke mia lingvo estas sufiĉe proksima al la idealo, kiun ĝi ellaboris teorie.* * [Rab 118,20] Por kio la *ideal* de neatingita perfekteco? [Ham 104,22] Sur lin sigelon metis ĉiu dio, por krei *ideal*on por la homoj. [FK 194,29] divenante ekzemple al enamitaj pri la karaktero de iliaj *ideal*oj.

Idealism' {legu: idealism'} [OA 3.2] {en} idealism | {fr} idéalisme | {de}

Idealismus | {es} idealismo | {pt} idealismo | {it} idealismo | {pl} idealizm. — [EG 1] Idealismus.

ident' [OA 1] * identique | identical | identisch | тождественный | identyczny. — [Beau]. * [Rab 35,2] se nia amo estis perfekte *identa*.

Ideografi' {legu: ideografi'} [OA 3.2] {en} ideografy {evidente pres-eraro: estu ideograph au ideography} | {fr} idéographie | {de} Ideographie, Begriffsschrift | {es} ideografía | {pt} ideographia {legu: ideografia} | {it} ideografia | {pl} -- {mankas}. — [FK 263,24] la difino, kiun li donas al ni pri *ideografio*. [Beau]. [EG 1] Ideographie.

ideologi/o. [OA 9] Idearo. Sistemigita aro da ideoj kaj idealoj de grupo politika, religia, socia k.s., tra kiuj la grupanoj rigardas la realon. — [PIV 1970]. — **Rim.:** Mankas oficialigo de ideolog/o, kp. geograf(iist)o, zoolog(iist)o k.m.a. Superrigardon pri fako-agantoj-paroj en BK II.1.

idili' - idylle | idyl | Idylle | идиллія | sielanka. — [RE].

idiom-o [OA 2.1] — [Beau] idiome. [EG 1] Idiom.

idiot' [OA 1] * idiot | idiot | Idiot | идиотский | idjotyczny. — [RE]. * [FK 269,33] Ĉu efektive la tuta mondo tiam konsistis el *idiotoj*? [FK 271,12] Ĉiuj tiuj ĉi homoj ... estis tamen ne *idiotoj*, kvankam ili nun eble ŝajnas al ni tiaj.

Idiotism' {legu: idiotism'} [OA 3.2] {en} idiom (lingual peculiarity) | {fr} idiotisme | {de} Idiotismus {en 2012 malofta; pli kutima: Redewendung, idiomatische Wendung} | {es} idiotismo | {pt} idiotismo | {it} idiotismo | {pl} idjotyzm. — [Beau]. [EG 1] Idiotismus. — **LR 44 (1905):** Let. al Couturat pri idiotismoj. [LI 1905, p. 545], vd. en BK II.1, ĉap. „Idiotismoj“.

idol' - idole | idol | Abgott {ark.} | идолъ {de 1918: идол} | bożek {legu: bożek}, bałwan. {RELI} — [AK] Abgott {ark.}, Götze {2012: Idol}. — [Einstein 1888]. [RE].

ie - quelque part | anywhere | irgend wo | гдѣ-нибудь | gdzieś. — **ie** - quelque part | any where | irgend wo | гдѣ-нибудь |

gdzieś [FE 30]. — [AK] {en} somewhere. — [UL]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni ... [FE 30.1-2].

iel - d'une manière quelconque | anyhow | irgend wie | какъ-нибудь | jakoś. — **iel** - d'une manière quelconque | anyhow | irgend wie | какъ-нибудь | jakoś [FE 30]. — [AK] {en} somehow. — [UL]. — I-el [FE 2]. Iel [FE 4]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni ... [FE 30.1-2].

ies - de quelqu'un | anyone's | irgend jemandes | чей-нибудь | czyjś. — **ies** - de quelqu'un | anyone's | irgend jemandes | чей-нибудь | czyjś [FE 30]. — [AK] {en} someone's. — [UL]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni ... [FE 30.1-2].

ig' - faire...; ex. pur' pur, propre - pur'ig' nettoyer; mort' mourir - mort'ig' tuer (faire mourir) | to cause to be; e. g. pur' pure - pur'ig' purify | zu etwas machen, lassen; z. B. pur' rein - pur'ig' reinigen; brul' brennen (selbst) - brul'ig' brennen (etwas) | дѣлать чѣмъ-нибудь, заставить дѣлать; напр. pur' чистый - pur'ig' чистить; brul' горѣть - brul'ig' жечь | robić czemś; np. pur' czysty - pur'ig' czyścić; brul' palić się - brul'ig' palić. — **ig** - faire...; ex. pura pur, propre - purigi nettoyer; morti mourir - mortigi tuer (faire mourir) | cause to be; e. g. pura pure - purigi purify; sidi sit - sidigi seat | zu etwas machen, lassen; z. B. pura rein - purigi reinigen; bruli brennen (selbst) - bruligi brennen (etwas) | дѣлать чѣмъ-нибудь, заставить дѣлать; напр. pura чистый - purigi чистить; bruli горѣть - bruligi жечь | robić czemś; np. pura czysty - purigi czyścić; bruli palić się - bruligi palić [FE 13]. — [AK 1914] brul- = brennen (intr.); brul-ig- = brennen (tr.) — [UL].

● **brul'ig'** - brennen (etwas) | жечь | palić [UV ig']. — **bruligi** - brennen (etwas) | жечь | palić [FE 13 ig']. — [AK 1914] brul- = brennen (intr.); brul-ig- = brennen (tr.). — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.6].

● **cert'ig'** - assurer | assure | versichern | увѣрять | zapewniać [UV cert'].

● **daŭrigi** — “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ...” [FE 15.7].

● **daŭrigo** - La feino (Daŭrigo) [FE 13] [FE 15] [FE 17] [FE 19] [FE 21].

● **deviga** — ... [fundamentaj leĝoj], kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj ... [A 3.1]. ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj [A 3.4]. ... nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj ... povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

● **dev'ig'** - nécessaire | necessitate, compel | nöthigen {de 1901: nötigen}, zwingen | принуждать | przymuszać [UV dev']. — [AK] obliger, contraindre. — **devigi** - Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

● **dis'ig'** - séparer, désunir | separate, disunite | trennen | разобщать | rozłączać [UV dis']. — Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

● **edziniĝi** — Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edziniĝi kun alia persono [FE 39.7].

● **eksplozigi** — Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplozigi pulvon [FE 41.18]. — [DL 1888]: *La plej malgranda fajrero estas sufiĉa por eksplozigi la pulvon* [DL 12.3].

● **en'ter'ig'** - ensevelir | bury | begraben | хоронить | pochować, pogrzebać.

● **forigi** — ... ia aŭtoritata centra institucio ... ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon, sed ĝi povos proponi formon novan, ... [A 8.1]. — Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6].

● **glaciigita** — Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14].

● **jes'ig'** - confirmer | confirm | bestätigen | подтверждать | potwierdzać [UV jes]. — **Rim.:** Кр. konfirm' [UV].

● **kunigi** — Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

● **lacigi** - ... la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

● **lim'ig'** - restreindre | limit | beschränken | ограничивать | ograniczać. — [AK] {en} limit (vb.).

● **malbonigi** — Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14].

● **mal'virg'ig'** - déshonorer, violer | dishonour, violate, deflower | schänden (eine Jungfrau) {2012: entjungfern} | изнасиловать | zgwąć, bezecnić [UV virg']. — [AK] лишать невинности, растлить.

● **malsaniga** — [FE 42.13].

● **memorigadi** — ... memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4].

● **mort'ig'** - tuer (faire mourir) [UV ig']; morti mourir — mortigi tuer (faire mourir) — **mortigi** - Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11].

● **mortigita** - ... li ... estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11].

● **nuligado** — ... ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

● **oficialigo** — ... pligrandigi ... la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ... [A 10.4].

● **pendigi** - Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbo; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbo [FE 39.12].

● **pere'ig'** - ruiner, tuer | murder | umbringen | губить | gubić [UV pere']. — [AK] {en} cause to perish, wreck.

● **perfektigado** — Sed en la praktiko ni (...) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia «perfektigado» de la lingvo [A 9.2].

● **plibonigi** — ... se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, ... [A 4.3].

● **pligrandigi** — ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (neniam ŝanĝi!) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ... [A 10.4].

● **publikigita** — Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5].

● **pur'ig'** - nettoyer | purify | reinigen | чистить | czyścić [UV ig']. — **purigi** - nettoyer | purify | reinigen | чистить |

czyścić [FE 13 ig']. — En la kota vetero mia vesto forte malpurigis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

● **rajt'ig'** - donner plein pouvoir | empower | bevollmächtigen | уполномочивать | upoważnić, umocować, dać plenipotencyę [UV rajt'].

● **resanigi** — [FE 42.13].

● **riĉigadi** — Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun, ... [A 7.1].

● **ruin'ig'** - ruiner | ruin | ruiniren | разорять | zniszczyć, rujnować [UV ruin'].

● **ruiniga** — ... perfektigado ... ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompadado kaj ŝanĝado, ... [A 6.4].

● **saniga** — [FE 42.13].

● **sanigebla** — [FE 42.13].

● **sanigejo** — [FE 42.13].

● **sanigi** — [FE 42.13].

● **sanigilo** — [FE 42.13].

● **sanigilejo** — [FE 42.13].

● **sanigilista** — [FE 42.13].

● **sanigilujo** — [FE 42.13].

● **saniginda** — [FE 42.13].

● **sanigista** — [FE 42.13].

● **sanigisto** — [FE 42.13].

● **sci'ig'** - avertir, annoncer | announce, give notice | benachrichtigen | увѣдомлять | uwiadomić [UV sci']. — **sciigi** - Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7].

● **sen'ŝel'ig'** - écorcer, peler | shell, peel | schälen, abschälen | облуплять | obłupiać, obierać [UV ŝel'].

● **sentaŭgigado** — ... ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

● **sidigi** - seat [FE 13 ig']. — Sidigu vin (aŭ sidiĝu), sinjoro! [FE 39.13].

● **trankviligi** — Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino: "...” [FE 15.4].

● **vast'ig'** - répandre | spread | verbreiten | распространять | rozszerzać, rozprzestrzeniać [UV vast'].

● **venigi** - Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. Li venigis al si el Berlino multajn librojn [FE 39.10].

● **veturigisto** - Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristonon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

— **LR 12 (1907)** [ig kun verbaj radikoj]: Oni ofte demandadis sin, ĉu kun la

verbaj radikoj “igi” signifas “igi -anta” aŭ “igi -ata”. Sed la demando per si mem estas ne ĝusta, ĉar “igi” kun verbo signifas nek “igi -anta”, nek “igi -ata”, sed nur “igi -i”, sekve ĝi povas tre bone esti uzata en *ambaŭ* sencoj (aktiva kaj pasiva). En la plimulto da okazoj la senco de *ig* en verboj prezentas absolute nenian malklaraĵon; sed en tiuj okazoj, kie malkompreniĝo povas aperi, ni devas ĝin eviti ne per senbezona katenado de la senco de *ig* (kio estus tiel same neoportuna, kiel la katenado de *aĵ*, pri kiu mi parolis en la respondo 11), sed per precizigo de nia frazo mem. Ekzemple, ni ne povas diri “sciigi amikon novaĵon”, sed ni povas diri “sciigi amikon pri novaĵo” aŭ “sciigi novaĵon al amiko” *ambaŭ* frazoj estas tute regulaj kaj *ambaŭ* estas tute klaraj, — kial do ni devas demandi nin, kiu el la diritaj frazoj estas la sole bona? En frazo, en kiu la verbo kun *ig* havas du komplementojn, la akuzativo kaj prepozicio montras tute klare la rilaton inter la *ambaŭ* komplementoj; frazo, kiu havas nur unu komplementon, estas ordinare ankaŭ tute klara, ĉar la forestado de la dua komplemento per si mem jam montras la sencon de la frazo (ekzemple, se mi, sen plua precizigo per “al”, diros “mi manĝigas mian ĉevalon”, neniue dubos pri la senco de la frazo); fine en tiuj tre maloftaj okazoj, kiam ni efektive povas timi malkompreniĝon, ni ja tute ne bezonas aktivigi aŭ pasivigi la sencon de la sufikso *ig*, sed ni povas tute bone kaj regule aktivigi aŭ pasivigi la *verbon*, dirante “manĝantigi” kaj “manĝatigi”. La sufikso *ig* per si mem havas sencon tute difinitan (= fari, lasi, kaŭzi); ĝi fariĝas neklara nur tiam, kiam ni krom ĝia propra senco nepre volas altrudi al ĝi ian sencon aldonan, kiun ĝi per si mem ne havas kaj ne devas havi kaj kiu (en okazo de efektiva neceseco) devas esti esprimata per alia rimedo (ekzemple, sencon de aktivigado aŭ pasivigado, de daŭrigado aŭ momentigado k.t.p.). [LR 12, Respondo 13, *La Revuo*, Apr. 1907].

— **LR 16 B (1908)** [Pri forlasado de sufiksoj]: En la frazo “la akvo plenigas la kruĉon” la senco diras al ni, ke la sufikso *ig* estas *necesa*, kaj uzi tie la vorton “plenas” anstataŭ “plenigas” mi ne konsilus, ĉar ni tiam tro evidente pekus kontraŭ la logiko. Forlasi iun sufikson, por ricevi vorton pli

mallongan, ni povas nur en tiaj okazoj, se la neceseco de la sufikso estas iom duba, ekzemple kiam la verbon, de ni uzatan, ni povas rigardi ne kiel devenantan, sed kiel memstaran, aŭ kiam la maniero de la deveno estas ne tute klara. Sed la verbo de la supre citita frazo ne sole tute sendube devenas de *alia* vorto (“plena”), sed la maniero de tiu devenado estas tute *klara*, sekve ni devas uzi tiun klaran sufikson, kiu servas por la devenigo de la dirita vorto [Resp. 44, *La Revuo* Aŭg. 1908].

iĝ' - se faire, devenir...; ex. pal' pâlë - pal'iĝ' pâlir; sid' être assis - sid'iĝ' s'asseoir | to become; e. g. ruĝ' red - ruĝ'iĝ' blush | zu etwas werden, sich zu etwas veranlassen; z. B. pal' blass - pal'iĝ' erblassen; sid' sitzen - sid'iĝ' sich setzen | дѣлаться чѣмъ нибудь, заставить себя...; напр. pal' блѣдный - pal'iĝ' блѣднѣть; sid' сидѣть {de 1918: сидеть} - sid'iĝ' сѣсть | stawać się czemś; np. pal' blady - pal'iĝ' blednać; sid' siedzieć - sid'iĝ' usiąść. — **iĝ** - se faire, devenir...; ex. pala pâlë - paliĝi pâlir; sidi être assis - sidiĝi s'asseoir | to become; e. g. pala pale - paliĝi turn pale; sidi sit - sidiĝi become seated | zu etwas werden, sich zu etwas veranlassen; z. B. pala blass - paliĝi erblassen; sidi sitzen - sidiĝi sich setzen | дѣлаться чѣмъ нибудь, заставить себя; напр. pala блѣдный - paliĝi блѣднѣть; sidi сидѣть - sidiĝi сѣсть {de 1918: сидеть} | stawać się czemś; np. pala blady - paliĝi blednać; sidi siedzieć - sidiĝi usiąść [FE 23]. — [AK 1914] in einen Zustand gelangen.

• **aliĝi** — La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

• **deflankiĝado** — La « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5].

• **disiĝi** - Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7].

• **disvolviĝi** — Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2]

• **disvolviĝadi** - Por ke ia regno estu forta kaj glora kaj povu sane disvolviĝadi,

estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono ... [A 3.1].

• **edziĝa** - Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; post tri monatoj estos la edziĝo; la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

• **edziĝi** - [La reĝido] edziĝis je ŝi [FE 23.3].

• **edziĝo** - Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; post tri monatoj estos la edziĝo; la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

• **edziniĝi** - Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7].

• **ekscitiĝi** - Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13].

• **fariĝi** — ... eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, kiuj laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto, ... [A 3.3]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. — ... ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22].

• **fariĝadi** — ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektigado fariĝados ne per ... rompado kaj ŝanĝado, ..., sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

• **fianĉiĝi** - Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; ... [FE 39.3].

• **finiĝi** - Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4].

• **finiĝo** - ... oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ... [FE 30.10].

• **fluidiĝi** - En la printempo la glacio kaj la neĝo fluidiĝas [FE 39.8].

• **infaniĝi** - Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝiĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

• **konsiliĝado** — Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun, per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1].

• **malkompreniĝo** - Tial, por meti finon al ĉiuj malkompreniĝoj kaj disputoj, ..., la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3].

• **malpuriĝi** - En la kota vetero mia vesto forte malpuriĝis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

• **malsaĝiĝi** - Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝiĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

• **malsaniĝi** – malsaniĝi [FE 42.13].

• **montriĝi** - ... aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2].

• **mortiĝi** — ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis [FE 39.11]. — **Rim.:** Кр. [DL 1888]: *Mirinda estas la historio de lia familio: la avo mortis je ia nekomprenbla malsano, ...; la avino mortigis sin mem en atako de malprudento; la patro elfalis el fenestro de tria etaĝo kaj mortiĝis; la patrino estis mortigita de ŝia propra servantino* [DL 13.9].

• **pal'ig'** - pâlir | {angla mankas} | erblassen | блѣднѣть | blednać [UV iĝ']. — **paliĝi** - pâlir | turn pale | erblassen | блѣднѣть | blednać [FE 23 iĝ']. — Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

• **pendiĝi** - ... la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendiĝis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

• **perfektiĝi** — Kiu volas perfektiĝi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... [A 5.3].

• **perfektiĝadi** — Malgraŭ la severa netuŝebleco de la fundamento, nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉigadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektiĝadi [A 6.3]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la

unuecon de nia lingvo, ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉigadi, sed eĉ konstante perfektiĝadi [A 9.1].

• **perfektiĝado** — ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektiĝado fariĝados ne per ... rompado kaj ŝanĝado, ..., sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4]. ... eĉ ĉe la plej granda perfektiĝado la unueco de Esperanto neniam estos rompata ... [A 8.3].

• **pliboniĝadi** — Malgraŭ la severa netuŝebleco de la fundamento, nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉigadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektiĝadi [A 6.3].

• **remalsaniĝo** – remalsaniĝo [FE 42.13].

• **renversiĝi** - La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11].

• **resaniĝanto** – resaniĝanto

• **riĉigadi** — Malgraŭ la severa netuŝebleco de la fundamento, nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉigadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektiĝadi [A 6.3]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun, per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉigadi, sed eĉ konstante perfektiĝadi [A 9.1].

• **ruĝ'ig'** – blush [UV iĝ']. — Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

• **saniĝi** – saniĝi [FE 42.13].

• **sid'ig'** - s'asseoir | {angla mankas} | sich setzen | сѣсть {de 1918: сестъ} | usiać [UV iĝ']. — **sidiĝi** - s'asseoir | become seated | sich setzen | сѣсть {de 1918: сестъ} | usiać [FE 23 iĝ']. — Sidigu vin (aŭ sidiĝu), sinjoro! [FE 39.13].

• **trompiĝi** — Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

• **troviĝi** — ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj ... [A 3.4]. Sed la « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto ... [A 5.4]. ... distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, kiuj devas

troviĝi en ĉiuj lernoverkoj de Esperanto, ... [A 5.4]. La «Fundamento de Esperanto» devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

— **LR 1906** [Pri *-iĝ* ĉe netransitivaj verboj]: Vd. ĉe “sidiĝi”.

ignor-i (*ŝajngi nescion*) [OA 2.1]. — [EG 1] ignorieren, (etwas) unbeachtet lassen, nicht wissen wollen.

iĥtiokol' - colle de poisson | isinglas | Hausenblase | рыбій клей | karuk. {ZOO} — [AK 1914] Fischleim. — [MV] {[Verax] *iktiokol-* kun *-k-*}.

iks/o. [OA 9] La litero X, x. {GRAM} — [PIV 1970]. — **Rim.:** La difino estas neoportuna, ĉar en Eo X, x ne estas *litero*, sed nura *simbolo*, vd. BK 1, R 15 FG en analogio. Krome mankas klarigo, en kiu kunteksto oni rajtas uzi ĝin.

il' - instrument; ex. tond' tondre - tond'il' ciseaux; paf' tirer (coup de feu) - paf'il' fusil | instrument; e. g. tond' shear - tond'il' scissors | Werkzeug; z. B. tond' scheeren {2012: scheren} - tond'il' Scheere {2012: Schere}; paf' schiessen {legu: schießen} - paf'il' Flinte {jam en 1893 pli trafa: Gewehr} | орудіе для...; напр. tond' стричь - tond'il' ножницы; paf' стрѣлять {de 1918: стрелять} - paf'il' ружье | narzędzie; np. tond' strydz - tond'il' nożyce {legu: nożyce - z kun punkto - kiel en FE 1898}; paf' strzelać - paf'il' fuzya. — **il** - instrument; ex. tondi tondre - tondilo ciseaux; pafi tirer (coup de feu) - pafilo fusil | instrument; e.g. tondi shear - tondilo scissors | Werkzeug; z.B. tondi scheeren {2012: scheren} - tondilo Scheere {2012: Scheren}; pafi schiessen {legu: schießen} - pafilo Flinte {jam en 1898 pli trafa: Gewehr} | орудіе; напр. tondi стричь - tondilo ножницы; pafi стрѣлять {de 1918: стрелять} - pafilo ружье | narzędzie; np. tondi strydz - tondilo nożyce; pafi strzelać - pafilo fuzya [FE 16]. — [UL]

• **falc'il'** - faux | scythe | Sense | коса (для травы) | kosa [UV falc'].

• **fos'il'** - bêche | spade | Spaten | заступъ | rydel [UV fos']. — ... per fosilo ni fosas, ... [FE 34.8].

• **glis/il/o.** [OA 9] Senmotora aviadilo, kies flugado dependas de aerfortoj kaj aerfluo. — [PIV 1970].

• **komput/il/o.** [OA 9] Maŝino por aŭtomata komputado. — **Rim.:** Pli detale vd. je komput/.

• **kovr'il' (de libr'o)** - enveloppe | envelop | Umschlag, Hülle | обертка | okładka [UV kovr']. — [AK 1914] **kovr'il' (de libro)** - a cover | Umschlag, Hülle, Decke, Deckel | обложка, обѣртка. — **Rim.:** En angla kaj germana AK nur „kovr'il'“, sen „(de libro)“.

• **kovr'il' (de fenestr'o)** - contrevent | window shutter | Fensterladen | ставень | okiennica [UV kovr'].

• **kurac'il'** - médecine | medicine | Arznei | лѣкарство | lekarstwo [UV kurac'].

• **lev'il'** - levier | lever, lever | Hebel | рычагъ | dźwignia [UV lev'].

• **paf'il'** - fusil | {angla mankas} | Flinte | ружье | fuzya {de 1936: fuzja} [UV il']. — **pafilo** - fusil | {angla mankas} | Flinte | ружье | fuzya {de 1936: fuzja} [FE 16 il'].

• **pesilo** — Pe-sí-lo [FE 3]. Pesilo [FE 4].

• **pezilo** — Pe-zí-lo [FE 3]

• **ŝalt/il/o.** [OA 9] Arangajo por ŝalti aŭ malŝalti: *baskula ŝaltilo; butonŝaltilo*.

• **skulpt'il'** - ciseau | chisel | Meissel | рѣзецъ | dłóto [UV skulpt].

• **tond'il'** - ciseaux | scissors | Scheere {2012: Schere} | ножницы | nożyce {legu: nożyce} [UV il]. — **tondilo** - ciseaux | scissors | Scheere {2012: Schere} | ножницы | nożyce [FE 16 il].

• **viŝ'il'** - essuie-main | towel | Handtuch | полотенцо | ręcznik [UV viŝ'].

• **inksorbilo** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

ili - ils, elles | they | sie (Mehrzahl) | они, онѣ | oni. — **ili** - ils, elles | they | sie (Mehrzahl) | они, онѣ | oni, one [FE 9]. — **ili** - ils, elles | they | sie (Mehrzahl) | они, онѣ | oni, one [FG 5.1]. — [UL]. — Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektaŭso de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali,

... [A 1.5]. ... nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj — se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero — povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (...) tute nekorekte tiujn samajn erarojn, ... [A 4.2]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj ... [A 11.2]. — Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinojn; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2]. Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14]. Ili estas rusoj [FE 16.7]. Kie estas la knaboj? - Ili estas en la ĝardeno [FE 16.8]. Kie estas la knabinoj? - Ili ankaŭ estas en la ĝardeno [FE 16.9]. Kie estas la tranĉiloj? - Ili kuŝas sur la tablo [FE 16.10]. La infanoj ploras, ĉar ili volas manĝi [FE 16.14]. Montru al ili vian novan veston [FE 18.11]. Vi skribas, kaj la infanoj skribas; ili ĉiuj sidas silente kaj skribas [FE 20.2]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3]. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13]. Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9].

● **ilin** — ... tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj; oni devas ilin uzadi nur en la literaturo [A 7.1]. ... nur pri tiaj vortoj ni povas esti certaj, ke nia adresato ilin nepre trovos en sia vortaro [A 7.1]. Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel «Aldonon al la Fundamento» [A 7.2]. — Malfeliĉo

ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2]. Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15].

● **ili'a** - leur | their | ihr | ихъ | ich. — Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johaĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. — **Rim.:** FdE ne havas ekzemplon de postmetita *ilia*. Vd. la rim. ĉe *mia*.

ilumin' - illuminer | illuminate | illuminieren {de 1901: illuminieren} | иллюминировать | iluminować. — [AK] {en} illuminate (*lamps, lights, etc.*). — [DL]. [RE].

ilustr' [OA 1] illustrer (orner de gravures) | illustrate | illustrieren | иллюстрировать | ilustrować. — [EG 1].

iluzi' [OA 1] {*} illusion | illusion | Illusion | иллюзия | iluzja. — [Beau]. [EG 1]. * [FK 308,21] tiuj konvinkiĝas, ke tio ĉi estas nur *iluzio*. [Rab 129,12] en la momento de la morto mem forflugas la *iluzio*. — **Rim.:** Steleto mankas en OA 1.

imag' - imaginer | imagine | einbilden | воображать | imaginować. — [AK 1914] s'imaginer | sich einbilden. — [RE].

imit' - imiter | imitate | nachahmen | подражать | naśladować. — [RE]. — I-mít-i [FE 2].

imperativ-o (*gr.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Imperativ.

imperfekt-o (*gr.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Imperfekt.

imperi' - empire | empire | Kaiserreich {2012 ankaŭ: Imperium} | имперія | cesarstwo. — [RE].

imperial' [OA 1] impériale (de voiture) | roof (of a coach) | Imperiale | имперіаль (конки) | imperjal. — [RE].

Imperialism' {legu: imperialism'} [OA 3.2] {en} imperialism | {fr} impérialisme | {de} Imperialismus | {es}

imperialismo | {pt} imperialismo | {it} imperialismo | {pl} -- {mankas}. — [EG 1]. — Кр. [PV] imperi/ism/o.

Impertinent' {legu: impertinent'} [OA 3.2] {en} impertinent | {fr} impertinent | {de} impertinent, frech | {es} impertinente | {pt} impertinente | {it} impertinente | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] frech, impertinent {ne en EG 1}.

impet/i. [OA 8] Forte kaj vive sin ĵeti antaŭen. — A. to rush forward, F. s'élancer; G. sich vorwärts stürzen, loststürzen; H. {es} lanzarse, arrojarse, tener ímpetu; I. {it} slanciarsi, avventarsi, scagliarsi, scattare; P. {pt} arremeter, arrojar-se. — [PV] -i. [EV] -o {ne ĉe Z}.

implik' - impliquer, empêtrer | implicate | verwickeln | запутывать, осложнять | zawikłać. — [MV]. — Im-plí-ki [FE 3].

impon' [OA 1] * en imposer | impose | imponieren | импонировать | imponować. — [DL-Ald]. [Beau]. * [El Z-a let.] : fari el ĝi *imponantan*, grandiozan manifestacion de interpopola frateco. [FK 279,28] al la amaso tiaj instruitaj paroloj tre *imponas*. [FK 296,16] li povas *imponi* per tio ĉi al la amaso.

import' [OA 1] importer | import | importieren | ввозить | importować. — [EG 1].

impost' [OA 1] impôt | impost | Steuer | налогъ {de 1918: налог} | podatek. — [Beau]. — Кр. de'pag' [UV pag']. tribut' [OA 1].

impres' - impression | impression | Eindruck | впечатлѣние {de 1918: впечатление} | wrażenie {legu: wrażenie}. — [RE].

impresari-o [OA 2.1]. {TEATR} — [EG 1] Impresario.

improviz' [OA 1] {*} improviser | improvize {2012: improvise (brita kaj usona angla)} | improvisieren | импровизировать | improwizować. — [EG 1]. * [Ham 64,20] Por ĉio verkita kaj por ĉio *improvizita* ili ne havas egalajn al si en la mondo. [FK 306,3] kiam li komencas, ludi sian *improvizitan* kompozicion. — **Rim.:** Steleto mankas en OA 1.

impuls' [OA 1] impulsion | impulsion | Impuls, Antrieb | импульс | impuls. — [EG 1].

Imun-a^Z {legu: imun-a} [OA 4], {fr} immunisé (méd.) | {en} immune | seuchenfest {2012 prefere: immun}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} immune (med.) | {es} inmune | {pt} imune | {ca} immune {legu: immune}. {MED} — [EG 2] immun {ne en EG 1}.

in' - marque le féminin; ex. patr' père - patr'in' mère | ending of feminine words; e. g. bov' ox - bov'in' cow | bezeichnet das weibliche Geschlecht; z. B. patr' Vater - patr'in' Mutter; fianĉ' Bräutigam - fianĉ'in' Braut | женский полъ; напр. patr' отецъ - patr'in' мать; fianĉ' женихъ - fianĉ'in' невеста | oznacza płeć żeńską {legu: żeńską}; np. patr' ojciec - patr'in' matka; kok' kogut - kok'in' kura. — **in** - marque le féminin; ex.: patro père - patrino mère | ending of feminine words; e.g. patro father - patrino mother | bezeichnet das weibliche Geschlecht; z. B. patro Vater - patrino Mutter; fianĉo Bräutigam - fianĉino Braut | означает женский полъ; напр. patro отецъ - patrino мать; fianĉo женихъ - fianĉino невеста | oznacza płeć żeńską; np. patro ojciec - patrino matka; koko kogut - kokino kura [FE 10]. — [UL]. — In [FE 2].

• **akuŝ'ist'in'** - sage-femme | midwife | Hebamme | акушерка | akuszerka [UV akuŝ'].

• **bov'in'** - cow [UV in'].

• **ĉambristino** — Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

• **edzino** — ... edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9].

• **fianĉ'in'** - Braut | невеста [UV in']. — **fianĉino** - Braut | невеста [FE 10 in'].

• **frat'in'o** — ... la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **bofratino** - Lia duonpatrino estas mia bofratino [FE 33].

• **infanistino** — Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

• **kok'in'** - kura [UV in']. — **kokino** - kura [FE 10 in'].

• **kuracistino** - Virino, kiu kuracas, estas kuracistino ... [FE 36.9].

• **lavistinedzo** — Li ne estas lavisto, li estas lavistinedzo [FE 36.11].

• **patr'in'** - mère | {angla mankas} | Mutter | мать | matka [UV in']. — **patrino** - mère | mother | Mutter | мать | matka [FE 10 in']. {ekzemplojn el FE vd. je patr'}

• **bo'patr'in'** - mother-in-law [UV bo']. — **bopatrina** - mother-in-law [FE 33 bo']

• **duonpatrina** - Lia duonpatrina estas mia bofratino [FE 33].

• **Paŭlino** {mankas en UV} — Paŭlino [FE 3]. — **Paŭlin'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo). — [OA8]: RIM.V. En la 7a O.A. staras kiel Fundamenta la virina antaŭnomo Paŭlino: oni devas rigardi kiel Fundamentan la radikon Paŭl, de kiu ĝi deriviĝas.

• **vir'in'** - Weib {ark., 2012: Frau} | женщина [UV ec'] — **virino** - woman | Weib {ark., 2012: Frau} | женщина [FE 11 ec']. {ekzemploj el FE vd. je vir'}

• **vir'in'ec'** - Weiblichkeit | женственность [UV ec']. — **virineco** - womanliness | Weiblichkeit | женственность [FE 11 ec']

— **LR 1907** [Pri sekso virina]: ... se ni ĉiam farus diferencon inter “homo” kaj “homino”, tiam ni devus por la unua uzi “li” kaj por la dua “ŝi”, sed ĉar ni silente interkonsentis, ke ĉiun fojon, kiam ni parolas ne speciale pri sekso *virina*, ni povas uzi la viran formon por *ambaŭ* seksoj (ekzemple “homo” = homo aŭ homino, “riĉulo” = riĉulo aŭ riĉulino k.t.p.), per tio mem ni ankaŭ interkonsentis, ke la pronomon “li” ni povas uzi por homo en ĉiu okazo, kiam lia sekso estas por ni indiferenta. Se ni volus esti pedante gramatikaj, tiam ni devus uzi la vorton “ĝi” ne sole por “homo”, sed ankaŭ por ĉiu alia analogia vorto; ekzemple ni devus diri: “riĉulo pensas, ke ĉio devas servi al ĝi” (ĉar ni parolas ja ne sole pri riĉaj viroj, sed ankaŭ pri riĉaj virinoj). [Resp. 23, *La Revuo Aŭg.* 1907].

Inaŭguraci' {legu: inaŭguraci'} [OA 3.2] {en} inauguration | {fr} inauguration | {de} Inauguration, Einweihung | {es} inauguracion {legu:

inauguración} | {pt} inauguração {legu: inauguração} | {it} inaugurazione | {pl} inauguracja. — [EG 1] Inauguration, Einweihung, Eröffnung. — Kp. inaŭgur-i [OA 4].

Inaŭgur-i {legu: inaŭgur-i} [OA 4], {fr} inaugurer | {en} to inaugurate | {de} einweihen, feierlich eröffnen. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} inaugurare | {es} inaugurar | {pt} inaugurar | {ca} inaugurar. — [EV] {ne ĉe Z, antaŭe: inaŭguraci/i}. — Kp. inaŭguracio [OA 3.2].

incens-o [OA 2.2] encens | incense | Weihrauch. — [Kabe].

incit' - agacer, irriter | provoکه, incite | reizen | раздражать | dražnić {legu: dražnić}. — [RE].

ind' - mérite, qui mérite..., qui est digne de...; ex. laŭd' louange laŭd'ind' digne de louange | worth | würdig, werth {de 1901: wert} | достойный | godny, wart. — **inda** - mérite, qui mérite, est digne | worthy, valuable | würdig, werth {de 1901: wert} | достойный | godny, wart [FE 23]. — [AK] {en} worthy of. — [UL].

• **indo** - La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino ... [FE 23.3].

• **kredinda** - Li estas homo ne kredinda. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 43.14].

• **laŭd'ind'** - digne de louange [UV ind']. — Via ago estas tre laŭdinda [FE 41.10].

• **memorinda** — Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11].

• **malaminda** — Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpulis de si; ... [FE 23.4].

• **nekredinda** - Li estas homo ne kredinda. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 43.14].

Indeks-o {legu: indeks-o} [OA 4], {fr} index, liste alphabétique | {en} index, alphabetical register | {de} Inhaltsverzeichnis. — Kromaj (neoficialaj)

tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} indice, elenco alfabetico | {es} indice {legu: índice} (lista) | {pt} indice {legu: índice} | {ca} índex. — [EG 2] Verzeichnis, Index. {ne en EG 1}. — **Rim.:** La germana traduko per „Inhaltsverzeichnis“, t.e. „tabelo de enhavo“ ne harmonias kun tiu de aliaj referenc-lingvoj. Ĝusta traduko estas „Index, Verzeichnis“ kiel en EG 2 de 1907.

indiferent' - indifférent | indifferent | gleichgültig | равнодушный | obojętny. — [E-isto 1/1889]. [UV]. [Beau]. — In-di-fe-rén-ta [FE 3].

Indig-o {legu: indig-o} [OA 4], {fr} indigo | {en} indigo | {de} Indigo. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} indaco | {es} indigo | {pt} anil {2012 ankaŭ: indigo} | {ca} indigo. — [RE]. [EG 1] Indigo. — [Verax] *indigot-*.

Indiĝen-o {legu: indiĝen-o} [OA 4], {fr} indigène | {en} a native, indigene | {de} Ureinwohner, Eingeborener. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} indigeno | {es} (un) indígena | {pt} indígena | {ca} indígena. — [EG 1] Eingeborener.

indign' - s'indigner | be angry | entrüstet sein | негодовать | oburzać się. — [AK] {en} be indignant. — [RE]. — In-díg-ni [FE 3]. Indigni [FE 4].

Indik' {legu: indik'} [OA 3.2] {en} to indicate | {fr} indiquer | {de} kennzeichnen, anzeigen, hinweisen auf | {es} indicar | {pt} indicar | {it} indicare | {pl} c wskazywać {legu: c wskazywać}. — [GM 1911]. [EV].

indikativ-o (*gr.*) [OA 2.1]. {GRAM} — [RE]. [EG 1] Indikativ.

individu' [OA 1] individu | individual | Individuum | индивидъ | indywiduum. — [RE].

Indukt' {legu: indukt'} [OA 3.1] {en} to infer (induction) | induire (induction) | induzieren (Induktion) | {es} inducir (inducción {legu: inducción}) | {pt} induzir (indução); {legu: induzir (indução)} | {it} indurre (induzione) | {pl} -- {mankas}. — [EV] {ne êe Z}. — Кр. [EG 1] *indukci-*. [EG 2] *induk-*.

indulg' - épargner | save | schonen, verschonen | щадить | oszczędzać, przepuszczać. — [AK] être indulgent,

épargner, ménager | be indulgent, be merciful, spare | nachsichtig sein, schonen. — [RE].

industri' - industrie | industry | Industrie | промышленность | przemysł. — [RE].

Inert-a {legu: inert-a} [OA 4], {fr} inerte | {en} inert, sluggish | {de} träge, unwirksam (chem.). — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} inerte | {es} inerte | {pt} inerte | {ca} inert. {KEM} — [EG 2] trág(e). {ne en EG 1}. — Кр. [FK 271,14] la natura spirita *inercio* de ĉiu el ni. [FK 271,25] tiuj *inerciaj* homoj. [ER] *inerci-*.

infan' - enfant | child | Kind | дитя | dziecko. — **infano** - enfant | child | Kind | дитя | dziecko [FE 6]. — **infan'** - dziecko [UV ec'] — **infano** - dziecko [FE 11 ec'] — [UL]. — Infano ne estas matura homo [FE 6.1]. — La infano jam ne ploras [FE 6.2]. Bonaj infanoj lernas diligente [FE 9.6]. El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna [FE 10.18]. El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. Li havas dek unu infanojn [FE 12.11]. Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. Vi estas infanoj [FE 16.6]. La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi [FE 16.13]. La infanoj ploras, ĉar ili volas manĝi. [FE 16.14]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. Vi skribas, kaj la infanoj skribas; ili ĉiuj sidas silente kaj skribas [FE 20.2]. Infano, ne tuŝu la spegulon! [FE 20.16]. Karaj infanoj, estu ĉiam honestaj! [FE 20.17]. La infano ne ĉesas petoli [FE 20.24]. La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. Malbonaj infanoj amas turmenti bestojn [FE 33.6]. La edzino de mia patro estas mia patrino kaj la avino de miaj infanoj [FE 33.15]. Mi aĉetis por la

infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1].

• **infan'ec'** - dzieciństwo [UV ec']. — **infaneco** - dziecinństwo [FE 11 ec'].

• **infaniĝi** — Tiu ĉi maljunulo tute malsaniĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

• **infanistino** — Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

infanteri' [OA 1] * infanterie | infantry | Infanterie | пѣхота {de 1918: пехота} | piechota. {MIL} — [RE]. * [Rev 24,24] la *infanteria* kapitano.

infekt' - infecter | infect | anstecken | заражать | zaraĉać {legu: zaraĉać}. {MED} — **infekti** - infecter | infect | anstecken | заражать | zaraĉać [FE 39]. — [AK] infecter, contaminer. — [RE].

• **infekta** — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.6].

— **LR 29 (1907)**: Mi ne komprenas bone, kial vi proponas (por „infekti“) la tradukon „contaminer“ anstataŭ „infecter“. Ĉu oni povas iun „contaminer“ per sia malsano, per sia gaja humoro k.t.p.? [Let al Th. Cart (1907-0-24) OV, p. 538].

infer' - enfer | hell | Hölle | адъ | piekło. {RELI} — [RE A]. — Кр. [PVZ 15 1888] infern-.

infinitiv-o (gr.) [OA 2.1]. {GRAM} — [EG 1] Infinitiv.

inflaci/o. [OA 9] Ĝenerala plialtiĝo de prezoj kaj malpliĝo de la aĉetpovo de mono. {EKON} — [PV 1930].

Inflam-o (med.) {legu: inflam-o} [OA 4], {fr} inflammation (méd.) | {en} inflammation | {de} Entzündung. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} infiammazione | {es} inflamación (med.) | {pt} inflamação | {ca} inflamació. {MED}. — [Kabe] {antaŭe brul'um'o [RE] [UV]}.

influ' - influer | influence | Einfluss haben | влиять | wywierac̄ wpływ. — [AK] influer, influencer. — [RE].

inform' [OA 1] * informer | inform | informieren | освѣдомлять | informować. — [RE]. * [Rab 88,2] ĉiuj okuloj fiksiĝis sur min, neniuj volis min *informi*. [FK 229,13] doni al vi la petitan *informon*.

infuz' - infuser | infuse | ziehen lassen, infundiren {de 1901: infundieren} | настаивать, настойка | wymaczać. — [AK 1914] (faire) infuser (trans.) | ziehen lassen, aufgiessen (Tee) {legu: aufgießen (Tee)}. — [RE]. [Beau] faire infuser (verser sur une substance de l'eau ou un autre liquide bouillant).

ing' - marque l'objet dans lequel se met, ou mieux s'introduit...; ex. kandel' chandelle - kandel'ing' chandelier; plum' plume - plum'ing' porte-plume {de 1990: porteplume} | holder for; e. g. kandel' candle - kandel'ing' candlestick | Gegenstand, in den etwas eingestellt, eingesetzt wird; z. B. kandel' Kerze - kandel'ing' Leuchter; plum' Feder - plum'ing' Federhalter | вещь, въ которую вставляется, всаживается; напр. kandel' свѣча - kandel'ing' подсвѣчникъ; plum' перо - plum'ing' ручка для перьевъ | przedmiot, w który się coś wsadza, wstawia; np. kandel' świeca - kandel'ing' lichtarz; plum' pióro - plum'ing' obsadka do pióra. — **ing** - marque l'objet dans lequel se met, ou mieux s'introduit...; ex. kandel' chandelle - kandel'ing' chandelier | holder for; e. g. kandel' candle - kandel'ing' candle-stick | Gegenstand, in den etwas eingestellt, eingesetzt wird; z. B. kandel' Kerze - kandel'ing' Leuchter | вещь, въ которую вставляется, всаживается; напр. kandel' свѣча - kandel'ing' подсвѣчникъ | przedmiot, w który się coś wsadza, wstawia; np. kandel' świeca - kandel'ing' lichtarz [FE 40 ing']. — [UL].

• **cigaringo** — ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumias, estas cigaringo [FE 40.15].

• **kandel'ing'** - chandelier | candlestick | Leuchter | подсвѣчникъ | lichtarz [UV ing']. — **kandel'ing'** - chandelier | candlestick | Leuchter | подсвѣчникъ | lichtarz [FE 40 ing']. — En la kandel'ing' sidis brulanta kandel' [FE 40.17].

• **ped'ing'** - étrier | stirrup | Steigbügel | стремя | strzemię [UV ped'].

• **plum'ing'** - porte-plume {de 1990: porteplume} | {angla mankas} | Federhalter | ручка для перьевъ | obsadka do pióra [UV ing']. — Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur

kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

— **LR (1904)** [*ujo kaj ingo*]: S-ro Fruictier klarigis al mi, ke, laŭ D-ro Zamenhof, *ujo* estas vazo aŭ kesto aŭ io simila, kiu entenas la *tuton*, kaj *ingo* entenas nur *parton*. Carlo Bourlet. [LI 1904, p. 170].

inĝenier' - ingénieur | engineer | Ingenieur | инженеръ {de 1918: инженер} | inżynier {legu: inżynier}. — **inĝeniero** - ingénieur | engineer | Ingenieur | инженеръ {de 1918: инженер} | inżynier [FE 25]. — [RE]. — In-ĝe-ni-é-ro [FE 3]. — Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10].

Inĝedienc-o {legu: ingredienc-o} [OA 4], {fr} ingrédient; {en} ingredient; {de} Ingredienz. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **INGREDIENCO** {legu: ingredienco} [OA 6] (*kemio*) Ĉiu aparta substanco, kiu konsistigas miksaĵon | {en} ingredient | {fr} ingredient | {de} Bestandteil (einer Mischung, z. B. von Speisen, Medikamenten) {laŭ EV 1923 kaj en 2012 prefere: Ingredienz, Zutat} | {es} ingrediente | {it} ingrediente | {pl} ingredjencja. {KEM} — **Rim.:** 1. El la elpoligo de „Marta“ de Z (1910): „Sekve la recepto, konsistanta el la sola vorto „amu“, helpas ne kontraŭ ĉiuj malsanoj. Eble ni aldonu al ĝi ankoraŭ unu ingrediencon, por ke ĝi estu pli efika?“. 2. -ienco baziĝas evidente sur pola -jencja kun subteno nur de germana -ienz; ĉiuj aliaj referenclingvoj donus -iento kun -t- anstataŭ -c-, inkluzive la (en OA 6 mankanta) rusa ингредиент.

ingven' - aine | groin | Leisten-, Weichengegend | пахъ | pachwina. {ANAT} — [RE]. — **LR 47 G (1897):** Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Ingveno* estas la enprofundiĝo inter la femuro kaj ventro [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45-46]. — **Rim.:** Kp. lumbo.

iniciat' - causer, engager | cause, engage | anstiften, veranlassen | начинать, починь | zapoczątkować, dać inicjatywę. — [AK] prendre l'initiative de, provoquer | initiate,

start. — [RE]. [EG 1]. — Kp. [DL-Ald], [FK 316,24], [EG 1] *iniciativ-o*.

injekt/i. [OA 8] Enŝpruciĝi substancon en organismon, aparaton aŭ materialon. — A. to inject, F. injecter; G. einspritzen, injizieren; H. {es} inyectar, I. {it} iniettare, P. {pt} injectar {de 2009: injetar}. {MED} — [EG 2] injizieren {ne en EG 1}.

ink' - encre | ink | Dinte {tiel! – legu: Tinte} | чернила | atrament. — **inko** - encre | ink | Tinte | чернила | atrament [FE 34]. — [UL].

• **inkujo** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, kraĵono kaj inksorbilo [FE 34.9].

• **inksorbilo** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, kraĵono kaj inksorbilo [FE 34.9].

inklin' - enclin | inclined | geneigt, bereit | склонный | sklonny. — [AK 1914] inclined, disposed | geneigt, bereit zu. — [RE].

inkluziv-e [OA 2.1] — [EG 2] inklusiv, einschließlich {ne en EG 1}.

inkognit' [OA 1] * incognito | incognito | Inkognito | ИНКОГНИТО | inkognito. — [EG 1] -o. * [Rev 5,19] Revizoro el Peterburgo, *inkognite*. [Rev 10,17] la malbenita *inkognito*.

inkvizici' [OA 1] * inquisition | Inquisition | Inquisition | ИНКВИЗИЦИЯ | inkwizycja. {RELI} — [RE]. * [Rab 71,13] ploris, ke la *inkvizicio* perdis sian forton.

inkvizitor' [OA 1] * inquisiteur | inquisitor | Inquisitor | ИНКВИЗИТОРЬ | inkwizytor. {RELI} — [RE]. * [FK 186,24] la granda *inkvizitoro* ... malpermesis al la pastroj fumi tabakon.

inokul' - inoculer | imp, inoculate | impfen | прививать | szczepić. {MED} — [AK] {en} inoculate. — [RE].

insekt' - insecte | insect | Insekt | насе́комое {de 1918: насекомое} | owad. {ZOO} — [RE]. — In-sék-to [FE 3]. Insekto [FE 4].

insid' - tendre des pièges | lay snares | nachstellen | подстергать | zasadzać się, prześladować. — [MV].

insign' - armes, armoiries | arms | Wappen | гербъ {de 1918: герб} | herb. — [AK] insigne, armoiries, armes | insignia,

armorial bearings | Wappen, Wahrzeichen, Abzeichen. — [RE].

insist' [OA 1] insister | insist | beharren | настаивать | настаивать | nalegać. — [Beau]. — **Rim.:** Rusa erare duobla.

inspekt-i [OA 2.1] — [Beau] inspektor. [EG 1] inspizieren; **-isto**, Inspizient, Inspektor. — Кр. inspektor' [OA 1].

inspektor' [OA 1] * inspecteur | inspektor | Inspektor | инспекторъ {de 1918: инспектор} | inspektor. — [RE]. * [Rev 5,12] *Inspektoro* de lernejoj. — **Кр.** inspekt-i [OA 2.1].

inspir' - inspirer | inspire | einflößen {legu: einflößen} | вдохновлять | wpajać, natchnać. — [RE].

instal-i [OA 2.1]. — [EG 1] installieren; **-o**, Installation.

instanc-o (*jur.*) [OA 2.1] {JUR} — [RE]. [Beau] instance (droit). — [EG 1] Instanz.

instig' - instiguer | instigate | antreiben, anspornen, hetzen | подстрекать | odniecać. — [AK] pousser à, inciter à. — [RE].

instinkt' [OA 1] * instinct | instinct | Instinkt | инстинктъ {de 1918: инстинкт} | instynkt. — [RE]. * [Rab 94,5] mi ribelis kontraŭ ĉiuj *instinktoj* de la homoco. [FK 227,7] se tiuj ĉi bestetoj konservus sian ordinaran *instinkton*. [FK 268,21] kvazaŭ kondukita de natura *instinkto*.

instituci' {mankas en UV} – Ĝis la tempo, kiam ia por ĉiuj aŭtoritata kaj nedisputebla institucio decidis alie, ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj ... [A 3.4]. ... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel «Aldonon al la Fundamento» [A 7.2]. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna ... [A 8.1]. ... nur ia centra institucio ... [A 9.4]. ... aŭtoritata centra institucio ... [A 10.4]. — **instituci'** [OA 1] * institution | institution | Institution | учреждение | instytucja. — **instituci'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Beau]. * [Bulonja Deklaracio] ... povus servi kiel paciga lingvo de publikaj *institucioj* en tiuj landoj, kie ... [Rev 35,5] trarigardi nun kelkajn *instituciojn* en nia urbo.

institut' - institut | institute | Anstalt | учреждение | zakład. — [Einstein 1888]. [RE].

instru' - instruire, enseigner | instruct, teach | lehren | учить | uczyć. — **instrui** - instruire, enseigner | instruct, teach | lehren | учить | uczyć [FE 20]. — [UL].

• **instruanto** — Se la lernanto scius bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12].

— **LR 1907** [*instrui* – *lernigi*]: Vi trovas, ke kelkaj verboj havas duoblan sencon kaj tial oni ne scias precize, kiamaniere oni devas ilin uzi. Tiuj verboj postulas duoblan komplementon, kaj tial la uzantoj ne scias, kiu el la komplementoj, laŭ la senco de la vortoj, estas la rekta kaj devas esti esprimata per akuzativo, kaj kiu estas malrekta kaj devas esti esprimata per prepozicio. Ekzemple oni ne scias, ĉu oni devas diri: “mi instruas mian infanon pri Esperanto”, aŭ: “mi instruas Esperanton al mia infano”. — Laŭ mia opinio ia neklar-eco tute ne ekzistas, sed ĝi estas kreata nur *arte*. En unu kunveno esperantista iu faris la demandon, ĉu oni devas diri: “mi amas vin”, aŭ “mi vin amas”, kaj la kunvenintoj varmege kaj tute senrezultate disputadis pri tio ĉi tutan vesperon; tamen la respondo estis ja tute simpla: “*ambaŭ* frazoj estas bonaj!” Tia sama respondo laŭ mia opinio devas esti donata al la demando pri la verboj kun duoblaj komplementoj. Kiu devigas nin diri, ke el la du supre cititaj frazoj pri instruado nepre unu devas esti rigardata kiel bona kaj la dua kiel malbona? Ili ja ambaŭ estas konstruitaj tute regule laŭ la leĝoj de nia lingvo, ambaŭ estas tute klaraj kaj egale elegantaj, sekve *ambaŭ* estas tute bonaj, kaj la uzado de la unua aŭ de la dua devas esti libere lasata al la persona gusto de ĉiu uzanto aŭ al la stilaj postuloj de la teksto. Eĉ se vi aliformigos la frazon aktivan en frazon pasivan, vi ankaŭ ricevos nenian malklarecon, ĉar kiu povas havi ian dubon pri la senco de la esprimoj “homo instruita” kaj “scienco instruita”? Cetere la personoj, kiuj nepre deziras diferencigi la francajn “instruire” kaj “enseigner”, povas tre bone en la unua okazo uzi “instrui” kaj en la dua “lernigi” (t.e. instrui iun pri io, lernigi ion al iu) [Resp. 12, *La Revuo* Apr. 1907].

instrukci' - instruction | instruction | Instruction {de 1901: Instruktion} | инструкция | polecenie. — [AK] instructions, ordres. — [RE].

instrument' [OA 1] * instrument | instrument | Instrument | инструментъ | instrument. — [DL]: — *Ne, mi ludas kartojn, sed por instrumentoj mi ĉian {de 1888: ĉiam} estis tro maldiligenta* [DL 16.19]. [RE]. * [Ham 95,21] en tiu ĉi malgranda *instrumento* estas multe da muziko kaj bonega voĉo. [FK 247,10] La sufikso « il » signifas *instrumenton* por la donita farado. [FK 64,81] fari *instrumentojn* kaj esplori per ili la stelojn.

insul' - île {de 1990: ile} | island | Insel | островъ | wyspa. {GEO} — [UL]. [RE A] insul'ar' {apud arhipelag' }.

insulin/o. [OA 9] Hormono produktata en la pankreataj insuletoj, influanta la uzon de glukozo en la korpo, kaj uzata kiel rimedo kontraŭ diabeto. — [PIV 1970].

insult' - injurier | insult | schelten, schimpfen | ругать | besztać, łajać, szkalować. — **insulti** - injurier | insult | schelten, schimpfen | ругать | besztać, łajać [FE 17]. — [AK 1914] insulter, injurier | abuse, revile | (be)schimpfen. — [UL]. — Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Li koleras kaj insultas [FE 31.3].

int' - marque le participe passé du verbe actif; ex. far' faire - far'int' ayant fait | ending of past part. act. in verbs; e. g. am'int' having loved | bezeichnet das Particip. perfecti act. | означает причастие прошедшего времени дѣйств. залога | oznacza imiesłów czynny czasu przeszłego. — **int** - marque le participe passé du verbe actif | ending of past part. act. in verbs | bezeichnet das Participium perfecti activi | означает причастие прошедшего времени дѣйствит. залога | oznacza imiesłów czynny czasu przeszłego [FE 22]. — **int** - Le *participle passé actif*, {est caractérisé} par *int*: *far'int'a* - ayant fait. | The past participle active ends in *int*, e. g. *far'int'a*, „he who has done”; *far'int'e*, „having done”. | Partizipium perfekti aktivi - *int*; z.B. *far'int'a*, der gemacht hat. | Дѣйствит. залога прошедш. времени - *int*

(*far/int/a* сдѣлавшій). | Imiesłów czynny czasu przeszłego - *int* (*far/int/a* który uczynił). [FG 6.2 g]. — [UL].

• **dirinta** — Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (aŭ estu dirinta al mi la veron) [FE 24.10]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12].

• **estinta** — ... ke ĝi neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj [A 1.1].

• **falinta** — La falinta homo ne povis sin levi [FE 22.6].

• **far'int'a** - ayant fait. | he who has done | der gemacht hat. | сдѣлавшій | który uczynił [FG 6.2 g].

• **far'int'e** - having done [FG 6.2 g].

• **kurinte** — ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

• **mensoginto** — ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

• **pasinta** — La tempo pasinta jam neniam revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8].

• **pekinta** — Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4].

• **perdinte** — ... perdinte la severan netuŝeblecon, la verko perdus sian ... karakteron de dogma fundamenteco [A 4.6].

• **trovinte** — Trovinte pomon, mi ĝin manĝis [FE 22.5]. ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

— **LR 108 A (1888)**: La formojn kunmetitajn (ekzemple: mi faradas, mi estis farinta ... kaj ceterajn) oni devas uzi sole tian, kian {de 1888: tiam, kiam} la senco ĝin necese postulas [LR 108 A = DL 5.36].

— **LR 108 B (1903)**: *S-ro Witteryck skribis: „Princo, kiu estis ofte estinta ...“; korekto de Zamenhof: „kiu antaŭe estis ofte ...“* [LR 108 B. 1903].

— **LR 1911** [La senco de la participa sufikso]: Vd. je –ant’.

Intelekt-o {legu: intelekt-o} [OA 4], {fr} intelligence, facultés intellectuelles | {en} intellect | {de} Verstand, Erkenntnisvermögen {2012 ankaŭ: Intellekt}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} intelletto | {es} intelecto, entendimiento, inteligencia | {pt} intelecto {ankaŭ: inteligência} | {ca} intel·lecte {legu: intel·lecte}. — [EG 1] Intellekt; -a; -ulo. — **Rim.**: La distingo inter intelekt-o kaj → inteligent-o / inteligent-ec-o ne fariĝis klara nur surbaze de tradukoj al la referenc-lingvoj. — [Kabe]: **Intelekt-o**. Kapablo pensi: *La bestoj ne posedas intelekton*. **Intelekt-a**. Kiu rilatas la intelekton.

intelligent’ [OA 1] * intelligent | intelligent | интеллигентный | intelligentny. — [RE]. * [FK 271,35] tiuj ĉi plej altaj reprezentantoj de la monda *intelligenteco*. [FK 275,1] la plimulto de la *inteligenta* mondo. [FK 88,35] la hebreo estis tre *malinteligenta*. [Kabe] **Inteligenta**. Posedanta spiritajn kapablojn. **Intelligent-eco**. Eco de tiu, kiu estas inteligenta.

intenc’ - se proposer de | intend | beabsichtigen | намѣреваться | zamierzać. — **intenci** - se proposer de | intend | beabsichtigen | намѣреваться | zamierzać [FE 22]. — [UL].

• **senintence** — Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4].

intendant-o [OA 2.1] {TEATR} — [Beau] intendant. [EG 1] Intendant.

Intens-a {legu: intens-a} [OA 4], {fr} intense, intensif | {en} intense, intensive | {de} intensiv, hochgespannt {ark.}, kraftwirkend {ark.}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} intenso | {es} intenso | {pt} intenso | {ca} intens, intensiu. — [EG 2] intensiv (in sich stark) {ne en EG 1}.

inter - entre, parmi | between, among | zwischen | между | między. — **inter** - entre, parmi | between, among | zwischen | между | między {pres-eraro, legu: między

(tiel ĝuste en FE eld. 1)} [FE 13]. — [AK 1914] zwischen, unter. — [UL]. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon ... [FE 13.3]. Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono; el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. internacia (= kiu estas inter diversaj nacioj) [FE 27.7].

• **interbatala** — ... ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompado kaj ŝanĝado, ..., sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

• **interkonsente** — ... aŭtoritata komitato, interkonsente elektita de tiuj registaroj ... [A 1.2].

• **interkonsento** — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: ... [A 2.1]. ... eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, kiuj laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto ... [A 3.3].

• **internacia** {mankas en UV} — EKZERCARO de la lingvo internacia « Esperanto » [FE titolo]. — In-ter-na-cí-a [FE 3]. Internacia [FE 4]. — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi ... [A 1.1]. ... la unua internacia kongreso de esperantistoj ... [A 11.2]. — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... Ekzemploj: ...; internacia (= kiu estas inter diversaj nacioj) [FE 27.5]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV, titolo]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

interes’ - intéresser | interest | interessiren {de 1901: interessieren} | интересоваться | interesować. — [RE].

interjekci’ - interjection | interjection | Interjection {de 1901: Interjektion} | междометие | wykrzyknik. {GRAM} — [AK] Ausrufswort {ark., 2012: Interjektion}. — [RE].

intermit’ - omettre, interrompre | intermit | intermittiren {de 1901:

intermittieren} | перемежаться | przerywać się, folgować. — [AK] être intermittent, avoir des intermittences | aussetzen (technisch). — [RE].

intern' - intérieur, dedans | inner | innerhalb, im Innern | внутри | wewnątrz. — **interne** - à l'intérieur, dedans | within | innerhalb | внутри | wewnątrz [FE 26]. — [UL]. — Mi staras ekster la domo, kaj li estas interne [FE 26.12].

• **interno** — La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13].

interpelaci/i. [OA 8] (Se paroli pri deputito en parlamento) publike demandi al ministro por ricevi klarigojn pri agoj de la registaro. — A. to interpellate, F. interpellier, G. interpellieren, H. {es} interpellar, I. {it} interpellare, P. {pt} interpellar (parlamentar). — [EG 1] **-o**, Interpellation {subst.}; **-i**.

interpret' [OA 1] interpréter | interpret | interpretieren, dolmetschen | истолковывать | interpretować. — [EG 1].

interpunkci' - ponctuation | punctuation | Interpunctionszeichen {de 1901: Interpunctionszeichen} | знакъ препинания | znaki pisarskie. {GRAM} — [AK] Zeichensetzung {2012: Interpunktion, Zeichensetzung}. — [RE]. [EG 1] Interpunktion. — **Rim.:** La tradukoj al franca kaj angla unuflanke, germana, rusa kaj pola aliflanke, ne harmonias. La tri lastaj havas la sencon de la unuopaj signoj (punkto, komo k.t.p.), la du unuaj la sencon de la sistemo kaj uzado de tiuj signoj („interpunkcio“). Z komence uzis la vorton en la signifo de la german-slava grupo („la uzado de la interpunkcioj“ – LR 65 de 1893), sed jam en EG 1 (1904) troviĝas (nur) la franca-angla senco. Konforme al la germana AK kaj la latina etimologio nuntempe „interpunkcio“ havas la signifon de la angla kaj franca. AK por la rusa kaj pola mankas.

Intervju' {legu: intervju'} [OA 3.2] {en} interview | {fr} interview k. t. p. {estu: | {de} Interview | {es} entrevista, interviú | {pt} entrevista | {it} intervista | {pl} wywiad } — [EG 2] Interview {ne en EG 1}.

intest' - intestin | intestine | Darm | кишка | kiszka. {ANAT} — [RE].

intim' - intime | intimate | intim | интимный | serdeczny, zażyły {legu: zażyły}. — [AK] vertraut, intim. — [RE].

intrig' - intriguer | intrigue | Ränkeschmieden {ark., 2012: intrigieren} | интриговать | intrygować. — [AK] intrigieren, Ränke schmieden {ark.}. — [DL]: *Mortu, mortu, malgajeco! / Mortu la doloro! / Mortu ĉiu intriganto / Kaj malamon konservanto / Longe en la koro!* [DL 19]. [RE].

Inund-i {legu: inund-i} [OA 4], {fr} inonder | {en} to inundate | {de} überschwemmen. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} inondare | {es} inundar | {pt} inundar | {ca} inundar. — [EV 1923] {ne ĉe Z, antaŭe super/akv/i}.

Invad' {legu: invad'} [OA 3.1] {en} to invade | {fr} envahir | {de} als Feind einbrechen, mit Gewalt besetzen | {es} invadir | {pt} invadir | {it} invadere | {pl} ntargnac {pres-eraro, estu: wtargnac}. — [EG 2] einfallen {ne en EG 1}.

invalid' [OA 1] invalide | invalid | Invalide | инвалидъ | inwalid. — [EG 1] **-o**.

invent/i. [OA 8] Krei, elpensi ion novan per la forto de la spirito: ~i *maŝinon, novan metodon, procedon, modon, kombinon*. — A. to invent, F. inventer, G. erfinden, H. {es} inventar, I. {it} inventare, P. {pt} inventar. — [EV 1923] {ne ĉe Z, antaŭe el'pens'i, el'trov'i}.

Invers-a {legu: invers-a} [OA 4], {fr} inverse | {en} inverse | {de} umgekehrt. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} inverso | {es} inverso | {pt} inverso | {ca} invers, inrevés. — [EG 2] (math.) umgekehrt {ne en EG 1}.

invit' - inviter | invite | einladen | приглашать | zapraszać. — **inviti** - inviter | invite | einladen | приглашать | zapraszać [FE 25]. — [UL]. — Li estas invitota. Li estis invitota. Li estos invitota. Li estus invitota. Estu invitota. Esti invitota [FE 25.3].

io - quelque chose | anything | etwas | что-нибудь | coś. — **io** - quelque chose | anything | etwas | что-нибудь | coś [FE 30]. — [AK] {en} something. — [UL]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu [FE 30.1]. Kiam vi ekparolis, ni atendis

aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

— **LR 107 (1907)** [*ioj, tioj, kioj* k.t.p.]: Teorie la ĵus diritaj formoj tute bone povas havi multenombbron tiel same, kiel ili havas akuzativon; sed en la *praktiko* mi ne konsilas al vi uzi la diritajn vortojn en multenombro, ĉar laŭ mia opinio ilia *sencotio* ĉi ne permesas. “Tio” prezentas ja ne ian difinitan objekton, sed ian *bildon* (aŭ abstraktan ideon), kaj bildo restas ĉiam ununombra sendepende de tio, ĉu ĝi konsistas el unu objekto aŭ el multaj. Tamen se aperas ia tre malofta okazo, kiam la logiko postulas, ke ni uzu la diritajn vortojn en multenombro, tiam la *gramatiko* de nia lingvo tion ĉi ne malpermesas. Ekzemple: “Lia potenco konsistas el diversaj *ioj*, el kiuj ĉiu aparte per si mem estas ne grava, sed ĉiuj kune donas al li grandan forton” [Resp. 18, *La Revuo* Jun. 1907].

iom - un peu, quelque peu de | any quantity | ein wenig | сколько-нибудь | ilekolwiek. — **iom** - quelque peu | any quantity | ein wenig, irgend wie viel | сколько-нибудь | ilekolwiek [FE 30]. — [AK] {en} a little, some quantity. — [UL]. — Kun la tempo la formo nova *iom* post *iom* elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu [FE 30.1]. — Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis *iom* vian leteron [FE 34.14]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur *iom* varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

ipsilon/o. [OA 9] La litero Y, y. {GRAM} — [EV] {enkondukita de Wüster, antaŭe i-greka}. [PIV 1970]. — **Rim.:** La difino estas neoportuna, ĉar en Eo Y, y ne estas *litero*, sed nura *simbolo*, vd. BK I, R 15 FG en analogio. Krome mankas klarigo, en kiu kunteksto oni rajtas uzi ĝin.

ir' - aller | go | gehen | идти | ісć. — **iri** - aller | go | gehen | идти | ісć [FE 9]. — **ir'** идти | ісć [UV ad']. — **iri** - идти | ісć [FE 13 ad']. — **ir'** aller [UV dis']. — **iri** - aller [FE 28 dis']. — mi ir'as Pariz'o'n - je vais à Paris [FG 13-fr]. — [UL]. — Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo

[FE 9.9]. ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko ... [FE 13.3]. „Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, „ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1]. „Mi volas ke vi tien iru,” diris la patrino, „kaj iru tuj!” [FE 19.2]. La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3]. Iru for! [FE 20.15]. ... tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Kien vi iras? - Mi iras en la ĝardenon [FE 26.2]. Nu, iru pli rapide! [FE 26.26]. Jam estas tempo iri domen [FE 28.6]. Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7]. Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7]. La kuracisto konsilis al mi iri en ŝvitbanejon [FE 40.14].

• **ir'ad'** — ходить, хаживать | chodzić [UV ad']. — **iradi** - ходить, хаживать | chodzić [FE 13 ad'].

• **ir'il'** — échasse | stilt, scatch | Stelze | ходули | szczudło.

• **dis'ir'** — se séparer, aller chacun de son côté [UV dis']. — **disiri** - se séparer, aller chacun de son côté [FE 28 dis']. — Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1].

• **eliri** — “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ... [FE 17.10]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. ... ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. ... mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10]. La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. ... el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo ... [FE 25.14]. Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la manĝoĉambron [FE 31.19].

• **eniri** — Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la manĝoĉambron [FE 31.19]. — **LR 47 G (1892)**: ... oni povas *aliri* al domo kaj tamen ne *eniri* en ĝin (ofte granda diferenco). [LR 47 G. 1892. PVZ 3, 27].

• **foriri** — Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42.5].

• **trairi** — Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2].

• **traire** — Tra-í-re [FE 3] [FE 4].

Irako [OA 8] {TOPO} — [PIV 1970] {ne ĉe Z}.

Irano [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 521] Iran, Irano. [EV] {ne ĉe Z}.

irid-o [OA 2.2] (*bot.*) iris | yellow flag | Schwertlilie {BOT} — [EG 1] Schwertlilie.

iris' [OA 1] iris (anat.) | iris | Iris | радужная оболочка | tęczówka. {ANAT} — [EG 1] Iris, Regenbogenhaut.

Irlando [OA 8] {TOPO} — [MV]. [EG 1] -o, Irland; i-ano. — Кр. [Poŝa 1890] *irland/o/j* = irlandanoj.

ironi' [OA 1] * ironie | irony | Ironie | ирония {de 1918: ирония} | ironja {de 1936: ironia}. — [RE]. * [FK 269,11] kun *ironia* kaj malestima rideto. [FK 315,7] se nesaĝaj homoj *ironie* rimarkas al vi, ke vi estas ankoraŭ tre malmultaj.

is - marque le passé; ex. far' faire - mi far'is je faisais, j'ai fait etc. | ending of past tense in verbs; e. g. am'is loved | bezeichnet die vergangene Zeit | означает прошедшее время | oznaczca czas przeszły. — **is** - Le passé {est caractérisé} par is: vi far'is - vous faisiez, vous avez fait | The past tense ends in *is*, e. g. *li far'is*, „he did” | Die vergangene Zeit {endet} auf *is*; z. B. *li far'is*, er hat gemacht | Прошедшее {время принимает окончание} *is* (*li far'is* онъ дѣлать) | Czas przeszły {ma zakończenie} *is* (*li far'is* on czynił) [FG 6.2 b]. — **is** - marque le passé | ending of past tense in verbs | bezeichnet die vergangene Zeit | означает прошедшее время | oznaczca czas przeszły [FE 6]. — [UL]. — Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, kaj ... li neniam permesis al si ... pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. {Pliaj trafoj ne notitaj tie ĉi}. ... ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, konsilas, korektas, aprobas k. t. p.,

estas nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero - povas rigardadi kiel modela, ... [A 3.6]. {Pliaj trafoj ne notitaj tie ĉi}. — Jen estas la pomo, kiun mi trovis [FE 6.8]. La knabo forpelis la birdojn [FE 9.4]. De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon [FE 9.8]. La patro donis al mi dolĉan pomon [FE 10.5]. Unu vidvino havis du filinojn [FE 11.1]. {Pliaj samspecaj trafoj ne notitaj tie ĉi}.

— **{-is / -as}**

Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. — Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12]. El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9]. La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; ... [FE 32.5]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro ... mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14].

— **{-is / -os}**

Hieraŭ estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5].

— **{-is / -is}**

Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. {Pliaj trafoj ne notitaj}.

Islando [OA 8] {TOPO} — [MV]. [Beau] Islande. [EG 1] -o, Island; i-ano.

-ISM' [1919] (teorio, sistemo, doktrino, skolo, partio, celado, kaj analogiaj sencoj). — **Rim.:** 1. La teksto de la decido estas:

„La sufikso ISM’ (teorio, sistemo, doktrino, skolo, partio, celado, kaj analogiaj sencoj) estas oficiale akceptita. Necese estas rimarkigi, ke tio tute ne signifas, kiel ŝajnas opinii du aŭ tri aprobantoj, ke, forprenante la finaĵon *ism’*, oni ĉiam ricevas esperantan radikon aŭ rajtas krei ĝin kun speciala signifo. Tio ĉi ne estas pli vera por la vortoj atavismo, feminismo, optimismo, pesimismo, silogismo, solecismo, sofismo, turismo, k. t. p., ol tio estus – forprenante la finaĵojn *ist’*, *in’*, *il’*, *ul’*, *an’*, k. t. p., – por la vortoj feministo, optimisto, sofisto, turisto, balzamino, doktrino, vazelino, bacilo, asimili, okulo, formulo, banano, turbano, sultano, k. t. p. En ĉiuj tiuj ĉi vortoj la silaboj *ism’*, *ist’*, *in’*, k. t. p. estas konsiderotaj ne kiel esperantaj sufiksoj, sed kiel finaĵoj, ĉu internaciaj ĉu de l’ devena lingvo, kiujn, lau Zamenhofa modelo, oni ne volas kripligi.“ (cit. laŭ OLEO p. 10 kaj aldona informo de Andreas Kück). **2.** Pri vortoj je *-ism’* kaj *-ist’* vd. en BK II.1.

• **burokrat/ism/o** [OA 9] **1** Sistemo de (kvazaŭa) regado fare de la burokrataro; administra sistemo, en kiu la burokratoj *l* havas tro da povo aŭ influo. **2** (malŝate) La procedo-troigaj tendencoj de burokrato *2*; sistema flegado aŭ apogado de tiaj tendencoj.

• **skolt/ism/o**. [OA 9] La idearo de la skolta movado; tiu movado mem.

Israel/o. [OA 9] Ŝtato en okcidenta Azio, ĉe Mediteraneo, sude de Libano, fondita en 1948. Internacia landokodaĵo: IL. [OA 9] Noto: Kromnomo por Jakob estis *Izrael(o)*, laŭ kiu oni nomas la antikvan popolon *Izrael(o)* aŭ la antikvajn hebreojn *Izraelidoj*, ekzemple en la Esperanta Biblio. {TOPO} — [PIV 1970] Israel/o = Izraelio. — **Rim.:** Кр. [FE 36.13]: La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo.

ist’ - marque la profession; ex. bot’ botte - bot’ist’ bottier; mar’ mer - mar’ist’ marin | person occupied with; e. g. mar’ sea - mar’ist’ sailor | sich mit etwas beschäftigend; z. B. bot’ Stiefel - bot’ist’ Schuster; mar’ Meer - mar’ist’ Seeman {legu: Seemann} | занимающийся; напр. bot’ сапогъ - bot’ist’ сапожникъ; мар’ море - mar’ist’ морякъ | zajmujący się; np. bot’ but - bot’ist’ szewc; mar’ morze - mar’ist’ marynarz. — **ist** - marque la

profession; ex. boto botte - botisto bottier; maro mer - maristo marin | person occupied with; e. g. boto boot - botisto boot-maker; maro sea - maristo sailor | sich mit etwas beschäftigend; z. B. boto Stiefel - botisto Schuster; maro Meer - maristo Seeman {legu: Seemann} | занимающийся; напр. boto сапогъ - botisto сапожникъ; маро море - maristo морякъ | zajmujący się; np. boto but - botisto szewc; maro morze - maristo marynarz [FE 31]. — [AK 1914] bezeichnet den Träger des Berufs, der regelmässigen {legu: regelmäßigen} Beschäftigung mit etwas.

{**1. -ist’**}:

• **artista** - ... la ekspozicio estas omaĝo al la ĵus mortinta artisto [OA 9 omaĝ/o].

• **beletr/ist/o**. [OA 9] Beletra verkisto aŭ specialisto.

• **bot’ist’** - bottier | {angla mankas} | Schuster | сапожникъ | szewc [UV ist’]. — **botisto** - bottier | boot-maker | Schuster | сапожникъ | szewc [FE 31 ist’].

• **diplomatiisto** — Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3].

• **esperantisto** — ... li esperas, ke ... ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la ... fundamenton de Esperanto [A 2.3]. ... ĉiu bona esperantisto devas antaŭ ĉio bone koni la fundamenton de nia lingvo [A 10.2]. ... la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2].

• **fizikisto** — Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3].

• **fotografisto** {mankas en UV} — La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografajon al mia patro [FE 32.4].

• **grafik/ist/o**. [OA 9] Grafika artisto; profesiulo pri grafiko.

• **ĥemiisto** — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2].

• **juristo** {mankas en UV} — Ju-ris-to [FE 2]. Juristo [FE 4]. — **jurist’** [OA 1] * juriste | jurist | Jurist | юристь {de 1918: юрист} | prawnik.

● **komercisto** — Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

● **kuiristo** - Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18]. La kuiristo sidas en la kuirejo [FE 40.13].

● **kuracisto** - ... edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9]. Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. La kuracisto konsilis al mi iri en ŝvitbanejon [FE 40.14].

● **lavisto** — Li ne estas lavisto, li estas lavistinedzo [FE 36.11].

● **lignisto** — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

● **lignaĵisto** — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

● **mar'ist'** - marin | sailor | Seeman {legu: Seemann} | морякъ | marynarz [UV ist']. — **maristo** - marin | sailor | Seeman {legu: Seemann} | морякъ | marynarz [FE 31 ist']. — La kuraĝa maristo dronis en la maro [FE 37.16].

● **meĥanikisto** — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2].

● **mensogisto** - Li estas mensogisto kaj malnoblulo [FE 37.22].

● **ofic'ist'** - fonctionnaire | officer | Beamter | чиновникъ | urzędnik [UV ofic'].

● **pasament'ist'** - passementier | lace-maker | Posamentierer {de 1901: Posamentierer} | позументщикъ | szmuklerz.

● **skribisto** - Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

● **ŝtelisto** — Ŝteliston neniu lasas en sian domon [FE 37.15].

● **verkisto** - Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

● **veturigisto** - Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

● **kuracistedzino** - ... edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9].

{2. -ist'ar'}:

● **esperantistaro** — ... fari tion ĉi (post matura prijuĝado) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

● **militistaro** — Nia lando venkos, ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12]. Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38.11]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

● **registaro** - Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj kaj tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon ..., tiam aŭtoritata komitato, interkonsente elektita de tiuj registaroj, havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2].

{3. -ist'in'}:

● **akuŝ'ist'in'** - sage-femme | midwife | Hebamme | акушерка | akuszerka [UV akuŝ'].

● **ĉambristino** - Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

● **infanistino** - Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

● **kuracistino** - Virino, kiu kuracas, estas kuracistino ... [FE 36.9].

● **lavistinedzo** — Li ne estas lavisto, li estas lavistinedzo [FE 36.11].

Rim.: Pliaj vortoj kun *-ist* en difinoj de OA (ne devigaj, nur rekomendataj):

● **enscenigisto** [OA 9 reĝisor/o].

● **kondukisto** - Profesia kondukisto de aŭtomobilo, kamiono k.s. [OA 8 ŝofor/o].

● **marista** — internacia marista signalkodo [OA 9 kod/o]. — Kp. maristo [UV] [FE].

● **oficisto** - Oficisto, ... [OA 6.1 KONDUKTORO]. — Tuto de la oficejoj kaj oficistoj de iu ministra fako, ... [OA 8 ministeri/o]. — Kp. oficisto [UV].

● **pentristo** - la specifa stilo de pentristo (la stilo karakterizas ĝuste tiun pentriston) [OA 9 specif/a].

● **rajdisto** — Rajdisto en ĉevalaj vetkuroj. [OA 9 ĵoke/o].

● **specialisto** — Specialisto pri kirurgio [OA 8 kirurg/o].

● **registraro** — Permeso, donita de registaro aŭ grava organizaĵo al unu el ties anoj, plenumi difinitan socian agadon (...) [OA 8 licenc/o 1.]. — Kp. registaro [A 1.2].

istm' [OA 1] isthme | isthmus | Isthmus | перешеек | istm, międzymorze. {GEO} — [EG 1] Isthmus, Landenge. — Kp. ter'kol' [UV ter'].

it' - marque le participe passé passif; ex. far' faire - far'it' fait (qu'on a fait), ayant été fait | ending of past part. pass. in verbs; e. g. am'it' having been loved | bezeichnet das Particip. perfecti passivi | означает причастие прошедшего времени страдательного залога | oznacza imiesłów bierny czasu przeszłego. — **it** - marque le participe passé passif | ending of past part. pass. in verbs | bezeichnet das Participium perfecti passivi | означает причастие прошедшего времени страдат. залога | oznacza imiesłów bierny czasu przeszłego [FE 12]. — **it** - Le *participe passé passif*, {est caractérisé} par *it*: far'it'a - ayant été fait, qu'on a fait | The past participle passive ends in *it*, e. g. far'it'a, „that which has been done”; far'it'e, „having been done” | Partizipium perfektu passivi — *it*; z.B. far'it'a, gemacht | Страдат. залога прошедш. времени - *it* (far'it/a сдѣланный) | Imiesłów bierny czasu przeszłego - *it* (far'it/a uczyniony) [FG 6.2 h]. — [UL].

● **aĉetita** — La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

● **atendite** — Li venis al mi tute ne atendite [FE 22.15].

● **adresita** — El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; ... [FE 42.8].

● **akceptita** — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj ... [A 1.2]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 13.2].

● **am'it'** having been loved [UV it'].

● **arestito** — La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj [FE 22.14].

● **dezirita** — ... fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2].

● **difinita** — ... la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. ... obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando ... [A 3.1]. ... ia klare difinita verko [A 3.2]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, ... [FE 42.9].

● **dirita** — Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ĝi ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon ... [A 8.1]. — El la dirita regulo sekvas, ke ... [FE 29.8]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, ... [FE 30.10].

● **eldonita** — ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn ..., kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj ... kaj el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, ... [A 5.3].

● **elektita** — ... aŭtoritata komitato, interkonsente elektita de tiuj registaroj ... [A 1.2].

● **elĵetita** — ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj [A 8.3].

● **far'it'** - fait (qu'on a fait), ayant été fait [UV it']. — **farita** - Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. — **far'it'a** - ayant été fait, qu'on a fait | „that which has been done” | gemacht | сдѣланный | uczyniony [FG 6.2 h].

● **far'it'e** - having been done [FG 6.2 h].

● **glaciigita** — Glaciaĵo estas dolĉa glaciigita frandaĵo [FE 35.14].

● **havita** — Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12].

● **kaptita** — Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13].

● **kaŝita** — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

● **kovrita** — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18].

• **kunmetita** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5]. ... la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **lavita** — Vi estas lavita. Vi estis lavita. Vi estos lavita. Vi estus lavita. Estu lavita. Esti lavita [FE 25.2].

• **montrita** — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ... [FE 30.2].

• **mortigita** — Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu ... [FE 39.11].

• **naskita** — Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

• **nefermita** — La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9].

• **nekorektite** — ... ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj ... tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la ... la « Universala Vortaro » [A 4.2].

• **nomita** — Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro « Fundamento de Esperanto », devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5].

• **pagita** — Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagit Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. a al vi baldaŭ [FE 25.8].

• **perdita** — Mi sopiras je mia perdita feliĉo (aŭ: mian perditan feliĉon) [FE 29.7].

• **prezentita** — Leĝan sankcion ili (= la ideoj) ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 13.2].

• **praparolita** — ... pro kaŭzoj jam multajn fojojn praparolita [A 9.2].

• **publikigita** — Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro « Funda-

mento de Esperanto », devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5].

• **represita** — ... la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1].

• **skribita** — ... viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

• **tradukita** — ... se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe [A 4.3].

• **vestita** — ... ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro [FE 19.5].

— **Rim.**: Pri pasivaj participoj vd. LR 109-111.

— **LR 1907** [amatas - amitas - amotas]: Vd. ĉe -at'.

italo [OA 8] — [DL 1888]: *Mi estas via kunlandano, ĉar mi ankaŭ estas italujano* [DL 9.13]. [EG 1] -a; -o, Italiener; I-ujo.

iu - quelqu'un | any one | jemand | кто-нибудь | ktoś. — **iu** - quelqu'un | any one | jemand | кто-нибудь | ktoś [FE 30]. — [AK] {en} someone. — [UL]. — Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. — Ia, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu [FE 30.1]. — Кр. „certa“ kaj „unu“.

izol' - isoler | isolate | isoliren {de 1901: isolieren} | уединять | odosabniać. — [RE].

Izrael' - Israël | {angla mankas} | Israel | Израиль | Izrael [UV id']. {NOM} —

Izraelo - Israël | {angla mankas} | Israel | Израиль | Izrael [FE 36 id']. — La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13]. — **Izrael'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (vira nomo).

• **Izrael'id'** - Israëlite | {angla mankas} | Israelit | израильтянинъ | Izraelita. [UV id']. — **Izraelido** - Israëlite | {angla mankas} | Israelit | Израильтянинъ | Izraelita [FE 36 id']. — La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13].

J, Ĵ

Jj — Jj [FE 1]. — y (yeux) | y as in “yoke“ | j | й | j [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **jo** ... [FE 1]. — **jo** [OA 7] = nomo de la litero **j**, dektria litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., jo, ĵo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

j - marque le pluriel; ex. hom'o homme — hom'o'j hommes | sign of the plural; e. g. patr'o father - patr'o'j fathers | bezeichnet den Plural | означает множественное число | oznacza liczbę mnogą. — **j** - marque le pluriel | sign of the plural | bezeichnet die Mehrzahl | означает множественное число | oznacza liczbę mnogą [FE 7]. — **j** - [FG 2.2] {tekstojn vd. en BK I}. — [UL]. — **Rim.**: Multaj trafoj en FE, ne notitaj tie ĉi.

Ĵĵ — Ĵĵ [FE 1]. — j | z as in “azure“ | sh, j – ĵ {lautet} wie das französische „j“ in „journal“ | ж | з [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ĵo** ... [FE 1]. — **ĵo** [OA 7] = nomo de la litero **ĵ**, dekkvara litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)** [Nomoj de la literoj]: Vd. ĉe „Jj“. — **jh** - {substitua skribo por ĵ} Les typographies qui n'ont pas les caractères ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, peuvent les remplacer par ch, gh, hh, jh, sh, u. | If it be found impracticable to print works with the diacritical signs (^, ~), the letter *h* may be substituted for the sign (^), and the sign (~), may be altogether omitted. | Bei mangelnden Typen im Druck ersetzt man ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ durch ch, gh, hh, jh, sh, u. | Типографии, не имѣющія буквъ ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, могут на первыхъ порахъ употреблять ch, gh, hh, jh, sh, u. | Drukarnia, nie posiadająca czcionek ze znaczkami, może zamiast ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, drukować ch, gh, hh, jh, sh, u.

ja - en effet, de fait, donc, n'est-ce pas | indeed | ja, doch | въдь | wszakże {legu: wszakże}. [AK 1914]: emphatic particle. — [UL]. — [DL 1888] *La mastro de l' alilandulo diris, ke li ne scias, kiu loĝas en la kontraŭa domo, ke oni tie ne vidas ja eĉ unu personon, ...* [DL 17.2.13]. *En la partero estis nur magazeno, kaj estis ja*

neeble, ke la homoj ĉian {post 1888 ĉiam} trakurus tra tie [DL 17.3.9]. „Kio tio ĉi estas?“, diris li, kian {post 1888 kiam} li eliris en la lumon de l' suno, „mi ja ne havas ombron! ...“ [DL 17.6.2]. „Io ordinara tio ĉi efektive ne estas!“ diris la ombro, sed vi ja mem ankaŭ ne apartenas al la homoj ordinaraj ... [DL 17.16.1]. ... sed nun venis al mi ia dezirego vidi vin ankoraŭ unu fojon antaŭ via morto, ĉar morti ian {post 1888 iam} vi ja devas [DL 17.16.3]. Ankaŭ tiujn ĉi landojn mi volis vidi ankoraŭ unu fojon, ĉar oni ja ĉian {ĉiam} amas sian patrujon [DL 17.16.4]. „Ha, ĝi estas efektive vi!“ diris la instruitulo. „Ĝi ja estas multege mirinda! Neniam {Neniam} mi kredus, ke al iu lia malnova ombro povus reveni estante homo! [DL 17.17]. „Kiel vi povas tiel paroli!“ diris la instruitulo, „de ia ŝuldo tie ĉi ne povas ja tute esti parolo. ...“ [DL 17.19.1]. „Unu vorto - unu ombro!“ diris la ombro, ĉar tiel li ja devis paroli [DL 17.22]. Estu prudenta kaj prenu mian proponon, ni ja veturos kiel kolegoj [DL 17.47.6].

jaguar' [OA 1] jaguar | jaguar | Jaguar | ягуаръ | jaguar. {ZOO} — [Beau].

jak' - veste | jacket | Jacke | куртка | kurtka, kaftanik. {VEST} — [RE].

Ĵaket' {legu: ĵaket'} [OA 3.2] {en} jacket | {fr} jaquette | {de} Jackett | {es} sayo | {pt} jaqueto | {it} giacchetto | {pl} -- {mankas}. {VEST} — [EG 1].

ĵaluz' - jaloux | jealous | eifersüchtig | ревнивый | zazdrozny. — [RE]. — Ĵa-lú-za [FE 2].

jam - déjà | already | schon | уже | już {legu: już – z kun punkto – kiel en FE}. — **jam** - déjà | already | schon | уже | już [FE 6]. — [UL]. — Jam [FE 2]. — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: ... [A 2.1]. ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, kiuj laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto, ... [A 3.3]. ... ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi

jam estus ŝanĝo, kiu povus kaŭzi disputojn kaj kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun ... [A 7.1]. Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel «Aldonon al la Fundamento» [A 7.2]. Sed en la praktiko ni (pro kaŭzoj jam multajn fojojn preparolitaj) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia «perfektigado» de la lingvo [A 9.2]. — La infano jam ne ploras [FE 6.2]. La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo [FE 10.3]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16]. Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? — Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.7-8]. La tempo pasinta jam neniam revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8]. Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. Kiam via domo estis konstruata, mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. Se li jam venis, petu lin al mi [FE 26.21]. Jam estas tempo iri domon [FE 28.6]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. Tio ĉi estis jam ne simpla pluvo, sed pluvego [FE 38.9].

— **LR 123 (1907)** [„jam ne ...“ – „ne ... plu“]: „... La esprimon ‚ne jam‘ (kiu signifas ion tute alian ol ‚jam ne‘) mi {Z} tute ne konsilas uzi, ĉar ĝi povus kaŭzi malkompreniĝon; anstataŭ ĝi mi konsilas uzi ‚ankoraŭ ne‘. ...“ [LR 123. Respondo 26, *La Revuo*, Okt. 1907]. Detale vd. ĉe „plu“.

Januar' - Janvier {2012: janvier} | January | Januar | Январь {2012: январь} | Styczeń {2012: styczeń}. — **Januaro** -

Janvier {2012: janvier} | January | Januar | Январь {2012: январь} | Styczeń {2012: styczeń} [FE 12]. — [letero 1887-03]. [DL]. [RE]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, ... [FE 12.13]. — **Rim.:** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

japan/o [OA 9] **1** Ano de la ĉefgento de Japanujo. **2** (vastasence) Japanujano.

• **Japan/uj/o.** Lando en orienta Azio, insuloĉeno inter Pacifiko kaj la Japana Maro. Internacia landokodaĵo: JP. {TOPO} — **Rim.:** [FK 1903]: Sur unu el la insuloj de *Japanujo* {-a-} oni okaze eltrovis novan nutran kreskaĵon ... Laŭ lia opinio ĉiuj popoloj sovaĝaj kaj eĉ duone-civilizitaj, enkalkulinte ankaŭ la *Japanojn*, ne vidas en la kiso simbolon de amo. ... li penas elmontri, ke 500 milionoj da homoj, la *Japanoj*, *Koĥinĥinanoj*, *Tonkinanoj* sin komprenas reciproke nur per unu sama skribado kaj uzas ĝin ĉiutage. - [EG 1], [EG 2] **japon-a** {kun -o-}, japanisch; **-o**, Japaner; **Japonujo**, Japan. Kun -o- ankaŭ en [GE 1] kaj [GE 2]. Krom *Japonujo* tiuj du havas ankaŭ la formon **Japonlando**. [ER 1909] **japan-a, -o, Japonujo** {kun -a- kiel en FK}.

jar' - année | year | Jahr | годъ | rok. — **jaro** - année | year | Jahr | годъ | rok [FE 12]. — [UL]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13]. La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14]. Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10].

• **miljaro** — Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5].

• **super'jar'** - année bissextile | intercalary year | Schaltjahr | високосный годъ | rok przestępny [UV super].

ĵargon' [OA 1] jargon | jargon | Jargon | жаргонъ {de 1918: жаргон} | žargon. — [EG 1].

ĵasmen' - jasmin | jasmine | Jasmin | жасминъ | jaŝmin {legu: jaŝmin} {BOT}. — [RE].

ĵaŭd' - jeudi | Thursday | Donnerstag | четвергъ | czwartek. — [UL].

ĵaz/o. [OA 9] Muzikspeco kreita en la 1920aj jaroj en suda Usono, karakterizata ĉefe de improvizado kaj de sinkopa ritmo. {MUZ} — [PIV 1970].

je - se traduit par différentes prépositions; sa signification est toujours aisément suggérée par le sens de la phrase | can be rendered by various English prepositions | kann durch verschiedene Präpositionen übersetzt werden | можетъ быть переведено различными предлогами | może {legu: może} być przetłomaczone za pomocą różnych {legu: różnych} przyimków. — **je** - se traduit par différentes prépositions | can be rendered by various prepositions | kann durch verschiedene Präpositionen übersetzt werden | можетъ быть переведено различным предлогами | może być przetłomaczone za pomocą różnych przyimków [FE 23]. — **je** - [FG 14.2-5] {Tekstojn vd. en BK I}. — [UL]. — Je la lasta fojo mi vidas lin ĉe vi (aŭ: la lastan fojon) [FE 29.5].

• **edziĝi je** — La reĝido ... forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3].

• **enu'o je la patr'uj'o** — regret de la patrie | a longing for one's fatherland | Sehnsucht nach dem Vaterlande | тоска по родинѣ | tęsknota za ojczyzną [FG 14.2].

• **ĝoj'i je tio** - s'en réjouir | to rejoice over it | sich darüber freuen | радоваться этому | cieszyć się z tego [FG 14.2].

• **mal/san/a je la okul/o/j** — chory na oczu [FG 14.2-pl].

• **obei je** — Ekzemple, ni povas diri "obei al la patro" kaj "obei la patron" (anstataŭ "obei je la patro") [FE 29.9]. — **Rim.:** Ekzemplo por R 14.5.

• **okupi sin je** — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2].

• **plena je** — ... glaso da vino estas glaso plena je vino [FE 32.5].

• **rid'i je** — ridi je tio - en rire | to laugh at it | darüber lachen | смѣяться надъ этимъ | {pola mankas} [FG 14.2]. — Mi ridas je lia naiveco (aŭ mi ridas pro lia naiveco, aŭ: mi ridas lian naivecon) [FE 29.4].

• **sopiri je** — Mi sopiras je mia perdita feliĉo (aŭ: mian perditan feliĉon) [FE 29.7]. — **Rim.:** Ekzemplo por R 14.5.

jen - voilà, voici | behold, lo | da! siehe! | вотъ | otóz {legu: otóz}. — **jen** - voici, voilà | behold, lo | da, siehe | вотъ | otóz [FE 6]. — [UL]. — Jen estas pomo [FE 6.7]. Jen estas la pomo, kiun mi trovis [FE 6.8]. Jen kuŝas la ĉapelo de la patro [FE 8.2]. Jen estas la kajero de la juna fraŭlino [FE 10.4].

• **jena** — Mi finas do per la jenaj vortoj [A 10.1].

• **jen - jen** - tantôt — tantôt | sometimes — sometimes | bald — bald | то— то | to — to.

jes - oui | yes | ja | да | tak. — **jes** - oui | yes | ja | да | tak [FE 21]. — [UL]. — Jes [FE 2] — Al ĉiu, kiu montros al mi ian nebonan esprimon en la Fundamenta libro, mi respondos trankvile: jes, ĝi estas eraro, sed ĝi devas resti netuŝebla, ... [A 4.7]. — "Jes, patrino", respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2]. — [DL 1888] *Ĉu oni povas diri: helpi la fraton (anstataŭ: al la frato), ...? Jes; ĉar se la senco ne montras klare, ...* [DL 8]. *Ĉu vi ne rekonas vian malnovan ombron? Jes, vi certe ne kredis, ke mi ian ankoraŭ revenos* [DL 17.14]. ... *nun la ombro devus esti tiel saĝa kaj eniri, ... kaj poste, reveninte, rakonti al mi, kion ĝi tie vidis. Jes, jes, mia ombro, vi devus peni esti utila al mi!*" *diris li ŝerce* [DL 17.5]. *Kaj li balancis la kapon al la ombro, kaj la ombro rebalancis ĝian kapon. „Jes, jes, iru, sed baldaŭ revenu!”* [DL 17.5]. *„Kun kiu mi havas la honoron paroli?” demandis la instruitulo.* [14] *„Jes, mi tiel ankaŭ pensis“, diris la eleganta homo, „ke vi min ne rekonos!”* [DL 17.15].

• **jesa** — Ĉu li donis al vi jesan respondon aŭ nean? [FE 31.18].

• **jes'ig'** - confirmer | confirm | bestätigen | подтверждать | potwierdzać. — **Rim.:** Kp. konfirm' [UV].

Jesu' [OA 3.2] {en} Jesus | {fr} Jésus | {de} Jesus | {es} Jesus | {pt} Jesus | {it} Gesu | {pl} --- {mankas}. {RELI} — [Beau]. [Rab 7,1] *Jesuo*, Mario! — **Rim.:** 1. Antaŭparolo de Z al la 5-a eld. de FK, Junio 1907: „... ne estas mirinde, ke en {FK} troviĝas kelkaj vortoj ..., kiuj ne en ĉiuj lokoj sonas absolute egale (ekzemple: Jesuo kaj Jezuo ...).“ La formo „Jesuo“ tamen ne troveblas en FK. 2. Kp. jezuit' [OA 1]. 3. **Waringhien** erare skribis en *Scienca Revuo* 1955, p. 142: „La 25-an de februaro 1923, s-ro Cart, Prezidanto de la L.K., dissendis al siaj kolegoj „Noton de l' Direktoro por la Komuna Vortaro pri duoblaj formoj en Oficiala Radikaro“. Verdire, temis pri kelkaj formoj oficialigitaj en la Unua (*analogi'*) aŭ en la Tria (*budĝet'*, *Jesu'*, *konfidenc'*, *nekrolog'*) Oficiala Aldono [1921], kaj pri kiuj estiĝis iaj duboj: s-ro Grosjean-Maupin [la nomita „Direktoro“] tial proponis al la L.K. voĉdoni pri la alternativoj [...], *Jezu'* aŭ *Jesu'*, [...]. La 12-an de majo 1923, s-ro Cart dissendis la rezulton de la voĉdono: el 73 anoj, voĉdonis 62, valoris 59; [...], 34 [voĉdonis] por *Jezu'*; [...]. La plimulto por *Jezu'* ne ŝajnis sufiĉa por fina decido; [...].“ Plena teksto en BK IV.1, diskuto en BK I. Kp. **Jezu'** [1923].

ĵet' - jeter | throw | werfen | бросать | rzuci. — **ĵeti** - jeter | throw | werfen | бросать | rzuci [FE 14]. — [UL]. — **Ĵé-ti** [FE 2]. — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

• **disĵeti** — Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

• **elĵetante** — “Jes, patrino”, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2]. — **LR 47 G (1892):** „Deĵeti“ oni povas de la supraĵo, „elĵeti“ el la internaĵo [LR 47 G. 1892. PVZ 3, 27].

• **elĵetita** — Sed, prezentante parton de la fundamento, tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj ... [A 8.3].

Jezu' [1923]. — „Pri la rezultato de la voĉdono por la L. K. ni [Cart] povas anonci: 1. ke la formoj *analog'*, *konfidenc'*, *nekrolog'*, *Jezu'*, *budĝet'*, *ark'* (en vortoj kiel *anarkio*) fariĝis definitive oficialaj. Pri *ark'* oni kompreneble ankaŭ rajtas uzi la formon *arĥ'*, se oni preferas, sed ĝi fariĝis arkaismo aŭ arĥaismo; 2. – 3. {koncernas balotojn, vd. en BK IV.1}. 59 L. K.-anoj voĉdonis; tre malmultaj (preskaŭ ĉiuj el malproksimaj landoj) ne voĉdonis (14).“ [ET 22 Apr. 1923 kun ET 6 Maj. 1923]. — Kp. **Jesu'** [OA 3.2 (1921)].

jezuit' [OA 1] * jesuite | Jesuit | Jesuit | езуитъ | jezuita. {RELI} — [RE]. * [FK 259,24] la *jezuito* Besuier. [FK 186,34] la *jezuitoj* permesis fumi kaj flari tabakon. — **Rim.:** 1. Kp. **Jesu'** [OA 3.2] kaj **Jezu'** [1923] kaj la tieajn Rim. pri *Jesu'* aŭ *Jezu'*. 2. [EV 1923]: *jesuit/o*.

jh {substitua skribo por ĵ} Vd. ĉe Ĵj.

jod' [OA 1] iode | iodine | Jod | iodъ | jod. {KEM} — [RE].

Johan' - John [UV ĉj' {en}] {mankas en la ĝusta alfabeto pozicio en UV}. — **Johano** — La mano de Johano estas pura [FE 8.7]. {NOM} — Mi konas Johanon [FE 8.8]. — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. — **Johan'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (vira antaŭnomo).

• **Jo'ĉj'** - Johnnie [UV ĉj' {en}] — **Joĉjo** [FE 38.12].

• **Johanĉjo** [FE 38.12].

ĵoke/o. [OA 9] Rajdisto en ĉevalaj vetkuroj. — [EG 1] Jockei.

ĵongl' - bouffonner | juggle | gaukeln | фокусничать | kuglować. — [RE]. — [AK] jongler.

Jork' - Nov-Jork – {tiel, sen apostrofo} - New York [UV an'] — **Nov-Jorko** - New York [FE 37 an' angla].

• **Nov-Jork'an'** - New Yorker [UV an' angla] — **Nov-Jorkano** - New Yorker [FE 37 an' angla].

Jozefo {mankas en UV} — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo

estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3]. {NOM} — **Jozef'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

ju - des — plus - plus | the - the | je - desto | чѣмъ - тѣмъ | im - tem. — **ju ... des** - the ... the [UV des]. — [UL]. — Ju [FE 2]. — [DL]: *Mi ... volas, ke oni min helpu forigi la erarajn, ..., kaj ju la kritikoj de mia lingvo estas pli severaj, des pli danke mi ilin alprenas, ...* [DL I.4.1]. [DL-Ald]: *Tiel ju pli energie vastiĝos kaj riĉiĝos la literaturo de la lingvo internacia, des pli baldaŭ ni havos unuforman pli malpli plenan vortaron* [DL-Ald 20.7].

jubile' [OA 1] * jubilé | jubilee | Jubiläum | юбилей | jubileusz. — [RE]. * [FK 85,5] la 25-jara *jubileo* de la tago de apero. [FK 186,6] La kvarcenta *jubileo* de la eltrovo de Ameriko.

Jud' [OA 3.2] {en} jew | {fr} juif | {de} Jude | {es} judío | {pt} judeu | {it} giudeo, ebreo | {pl} zyd. — [Einstein 1888]. [EG 1]: **judo**, Jude, **Judujo**, Judäa k.t.p. [Rev 82,24] Vidu nin, la malbenitan *judan* popolon! — **Rim.**: La celita uskleco estas ne evidenta, probable minuskla.

jud/o. [OA 9] Luktosporto dupersona, origine el Japanujo, en kiu oni provas faligi la kontraŭulon per specialaj ĵetoj, kruroblakadoj k.s. {SPORT} — [PIV 1970].

Judaism' {legu: judaism'} [OA 3.2] {en} judaism | {fr} judaïsme | {de} Judentum | {es} judaismo | {pt} judaismo {legu: judaísmo} | {it} giudaismo | {pl} judaizm. {RELI} {antaŭe kaj paralele jud'ism'o}.

jug' - joug | yoke | Joch | иго | jarzmo. — [RE].

juĝ' - juder | judge | richten, urtheilen {de 1901: urteilen} | судить | sądzić. — **juĝi** - juder | judge | richten, urtheilen {de 1901: urteilen} | судить | sądzić [FE 22]. — [UL]. — [AK] {en} judge (*vb.*). — Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [FE 22.16].

• **juĝoto** — Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [FE 22.16].

• **prijuĝado** — ... fari tion ĉi (post matura prijuĝado) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, kiu

havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

jugland' - noix | walnut | Wallnuss | грецкий орѣхъ | orzech włoski. {BOT} — [AK] noix (*du noyer*). — [RE].

juk' - démanger | itch | jucken | зудѣть {de 1918: зудеть} | swędzić. — [RE].

Juli' - Juillet {2012: juillet} | July | Juli | Июль {de 1918: июль} | Lipiec {2012: lipiec}. — [DL]. [RE]. — Varsovio, Julio 1905. [A 11.4]. — **Rim.**: **1.** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana. **2.** Kp. la homonimon Juli' (persona nomo): [FK 213,28] la *Julia* kalendaro (malnova stilo).

jun' - jeune | young | jung | молодой | młody. — **juna** - jeune | young | jung | молодой | młody [FE 10]. — **juna** - jung [FE 37 ul'] — [UL]. — Jen estas la kajero de la juna fraŭlino [FE 10.4]. Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6]. El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna [FE 10.18]. La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22]. Mi gratulis telegrafe la junajn geedzojn [FE 36.4].

• **junulo** — junulo - Jüngling [FE 37 ul']. — La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

• **maljuna** — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ... [FE 11.2]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

• **maljunulo** — Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝiĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

jung' - atteler | couple, harness (vb.) | spannen (z. B. Pferde) | запрягать | zaprzęgać. — [RE].

Juni' - Juin {2012: juin} | June | Juni | Июнь {de 1918: июнь} | Czerwiec {2012: czerwiec}. — [DL]. [RE]. — **Rim.**: En 2012 monatomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

juniper' - genevrier, genièvre | juniper | Wachholder | можжевельникъ | jałowiec {BOT}. — [RE].

junk' [OA 1] jonc | rush (bot.) | Binse | ситникъ | sitowie. {BOT} — [EG 1] Binse, Schilf.

Junkr-o {legu: junkr-o} [OA 4], {fr} jeune noble, hobereau; {en} lordling, junker; {de} Junker. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, probable pro la neinternacia signifo, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — [EV].

jup' - jupe, jupon | petticoat | Frauenrock, Unterrock | юбка | spódnica {VEST}. — [RE].

jur' {mankas en UV} {JUR} — **Jur'** {legu: jur'} [OA 3.2] {en} jurisprudence, science of law, law | {fr} science du droit, droit | {de} Jurisprudenz, Jura | {es} jurisprudencia, derecho (ciencia) | {pt} direito (sciencia) {legu: direito (ciência)} | {it} giurisprudenza | {pl} -- {mankas}. — **jur/o** (3) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [Kabe].

• **juristo** {mankas en UV} — Ju-ris-to [FE 2]. Juristo [FE 4]. — **jurist'** [OA 1] * juriste | jurist | Jurist | юристь | prawnik. — [EG 1]. * [FK 87,11] [advokato] unu el la plej gloraj *juristoj* de Francujo. — **Rim.**:

Post oficialigo de jur' per OA 3 analizata *jur/ist/o*.

ĵur' - jurer | swear | schwören | клясться, божится | przysięgać. {JUR} — [UL].

ĵurnalo {mankas en UV} — Ĵur-nálo [FE 2]. — **ĵurnal'** [OA 1] * journal | journal | Journal | журналъ {de 1918: журнал} | dziennik. — **ĵurnal/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [DL-Ald] ... *tiuj personoj aŭ rondetoj, kiuj havas la eblon, devas komenci eldonadi gazetojn kaj ĵurnalojn en la lingvo internacia*. [RE]. * [FK 288,22] unu *ĵurnalisto*, kiu deziris interparoli kun ili. — **Rim.**: En ĉiuj kvin referenc-lingvoj *ĵurnal-* signifas (almenaŭ) kaj „taga gazeto“ kaj „taglibro“ (en iuj lingvoj ĝi havas eĉ ankoraŭ pliajn signifojn). Probable en Esperanto temas pri du homonimoj.

ĵus - justement, à l'instant | just, exactly | soeben | только что | właśnie, tylko co. — [AK 1914] just (*adv. of time*) | soeben, gerade, just. — [RE]. — Ĵus [FE 2].

just' - juste | just, righteous | gerecht | справедливый | sprawiedliwy. — **justa** - juste | just, righteous | gerecht | справедливый | sprawiedliwy [FE 37]. — [UL]. — Jú-s-ta [FE 2]. — Nia provincestro estas severa, sed justa [FE 37.6]. — [DL 6.2]: *Li estas severa juĝanto, li juĝas severe, sed juste*.

juvel' - bijou | jewel | Edelstein | драгоценный камень {de 1918: драгоценный камень} | kamień drogi. — [MV]. [Beau] **juvel**, bijou, joyau. [EG 1] Juwel, Kleinod, Edelstein.

K

Kk — Kk [FE 1]. — k | k as in “key“ | k | κ | k [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ko** ... [FE 1]. — **ko** [OA 7] = nomo de la litero **k**, dekkvina litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ko, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

k. t. p. - ... ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, konsilas, korektas, aprobas k. t. p., estas nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - ... - povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. — ... ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. ... remalsano, remalsaniĝo, malsanulino, sanigista, sanigilista, sanilista, malsanulista k. t. p. [FE 42.13]. — **LR 66 B (1893)**: La signifo de la mallongigoj estas: t. e. = tio estas; k. c. = kaj ceteraj; k. t. p. = kaj tiel plu; e. = ekzemple; s-ro = sinjoro; d-ro = doktoro; frl. aŭ f-ino = fraŭlino; s-rino = sinjorino; n-ro = numero. [LR 66 B, *Esperantisto* 1893, p. 96 = PVZ 3, 110]. — Kp. t. e.

kabal' [OA 1] * cabale | cabala | Kabbalah {2012: Kabbala} | кабала | kabala. {RELI} — [RE]. * [FK 183,36] astrologiajn kaj *kabalajn* antaŭdirojn.

kaban-o [OA 2.2] cabane | hut | Hütte. — [EG 1].

KABINETO {legu: kabineto} [OA 5.1] 1-e *Ĉambro destinata al intelekta laboro* | {en} cabinet | {fr} cabinet (de travail) | {de} Arbeitszimmer | {es} gabinete (de estudios) | {it} gabinetto (studio) | {pl} gabinet. 2-e *Speciala ĉambro, kie oni ekspozicias sciencajn au artajn kolektojn* | {en} cabinet | {fr} cabinet (de collections) | {de} Sammlungszimmer {pli preciza: Kuriositätenkabinett, Kabinett} | gabinete (colección de objetos curiosos) | {it} gabinetto (stanza d'esposizione) | {pl} gabinet. 3-e *Ministraro* | {en} cabinet | {fr} cabinet (ensemble des ministres) | {de} Regierung {pli preciza: Kabinett} | {es} gabinete (ministerio) | {it} gabinetto (consiglio dei ministri) | {pl} gabinet. — [RE]. [FK 272,30] ne povanta esti « kreita

en *kabineto* ». [FK 86,29 *Ŝi iras el la kabineto en la vestejon.*

kabl' [OA 1] cable | cable, rope | Kabel | кабель | kabel. — [EG 1] {antaŭe ŝnur/eg/o}.

kabriolet-o (*veturilo*) [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Kabriolet.

kaĉ' - gâchis | pap | Brei | каша | kasza {KUIR}. — [AK] bouillie. — [RE].

kadavr' [OA 1] * cadavre | corpse | Leiche | трупъ | trup. — [EG 1] Kadaver, Leiche. * [Rab 110,20] jétante sian tranĉilon sur la *kadavron*.

kadenc' [OA 1] cadence | cadence | Kadenz, Tonfall | кадансъ | kadencja (muz.). {MUZ} — [EG 1].

kadet' [OA 1] cadet (milit.) | cadet | Kadett | кадетъ | kadet. {MIL} — [RE].

kadr' - cadre | frame | Rahmen | рама | rama. — [AK] {en} frame (*a*). — [RE].

kaduk' - caduc, périssable | falling, perishable | hinfällig | дряхлый | wąty, zgrzybiały. — [AK] {en} decrepit, decayed (*of things*). — [RE].

kaf' - café | coffee | Kaffee | кофе | kawa {KUIR}. — **kafo** - café | coffee | Kaffee | кофе | kawa [FE 26]. — [UL]. — Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11].

kaĝ' - cage | cage | Käfig | клетка {de 1918: клетка} | klatka. — [RE].

kahel' - carreau | earthen pane | Kachel | кафля | kafel, kafla. — [AK] {en} earthen (*etc.*) tile, flagstone (*building*) — [RE].

kaj - et | and | und | и | i, a. — **kaj** - et | and | und | и | i [FE 5]. — [UL]. — ... bone kaj regule progresadi ... [A 1.1]. {multaj pliaj trafoj en A ne notitaj tie ĉi}. — Patro kaj frato [FE 5.1]. {Tro da pliaj trafoj, tial ne listigitaj tie ĉi}. ... ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. — **LR 1891**: La vorto “kaj” ... ne estas arbitre elpensita (ĝi estas vorto greka = la latina “et”) [*Esperantisto* 1891, p. 49].

kaj' [OA 1] quai | quay, wharf | Kai | набережная | brzeg rzeki, bulwar. {MAR} — [RE A]. [EG 1].

kajer' - cahier | paper covered book, copy book | Heft | тетрадь | kajet. — **kajero** - cahier | copy book | Heft | тетрадь | kajet [FE 10]. — [AK] cahier, fascicule | unbound book, part (*of same*). — [UL]. — Jen estas la kajero de la juna fraŭlino [FE 10.4].

kajut' - kajute | cabin | Kajüte | каюта | kajuta. {MAR} — [AK] {fr} cahute, cabine. — [RE].

kaka' [OA 1] cacao | cocoa | Kakao | какао | kakao. {KUIR} — [RE].

kakt/o. [OA 8] Planto kun karnecaj tigoj kaj branĉoj, kiuj surhavas skvamojn aŭ pikilojn anstataŭ folioj. — A. cactus, F. cactus, G. Kaktus, H. {es} cacto, cactus, I. {it} cacto, cactus, P. {pt} cacto. {BOT} — [EG 1].

kal' - cor (aux pieds) | corn (on the foot) | Hühnerauge | мозоль | nagiotek, odcisk {MED}. — [Einstein 1888]. [RE].

kalci/o. [OA 9] Ĥemia elemento, grizblanka metalo, kiu interalie estas parto de ostoj kaj dentoj. Simbolo Ca, atomnumero 20, atommaso 40,08. {KEM} — [EG 1] Calcium {2012 ankaŭ: Kalzium}.

kaldron' - chaudron | kettle | Kessel | котель | kocioł. — **kaldrono** - chaudron | kettle | Kessel | котель | kocioł [FE 25]. — [UL]. — Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono; el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; ... [FE 25.14].

kalejdoskop-o [OA 2.1] — [DL-Ald]. [Beau] kaléidoscope. [EG 1] Kaleidoskop.

kalendar' [OA 1] * calendrier | calendar | Kalender | календарь | kalendarz. — [RE]. * [FK 208,13] Fingra *kalendaro*. [FK 213,30] : la *kalendaro* Gregoria / Julia (nova / malnova stilo).

kalendul-o [OA 2.2] (*bot.*) souci | marigold | Ringelblume. {BOT} — [EG 1] Ringelblume.

kaleŝ' - carosse calèche | carriage | Wagen | коляска | powóz. — **kaleŝo** - carosse, calèche | carriage | Wagen | коляска | powóz [FE 38]. — [UL]. — Kun

bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8]. — Кр. [Einstein 1888] *kaleĉ-* {-ĉ-}.

kalfatr' - calfater | calk | kalfatern | конопатить | zalepiać, konopaczyć. {MAR} — [RE].

Kali-o {legu: kali-o} [OA 4], {fr} potassium | {en} potassium | Kalium. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} potassio | {es} potasio | {pt} potássio | {ca} potassi. {KEM} — [EG 1] Kalium.

kalibr-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] calibre. [EG 1] Kaliber.

kalif-o [OA 2.1]. — [EG 1] Kalif.

kalik' - coupe, calice | bowl | Kelch | чаша | kielich. {BOT} — [AK] {en} chalice, cup. — [RE]. [Beau]: *Kalik*, au contraire {de pokal', vd. tie}, a une signification générale. Ainsi nous pouvons dire *la kaliko de la floroj* [Beau pokal].

kalikot' - calicot | calico | Calico {de 1901: Kaliko} | коленкорь | perkal. {TEKS} — [RE].

kalk' - chaux | lime | Kalk | известь | wapno. — [RE].

kalkan' - talon (du pied) | heel | Ferse | пятка | pięta {ANAT}. — [RE].

kalkanum' [OA 1] * talon (chauss.) | heel (of a shoe) | каблукъ | Absatz | obcas. — * [Rev 97,9] Li skuas la pugnon kaj batas per la *kalkanumo* la plankon. [Ham 65,21] vi per alteco de unu *kalkanumo* fariĝis pli proksima al la ĉielo. — **Rim.:** Interpretebla kiel la Fundamenta radiko *kalkan'* kun la sufikso *-um'*.

kalkul' - compter | calculate | rechnen | считать | rachować, liczyć. — [AK] calculer, compter. — [UL].

kalomel-o (*farm.*) [OA 2.1] {FARM} — [EG 1] Kalomel.

kalson' - caleçons | drawers | Unterhosen | подштанники | gacie, kalesony {VEST}. — [RE].

kalumni' - calomnier | calumniate | verläumden {2012: verleumden} | клеветать | obgadywać, potwarzać. — [RE].

Kalv-a {legu: kalv-a} [OA 4], {fr} chauve | {en} bald, calvous | {de} kahl(köpfig). — Kromaj (neoficialaj)

tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} calvo | {es} calvo | {pt} calvo | {ca} calb, xoll, pelat. — [Marta]. [EV] {antaŭe: sen/har/a}.

Kalvin' {mankas en UV} — [FE 37.8]. {NOM} — **Kalvin'** [OA 7] (vira nomo). {Mallerta difino; la francilingva familia nomo *Calvin* estas neŭtra pri la sekso}.

• **Kalvinano** {mankas en UV} - Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj [FE 37.8]. — **Rim.:** Pri uskleco (Kalvin/an/oj, sed krist/an/oj de Krist/o) vd. en BK II.1.

kamarad' [OA 1] * camarade | comrade, fellow | Kamerad | товарищ {de 1918: товарищ} | towarzysz. — [EG 1]. * [Rab 47,19] Ĝi estis la lasta volo de mia mortanta *kamarado*. [Rev 83,12] li estas frato-*kamarado* kun ĉiuj ministroj.

kambi' - lettre de change | exchange | Wechsel (Kaufm[ann]) | вексель | weksel. — [AK 1914] bill of exchange. — [RE].

kame-o [OA 2.1] — [EG 1] Kamee.

kamel' - chameau | camel | Kameel {de 1901: Kamel} | верблюдъ | wielbłąd. {ZOO} — [RE].

kameli' [OA 1] camelia | camelia | Kamelie | камелия | kamelja. {BOT} — [Beau]. [EG 1].

kamen' - cheminée | fire-place | Kamin | каминъ | kominek. — **kameno** - cheminée | fire-place | Kamin | каминъ | kominek [FE 25]. — [UL]. — Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono ... [FE 25.14]

• **kamen'tub'** - cheminée | chimney | Schornstein | дымовая труба | komin.

kamer' - chambre | chamber | Kammer | камера | komora, komórka. — [AK] chambre noire | room (*dark*), camera. — [MV]. — **Rim.:** Kp. la neoficialan formon „kamera-o“ por unu el la signifoj de kamer' (PIV 2005); vd. ankaŭ BK I ĉe A 8.

kamfor' - camphre | camphire, camphor | Kampher | камфора | kamfora. {KEM} — [AK] {en} camphor. — [RE].

kamion/o. [OA 8] Granda aŭtomobila veturilo por pezaj ŝarĝoj. — A. lorry, truck; F. camion; G. Lastkraftwagen, Lastauto, Laster; H. {es} camión; I. {it} camion, P. {pt} camião, caminhão. {VETU} — [EV] {ne ĉe Z}. — Kp. [PVS] ŝarĝaŭto.

kamizol' - camisole | waistcoat | Brustwamms {de 1901: Wams; 2012: Wams (ark.)} | фуфайка | kaftanik. {VEST} — [RE].

kamlot' - camelot | camlet | Camelot | камлотъ | kamlot. — [AK] camelot (*étouffe*) | camlet (*cloth*). — [RE].

kamomil' - camomille | camomile | Kamille | ромашка | rumianek. {BOT} — [RE].

kamp' - champ, campagne | field | Feld | поле | pole. — **kampo** - champ, campagne | field | Feld | поле | pole [FE 33]. — [UL]. — Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15]. Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6].

kampanj/o [OA 9] **1** Serio da militaj manovroj kun difinita celo en iu regiono: *la Ruslanda kampanjo de la Granda Armeo en la jaro 1812a*. — [PIV 1970]. **2** Intensa publika agado por akiri subtenon de homoj por afero: *la mediprotektantoj faris kampanjon por reutiligo de rubaĵoj; elekta kampanjo*. — [PIV 1970]. — **Rim.:** Pri la misa formo „en la jaro 1812a“ vd. BK I.

• **kampanj/i.** Fari kampanjon: *ili kampanjis por la maldekstra partio; li kampanjas kontraŭ la nova leĝo*.

kan' - roseau, canne | cane | Rohr | трость | trzcina. {BOT} — [AK 1914] cane (*reed*) | Schilf, Rohr. — [RE].

kanab' - chanvre | hemp | Hanf | конопля | pieńka, konopie. {BOT} — [RE].

kanaben-o [OA 2.2] linotte | linnet | Hänfling. — [EG 1] Hänfling.

Kanado [OA 8] {TOPO} — [EG 1] K-o; k-ano. — **LR 1911** [Pri la nomoj de landoj]: „Kanado“, vd. ĉe Brazilo. — Kp. [E-isto 8/1894] *Kanad/uj/o*.

kanajl' - canaille | mob, canaille | Canaille {de 1901 pli kutima: Kanaille} | каналья | łajdak. — [AK] {en} scoundrel, rascal. — [RE].

kanal' [OA 1] * canal | channel | Kanal | каналъ | kanał. — [Beau]. [EG 1]. * [FK 45,16] ŝi eĉ sin levadis tra la tuta mallarĝa

kanalo, [FK 199,23] Unu ĉefa *kanalo* kaj multo da *kanaloj* flankaj. [FK 219,22] Kiam la oceano estas traveturita kaj oni alproksimiĝas al la *kanalo*.

kanap' - canapé | sofa, lounge | Kanapee {ark., 2012 pli kutima: Sofa} | диванъ | канара. — **kanapo** - canapé | sofa, lounge | Kanapee {ark., 2012 pli kutima: Sofa} | диванъ | канара [FE 26]. {MEBL} — [UL]. — El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9].

kanari' - canari, serin | canary | Kanarienvogel | канарейка | kanarek. {ZOO} — [RE].

kancelari' - chancellerie | chancery | Kanzlei | канцелярія {de 1918: канцелярия} | kancelarya {de 1936: kancelaria}. — [RE].

kancelier' - chancelier | chancellor | Kanzler | канцлеръ {de 1918: канцлер} | kanclerz. — [RE].

kancer/o. [OA 9] Grava malsano karakterizata de malnormala kaj danĝera multobliĝo de ĉeloj: *pulmokancero*; *tamokancero*. {MED} — [PV 1930].

kand' - candi (sucre) | sugar-candy | Candelzucker {2012: Kandiszucker} | леденець | cukier lodowaty. {KUIR} — [RE]. [EG 1] **kandi-o** {kun -i-}, Kandis, Kandizucker.

kandel' - chandelle | candle | Licht, Kerze | свѣча | świeca. — **kandel'** - chandelle | candle | Kerze | свѣча | świeca [UV ing']. — **kandelo** - chandelle | candle | Licht, Kerze | свѣча | świeca [FE 20]. — **kandelo** - chandelle | candle | Kerze | свѣча | świeca [FE 40 ing']. — [UL]. — **Rim.:** La germana traduko *Licht* (mankas en UV kaj FE ĉe *ing'*) estas ark. kaj uzata nur plu en fiksj kunmetaĵoj kiel ekz. *Lichtmesse*.

● **kandel'ing'** - chandelier | candlestick | Leuchter {2012: Kerzenhalter} | подсвѣчникъ {de 1918: подсвечник} | lichtarz [UV ing']. — **kandelingo** - chandelier | candle-stick {2012: candlestick, sen streketo} | Leuchter {2012: Kerzenhalter} | подсвѣчникъ {de 1918: подсвечник} | lichtarz [FE 40 ing'].

Kandelabr' {legu: kandelabr'} [OA 3.1] {en} candelabrum | {fr} candélabre | {de} Kandelaber | {es}

candelabre | {pt} candelabre {legu: candelabro} | {it} candelabre | {pl} kandelabr. [Beau]. [EG 1] Kandelaber, Armleuchter.

kandidat' [OA 1] * candidat | candidate | Kandidat | кандидатъ | kandydat. — [RE]. * [FK 200,9] La sekretario, ricevinte la leteron de *kandidato*, sendas ... [FK 304,27] Esperanto estas nun la sola *kandidato* en la tuta mondo.

kanguru/o. [OA 9] Aŭstralia mamulo, kiu havas tre mallongajn antaŭajn krurojn, tre longajn kaj fortajn malantaŭajn krurojn, per kiuj ĝi sin movas salte, kaj tre muskolan apogan voston, kaj kies ino havas ventran haŭtpoŝon, en kiu restas la idoj dum la unua tempo post la naskiĝo. (*Macropodinae* aŭ pli vastasence *Macropodidae*.) {ZOO} — [PV 1930].

kanibal' [OA 1] {*} cannibale | cannibal | Kannibale | людоедъ {de 1918: людоед} | ludożerca {legu: ludożerca}. — [EG 1]. * [Rab 119,15] La peko mem ruĝiĝus, *kanibalo* ekstremus. — **Rim.:** La stel-eto mankas en OA 1.

kankr' - écrevisse | crab | Krebs | ракъ | rak. {ZOO} — [RE].

kanon' [OA 1] canon (artil., relig.) | cannon, canon | Kanon, Kanone | пушка, канонъ | armata, kanon. {MIL} {RELI} — [RE]. — **Rim.:** Du vortoj (homonimoj), prezentitaj en unu vortara artikolo: [EG 1] Kanon (der) {religia signifo}, Kanone (die) {mil. signifo}; **-igi**, kanonisieren {rel.}; **-i**, kanonieren, aus der Kanone schiessen {mil.}; **-ado**, Kanonado; **-isto**, Kanonier. — Кр. паф'ил'ег' [UV].

kanonik' [OA 1] chanoine | prebendary | Kanonikus | каноникъ | kanonik. {RELI} — [Einstein 1888]. [Beau]. [EG 1] Kanonikus, Chor-, Dom-, Stiftsherr.

kant' - chanter | sing | singen | пѣтъ {de 1918: петь} | śpiewać. — **kanti** - chanter | sing | singen | пѣтъ {de 1918: петь} | śpiewać [FE 9]. — **kant'** - chanter | {angla mankas} | singen | пѣтъ {de 1918: петь} | śpiewać [UV ek']. — **kanti** - chanter | {angla mankas} | singen | пѣтъ {de 1918: петь} | śpiewać [FE 21 ek']. — Li kantas tre belan kanton [FE 40.8]. — [UL].

• **kanto** — La kanto de la birdoj estas agrabla [FE 9.2]. Li kantas tre belan kanton [FE 40.8].

• **kantado** — La kantado estas agrabla okupo [FE 40.9].

• **ek'kant'** commencer à chanter | {angla mankas} | einen Gesang anstimmen | запѣвать | zaśpiewać [UV ek']. — **ekkanti** - commencer à chanter | {angla mankas} | einen Gesang anstimmen | запѣть | zaśpiewać [FE 21 ek'].

kantarid' - cantharide | cantharide | spanische Fliege | шпанская муха | mucha hiszpańska. {ZOO} — [RE].

kantat' [OA 1] cantate | cantata | Kantate | кантата | kantata. {MUZ} — [EG 1].

kanton-o [OA 2.1] {JUR} — [Beau] canton. [EG 1] Kanton.

kantor' - chantre | chanter | Cantor {de 1901: Kantor} | канторъ {de 1918: кантор} | kantor, śpiewak kościelny. {RELI} — [AK] {en} chanter, precentor. — [RE].

kanvas' - canevas | canvass, draught | Canevas {de 1901: Kanevas} | канва | kanwa. — [AK] {en} canvass (*material*). — [RE].

kanzon/o. [OA 8] Versaĵo, plej ofte gaja, sprita aŭ moka, konsistanta el egalaj strofoj finiĝantaj per refreno kaj destinita esti kantata. — A. (chanson), (little) song; F. chanson; G. Lied, Gesang, Chanson; H. {es} canción; I. {it} canzone; P. {pt} canção, modinha. {MUZ} — [EV] {ne ĉe Z}.

kap' - tête | head | Kopf | голова | głowa. — **kapo** - tête | head | Kopf | голова | głowa [FE 39]. — **Ká-po** [FE 2]. — [UL]. — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

• **packapo.** — **Пac-ká-po** [FE 2]. **Пacapo** [FE 4]. — **Rim.:** Vd. la komenton je *pac'*.

kapabl' - capable, apte | capable | fähig | способный | zdolny. — **kapabla** - capable, apte | capable | fähig | способный | zdolny [FE 17]. — [RE]. — BRO5 -a.

• **kapablo** - Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu

ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino ... [FE 23.3].

kapel' - chapelle | chapel | Kapelle | капелла | kapela. {RELI} {MUZ} — [RE].

— **Rim.:** La preciza senco ne estas evidenta, ĉar la sam-etimaj vortoj (el mezlatina *cappa*, diminutivo *cap(p)ella*) havas malsamajn signifojn en la referenc-lingvoj, i.a. ĉefe tiun de „preĝejo“ [1] kaj „malgranda orkestro“ [2], nome: franca: 1,2; angla: 1, germana: 1,2, rusa: 2, pola: 2 (seno 1 = kaplica). **kapel'** originas en [RE 1889, 71], kie ĝi celas la muzikan sencan 2: капельмейстеръ, *kapel'estr'* (капелла mankas, капельмейстеръ estas rekta transpreno el la germana *Kapellmeister* samsignifa). Por la preĝejo, seno 1, en 1889 ne ekzistas aparta radiko: [RE 222] часовня, *preĝ'ej'et, sankt'ej'et*. — Tiel ankoraŭ en EG 1 (1904): **kapel-o**, Kapelle; **-estro**. Kapellmeister. — En [ER 1909] la arkitektura seno 1 fariĝis la ĉefa, apud kiu ankoraŭ ekzistas la muzika: часовня, капелла (хоръ музыкантовъ {de 1918: хор музыкантов, t.e. muzika ĥoro}); **-estro**, капельмейстеръ. — [Kabe 1910] konfirmas ambaŭ sencojn: **Kapelo** {1}. Malgranda preĝejo aŭ parto de preĝejo, posedanta altaron kaj prezentanta apartan tuton. **Kapelo** {2}. Orkestro. **Kapelestro**. Ĉefo, direktanta kapelon. — Laŭ [PIV 2005] la muzika seno estas evitinda: **kapelo** ^Z {= Fab I}; *sur la monto, silenta kapeleto*^Z. 2 Parto de preĝejo, enhavanta kroman altaron. 3 Ĉambro, en privata domo, destinita por Diservo: *kapelano* (pastro dungita por ofici en tia ĉambro). 4 (evi) Aro de la muzikistoj, ludantaj aŭ kantantaj en kapelo; preĝeja ĥoro: *kapelestro* (ĥorestro). ☞ **ĥorejo**, **sanktejo**. — Ĉe Z ŝajne nur la arkitektura seno, vd. krome Fab III: *En la kapelo pendis ŝia bildo, ĉirkaŭita de arĝentaj lampoj*. Same ĉe Kabe. La muzika seno en la moderna literaturo nur malofta, kutime en kunmetaĵoj kiel „jazkapelo“.

kapital' [OA 1] * capital (fonds) | capital | Kapital | капитал | kapitał. — [DL-Ald] *El ĉiuj specoj de verkoj, ..., mi*

mem povas eldoni nur tre malgrandan parton, ĉar mi havas tro malmulte da tempo kaj tro malgrandajn kapitalojn {tiel plurale} [DL-Ald 30]. [RE]. * [FK 307,6] kelkaj el ili englutis ankaŭ tre grandajn kapitalojn. [FK 67,34] mi havus grandegan kapitalon.

kapitan' - capitaine | captain | Hauptmann | капитанъ | kapitan. {MIL} — [RE]. * [Rev 24,24] la infanteria *kapitano*. [Ham 176,2] kvar *kapitanoj* portu sur la trono la korpon de Hamleto.

kapitel' - chapitreau | chapitre | Säulenknäuf | капитель | słupogłów. {ARKI} — [AK] {en} capital (*of pillar*) | kapitel, głowica. — [RE].

kapitulac' - capituler | capitulate | capitulieren {de 1901: kapitulieren} | капитулировать | kapitulować. {MIL} — [AK] капитулировать, сдаться. — [RE].

karon' - charon | caron | Караун | каплунъ | karlón. {ZOO} — [RE].

kapor' - câpre | caper | Капер | каперсъ | kaparki. {KUIR} — [AK] {en} caper (*berry*). — [RE].

kaporal' [OA 1] * caporal | corporal | Корпорал | капраль | kapral. {MIL} — [EG 1]. * [Rab 24,20] sub la hipoĥondria humoro de ordonema *kaporalo*. — **Rim.**: Tri formoj: {fr} -ap-; {en}, {de} -orp-; {ru}, {pl} -pra-.

kapot' - capote | great coat with a cape | Capot | капоть | kapota. {VEST} — [AK] greatcoat (*with cape*) | плащ с капюшоном. — [RE]. — **Rim.**: La germana *Capot* aŭ *Capote* en 2012 estas ne plu kutima. Ĝi signifis ian *Regenmantel mit Kapuze*.

kapr' - bouc | goat | Bock | козелъ | kozioł. {ZOO} — [RE]. — [AK] Ziege. — **Rim.**: {de} *Bock* aŭ *Ziegenbock* estas la vira kapro, *Ziege* la vorto por kaj la besto ĝenerale kaj la ina kapro. Кр. samdemande *kapreol'* kaj *ŝaf'*.

kapreol' - chevreuil | roe, roe-buck {2012 aŭ unuvorte *roe* aŭ duvorte *roe buck*} | Reh | козуля | sarna. {ZOO} — [RE]. — **Rim.**: Nur {en} havas la specifan vorton por la masklo (*roe* aŭ *roe buck*) apud la vorto por la besto ĝenerale. En la aliaj lingvoj la masklo estas: chevreuil mâle | roebuck | Rehbock | самец косули | {?}.

kapric' - caprice | caprice, whim | Caprice {en 2012 ne plu uzata}, Laune | капризь {de 1918: каприз} | kaprys. — [RE]. — BRO8 -a {ne -o kiel en UV}. — **Rim.**: [DL 1888] *kapris-* {kun -s-}: *Vi, estante homo instruita, scias tre bone, kiel kaprisa estas la naturo* [DL 17.49].

kapsik/o [OA 9] 1 Kreskaĵo, kiu produktas kapsikon 2. (*Capsicum*.) 2 Verda, ruĝa aŭ flava longforma frukto de kapsiko 1, kun multaj semoj pendantaj interne, uzata kiel legomo kaj kiel spico: *akra kapsiko*; *neakra kapsiko*; *el kapsiko oni faras paprikon*. — [PIV 1970].

• **kapsik/et/o**. [OA 9] Malgranda ordinare tre akra kapsiko 2. {BOT}

kapsul' - capsule | capsule | Kapsel | капсуля | kapsułka. — [MV]. [EG 1].

kapt' - attraper | catch | fangen | ловить | chwytac. — **kapti** - attraper | catch | fangen | ловить | chwytac [FE 22]. — [UL]. — [AK] attraper, capturer, prendre, saisir. — Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13].

• **kapt'il'** - piège | trap, pit-fall | Schlinge, Falle | силось | sidlo.

kapuĉ' - capuce, capuchon | capuchin, cowl | Capuchon {ark., 2012: Kapuze} | капишонъ | kaptur. {VEST} — [AK] cowl, hood | Kapuze | капюшон. — [RE].

kapucen' - capucin | capuchin friar | Kapuziner | капуцинъ | карсун. {RELI} — [RE]. — **Rim.**: Unuatempa ŝanĝo de la int. formo je *-in'* al *-en'*, кр. *delfen'* kaj vd. en BK II.1.

kar' - cher | dear | theuer | дорогой | drogi. — **kara** - cher | dear | theuer | дорогой | drogi [FE 20]. — [UL]. — Karaj infanoj, estu ĉiam honestaj! [FE 20.17].

karaben' - carabine | carabine | Karabiner | карабинъ | karabin. {MIL} — [RE].

karaf' - carafe | caraffe, decanter | Caraffe {de 1901: Karaffe} | графинъ | karafka. — [RE].

karakter' - caractère | character | Charakter | характеръ | charakter. — **karaktero** - caractère | character | Charakter | характеръ | charakter [FE 11]. — [RE]. — Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1].

... la verko perdus sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, ... [A 4.6]. — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrino [FE 11.2].

karakteriz' [OA 1] * caractériser | characterize | charakterisieren, kennzeichnen | характеризовать | charakteryzować. — [RE]. * [FK 199,8] Ne ekzistas tie eĉ unu epiteto, kiu *karakteriz* la buŝon de Heleno. [FK 69,36] nenia estas tiel *karakteriza*, kiel la sekvanta.

karambol' [OA 1] caramboler | to cannon at billiards | karambolieren | карамболировать | karambolować. — [Beau]. [EG 1] -i; -o, Karambolage.

karamel-o [OA 2.1] {KUIR} — [EG 1] Karamelle.

karas' - carassin (poisson) | crucian | Karausche | карась | karaś. {ZOO} — [RE]. — [AK] {en} crucian (*fish*).

karat' [OA 1] * carat | carat | Karat | каратъ | karat. — [RE]. * [FK 200,8] Ĝia pezo estas 971 *karatoj*.

karavan' [OA 1] caravane | caravan | Karawane | караванъ | karawana. — [RE].

karb' - charbon | coal | Kohle | уголь | węgiel. — [UL].

Karbon-o {legu: karbon-o} [OA 4], {fr} carbone | {en} carbon | {de} Kohlenstoff. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} carbonio | {es} carbono | {pt} carbone {legu: carbono} | {ca} carbon {legu: carbó}. {KEM} — [Kabe 1910]: **Karbono** (Ĥem.). C. Ĥemia elemento, el kiu konsistas karbo, fulgo, grafito, diamanto kaj kiun enhavas ĉiuj vivantaj estaĵoj (bestoj, vegetaĵoj). {multaj pliaj trafoj en aliaj difinoj ĉe Kabe; ne ĉe Z, antaŭe karbo}.

karcer' [OA 1] cachot | dungeon | Karzer {2012: Gefängnis, Verlies, Kerker, Karzer (ark. en Germanio, ankoraŭ uzata en Aŭstrio)} | карцеръ {de 1918: карцер} | koza, areoszt. — [EG 1] Karzer.

kard' - chardon | thistle | Distel | чертополохъ | oset. {BOT} — [RE].

kardel' - chardonneret | thistle-finch | Stieglitz, Distelfink | щеголь, щегленокъ | szczygieł. {ZOO} — [RE].

kardinal-o (*ekl[ezio]*) [OA 2.1] {RELI} — [RE]. [Beau] cardinal. [EG 1] Kardinal.

kares' - caresser | caress | liebkosen | ласкать | piescić. — [UL].

Karier' {legu: karier'} [OA 3.1] {en} career | carrière (profession) | Karriere, Laufbahn | {es} carrera | carreira | carriera | {pl} karjera. — [EG 1] Karriere.

karikatur-i [OA 2.1] — [Beau] **karikatur**, caricature. **karikaturi**, caricaturer. [EG 1] **karikatur-o**, Karikatur; -i, karikieren. — AV -o {do ne - i kiel en OA 2}.

kariofil' - girofle (clou de) | clove | Nelke | гвоздика | goździk. {BOT} — [RE].

Kariol' {legu: kariol'} [OA 3.2] {en} cariole | {fr} carriole | {de} Karriole, Karren | {es} carriola | {pt} kariol, carruagem norueguesa {legu: carruagem norueguesa. Pli bone: aranha, charrete} | {it} carrozzino, carrozzella | {pl} -- {mankas} | (durada simpla norvega veturilo). — [EG 1] Karriole.

karmin' - carmin | carmine | Carmin {de 1901: Karmin} | карминъ {de 1918: кармин} | karmin. {KEM} — [RE].

karn' [OA 1] * chair | flesh | Fleisch (am Körper) | мясо (натѣль) {pres-eraro, legu: мясо (на тѣль)} | siafo. — [EG 1] Fleisch (an einem Körper) (vgl. viando); **tibi—o**, Wade; **dento—o**, Zahnfleisch. * [Rab 28,25] [tigro] hakas sian furiozan dentaron en homan *karnon*. [Rab 82,82] Mi hakos al vi la akrajn spronojn en la *karnon*. [Rab 10,12] Ne *karno* kaj sango, sed la koro faras nin patroj kaj filoj. — **Rim.**: Pli bona rusa traduko de *karn'* estas “плоть”.

karnaval' - carnaval | carnaval | Fasching | карнавалъ, масляница | karnawał. — [RE]. — [AK 1914] carnival | Karneval, Fasching.

karo' - carreau (cartes) | diamond | Carreau (in Karten) {de 1901: Karo (Karenspiel)} | бубны | karo. {LUD} — [AK] {en} diamonds (*cards*). — [RE].

karob' - caroube | carob bean | Johannisbrod | сладкій рожокъ | chleb św.

Jana. {BOT} — [MV]. — [AK] {en} carob-bean, locust (*fruit*).

karoserio. [OA 9] Ekstera (supra) korpo de aŭto aŭ de simila veturilo, kontraste al eventuala ĉasio: *memportanta karoserio* (= karoserio sen ĉasio). {TEK} — [GD]. [PIV 1970].

karot' - carotte | carrot | Möhre, Mohrrübe | морковь | marchew. {BOT} — [RE].

karp' - carpe (poisson) | carp (fish) | Karpfen | карп | карп. {ZOO} — [RE].

karpen' - charme | yoke-elm | Hagebuche, Hornbaum | грабъ, грабина | grab. {BOT} — [RE]. — [AK] charme (*bot.*).

kart' - carte | card | Karte | карта | karta; mapa. — [DL 1888]: *Ĉu vi ludas violonon?* [DL 16.18]. *Ne, mi ludas kartojn, sed por instrumentoj mi ĉian {de 1888: ĉiam} estis tro maldiligenta* [DL 16.19]. *Jen estas mia karto, mi loĝas sur la Suna Flanko kaj en pluva vetero mi ĉian {de 1888: ĉiam} estas en la domo!* [DL 17.35]. [RE 72] карта, kart'. Карточка, kart'et. [EG 1] **kart-o**, Karte; **-eto**, Kärtchen, Visitenkarte; [**lud**]—**oj**, Spielkarten; [**lud**]—**aro**, Spiel Karten; **-o geografia**, Landkarte. — **Rim.**: En DL jam du signifoj, nome ludkarto kaj nomkarto. En EG 1 aldone ankoraŭ la signifo de „landkarto“, t.e. mapo [OA 8], kalkeo de la germana „Land'kart'e“.

kartav' - grasseyer | speak thick | schnarren (beim Sprechen) | картавить | nieczysto wymawiać. — [RE 72]. — [AK] {en} trill the r strongly | szeptenić.

kartilag' - cartilage | cartilage | Knorpel | хрящъ | chrząstka. {ANAT} — [RE].

kartoĉ' - cartouche | cartouch | Kartätsche | картечь | kartacz. — [AK] cartouche (*subst. fém.*) | cartridge (*for gun*). — [RE 72].

kartograf' (2) [OA 7] — [EV 1923] {antaŭe kartografi-ist-o, kart-ist-o}.

kartografi-o [OA 2.1] {GEO} — [EG 1] Kartographie.

karton' - carton | pap | Pappe | картонъ, папка | tektura. — [RE]. — [AK] {en} cardboard.

kartuŝ-o (*arĥ.*) [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Kartusche, Zierrahmen, Ziertitel, Schönleiste, Papierschablone (*für Malerei*).

karusel' - carrousel | carousal | Carroussel {2012: Karussell} | карусель | karuzela. — [RE]. — [AK] roundabout.

kas' - caisse | chest, money-box | Kasse | kassa | kassa. — [AK] caisse (*fonds*) | till, cash-box, chest (*money*). — [RE].

kaŝ' - cacher | hide (vb.) | verbergen, verhehlen | прятать | chować. — **kaŝi** - cacher | hide (vb.) | verbergen | прятать | chować [FE 21]. — [UL]. — La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

kased/o. [OA 9] Speciala skatoletto, kiu enhavas kaj protektas sonbendon, filmon aŭ ion similan, kaj kiun oni povas, sen ĝin malfermi, meti en aparaton por uzi tiun enhavaĵon. — [EG 1] kas-et-o, Kasette. [EV 1923] kas-et-o 1. kleine Kasse (a. monkesteto), Kasette, Schatulle. 2. phot. ŝanĝa ~o. [PV 1930]: kaseto {kun -t-}. Plata skatolo, ordinare ligna aŭ metala, por ŝarĝi per plako aŭ filmo k kiun oni ŝovas en kamerao. [PIV 1970]: kaset/o. [PIV 2002]: kased/o.

kaserol' - casserole | stewpan | Casserolle {de 1901: Kasserolle} | кострюля | rondel. — [AK] {en} stewpan, saucepan. — [RE].

kask' - casque | helmet | Helm | шлемъ | hełm, szyszak. {VEST} — [RE].

kasked/o. [OA 8] Ĉapo kun viziero, portata aŭ de uniformuloj, aŭ de civiluloj. **RIM.**: la kaskedo estas pli plata, iafoje kapronda; la kepo estas pli alta, ordinare cilindra. — A. (peaked) cap, F. casquette, G. (Schirm-)Mütze, H. {es} gorra, (casquette), I. {it} berretto, P. {pt} boné. {VEST} — [PV] {ne ĉe Z}.

kast' [OA 1] * caste | caste | Kaste | каста | kasta. — [RE]. * [FK 180,27] Serĉistoj de postesignoj {nun pli kutima: spuroj} en Hindujo formas apartan *kaston*. [FK 191,18] la pli altaj *kastoj* de la hindoj-buddistoj.

kaŝtan' - châtaigne | chestnut | Kastanie | каштанъ | kasztan. {BOT} — [RE].

Kastanjet-o, {legu: kastanjet-o} [OA 4], {fr} castagnettes {pluralo} | {en} castanet | spanische Tanzklapper {2012 prefere: Kastagnetten (pluralo, nur escepte en singularo)}. {MUZ} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} castagnette, nacchere | {es} castañetas, castañuelas | {pt} castanholas {singulare: castanhola. La pluralon oni uzas por la duopo uzata kiel muzikilo.} | {ca} castanyetes, castanyoles {legu: castanyetas, castanyolas}. — [Bat 1891].

kastel' - château | castle | Schloss, Kastell | замокъ | zamek. — [AK] zamek (obronny). — [RE].

kastor' - castor | beaver | Biber | бобръ | bóbr. {ZOO} — [RE].

kastr' - châtrer | cut, curtail | castriren {de 1901: kastroieren} | кастрировать | rzezać, wałaszyć. — [AK] {en} castrate. — [RE].

kat' - chat | cat | Katze | котъ | kot. {ZOO} — [UL].

katafalk' [OA 1] * catafalque | catafalque | Katafalk, Leichengerüst | катафалкъ | katafalk. — [Beau]. * [Ham 176,8] oni metu la mortintojn alte sur *katafalkon* antaŭ la popolo.

katakomb-o [OA 2.1]. — [EG 1] Katakombe. — Кр. [E-isto 8/1892] *katakomb-* {kun -u-}. [FK 225,7] Tiuĵ ĉi iroj servas en la komenco, simile al la *katakumboj* {kun -u-} de Parizo, kiel la rompejoj.

katalepsi' [OA 1] catalepsie | catalepsy | Starrsucht {2012 pli kutima: Katalepsie} | катаlepsия {de 1918: катаlepsия} | katalepsja. {MED} — [RE].

katalog' [OA 1] * catalogue | catalogue | Katalog | каталогъ {de 1918: каталог} | katalog. — [RE]. * [FK 203,20] Profesoroj sendas al li *katalogon* de libroj.

kataplasm' - cataplasme | poultice | Kataplasma | припарка | kataplazm {MED}. — [AK 1914] Umschlag, Pflaster. — [RE].

katapult/o [OA 9] **1** Malnova militmaŝino, kiu pafis ŝtonojn k.a. pere de longa streĉita brako aŭ pere de diversaj aliaj meĥanismoj. {MIL} — [EV 1923] Katapult (alte Wurfmaschine). [PIV 1970]. **2** Pafiletto en la formo de Y, kun kaŭĉuka ŝnuro (rubando), per kiu oni (precipe infanoj)

pafas ŝtonetojn k.s. — [PIV 1970]. **3** Meĥanika aparato, por antaŭenĵeti aviadilon for de la ferdeko de ŝipo, aŭ glisilon for de la grundo. — [PIV 1970].

katar' - catarrhe | catarrh | Schnupfen, Katarrh | насморкъ, катаръ | katar {MED}. — [RE].

katarakt' - cataracte (yeux) | cataract | Staar {de 1901: Star} (Augenkrankheit) | катаракта | katarakta {MED}. — [AK] {en} cataract (*eye*). — [RE].

katastrof' [OA 1] * catastrophe | catastrophe | Katastrophe | катастрофа | katastrofa. — [Einstein 1888]. [EG 1]. * [FK 185,25] en la lokoj de la *katastrofo*. [Rab 42,5] la *katastrofon* de tiu ĉi tragi-komedio lasu al mi.

katedr' [OA 1] * chaire | chair of state | Katheder, Kanzel | каѳедра {de 1918: кафедра} | katedra. — [RE]. * [Rev 9,15] suririnte sur la *katedron*. [Rev 10,3] Li dekuris de la katedro.

katedral-o [OA 2.1] {RELI} {ARKI} — [EG 1] Dom, Münster, Kathedrale.

kategori' [OA 1] * catégorie | category | Kategorie | категория {de 1918: категория} | kategorja {de 1936: kategorja}. — [RE]. * [FK 243,22] La provoj de la unua *kategorio* estis tiel komplikitaj. [FK 286,35] la nomitaj lingvaj *kategorioj*.

Kateĥist', Katekist' {legu: kateĥist', katekist'} [OA 3.2] {en} catechist | {fr} catéchiste | {de} Katechist | {es} catequista | {pt} catechista {legu: cataquista} | {it} catechista | {pl} katecheta. {RELI} — **Rim.: 1.** Vd. kateĥiz' kaj la tiean LR 31 A. **2.** Кр. [Rab 26,82] via propono estas bona, tiel diras ankaŭ mia *kateĥismo*.

Kateĥiz', katekiz' {legu: kateĥiz'} [OA 3.2] {en} to catechise | {fr} catéchiser | {de} katechizieren | {es} catequizar | {pt} -- {mankas, estu: catequizar} | catechizzare | {pl} -- {mankas}. — **LR 31 A (1908):** La vorton “kateĥizi”, uzitan en la vortaro de O'Connor, mi trovas tute bona, ĉar ĝi estas internacia; el tiu vorto ni povas tute bone devenigi la vortojn “kateĥizo”, “kateĥiz-isto”, “kateĥizato” el tio ĉi tamen tute ne sekvas, ke la vortoj “kateĥismo” kaj “kateĥisto” estas malbonaj. “Kateĥismo” estas io alia ol “kateĥizo” sed se eĉ ni dirus, ke ambaŭ vortoj estas identaj kaj ni povas uzi

“katehizo” anstataŭ “katehismo”, ni eĉ en tiu okazo tute ne bezonus elfeti el nia lingvo la tute internacian kaj bonan vorton “katehismo”, sed ni povas tute sen ia maloportuneco lasi la vivon al ambaŭ vortoj kaj trankvile atendi, ke la komuna uzado iom post iom donos pli grandan forton al unu vorto kaj faros el la dua vorto ne plu uzatan arĥaismon [Resp. 39, *La Revuo* Maj. 1908].

Katekist' [OA 3.2]. — Vd. je Katehist' [OA 3.2].

katekiz' [OA 3.2]. — Vd. je katehiz' [OA 3.2].

katen' - chaîne {de 1990: chaine} | fetter | Fessel | оковы, кандалы | kajdany. — [RE].

katolik' [OA 1] * catholique | catholic | Katholik | католикъ | katolik. {RELI} — [RE]. * [FK 100,14] Dio vidas, ke li estas bona *katoliko*.

katun' - toile de coton | cotton, calico | Kattun | ситець | kreton. — [AK] {fr} cottonnade. — [MV].

kaŭci-o (*jur.*) [OA 2.1] {JUR} — [EG 1] Kaution.

kaŭĉuk' [OA 1] caoutchouc | india rubber {2012 pli kutima: natural rubber, caoutchouc} | Kautschuk | каучукъ {de 1918: каучук} | kauczuk. — [EG 1].

kaŭr-i [OA 2.2] être accroupi | to squat | kauern. — [EG 1] kauern.

kaŭteriz' - cautériser | cauterise | ätzen {2012: kauterisieren} | прижигать | wypalać. {MED} — [AK] wypalać (*medyc.*). — [RE].

kaŭz' - causer | cause | verursachen | причинять | powodować, sprawiać. — [UL].

• **kaŭz'o** - cause | cause | Ursache | причина | przyczyna. — **kaŭzo** - cause | cause | Ursache | причина | przyczyna [FE 28]. — ... severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado ... [A 1.3]. Sed en la praktiko ni (pro kaŭzoj jam multajn fojojn priparolitaj) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia «perfektigado» de la lingvo [A 9.2]. — Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2].

kav' - fosse, creux | cave | Grube | яма | dół, loch. — [AK] {en} cavity, hollow. — [MV].

kavaleri' [OA 1] cavalerie | cavalry | Kavallerie | конница | jazda. {MIL} — [RE].

kavalir' - chevalier | cavalier, knight | Ritter | рыцарь | rycerz. — [RE].

kavern' - caverne | cavern | Höhle | пещера | jaskinia, pieczara. — [RE].

kaviar' - caviar | caviare | Kaviar | икра | kawior. {KUIR} — [AK] икра (рыб, амфибий). — [RE].

kaz' - cas | case | Kasus | падежъ | przypadek. {GRAM} — [AK 1914] cas (*gram.*) | case (*gram.*) | Kasus, Fall | падеж (*грамматич.*) | przypadek (*gramat.*). — [RE]. — **kaz-o** [OA 2.1]. — [EG 1] Kasus. [Kabe 1910]: **Kazo**. Unu el la formoj de la deklinacio de la substantivoj, pronomoj aŭ adjektivoj: nominativo, akuzativo. *La latina lingvo posedis ses kazojn*. Komparu: **Okazo**. — **Rim.**: Detala studo pri la signifokampoj de kaz- / okaz- estas Kramer (nacilingve *Cramer*) 2016, repr. en BK IV.2.

kaze' - fromage à la pie | whey-cheese | Quark | творогъ | twaróg. {KUIR} — [AK] fromage blanc | curds. — [RE].

kazemat-o [OA 2.1]. {MIL} — [RE]. [EG 1] Kasematte.

kazern' [OA 1] caserne | barracks | Kaserne | казарма | koszary. {MIL} — [EG 1].

kazin-o [OA 2.1] — [EG 2] Kasino {ne en EG 1}.

ke - que | that (conj.) | dass, damit | что, чтобы | że, żeby. — **ke** - que | that (conj.) | dass | что | że [FE 8]. — [AK 1914] dass {en 1914 legu: daß, de 1996: dass}. — [UL]. — ... li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel ... fundamenton de Esperanto [A 2.3]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en A, ne registritaj tie ĉi}. — Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3]. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis

vivi kun ili [FE 11.2]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en FE, ne registritaj tie ĉi}. — **Rim.:** La F-to regule metas komon antaŭ „ke“. Escepto estas nur: „Mi volas ke vi tien iru“ [FE 19.2]. En FE eld. 1-2 ankaŭ tie tamen estas komo: „Mi volas, ke ...“.

• **por ke** — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalo ... — estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: ... [A 1.1]. — Kaj ŝi ... ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

kegl' - quille | keel | Kegel | кегель, кегля | kręgiel. — [AK] {en} skittle. — [RE].

kejl/o. [OA 8] Ligna aŭ metala peco, ordinare konusa, uzata anstataŭ najlo, por perforte ŝtopi truon aŭ rigide kunfiksi du partopecojn. — A. peg; F. cheville (de bois); G. Pflock, Zapfen, Keil (Verbindungsteil zum Befestigen - Verkeilen - von Rädern, Riemenscheiben auf Wellen); H. {es} clavija; I. {it} cavicchio, caviglia, cuneo; P. {pt} cavilha. — [Verax]. [EV]. [PV] {ne ĉe Z}.

kel' - cave (la) | cellar | Keller | погребу | piwnica. {ARKI} — [RE].

kelk' - quelque | some | mancher | нѣкоторый | niektóry. — **kelke** - quelque | some | mancher, einige | нѣкоторый, нѣсколько | niektóry, kilka [FE 23]. — [AK] {en} some, a few, certain. — [UL]. — La reĝido ... vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj ... [FE 23.1]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj [FE 32.13]. Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9]. Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1]. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1].

• **kelkaj** — ... nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.6]. — Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. — **Rim.:** En 1898 Z plurfoje uzis la esprimon „kelka tempo“ – „antaŭ kelka tempo“ [Let. al Nylén de 1898-04-05 en PVZ 4, 1975,

69], „post kelka tempo“ [Let. al Nylén de 1898-04-30 en PVZ 4, 1975, 70].

kelner' - garçon | boy | Kellner | половой, кельнеръ {de 1918: кельнер} | kelner. — [AK] garçon (*d'hôtel, de café*) | waiter. — [RE].

kemi/o. [OA 8] Moderna formo de ĥemio. — A. chemistry, F. chimie, G. Chemie, H. {es} química {legu: química}, I. {it} chimica, P. {pt} química. — [Verax]. — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] § 1. — La du formoj **kemio** kaj **mekaniko** estas tolerataj, kiel paralelaj formoj, apud la Fundamentaj **ĥemio** kaj **meĥaniko**. ...

— [OA 8] П.А.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

ken' - bois résineux | resinous wood | Kienholz | лучина | łuczyno. {BOT} — [AK] смолистое дерево (также - лучина). — [RE].

kep-o [OA 2.2] képi | cap (*milit.*) | Käppi. {VEST} — [RE]. [EG 1] Käppi.

ker' - cœur | heart | Herz | черви (въ картахъ) | czerwień. {LUD} — [AK] cœur (*cartes*) | hearts (*cards*). — [RE].

kern' - noyau | kernel | Kern | ядро | jądro. — [AK] {en} kernel, pip | jądro, pestka. — [RE].

kerub' - chérubin | cherub | Cherub | херувимъ | cherubin. {RELI} — [RE].

kest' - caisse, coffre | chest, box | Kiste, Kasten, Lade | ящикъ | skrzynia. — **kesto** - caisse, coffre | chest, box | Kiste, Kasten, Lade | ящикъ | skrzynia [FE 31]. — [UL]. — Kés-to [FE 2.16].

• **tir'kest'** - tiroir | drawer | Schublade | выдвижной ящикъ | szuflada. — En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24]. — [DL 1888] *En mia skribotablo estas kvar tirkestoj* [DL 16.5].

kia - quel | of what kind | was für ein, welcher | какой | jaki. — **kia** - quel | of what kind, what a | was für ein, welcher | какой | jaki [FE 10]. — [UL]. — *Kia ĝoja festo!* (estas hodiaŭ) [FE 10.11]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je”

[FE 29.1]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: *kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu* [FE 30.3]. *Kia* granda brulo! *kio* brulas? [FE 31.15]. Ĉu vi amas *vian* patron? *Kia* demando! kompreneble, ke mi lin amas [FE 41.7].

- **kiamaniere** — Mi montris en principo, *kiamaniere* la severa netuŝebleco de la «Fundamento» gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ... [A 9.1].

- **kia ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: *kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn* [FE 30.9].

— **LR 99 A (1891)** [*kiu, tiu - kia, tia*]: La diferenco inter *kiu, tiu* k.c. kaj *kia, tia* k.c. estas sekvanta: la formoj kun *u* estas puraj pronomoj kaj la formoj kun *a* estas pronomaj adjektivoj signifantaj econ. *Kia* = *kian econ havanta* k.c. Al la vorto *kiu* vi povas respondi per substantivo, dum al la vorto *kia* vi devas respondi per adjektivo. Ekzemple: je la demando “*kiu domo*” vi respondas: *tiu domo, tiu ĉi domo, la domo de la patro* k.c.; sed je la demando “*kia domo*” vi respondas: *tia domo, tia domo kiel mia, alta domo, longa domo, bela domo* k.c. [*Esperantisto* 1891, p. 15].

kial - pourquoi | why, wherefore | warum | почему | dlaczego. — **kial** - pourquoi | because, wherefore | warum | почему | dlaczego [FE 17]. — [UL]. — *Kiam* tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, *kial* ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. *Kial* vi ne respondas al mi? [FE 20.13] Ĉu vi estas surda aŭ muta? [FE 20.14]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: *kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu* [FE 30.3].

- **kial ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: *kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn* [FE 30.9].

kiam - quand, lorsque | when | wann | когда | kiedy. — **kiam** - quand, lorsque | when | wann | когда | kiedy [FE 14]. — [AK 1914] als, wann, wenn. — [DL-Ald]. — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la

prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, *kiam* mi bezonos monon [FE 14.6]. En unu tago, *kiam* ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, *kio* petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. *Kiam* la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino: ... [FE 15.4]. *Kiam* oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn [FE 16.21]. *Kiam* tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, *kial* ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Kaj *kiam* ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. *Marinjo*, rigardu, *kio* eliras el la buŝo de via fratino, *kiam* ŝi parolas ... [FE 17.10]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj *kiam* malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. ... *kiam* mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. *Kiam* mi venis al li, li dormis; sed mi lin vekis [FE 20.9]. *Kiam* Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3]. *Kiam* vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. *Kiam* vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. *Kiam* mi venos, diru al mi la veron [FE 24.9]. — *Kiam* mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (aŭ estu dirinta al mi la veron) [FE 24.10]. *Kiam* via domo estis konstruata, mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. *Kiam* li estis ĉe mi, li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. La artikolo „la” estas uzata tiam, *kiam* ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, *kiam* la klareco de la senco tion ĉi malpermesas [FE 29.10]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: *kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu* [FE 30.3]. Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: *kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn* [FE 30.9]. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, *kiam* ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. *Kiam* mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon

da pakaĵo [FE 35.12]. Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7]. ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumis, estas cigaringo [FE 40.15].

— **Rim.:** UL kaj DL *kian* (kun -n); kiam (kun -m) de post DL Ald 1888: „La sola ŝanĝo, kiun mi {Zamenhof} trovas necesa fari mem, estas: anstataŭ „ian,“ „ĉian,“ „kian,“ „nenian,“ „tiam“ — devas esti: „iam,“ „ĉiam,“ „kiam,“ „neniam,“ „tiam“ (por malegaligi la vortojn „ian“ etc. kaj „ia,n“ etc).“

kibuc/o. [OA 9] Speco de kooperativa vilaĝo Israela kun komuna havaĵo. — [PIV 1970].

kie - oŭ | where | wo | гдѣ | gdzie. — **kie** - oŭ | where | wo | гдѣ | gdzie [FE 6]. — kie vi est'as? - où êtes-vous? [FG 13]. — [UL]. — Kie estas la libro kaj la krajono? [FE 6.4] La libro estas sur la tablo, kaj la krajono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5]. Kie estas la knaboj? Ili estas en la ĝardeno [FE 16.8]. Kie estas la knabinoj? Ili ankaŭ estas en la ĝardeno [FE 16.9]. Kie estas la tranĉiloj? Ili kuŝas sur la tablo [FE 16.10]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. La reĝido ... forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. Kie vi estas? Mi estas en la ĝardeno [FE 26.1]. Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3].

• **kien** — kie'n vi ir'as? - où allez-vous? | where are you going? [FG 13]. — Kien vi iras? Mi iras en la ĝardenon [FE 26.2].

• **kie ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn“, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

• **de kie** — La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj ..., petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1].

kiel - comment | how | wie | какъ | jak. — **kiel** - comment | how, as | wie | какъ | jak [FE 10]. — [UL]. — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: ...

[A 2.1]. Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, ... [A 2.2]. ... li esperas, ke ... ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj; ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, ... [A 3.4]. Nur la supre nomitaj tri verkoj ... devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5]; ... verkoj privataj, kiujn la esperantistoj ... povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. La « Fundamento de Esperanto » tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. Sed la « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto kiel konstanta gvida dokumento ... [A 5.4]. La « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, ... [A 5.5]. ... per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1]. ... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la « Fundamento de Esperanto », devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4]. — Mi estas tiel forta, kiel vi [FE 10.19]. ... estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6]. Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; ... [FE 18.14]. ... estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino [FE 19.5]. Ha, kiel bele! [FE 26.23]. Fi, kiel abomene! [FE 26.25]. Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. Sed estas bone uzadi la vorton „je“ kiel eble pli malofte [FE 29.2]. Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3]. Tiu ĉi malfreŝa pano estas malmola, kiel ŝtono [FE 33.5]. Nia regimentestro estas por siaj

soldatoj kiel bona patro [FE 37.12]. ... la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

• **kiel ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

— **LR 78 (1907)** [Pri la kazo post „kiel“]: La frazon “ĝi (la diskutado) trafas Ibsenon kiel teoriisto” mi trovas nebona; mi konsilas diri “kiel teoriiston”. La esprimo “kiel teoriisto” signifas, ke *ĝi* (la diskutado) estas teoriisto kaj, estante teoriisto, *ĝi* trafas Ibsenon. Nominativon apud akuzativo mi uzas ordinare nur tiam, kiam la nominativo devas havi la sencon de “ke... estas”, “ke... estu” k.t.p. Ekzemple: “mi trovas tiun ĉi vinon bona” = mi trovas, *ke* tiu ĉi vino estas *bona*; “oni faris lin generalo” = oni faris, *ke* li *estu* generalo. Sed se, anstataŭ *supozigi* la mankantan ligantan vorton “ke”, la frazo *havas* ligantan vorton alian (ekzemple “kiel”), tiam devas esti uzata tiu kazo, kiun postulas la senco de la ekzistanta liganta vorto. Se du komplementoj estas ligataj per la vorto “kiel”, tiam mi ordinare akordigas kaze la sekvantan komplementon kun la komplemento antaŭiranta, ĉar alie la senco estus tute alia kaj la nominativa komplemento sence rilatus ne al la antaŭstaranta komplemento, sed al la *subjekto* de la frazo. “Mi elektis lin kiel prezidanto” signifas: “mi elektis lin, ĉar mi estas prezidanto”, aŭ “mi elektis lin, kvazaŭ mi estus prezidanto” aŭ “mi elektis lin en tia maniero, en kia prezidanto elektas”. “Mi elektis lin kiel prezidanton” signifas: “kiel oni elektas prezidanton”, aŭ “por havi en li prezidanton”. Sekve se vi volas esprimi, ke la elektota estu prezidanto, ni povas diri: aŭ “mi elektis lin *kiel* prezidanton”, aŭ “mi elektis lin prezidanto” (= *ke* li estu prezidanto), sed ni ne povas diri “mi elektis lin *kiel* prezidanto”, ĉar tiam la senco estus tute alia [Resp. 7, *La Revuo* Feb. 1907].

— **Rim.: 1.** [Pri komo antaŭ „kiel“]: FE eld. 1 de 1894 havas: „Ĝia uzado estas tia sama, kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]“ kun komo antaŭ „kiel“. De FE eld. 2 de 1898 *ĝi* mankas. Albault 1963 komentas, ke oni devas aldoni *ĝin* laŭ la 1-a eld. 2. [Kabe 1910]: - **1.** Kiamaniere: *Kiel vi klarigas al*

la lernantoj la uzadon de « si »? Kiel vi agos, tiel oni reagos. - **2.** En kia grado: *Kiel alta estas la monto?* **3.** Detalstudo: H. A. de Hoog: Du malsanoj en Esperanto: kia-ismo, tiom-kiom-ismo. Eric Carlén 1954 (represo de artikolserio, kiu aperis en la rubriko “Nia Lingvo” sur la paĝoj de Dia Regno, organo de Kristana Esperantista Ligo Internacia, en la jaroj 1949-1952). E-libro eldonita de INKO 2001. **4.** Kp. „kia“, „kiom“ kaj „ol“.

kies - à qui? dont, duquel | whose | wessen | чей | czyj. — {mankas en lecionfina vortlisto en FE}. — [UL]. — Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3].

— **LR 101 C (1903)**: Witteryck skribis: „Ni eldonos kvin libretojn, kies ĉiu enhavos ...“; Z korektis: „el kiuj ĉiuj enhavos“. Same: „iun, kies kruroj estis kurbaj kaj dekstra kokso malbonforma“ estis korektita per „kaj la dekstra kokso“ [Klarigo de Waringhien: La korektoj montras, ke Z opiniis, ke la dua (elipsa) subproporcio estas tro malproksima de *kies*, por ke la difinanteco de tiu relativo ankoraŭ efiku: tial la aldono de *la*].

— **LR 101 B (1912)**: „Kies“ povas signifi ne sole „de kiu“, sed ankaŭ „de kiuj“. [1912-05-11 (dato de la sendinta poŝtoficejo); PVZ 9, 279; Holzhaus n. 318].

• **kies ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

kil' - quille | keel, careen | Kiel (eines Schiffes) | киль | tram, стeпка. {MAR} — [AK] quille (*de bateau*) | keel | tram, kil. — [RE].

kilogram' – kilogram'o da viand'o - ein Kilogramm Fleisch | килограмъ мяса | kilogram mięsa [UV da]. {MEZ} — [UL]. — **kilogram'** [OA 1] * kilogramme | kilogram | Kilogramm | килограммъ | kilogram. — **kilogram/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. * [FK 197,9] tuta maso da folioj pezas 30 *kilogramojn* [Mal-longa formo estas : *kg*. Vidu Rev 19,32].

kilometro {mankas en UV} — Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo

[FE 32.8]. {MEZ} — [DL]. — **kilometr'** [OA 1] * kilomètre | kilometer | Kilometer | километръ {de 1918: километр} | kilometr. — **kilometr'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL 1888] *Tiu ĉi rivero havas ducent naŭdek kvar kilometrojn da longo* [DL 3.5]. * [FE 32.8]. [FK 227,8] iliaj konstruoj atingus la miregindan altecon de tuta *kilometro*.

kimon/o. [OA 9] Japana tradicia vesto longa kun larĝaj manikoj, portata kun larĝa zono el ŝtofo. {VEST} — [EV 1923] Kl. {Kleidung – vestoj} Kimono (japan. Gewand). [PIV 1970] kimon/o 1 ... 2 Eŭropa negliĝo laŭ tiu modelo, sen kudraĵo ĉe la braktruo.

kin/o. [OA 8] Kinematografio, filmarto. — A. cinema, film (as an art form); F. ciné, cinéma; G. Filmkunst; H. {es} cine; I. {it} cinema; P. {pt} cinema, cine (arte). — **Rim.**: Ne ĉe Z, antaŭe *kinematografi-o* [GD]. Кр. [EV] **kin-o 2**. bisw. {foje} = {„=“ sendas al la preferata formo} **kinem-o**, Kurzform für kinematografiejo, filmteatro: Kino ... {en EV la ejo, en OA 8 la arto}.

Kinin-o ^Z {legu: kinin-o} [OA 4], {fr} quinine | {en} quinine | {de} Chinin. — [EG 1] Chinin. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} chinino | {es} quinina | {pt} quinino {preferinde: quinina} | {ca} quinina.

kio - quoi | what | was | что | со. — {Mankas en lecion-fina vortlisto en FE} — [UL]. — ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj; ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, ... [A 3.4]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en A, ne registritaj tie ĉi}. — La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, ... [FE 17.8]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ... [FE 17.10]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3]. Kia granda brulo! kio brulas? [FE 31.15]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

• **kion** — ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, konsilas, korektas, aprobas k. t. p.,

estas nur verkoj privataj, ... [A 3.6]. — Kion Dio kreis en la sesa tago? [FE 12.16]. ... li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola ... [FE 21.7]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12]. Ho, Dio! kion vi faras! [FE 26.22]. Mi neniel povas kompreni, kion vi parolas [FE 28.10]. Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14]. ... mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **de kio** — De kio tio ĉi venas, mia filino?” [FE 17.6].

• **per kio** — ... por ke ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, ... [A 3.3].

• **pro kio** — ... li demandis ŝin, ... pro kio ŝi ploras [FE 21.7].

• **kio ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

— **LR 1907** [*ioj, tioj, kioj* k.t.p.]: Teorie la ĵus diritaj formoj tute bone povas havi multenombrojn tiel same, kiel ili havas akuzativon; sed en la *praktiko* mi ne konsilas al vi uzi la diritajn vortojn en multenombro, ĉar laŭ mia opinio ilia *senco* tion ĉi ne permesas. “Tio” prezentas ja ne ian difinitan objekton, sed ian *bildon* (aŭ abstraktan ideon), kaj bildo restas ĉiam ununombra sendepende de tio, ĉu ĝi konsistas el unu objekto aŭ el multaj. Tamen se aperas ia tre malofta okazo, kiam la logiko postulas, ke ni uzu la diritajn vortojn en multenombro, tiam la *gramatiko* de nia lingvo tion ĉi ne malpermesas. Ekzemple: “Lia potenco konsistas el diversaj *ioj*, el kiuj ĉiu aparte per si mem estas ne grava, sed ĉiuj kune donas al li grandan forton” [Resp. 18, *La Revuo* Jun. 1907].

kion - combien | how much | wie viel | сколько | ile. — {Mankas en lecion-fina vortlisto en FE} — [UL]. — Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3].

• **kioma** — Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10].

• **kiom ajn** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9].

kiosk/o [OA 9] **1** Budeto por vendo de varoj (gazetoj, floroj, trinkaĵoj ktp.). — [EV 1923] Kiosk 2. Zeitungshäuschen (bes. rund). [PIV 1970]. — **2** Gardena (Orientstila) paviloneto nefermita ĉe unu aŭ pluraj flankoj. — [EV 1923] Kiosk 1. (türkisches Garten-) Häuschen. [PIV 1970].

kiras' - cuirasse | cuirass | Kürass | панцырь | kirys. {MIL} — [AK] панцырь, кираса | kirys, pancierz. — [RE].

Kirl' {legu: kirl'} [OA 3.1] {en} to whirl | {fr} battre en tournant, touiller, faire tourbillonner | {de} quirlen | {es} voltear el molinille | {pt} agitar com o molinete {preferinde: remexer, bater (líquido)} | {it} agitar, frullare | {pl} mieszać {legu: mieszać}. — [EG 1] -i, quirlen; -o, Quirl.

kirŝ-o (trinkaĵo) [OA 2.1]. {KUIR} — [EG 1] Kirsch[wasser].

kirurg/o, (ĥirurg/o). [OA 8] Specialisto pri kirurgio. — A. surgeon, F. chirurgien, G. Chirurg, H. {es} cirujano, I. {it} chirurgo, P. {pt} cirurgião. — **Rim.:** **1.** La formo kun k- ĉe ekz. [EV]; antaŭe tiu kun ĥ- ĉe ekz. [EG 1]. **2.** La krampoj ĉe „(ĥirurg/o)” indikas, ke laŭ OA 8 la formo kun k- estas preferinda (rekomendo).

kirurgi/o, (ĥirurg/o). [OA 8] Medicina teorio kaj arto kuraci malsanulojn per operacioj. — A. surgery, F. chirurgie, G. Chirurgie, H. {es} cirujía, I. {it} chirurgia, P. {pt} cirurgia. — **Rim.:** **1.** La formo kun k- ĉe ekz. [Verax]; tiu kun ĥ- en ekz. [E-isto 6/1892], [EG 1] k.t.p. **2.** La krampoj ĉe „(ĥirurg/o)” indikas, ke laŭ OA 8 la formo kun k- estas preferinda (rekomendo).

kis' - baiser, embrasser | kiss | küssen | цѣловать {de 1918: целовать} | całować. — [UL].

kitel' - souquenille | frock | Kittel | балахонь | kieca. {VEST} — [AK] sarrau,

blouse | smock, blouse | китель, балахон | kitel. — [RE].

kiu - qui lequel, laquelle | who, which | wer, welcher | кто, который | kto, który. — **kiu** - qui lequel, laquelle | who, which | wer, welcher | кто, который | kto, który [FE 6]. — [UL]. — ... ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5]. ... obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn ..., kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj kaj en kiuj neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. — Kí-u [FE 3]. Kiu [FE 4]. — {pliaj trafoj en FE, ne notitaj tie ĉi}.

— **LR 99 A (1891)** [*kiu, tiu - kia, tia*]: La diferenco inter *kiu, tiu* k.c. kaj *kia, tia* k.c. estas sekvanta: la formoj kun *u* estas puraj pronomoj kaj la formoj kun *a* estas pronomaj adjektivoj signifantaj econ. *Kia* = *kian econ havanta* k.c. Al la vorto *kiu* vi povas respondi per substantivo, dum al la vorto *kia* vi devas respondi per adjektivo. Ekzemple: je la demando “*kiu domo*” vi respondas: *tiu domo, tiu ĉi domo, la domo de la patro* k.c.; sed je la demando “*kia domo*” vi respondas: *tia domo, tia domo kiel mia, alta domo, longa domo, bela domo* k.c. [*Esperantisto* 1891, p. 15].

Klaĉ-i {legu: klaĉ-i} [OA 4], {fr} faire des commérages, potiner, cancaner | {en} to gossip, tattle | {de} Klatschereien machen {en 2012 nekutima, preferinda: klatschen}. — [Kabe]. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} far pettegolezzi | {es} chismear | {pt} bisbilhotar {legu: bisbilhotar}, mexericar | {ca} comarejar, xerrar, fer-la petar. — Кр. ĉikan' [UV]. Antaŭe: babil/aĉ/i.

klaft' - toise (russe) | fathom (measure) | Faden, Klafter | сажень | sążeń. {MEZ} — [EG 1] Klafter, Faden.

Klak' {legu: klak'} [OA 3.2] {en} to clack | {fr} claquer | {de} klappen, klatschen | {es} chasquear | {pt} tagarellar {preferinde: estalar} | {it} schioccare | {pl} klekotac {legu: klekotać}. — [EG 1]. [Rev 87,4] *klakas* per la lango kun mieno de braveco. [Rev 53,3 Ĉesu do, mi petas, vi *klakistinoj!*

klap' - clapet | flap | Klappe | клапанъ | klapka, zasuwka, zastawka. — [AK] clapet, soupape. — [RE].

klar' - clair (qui n'est pas trouble) | clear | klar | ясный | jasny. — **klara** - clair | clear | klar | ясный | jasny [FE 27]. — [AK] jasny, klarowny. — [UL]. — La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero [FE 42.6].

• **klareco** - ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27]. Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, kiam la klareco de la senco tion ĉi malpermesas [FE 29].

• **malklaraĵo** — Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

klarnet' - clarinette | clarinet | Clarinette {de 1901: Klarinette} | кларнетъ | klarnet. {MUZ} — [RE].

Klaro — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. {NOM} — **Klar'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (virina antaŭnomo).

klas' - classe | class | Classe {de 1901: Klasse} | классъ | klasa. — [RE].

Klasifik' {legu: klasifik'} [OA 3.2] {en} to classify | {fr} classifier, classer | {de} klassifizieren | {es} clasificar | {pt} classificar | classificare | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] **-i; -o**, Klassifikation.

klasik' [OA 1] classique | classic | klassisch | классический {de 1918: классический} | klasyczny. — [RE].

klav' - touche | cliff | Klaviertaste | клавишь | klawisz {MUZ}. — [AK] key (of piano, etc.) | Taste. — [RE].

Klemat-o^Z {legu: klemat-o} [OA 4], {fr} clématite; {en} clematis; {de} Waldrebe, Klematis. {BOT} — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

kler' - bien élevé | educated | gebildet | образованный | wykształcony. — [AK]

cultivé, instruit | well-educated, cultured | wykształcony, światły. — [RE].

klient' [OA 1] * client | client | Klient, Patient, Kunde | клиентъ {de 1918: клиент} | klijent {de 1936: klient}. — [RE]. * [FK 61,15] advokato ... venis juĝejon, por defendi la aferon de sia kliento. [Rab 56,14] kiuj estas iliaj plej oftaj klientoj. — **Rim.:** Pri la germ. trad. Patient kр. pacient' [OA 1].

klimat' - climat | climate, clime | Klima | климатъ | klimat {METEO}. — [RE].

klin' - incliner, pencher | bend, incline | neigen | наклонять | chylić. — [RE].

kling-o [OA 2.2] lame | blade | Klinge. — [EG 1] Klinge.

klunik-o [OA 2.1] — [Beau]. [EG 1] Klinik. — Кр. malsanulejo [FE 42.13]. hospital' [OA 1].

kliš' [OA 1] cliché | stereotype | klischieren | дѣлать клише | robić kliszę. — [EG 1] **-i; -aĵo**, Klischee.

klister' - clystère | clyster | Klystier {2012: Einlauf, Klistier} | клистирь | enema, lewatywa {MED}. — [RE].

klitor/o. [OA 9] Malgranda sentema organo ĉe la antaŭo de la vulvo, grava en seksa plezuro ĉe virinoj. {ANAT} — [EV 1923] anat. Kitzler, Schamzünglein {ark.}, Klitoris. [PV 1930].

kloak' [OA 1] * cloaque | common sewer | Kloake | клоака | kloaka. — [EG 1]. * [Rab 67,14] Mi volus do, ke vi sufokiĝu en kloako.

klon/o. [OA 9] Organismo aŭ ĉelo, kiu estas gena kopio de alia organismo aŭ ĉelo. — [PIV 1970] klon/o 2 {klon/o 1 laŭ OA 9 estas: kramfo}.

• **klon/i.** [OA 9] Estigi klonon (el organismo/ĉelo); estigi kiel klonon: *kloni beston; kloni ĉelon*.

klopod' - se donner de la peine | endeavour | sich Mühe geben | хлопотать | kłopotać się. — [AK] se donner de la peine, faire des démarches. | sich anstrengen, sich bemühen | czynić zabiegi, starać się. — [RE]. — **LR 47 G (1897):** Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: Mi penis atingi tiun ĉi malfacilan aferon, ĉar mi forte deziris ĝin atingi; mi multe klopodadis pri tiu ĉi afero, kvankam

efektive estis al mi indifere, ĉu ĝi estos atingita aŭ ne [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45]. — Кр. pen' [UV], prov' [UV].

Klor-o {legu: klor-o} [OA 4], {fr} chlore | {en} chlorine | {de} Chlor. {KEM} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} cloro | {es} cloro | {pt} cloro | {ca} clor. — [EG 1] Chlor. [FK 234,20] Rp. amonio *klora* 0,5.

kloŝ' - cloche | bell | Kappe, Glocke (z. B. über einer Uhr) | колпакъ (напр. лампы и т.п.) | klosz. — [AK] cloche (*pour couvrir melon, pendule, etc.*) | bell-shaped cover (*clock-shade, etc.*). — [RE].

klub' - société | club | Club {2012: Klub} | клубъ | klub. — [AK] {en} club, association. — [RE].

Kluk-i {legu: kluk-i} [OA 4], {fr} glousser | {en} to cluck | {de} glucken. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} chiocciare | {es} cloquear | {pt} cacarejar | {ca} fer cloc-cloc, cloquejar, escatainar. — [EG 1] glucken, glucksen.

kluz' - écluse | sluice | Schleuse | шлюзъ | śluza. — [AK] {en} sluice, lock. — [RE].

knab' - garçon | boy | Knabe | мальчикъ | chłopiec. — **knabo** - garçon | boy | Knabe | мальчикъ | chłopiec [FE 9]. — [AK] petit garçon. — [UL]. — La knabo forpelis la birdojn [FE 9.4]. Li estas knabo, kaj ŝi estas knabino [FE 16.3]. Kie estas la knaboj? [FE 16.8] Mi vokas la knabon, kaj li venas [FE 16.11]. Knabo, vi estas neĝentila. [FE 16.15].

● **knabino** - La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. “Tre volonte, mia bona,” diris la bela knabino. Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6]. Li estas knabo, kaj ŝi estas knabino [FE 16.3]. Kie estas la knabinoj? [FE 16.9] Mi vokas la knabinon, kaj ŝi venas [FE 16.12]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi

revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17.2]. ... tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino [FE 19.5]. “Ĉu mi venis tien ĉi,” diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, “por doni al vi trinki?” [FE 19.6]. ... kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenion, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Mia fratino estas tre bela knabino [FE 33.17]. Li amas tiun ĉi knabinon pro ŝia beleco kaj boneco [FE 35.16].

Knar-i^Z {legu: knar-i} [OA 4], {fr} grincer (plume, roue, porte) | {en} to creak (of a wheel, door, hinge, pen) | knarren. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} stridere | {es} rechinar (puerta, rueda, pluma) | {pt} chiar (ferindo o ouvido) {ankaŭ: ranger} | {ca} grinyolar, cruixir. — [EG 1]. [Rev 97,1] troviĝos *plumknaristo*, *paperŝmiristo*, kiu eĉ en komedion vin enmetos !

kned' - pétrir | knead | kneten | мѣсить | ugniatać, mięsić. — [RE].

ko [OA 7] = nomo de la litero k, dekvina litero de la Esperanta alfabeto

koaks' - coke | coak, coke | Koaks {2012: Koks} | коксъ {de 1918: кокс} | koks. — [MV]. [Einst 1888] koks'. — **Rim.:** 1. La germana *Koaks*, kutima nur en la unua duono de la 19a jc., ĉ. 1900 jam estis arkaa por la nuna *Koks*. 2. Кр. koks' [UV] {ANAT}.

kobalt' - cobalt | cobalt | Kobalt | кобальтъ | kobalt. {KEM} — [RE].

kobold' - farfadet | gnome | Kobold | домовый (духъ) | poczwara, dyabelek. {MIT} — [AK] lutin, farfadet | kobold, krasnoludek. — [RE]. — **Rim.:** Кр. gnom-o [OA 2.1] {MIT}.

koĉenil' - cochenille | cochineal | Cochenille | кошениль | koszenila. {ZOO} — [RE].

kod/o [OA 9] 1 Sistemo de signoj aŭ signaloj por prezenti mesaĝojn aŭ ordonojn: *internacia marista signalkodo*; *Morsa kodo*; *sepbita kodo*; *gena kodo*; *ĉifro estas sekreta kodo*. 2 Kodaĵo: *poŝta kodo*; *UEA-*

kodo; *fonta kodo de programo* (= fonta teksto de programo). — [EG 2] **kodo**, Kodex {mankas en EG 1, tie: kodeks-o, Kodex}. [ER 66]. [PV 1930] Kolekto da leĝoj: *civila, kriminala, komerca ~o*. — Кр. kodeks/o [OA 9].

• **kod/i**. Esprimi ion en kodo 1: *kodi mesaĝon*.

• **mal/kod/i**. [OA 9] Ekstrakti informon el koditaĵo: *malkodi sendaĵon*.

• **kod/aĵ/o**. [OA 9] Grupo da signoj, prezentanta koditan informon. — [OA 9] Noto: La Akademio lasas por posta konsidero la demandon, ĉu la juran sencon “sistema normodona dokumento pri iu branĉo de socia aŭ faka vivo” oni esprimu per la vorto *kodo* (kio konformus al la rekomendo de la aŭtoritataj vortaroj kaj al la uzado de plimulto, sed malkoheras kun la signosistema senco), aŭ per *kodekso* (uzata malpli ofte, sed pli kohera kun la ĉefsenco).

kodeks/o. [OA 9] Libro, precipe antikva manuskripto, el falditaj kaj binditaj folioj (kontraste al libro rulforma). — [OA 9] Noto: En multaj lingvoj per natura sencovastigo (*kodekso, entenanta la leĝaron de Justiniano — la Kodekso de Justiniano*) la vorto *kodekso* akiris la sencon “kohera normodona dokumento pri iu branĉo de socia aŭ faka vivo”: *civila kodekso; mara kodekso; honorkodekso*. Tia uzo estas atestita ankaŭ en Esperanto, tamen ĝi restas konsiderinde malpli ofta ol la homonima uzo de la samdevena vorto *kodo*. — [EG 1] Kodex. [GE 1]. [PV 1930] Kolekto de la farmaciaj formuloj, akceptita de la medicina Fakultato.

kodicil-o [OA 2.1] {JUR} — [EG 1] Kodizill.

koeficient' [OA 1] * *coefficient* | *coefficient* | *Koeffizient* | *коэффициент* | *współczynnik*. {MAT} — [EG 1] *Koeffizient* {formo kun -ë- ark., 2012: *Koeffizient*}. [FK 237,33] estas necese nuligi la *koeficienton* de tg D.

kofr' [OA 1] {*} *coffre, malle* | *coffer* | *Koffer* | *сундук* | *kufer*. — [EG 1]. * [Rab 20,20] disrompas serurojn kaj elŝutas el *kofroj* ilian internajon. — **Rim.:** 1. Steleto mankas en OA 1. 2. Кр. valiz' [UV].

koher/a [OA 9] 1 (pri tuto) Tia, ke ĉiuj ĝiaj partoj estas konsekvenca, logike,

harmonie k.s. interligitaj aŭ interrilatantaj. 2 (pri parto de tuto) Tia, ke ĝi konsekvenca, logike, harmonie k.s. interligiĝas aŭ interrilatas kun la aliaj partoj de la tuto.

• **koher/i** [OA 9] 1 Esti kohera: *ŝiaj ideoj koheras; tiu parto ne koheras kun la resto*. 2 (pri atomoj, molekuloj, eroj k.s.) Kunteniĝi pro reciproka altiĝo: *la grajnetoj de argilo koheras*. {FIZ} {KEM} — [EG 1] (physik., chem.) *zusammenhängen, koherieren*.

Koincid-i {legu: *koincid-i*} [OA 4], {fr} *coïncider* | {en} *to coincide* | (zeitlich) *zusammenfallen*. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} *coincidere* | {es} *coincidir* | {pt} *coincidir* | {ca} *coincidir*. — [Beau]. [EG 1] *koïnzidieren, zusammenfallen, sich decken*.

kojn' - *coin* (instrument) | *wedge* | *Keil* | *клинь* | *klin*. {TEK} — [RE].

kok' - *coq* | *rooster* | *Hahn* | *пѣтухъ* {de 1918: *петух*} | *kogut*. {ZOO} — **koko** - *coq* | *cock* | *Hahn* | *пѣтухъ* {de 1918: *петух*} | *kogut* [FE 33]. — **koko** - *kogut* [FE 10 in' pola]. — [AK] {en} *cock* (*bird*). — [UL].

• **koketo** — *Ko-ké-to* [FE 2] {eble ankaŭ al *koket'*}.

• **kokino** - *kura* [FE 10 in' pola].

kokard' [OA 1] *cocarde* | *cockade* | *Kokarde* | *кокарда* | *kokarda*. — [EG 1].

kokcinel' - *coccinelle* | *rose-chafer* | *Marienkäfer* | *козявка, Божья коровка* | *biedrunka*. {ZOO} — [AK] {en} *ladybird* | *божья коровка* | *biedronka*. — [RE].

koket' - *coquet* | *coquet* | *coquett* {2012: *kokett*} | *кокетливый* | *zalotny*. — [AK] {en} *coquet* (*adj.*). — [ZNV 14 1888]. [Beau].

kokluŝ' - *coqueluche* | *chin-cough*, *hooping-cough* | *Keuchhusten* | *коклюш* | *koklusz* {MED}. — [AK] {en} *whooping-cough* {2012: *whooping cough*}. — [RE].

kokon-o [OA 2.1] — [EG 1] *Kokon*.

kokos' - *coco* | *cocoa* | *Kokos* | *кокосъ* | *orzech kokosowy* {BOT}. — [AK 1914] *cocoa-nut* {2012 *coconut*} | *Kokosnuss*. — [RE].

koks' - *hanche* | *hip*, *hanch* | *Hüfte* | *тазобедренное сочленение* | *łędźwie* {ANAT}. — [AK] {en} *hip*, *haunch*. —

[RE]. [FK 20,10] ili prenis lin per la *kokso* kaj faris kvazaŭ ili ion alligas. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: ... *kokso* – plej supra artikolo de la femuroj (kie la femuroj komenciĝas). [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46]. — Кр. femur' [UV], ingven' [UV].

kol' - cou | neck | Hals | шея | szyja. — **kolo** - cou | neck | Hals | шея | szyja [FE 35]. {ANAT} — [UL]. — Kó-lo [FE 2].

• **kol'um'** - faux-col | collar | Kragen | воротникъ | kołnierz. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10].

• **kol'har'o'j** - crinière | mane | Mähne | грива | grzywa.

kolbas' - andouille, boudin | sausage, saucisson | Wurst | колбаса | kiełbasa. {KUIR} — [AK] saucisse, andouille | sausage. — [RE].

koleg' - camarade, collègue | colleague | Kamerad | товарищъ | towarzysz, kolega. — [AK 1914] collègue, confrère, condisciple | Kollege. — [UL].

kolegi' [OA 1] * collègue | college | Kollegium | коллегія {de 1918: коллегия} | kolegijum {de 1936: kolegium}. — [RE]. * [FK 202,9] estis devigita forlasi la *kolegion*. [Rev 45,28] Oni volis eĉ fari min *kolegia* asessoro. — **Rim.**: La prezica signifo ne estas evidenta, ĉar la latin-devena vorto alprenis multajn, parte malsamajn sencojn en la modernaj lingvoj (diversaj specoj de lernejoj aŭ universitatoj, diversaj grupoj de ekleziuloj, sinonimo de koleg/ar/o k.t.p. Detala studo estas necesa.

kolekt' - amasser, collectionner | collect | sammeln | собирать | zbierać. — [UL].

Kolektiv' {legu: kolektiv'} [OA 3.1] {en} collective | collectif | kollektiv | {es} colectivo | {pt} colectivo {2012: coletivo} | {it} collettivo | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] -a, kollektiv, zusammenfassend, Sammel-; -e.

koler' - se fâcher | mad {,} be angry | zürnen | сердиться | gniewać się. — **koleri** - se fâcher | be angry | zürnen | сердиться | gniewać się [FE 19]. — [AK] {en} be angry. — [UL]. — Li koleras kaj insultas [FE 31.3].

• **kolero** — Vi tute ne estas ĝentila," diris la feino sen kolero [FE 19.9]. Lia kolero longe daŭris [FE 31.1]. ... tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41.13].

• **kolera** — Li estas hodiaŭ en kolera humoro [FE 31.2].

• **kolere** — Li fermis kolere la pordon [FE 31.4].

• **ekkolere** — Li estas tre ekkolere kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13].

kolibr' - colibri | colibri | Kolibri | колибри | koliber. {ZOO} — [AK] {en} humming-bird {2012: hummingbird}. — [RE].

kolik' [OA 1] colique | colic | Kolik | колика | kolka. {MED} — [EG 1].

kolimb' - plongeon (oiseau) | plongeon, diver | Taucher (Vogel) | rarapa | nur. {ZOO} — [AK] {en} diver (bird). — [RE].

Kolizi-i {legu: kolizi-i} [OA 4], {fr} entrer en collision | {en} to collide | {de} zusammenstossen {legu: zusammenstoßen}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} avere una collisione | {es} colidir, entrar en colisión | {pt} colidir | {ca} topa, ensopagar. — [EG 1] **kolizi-o**, Kollision; -i, kollidieren {baza formo en EG 1 subst.}.

kolodi-o (*hem.*) [OA 2.1] {KEM} — [EG 2] Kollodium {ne en EG 1}.

kolofon' - colophane | rosin | Colophonium {2012: Kolophonium aŭ Kolofonium} | канифоль | kolofonia. {KEM} — [RE]. [Einstein 1888] kolofoni- {kun -i}.

kolomb' - pigeon, colombe | dove | Taube | голубъ | gołab'. {ZOO} — **kolombo** - pigeon | dove | Taube | голубъ | gołab' [FE 5]. — [RE]. — Rozo estas floro kaj kolombo estas birdo [FE 5.3].

kolon' - colonne | column | Säule | столбъ | słup. — [AK] столб, колонна | słup, kolumna. — [UL].

kolonel' [OA 1] * colonel | colonel | Oberst | полковникъ | pułkownik. — [EG 1]. * [Rev 20,3] ĉu li estas *kolonelo*?

koloni' [OA 1] * colonie | colony | Kolonie | колонія {de 1918: колонія} | kolonja {de 1936: kolonia}. — [RE]. * [FK 197,27] *kolonio* komunista de Aŭstraliaj elmigrantoj. [FK 186,19] la moro de fumado, kiun oni heredis de la *kolonianoj*. — **Rim.:** La preciza signifo ne estas evidenta, ĉar la latin-devena vorto estas plur-senca. Necesas detal-studo.

kolor' - couleur | color | Farbe | цвѣтъ, краска | kolor. — **koloro** - couleur | color | Farbe | краска, цвѣтъ | kolor [FE 31]. — [AK] {en} colour, hue. — [UL].

• **rozokolora** — Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

kolos' [OA 1] * colosse | colossus | Koloss | колоссъ | kolos. {MIT} — [Beau] colosse. [EG 1] —o, Koloss. * [FK 196,29] Ekzistas tuta «familio», konsistanta el 26 arboj-*kolosoj*. [Rab 17,4] la libereco elkovas *kolosojn*. — [AV] —o.

kolport' - colporter | hawk | hausiren {de 1901: hausieren} | разносить (товары) | kolportować, roznosić. — [AK] {en} hawk (*sell*), peddle | продавать в разнос. — [RE].

kolubr' - couleuvre | adder, snake | Hausschlange | ужъ | wąż. {ZOO} — [AK] Natter (giftlose ~). — [RE].

kolumn/o. [OA 8] 1. Vertikala dividaĵo de paĝo prezentanta serion da samlongaj linioj skribitaj aŭ presitaj unu sub alia. 2. Vico de objektoj aŭ personoj aranĝitaj unu post aŭ sub alia. — A. column, file (of soldiers), rib (of knitting); F. colonne (de chiffres, de journal), file (de soldats), côte (de tricot); G. Spalte, Reihe, Kolumne; H. {es} columna (de cifras, de diario), filo (de soldados) {pres-eraro, legu: fila de soldados}; I. {it} colonna, fila, catasta; P. {pt} coluna. — [Biblio Jer]. [EV].

kolz' [OA 1] colza | colza | Raps | сурѣпица | rzepak. {BOT} — [EG 1].

kom' - virgule | comma | Komma | запятая | przecinek. {GRAM} — [RE].

komand' - commander | command | commandiren {de 1901: kommandieren} | командовать | komendować. {MIL} —

[AK] commander (*milit.*) | command (*mil. and nav.*) | komenderować. — [RE].

Komandit' {legu: komandit'} [OA 3.1] {en} sleeping partnership | {fr} commandite | {de} Kommandite {ark., 2012: Kommanditgesellschaft} | {es} comandita | {pt} commandita {de 2009: comandita} | {it} accomandita | {pl} komandyta. {JUR} {EKON} — [EG 1] Kommandite.

komb' - peigner | comb | kämmer | чесать | czesać. — **kombi** - peigner | comb | kämmer | чесать | czesać [FE 34]. — [AK] {en} comb (*vb.*) | причесывать, чесать. — [UL]. — Ĥi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo [FE 34.5].

• **kombilo** — Ĥi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo [FE 34.5].

kombin' - combiner | combine | kombiniren {de 1901: kombinieren} | комбинировать | kombinować. — [MV]. — BRO9 -i.

komedi' [OA 1] * comédie | comedy | Lustspiel {2012 ankaŭ: Komödie} | комедія | komedja. — [RE]. * [Ham 64,14] La plej bonaj aktoroj en la mondo, por tragedioj, *komedioj*, historioj, ... [Ham 82,2] ĉu la reĝo deziras aŭskulti la *komedion*? — BRO9 -o.

komenc' - commencer | commence | anfangen | начинать | zaczynać. — [AK] commencer (*trans.*). — [UL]. — BRO2 -i.

koment/i. [OA 9] Komentarii {vd. tie}. Prezenti rimarkon, opiniesprimon aŭ klarigon (pri okazaĵo, eldiraĵo k.s.): *li komentis, ke tio estas rimarkinda; ŝi tute pravas, komentis apudstaranto; la funkciulo rifuzis komenti pri la propono; komenti novaĵon; komenti decidon; komenti pri ideo; komenti pri libro; komentita Korano* (= prinotita Korano). — [EV 1923] komentieren: erläutern, erklärende Anmerkungen machen zu, 1. ein literarisches Werk mit erklärenden Anmerkungen versehen. — 2. allg. (z.B. jemandes Worte), (interpreti, signifklarigi) deu(t)eln, auslegen. [PV 1930]: komenti (tr) = komentarii.

• **koment/o** [OA 9] 1 Ago komenti. 2 Rimarko, noto, vortoj de komentinto.

• **koment/ar/o.** [OA 9] Komentario. Kolekto aŭ serio da komentoj 2, precipe tiaj, kiuj celas komprenigi la malfacilaĵojn

de teksto aŭ verko: *eldono de Korano kun komentario*.

komentari' - commenter | comment | erläutern, commentiren {2012: kommentieren, erläutern} | комментировать | komentować. — [UV]. [RE] *komentar*- {sen -i}. — Kp. koment/i [OA 9].

komerc' - commercer | trade | handeln, Handel treiben | торговать | handlować. — **komerci** - commercer | trade | handeln, Handel treiben | торговать | handlować [FE 25]. — [AK] faire du commerce. — [UL]. — BRO4 -i.

• **komerc'aĵ'** - merchandise | ware, merchandise | Waare {2012: Ware} | товаръ | towar. — Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4]. — Kp. var-o [OA 4].

komet' [OA 1] * comète | comet | Komet | комета | kometa. — [RE]. * [FK 184,28] se ia el la *kometoj* kunpuŝiĝos kun la tero. [Rab 52,29] mia sinjora nomo sin portados super tiuj ĉi montoj kiel minaca *kometo*.

komfort' - aise, agrément | comfort | Komfort | комфортъ {de 1918: комфорт} | komfort, przepych. — [AK] {fr} confort | {pl} komfort, wygoda. — [MV]. — BRO6 -a (adj.), dum en ĉiuj kvin tradukoj subst.; kp. BK I, FG 11.

komik' [OA 1] comique | comical | komisch | комический | komiczny. — [EG 1] -a; -eco; -ulo. — BRO8 -a.

komisar' [OA 1] * commissaire | commissary | Kommissar | комиссаръ | komisarz. — [RE]. [EG 1] *komisari*- {kun -i}. * [FK 89,16] prezentante sin kiel *komisaroj* Amerikaj de la ekspozicio Antverpena.

komisi' - commissioner, charger (quelqu'un de...) | commission | auftragen, beauftragen | поручать | zlecać. — [AK] charger de | commission, entrust. — [Beau]. [ZBV 15 1888] *komision*- {kun -on-}. — BRO8 -i. — Kp. komision-o [OA 4].

Komision-o {legu: komision-o} [OA 4], {fr} commission | {en} a commission, board | Ausschuss {2012 ankaŭ: Kommission}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} commissione | {es} comisión, junta | {pt}

comissão | {ca} comissió | aro da personoj komisiitaj por esplori ian difinitan demandon aŭ plenumi ian difinitan taskon. — [EV]. — Kp. komisi' [UV].

komitat' - comité | committee | Comité {2012: Komitee}, Ausschuss | комитетъ | komitet. — [DL-Ald]. [RE].

komiz' - commis (un) | clerk | Commis {2012: Kommis (ark.)} | прикащикъ | subjekt. — [AK] commis, employé. — [RE].

komod' - commode (meuble) | chest of drawers | Commode {de 1901: Kommode} | коммодъ {de 1918: коммод} | komoda. {MEBL} — [RE].

kompakt/a. [OA 9] Tia, ke ĝiaj konsistigaj eroj estas tiel malvaste aranĝitaj, ke ĝi plene okupas sian volumenon, sen kavoj, poroj aŭ truoj, kio malhelpas penetron de ekstera objekto en ĝin: *kompakta amaso*; *kompakta grundo*; *kompakta pulvoro*. — [EG 1] kompakt, massig-fest.

kompan' [OA 1] {evidente pres-eraro: estu kompon', vd. tie}.

kompani' [OA 1] * compagnie | company | Kompanie {ark., 2012: Handelsgesellschaft, Gesellschaft} | общество (торг.) | spółka. {EKON} — [RE]. * [Rev 21,82] vi volas *kompanion* - iru en la butiketon. [Rev 47,26] Tie ni jam havas eĉ nian propran kartan *kompanion*. — **Rim.: 1.** La enkrampa fako-indiko en la rusa „(торг.)“ signifas торговый, t.e. „komercista“. Same la pola *spółka* estas uzata nur en komerca senco. Kontraste la tradukoj al la tri aliaj lingvoj havas plurajn aliajn (nefundamentajn) signifojn, la germana ekz. armeoparto de ĉ. 100-250 soldatoj. **2.** Vd. Ciliga en ScRe 12a jaro, p. 41.

kompar' - comparer | compare | vergleichen | сравнивать | porównać. — [RE]. — BRO6 -i.

komparativ' [OA 1] * comparatif | comparative (gram.) | Komparativ | сравнительная степень | stopień wyższy. {GRAM} — [EG 1]. * [FK 254,26] La *komparativo* estas farata per la vorto *pli*.

kompas' [OA 1] boussole | mariner's compass | Kompass | компасъ {de 1918: компас} | kompas. — [EG 1] Kompass, Bussole {ark.}.

kompat' - avoir compassion | compassionate | Mitleid haben | сострадать | współczuć. — [UL]. — BRO5 -i.

kompens' [OA 1] compenser | compensate | aufwiegen, ersetzen {2012 ankaŭ: kompensieren} | компенсировать | kompensować. {JUR} — [EG 1] **-i**, vergüten, ersetzen, ausgleichen, aufwiegen, kompensieren; **-o**, Ersatz, Vergütung, Ausgleich; **perdo-o**, Schadenersatz. — BRO9 -i. — **Rim.**: Aktoj II 1968-1974 – OB 10 - PARTO NEOFICIALA: La Direktoro de la Sekcio pri Gramatiko, en akordo kun la Prezidanto de la Akademio, atentigas la redaktorojn de gazetoj, la aŭtorojn kaj ĝenerale ĉiujn uzantojn de Esperanto pri jenaj, ĉiam pli disvastiĝantaj eraroj: ... c) Oni ne konfuzu “kompensi” kun “rekompenci”: “kompensi” signifas havigi (al iu) ion egalvaloran pro suferita perdo, malprofito aŭ farita peno; “rekompenci” signifas montri sian kontentecon pri ies meritoj per vortoj, faroj aŭ donacoj (kvankam la bona ago ofte rekompencas la farinton propramove per sano, feliĉo, kontenteco, interna paco) “rekompenci” estas preskaŭ ĉiam “malpuni”. - H. A. de Hoog. Junio 1973.

kompetent' {mankas en UV} - ... kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj por ĉiu nacio aparte ... [A 5.3]. — [DL]. [RE]. — **kompetent'** [OA 1] * competent | competent | kompetent, zuständig | компетентный | kompetentny. — **kompetent'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — * [Ham 81,13] la *kompetentan* homon ĝi forte ĉagrenos. [FK 305,15] eble la kongreso mem aranĝos *kompetentan* komitaton. [FK 88,23] multe pli *kompetenta* en aferoj militaj, ol en literaturo. — BRO9 -a. — **Кр.** [E-isto 8/1890] *kompetenc-*.

kompil' [OA 1] compiler | compile | kompilieren | компилировать | kompilować. — [EG 1]: kompilieren; **-o** Kompilation. — AV -i.

komplement-o [OA 2.2] (*gram., mat.*) complément | complement, object | Komplement, Objekt. {GRAM} {MAT} — [EG 1] Komplement, Ergänzung, Vervollständigung; **rekta -o**, näheres Objekt (Akkusativ).

komplet-a [OA 2.2] complet | complete | vollständig — [EG 1] **-o**, Vollzähligkeit {subst.}; **-igi**, vervollständigen. [FK 205,22] la nombro de ĉiuj finintaj la kurson ne prezentas sin tie en plena *kompleto*. — BRO8 -a.

komplez' - complaisance | favor, liking | Gefallen | услуга, угождение | przysługa, usługa, dogadzanie. — [AK] {en} favour, kindness. — [RE]. — BRO8 -i {verbo anstataŭ subst.}. — **Rim.**: AK proponas britan anglan je -our anstataŭ la usonan de UV je -or, vd. en BK II.1.

komplik' [OA 1] * compliquer | complicate | verwickeln | усложнять | komplikować. — [EG 1] komplizieren, verwickeln, verwirren; **-ita**, kompliziert. * [FK 289,24] En la lingvoj naturaj ekzistas la plej *komplikitaj* kaj konfuzitaj deklinacioj. [FK 264,28] la signoj por universala uzado estas tro *komplikitaj*. — BRO9 -i.

kompliment' [OA 1] * compliment | compliment | Kompliment | КОМПЛИМЕНТ | komplement. — [Beau] **kompliment**, complimenter {-i}. **komplimento**, compliment. [EG 1] **-i** {verbo}, komplimentieren, Komplimente machen; **-o**, Kompliment, Artigkeit, Höflichkeitsbezeugung. * [Rev 44,31] vi afable tion ĉi diras pro *komplimento*. [Ham 63,10] Manieroj kaj *komplimentoj* apartenas al la akcepta saluto. — [AV] -o.

komplot-o [OA 2.1] — [EG 1] **-o**, Komplot; **-i**, ein Komplot machen, sich verabreden. — [AV] -o.

kompon' [OA 1] composer (mus.) | compose | komponieren | компонировать | komponować. {MUZ} — [EG 1] **kompon-o** Komposition (musik.); **-i**, komponieren; **-isto**, ... — **Rim.**: **1.** En la originalo de OA 1 „kompon” estas erare skribita „kompan” (kun -a- anstataŭ -o-). **2.** Кр. [FK 306,3] kiam li komencas ludi sian improvizitan *kompozicion*. — BRO9 -i.

kompost' - composer (typogr.) | set (type) | setzen (Buchdruck.) | набирать (въ типографіи) | składać (w druku). — [RE]. — [AV] -i.

kompot-o [OA 2.1] {KUIR} — [EG 1] Kompott.

kompren' - comprendre | understand | verstehen | понимать | rozumieć. — **kompren'** comprendre [UV ebl'] — **kompreni** - comprendre | understand | verstehen | понимать | rozumieć [FE 27]. — [UL]. — La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (...), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon ... [FE 27.3]. Mi neniel povas kompreni, kion vi parolas [FE 28.10]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. — BRO2 -i.

• **kompren'ebli'** - compréhensible [UV ebl' franca] — Ĉu vi amas vian patron? Kia demando! kompreneble, ke mi lin amas [FE 41.7].

• **nekomprenebla** — Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4].

kompres' - compresse | compress | Compresse {de 1901: Kompresse} | компрессъ | kompres, okład. {MED} — [AK] {en} compress (*bandage*). — [RE]. — [AV] -o.

kompromis-o [OA 2.1] — [Beau] compromis. [EG 1] Kompromiss. [EG 2] Kompromiß {de 1996: Kompromiss}. — [AV] -o.

Kompromit' {legu: kompromit'} [OA 3.2] {en} to compromise, to endanger | {fr} compromettre | {de} kompromittieren, bloszstellen {legu: bloßstellen}, auf's Spiel setzen | {es} comprometer | {pt} comprometer {de 2009: comprometer} | {it} compromettere | {pl} kompromitowac {legu: kompromitować}. — [Marta]. [EV]. — BRO9 -i.

komput/i. [OA 9] Plenumi algoritmon aŭ programon, precipe per aŭtomata rimedo (komputilo). (La gramatika objekto, se ĝi ĉeestas, indikas celatan rezulton: *komputi la paskodatojn.*) — [PIV 1970] (pp aparato) Mezuri per nombroj la kvanton de kontinua fluo aŭ la unuojn de ripetiĝanta fenomeno k adicii ilin: *~i la uzatan gason, elektron k.s.; horloĝo ~as la tempon; oportuna ilo por ~i la paŝojn.*

• **komput/il/o.** [OA 9] Maŝino por aŭtomata komputado. — [PIV 1970]

komputer/o. — **Rim.:** Ekzistas longa kaj ampleksa diskuto pri la formoj komput/il/o, komputer/o, komputor/o k.a., vd. en EBEA.

• **komput/o/scienc/o.** [OA 9] Scienco pri komputado, precipe pri la aŭtomata komputado per komputiloj.

komun' - commun | common | gemeinsam | общій | ogólny, wspólny. — **komuna** - commun | common | gemeinsam | общій | ogólny, wspólny [FE 29]. — [RE]. — [AK] {en} common (*to all*) | wspólny. — Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je” [FE 29.1]. Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5]. — BRO4 -a.

• **komun'um'** - commune, paroisse | community, parish | Gemeinde | община | gmina. — **LR 47 G (1897):** Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Komunumo* = kolekto da homoj, prezentanta ian unuon (ekzemple vizitantaĵ tiun saman preĝejon k.t.p.; aŭ ekzemple kolekto de ĉiuj samreligianoj, aŭ samnacionoj (fremdaj) en iu urbo). [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46]. — **Rim.:** [OI 14 (1990), Aktoj III 1975-1991] Pri derivaĵoj de komun/a: komunumo, komun-aĵo, komuno (La Letero de l' Akademio, n-ro 12 - JUL - AUG - SEP 1990).

• **Komunumo:** pro la evoluo tiu vorto prezentas hodiaŭ tri ĉefajn signifojn. Nome, Plej eta teritorio organizita por la komunaj interesoj de siaj loĝantoj.

Kia ajn homa grupiĝo (loka, regiona, monda) prezentanta komunajn interesojn por siaj membroj.

Internacia grupiĝo de ŝtatoj kun komunaj interesoj.

Komunaĵo: Io komuna, punkto komuna al du aŭ pluraj personoj.

Komuno: Tiu vorto neniel povas signifi komunumo 3 laŭ la ĉi-supra difino, por kiu signifo ĝi cetere ne havus specifan adjektivon.

komuni' - donner le Saint Sacrement | administer the sacrament | das heilige Abendmahl reichen | приобщать (Св. Таинъ) | udzielać Komunię. {REL1} — [AK] donner la communion. — [RE].

komunik' - communiquer | communicate | comuniciren {de 1901: kommunizieren}, verbinden | сообщать | komunikować. — [AK] verbinden, anschliessen {legu: anschließen}; mitteilen. — [RE]. — **LR (1892)**: „Komuniki“ estas verbo aktiva {t.e. transitiva}. [LR 31 B, 1892, PVZ 3, 27]. — BRO7 -i.

kon' - connaître {de 1990: connaitre} | know (by experience or study), recognise | kennen | знать (быть знакомымъ) | znać. — **koni** - connaître {de 1990: connaitre} | know, recognise | kennen | знать (быть знакомымъ) | znać [FE 8]. — [AK] know, recognize, be acquainted with. — [UL]. — Mi konas Johanon [FE 8.8]. La tempo pasinta jam neniam revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8]. Mi konas nenium en tiu ĉi urbo [FE 28.9]. — BRO2 -i.

• **konata** — La artikolo „la“ estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1].

— **LR 16 A (1891)** [*Konatiĝi*]: Ni uzas ordinaro la formon “konatiĝi” (= fariĝi konato kun iu), sed ankaŭ la formo “koniĝi” estas tute bona (= fari sin koni ion) [*Esperantisto* 1891, p. 7].

konced/i. [OA 8] Post hezito aŭ dubiĝo, konsenti pri la ebleco de io: *mi ~as, ke mia sinteno povas ŝajni mensoga.* — A. to concede; F. concéder; G. einräumen, gewähren, bewilligen; H. {es} conceder; I. {it} concedere; P. {pt} conceder, admitir. — [EV] {antaŭe: konsent/i, konfes/i, koncesi/i}.

koncentr' [OA 1] * concentrique | concentrate | konzentrisch | концентрический | koncentryczny. — [RE]. * [FK 185,12] iom post iom *koncentriĝos* en la regionoj subkvatoraj. — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] „La vorto **koncentra** perdas sian oficialecon: ĝian signifon oni jam de longe esprimas per: **samcentra**. Aliparte estas tolerata la verbo **koncentri** en la signifoj: „kunveni en centron, maldilui“.“ — [OA 8] II.B.1. „La vorto *koncentra* perdas sian oficialecon: ĝian signifon oni jam de longe esprimas per: *samcentra*. Aliparte estas oficialigita la verbo *koncentri* en la signifoj: „kunveni en centron; maldilui“.“ — **Rim.: 1.** La tekstoj de ambaŭ dokumentoj estas

enhave identaj, krom OKA 7 (1967): „tolerata“ kaj OA 8 (1974): „oficialigita“. **2.** Ĉar AdE ne rajtas forstreki ion el FdE (A 10.4 – „neniam ŝanĝi!“), La vorto *koncentr-a* ne perdis sian oficialecon, restas do „ĝusta“ Esperanto. Konforme al FdE oni devas interpreti la volon de AdE jene: *koncentr-a* en la senco de *samcentra* estas arkaa kaj uzi ĝin en tiu senco estas nerekomendinda. **3.** Estas dube, ĉu *koncentr-a* kaj *koncentr-i* estas unu vorto aŭ ne fakte du homonimoj. Eblaj miskomprenoj en la praktiko (A 9) ne estas evidentaj. Diskuton vd. en BK II.1.

koncentr/i. [OA 8] 1. Dense kunigi en iun lokon: *~i trupojn, ŝipojn, kaptitojn.* 2. Pliigi la proporciojn de solvita substanco en solvaĵo, per relativa forigo de la likvaĵoj: *~ita acido, ~ita lakto, ~ita infuzo.* — A. to concentrate, F. concentrer, G. konzentrieren, H. {es} concentrar, I. {it} concentrare, P. {pt} concentrar. — [Verax]. [EV]. — **Rim.:** Vd. la koncernajn oficialajn tekstojn kaj la komentojn de BK je *koncentr'* [OA 1].

koncept-o (*filoz.*) [OA 2.1] {FILO} — [EG 2] (phil.) Konzept {ne en EG 1}.

koncern' - concerner | concern | betreffen, angehen | касаться, относиться | tyczyć się. — [MV]. — BRO7 -i.

koncert' [OA 1] * concert | concert | Konzert | концертъ | koncert. {MUZ} — [Beau] concert. [EG 1] -o, Konzert; -i, konzertieren. * [FK 206,16] Artistoj ludas *koncertojn*. [Rab 26,9] eĉ la senprudentaj birdoj de la ĉielo ... muzikas sian ĉielan *koncerton*. — BRO8 -o.

KONCESIO {legu: koncesio} [OA 6.1] *Oficiala rajtigo* | {en} license | {fr} concession | {de} (amtliche) Genehmigung (zum Betrieb eines Gewerbes) {2012 ankaŭ: Konzession} | {es} concesion (otorgamiento gubernativo) | {it} concessione | {pl} koncesja. {JUR} — [EG 1] -o, Konzession, Zugeständnis.

konciz-a [OA 2.1] — [EG 2] konciz, kurz, gedrängt, bündig {ne en EG 1}. — [AV] -a.

kondamn' - condamner | condemn | verurtheilen {de 1901: verurteilen} | осуждать | osądzać. — [AK] osądzać, skazać, potępić. — [RE]. — BRO8 -i.

kondiĉ' - condition | condition | Bedingung | условие | warunek. — [UL].

Kondicional-o {legu: kondicional-o} [OA 4], {fr} conditionnel (gram.) | {en} conditional mood (gram.) | Bedingungsform (Gram.) {2012 ankaŭ: Konditional}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} condizionale (gramm.) | {es} condicional (gram.) | {pt} condicional | {ca} condicional. {GRAM} — [EG 1] -o, Konditionalis.

kondolenc' - condouloir | condole | Beileid zeigen | соболѣзновать | pocieszać, kondolować, okazać współczucie. — [AK] présenter ses compliments de condoléance | condole (with). — [RE]. — [AV] -i.

kondom/o. [OA 9] Elasta kaj tre maldika (kaŭĉuka) ingo tenata sur peniso dum seksumado por malebligi gravediĝon kaj infektiĝon. — [EV 1923] Gliedüberzug {ark.}, Kondom, Präservativ. [PIV 1970].

kondor-o [OA 2.1] {ZOO} — [EG 1] Kondor.

konduk' - conduire | conduct | führen | вести | prowadzić. — **konduki** - conduire | conduct | führen | вести | prowadzić [FE 22]. — [AK] conduct (vb.), steer. — [UL]. — La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj [FE 22.14]. Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6]. — BRO4 -i. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: ... *gvidi* = montri la vojon; *konduki* = iri kun iu (ekzemple tenante lin per la mano); *direkti* = turni iun al ia vojo. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

• **konduk'il'** - rêne | rein | Zügel | поводъ (у лошади) | leice.

• **enkonduki** — Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2].

• **forkonduki** — La reĝido ... forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3].

KONDUKTORO {legu: konduktoro} [OA 6.1] *Oficisto, kiu akompanas publikan veturilon, ne kondukante ĝin, sed*

plenumante difinitajn devojn, koncerne ĝian funkciadon | {en} conductor (of a public vehicle) | {fr} conducteur | {de} Schaffner | {es} revizor | {it} conduttore (di treno, tram, ecc.) | {pl} konduktor. — [RE]. [Beau] **konduktor, konduktisto**, conducteur (profession). [EG 1] -o, Kondukteur {en 2016 arkaa en Germanio, nun: Schaffner; ankoraŭ uzata en Svislando}. * [FK 131,14] [malbenadis] la maŝiniston kaj la *konduktoron* kaj entute ĉiujn servantojn de fervojo.

konduť' - se conduire (bien ou mal) | conduct | sich aufführen, sich benehmen | вести себя | prowadzić się, sprawować się. — [RE]. — [AK] behave, conduct (*oneself*) (*intr.*). — BRO6 -i. — Kp. [Einstein 1888] *kondukt-*.

konekt/i. [OA 9] Kunigi, interligi objektojn tiel, ke ili funkciu kiel partoj de unu tuto (de cirkvito, de komputila aŭ telefona reto ktp.): *ŝi konektis la komputilon kun la poŝtelefono per kablo; tiu aparato funkcias konektite (al la Interreto, al komputilo), dum ĉi tiu, senkonekte (= aŭtonome); ĉi tiu kablo konektas partojn de la cirkvito; la paciento estas konektita al artefarita reno.* — [EV] (allg. auch kunligi, komunikigi) kun, verbinden mit: **1.** mech. nämlich bewegte Teile {...} konekti la kuplilon, {kp.} (ek)kupli, endentigi, enklikigi. {...} **2.** elektr. {...} paralele, serie ~i {...}. [PV 1930].

• **konekt/o 1** Ago konekti, konektado. **2** Stato esti konektita, konektiteco: *mi havas (ret)konekton; konekto mankas; la konekto perdiĝis.* — [EV] Verbindung: **1.** mechan. {...}. — **2.** elektr. {...}. [PV 1930].

• **mal/konekt/i.** Ĉesigi, rompi konekton: *malkonekti aparaton.*

konfederaci-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] confédération (association). [EG 1] Konföderation. — Kp. **federaci'** [OA 1].

Konfekci' {legu: konfekci'} [OA 3.2] {en} ready-made clothes, confection (clothing) | {fr} confection | {de} Konfektion | {es} confeccion {legu: confección} | {pt} confecção {legu: confecção} | {it} confezione | {pl} konfekcja. {VEST} — [EG 1] Konfektion.

konferenc-o (*kunveno*) [OA 2.1] — [Einstein 1888]. [Beau] conférence (réunion)

de diplomates). [EG 1] Konferenz. — BRO8 -o.

konfes' - avouer | confess | bekennen, gestehen | признавать, исповѣдывать | przyznawać. — **konfesi** - avouer | confess | bekennen, gestehen | признавать, исповѣдывать | przyznawać [FE 37]. — [AK] wyznać. — [UL]. — BRO6 -i.

• **konfesanto** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

konfid' - se fier, se confier | confide, trust | trauen, vertrauen | доверять {de 1918: доверять} | dowierzać. — [RE]. — BRO8 -i. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: Militestro povas komenci batalon nur tiam, se li povas tute *fidi* je siaj soldatoj. Al homo nekonata ne *konfidu* Vian sekreton. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45]. — [Beau] avoir confiance, se fier (avoir foi en quelqu'un). Ex. : *Mi plene konfidas al li, ĉar li estas honesta kaj sindona*, j'ai pleine confiance en lui, car il est honnête et dévoué. — Kp. fid'.

Konfidenc' {legu: konfidenc'} [OA 3.1] {en} confidence | {fr} confidence | {de} vertrauliche Mitteilung | {es} confidencia | {pt} confidencia {legu: confidência} | {it} confidenza | {pl} -- {mankas}. — [EV]. — Kp. kun -i-: [Beau]. [EG 1] **konfidenci-o**, vertrauliche Mitteilung, Vertraulichkeit; -e, vertraulich, im Vertrauen. [Kabe]. — BRO9 -o.

konfirm' - confirmer, ratifier | confirm, ratify | bestätigen | утверждать | utrzymywać. — [AK] potwierdzać, zatwierdzać. — [RE]. — BRO8 -i. — **Rim.**: Kp. jes'ig' [UV].

konfisk' [OA 1] confisquer | confiscate | konfiszieren | конфисковать | konfiskować. {JUR} — [RE]. [EG 1] -i, konfiszieren, mit Beschlagnahme belegen, (gerichtlich) einziehen. — [AV] -i.

konfit' - confire | preserve with sugar | einmachen (mit Zucker) | варить в сахарѣ | smażyć w cukrze. {KUIR} — **konfiti** - confire | preserve with sugar | einmachen (mit Zucker) | варить в сахарѣ | smażyć w cukrze [FE 35]. — [RE]. — [AV] -i.

• **konfitaĵo** — Mi trinkis teon kun kuko kaj konfitaĵo [FE 35.2]. {KUIR}

konflikt-o [OA 2.1] — [Beau] conflit. [EG 1] -o, Konflikt. — [AV] -o.

konform' - conformément | conformably | gemäss {legu: gemäß}, entsprechend | сообразный | odpowiedni. — [AK 1914] entsprechend, übereinstimmend. — [RE]. — [AV] -a.

konfuz' - confondre, embrouiller | confuse | verwirren | смущать | konfundować, zmięszać. — [RE]. — BRO8 -i.

konglomerat-o [OA 2.1] — [E-isto 3/1889]. [EG 1] Konglomerat.

kongregaci-o [OA 2.1] — [E-isto 4/1894]. [EG 1] Kongregation.

kongres' {mankas en UV} - Pli detale mi parolos pri tio ĉi en la Bulonja kongreso [A 6.5]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2]. — **kongres'** [OA 1] * congrès | congress | Kongress | конгресс {de 1918: конгресс} | kongres. — **kongres'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL-Ald]. [Beau]. * [FK 268,19] en la *kongreso* de l'Association française. [FK 278,18] ni aranĝas sur ĉiu paŝo internaciajn *kongresojn*. — BRO7 -o. — Kp. konferenc-o [OA 2.1].

konjak-o [OA 2.1] {KUIR} — [EG 1] Kognak.

konjekt' - conjecturer | conject, conjecture | vermuthen {de 1901: vermuten} | догадываться | domyślać się, przypuszczać. — [AK] conjecture, guess | domyślać się. — [RE]. — BRO8 -i.

konjugaci' - conjuguer | conjugate | conjugieren {de 1901: konjugieren} | спрягать | konjugować. {GRAM} — [RE]. — [AV] -o. — **Rim.**: 1. Z proponis en sia „Cirkulera Letero al la ... LK - Pri Neologismoj“ de 1906-11-22, ke „konjugi“ estu paralele uzebila apud „konjugacii“ [LZ I 317]. 2. [EV 1923] *konjug-*. 3. Laŭ AV substantiva bazformo. 4. Kp. deklinaci'.

konjunkci' - conjunction | conjunction | Bindewort {2012 ankaŭ: Konjunktion} |

союз | spójnĵik. {GRAM} — [AK] союз (грамматич.). — [RE].

konk' - coquille, coquillage | shell | Muschel | раковина | muszla. {ZOO} — [AK] shell, conch. — [RE].

konkav-a [OA 2.1]. — [AV] -a. — [EG 1] konkav.

Konker-i^Z {legu: konker-i} [OA 4], {fr} conquérir | {en} to conquer | {de} erobern. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} conquistare | {es} conquistar | {pt} conquistar | {ca} conquerir. — [AV] -i. — **Rim.**: La indiko pri zamenhofeco en OA 4 (1929) estas duba. Ĝia sola bazo estas, ke la formo „konker-“ (kun -e-) troveblas unu solan fojon en la Londona Biblio de 1926, Malnova Testamento (MT), Jesaja 7.1: „En la tempo de Aĥaz, ..., eliris Recin, ..., kaj Pekaĥ, ..., kontraŭ Jerusalemon, por militi kontraŭ ĝi; sed ili ne povis konkeri ĝin“. Dum mankas aliformita citaĵo „ili ne povis konkeri Jerusalemon“ en PV 1930, ĝi troveblas en PV 1934, estis do aldonita de Waringhien. Sed jam PIV 1970 kaj poste same PIV 2002 kaj 2005 ĝustigis la mison, anstataŭiginte la fonto-indikon^Z per^X, t.e. „trovebla en la Malnova Testamento de la Londona Biblio“: „**konker⁴i** (tr) 1 Akiri per milito k perforte estriĝi: (ili) eliris kontraŭ Jerusalemon, sed ili ne povis konkeri ĝin^X; ...“. Tio estas ĝusta. Ja Z. verkis la manuskripton de la esperanta traduko de MT. La Londona Biblio tamen aperis nur post lia morto, tiel ke ne estas certe, ĉu **konker-** vere estas uzata de Z. aŭ enkondukita de la redakcio por la Biblia traduko. En UV kaj sendube zamenhofaj verkoj troviĝas „**al'milit'** - conquérir | conquer | erobern | завоевывать | zwojować“. En sia difin-vortaro de 1910 Bein registris **konkir-** (kun -i-). La formon konker- (kun -e-) la unuan fojon registris Boirac en sia Plena Vortaro de 1909-1910, eksplicite esprimante sian preferon por la formo kun -e- kontraŭ tiu kun -i-. Lia fonto estas la originala verketo de Henri Sentis, Urso en montoj, Paris: Presa Esperantista Societo 1906 (Urso [originale verkitaj en Esperanto], enhavas „En montoj“). Tre probable, kaj kontraŭ OA 4 kaj PV 1934, konker-i **ne** estas zamenhofa.

konklud' - conclure | conclude | schliessen {legu: schließen}, folgern | выводить заключение | wnioskować. — [RE].

Konkord' {legu: konkord'} [OA 3.2] {en} concorde | {fr} concorde | {de} Eintracht | {es} concordia | {pt} concordia {legu: concórdia} | {it} concordia | {pl} -- {mankas}. — [Kongr. Parolado 8]. [EV 1923]. — BRO9 -o. — **Rim.**: Antaŭe: akord/o, harmoni/o.

konkret-a (ne abstrakta) [OA 2.1]. — [EG 1] konkret. [FK 284,1] formon *konkretan* al nia batalado ni donis nur tial. — [AV] -a.

konkur' - rivaliser | rival | concurreren {de 1901: konkurrieren} | конкурировать | konkurować. — [AK] rivaliser, concourir | rival, compete. — [RE]. — BRO8 -i.

Konkurenc' {legu: konkurenc'} [OA 3.2] {en} concurrence | {fr} concurrence | {de} Konkurrenz | {es} competencia, concurrencia | {pt} concurrencia {legu: concorrência} | {it} concorrenza | {pl} konkurencja. — [Beau] {antaŭe: konkur/ad/o}.

konkurs' - concours | concourse | Concours {de 1901: Konkurs} | конкурс | konkurs. — [AK] a competiton. — [DL-Ald]. [Beau].

konsci' - avoir conscience | be conscious of | sich bewusst sein | сознавать | mieć świadomość. — [RE]. — Kon-sci-i [FE 3]. — BRO6 -i.

konscienc' - conscience | conscience | Gewissen | совесть | sumienie. — [RE].

Konsekr-i^Z {legu: konsekr-i} [OA 4], {fr} consacrer (rel.) | {en} to consecrate, ordain | {de} weihen, einsegnen, heiligen. {RELI} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} consacrare | {es} consagrar (rel.) | {pt} consagrar | {ca} consagrar. — [EV]. [Biblio, Eliro] {antaŭe: sankt/ig/i}.

konsekvenc' - conséquent | consequent | consequent {de 1901: consequent} | последовательный | konsekwentny. — [RE].

konsent' - consentir | consent | übereinstimmen, einwilligen | соглашаться

| zgdzać się. — [AK] consentir, être d'accord. — [UL]. — BRO4 -i.

konserv' - conserver | preserve | aufbewahren | сохранять | przechowywać, zachowywać. — [UL]. — BRO5 -i.

Konservativ' {legu: konservativ'} [OA 3.2] {en} conservative | {fr} conservateur (politique) | {de} konservativ | {es} conservador | {pt} conservador (politica) {legu: conservador (política)} | {it} conservatore | {pl} -- {mankas}. — [RE] {antaŭe: konserv/em/a}.

konservatori-o [OA 2.1]. {MUZ} — [RE]. [EG 1] Konservatorium.

konsider' - considérer | consider | betrachten, überlegen, erwägen | соображать | zastanawiać się, rozmyślać.

— **konsideri** - considérer | consider | betrachten, erwägen | соображать | zastanawiać się [FE 23]. — [RE]. — La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. — BRO7 -i. — **LR 31 C (1914):** *Nesingarde mi skribis en la unua eldono {de 1913}: „ĉiam konsideris sin francino“; „tion mi ne konsideris nebla“; „kiun mi konsideris kiel spertan dentiston“; „mi konsideris min la lasta Persono post neniŭ“. - Kolonelo W. A. Gale afable atentigis min pri la supraj eraroj; antaŭ ol doni al la esperantistaro mian konsilon, mi demandis al D-ro Zamenhof kaj li respondis, ke en la supraj frazoj li preferas „rigardi kiel“, „opinii“ aŭ „vidi en (ĝi)“; sed en la frazoj: „konsiderante la terurajn deklivojn“ kaj „konsiderante, ke li enspezis“, la vorto „konsiderante“ estas bona. [Richard Sharpe. La travivaĵoj de Ro Ŝo. 2a eld. 1914].*

konsil' - conseiller | advise, counsel | rathen | советовать | radzić. — **konsili** - conseiller | advise, counsel | rathen | советовать | radzić [FE 30]. — [UL]. — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. La kuracisto konsilis al mi iri en ŝvitbanejon [FE 40.14]. — BRO3 -i.

konsist' - consister | consist | bestehen (aus...) | состоять | składać się. — **konsisti** - consister | consist | bestehen | состоять | składać się [FE 12]. — [AK] состоять | składać się (z czego). — [MV].— Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10]. — BRO6 -i. — **Rim.:** La rusa AK nenion ŝanĝas aŭ aldonas.

konsistori-o [OA 2.1]. {RELI} — [RE]. [EG 1] Konsistorium.

konsol' - consoler | console | trösten | утѣшать | pocieszać. — [UL]. — BRO7 -i.

konsonant' - consonne | consonant | Konsonant | согласная | spółgłoska. {GRAM} — [AK] {en} consonant (*gram.*). — [RE].

konspir' - conspirer | conspire | sich verschwören | дѣлать заговоръ | konspirować. — [AK] spiskować. — [RE]. — [AV] -i.

konstant' - constant | constant | beständig | постоянный | stały, ustawiczny. — [UL]. — BRO6 -a.

konstat' - constater | prove, verify | konstatiren {de 1901: konstatieren} | подтверждать | konstatować. — [AK] feststellen, konstatieren | подтверждать. — [RE]. — BRO7 -i. — **Rim.:** La rusa AK nenion ŝanĝas aŭ aldonas.

konstern' - consterner | astonish | bestürzen | озадачивать, смущать | ambarasować. — [AK] {en} dismay, disconcert, startle | konsternować, przerażać. — [MV]. — [AV] -i.

konstituci-o [OA 2.1]. {JUR} — [RE]. [EG 1] Konstitution, Verfassung; -a, konstitutionell.

konstru' - construire | construct, build | bauen | строить | budować. — **konstrui** - construire | construct, build | bauen | строить | budować [FE 25]. — [UL]. — Kiam via domo estis konstruata, mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi

pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn. [FE 25.10]. — BRO3 -i.

konsul-o [OA 2.1]. {JUR} — [RE]. [EG 1] Konsul; **-eco**, Konsulamt, -würde, Konsulat; **-ejo**, Konsulat[sgebäude]. [FK 197,30] La Belga *konsulo* en Buenos-Ayres.

Konsult' {legu: konsult'} [OA 3.1] {en} to consult | {fr} consulter | {de} konsultieren | {es} consultar | {pt} consultar | {it} consultare | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] zu Rate ziehen, konsultieren {ne en EG 1}. — [AV] -i.

konsum' - consumer | consume | zehren, abzehren | истощать, потреблять | konsumować. — [AK] verzehren, verbrauchen {2012 ankaŭ: konsumieren} | konsumować, zużywać. — [RE]. — BRO9 -i.

Kont' {legu: kont'} [OA 3.1] {en} account | {fr} compte | {de} Konto | {es} cuenta | {pt} conta | {it} conto | {pl} -- {mankas}. {EKON} — [EG 1].

kontakt' [OA 1] contact | contact | Kontakt, Berührung | контакт | kontakt. — [Beau]. — [AV] -o. — **Rim.:** Proponita de L. de Beaufront, vd. LZ I, p. 23.

kontant' - comptant | paid in cash | baar {2012: bar} | наличный | w gotówce. — [RE].

kontent' - content | content | zufrieden | довольный | zadowolony. — [UL].

kontest/i. [OA 8] Diskute malakcepti aserton, postulon aŭ establitan situacion. — A. to contest; F. contester; G. bestreiten, einwenden, anfechten; H. {es} discutir, negar, impugnar; I. {it} contestare, impugnare; P. {pt} contestar. — [EV 1923] {ne ĉe Z; antaŭe pri/disput/i, kontraŭ/dir/i k.s.}.

kontinent' [OA 1] * continent | continent | Kontinent, Festland | материк | ląd. — [RE]. * [FK 271,1] sur la *kontinento* de Eŭropo.

Kontinu-a^Z {legu: kontinu-a} [OA 4], {fr} continu | {en} continuous | {de} fortgesetzt, fortlaufend, ununterbrochen {2012 ankaŭ: kontinuierlich}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} continuo | {es} continuo | {pt} contínuo | {ca} continu. — [EG 2]

kontinueco, Kontinuität {ne en EG 1}. [ER]. — [AV] -a.

kontor' - comptoir | office, counting-house | Komptor {ark., 2012: Büro, Geschäftsraum, Kontor (ark.)} | контора | kantor (biuro). — [Einstein 1888], [RE].

kontraband-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Konterbande, Schleichhandel, Schmuggel; **-aĵo; -ulo; -isto**.

kontrabas' [OA 1] contrebasse | double-bass | Kontrabass | контрабас | kontrabas. {MUZ} — [RE]. [EG 1].

kontrakt' - contracter | contract | einen Vertrag abschliessen {legu: abschließen} | заключать договор | zawierać umowę. {JUR} — **kontrakti** - contracter | contract | einen Vertrag abschliessen {legu: abschließen} | заключать договор | zawierać umowę [FE 31]. — [AK] faire un contrat. — [RE]. — BRO8 -i. — Кр. [Verax] kontrat- {sen -k-}.

• **kontrakto** — Ni faris la kontrakton ne skribe, sed parole [FE 31.9].

kontralt' [OA 1] * contralto | contralto | Altstimme | контральт | kontralt. {MUZ} — * [FK 179,28] la unuaj havas ordinare voĉon sopranan kaj tenoron, la lastaj - *kontralt*on kaj bason. [ER].

kontrapunkt' [OA 1] contrepoint (mus.) | counterpoint | Kontrapunkt | контрапункт | kontrapunkt. {MUZ} — [RE]. [EG 1].

kontrast' [OA 1] * contraste | contrast | Gegensatz | контраст | kontrast. — [RE]. [EG 1] Kontrast, Gegensatz; -i. * [Rab 9,13] tiuj titoloj, kiujn inspiradis al vi la *kontrasto* inter li kaj mi. [Rab 63,31] kiam oni el ardanta forno saltas en glacian akvon, oni ne povas senti la *kontraston* tiel forte, kiel mi.

kontraŭ - contre | against | gegen | против | przeciw. — **kontraŭ** - contre | against | gegen | против | przeciw [FE 13]. — [AK] contre, en face de, vis-à-vis de | against, opposite. — [UL]. — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj kaj tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon kaj plenan sendangerecon kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj, ... [A 1.2]. Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj

volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektaŭso de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ... [A 1.5]. ... li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. ... ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, ... [A 3.4]. — ... ŝi havis teruran malamom kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamiko [FE 39.14].

• **kontraŭ'e** - vis-à-vis; au contraire | over against; on the contrary | gegenüber; im Gegenteil {de 1901: im Gegenteil} | напротив; насупротив | przeciwnie; naprzeciw.

— **LR 1908** [Pri la akuzativo post „kontraŭ“: Vd. je „tra“.

— **LR 1908** [for – kontraŭ]: Anstataŭ „ŝi troviĝis ŝirmata for de liaj entreprenoj” mi konsilus diri „kontraŭ liaj entreprenoj” [Resp. 34, *La Revuo* Maj. 1908].

Kontribu' {legu: kontribu'} [OA 3.2] {en} to contribute | {fr} contribuer | {de} beitragen | {es} contribuir | {pt} contribuir | {it} contribuire | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] –o {ne en EG 1}. [EV] -i. — [AV] -i. — Кр. Kontribuci' [OA 3.2].

Kontribuci' {legu: kontribuci'} [OA 3.2] {en} contribution | {fr} contribution (de guerre) | {de} Kontribution, Kriegssteuer | {es} contribucion {legu: contribución} | {pt} contribuição {legu: contribuição} | {it} contribuzione | {pl} kontrybucja. {MIL} — [RE]. [EG 1] -o. — **Rim.:** El {fr}, {de} kaj {pl} evidentiĝas, ke la signifo estas (nur) specifa speco de imposto por financi militon, ne la ĝenerala senco de kontribuo, kontribuajo.

kontrol' {mankas en UV}. – [la diversaj lernolibroj kaj vortaroj], ... kiuj la plej gravaj estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3]. — **kontrol'** [OA 1] {*} controler | check, verify | kontrollieren | контролировать | kontrolować. — **kontrol'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. * [Ham 148,28] ni devas kontroli ĉiun vorton, ĉar alie li nin batos per silaboj. [FK 298,6] facile kontroleblajn

sendubajn ... faktojn. — BRO8 -i. — **Rim.:** Steleto mankas en OA 1.

• **kontrolilo** — La «Fundamento de Esperanto» devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5].

kontur' - contour | outline, contour | Umriß | контуръ {de 1918: контуръ} | kontur. — [RE].

kontuz' - broyer | contuse | wund stossen {2012: wundstoßen (ark.)}, quetschen | контузить, ушибить | gnieść, tłuc. {MED} — [AK] contusionner, meurtrir | stłuc, kontuzyować. — [RE]. — [AV] -i.

konus' - cône | cone | Konus | конусъ {de 1918: конусъ} | ostrokrąg. — [RE].

konval' - muguet | may flower | Maiblümchen | ландышь | konwalia. {BOT} — [AK] {en} lily of the valley. — [RE].

konveks-a [OA 2.1]. — [EG 1] konvex.

konven' - convenir | convenient | sich geziemen | приличествовать | wypadać, przystawać. — [AK] be suitable, suit | sich passen, sich geziemen. — [UL]. — BRO6 -a {adj. anstataŭ verbo}.

konvenci-o [OA 2.1]. — [EG 1] Konvention. [Rab 16,17] Ili baras al si la sanan naturon per sensencaj konvencioj.

konvers-i — {ne-oficiala, sed „tolerata“ de AdE en 1967} [OKA 7, 1968-06-20; Aktoj I, p. 73] c) Apud la oficialaj substantivoj ..., **konversacio** (ambasadora konversacio) estas tolerataj la pli simplaj verboj: ..., **konversi** (..., konversi inter amikoj). — [OA 8] II.A.RIM.II. Ĉiuj formoj deklaritaj kiel “tolerataj” de la Akademio en Junio 67 (Aktoj de la Akademio, 1963-1967, p. 73 {= 2-a eld. 2007, p. 62} estas nun oficialigitaj, escepte de du: *dekori* kaj *konversi*, kiuj konservas sian kvaliton de “tolerataj”. — [ZNV 20, 1889] *konvers-* — **Rim.:** Pri tolerataj formoj vd. en BK I ĉe A 8.

Konversaci' {legu konversaci'} [OA 3.2] {en} conversation | {fr} conversation | {de} Konversation, Gespräch | {es} conversacion {legu: conversación} | {pt} conversaço {legu: conversação} | {it} conversazione | {pl} konwersacja. —

[Beau]. — BRO9 -i {verbo anstataŭ subs.}. — **Rim.**: 1. [ZNV 20, 1889] *konvers-*, *konversacion-*. 2. Кр. *konvers-i*.

konvert' - convertir | convert | bekehren | обращать (напр. въ христианство) | nawrócić. — [AK] {en} convert (*vb.*). — [EG 1]. — [AV] -i.

konvink' - convaincre | convince | überzeugen | убѣждать | przekonać. — BRO8 -i. — [RE].

konvolvul-o [OA 2.2] volubilis | convolvulus | Winde (*bot.*) {BOT} — [EG 1] Winde (Pflanze).

konvulsi' - convulsion | convulsion | Krampf | судороги | konwulsye. {MED} — [AK 1914] Zuckung | судорога, конвульсия. — [RE]. — [AV] -o. — Кр. *kramf/o* [OA 9] kaj *spasm-o* [OA 2].

kooperativ/o. [OA 9] Societo posedata kaj regata de siaj membroj, kaj celanta helpi al la (ekonomiaj) bezonoj de la membroj per komuna entrepreno. {EKON} — [EV] Volksw. Genossenschaft (Handelsgesellschaft zu teilweise gemeinsamer Wirtschaftsführung); konsumo ~o, produkta ~o {...}. [PV 1930].

kopeko {mankas en UV} — Centimo, pfenigo kaj kopeko estas moneroj [FE 41.15]. {MON} — **kopek'** [OA 1] * copek | copeck | Копеке | копейка | kopiejka. — **kopek'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [UL kovrilo]. [DL 1888]: *La kosto de ĉiu kajero estos 25 kopekoj* [DL A 9]. [RE]. * [Rev 39,26] unu rublo dudek-kvin *kopekoj*.

kopi' - copier | copу | copiren {de 1901: kopieren} | копировать | kopjować. — [AK] abschreiben, kopieren. — [RE]. — BRO8 -o {subst. anstataŭ verbo}.

kor' - cœur | heart | Herz | сердце | serce. {ANAT} — [UL]. — Kó-ro [FE 2].

koral' [OA 1] * corail | coral | Koralle | коралль | koral. {ZOO} — [RE]. * [FK 35,26] La muroj estis el *koraloj*.

koran' - Coran | Coran | Koran | Коранъ {de 1918: Коран} | Koran. {RELI} — **Rim.**: 1. [RE 3 - Алкоранъ], [MV 1889]: Koran' {majuskle}. 2. Same minuskle skribita estas *bibli'* [OA 1]. 3. En la frazo-ekzemploj de koment/i [OA 9] troveblas trifojе „Korano“ (majuskle):

komentita Korano, prinotita Korano, eldono de Korano.

korb' - panier corbeille | basket | Korb | корзина | kosz. — [RE].

kord' - corde | string (piano etc.) | Saite | струна | struna. {MUZ} — [AK] corde (*mus.*) | string (*mus. instr.*). — [RE].

korekt' - corriger | correct | bessern, korrigieren {de 1901: korrigieren} | исправлять | poprawiać. — [AK] berichtigen, verbessern. — [RE]. — BRO9 -i.

korelativ-a [OA 2.1] — [EG 1] korrelativ.

korespond' - correspondre | correspond | correspondiren {de 1901: korrespondieren} | переписываться | korespondować. — [AK] Briefe wechseln, korrespondieren. — [DL]. [RE].

koridor' [OA 1] * corridor | korridor | Korridor | корридоръ | korytarz. — [RE]. * [FK 215,26] Se ni eliros en la *koridoron*, ni venos en elegante aranĝitan ĉambron. [Rev 16,17] ĉe mi en ĉiuj *koridoroj* estas tia odoro de brasiko.

korife-o [OA 2.1]. — [EG 1] Koryphäe.

kork' - bouchon | cork | Kork | пробка | korek. — **korko** - bouchon | cork | Kork | пробка | korek [FE 34]. — [AK] {en} a cork. — [RE]. — BRO8 -o.

• **korktirilo** — Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2].

korn' - corne | horn | Horn | рогъ | róg. — [AK] róg (zwierzęcy). — [UL].

korne' [OA 1] * cornée | cornea | Hornhaut | роговица | rogówka. — * [FK 230,30]: ... kiam tiaj mukaj fadenoj metiĝas sur la *korneon*, tiam la vidado malklariĝas ... (Kronika Katara Konjunktivito).

kornet' [OA 1] cornet | cornet | Kornett (Musik-Instrument) {legu: Musikinstrument} | корнетъ-пистонъ | kornet (trąbka). {MUZ} — [RE]. [EG 1] **kornet-o.** Kornett, Zinke; **-isto**, Zinkenist.

kornic' - corniche | mantelpiece, shelf | Gesims | карнизъ | gzems {ARKI}. — [AK] {en} cornice. — [RE].

kornik' [OA 1] * corneille | crow | Krähe | ворона | wrona. {ZOO} — [EG 1]

Krähe. * [Rev 54,19] : He, kiel la *korniko* ekkrakis ! — **Kp.** korv' [UV]

Korol-o {legu: korol-o} [OA 4], {fr} corolle {de 1990: corole} | {en} corolla | {de} Blumenkrone. {BOT} — Kromaj (ne-oficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} corolla | {es} corola | {pt} corola | {ca} corol-la {legu: corol-la}. — [Verax]. [Kabe].

korp' - corps | body | Körper | тѣло | cialo. — **korpo** - corps | body | Körper | тѣло | ciało [FE 31]. — [UL]. — La korpo estas morta, la animo estas senmorta [FE 31.6].

korporaci' - corporation | corporation | Zunft, Körperschaft | цехъ, корпорация {de 1918: цех, корпорация} | korporacua {de 1936: korporacja}, cech. {JUR} {EKON} — [RE]. — **Rim.**: La signifo de la trad. al franca kaj angla estas pli vasta, ol la trad. al la tri aliaj lingvoj.

korpus' - corps | body of an army | Corps | корпусъ | korpus {MIL}. — [AK] corps (*d'armée*) | корпус (часть армии) | korpus (armii). — [RE].

korsaĵ-o [OA 2.2] corsage | bodice | Leibchen {VEST} — [EG 1] Leibchen, Corsage {ark, 2012: Korsage}.

korsar' [OA 1] * corsaire | corsair | Korsar | морской разбойникъ | korsarz. {MAR} — [EG 1] Korsar, Seeräuber, Pirat. * [Ham 133,1] Apenaŭ ni estis du tagojn sur la maro, forte armita *korsaro* komencis ĉasi nin. [Ham 109,9] batalo nia mara kun *korsaroj*. — **Kp.** pirat' [OA 1].

korset' [OA 1] {*} corset | stays | Korsett | корсетъ | gorset. {VEST} — [RE]. [EG 1]. * [Rab 17,2] ke mi enpremu mian korpon en *korseton* kaj mi laĉu mian volon per leĝoj. — **Rim.**: Steleto mankas en OA 1.

kort' - cour | court | Hof | дворъ {de 1918: дворъ} | podwórze. — **korto** - cour | yard, court | Hof | дворъ {de 1918: дворъ} | podwórze [FE 25]. — [AK] {en} court, courtyard. — [UL]. — ... la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Sur la korto staras koko kun tri kokinoj [FE 33.16]. Kun bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

• **kort'eg'** - cour (d'un souverain) | court | Hof (Königlicher) | Дворъ (царскій)

| dwór, pałac. — [AK 1914] court (*of a king*) | Hof (eines Fürsten).

— **LR 32 A (1906)**: „Korto“ povas esti uzata por la tuta loko okupata de la loĝejo (kune kun la konstruaĵoj) [Let. al Th. Thorssteinsson (1906), OV, p. 528].

Korupt' {legu: korupt'} [OA 3.2] {en} to bribe, to corrupt | {fr} suborner, corrompre | {de} bestechen, korrumpieren | {es} corromper, sobornar | {pt} corromper, subornar | {it} corrompere, subornare | {pl} przekupic {legu: przekupić}. — [Kabe]. — [AV] -i. — **Rim.**: Antaŭe ŝmir/i, sub/aĉet/i [UV aĉet'].

korv' - corbeau | raven | Rabe | воронъ | kruk. {ZOO} — [RE]. — **Kp.** kornik' [OA 1].

korvet' [OA 1] corvette | sloop | Korvette | корветъ | korweta. {MIL} {MAR} — [EG 1].

kosm/o. [OA 8] La universo rigardata kiel unu ordigita tuto. — A. cosmos, space; F. cosmos; G. Kosmos, Weltall; H. {es} cosmos; I. {it} cosmo; P. {pt} cosmo(s). — [EG 1].

kosmetik-o [OA 2.1]. — [EG 1] Kosmetik.

kosmogoni-o [OA 2.1]. — [Beau] cosmogonie. [EG 1] Kosmogenie, Weltentstehung.

kosmograf' (2) [OA 7]. — [GD] {antaŭe: kosmografi/ist/o}.

kosmografi-o [OA 2.1]. — [RE]. [Beau] cosmographie. [EG 1] Kosmographie, Welt[all]beschreibung.

kosmopolit-a [OA 2.1] — [Beau] **kosmopolit**, cosmopolite (subs. et adj.). [EG 1] -o, Kosmopolit, Weltbürger {subst., ne adj.}.

kost' - coŭter {de 1990: couter} | cost, price | kosten | стоить | kosztować. — **kosti** - coŭter {de 1990: couter} | cost | kosten | стоить | kosztować [FE 14]. — [AK] cost (*vb.*) | стоимость. — [UL]. — Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. — BRO3 -i.

• **kost'o** - prix | price | Preis | цѣна | koszt, cena.

• **multekosta** — ... ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7].

Kostariko [OA 8] {TOPO} — [EV]. — **Rim.**: Ĉ. 1905, vd. EdE: „En 1905 aperis tie {ia} gazeto ...“.

kostum' - costume | costume | Costüm | костюмъ | kostjum. {VEST} — [AK 1914] Kostüm, Tracht. — [RE].

kot' - boue | dirt | Koth {de 1901: Kot}, Schmutz | грязь | błoto. — **koto** - boue | dirt | Koth {de 1901: Kot}, Schmutz | грязь | błoto [FE 39]. — [RE]. — En la kota vetero mia vesto forte malpuriĝis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

kotiz' [OA 1] se cotiser | subscribe, contribute | einen Beitrag zahlen, einlegen | платить членский взносъ | płacić składkę członkowską. — [Beau]. — [AV] -i.

kotlet' [OA 1] côtelette | cutlet | Kotelett | котлетка | kotlet. {KUIR} — [EG 1].

koton' - coton | cotton | Baumwolle | хлопчатая бумага | bawełna. — [AK] {en} cotton (*product*). — [RE].

koturn' - caille | quail (bird) | Wachtel | перепель | przepiórka. {ZOO} — [RE].

kov' - couvrir | brood, covey | brüten | высиживать птенцовъ | wylęgać. — [AK] {en} brood, sit (*as a hen etc.*). — [MV].

kovert' - envelope (à lettres) | envelope | Briefcouvert {2012 pli kutima: Briefumschlag} | конвертъ | koperta. — [RE].

kovr' - couvrir | cover | verdecken, verhüllen | закрывать | zakrywać. — **kovri** - couvrir | cover | verdecken, verhüllen | закрывать | zakrywać [FE 35]. — [AK] bedecken, verhüllen. — [UL]. — BRO4 -i.

• **kovrita** — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18].

• **kovr'il' (de libr'o)** - envelope | envelop | Umschlag, Hülle | обертка | okładka. — [AK 1914] **kovr'il' (de libro)** - a cover | Umschlag, Hülle, Decke, Deckel | обложка, обертка. — **Rim.**: En angla kaj germana AK nur „kovr'il“, sen „(de libro)“.

• **kovr'il' (de fenestr'o)** - contrevent | window shutter | Fensterladen | ставень | okiennica.

• **mal'kovr'** - découvrir | detect, discover | entdecken | открывать | odkrywać. — [AK] {en} uncover, lay bare.

kozak' [OA 1] * cosaque | cossack | Kosak | казакъ | kozak. {MIL} — [RE]. * [FK 323,19] ektondris - *kozako* alvenis.

krab' [OA 1] crabe | crab | Krabbe | крабъ | krab. {ZOO} — [EG 1].

krabr-o [OA 2.2] frelon | hornet | Hornisse {ZOO} — [EG 1] Hornisse. [Rab 66,6] [la flamo] devas detruji la nestojn de la *krabroj*.

kraĉ' - cracher | spit | speien | плевать | pluć. — [UL]. — BRO9 -i.

krad' - grille | grate, crossbars | Gitter | рѣшетка | krata. — [AK] {en} grating, cross-bars. — [RE].

krajon' - crayon | pencil | Bleistift | карандашъ | ołówek. — **krajono** - crayon | pencil | Bleistift | карандашъ | ołówek [FE 6]. — [UL]. — Kra-jó-no [FE 2]. Krajono [FE 4]. — Kie estas la libro kaj la krajono? [FE 6.4]. La libro estas sur la tablo, kaj la krajono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5]. — Sur la fenestro kuŝas krajono kaj plumo [FE 6.6]. Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

krak' - craquer | crack | krachen, knallen, knarren | трещать | trzeszczyć. — [AK 1914] crack, noise | krachen, knacken. — [RE]. — [AV] -i.

kraken' - craquelin | cracknel | Bretzel | крендель | ciastko {KUIR}. — [AK] ciastko (suche). — [MV]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Krakeno* estas kun sukero, *kringo* estas sen sukero. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

kramf/o. [OA 9] Forta kaj dolora neintenca kuntiriĝo de muskolo, momenta aŭ daŭra. {MED} — [EV] **krampf-o**, (Muskel-) Krampf, Crampus, schmerzhafter tonischer (= starr machender) spasmus, s.d. Krampf einzelner Muskeln, bes. krampspasmus, tibikarna spasmus, Wadenkrampf. [PV 1930]. kram(p)fo. — **Kp.** konvulsi' [UV] kaj spasm-o [OA 2].

kramp' - crampon, parenthèse | clamp, holdfast, staple | Krampe, Klammer | скоба | klamra. — [AK] {en} clamp, bracket | скоба, скобка. — [RE].

kran' - robinet | tap, spigot | Zapfen | кранъ | kran. — [AK 1914] tap, cock | Zapfen, Hahn. — [RE].

krani' - crâne | skull | Schädel | черепъ | czaszka. {ANAT} — [RE].

kratag' - aubépine | hawthorn | Weissdorn {legu: Weißdorn, Weißdorne} | боярышникъ | glóg. {BOT} — [MV]. — **LR 32 B (1913):** La formoj „kratago“ kaj „vipuro“ ne estas preseraroj. Por detale klarigi al vi la kaŭzon, pro kiu mi ŝanĝis la originalan formon, mi nun bedaŭrinde ne havas sufiĉe da tempo. [LR 32 B, 1913, PVZ 9, 349]. — **Rim.:** Komence Z ŝanĝis la radikfinaĵojn de „falsaj parencoj“ por eviti kolizion kun vortkreaĵoj sufixoj laŭ la modelo *delfin-* (internacia formo kun -i-kolizias kun -in) al *delfen-* (ne internacia, sed Fundamenta formo kun -e- evitas eblan kolizion): La latina *crataegus* donus „kratego“, *vipera* „vipero“. En postaj jaroj li rezignis pri tia deformado favore al la pli internaciaj formoj: „... la diversaj *finiĝoj*, kiujn mi en la *unua* tempo ŝanĝadis pri ilia simileco kun Esperantaj sufixoj, sed kiujn mi *nun* ordinare ne ŝanĝas; sekve mi konsilas uzi {la radikfinajn} -ilo, -ino, -ulo k.t.p.“ [LR 52 B, 1911, PVZ 9, 236].

krater' - cratère | crater | Krater | жерло, кратеръ {de 1918: кратер} | krater. {GEO} — [RE].

kravat' - cravate | cravat | Halsbinde {2012: Halsbinde (ark.), Binder, Schlips}, Cravate {de 1901: Krawatte} | галстукъ {de 1918: галстук} | krawat {VEST}. — [UL]. — **Rim.:** En UL {de} *Halstuch* (!?) probable laŭ la rusa germanismo *galstuk*. En MV 1889 ŝanĝita al *Halsbinde, Cravate*.

kre' - créer | create | schaffen, erschaffen | создавать | stwarzać. — **krei** - créer | create | schaffen, erschaffen | создавать | stwarzać [FE 12]. — [UL]. — Kion Dio kreis en la sesa tago? [FE 12.16].

• **kreata** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5].

kred' - croire | believe | glauben | вѣрить {de 1918: верить} | wierzyć. —

kredi - croire | believe | glauben | вѣрить {de 1918: верить} | wierzyć [FE 33]. — [UL] — Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14]. — BRO2 -i.

— **LR 33 (1903):** *Trarigardante mian manuskripton, D-ro Zamenhof (en la jaro 1903) korektis tiel: mi eĉ kredas, ke mi (pensas); oni ne kredu, ke ... (pensu); estus, mi kredas, tre malfacile trovi ... (pensas); mi kredis vidi ... (pensis); kredantaj sin malsanaj ... (opiniantaj); ĝi kredis ĝustatempe fari ... (opiniis); mia animo kredis sin ... (imagis)* [S. Meyer en OGE Apr. 1912].

• **kred'abl'** - vraisemblable, probable | verisimilar, probable | wahrscheinlich | вѣроятный {de 1918: вероятный} | prawdopodobny. — [AK] probable | glaublich {2012 ne plu kutima}, wahrscheinlich {tiel, legu: wahrscheinlich} — La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8].

• **kredema** — Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14].

• **kredinda** — Li estas homo ne kredinda [FE 41.9] {kun spaceto inter ne kaj kredinda}.

• **nekredbla** — Li rakontis al mi historion tute nekredblan [FE 41.6]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14]. — **Rim.:** FE 41.6 tekstas en FE eld. 1-4: „Li rakontis al mi historion tute ne kredblan“ kun spaceto inter „ne“ kaj „kredblan“. FE 41.14 estas identa kun eld. 1-4.

• **nekredinda** - Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14].

kredit' [OA 1] * crédit | credit | Kredit | кредитъ {de 1918: кредит} | kredyt. {EKON} — [Let. 1888-07]. — [RE]. * [FK 229,3] enskribi la sumon en nian *krediton*. — BRO9 -o.

Kreditor-o {legu: kreditor-o} [OA 4], {fr} créancier | {en} creditor | {de} Gläubiger. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} creditore | {es} acreedor {pres-eraro, legu: acreedor} | {pt} credor | {ca} creditor. {JUR} — [Beau] créancier. [EG 1] Kreditor, Gläubiger. [FK 159,14] se mi ne pagos miajn ŝuldojn tiel baldaŭ kiel eble, mi timas, ke miaj *kreditoroj* min trenos tien per forto.

krem' - crème | cream | Schmant, Sahne | сливки | śmietana {KUIR}. — **kremo** - crème | cream | Schmant, Sahne | сливки | śmietana [FE 26]. — [AK] śmietanka. — [RE]. — Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11].

kren' - raifort | horse-radish | Meerrettig | хрѣнь | chrzan. {BOT} — [RE].

kreol-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] créole. [EG 1] Kreole.

krezot-o [OA 2.1] {KEM} — [Beau] créosote. [EG 1] Kreosot.

krep' - crêpe | crape | Крепп | крепь | krepa. — [RE].

krepusk' - crépuscule | twilight | Dämmerung | сумерки | zmierzch. — [RE].

kresk' - croître {de 1990: croitre} | grow, increase | wachsen | расти | rosnać. — **kreski** - croître {de 1990: croitre} | grow, increase | wachsen | расти | rosnać [FE 33]. — [UL] {en UL-ru sinonima vaks'}. — BRO3 -i.

• **kresko** - Mia frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1].

• **kresk'aj'** - plante | plant | Pflanze | растение {de 1918: растение} | roślina. {BOT} — [AK] {en} plant, growth. — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35]. Ne ĉiu kreskaĵo estas manĝebla [FE 41]. — **Rim. 1:** Кр. vegetalo [OA 8], vegeti [UV] (vegetaĵo), planti [UV] (planto). — **Rim. 2: LR 47B (1906):** Por „Pflanze“ oni povas uzi „kreskaĵo“ kaj vegetaĵo“ [Let. al Th. Thorsteinsson (1906); OV p. 523].

kres-o (*bot.*) [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] Kresse.

krest' [OA 1] crête (de coq) | crest (of a cock) | Kamm (des Hahnes) | гребень

(пѣтушій) | grzebień (koguci). {ANAT} {ZOO} — [Beau] crête (oiseaux). [EG 1] [Hahnen-] Kamm.

krestomati-o [OA 2.1] — [FK v,35] Atentan tralegon de la Fundamenta *Krestomatio* mi rekomendas al ĉiu. [EG 1] Chrestomatie. — **Rim.:** En parto de la 1-a eld. de la F-to 1905 estas kunbindita reklamo de la firmo Hachette por la Fundamenta Krestomatio 1903. Pro tio Stojan kaj poste Wüster asertis, ke „krestomatio“ estas Fundamenta jam de 1905. En aliaj ekzempleroj de FdE 1905 anstataŭ la reklamo por FK legeblas reklamoj por Tutmonda Jarlibro Esperantista, Internacia Scienca Revuo kaj du aliaj libroj sur la sama paĝo maldekstre de la titol-paĝo (tiel en la ekzemplero de la Universitato de Kalifornio, en Santa Cruz, siglo PM 8213 Z34). Ĉiuj vortoj uzitaj en tiuj reklam-paĝoj (krom *krestomatio*, ankaŭ *kompanio*, *revuo* k.a.), ne apartenas al FdE laŭ stato de 1905. Diskuton vd. en BK I.

kret' - craie | chalk | Kreide | мѣль {de 1918: мел} | kreda. — [UL].

krev' - crever | crash | platzen | лопнуть | pęknąć. — [AK 1914] crever, éclater | burst (*intr.*) | platzen, bersten. — [RE].

kri' - crier | cry | schreien | кричать | krzyczeć. — **krii** - crier | cry | schreien | кричать | krzyczeć [FE 21]. — **kri'** - crier | cry | schreien | кричать | krzyczeć [UV ek']. — **krii** - crier | cry | schreien | кричать | krzyczeć [FE 21 ek']. — [AK] {en} cry out, cry. — [UL]. — Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1] — BRO3 -i.

• **ek'kri'** - s'écrier | cry out | aufschreien | вскрикнуть | krzyknąć [UV ek']. — **ekkrii** - s'écrier | cry out | aufschreien | вскрикнуть | krzyknąć [FE 21 ek']. — “Ho, ĉielo!” ekkriis la patrino, “kion mi vidas? [FE 21.3]. — **LR 46 (1913): Marie Hankel demandis:** „ĉu estas allasebla uzi „voki“, por montri plilaŭtigon de la voĉo au iom ekscititan parolmanieron? „Krii“ kaj „ekkrii“ ofte ŝajnas tro forta esprimo. Z respondis: „Mi persone nenion havas kontraŭ la uzado de „voki“ en la senco, kiun vi montris; sed mi dubas, ĉu la esperantistoj ĝin volonte akceptos, ĉar tio estas esprimo germana (aŭ pli vere: hebrea-biblia), kiu por aliaj popoloj eble estos nekomprennebla aŭ eĉ stranga. En ĉiu okazo

la aŭtoroj povas provi. En miaj verkoj mi uzas kelkfoje „voki al Dio“ [Pk. al Marie Hankel (1913-06-30), OV, p. 566].

• **kriema** — Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

kribr' - cribler, tamiser | sieve | sieben, durchsieben | просѣивать {de 1918: просеивать} | przecedzić, przesiać. — [AK] {en} sieve, sift. — [RE].

krim' - crime | crime | Verbrechen | преступление | występpek, przestępstwo. {JUR} — [RE].

kriminal' - criminel | criminal | criminal | уголовный | karny, kryminalny. {JUR} — [AK] {en} criminal (*adj.*) | уголовный, криминальный. — [RE].

kring' - craquelin | cracknel | Kringel | бублик | obwarzanek {KUIR}. — [AK] gimlette (*pâtisserie*) | ring-shaped cake. — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Krakeno* estas kun sukero, *kringo* estas sen sukero [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

kripl' - estropié | crippled | Krüppel | уродливый | kaleki. — [AK] deformed, cripple (*adj.*) | verstümmelt, verkrüppelt. — [RE]. — BRO8 -a. — **Rim.**: La germana AK estas ĝusta – la substantivo „Krüppel“ ne harmonias kun la adjektivoj en la aliaj referenc-lingvoj. Ĝuste ankaŭ estus „Krüppel“ (kun ligostreketo). Ĝi tamen mankas jam en MV 1889.

kript-o (*arĥ.*) [OA 2.1] {ARKE} — [EG 1] Krypte {ark., 2012: Krypta}.

krisp' - fraise | ruff | Krause, Gekröse | брыжи, брыжейка, курчавость | kreza. {ANAT} {VEST} — [AK] fraise (*anat. et costume*) | mesentery, ruffle (*a*). — [RE].

Krist' - Christ | Christ | Christus | Христосъ {de 1918: Христос} | Chrystus {RELI}. — **Kristo** - Christ | Christ | Christus | Христосъ {de 1918: Христос} | Chrystus [FE 37]. — [DL 1888] *Kristo reviviĝis* [DL 15.4]. [RE].

• **krist'an** - chrétien | christian | Christ | христианин | chrześci janin. {RELI} — Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj [FE 37.8]. — [DL]: *En tiu ĉi lando loĝas tri milionoj kristanoj (aŭ: da kristanoj)* [DL 3.11]. *La nombro da kristanoj estas pli*

granda, ol la nombro da mahometanoj [DL 9.11].

• **krist'nask'** - Noël | Christmas | Weihnachten | Рождество Христово | Boże Narodzenie. — **Rim.**: En MV 1889 majuskle skribita: *Krist'nask'* Weihnachten. Pri uskleco de religiaj festoj vd. la ĝeneralan parton BK II.1.

kristal' - cristal | crystal | Krystall | кристалль | kryształ. — [RE].

kriteri-o [OA 2.1] — [EG 1] Kriterium.

kritik' - critiquer | critick, criticise | kritisieren {de 1901: kritisieren} | критиковать | krytykować. — [AK] {en} criticise. — [DL] ... *mi petis ilin alsendi al mi tiun numeron de l' gazeto, en kiu estos kritiko de mia afero ...* [DL A 11]. [RE]. — BRO8 -i.

kriz' - crise | crisis | Krisis {2012: Krise} | кризисъ | kryzys. — [MV].

krizantem-o [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] Chrysanthemum. [Ham 130,27] Jen estas *krizantemo*.

kroĉ' - accrocher | hook to, cling to | anhaben, anklammern | цѣплять | czerpiać. — [AK] зацеплять. — [RE].

krokodil' - crocodile | crocodile | Krokodill {de 1901: Krokodil} | крокодилъ | krokodyl. {ZOO} — [RE].

krom - hors, hormis, excepté | without, except | ausser {legu: außer} | кромѣ {de 1918: кроме} | oprócz. — **krom** - hors, hormis, excepté | besides, without, except | ausser {legu: außer} | кромѣ {de 1918: кроме} | oprócz [FE 11]. — [AK] hors, hormis, outre, à part, indépendamment de | not counting, besides, except. — [RE]. — La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. En la salono estis neniu krom li kaj lia fianĉino [FE 26.13]. ... ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra ... [FE 27.3].

— **LR 1891** [*krom - ekster*]: En la plena vortaro {t.e. en RE 1889} ni donis la vorton “krom” sed poste, vidante ke kelkaj amikoj per la vorto “ekster”, kiu ekzistas en la malgranda fundamenta vortareto, kvankam sub iom alia senca nuanco, tute bone esprimas ankaŭ la sencon de “krom”, ni komencis ankaŭ uzadi tiun ĉi vorton en la senco de “krom” [*Esperantisto* 1891, p. 7].

— **LR 1908**: La prepozicio “krom” antaŭ iu vorto signifas, ke tiu vorto staras ekster la temo de nia parolado, ke ni rigardas ĝin kiel ion apartan; tial ĝi povas havi egale bone la sencon de escepto kaj la sencon de aldono, depende de la cirkonstancoj, en kiuj ĝi estas uzata. “Krom” *per si mem* esprimas nek escepton, nek aldonon, ĝi esprimas nur *apartigon*; sed ĉu tiu apartigo estas farata por ion forigi, aŭ kontraŭe, por ĝin pli akcenti, tion montras la senco de la frazo mem. Ekzemple, kiam mi diras: “tie estis ĉiuj miaj fratoj krom Petro”, ĉiu komprenas, ke mi apartigas Petron, por montri, ke li *ne* estis inter la “ĉiuj” sed kiam mi diras: “krom Petro tie estis ankaŭ ĉiuj aliaj miaj fratoj”, oni facile komprenas, ke ĉi tie mi apartigis Petron nur tial, ke pri li ni jam parolis, aŭ pri li oni jam scias, ke li tie estis, aŭ ke li tie devis esti. Kompreneble, la vorto “krom” povas iufoje kaŭzi neprecizecon aŭ malkomprenigon; sed en *tiaj* okazoj ni devas eviti la vorton “krom” kaj uzi anstataŭ ĝi la pli precizajn esprimojn “esceptinte” aŭ “ne sole, sed ankaŭ” [Resp. 32, *La Revuo*, Maj. 1908].

kromosom/o. [OA 9] Fadeno el biologia hereda materialo, precipe genoj, troviĝanta en la ĉeloj de organismoj (ordinare en la ĉelkerno): *homoj havas 23 parojn da kromosomoj.* — [GD] chromosome (phl.). [PIV 1970].

kron' - couronne | crown | Krone, Kranz | вѣнецъ, вѣнокъ | wieniec. — [AK] wieniec, korona. — [UL 25] El Heine – „De l' patro de l' via la krono / Por mi ĝi ne estas havinda! / For, for lia scepro kaj trono - / Vin mem mi deziras, aminda!“ . Kontraste en UL-vortaroj „kron-“.

kronik' - chronique | chronicle | Chronik | хроника | kronika. — [AK] хроника, летопись. — [RE]. — **Rim.:** Kp. la homonimon *kronik-a* (daŭra): [FK 229,35] Ĉe la *kronika* kataro de la konjunktivo.

kronologi-o [OA 2.1] — [EG 1] Chronologie.

kronometr-o [OA 2.1] — [EG 1] Chronometer.

krop' - jabot, gosier | crop, craw | Кропф | зобъ | wole. {MED} — [AK] jabot, gésier. — [RE].

kroz' - croiser | cruise | kreuzen (von Kriegsschiffen) | крейсировать | krzyżować. — [AK] {en} cruise (*of warships*) | krążyć (o okrętach). — [RE]. — AV] -i.

kruc' - croix | cross | Kreuz | крестъ | krzyż. — [UL].

• **kruc'um'** - crucifier | crucify | kreuzigen | распинать на крестѣ | ukrzyżować.

kruĉ' - cruche | jug | Krug | кувшинъ | dzban. — **kruĉo** - cruche | pitcher | Krug | кувшинъ | dzban [FE 13]. — [AK] {en} jug, pitcher, cruise. — [RE]. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti doman plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

• **te'kruĉ'** - théière | tea-pot | Theekanne {de 1901: Teekanne} | чайникъ | czajnik [UV te'].

krucifiks' [OA 1] * crucifix | crucifix | Kruzifix | распятие | krucyfiks. {RELI} — [LI 1898, 157]: *La pastro faris la kruco-signon super la baptita kaj tenis al la baptoj krucifikson, por ke ili ĝin kisu.* [EG 1]. * [Rab 121,7] forŝiru lin de la *krucifikso*, se li preĝante kuŝas antaŭ ĝi genue.

krud' - cru, rudé | raw, crude, rough | roh, rauh | сырой, суровый | surowy. — [AK] surowy (produkt). — [RE].

kruel' - cruel | cruel | grausam | жестокий | okrutny. — [RE].

krup' - croup | croup | Croup {2012: Gruppe} | крупъ | krup. — [RE].

krur' - cuisse, jambe | thigh, shank | Unterschenkel | голень | goleń. {ANAT} — [AK 1914] leg | Bein, Unterschenkel. — [MV].

krust' - croute | crust | Kruste | струпъ | strup. — [AK 1914] Kruste, Rinde | корка, струп. — [RE].

krut' - roide, escarpé | steep | steil | крутой | stromy. — **kruta** - roide, escarpé | steep | steil | крутой | stromy [FE 34]. — [RE]. — Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la

tegmento de la domo [FE 34.13]. — BRO8 -a.

ksilofon-o (*muz.*) [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Xylophon.

ku/o. [OA 9] La litero Q, q. — [GD] q (lettre latine). [PIV 1970] — **Rim.:** La difino estas neoportuna, ĉar en Eo Q, q ne estas *litero*, sed nura *simbolo*, vd. BK 1, R 15 FG en analogio. Krome mankas klarigo, en kiu kunteksto oni rajtas uzi ĝin.

kub' - cube | cube | Kubus | кубъ | sześcian. — [RE].

Kubo [OA 8] {ТОРО} — [E-isto 1/1893]. [Rhodes 1908, 517] Cuba, Kubo.

kubut' - coude | elbow | Ellbogen | локоть | łokieć {ANAT}. — [RE].

kudr' - coudre | sew | nähen | шить | szyć. — **kudri** - coudre | sew | nähen | шить | szyć [FE 34]. — [UL]. — ... per kudrilo ni kudras ... [FE 34].

• **kudrilo** - ... per kudrilo ni kudras ... [FE 34].

kuf' - coiffe, huppe | cap, tuft | Haube, Карпе | чепецъ | czepek. {VEST} — [AK] coiffe, bonnet de femme | coif, cap, head-dress {2012: headdress}. — [RE].

kugl' - balle (de fusil) | bullet | Kugel (Schiess-) {legu: Schieß-} | пуля | kula. — [AK] kula (do strzelania). — [RE].

kuir' - faire cuire | cook | kochen | варить | gotować. — **kuiri** - faire cuire | cook | kochen | варить | gotować [FE 13] [FE 13 ej']. — [AK] {en} cook (*vb.*). — [UL].

• **kuirejo** - cuisine | kitchen | Küche | кухня | kuchnia [FE 13 ej]. — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2]. La kuiristo sidas en la kuirejo [FE 40.13].

• **kuiristo** - Ni havas diversajn servantojn: kuirston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18]. La kuiristo sidas en la kuirejo [FE 40.13].

kuk' - gâteau | cookey | Kuchen | пирогъ | pierożek {legu: pierożek – z kun punkto – kiel en en FE 1898} {KUIR}. — **kuko** - gâteau | cake | Kuchen | пирогъ | pierożek [FE 35]. — [AK] {en} cake, cookey | ciastko. — [RE]. — Mi trinkis teon kun kuko kaj konfitaĵo [FE 35]. — LR 47 G (1897): Jen ekzemploj pri la

vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Kuko* estas ĉia speco de franda pano (ekzemple kun sukero, kun konfitaĵo, fruktoj k.t.p.); *flano* estas speciala speco (maldika plata kuko, rostita en butero aŭ io simila). [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

kukol' - coucou | cuckoo | Kuckuck | кукушка | kukułka. {ZOO} — [RE].

kukum' - concombre | cucumber | Gurke | огурецъ | ogórek. {BOT} — [RE].

kukurb' - citrouille, calebasse | gourd, pumpkin | Kürbis | тыква | tykwa {BOT}. — [AK] potiron, citrouille | pumpkin, gourd | dynia. {BOT} — [RE].

kul' - cousin, moucheron | gnat | Mücke | комаръ | komar. {ZOO} — [AK] cousin, moustique. — [RE].

kuler' - cuillère | spoon | Löffel | ложка | łyżka. — **kulero** - cuillère | spoon | Löffel | ложка | łyżka [FE 14]. — [UL]. — Mi aĉetis dekduon (aŭ dek-duon) da kuleroj kaj du dekduojn da forkoj [FE 14]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

kulis-o [OA 2.2] (*teatr.*) coulisse | slip, wing | Kulisse {TEATR} — [EG 1] Kulisse.

kulp' - coupable | fault, blame | schuldig | виноватый | winny. — **kulpa** - coupable | blameable | schuldig | виноватый | winny [FE 21]. — [AK] {en} guilty, at fault. — [UL]. — Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi!" [FE 21]. — BRO5 -a.

• **kulpo** - ... ni devas diri ĉiam "pardonu al la malamiko lian kulpon" [FE 29.11].

kult' [OA 1] culte | worship, cult | Kultus | культъ | kult. {RELI} — [Beau] culte. [EG 1] Kult[us].

kultur' [OA 1] * culture | culture | Kultur | культура | kultura. — [Beau] **kultura** {adj.}, qui a de la culture, cultivé.

• **kultureco**, **kulturigo**, **kulturigi**, **senkultura**, **senkulturejo**. [EG 1] -o {subst.}, Kultur; -a kulturell, kultiviert, Kultur-; -eco; -igi; **sen-a**; **sen-ejo**; **ter-o**. * [FK 277,11] la tutan nian altan *kulturon* kaj civilizacion. [FK 188,24] la homo kultura ... nutras sin per *mortintaĵo*. — BRO6 -i {verbo}.

kumin-o [OA 2.2] (*bot.*) cumin | cumin | Kümmel {BOT} — [EG 1] Kümmel.

kun - avec | with | mit | съ | z. — **kun** - avec | with | mit | съ | z [FE 7]. — **kun** - with | mit [FG 2.5]. — [UL]. — kun la patr'o - avec le père | with the father [FG 2.6], — ... per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo [A 7.1]. ... en korespondado kun personoj nekonataj [A 7.1]. ... uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. ... estos presataj ... samtempe kun la formoj novaj [A 8.3]. Sed en la praktiko ni ... devas ... esti tre singardaj kun ĉia « perfektigado » de la lingvo [A 9.2]. ... al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2]. — Resti kun leono estas danĝere [FE 7.5]. Venu kune kun la patro [FE 8.5]. ... oni ne povis vivi kun ili [= patrino kaj filino] [FE 11.2]. Li promenas kun tri hundoj [FE 12.3]. „Kion mi vidas!“ diris ŝia patrino kun grandega miro [FE 17.4]. ... niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. ... li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. — ... oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Sur la korto staras koko kun tri kokinoj [FE 33.16]. Mi vidis vian avinon kun ŝiaj kvar nepinoj kaj kun mia nevino [FE 33.19]. Mi trinkis teon kun kuko kaj konfitaĵo [FE 35.2]. Kiam mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon da pakajo [FE 35.12]. Mi vivas kun li en granda amikeco [FE 35.19]. Kun bruo oni malfermis la pordegon, ... [FE 38.8]. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto [FE 39.3]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14]. ... vortojn kun « um » oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. — **Rim.:** [Beau]: **kun**, avec (marque uniquement l'accompagnement, jamais l'instrument de l'action, rendu par *per*).

• **kun'e** - ensemble, conjointement | together | zusammen | вмѣстѣ | razem,

wraz. — **kune** - ensemble | together | zusammen | вмѣстѣ | razem, wraz [FE 8]. — La fundamento devas resti severe netuŝebla eĉ kune kun siaj eraroj [A 4.4]. ... al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2]. — Venu kune kun la patro [FE 8.5]. ... oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14]. — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, ... [UV, enk. 2].

• **kunhelpo** — ... sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3].

• **kunigi** — Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

• **kunligado** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj ... [FE 27.5].

• **kunmeti** - composer | compound | zusammensetzen | слагать | składać [FE 27]. — [Beau]: **kunmeti**, composer (former un tout, en assemblant ou en combinant divers éléments. Mais nullement faire une œuvre littéraire ou musicale : *verki*). Ex. : *La vortoj kunmetitaj*, les mots composé.

• **kunmetita** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj ... [FE 27.5]. — formé de | composed of | zusammengesetzt aus [UV, enk. 2]. ... la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **kunteksta** — ... komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5].

• **kunveni** — Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1].

kuniki' - lapin | rabbit | Kaninchen | кроликъ {de 1918: кролик} | królik. {ZOO} — [RE].

kup' - ventouse | cupping-glass | Schröpfkopf | банка (медич.) | bańka {MED}. — [AK] bańka (medyc.). — [RE].

kupe' [OA 1] compartiment (de wagon) | compartment | Coupé {ark.}, Abteil | отдѣленіе (въ вагонѣ), купэ | przedział (w wagonie). — [EG 1] Coupee.

kupol' - coupole, dôme | cupola, dome | Kuppel | куполь | kopuła {ARKI}. — [RE].

kupon' [OA 1] coupon (fin.) | coupon | Coupon, Zinsschein | купонъ | kupon. {FIN} — [EG 1] Coupon, Zinsabschnitt.

kupr' - cuivre | copper | Kupfer | мѣдь | miedz. {KEM} — [UL].

• **flav'a kupr'o** - laiton | latten | Messing | латунь | mosiądz. {KEM} — [AK] {en} brass. — **Rim.:** Кр. **latun'** [OA 1] laiton | brass | Messing | латунь | mosiądz.

kur' - courir | run | laufen | бѣгать | biegać, lecieć. — **kuri** - courir | run | laufen | бѣгать | biegać, lecieć [FE 18]. — [AK] {en} run (*intr.*) | biegać. — [UL]. — Kaj ŝi tuj kuris bati ŝin [FE 21.5]. El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9]. — BRO3 -i.

• **kurinte** - {la knabino} ... multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

• **forkuri** — Mi volis lin bati, sed li forkuris de mi [FE 18.2]. La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. — **Rim.:** [Beau]: **forkuri**, s'enfuir (pour l'homme ou tous les animaux qui peuvent courir).

• **trakuri** — Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

kurac' - traiter (une maladie) | cure, heal | kuriren {de 1901: kurieren}, heilen | лѣчить | leczyć. {MED} — **kuraci** - traiter (une maladie) | cure, heal | kuriren {de 1901: kurieren}, heilen | лѣчить | leczyć [FE 36]. — [AK 1914] treat (*as an illness*), cure | (ärztlich) behandeln. — [UL]. — Virino, kiu kuracas, estas kuracisto; edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9].

• **kurac'il'** - médecine | medicine | Arznei | лѣкарство | lekarstwo {MED}. — [AK] {en} medicine, remedy.

• **kuracisto** - ... edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9]. Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. La kuracisto konsilis al mi iri en

ŝvitbanejon [FE 40.14]. — [DL 1888]: *La vetero estis malbona, kaj mi malvarmumis; la kuracisto konsilis al mi iri en ŝvitbanejon* [DL 11.9].

• **kuracisto** - Virino, kiu kuracas, estas kuracisto; edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9].

• **kuracistedzino** - Virino, kiu kuracas, estas kuracisto; edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9].

kuraĝ' - courageux, hardi | courage | kühn, dreist | смѣлый {de 1918: смѣлый} | smialy. — **kuraĝa** - courageux | courageous, daring | kühn, dreist | смѣлый {de 1918: смѣлый} | śmiały [FE 7]. — [AK 1914] courageous | mutig, kühn. — [UL]. — La kuraĝa maristo dronis en la maro [FE 37.16]. — BRO3 -a.

• **kuraĝe** — La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

• **kuraĝi** — Kiu kuraĝas rajdi sur leono? [FE 7.6].

kurator' - curateur | curator | Curator {de 1901: Kurator} | попечитель | kurator, opiekun. — [AK] curateur, tuteur | trustee, curator. — [RE].

kurb' - courbe, tortueux | curve | krumm | кривой | krzywy. — **kurba** - courbe, tortueux | curved | krumm | кривой | krzywy [FE 33]. — [AK] curved, bent | krumm, gebogen. — [RE]. — Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10]. — BRO7 -o {subst.}.

kurent/o. [OA 8] Fluo de elektro pasanta tra konduktilo: *kontinua ~o, alterna ~o.* — A. current (electric), F. courant (électrique), G. Strom (elektrischer), H. {es} corriente {(} eléctrica), I. {it} corrente (elettrica), P. {pt} corrente (elétrica). — [PV].

kurier' - courrier | courier | Courier {de 1901: Kurier} | курьеръ, вѣстникъ {de 1918: курьер, вестник} | kuryer {de 1936: kurier}. — [AK] {fr} courier, messenger. — [RE 86] курьеръ *kurier'*. [RE 29] вѣстникъ *sci'ig'ant'*; *sci'aj'port'ist'*, *kurjer'*. {tiel kun -j-}. — **LR 19 (1901):** La nomoj de ŝako estas: ... *Läufer* kuriero ... [Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon ekde E-isto Marto 1892,

p. 43: „Klarigo de la literoj, kiujn ni uzos en ŝako: ... K = kuriero ...“. — **Rim.**: Erara analizo ĉe [Beau]: „**kurier**, courrier. (L'ensemble des lettres, etc., transportées ou reçues). **kurieristo** (celui qui porte le courrier). *per la revenonta ou revenanta kuriero*.“, probable pro la falsa amiko курьер ← courrier. La vorto kun franca fasado tamen havas rusan/ polan semantikon. Pliajn ekzemplojn vd. en BK I, ĉapitro „La franca tra rusa binoklo“. Kp. poŝt' [UV].

kurioz' [OA 1] * curieux, singulier | curious, singular | kurios, merkwürdig | курьезный | osobliwy. — [RE]. * [FK 89,15] *Kurioza* trompo.

kurs' [OA 1] * cours | course | Kursus, Kurs | курсъ | kurs. — [RE]. * [FK 204,7] multaj membroj studas samtempe la specialan *kurson* de seminario. [FK 207,35] studento povas lerni la *kurson* de latina kaj greka lingvoj. [FK 218,6] dividi la poŝtaĵon laŭ la apartaj poŝtaj *kursoj*. [FK 218,17] la *kursoj*, kiuj iras el Bremeno. [FK 271,1] dum tutaj tri jaroj la lokomotivoj *kursadis*.

kursiv' [OA 1] cursif, italique | cursive, italics | kurrent (Schrift) {2012: kursiv} | курсивъ {de 1918: курсив} | kursywa. — [RE]. [EG 1], [EG 2] **-a**, Kursiv-, Kurrent- {adj.}. — [AV] **-o** {subst.}. — **Rim.**: **1.** Rusa kaj pola tradukas per subst., germana per adj. Franca *cursif* estas adj., franca *italique* ambaŭ. Angla *cursive* estas ambaŭ, angla *italics* (kun vortfina -s) nur subst. Laŭ angla, rusa kaj pola do subst., laŭ franca kaj germana adj. [Kabe 1910], [EV 1923], [PV 1934], [PIV 2005] ĉiuj **-o**. **2.** Laŭ EV uzis la formon „kursiva skribo“, sed mankas preciza indiko de la fonto, kiun ni ĝis nun ankoraŭ ne trovis. **3.** La germana *kurrent* aŭ en kunmetaĵoj *Kurrent-* (ekz. *Kurrent-schrift*) estas plursignifa. Origine ĝi signifis „rapida seninterrompa, t.e. ‚kuranta‘, manskribo“. Pro la rapida manskribado la literoj klinis sin dekstren, do estis „kursivaj“. *Kurrentschrift* tial historie estis nura sinonimo de manskribo, kontraste al presita skribo.

kurten' - rideau | curtain | Vorhang | занавѣсъ | kurtyna, firanka. — [UL].

• **flank'kurten'** - courtine | curtain | Gardine | гардины | firanki. — [AK] {en} curtain (side).

• **rul'kurten'** - rouleau | window-shade | Rouleau {2012 ankaŭ: Rollladen} | шторы | roleta. — [AK] {en} window-blind {kun streketo}.

kurzo/o [OA 9] **1** En borso (aŭ borsosimila negocado) konstatita referenca prezo de valorpaperoj, valutoj aŭ varoj: *kurzo de akcioj*; *kurzo de nafto*; *kurzo en la nigra merkato*. **2** Relativa valoro de du valutoj: *la hodiaŭa kurzo de eŭro estas 1,33 dolaroj*. {EKON} — [PV 1930].

kuŝ' - être couché | lie (down) | liegen | лежать | leżeć {legu: leżeć}. — **kuŝi** - être couché | lie (down) | liegen | лежать | leżeć [FE 6]. — [UL]. — La libro estas sur la tablo, kaj la kraĵono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5]. Sur la fenestro kuŝas kraĵono kaj plumo [FE 6.6]. Sur la tero kuŝas ŝtono [FE 6.9]. Jen kuŝas la ĉapelo de la patro [FE 8.2]. Blanka papero kuŝas sur la tablo [FE 10.2]. La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo [FE 10.3]. Kie estas la tranĉiloj? - Ili kuŝas sur la tablo [FE 16.10]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17]. Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo [FE 32.6].

• **sub'kuŝ'** - succomber | succumb | unterliegen | подлегать, подлежать | podlegać.

kusen' - coussin | cushion | Kissen | подушка | poduszka. — [UL].

• **kusen'eg'** - lit de plumes | bolster | Pfühl | перина | pierzyna. — [AK 1914] édredon | bolster (*of bed*) | Pfühl, Plumeau.

kutim' - s'habituer | custom | sich gewöhnen | привыкать | przyzwyczajając się. — [AK] avoir coutume, être habitué à | be accustomed | gewohnt sein, pflegen. — [UL]. — [OA 8] II.B.2. El la substantiva *kutimo* deriviĝas la verbo *kutimi*, kiu regule signifas *havi kutimon*; la signifo *akiri kutimon* jam de longe arkaikiĝis.

kuv' - baignoire, cuve | coop, tub | Wanne | ванна | wanna. — [AK] cuve | tub, path | Wanne, Kübel. — [RE].

kuz' - cousin | cousin | Vetter, Cousin | двоюродный братъ | kuzyn. — **kuzo** - cousin | cousin | Vetter, Cousin | двоюродный братъ | kuzyn [FE 20]. —

[UL]. — Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7]. — [RE].

kvadrat' [OA 1] * carré | square | Quadrat | квадрат | kwadrat. — [RE]. * [FK 197,8] ombras la spacon de tri *kvadrataj* metroj.

kvadratur-o [OA 2.1]. — [EG 1] Quadratur.

kvadril-o [OA 2.1]. {MUZ} — [Bat 1891] Kaj kiel ili dancadis! ... Ĝi ne estis kvadrilo, ne menueto kaj eĉ ne simpla anglezo. [EG 1] Quadrille.

kvaker/o. [OA 9] Ano de la Societo de Amikoj, dogme liberala eklezio estiĝinta en Britujo en la 17a jarcento, en kies diservaj kunvenoj silenta meditado havas gravan rolon, kaj kiu estas konata ankaŭ pro sia socia helpo-agado kaj pacismo. {RELI} — [EG 1] Quäker.

kvalit' [OA 1] * qualité | quality | Qualität | качество | jakość, gatunek. — [Beau]. [EG 1]. * [FK 227,32] Mi esperas, ke vi ŝatos la *kvaliton* tute rimarkindan de la komercaĵoj.

kvankam - quoique | although | obgleich | хотя | chociaż {legu: chociaż – z kun punkto – kiel en FE}. — **kvankam** - quoique | although | obgleich | хотя | chociaż [FE 26]. — [AK] chociaż, pomimo ze. — [UL]. — Kvankam vi estas riĉa, mi dubas, ĉu vi estas feliĉa [FE 26.19]. Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7].

kvant' - quantité | quantity | Quantität | количество | ilość. — [RE].

kvar - quatre | four | vier | четыре | cztery. — **kvar** - quatre | four | vier | четыре | cztery [FE 12]. — **kvar** - quatre | four | vier | четыре | cztery [UV on']. — **kvar** quatre | four | vier | четыре | cztery [FE 14 on']. — **kvar** - 4 [FG 4.1]. — [UL]. — Kvar kaj dek ok faras dudek du [FE 12.8]. Ok estas kvar kvinonaj de dek

[FE 14.10]. Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. ... mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24]. Mi vidis vian avinon kun ŝiaj kvar nepinoj kaj kun mia nevino [FE 33.19].

• **kvardek** — Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9].

• **kvar'a** - 4me | {angla mankas} | vierter | четвертый | czwarty [FG 4.3]. — **kvara** - Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13] {dek-dua: linio-salto en la originalo}.

• **kvar'on'** - le quart | a fourth, quarter | Viertel | четверть | czwarta część, ćwierć [UV on']. — **kvarono** - le quart | a fourth, quarter | Viertel | четверть | ćwierć [FE 14 on']. — **kvar'on'o** - un quart | a quarter | ein Viertel | четвертый | czwarty część [FG 4].

• **kvar'op'e** - four together [FG 4].

kvaranten' - quarantaine | quarantine | Quarantaine {de 1901: Quarantäne} | карантинъ {de 1918: карантин} | kwarantanna. {MED} — [RE].

kvarc' - quartz | quartz | Quarz | кварцъ {de 1918: кварц} | kwarc. {MIN} — [RE].

kwart' - quarte | quart | Quart | кварта | kwarta. {MUZ} — [RE].

kwartal' - quartier | quarter | Quartal {ark., vd. AK} | кварталъ {de 1918: квартал} | kwartał. — [AK 1914] quarter (of town), ward | Stadtviertel | dzielnica (miasta). — [RE].

Kvast' {legu: kvast'} [OA 3.1] {en} tassel | {fr} gland (ornement), pompon, houpe | {de} Quaste | {es} borla, hilacha | {pt} borla, pennacho {de 2009: penacho} | {it} nappina, fiocchetto | {pl} kvast. — [EG 1] Quaste.

kvazaŭ - comme si | as if | gleichsam, als ob | будто бы | jakoby. — [AK] как будто, будто-бы. — [RE].

Kverel-i^Z {legu: kverel-i} [OA 4], {fr} se quereller | {en} to wrangle, quarrel |

{de} sich zanken. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} litigare | {es} denostarse, injuriarse, disputar encolerizados | {pt} questionar {preferinde: querelar, discutir} | {ca} barallar-se, esbatassar-se | kolere interdisputi. — [Eliro (MT) 1912]: *Se homoj kverelos, kaj unu batos la alian per ŝtono aŭ per pugno kaj tiu ne mortos, sed devos kuŝi en lito: ...* [El 21.18]. *Se viroj kverelos kaj frapos gravedan virinon, kaj ŝi abortos, ...* [El 21.22]. {Kvin pliaj trafoj en MT}. [PV] {antaŭe inter'disput'i}.

kverk' - chêne | oak | Eiche | дубъ | дąb. {BOT} — [RE].

kvestor-o [OA 2.1] {HIST} {JUR} — [EG 1] Quästor.

kviet' - mou, doux, quiet | quiet, calm | sanft | кроткий | łagodny. — [AK 1914] doux, tranquille, calme | sanft, ruhig | кроткий, спокойный | łagodny, spokojny. — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Kvieteco* estas certa eco de karaktero. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

kvin - cinq | five | fünf | пять | pięć. — **kvin** - cinq | five | fünf | пять | pięć [FE 12]. — FUNDAMENTA GRAMATIKO DE LA LINGVO ESPERANTO EN KVIN LINGVOJ [FG titolo]. — **kvin** - 5 [FG 4.1]. — Kvin kaj sep faras dek du [FE 12.6]. Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9]. Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. ... se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16].

• **kvino** — Kvinoble sep estas tridek kvin [FE 14.8].

• **kvino** — Ok estas kvar kvinonoj de dek [FE 14.10]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvino aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12].

• **kvino** — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

• **kvindek-unua** — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14].

• **po kvin** - au taux de cinq (chacun) | five apiece | zu fünf | по пяти | po pięć [FG 4].

kvint' [OA 1] quinte (mus.) | quint | Quinte | квинта | kwinta. {MUZ} — [RE].

kvintesenc' [OA 1] * quintessence | quintessence | Quintessenz | квинтесенция | kwintesencja. — [EG 1]. * [Ham 60,35] kio estas por mi tiu ĉi *kvintesenco* de la polvo?

kvit' - quitte | quit | quitt | квитъ, въ расчетъ | kwit. — [AK] quitte, libéré | be quit of | kwita. — [MV].

kvitanc' - quittancer | acquit | quittiren {de 1901: quittieren} | квитиловать, расписаться въ получении | pokwitować. — [AK] donner quittance, acquitter | receipt (vb.), give a quittance | выдавать квитанцию, расписываться в получении. — [RE].

kvocient-o [OA 2.1] {MAT} — [EG 1] Quotient.

kvorum/o. [OA 9] Difinita minimuma nombro de partoprenantoj en kunveno, necesa por validigi ĝiajn decidojn. — [EV 1923] Quorum (in einer Körperschaft beschlußfähige Mindestzahl der Anwesenden). [PV 1930].

Berlina Komentita Bibliografio

de la Vortaroj kaj Terminaroj

de Esperanto 1887-2014 - BKB -

(Majo 2015)

BKB registras laŭeble ĉiujn menciindajn leksikografiajn verkojn esperantajn de la komenco ĝis fine de 2014. Krom per la bazaj bibliografiaj indikoj, BKB klarigas multajn verkojn per specimenoj, notas recenzojn kaj indikas referencojn al plia legado pri esperantaj vortaristoj. Aparta fokuso estas sur la multaj disaj vortaroj, verkitaj en diversaj elektronikaj formoj dum la lastaj ĉirkaŭ dek kvin jaroj de post 2000. BKB celas esperantologojn, bibliotekojn, kolektantojn kaj leksikografojn kaj terminologojn, serĉantajn fidindan respondon al la demando „kio jam ekzistas?“.

Specimeno

Tradukoj de la Universala Vortaro

Armena

1912 **Zamenhof**, L.L. Universala vortaro de la lingvo internacia Esperanto. Eldono armena. Paris: Hachette, 1912. 51 p. — pr. Ahmed Ihsan. 19 x 13 cm.

Bulgara

1910 **Oreškov**, G.; **Atanasov**, G.; **Zamenhof**, L.L. k.a. Fundamenta universala vortaro de la lingvo internacia Esperanto (Bulgara eldono) Osnoven universalen reĉnik na mezdunardniya ezik Esperanto. Sofia: S.M. Stojkov, 1910. [4], 96 p. — 16x11 cm. ĉ. 2.630 radikoj.

Ĉeĥa

1909 **Kühnl**, Eduard (1884-1966) [W]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Bohema. 2.631 radikoj. Paris: Hachette & Cie, 1909 / Praha: F. Topic, 1909. xi, 92 p. — 17x11 cm.

Ĉina

1930 **Lǐ Luò** [t.e. **Li Lok**]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto (Gramatiko, Ekzercaro, Universala Vortaro) - Shìjìyèyǔ zhī jīchǔ. Guǎngzhōu (Canton): Guǎngzhōu shìlì Shìjìyèyǔ shīfān jiǎngǐ suǒ (Kantona Esperanto-Instituto), 1930. vi, 104 p.

Greka

1907 **Kuluri**, Konstantino. Universala Vortaro de la Lingvo internacia “Esperanto”. 2.631 radikoj. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Greka. Paris: Hachette, 1907. pr. Imprimerie Lahure, Paris. 17x11 cm XI, 105, [6] p.

Hispana

1907 **Inglada** [Ors], Vicente [W]. Universala Vortaro de la Lingvo Internacia “Esperanto”. En: Fundamento de Esperanto. Paris: Hachette, 1907. — 2.631

radikoj

2a eld. 1913. XI, 92 p. — 17x11 cm.

Hungara

- 1909 **Lengyel** Paul, de (trad.) (1868-1932) [W]. *Universala Vortaro de la Lingvo internacia "Esperanto"*. *Az Esperanto Nemzetközi Nyelv Egyetemes Szótára*. En: *Fundamento de Esperanto, Eldono Hungara (Az Esperanto Alapkönyve)*. p. 51-95. Paris: Hachette / Budapest: Kókai Lajos Könyvkereskedése, 1909. xi, 95, [5] p. — pr. Imp. Paul Brodard, Coulommiers. 17x11 cm. 2.631 radikoj.
- 2006 **Horvath** J[osze]. *Fundamento de Esperanto, Eldono Hungara*. Antwerpen: FEL [Flandra Esperanto-Ligo] 2006. 142 p. — 21 cm. ISBN 9077066241. *Foto*. Nova traduko.

Itala

- 1907 **Junck**, Rosa [trad.] (1850-1929) [W]. *Universala Vortaro*. En: *Fundamento de Esperanto, eldono itala*. Paris: Hachette, 1907. ix, 94 p. — 17x11 cm. BIL 2689. 2.631 radikoj. — Rec.
- Giambene, Luigi. En: *Roma Esperantisto*. 1908, p. 99: „pli ol 100 malĝustaĵoj“ (cit. laŭ BIL 2689). Junck devene estis ĉeĥino, edziniĝinta al germano kaj post ties morto translokiĝinta al la itala Lazura Bordo. Ŝi ne sufiĉe bone parolis la italan por senpeke plenumi la tradukon, kiu pro tio estas multloke malĝusta.
- 2a eld.** Milano: Avanti, 1922. 179 p. —

Japana

- 1933 **Ishiguro** Yoshi H. [trad.] *Universala vortaro de la lingvo internacia Esperanto*. En: *Fundamento de Esperanto*. Gramatiko, Ekzercaro, *Universala Vortaro*. Tokio: Hakubunkwan, 1933. 352 p. — *IEMW*. 2.629 radikoj.

Nederlanda

- 1922 **Schoofs**, Frans [trad.]. *Universala Vortaro de la Lingvo internacia "Esperanto"*. En: *Fundamento de Esperanto, Eldono Flandra-Holanda (Fundament van Esperanto)*. Antwerpen: Belga Esperanto Instituto / 's Gravenhage: Centra Esperanto Librejo / Paris: Esperantista Centra Librejo, 1922. 112, [12] p. — pr. Paul Brodard, Coulommiers. 17x11 cm. *IEMW*. 2.631 radikoj
- 2a rev. eld.** 1929. Paris : Esperantista Centra Librejo. 1929, 112 p. — *IEMW*.
- 3a rev. eld.** 1938.
- 2005 **Desmet**, P. [trad.]. *Universala vortaro*. En: *Fundamento de Esperanto*. Eldono Nederlanda. Antverpeno: Flandra Esperanto-Ligo 2005, 136 p. — 21 cm. ISBN 9077066195. Nova traduko.

Pola (brajla)

- 1932 **Rytenberg**, Eugenjus. *Uniwersalny Słownik*. *Universala Vortaro*. En: *Podstawy Języka Międzynarodowego Esperanto (Fundamento de Internacia Lingvo Esperanto)*. Warszawa: Wydawnictwo Państwowego Instytutu Gluchoniemych i Ociemniałych (Ŝtata Blindul-Instituto), 1932. 48 p. — 33x26 cm. En brajlo. ĉ. 2.630 radikoj.

Portugala

- 2013 **Braga**, Ismael **Gomes** (trad.); **Ribeiro**, Hamilton **Leite** (trad.). *O Fundamento do Esperanto em Língua Portuguesa*. *Fundamento de Esperanto Portugallingve*. **Versio 2.0** de 2013-02. 106 p. — Nur *rete* konsultebla. Nur Antaŭparolo (trad. de Ribero), Gramatiko kaj Ekzercaro (ambaŭ trad. de Braga), sen UV. La Gramatiko en Esperanto laŭ la versio el PAG, la oficialaj kvin referenc-lingvoj mankas. La portugala laŭ la ortografia reformo de 1990.

- 2015 **Flores**, Túlio (trad.). Fundamento de Esperanto. O Fundamento do Esperanto. Brazila Eldono. Braziljo: Brasila Esperanto Ligo [BEL] 2015. 384 p. — 20,5 cm. ISBN 978-85-88913-14-1. La originalo de 1905 (Antaŭparolo, Gramatiko, Ekzercaro kaj UV) kun traduko al la portugala. Esperanto → portugala

Slovaka

- 1907 **Ŝkarvan**, A.; **Evstifejev**, N.P. [trad.]. Fundamento de Esperanto. Eldono Slovaka. 1907.
Faks. repr. Partizánske: Espero. 2007. — 18 cm. ISBN 9788096953363.

Sveda

- 1897 **Nylén**, Paul (1870-1958) – [W]. Esperantisk-svensk ordbok efter D:r L. Zamenhofs “Universala Vortaro”. 2.629 radikoj. Uppsala, Uppsala Esperantoförening, [1897]. 68 p. — pr. Uppsala Nya Tidnings Aktiebol[ag] Tr., Uppsala. 18x13 cm. Rete konsultebla.

Rumana

- 1908 **R[obin]**, G[abrielo]; **M[itranj]**, D. Universala Vortaro de la Lingvo internacia “Esperanto”. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Rumana. Paris: Hachette, 1908. IX, 92, [1] p. — pr. Paul Brodard, Coulommiers. 17x11 cm. 2.631 radikoj.

Turka

- 1910 **Regno**, Ajdina [pseŭd. de J. Guéron] [trad.]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Franca-Turka, Dua Parto. Paris: Hachette, 1910. 126 p. — pr. Ahmed Ihsan et Cie, [Aidin]. 18x12 cm. 2.631 radikoj.

De la sama aŭtoro

- 2016 **Welger**, Helmut. Norma Esperantologio (1999). Komentita reeldono de la klasika verko pri la interpretado de l' kiel „leĝo“.
- 2016 **Grosjean-Maupin**, Émile. Raporto pri la nomoj de landoj kaj landanoj (1922). Komentita transskribo el 2016 de la klasika raporto al la Akademio.
- 2015 Berlina Vortaro de Mallongigoj kaj Sigloj de Esperanto (**BVM** – aperonta)
- 2014 / Berlina Komentita Bibliografio de Vortaroj kaj Terminaroj en Esperanto 1887-2015 (**BKB**). (Majo 2015).
- 2014 **Butler**, Montagu C[hristie] (1884-1970) [W]. Esperanto-English Dictionary. London: British Esperanto Association (Inc.), 1967. 450 p.
Html-versio 2014 komentita kaj enkondukita de Bernhard **Pabst** ĉe <http://esperilo.be/butler.htm> (2,4 kb)
- 2013 **Kabe** [pseŭd. de Kazimierz **Bein**] (1872-1959) [W]. Vortaro de Esperanto. Paris: Hachette & Cie 1910, [4], 175, [9] p.
5a enhance neŝanĝita eld. Berlino: Bernhard Pabst, 2013. 208 p. — A4. Skanita, per tekstrekona programo prilaborita kaj komentita versio en nova grafika formato. Rete konsultebla ([pdf](#), 1,5 mb). Kun enkonduko de Bernhard Pabst.

Ĉiuj volumoj estas libere elŝuteblaj de

Retejo: <http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>

Vortaro Oficiala de Esperanto

A-K

En tiu ĉi Dua Volumo de la **Berlina Komentario (BK II)** estas trovebla la **Vortaro Oficiala, literoj A-K**. Ĝi precize notas ĉiujn vortojn de la Fundamento de Esperanto kaj de ĝiaj Oficialaj Aldonoj tiel, kiel ili aperas en la oficialaj dokumentoj de la Akademio. Ĉiuj trafoj de vorto en Antaŭparolo, Ekzercaro, la Fundamenta Gramatiko aŭ ekster la ĝusta alfabeto pozicio en la Universala Vortaro estas kunigitaj en apartaj artikoloj. Tiel por la unua fojo en la historio de Esperanto eblas per unu rigardo ekscii la plenan enhavon de la Vortaro Oficiala. La kolekton suplementas ĉiuj Akademiaj Korektoj, indikoj pri la deveno kaj pri pli frua uzo de multaj vortoj, krome Lingvaj Respondoj de Zamenhof kaj privortaj rekomendoj kaj decidoj de la Akademio. Komentoj pri la referenc-lingvoj kaj plusendoj inter elementoj de la Vortaro Oficiala faciligas la ĝustan interpreton. La **Berlina Komentario** pro tio estas grava helpilo por plenumi la mandaton de la Antaŭparolo al la Fundamento eltrovi „la veran sencon de ĉiu vorto“.

Alia volumo pri ĝeneralaj demandoj de la Fundamento, ĝia Antaŭparolo, Gramatiko kaj Ekzercaro komentas aspektojn, kiuj transiras la sferon de unuopaj vortoj. En kroma volumo estas kolektita la Akademia Dokumentaro.

Pri la aŭtoro

Bernhard Pabst estas juristo kaj vivas en Berlino. Li publikigis multajn detal-studojn pri la Fundamento de Esperanto.